WILLIAM STYRON

Dați foc acestei case

EDITURA ART

Cuprins

Partea întâi
1
2
3
4
Partea a doua
5
6
7
8
9
10
Epilog

William Styron

Dați foc acestei case

Traducere din limba engleză de Virgil Stanciu

EDITURA ART

Cu dragoste și recunoștință dedic această carte SOȚIEI MELE ROSE, TATĂLUI MEU și lui WILLIAM BLACKBURN

Ca din acea milă a lui Dumnezeu care e atentă cu viața celei mai umile buruieni, sau vierme, sau furnică, sau păianjen, sau broscoi, sau viperă, să nu cadă niciodată, niciodată, și asupra mea o rază; ca acel Dumnezeu care s-a uitat la mine când nu eram nimic și care m-a chemat când nu eram, ca și cum aș fi fost, din pântecele și adâncimea beznei, să nu vrea să mă privească acum, când, deși o creatură mizerabilă și surghiunită și damnată, sunt totuși creatura Lui și particip cu ceva la gloria Lui, chiar

în damnarea mea; ca acel Dumnezeu care s-a uitat adeseori la mine în necurăția mea cea mai murdară și chiar și atunci când am închis afară ochiul zilei, Soarele, și ochiul nopții, Opaițul, și ochii întregii lumi, cu perdele și geamuri și uși, mă vedea totuși și se uita la mine cu milostenie, făcându-mă să văd că El mă vede și, uneori, mă aducea la remușcarea pe care o simt acum și (În acel moment) la o iertare a păcatului, să-și întoarcă acum fața de la mine, către minunații Lui Sfinți și îngeri și niciun Sfânt și înger, nici Christos Iisus însuși, să nu-L roage vreodată să se întoarcă spre mine, să nu-l amintească niciodată de existența unui astfel de suflet; ca acel Dumnezeu care atât de des a întrebat sufletul meu: *Quare morieris?* De ce vrei să mori? și de atâtea ori s-a jurat sufletului meu: *Vivit Dominus,* Așa cum trăiește Domnul, nu doresc să mori, ci să trăiești, să nu mă lase nici să mor, nici să trăiesc, ci doar să mor o viață eternă și să trăiesc o moarte veșnică; ca acel Dumnezeu care, neputând pătrunde în mine, stând și bătând la ușa mea, cu mijloacele obișnuite de a intra, prin Cuvânt și milostivenie, să-și pună în practică amenințările, zgâlțâind casa, corpul meu, cu friguri și tremurat de paralitic, și a dat foc acestei case cu febră și friguri tropicale și l-a băgat în sperieți pe Stăpânul casei, sufletul meu, cu grozăvenii și spaime cumplite, ca să intre astfel în mine; ca acel Dumnezeu să-și cheltuiască degeaba cu mine toate puterile și abilitățile și să mă lepede, să mă arunce, ca și cum nu l-aș fi costat nimic; ca acest Dumnezeu să permită în sfârșit sufletului meu să dispară ca un fum, ca un abur, ca un balon de spumă, când sufletul nu e nici fum, nici abur, nici vreun balon de spumă, ci trebuie să zacă în beznă, cât timp Stăpânul Luminii este lumina însăși și niciodată o scânteie din lumina aceea nu mi-a atins sufletul; Care Tophet[1] nu e Paradisul, care Pucioasă nu este Chihlimbar, care scrâșnire din dinți nu e tihnă, care rontăit de vierme nu e o

gâdilitură, care chin nu e un pat nupțial pentru acest blestem de a fi ascuns mereu, mereu, mereu de privirea Domnului?

JOHN DONNE, Paroh al bisericii Sfântul Pavel

„Pentru Contele de Cariile și compania sa, la Sion”

Partea întâi

1

SAMBUCO

Iată ce are de spus ghidul Nagel al Italiei despre porțiunea de șosea dintre Salerno și Sambuco: „Pe aproape tot parcursul, drumul șerpuiește printre stâncile de pe coastă. În fața ochilor ni se desfășoară o panoramă extrem de variată, cu prezența continuă a mării de azur, stânci impozante și canioane adânci. Ieșim din Salerno pe Via Independenza. Șoseaua cotește spre mare, privind de sus la *Marina di Vietri.* Reajunși pe coastă, admirăm splendida priveliște cu Salerno, Marina di Vietri, cele două piscuri stâncoase *(Due Fratelli)* și Raito. După un cot al drumului, apare brusc priveliștea plină de culoare a sătucului *Cetara* (4 metri și jumătate). Revenim spre mare și apoi descriem un cerc pe lângă aspra ravenă Erchie, apropiindu-ne din nou de mare în dreptul Capului Tomolo. Trecând printr-un defileu cu pereți stâncoși și abrupți, ne apar în față Minori și Atrani, iar între ei, Sambuco. Drumul se desparte de coastă dincolo de Atrani, suind prin Valea Dragonului.”

Cu referire la orașul Sambuco, Nagel adoptă caracteristicul său ton rapsodic:

„(1033 de picioare). Un orășel cu înfățișare neobișnuită, într-un peisaj extraordinar de frumos; contrastul dintre amplasamentul lui izolat și împrejurările seducătoare, dintre ruinele străvechilor palate și luxurianța grădinilor, este foarte impresionant. Construit în secolul al IX-lea, sub domnia lui Amalfi, Sambuco s-a bucurat de o prosperitate fără precedent în secolul al XIII-lea.”

Într-adevăr, Sambuco nu mai este la fel de prosper și azi, deși, datorită poziției geografice, îi merge, fără îndoială, mai bine decât majorității așezărilor peninsulare. Cocoțat pe buza prăpastiei,

îndepărtat și splendid de greu de ajuns la el, este modelul rezistenței absolute și, în mod cert, una dintre puținele localități italiene neatinse de bombardamentele și raidurile recente. Dacă ar fi fost ridicat pe o rută strategică, poate că n-ar fi avut atâta noroc și s-ar fi pomenit zdrobit și devastat fără milă, ca Monte Cassino[2]. Războiul, însă, a lăsat satul intact, aproape nebăgat în seamă, astfel că bisericile, casele și curțile, deși roase de sărăcie, par, comparate cu ale altor orășele din regiune, aproape trufaș, poate chiar nedrept de bine păstrate, ca un vlăjgan voinic și sănătos în mijlocul unei cete de veterani răniți. Nu este exclus ca tocmai această izolare, această nefamiliarizare cu războiul și cu detestabilele acte de violență comise natural în contul lui, să fi făcut ca evenimentele acelei veri recente să le pară tuturor îngrozitoare și bulversante.

Ca să nu fiu acuzat de la bun început, din cauza afirmațiilor de mai sus, că aș vorbi cu păcat, vă voi dezvălui că evenimentele la care mă refer sunt o crimă și un viol – terminat și el prin moarte –, precum și o serie de alte incidente ceva mai puțin violente, dar funeste și întristătoare. Toate s-au petrecut – sau, cel puțin, au început – la Palazzo d'Affitto („… o aglomerare ciudată de structuri arabo-normande, deosebit de pitorești și de sugestive datorită vegetației luxuriante care le înconjoară. Vederea de pe grădina-terasă îți taie respirația."), fiind implicați în ele mai mulți localnici și cel puțin trei americani. Unul dintre ei, Mason Flagg, este mort. Altul, Cass Kinsolving, este viu și bine-mersi; dacă povestea mea are un erou, presupun că el e cel căruia i se potrivește cel mai bine rolul. În orice caz, nu sunt eu acela.

Numele meu e Peter Leverett. Sunt alb, protestant, anglo-saxon, crescut în Virginia, abia trecut de treizeci de ani, cu o stare a sănătății satisfăcătoare, prezentabil ca înfățișare, deși lipsit de trăsături sau impulsuri romantice, ordonat în

obiceiurile mele personale, cu o curiozitate ce depășește media și un libido remarcabil – deși această vanitate e caracteristică tuturor bărbaților tineri normali. De câțiva ani, locuiesc și muncesc la New York. Mărturisesc fără mândrie, dar și fără regret că – în jargonul acestor vremi – sunt ceea ce s-ar numi un conformist. De profesie sunt avocat. Am suficientă ambiție ca să-mi doresc să am succes în carieră, dar nu sunt rapace și, fiind funciarmente incapabil de tertipuri și înșelăciuni, presupun că mă voi menține la nivelul decent, dar mediocru, de împlinire profesională, atins de toți cei din familia mea, de pe ambele încrengături ale arborelui genealogic. Nu e vorba nici de cinism, nici de umilință. E doar realism și vreau să vă spun, din surse autorizate, că profesia de jurist – până și în provincia mea anostă, unde poți miza doar pe testamente, contracte și despăgubiri – cere, ca să-ți poți croi drum, la fel de multă șiretenie, la fel de multă „faultare" a prietenilor buni ca în orice altă situație. Nu, nu sunt capabil de așa ceva. Sunt, ca să mă exprim astfel, una cu destinul meu și încerc să-l fac cât mai agreabil. N-o fi producând el atâtea satisfacții ca rolul de compozitor, pe care mă gândisem cândva că aș putea încerca să-l joc, dar măcar este de câteva ori mai rentabil; pe de altă parte, în America, nimeni nu dă nicio ceapă degerată pe lucrările compozitorilor, în vreme ce legea, într-un mod subtil, solemn și fascinant în același timp, e o muzică de care mințile oamenilor încă se lasă influențate. Cel puțin, așa îmi place să cred.

Cu câțiva ani în urmă, după ce m-am întors din Italia, de la Sambuco, și am primit un post la o firmă din New York (recunosc, una cam de mâna a doua, nu pe Wall Street, dar enervant de aproape, ceea ce l-a făcut pe un tip hâtru din biroul meu să inventeze sloganul „Mergi pe jos un cvartal și fă economii"), acum câțiva ani, deci, eram într-o dispoziție sinistră. Moartea unui amic – mai ales în

împrejurările în care murise Mason Flagg și mai ales dacă ai fost martor, ai văzut sângele, toată tevatura și isteria – nu e ceva de care să te scuturi ușor. Regula se aplică și dacă, așa cum era cazul cu mine și cu Mason, te simți înstrăinat de acel amic și de ceea ce reprezintă el. Voi relata sfârșitul lui Mason la timpul cuvenit și sper să-l descriu cu toată acuratețea necesară – pentru moment, ajunge să spun că mi-a umplut sufletul de o disperare năucă.

Pe vremea aceea, visam întruna trădări și înșelăciuni; visam ziua întreagă, cu ochii deschiși. Îmi aduc aminte mai ales de unul dintre visele respective; ca toate coșmarurile cumplite, el se repeta mereu și mereu. Mă aflam undeva, într-o casă, în miezul unei nopți furtunoase de iarnă, chinuindu-mă să adorm. Dintr-odată, la geam se auzea un zgomot, unul sinistru, altul decât vuietul vântului sau răpăitul ploii. Uitându-mă afară, vedeam o umbră – silueta unei persoane în mișcare, o formă nedefinită, un prădător a cărui figură neagră înainta amenințător spre mine. Înspăimântat, întindeam mâna după telefon, să chem un amic ce locuia în apropiere (prietenul meu cel mai bun, cel mai drag, ultimul – coșmarurilor le plac superlativele și hiperbolele); *el,* știam eu cumva, era unica persoană îndeajuns de dragă, îndeajuns de apropiată ca să-mi sară în ajutor. Dar freneticele mele apeluri telefonice nu primeau niciun răspuns. Punând receptorul în furcă, auzeam distinct un *tap-tap-tap* la fereastră și, întorcându-mă într-acolo, vedeam – schimonosit de răutate demonică, după geamul pe care șiroia ploaia – chipul criminal, malefic, al prietenului respectiv…

Cine mă trădase? Pe cine trădasem eu? N-aș fi putut spune, dar eram sigur că totul era legat de Sambuco. Deși moartea lui Mason nu mă îndurera din cale afară, eram – să fie clar de pe acum – deprimat, îngrozitor de mâhnit din cauza

întâmplărilor din orășelul italian. Acum, privind în urmă, îmi dau seama că s-ar putea să fi fost deprimat din cauza următoarei bănuieli nefericite: că eu, chiar dacă nu fusesem cauza directă a morții lui Mason, aș fi putut s-o împiedic.

Firește, natura găsește o cale de a ne vindeca până și de cele mai dureroase depresii. Treptat, atât de imperceptibil că nici nu-mi dădeam seama, amintirile începuseră să pălească și să se estompeze și n-a trecut mult până să mă simt aproape normal. După câteva luni, chiar m-am logodit. O chema Anette – o fată frumoasă și, în plus, bogată.

Dar, dacă tristețea îmi trecuse aproape definitiv, nu același lucru se poate spune despre uimire și curiozitate. Aflasem că acum câteva luni rămășițele pământești ale lui Mason fuseseră expediate din Italia pe care o detestase și se odihneau acum – deși era greu de crezut că Mason, chiar și mort, își putea afla odihna – undeva, în pământ american. Cred că la Rye, în statul New York, dar nu are importanță. Știam că italianca pe care fusese acuzat c-o bătuse și violase murise și ea (În noaptea cu pricina o văzusem câteva secunde și mi se păruse frumoasă, la modul total și copleșitor, lucru care, mă tem, a avut o contribuție însemnată la starea mea ulterioară de depresie). Mai știam și că respectiva speță – *tragedia,* o numiseră ziarele napolitane – fusese clasată și produsese puține ecouri din care să se hrănească bârfele și calomniile sau banala curiozitate, după dispariția totală, prin deces, a celor doi protagoniști. Descoperisem că până și jurnalele newyorkeze scriseseră cu zgârcenie despre incident – în ciuda numelui Flagg, cu nimbul lui de conotații mai mult sau mai puțin fascinante –, posibil din cauza faptului că Sambuco era, mai mult sau mai puțin, un loc exotic, dar și mai probabil fiindcă nu mai rămăsese nimeni care să-i expună rușinea și vinovăția necruțătoarei lumini a

rampei. Așadar, în afara faptului că, întâmplător, mă aflasem și eu la Sambuco în momentul tragediei, nu știam despre oribila întâmplare mult mai multe detalii decât cel mai neștiutor călător din metroul new-yorkez.

Numai că *știam,* totuși, ceva, și această situație continua să mă obsedeze mult după ce mă vindecasem de tristețile funeste menționate mai sus. *Știam* ceva, și chiar dacă acel ceva nu era mare lucru – fiind mai degrabă o suspiciune puternică decât un dat precis –, era suficient ca să-mi țină treze deruta și curiozitatea timp de încă aproximativ un an. Dar chiar și această curiozitate mi s-ar fi stins, dacă într-o duminică nu dădeam peste o caricatură în *The New York Times*…

Oricine a trăit singur într-un apartament din New York știe sau își aduce aminte de calitatea specială a duminicilor în metropolă. Trezirea înceată, târzie, într-un oraș brusc încremenit fără sens, ceștile de cafea și munții de ziare cântărind o tonă, senzațiile de lene și plictis, curțile dosnice scăldate în soare, în care pisici cu ochii oblici șerpuiesc pe lângă garduri, iar porumbeii zboară în cercuri joase, clopotele bisericilor lăsându-și dangătele să picure în tăcere, triste și fără speranță. E vremea adevăratei moleșeli și a unei vagi, dar incontestabile iritări și neliniști – din ce motiv, n-am fost niciodată capabil să pricep, dacă nu din cauză că în acest oraș, cel mai public dintre toate, intimitatea omului este accentuată și vechile întrebări – *Ce fac eu? Încotro mă îndrept?* – devin mai insistente decât ar putea fi într-o zi de luni. Duminica despre care vă vorbesc făcea parte din primăvara târzie a anului, perioadă neprielnică pentru introspecție. Prietena mea își vizita părinții, în nord, la Pound Ridge, amicii fie plecaseră din oraș, fie nu puteau fi deranjați, iar eu îmi încheiasem nasturele de la guler, pregătindu-mă de o plimbare singuratică prin Washington Square,

când, cu un gest cât se poate de automat, am pus mâna pe secțiunea de editoriale a ziarului *Times*.

Poate că, la începutul după-amiezii, gândul mi se îndreptase din nou spre Sambuco, stârnind vechi tristeți și regrete, sentimente inutile de vinovăție.

Nu sunt sigur; ceea ce știu este că, la vederea caricaturii și a semnăturii inconfundabile de sub ea – C. Kinsolving –, inima mi-a zvâcnit în piept și am fost aruncat înapoi, în timp, către Sambuco, am străbătut, ușor ca o pană, fluviul memoriei, împotriva curentului, înspre trecut. Toată întâmplarea s-a revărsat din nou peste mine, dar de data asta fără oroare, fără abjecție, fără sudorile fricii. N-am mai ieșit în după-amiaza aceea. Am rămas să studiez caricatura. Fusese preluată dintr-o gazetă din Charleston, South Carolina. Analizând caricatura și semnătura, umblam cu pași mari prin cameră, fumând țigară după țigară de mă dureau gingiile, aruncând câte o privire afară, spre grădinile tăcute în ziua de Sabat (nu peste mult, nu vor mai exista grădini în Greenwich Village), la porumbei, la băutorii de bere în tricouri sport și la pisicile vagaboande. În cele din urmă, când dădea să amurgească, iar de peste drum se auzea clinchetul veselei pregătite pentru cină, m-am așezat la masă, să-i compun lui Cass o scrisoare. Când am isprăvit, bătea miezul nopții. Nu pusesem nimic în gură și eram mort de oboseală. Imediat după ora unu, m-am dus la White Tower de pe Greenwich Avenue și am comandat doi hamburgeri. La întoarcere, am aruncat în cutia poștală scrisoarea – de fapt, mai puțin o scrisoare, cât un document adresat lui Cass, prin intermediul ziarului din Charleston.

A durat mult până să-mi răspundă. A trecut o lună, apoi încă două-trei săptămâni și eram pe cale să-mi adun energia ca să scriu o nouă scrisoare când, în iulie, a sosit și răspunsul:

Dragă Peter,

Firește că-mi amintesc de tine & mi-a făcut multă plăcere să primesc un semn din partea ta. Ai dreptate, cred că nu sunt mulți de C. Kinsolving. Mă bucur că ți-a plăcut caricatura & consider că a fost un noroc că ai dat de ea în *The Times,* dacă nu de altceva, cel puțin fiindcă ți-a dat ideea să iei legătura cu mine & să-mi scrii o scrisoare atât de caldă. Sunt mândru, nevoie mare, de caricatura aia, cu care cred – în ciuda disprețului meu general față de politică – că am dat o lovitură mortală ipocriziei din D. C.[3].

Ca să-ți răspund la întrebare, aceste caricaturi sunt niște mezelicuri, nu meseria mea adevărată, fiindcă muncesc câte o jumătate de zi la o fabrică de trabucuri de aici din C'ton, & mai predau și ore de pictură, deși, spre sfârșitul verii, ambele ocupații își încetinesc ritmul. Ceea ce nu înseamnă că disprețuiesc arta caricaturii – cine știe dacă nu e aceasta Arta Americană prin excelență (n-o spun în bășcălie); în orice caz, mă consider un descendent direct al lui Daumier și Rowlandson[4] & primesc 35 de verzișori pentru o bucată & uneori mai mult, și, cum se spune în popor, nu sunt de lepădat. Poppy are și ea o slujbă, e un fel de contabilită la șantierul Marinei Militare & avem o femeie de culoare foarte pricepută la copii când nu sunt la școală, așa că, chiar dacă nu ne-am suit atât de sus în copac ca B. Baruch[5], celălalt carolinian eminent, tot ne descurcăm bine. Pe deasupra, pictez în timpul liber & acea paralizantă moarte a sufletului la care ai fost martor s-a risipit aproape total.

Peter, mereu am dorit să-ți mulțumesc pentru ce ai făcut la Sambuco pentru Poppy & toate cele. Ea mi-a povestit totul & acum ar trebui să-ți cer iertare, apelând la slaba scuză că nu știam cum să dau de urma ta în N.Y.C. Dar ar fi un neadevăr, așa că-ți spun doar mulțumesc încă o dată & sper că mă înțelegi.

Sunt capabil să-ți înțeleg curiozitatea cu privire la M. & dorința de a afla mai multe despre starea de lucruri din Sambuco. Personal, îmi vine greu să mă gândesc la M. & la ce s-a întâmplat, cu atât mai mult să scriu despre asemenea chestiuni. Totuși, e ciudat, știi, că exact cum spui tu că te afli în beznă în legătură cu cele întâmplate la Sambuco, din când în când, mă întreb și eu cine era M., adică cine ERA cu adevărat & ce-l rodea pe dinăuntru & cum de a sfârșit așa cum a sfârșit. Cred că nimeni nu va lămuri șarada & presupun că din orice unghi te-ai uita la evenimente, e mai bine așa. Ai dreptate să „bănuiești" că am trecut prin momente grele acolo. Socot că am ajuns extrem de aproape de ceea ce masele numesc „buza prăpastiei", dar se pare că acum sunt OK. Apropo, n-am înghițit nici măcar un strop de bere de aproape doi anișori. Așa că mi-e mult mai ușor să-l citesc pe Sofocle & de curând am început să-mi croiesc drum prin Shakespeare, umplând, la vârsta mea venerabilă, golurile lăsate de sistemul de educație publică al S.U.A.

Oricând te nimerești prin părțile astea, Peter, anunță-mă. Locuim aproape de Battery, într-o căscioară veche de 200 de ani, cu chiria ieftină & avem loc berechet pentru musafiri. Poppy își

aduce aminte de tine cu afecțiune, la fel și copiii.

Molti auguri,
Cass

Niciodată n-am avut încredere în invitația care începe cu „Dacă te nimerești prin părțile noastre…” – fiindcă eu însumi am folosit-o în câteva ocazii stânjenitoare, când sentimentul din spatele expresiei era mult prea evident. E politicoasă, chiar amicală, dar în orice caz, nu îndeamnă, nu te îmboldește. Nu echivalează cu „mi-ar plăcea să ne mai revedem” și e la fel de departe de „te rog să vii să mă vezi, mi-e dor de tine”, ca simplă formulă politicoasă din iubire. Dar scrisoarea asta de la Cass avea un anumit ton care mă făcea să cred că nu i-ar displăcea să-l vizitez – de fapt, că era la fel de dornic să mă vadă ca mine, ca să discutăm despre Mason.

În septembrie, urma să beneficiez de un concediu de trei săptămâni. Plănuisem să o petrec pe prima cu prietena mea, Annette (cuvântul „logodnică” are în el ceva definitiv și concluziv), la White Mountains. Pe celelalte două le rezervasem pentru a-mi vizita părinții, în Virginia; ambii sunt bătrâni și suferinzi și, chiar dacă n-am fost foarte uniți ca alte familii, nota de tristețe și resemnare din scrisorile lor mă făcea să doresc să-i văd. Așa că mi-am propus – și i-am scris asta și lui Cass – să-l deranjez pe amicul meu, petrecând un weekend la el, în Charleston, motiv pentru care aveam să iau avionul din Norfolk, cândva, în perioada petrecută la părinți. Deși invitația conținea o propunere indirectă, nu intenționam să stau în casa lui. Îi convenea weekend-ul dintre cutare și cutare date? Putea să-mi rezerve o cameră la un hotel?

Cred că n-ar fi trebuit să mă mire, dar m-a mirat: n-am primit niciun fel de răspuns de la Cass.

Timpul petrecut cu superba mea Annette, în New Hampshire, a fost o catastrofă totală. Despre excursia aceea mă voi mărgini să spun că a plouat fără întrerupere, că n-am rezistat decât două zile, iar când am părăsit cabana de la munte, pe o ploaie torențială, eram „dez-logodiți”. Nu că ar fi existat vreo incompatibilitate sexuală. Pur și simplu, am hotărât că nu eram destinați unul celuilalt. Amândoi ne-am confecționat o mască de fațadă, dar o legătură amoroasă, aidoma unui produs al chirurgiei plastice, înseamnă carne așternută peste carne vie, iar a o desface e ca și cum ai rupe bucăți mari din propriul tău trup. M-am dus în Virginia fără niciun chef, ursuz, incredibil de frustrat.

Am însă ceva mai mult de povestit despre șederea mea la părinți. În America, nimic nu rămâne fix prea multă vreme, dar orășelul meu natal, Port Warwick, crescuse mai mare, mai aerodinamic și mai caraghios decât credeam că ar putea deveni vreodată o localitate decentă din Sud. Firește, fusese întotdeauna un port maritim și avusese un șantier naval (gândiți-vă la Tampa, Pensacola sau cheiurile ruginite din Galveston; dacă n-ați văzut nimic din toate astea, e bun și Wrih Amboy) și în propaganda oficială nu fusese menționat niciodată ca o podoabă a națiunii, dar eu îi cunoscusem în copilărie farmecul blând, de oraș portuar, adulmecasem brizele dinspre ocean, mă tolănisem sub magnoliile gigantice, urmărisem uriașe cargoboturi înnegrite și erodate de vreme ieșind în larg; pe scurt, desprinsesem, doar pentru mine, calitățile romantice, specifice orașului. Acum, magnolii fuseseră retezați ca să facă loc unei autostrăzi paralele cu țărmul; pretutindeni răsăriseră niște gălăgioase *plazas,* plutind în ceața albastră a gazelor de eșapament și încadrate de supermarketuri; antenele de televiziune înfloriseră, pogon după pogon de acoperișuri denivelate și, cel mai rău dintre toate, feriboturile de Norfolk, copăile alea joase, generatoare de fum gros, care

avuseseră întotdeauna un farmec hidos al lor, dispăruseră, înlocuite de un tunel pentru trafic construit de yankei, care-și ițea râtul alb-murdar la două mile de noroiul de pe Hampton Road. Haotic și dinamic, pulsând de prosperitate, plin de nomazi, de oameni dezrădăcinați și fără căpătâi („*Venetici*”, zicea tata. „O să vezi curând declinul Occidentului.”), orașul mi se părea, concomitent, la fel de străin și de intens familiar ca un loc de categoria Bridgeport sau Yonkers. Debusolat, mâncat pe dinăuntru de anxietate, paralizat de un sentiment al dislocării pe care, rareori până atunci sau de atunci încoace, l-am simțit atât de acut, mi-am dat seama că nu puteam rămâne acolo prea mult; de fapt, puțin a lipsit să nu plec chiar în seara zilei sosirii, când, vânând, oarecum panicat, vreo scenă care să mi se pară familiară, ajunsesem jos la fluviu, în asfințitul moale de septembrie și, în loc de bine-cunoscuta peluză lată, cu iarbă abundentă (se numea „Casino” și la asfințit era adumbrită de sicamori foșnitori, avea o platformă pentru fanfară și o vedere splendidă a latului și călduțului fluviu James, în care se reflectau stele; aici jucam baseball în lumina pierită și tot aici, negri în cămăși cu mâneci scurte făceau comerț ambulant cu arahide și crabi umpluți, până când, în cele din urmă, plânsetul clarinetelor se diminua și se stingea, totul se închidea, iar îndrăgostiții se plimbau pe sub copaci, în sunetul fructelor de sicamor care cădeau pe pământ în tăcerea aia, și șuieratul unei sirene de cargobot străpungea întunericul), găsisem o stridentă autogară Greyhound și o clădire ciudată, joasă și romboidală, cu faianță verde pe ziduri, printre ocupanții căreia se numărau un pedichiurist, un psihoterapeut de ocazie neafiliat niciunei instituții și – din tot ce se poate spune despre decăderea Sudului – un birou ticsit de consilieri sau consultanți pentru relații publice.

Dar e o chestiune prea cunoscută ca să insist. În America, reperele și granițele se contopesc, se mută și se schimbă mai rapid decât le putem noi urmări: într-o zi, ne simțim bine înrădăcinați și covorul experienței noastre e un lucru familiar, pe care stăm cu mult aplomb. Apoi, ca printr-o scamatorie, covorul ne este smuls de sub tălpi și cădem – pe ce oare? Pe aceeași veche stradă, firește, dar, dacă pe vremuri, ea purta numele solid, răsunător, de Bankhead Magruder Avenue – drag tuturor celor ce-și mai amintesc de acel soldat care l-a ținut în șah pe McClellan –, acum se numește Buena Vista Terrace. („E influența Californiei", se lamenta și tata, „până la urmă, ne vine de hac la toți."); un enorm avizier pe cealaltă parte a străzii (legile zonării s-au prăbușit; aici, ne cățăram pe vrejuri de viță, în diminețile pline de ferigi) ne îndeamnă să-l „Ascultăm pe Jack Avery, DJ-ul favorit al locuitorilor din Tidewater" și, chiar dacă suntem oarecum mișcați de promisiunile de creștere, de dezvoltare, ne simțim goi pe dinăuntru și triști. Nostalgia noastră nu e prost investită. Numai cretinii se plâng de schimbare ca atare, dar în acest „oraș prădat", cum îl numește tata, erau mulți nebuni care, pe patul de moarte, aveau să se declare nevinovați de siluirea lui. „Aduceți înapoi verdeața, aduceți înapoi frunzișul! Asta or să strige când se va stinge lumina", spunea pe un ton profetic tata. „Și tot ce vor căpăta va fi acest Avery."

Trebuie să fi fost în după-amiaza celei de a patra sau a cincea zile petrecute de mine la Port Warwick când tata, pensionat de la șantierul naval, m-a dus într-o lungă plimbare cu mașina prin tot orașul. Am străbătut toate bulevardele vechi, majoritatea nefamiliare mie acum (se pare că arborii bătrâni și venerabili sunt primele victime ale dezvoltării urbanistice; căzuseră sub secure nu doar magnoliile, ci și stejarii și ulmii, în procesul reconstrucției care făcea loc, printre altele, primei

Biserici Penticostale din Dixie inspirată de Mișcarea Bauhaus), și ne-am tratat cu bere și picioare de porc afumate în spatele vitrinei pătate de muște de la Jake Eisenman's Grill, singura ospătărie care rezistase schimbărilor, printre laundromate și autoserviri și hoteluri Howard Johnson; ce rezistase la neon, la mase plastice și crom, la igienizare și la noua clientelă (vechea gașcă de tineri încă nu renunțase la local; gălbejiți la față și plesuvi, printre mesele de *pool* și scuipătoarele smălțuite cu verdigris, încă pălăvrăgeau despre *poontang*[6] și despre pizdă, albă sau neagră, dar acum și despre contorsionata manevră juridică, mândria țării lui Byrd, numită interpoziționare, care, în orice caz, avea să-i țină la respect pe negrotei). Iar după aceea, ușor cherchelițide bere și plutind în căldura luminoasă de septembrie, am întreprins un circuit scurt al portului, șofând cu viteză redusă de-a lungul golfului sclipitor și spectaculos. Era o zi senină, cu o urmă de negură în depărtare, unde gigantice crucișătoare și petroliere gri-fer se legănau la ancoră, mirosind a sare, transparentă și magică, înălbită de pescărușii strălucitori. Am trecut pe lângă o plajă pe care băieți cu picioarele murdare dezgropau scoici, iar țâncii se jucau în nisip sub ochii mamelor cu turbane pe cap, unse cu soluții de bronzat și lucioase ca focile. O șalupă cu motor, silențioasă pe întinderile îndepărtate de apă, despica fluxul în două jerbe gemene de stropi. Un scurt moment de trecută plăcere, m-am lăsat prins de reveria timpurilor demult apuse – vele pocnind în vânt, miros de catran, scoicile reci și zgrunțuroase din palmă – prin care peisajul marin, neschimbat din copilărie, chiar și acum, chiar și aici, parcă evita, negând-o, menghina jecmănitoare a progresului. Un semafor ne-a obligat să oprim precipitat; era trucul ce-ți înghețа sângele în vine al bătrânului, să sară așa pe frână, nelăsând marjă

pentru eroare în „momentul adevărului”. După ce a oprit la stop, tata m-a întrebat:

— Fiule, ai fost cam scump la vorbă de când ai venit acasă. Din ce cauză? Ai necazuri cu femeile?

Ce puteam să-i spun? Da și nu. Aveam necazuri cu femeile, dar mai exista încă o problemă, mai profundă și mai tulburătoare, care mă făcea să tac și, cum nu mă destăinuisem nimănui despre Sambuco, nu-mi venea să-i spun nici lui. Am îndrugat ceva despre umiditate. El (meteorolog al psihicului) mi-a răspuns:

— Știu. Știu, Peter. Vremurile sunt mizerabile.

Culoarea semaforului s-a schimbat și am pornit, cu o smucitură, înainte.

— Sunt vremuri mizerabile. Vremuri goale. Vremuri mediocre.

Aproape că simți în aer duhoarea de putreziciune. Dar așteaptă, va fi și mai rău. Oare îți dai seama de asta? Citește-l pe Carlyle. Citește-l pe Gibbon. Cântărește timpurile astea de acum, când oamenii se prostituează adulând zei falși, când al patrulea sau al cincilea dintre cei buni e socotit cel mai bun, când tot ce contează sunt noutatea, fițele și plăcerile – și cu ce te alegi? Cu anarhie morală și spirituală, cu asta te alegi. După aia, cu anarhie politică. Și ce urmează? Dictatura! În statul ăsta deja avem o dictatură, își completă el gândul, și apoi scuipă numele unui proconsul al guvernării statale, ale cărui inițiative îl mențineau de treizeci de ani într-o stare de maximă indignare.

Rar și minunat om, tata! Dacă s-ar fi născut în Nord, sunt convins că ar fi fost un radical de școală veche. În împrejurările date – un bun episcopalian, plasat de soartă în *purlieul* celei mai rigide parohii de dincoace de Canterbury – reușise să construiască un șubred compromis între pietatea lui onestă, pe de o parte, și vederile lui libertine despre viață, pe de alta, tensiunea rezultată ajutându-l să devină unicul liberal autentic pe care mi-a fost dat să-l cunosc. La New York, e copilăros

de simplu să aparții acestei rase; dar ca să fii așa ceva în Sud, ai nevoie de un curaj peste medie. Tânjise după înțelegere, după înțelepciune, așa cum alții duc dorul banilor și al prestigiului social – și cred că, în cele din urmă, le obținuse pe amândouă, în cantități satisfăcătoare. Era unul dintre puținii locuitori din Port Warwick care citiseră măcar o carte. Bătrânețea îl încovoiase și-l împuținase, dar nu și viața; în ochii mei, crescuse tot mai mult. N-am întâlnit om mai bun ca el și, dacă în ultimii ani devenise, pe ici, pe colo, ceva mai scrântit, mai sentențios și mai limbut, înțelegeam aceste transformări, știind că ipocrizia și răutatea împotriva cărora perora deveniseră insuportabile chiar și pentru un bărbat tare ca el. „Fiule, viața înseamnă căutarea justiției", îmi declarase odată acest bătrân proiectant, nearătându-se, de fapt, conștient de imensitatea acestei definiții. Acum știu că n-a găsit justiția căutată, dar asta contează probabil mai puțin decât faptul că a trecut prin blestemele iubirii, prin chinurile bucuriei, în căutarea lui solitară.

— Cred că aproape am devenit un paria în orașul ăsta, Peter, continuă el (preț de două străzi mașina mersese în viteza a doua și trebuise să-l înghiontesc ca s-o schimbe); presupun că dau prea mult din gură, dar sunt deja patruzeci de ani de când încerc să le deschid ochii ăstora. Cu ce rezultat? Iată cu ce rezultat! Apare generalul ăsta ignorant, cu față surâzătoare de bebeluș, care *își însușește* religia și citește povești cu cowboy, și toată lumea îl votează. Când, de fapt, cine le-a dat casele cochete și i-a pus să conducă Buickuri? În niciun caz generalul. Franklin Roosevelt, iată cine, ale cărui principii și dorință pentru o viață mai bună ei le repudiază de îndată ce îl văd pe unul cu cinci steluțe pe umăr și cu un rânjet lățit pe față, care le făgăduiește că totul va merge ca pe roate, că nu vor trebui să renunțe la jucăriile și zorzoanele de care sunt legați ca prin cordonul

ombilical, că pot rămâne pe veci niște motani grași, tot mai trândavi, mai bătuți în cap și mai zevzeci pe măsură ce se îngrămădesc anii. Și, colac peste pupăză, nici asta nu le ajunge. Vor totul. Așa că, la nivel statal, an după an, îl votează pe cultivatorul ăsta de mere milionar, care le garantează șosele practicabile și școli mizerabile și, în primul rând, îi asigură că omul negru nu va avea nicio șansă. Aah! exclamă el, strângând din buzele golite de sânge și clătinând din cap. Cred, uneori, că s-ar putea ca stoicii să fi avut dreptate. Soluția optimă este să-ți tai beregata, dacă n-ai încotro.

Mi-am întors privirea de la priveliștea golfului, ca să-i acord și mai multă atenție. Să-l ascult pe rebelul ăsta bătrân, aflat în culmea indignării furioase – în era noastră de îndestulare și pasivitate –, îmi dădea o senzație de curățenie și de regenerare.

— Nu, refuz pur și simplu să mai comunic cu ei, anunță el, cu o notă de concluzie. Da, dom'le, au auzit ultimul cuvânt rostit de Alfred Leverett și, din partea mea, se pot duce dracului, fiecare în Cadillacul lui. Am isprăvit cu ei! Se înroși ca racul și scoase un râgâit tunător, făcându-mă să mă îngrijorez pentru inima lui. O vreme, am mers în tăcere. Nori albi, pufoși, de furtună, se îngrămădeau la orizontul îndepărtat, sus, deasupra țărmului estic, sub care se adunau în vârtejuri, ca niște zdrențe de fum pe mare, rafale cenușii de ploaie rară. Departe, în larg, se vedea o velă albă, înclinată, aproape culcată pe ape, care se redresă ușor, grațios, în timp ce norii întunecau cerul albastru. Mașina, o Hudson Hornet din 1948, începu să emită niște pocnete amenințătoare, provenite de undeva din măruntaiele ei metalice (le auzisem, vag, și în ziua precedentă), dar tata, închis în gândurile sale ca un Ieremia redus la neputință și tristețe, își mijea ochii în soarele aflat la apus și nu dădea deloc atenție bârâitului. La

biserică, era epitrop. Avea umerii căzuți. Purta ochelari bifocali, avea nasul coroiat și subțire. I-am văzut buzele luptându-se să formeze o silabă imperceptibilă. Pe urmă, cuvântul ieși, ca o șoaptă scuipată experimental: *gunoi.*

— Uneori, am impresia că suntem o națiune de preșcolari, zise tata, cu creierașe infantile. Curtea Supremă nu avea mai mult drept să facă ceea ce a făcut decât am eu să-i spun unui arab sau unui chinez cum să-și organizeze viața. Ceea ce au făcut e o măgărie, mai ales felul în care au făcut-o. Toată lumea va avea mult de suferit din cauza asta. Dar tipii ăia de acolo – ei nu înțeleg că negrul e îndreptățit la o despăgubire justă pentru atâția ani de robie. Uită-te într-acolo, fiule. (Făcu un gest larg spre întinderea scânteietoare de ape.) De acolo au venit, în anul 1619. Chiar de acolo. A fost una dintre cele mai triste zile din istoria omenirii, a albilor, ca și a negrilor. Încă plătim pentru ziua aia, și vom plăti până în vecii vecilor. Va curge sânge, vor curge lacrimi.

Își șterse fruntea. Un nor străbătu bolta, pe urmă totul se lumină din nou și o clipă m-am iluzionat că văd galioanele olandeze, cu încărcătura umană neagră, încătușată, înaintând anevoios către estuarul noroiosului fluviu James.

— Atenție! am țipat. Fusese cât pe ce să ne vâre în șanț. Mașina fu inundată de nori de praf fierbinte, iar chemările păsărilor de afară deveniră, deodată, mai haotice și mai tânguitoare.

— Țara asta, continuă el, recăpătându-și sângele rece, minunata noastră țară are nevoie să fie zguduită de o întâmplare. Ceva feroce și tragic, ca lucrurile petrecute la Ierihon sau ce-au pățit orașele din câmpie – vreau să spun, fiule, ceva teribil, în așa fel încât oamenii, după ce au trecut prin focurile și cazanele iadului, și au avut parte de destule cazne și suferințe, să redevină oameni, ființe omenești, nu o turmă de porci care se ghiftuiesc mulțumiți la troacă. Nulități fără minte,

suflet, inimă! Comercianți de săpunuri! Nu, fiule, vorbesc serios – timpurile sunt mizerabile și le-am trăit pe toate. Ne-am vândut drepturile avute la naștere și bătrânul Tom Jefferson se răsucește în mormânt! Suntem complet vânduți, până jos, la șosete, dar știi pentru ce ne-am vândut? Pentru o grămăjoară de fiare cromate din Detroit, lipite între ele cu gumă de mestecat și scuipat! (Înroșit la față și transpirat, lovea cu piciorul în podeaua mașinii.) Auzi ce zgomot scoate rabla asta! (Lovi din nou, tare, podeaua cu piciorul.) Care crezi că-i OK? întrebă, pe un ton certăreț.

— După sunet, ai nevoie de amortizoare noi, am zis, mimând o falsă pricepere.

— Nu, dom'le, trebuie să pornim de la zero, să construim de la temelie. Ce s-a întâmplat cu țara asta ar face de rușine Imperiul Roman în ultima fază a decăderii sale! Părinții Fondatori aveau vise nobile și o vreme am avut impresia că sunt aproape realizate. Poate cu excepția negrului, omul de rând a beneficiat de libertate într-un fel pe care nu-l cunoștea, la care nici nu visa – libertate, stomac plin și cale deschisă să-și caute fericirea, așa cum o înțelegea el. Presupun că a fost visul cel mai cuprinzător și mai nobil al rasei umane din toate timpurile. Dar undeva, pe parcurs, ceva n-a mers. Dumnezeule mare! exclamă el, aplecându-se în față și ciulind urechea. Ceva n-a mers! Da, omul de rând avea stomacul plin – dar ce anume era el? Nu mai era creatura nobilă a lui Dumnezeu, ci doar un om *de rând.* Nu crescuse defel, ca demnitate sau înțelepciune. Nu-i crescuseră decât stomăcelul și portofelul. Și-a abandonat Făcătorul, plătindu-i un fel de tribut formal înjositor, cu vocea moale, în fiecare duminică, Dumnezeului adevărat, dar adulând în adâncul sufletului numai și numai atotputernicul dolar. A jecmănit un întreg continent de resursele, fauna, flora și frumusețile lui. Înțelepciunea tuturor epocilor, prețioasele învățături ale strămoșilor n-au avut niciun efect

asupra sa. L-a scuipat în creștet pe fratele negru și și-a stricat ochii la televizor; a preacurvit la *country club* cu nevasta celui mai bun prieten. Avea medicamente miraculoase ca să-și prelungească viața și ce a făcut? La șaptezeci de ani nu e decât o coajă găunoasă, împovărată de câștiguri imorale și de o monumentală vinovăție, speriat de moarte, zăcând pe plajă la Miami Beach și plângându-și de milă. O *coajă,* fiule! Știu ce spun. Dar știi ceva*?* În Ziua Judecății… la Judecata de Apoi, Dumnezeu o să se uite bine la coaja asta goală și o să spună: „Cu ce argumente îți susții dorința de mântuire, fiule?”. Pe urmă, El îi va face vânt afară pe ușa din spate și va țipa după el: „Asta meriți, prietene, deoarece te-ai vândut lui Mamona! Asta capeți pentru că ți-ai vândut sufletul pe o hârtie de zece dolari, renunțând la iubirea Mea!”.

Fălcile lui care atârnau jalnic tremurau de mânie și lacrimi de indignare îi izvorâseră la colțurile ochilor. L-am consolat cu o bătaie ușoară pe braț, sfătuindu-l să nu se piardă cu firea; pe urmă, zărind o stație de benzină în apropierea unei zone cu blocuri de locuit, l-am obligat să intre, iar mașina s-a oprit cu un scârțâit și un cârâit ca de păsăroi.

De vină nu era suspensia, ci uleiul: bătrânul mergea cu motorul neuns.

— Nicio mașină nu funcționează neunsă, domnule Leverett, zise mecanicul, făcându-mi cu ochiul cu subînțeles, în timp ce tata se dădu jos, iar eu mă lăsam pe speteaza scaunului, copleșit de amintirea acestui colț de oraș. Cuvintele tatei îmi stricaseră cheful. Mă simțeam inexplicabil de obosit și de sastisit – bătrân, înainte de vreme – și, deodată, m-a străbătut un fior tăios, de înstrăinare totală, de parcă identitatea ar fi ieșit din mine, făcându-mă să nu mai știu cine eram, unde fusesem și încotro mă îndreptam de-acum încolo. Senzația nu dispăru și mă umplu de lehamite,

oboseală, nemulțumire. Era mai târziu decât crezusem, ceasurile înaintau spre amurg, lumina pălea, coaja palidă a unei luni noi plutea în înalt, deasupra golfului, peste Norfolkul cu luminile lui sclipitoare, peste reflectoare și peste marile nave ancorate pe linia de reflux. Auzeam sirenele remorcherelor și acum, în spatele meu, uruitul surd și agitația orașului supradimensionat care cândva, demult, fusese, chiar și la această oră din zi, o oază de pace și liniște. Cum stăteam acolo și-l ascultam pe tata sporovăind cu mecanicul („Verișori?”, întreba, cu vocea lui blândă, bătrână și animată. „Și dumneata ești din Nansemond? Păi, atunci noi doi chiar că suntem verișori!”), am înțeles dintr-odată, printr-o subită explozie a amintirilor, în ce colț anume al orașului mă găseam. Pentru că aici, cu mult înainte ca pogoanele de mlaștină sărată să fie revendicate, înainte de construirea bulevardelor fără pomi, albe ca creta, înainte de apariția caselor de tipul *ranch,* a peluzelor suburbane pe care forfoteau copiii, chiar aici, la câțiva stânjeni sub fundația acestei Esso Servicecenter, intram cândva până la genunchi în apa rece și sărată, de culoarea nisipului, scormonind după raci, și chiar aici, în locul ăsta, fusese cât pe-aci să mă înec când aveam doisprezece ani.

Exact în punctul ăsta mă dusesem la fund, tot mai adânc în vârtejul de bule de aer, agățându-mă frenetic de alge, și apoi am țâșnit, bătând din brațe la suprafață, mult mai în larg, dus de curentul mareei, împroșcând apă ca o balenă și strangulat de o subită și năvalnică dragoste pentru firava mea viață, până când un pescar de crabi negru, stând în barca lui ca un fel de Christos de abanos, milostiv și asudat, dominând adâncurile, m-a tras de păr afară din apă. Am încasat o chelfăneală zdravănă și zile în șir mi s-a scurs apă din urechi; tata l-a răsplătit pe pescar cu un jambon rustic și cu cinci dolari de argint – sumă pe care nu și-o permitea în zilele acelea de criză nici măcar ca să răsplătească

un salvator dar, cu toate că fusesem prevenit să nu mă mai apropii niciodată de locul respectiv, m-am furișat mereu acolo, singur, în zilele de vară. Dar acum, toate amănuntele legate de acel loc – pârâul și crabii ce fugeau stângaci și speriați, mlaștina sărată, lumina solară și pescărușii săgetând pe cer, postamentul tramvaiului vizibil deasupra papurii, zgomotul ca de clopoței al troleului care înainta legănându-se prin mlaștină, răpăia pe estacadă și dispărea într-o ploaie de scântei sonore, cu melodia lui electrică monotonă pierind undeva în infinit, undeva în timp, lăsând în urmă un sentiment de amiază și de mare și de adormită solitudine galbenă, subliniată de țârâitul insectelor –, acum toate astea păreau înfășurate într-un misterios sentiment al trecerii. Ca acel moment când, auzind, cu urechi parcă noi, un fragment de muzică de mult cunoscută, te simți inundat, nu de un simplu refren sau de o simplă melodie, ci de o pură și inexprimabilă revărsare a sufletului, tot astfel, această scenă dezgropată din memorie avea pentru mine mai multe lumini și umbre decât îmi imaginasem, titanice dimensiuni noi, și m-am abandonat ei, tremurând fascinat. Aici îmi fusese extirpată din creier convingerea naivă că voi trăi o veșnicie; aici mi se dăduse o lecție despre fragilitate, nu neapărat a mea, ci a oricărei ființe; din acest motiv, chiar dacă era un loc de spaimă, un loc al cruzimii, i se conferise o nouă, indescriptibilă frumusețe. De aceea, luând cu mine câte un sandviș furat, mă duceam acolo zi de zi. Întins pe burtă printre trestii, împungeam crabii cu un băț, îi urmăream îndepărtându-se greoi, și meditam și visam în soarele fierbinte. Tramvaiul sosea cu un clămpănit mecanic și dispărea în tăcerea amiezii. Pescărușii țâșneau pe boltă. Departe, în larg, pescarii negri în luntrile lor invocau vântul cu vocile lor cu rezonanțe de imn și, dintr-odată, se așternea o tăcere desăvârșită. Iar în tăcerea aceea, cu lumea cea nouă și galbenă

desfășurată sub ochii mei, îndopată cu maioneză și băuturi carbogazoase, tremuram de conștiința existenței morții.

Dar iată că, totuși, tot aici, în același loc, cu mulți ani mai târziu, îmi spuneam că nimic n-ar putea fi șters de pe fața pământului, mai bine decât acest spațiu al amintirii. Cele mai deștepte eforturi arheologice ale străstrănepoților mei vor încerca în zadar să descătușeze din timp mlaștina aia bătută de soare, pârâul, crabii, troleul muzical al tramvaiului. Totul dispăruse. Nu se schimbase doar, nu se modificase, nici nu se transformase, nu era vorba doar de un loc ale cărui contururi se deplasaseră și se începețoșaseră (ici, apăruse ceva nou, colo, nu mai creștea nimic, o nouă salcie în plină maturitate, un crâng mai umbros), dar care să fie încă recognoscibil, fix, de încredere; nu, mlaștina mea dispăruse cu totul, un inel de fum topit în aer, nu mai rămăsese nimic din ea. Greu de spus câte tone de pământ, nisip, piatră, moloz și simplu gunoi de Port Warwick înghițise această stupefiantă ne-facere, dar treaba fusese îndeplinită complet și temeinic. Sub ea, un peisaj marin, îngropat pe veșnicie. În jurul nostru, acum, în cercuri excentrice, pe peluze terasate, rând peste rând, o puzderie de case miniaturale numite (de ce?) Glendora Manor se cuibăreau în amurg. Automobile terminate în aripioare de rechin, mai mari decât clădirile, se târau greoaie, în viteză de croazieră, pe străduțele prea înguste, speriind cockerii și trăgând pe dreapta lângă gazoane udate de aspersoare rotitoare; mașini de tuns iarba își trăgeau după ele stăpânii în asfințitul verde, plin de zgomote sfredelitoare; globuri de lumină pe stâlpi zvelți luminau ca niște mingi de argint. Arborii erau deocamdată firavi, dar păreau a-și da silința. Iar aici, calculam eu, dacă lași un fir cu plumb drept în jos de la pompa Esso Extra, dai de locul unde saramura înspumată îmi trecuse peste cap.

Dar destul despre copilăria mea. Am auzit spunându-se că, în momente de stres și amenințare, în momente de groază și panică, de tăcere și cramponare disperată de viață, oamenii tind să se întoarcă în trecut, ba chiar încearcă să-l copieze, actualizând moda veche, fredonând melodii fumate, dezgropând secvențe de istorie și retrăind războaie ancestrale, cu scopul de a uita atât prezentul lipsit de strălucire, cât și viitorul prea bizar și prea oribil ca să te gândești la el. Poate că unul dintre motivele pentru care noi, americanii, suntem atât de îngrozitor de nervoși și de plini de neastâmpăr este că trecutul ni se estompează aproape înainte de a-l putea aduce în prezent; căutând vechi avataruri pe care le-am putea admira, nu găsim decât fantome, șoapte, umbre; nu ne rămâne aproape nimic de simțit sau văzut, ceva care să ne absoarbă nostalgia. Dar în seara aceea am fost profund mișcat de decența și bunătatea de modă veche ale tatei și de mânia lui, dar și de ceea ce-o fi fost în sufletul meu – în viața însăși, căci părea ceva foarte intens – și care îmi dădeam seama că era pierdut pentru totdeauna. Înstrăinat de mine însumi și de epoca mea, nelocuind nici în trecutul distrus, nici în prezentul fantastic și de neînțeles, știam că trebuie neapărat să găsesc răspunsul la cel puțin câteva întrebări, înainte de a mă putea controla și de a-mi vedea de viață.

— Te referi la domnișoara Minnie Morehouse, din Whaleyville? se interesă tata, cu accentul acela tărăgănat din Tidewater, pe care îl avusesem și eu, dar îl pierdusem. Păi, sigur, am fost acolo și eu. Am pus flori pe mormântul ei!

Cred că am închis ochii o clipă și i-am deschis din nou, închipuindu-mi că aș putea, cumva, printr-un astfel de ritual, să mă pomenesc din nou, în mod miraculos, printre trestiile de odinioară, admirând locul unde viața mă năucise, furându-mi iluziile și inocența. Dar aici, în alunecosul prezent,

nu existau decât umbre. Nu vedeam nimic, nu auzeam nimic, decât în mintea mea, unde pescărușii zburau pe deasupra capetelor și vagoanele tramvaiului se legănau, clopoțind, străbătând parcă lumina veacurilor, ca o fantomă…

În seara aceea i-am expediat o telegramă lui Cass Kinsolving, la Charleston, anunțându-l că voi sosi a doua zi. Rareori treceam atât de nechibzuit la acțiune și știam că riscam să nu-l găsesc în toane bune. Dar, fără să-l descifrez pe Cass, nu puteam afla adevărul despre cele întâmplate la Sambuco, despre Mason și despre rolul meu în toată afacerea.

Cu doi ani în urmă, nici nu știusem de existența lui Cass. Întâlnirea noastră, s-ar putea spune, nu avusese loc sub auspicii prea favorabile – deși, chiar și atunci, el părea a fi un tip deosebit și ar fi putut ieși din viața mea la fel de rapid cum intrase, dacă în aceeași zi, după câteva ore, nu aș fi rămas la periferia evenimentelor în al căror vârtej el ocupa un loc central. Aș vrea să descriu întâlnirea noastră și împrejurările care duseseră la ea, fie și numai ca să puteți înțelege ce anume m-a făcut să plec la Sambuco și să ajung să fiu implicat în situația aceea neplăcută.

Când Mason Flagg mi-a scris la Roma, invitându-mă să vin să-l văd la Sambuco, m-am gândit că nimic nu se potrivea mai bine cu planurile mele. Hălăduiam prin Europa de vreo patru ani – în Roma, de trei – și ajunsesem în punctul în care simțeam că rădăcinile mele, așa cum erau, se cereau reimplantate în solul natal, ca să nu se usuce complet. Așa se face că invitația lui Mason coincidea perfect cu nevoia mea de „a mai privi o dată în jur”, înainte de întoarcerea în America.

Mi-e ușor să explic pe scurt cum ajunsesem în Europa și cu ce mă îndeletniceam acolo. Nu participasem la război (la cel de dinaintea

Războiului din Coreea), întrucât primisem o educație cu adevărat mizerabilă, sub auspiciile Marinei Militare, la un colegiu din Illinois, absolvit cu gradul de sublocotenent, la doar două zile după bombardarea Hiroshimei. Așa că mi-am continuat studiile, luându-mi licența în Drept, și am lucrat o vreme în New York. După care, având senzația că mi se refuzase, într-un fel, prilejul de a călători și de a duce o viață aventuroasă, mă hotărâsem să plec în Europa – o mișcare obișnuită, la urma urmei, pentru tinerii plini de neastâmpăr și cu perspective de viitor neclare. Am făcut rost de o slujbă în departamentul juridic al unei mari agenții guvernamentale de ajutorare și o vreme am fost repartizat la Paris, unde mă gândeam că le-aș putea da o mână de ajutor deposedaților de război și obidiților, dar am sfârșit prin a asculta jelaniile birocraților cărora le era de dor de casă, colegi de birou din Louisville și Des Moines. De la fereastra biroului aveam o priveliște spectaculoasă spre Place de la Concorde, iar eu mă ocupam cu stabilirea traseelor și întocmirea notelor de plată pentru cargouri, adevărate opere de artă, ce mai!

După vreun an, am fost transferat la Roma, într-un birou și mai elegant, cu vedere spre marea ruină verde a lui Circo Massimo; aici se ținea, aproape în fiecare anotimp, câte un carnaval care-mi înveselea zilele cu trâmbițele lui puternice și muzica nebună a caliopelor[7]. Îmi plăcea la Roma, cu toate că rutina cotidiană – compătimirea funcționarilor de la Agenție – nu se deosebea cu nimic de cea de dinainte: clima italiană are ceva ce-l face pe funcționarul american mediu, atât de distanțat de mecanismele progresului, încă și mai nemulțumit și mai arțăgos; iar *milkshake*-urile de la bufet nu erau nici pe departe atât de savuroase ca cele de la Paris – din cauza calității laptelui –, deși, spre sfârșitul ședерii mele, am aflat că începeau să primească transporturi de lapte proaspăt de la fermele olandeze. Dar salariul era

excelent (rușinos de mare, dacă îl comparăm cu leafa angajaților italieni, care munceau dublu pentru o jumătate din sumă) și mi-am cumpărat un mic și elegant Austin Sport decapotabil, care să mă poarte în sus și în jos, pe lungul drum în pantă ce ducea către locuința mea de pe dealul Gianicolo. Acolo aveam un apartament într-o clădire dărăpănată și o bătrână reumatică, Enrica, îmi gătea cina și-mi umplea serile cu văicărelile ei neobosite. Mai aveam și un fonograf, o sculă scârțâitoare, moștenită de la fostul chiriaș american, împreună cu ceea ce păreau a fi toate compozițiile lui Wagner, Liszt și Ceaikovski înregistrate vreodată pe discuri. Priveliștea de pe terasă era luxuriantă, în special în amurgurile estivale, când ședeam ascultând concertul lui Liszt, bând whisky de la popotă și privind orașul întins în abandon în fața mea, ca o friză luminoasă din rugină și aur. Pe vremea aceea aveam două sau trei prietene – o fată numită Ginevra și apoi una pe care o chema Anna Maria, iar către sfârșit, poate ca o prezicere a sfârșitului expatrierii mele, o studentă din anul doi de la Smith College, cu niște ochi negri splendizi; prin urmare, de obicei, eram doi acolo, ascultând muzica insidioasă, perfect mulțumiți, în timp ce razele soarelui aflat la asfințit colora crenelele Forumului cu o ultimă lucire de lumină periculoasă și umbra colinei mele, în drumul ei spre est, se desfășura peste oraș, întunecându-l.

Per total, au fost trei ani frumoși. Am călătorit peste tot, am văzut ce era de văzut și – poate fiindcă mă simțeam fericit și îmbogățit – mă consideram superior colegilor de la Agenție, ale căror aventuri italiene limitate (În afară de o excursie cu avionul la Capri în fiecare vară) constau în apartamentele lor din suburbii și în băute prin barul de la parterul Hotelului Flora, unde martiniurile erau seci și reci, preparate cu cel mai fin gin englezesc. Personal, recunosc,

dădusem destul de puțin Italiei, dar Italia mă răsplătise prin simpla ei existență caldă și extravagantă și, de vreme ce e mai creștinește să dai decât să primești, îmi spuneam că măcar asta ar trebui să-i mulțumească pe italieni, dacă ridicolele mele încercări de a le oferi „ajutor” și „asistență” nu-i satisfăcuseră. În orice caz, spre sfârșitul celui de al treilea an mă hotărâsem că ar fi fost cazul să mă întorc în America. Oricât de splendid era orașul, nu puteai ajunge Prim Judecător al Curții Supreme a Statelor Unite locuind la Roma. Între timp, economisisem niște bani și scrisorile cu antet expediate de mine îmi aduseseră câteva propuneri de slujbe la New York. Poate că aș fi părăsit Italia vioi ca o vrăbiuță, fără regrete, dacă Mason Flagg nu m-ar fi invitat să-l vizitez la Sambuco.

Am primit scrisoarea într-o zi de la începutul lui iulie, la numai o săptămână după ce demisionasem. Știam că Mason locuia la Sambuco din primăvară. În mai, primisem de la el o epistolă doldora de bârfe – prima după mulți ani –, în care menționa că-mi aflase adresa de la un prieten comun din New York, că se stabilise acum în Italia pentru „o lungă perioadă dedicată scrisului” și că i-ar face plăcere să vin să-l văd. Era, totuși, o scrisoare pe care, din motive ce sper să devină evidente ceva mai târziu, preferasem s-o ignor. Invitația reînnoită, însă, m-a găsit mai vulnerabil: aveam chef de hoinăreală și de aventură, nelegat prin nimic de vreun loc, cu ochiul pregătit să asimileze priveliști noi. Scrisoarea era superficială, dar în termeni concreți – „stai cât vrei” – și era tipică pentru Mason, care niciodată nu subestima amploarea acțiunilor sale: „locuim în cel mai colosal palat din câte ai văzut”. Nu fusesem niciodată la Sambuco, dar Mason – cu descrierile sale, ale soarelui și mării, plus referirea la ceea ce părea a fi un batalion de servitori („50 de dolari pe lună pentru toată șleahta, care își face veacul pe aici și îl întrec în a zice *am înțeles, dom’le* pe orice

negrotei al babacului din Virginia") – făcea ca totul să pară o trândăvie de invidiat, așa că m-am hotărât să nu mai pierd timpul la Roma, ci să merg cu mașina până la el chiar a doua zi. Mi-am anunțat telegrafic sosirea. Până la Sambuco, faci șase ore cu mașina de la Roma; o oră de la Napoli. Îmi rezervasem deja bilet de vapor pentru Statele Unite din Napoli, așa că a fost convenabil și destul de lesne să-mi amân data plecării cu o săptămână. Nu la fel de simplu a fost să-mi reînnoiesc înmatricularea automobilului (care expirase) și să pun la punct expedierea peste ocean a mașinii, pe care aranjasem deja s-o trimit prin Automobil Club Italiano, dar de care știam că nu mă puteam lipsi dacă doream să înot vreodată în marea albastră și răcoroasă de la poalele dealurilor pe care se lăfăia Sambuco. Așa se face că ultima mea după-amiază la Roma – pe care mă așteptasem s-o petrec omorându-mi timpul, într-o ușoară pasă melancolică, la vreo cafenea încărcată cu flori – s-a scurs în compania unei funcționare de la clubul auto – o femeie malefică, posesoare a unei fețe ca o lună plină, cu cercuri mari, albastre, de transpirație la subsuori, care se jura cu mâna pe inimă că, dacă aveam impresia că pot schimba ceva în ceasul al doisprezecelea, însemna că mă las în voia unui vis criminal.

— *Questa non e l'America, signore,* fornăia ea amenințător, *qui siamo in Italia*!

Înmatricularea expirase și cu asta, basta. Cu atât mai rău pentru mașină – pierdută definitiv. În sprijinul acestui punct de vedere fură aduse documente, precum și un uriaș catastif cu coduri și un teanc de dosare; dar învățasem în Italia că șansele de succes sunt cu atât mai mari, cu cât e mai apăsat „nu"-ul oficial. Așa că, spre seară, fiert, am ieșit din birou cu licența reînnoită și cu afurisitul de talon de înmatriculare – în singura țară din lume unde o astfel de victorie te poate face să te simți bătut măr.

Șofam spre casă, în amurg, fericit că eram iarăși posesorul automobilului de care, la urma urmei, puteam să mă descotorosesc la Neapole, înainte de a mă îmbarca. Dar eram înfierbântat și ostenit; femeia mă terorizase și picasem într-un fel de reverie a descurajării, conducând cu viteza melcului spre casă, pe lângă romanii năuciți și amuțiți de căldură, pe bulevarde mărginite de arbori veștejiți și chirciți. În Piața San Pietro nu se vedea niciun suflet, în afară de două călugărițe asudate și grăbite, iar deasupra grandioasei cupole, aerul parcă dădea în clocot din cauza mortalei incandescențe a zilei.

— Vai, ce cald e, Doamne! am auzit pe cineva plângându-se, în timp ce mă târâm în jos pe panta dealului. Dar metropola părea bizar de tăcută – până și motoscuteriștii își conteniseră zarva –, de parcă ar fi așteptat, cu răsuflarea tăiată, într-o tăcere strangulată, holocaustul din Ziua de Apoi.

Mai târziu, când s-a lăsat întunericul, s-a mai răcorit puțin și am putut să termin de făcut bagajele. În casă era mare dezordine, dar puțin îmi păsa, fiindcă acum, cu tablourile date jos de pe pereți, cu scaunele întoarse cu picioarele în sus, cu geamantane și cutii peste tot, locuința mi se părea lipsită de orice coloratură afectivă și nici nu eram tentat să caut una cu lumânarea. Fata de la Smith plecase de câteva zile, suită de maică-sa – o mostră colțuroasă de gotic de Detroit – în primul avion cu destinația Vest; mama avea planuri rezonabile pentru fiică, la Grosse Pointe. Presupun că nici asta nu mă afecta: miezul aventurii noastre romantice – dragoste în Cetatea Eternă – fusese de mult erodat de timp și obișnuință, iar ea începuse să ceară de pomană de la prietenii de la ambasadă borcane cu unt de arahide și să-și petreacă lungile ceasuri în care îi era dor de casă urmărind filme americane. Erau îndeletniciri pe care, îmi dădeam seama acum, dar e prea târziu, le aprobasem tacit. În seara aceea, însă, eram departe de a fi fericit, ori

măcar mulțumit, și nu știam pe ce anume să dau vina. Poate că, totuși, de vină nu era decât apartamentul, despuiat acum până la acea urâțenie, de o inspirație aproape mistică, conferită de Mussolini operelor arhitectonice din epoca sa: o încăpere din placaj, crom, imitație de piele și pete de umezeală, cu un bec de șaizeci de wați pulsând placid deasupra întregului și, de la fonograf – *Pathétique* –, o convulsie anemică și monotonă. Mă deprima gândul că fusesem capabil să trăiesc atâta vreme într-o urâțenie sinistră, dar mă întrista, în același timp, ideea că urâțenia asta renunța la mine cu aceeași nepăsare cu care mă acceptase acum trei ani.

Oricum, când am terminat cu bagajele se făcuse târziu – aproape nouă –, iar bătrâna Enrica îmi pusese deja pe masă ultima cină. Era întruchiparea suferinței în timp ce mă servea, fornăind deasupra blidelor, văicărindu-se în dialectul sicilian de neînțeles, aruncându-mi din bucătărioară priviri furișate și îndurerate. Niciun patron, boscorodea ea, pipăindu-și mustața rară, nu fusese atât de bun, atât de *gentile,* iar acum trebuia să se întoarcă la Messina, întrucât n-ar fi putut suporta să lucreze pentru *altcineva* la Roma. Bombănea întruna deasupra plitei, zdrăngănind cumplit din cratițe și oale. Ceea ce a transformat cina într-un fiasco: ravioli, pe masă de la ora opt, parcă erau turnați din ghips, vinul era apos și grețos de dulce, la temperatura corpului. Dar dincolo de fereastră se întindea orașul, cu miliardele lui de ochi luminoși, sclipitori. Zăream Colosseumul, scăldat în lumina fosforescentă a reflectoarelor, și o îngrămădire ruinată de ziduri goale, albe, acolo unde se afla Forumul. Dincolo de ele, departe, două puncte de lumină pâlpâitoare, roșu și verde – un avion –, urcau în întunericul învăluitor peste colinele Alban. Spre sud-est, viitoarea mea direcție de mers, atârnau o îngrămădire strălucitoare de constelații romane și o dâră intermitentă de neon,

acolo unde limitele exterioare ale orașului se cățărau pe dealuri în întunericul impenetrabil, făcând ca Roma să pară cea mai vastă aglomerare urbană din lume. O clipă – deși, poate, doar din pricina vinului – am simțit că, prea târziu, înțelegeam Roma, și că, la plecare, ea nu-mi reproșa nimic, ci-mi adresa, cu bunăvoință, doar un semn de bun-rămas, clipind din nenumăraţii ei ochi, în eterna, infinita ei răbdare față de barbarii acestei lumi, dintre care eu eram cel mai recent, nimic mai mult. Dar clipa de grație a trecut. În sforțarea de a mă simți fericit, băusem prea mult vin și, după circa o oră, Enrica și-a luat rămas-bun de la mine.

— *Addio,* strigă ea, *buon viaggio*! Enricăi îi va fi dor de dumneata, *signore*!

Și dispăru în noapte, șchiopătând, vărsând lacrimi de crocodil, provocate nu doar de tristețe, fiindcă aveam să descopăr mai târziu că luase cu ea, printre alte lucruri (stiloul, un ac de cravată din aur), și mașina mea de ras Remington, obiect folositor pentru ea, cel puțin.

Cam pe la unsprezece, plimbându-mă cu pași împleticiți prin depozitul în care se preschimbase apartamentul meu, mă simțeam atât de intimidat, încât abia așteptam să ajung la Sambuco. Agitat, m-am hotărât să plec chiar în seara respectivă. Am încărcat cu vârf Austinul, am pus în torpedou o sticlă de o jumătate de litru de bourbon și am pornit la vale, chinuit de senzația neplăcută că uitasem ceva. Dar aveam la mine mingile de tenis, chitara, pașaportul, fotografiile porno, grijuliu deghizate într-un volum de Petrarca legat în *Maioli,* pe care, în post-scriptumul scrisorii sale, Mason mă rugase să i-l cumpăr de pe Via Sistina. Inventarul era complet. Mi-am stors degeaba creierii și abia când în fața mea a apărut Tibrul mi-am dat seama că ceea ce lăsam în urmă – cu afecțiune, dar și cu o anumită maliție – era însăși Roma. Dar, după o ședere atât de îndelungată, mi-

am spus că un rămas-bun era inevitabil, nepoliticos. Așa că, pentru ultima oară, am intrat în Piazza Santa Maria din Trastevere, unde m-am cinstit cu o bere.

În jurul cafenelei, numai umbre și tăcere. Turiștii americani plecaseră acasă de la restaurante, abandonând piața unei bande de puștani, unui cerșetor care scârțâia din vioară și unor tineri clerici ce se îndreptau spre casă, venind de la un concert ținut pe celălalt mal al râului și care, bănuiam, se mai aflau în oraș numai cu dispensă specială. Mai era și Ava Gardner, aruncând de pe afișul ferfenițit o privire albă fântânii pe care epocile sculptaseră, în loc de frumusețe, o compoziție admirabil de veștedă. Fântâna era frumoasă și am admirat-o îndelung. Sub streșinile bisericii din spate, albastră în întuneric, se foiau și gângureau porumbei somnoroși; altminteri, totul era tăcere. O vreme, șezând acolo, am încercat din răsputeri să simt că trăiam o seară specială, dar nu-mi venea inspirația, ideile mele erau banale și superficiale. Aveam sentimentul vag că mă aflam într-un moment de răscruce al vieții mele, că lăsasem deja în urmă partea cea mai palpitantă a tinereții, dar nici acest gând nu reușea să mă înduioșeze. Predispoziția mea era periculos de apropiată de autocompătimire: mă simțeam ca un individ aflat în toiul propriei sale petreceri de adio, încărcată de fast și splendoare, dar neonorată de invitați.

Berea era gustoasă; mă mângâia o adiere de aer cald, cu aromă de cafea, apoi cu parfum de flori; brusc am simțit un scurt paroxism trecător de poftă sexuală. Apoi, ca o picătură de argint înghețat, din campanila de deasupra răsună o singură bătaie: jumătatea de oră. O bandă de băieți trecu în fugă, piața se învioră de răsunetul pașilor, de sclipirea călcâielor goale. Un restaurant închise pentru noapte, cu uruit de storuri coborâte, iar undeva departe o voce strigă *„Tommasino!”* – o voce

văratecă, pierind pe alei, contaminată de căldură și de moleșeala somnului.

După aceea, scuarul rămase o vreme pustiu. Un motan trecu prin fața mea, cu o înfățișare de pirat, cu ochii mijiți și un rânjet suav pe bot. Plecat în Dumnezeu știe ce misiune necurată, sări pe treptele fântânii, o pată galbenă mișcătoare, și plonjă neînfricat în beznă. Apoi totul redeveni pașnic și decorativ, bolta curată și înstelată, aerul impregnat de mireasma florilor, fântâna eliberând, cu un murmur, șuvoaie lente de apă, ca niște mementouri. Am rămas acolo până când clopotul a bătut din nou; atunci chelnerul s-a apropiat de mine, amintindu-mi, cu un căscat semnificativ, ce târziu era. Am achitat nota, dar am mai zăbovit un moment, inspirând parfumul florilor. Pe urmă m-am ridicat și am aruncat o ultimă privire Romei, fântânilor, porumbițelor, pisicilor, dar și preoților, fiindcă un pâlc din ăștia trecu pe lângă mine exact când m-am sculat de pe scaun, doi lingând niște comete de înghețată, alți doi trăncănind cu accent irlandez – *Ma'a me bătrână mi-o dat-o* –, doi, ținând în mâini cărți de rugăciuni și murmurând fragmente liniștitoare de rugăciune rasele tuturor tremurând ca niște prapuri la înmormântare și dispărând, negre pe un fond și mai negru, în susul pantei, pe Gianicolo, către cine știe ce schit binecuvântat…

Apoi, șofând spre sud, prin Campania scufundată în noapte, am trăit o puternică senzație de eliberare, numai că nu ținusem seama de efectele hărțuirilor din ajun. Acestea s-au manifestat mai târziu; la o oră sau cam așa ceva, după ieșirea din Roma, m-au inundat o euforie fără margini și un sentiment năvalnic de iubire față de noaptea italiană – de uimitoarele stele de pe boltă, de orășelele profilate pe coamele dealurilor, de vântul mirosind a pământ reavăn, a bălegar și vegetație, drumuri de țară – care mă răcorea și făcea ca mânecile hainelor, îngrămădite în spatele

meu, să fluture ca niște flamuri. Coborâsem capota mașinii și înaintam cu viteză, șoseaua fiind dreaptă și pustie, și cântam în vânt cât de tare mă ținea gura. Farurile aprindeau ruguri în lungile șiruri de plopi, iar partea dorsală a frunzelor acestora îți dădea impresia unui tezaur foșnitor de bani de argint; treceam prin sate adormite, cu nume din manualul de latină – Aprilia, Pontinia –, la fel de albe și tăcute ca mormintele, în care numai câinii mai vagabondau pe afară. Deasupra capului marii aștri se roteau pe cer, dar la sud, în spațiul deschis, totul era negru ca moartea, fără case ori alte contururi familiare, și peste tot se întindeau tenebrele nemărginite. Cam în acel moment exaltarea mea a început să se domolească. Mile întregi nu vedeam nimic nici într-o parte, nici în cealaltă – nici case, nici oameni, nici câmpuri cultivate, nimic, decât noaptea atotstăpânitoare. Începeam să mă simt singur cuc și, dacă n-ar fi fost zumzăitul motorului, aș fi putut crede că mă aflu într-o barcă în derivă, fără cârmă și fără cap de compas pe oceanul negru, luminat de stele. Pe urmă, brusc, m-am pomenit în ținutul deluros, suind pe flancurile unor înălțimi golașe și severe, unde nu creștea nimic și nu trăia nimeni, o pustietate de albii secate și râpe uscate, teritoriul tâlharilor. Am deschis radioul, dar el nu mi-a oferit decât o mângâiere rece, o voce feminină anunțând *„Un po' di allegria negli Spike Jones*”; după care de departe, din Monte Carlo, se auzi o frântură ștearsă, ușoară, de Beethoven, care se estompă imediat, cedând locul unei tăceri profunde. Postul de radio al armatei americane din Germania își încheie emisiunea într-un vacarm nemaipomenit, cu programul intitulat „The Hillbilly Gasthaus”. Ceva din împletitura de limbi și din armoniile chitarelor, banjourilor și scripcilor făcu să mi se strângă sufletul de anxietate; dar în fața mea se iviră niște luminițe gălbui și am coborât în plină viteză spre coastă, ca să mă pomenesc curând în

orășelul Formia, unde valurile calde rostogolite pe plajă veneau tocmai din Sardinia.

Și epuizarea m-a lovit prin surprindere ca un pumn. Am frânat brusc.

Nu știu de ce, dar datez evenimentele de la Sambuco – cel puțin pe cele la care am luat parte și eu – din acel moment. E foarte posibil că, dacă aș fi dormit după pofta inimii în seara aceea, aș fi fost scutit de necazurile zilei următoare. Fără acea aventură neghioabă, cu siguranță că mi-aș fi făcut intrarea în Sambuco proaspăt ca o floricică, nu zdrobit de oboseală, tras la față și ametit, cu stăpânirea de sine definitiv zdruncinată, pricopsit cu o depresie nervoasă lugubră și înfricoșătoare, de care nu aveam să mă tămăduiesc pe deplin. Dar la ce bun să te răzgândești după ce ai acționat? În momentul acela eram absolut terminat – îmi amorțiseră buzele, ochii îmi ardeau în orbite, toate încheieturile brațelor și picioarelor mă dureau. Majoritatea hotelurilor închiseseră pentru noapte; celelalte arboraseră anunțuri cu „Nu avem camere”. Așa că am condus până la un debarcader de unde se vedea portul, am ridicat capota și m-am ghemuit, pregătit să adorm. Țânțarii au fost de altă părere. Frecventatori ai stațiunilor, țânțari mari de iulie, umezi și pe care oamenii nu îi mai simțeau din cauza desfrânării estivale, se năpustiră asupra mea, purtați de briza dinspre țărm, zbârnâind de excitație și bâzâindu-mi necontenit la urechi. M-am luptat cu ei o oră, după care am capitulat și am închis geamurile. Imediat, automobilul s-a transformat într-un cuptor în care, abia moțăind, am avut acele epuizante coșmaruri de care ai parte între starea dintre veghe și somn. De vreo cinci, șase ori am deschis ochii ca să zăresc un stol de stele dispărând sub linia orizontului, după care iarăși mă cufundam într-un somn încleiat, în care visurile îmi erau invadate de mirosuri stranii – bori ale trecutului –, asemănătoare cu ale refluxului de

acasă, din Virginia: iz de nămol, de alge putrezite, de năvoade puse la uscat la soare.

Când, în sfârșit, m-am trezit, am deschis chinuit un ochi dureros, în strălucirea orbitoare a soarelui de dimineață. Auzeam țipetele oamenilor aflați departe, în valurile mării; deasupra mea, aproape, privindu-mă prin parbriz, două fețe bărboase și îngrijorate.

— *E morto*? l-am auzit pe unul întrebând.

— *Un inglese. Soffocato.*

Văzând că mișc, cei doi bătrâni se retraseră încet pe plajă, ca și cum le-ar fi fost dezvăluit un mister profund. Trecuse de nouă. Eram scăldat în sudoare, cu o durere violentă de cap, și dârdâiam nestăpânit, cum se întâmplă când suferi de mahmureală. Știam că ar trebui să-mi văd de drum și mi-am și văzut – după o cafea și o chiflă uscată la un bufet de pe plajă, înțesat de romani gălăgioși în chiloți de baie, care dădeau pe gât Coca-Cola.

Anumite calamități au o putere atât de mare asupra minții, încât, după ce trece șocul inițial, omul revede cu o limpezime de cleștar toate evenimentele care au condus la lovitura propriu-zisă. Tonalitatea, modalitatea, caracterul întâmplărilor precedente îmbracă și ele straiele cenușii ale dezastrului și se întipăresc în memorie, dimpreună cu sentimentul teribil al predestinării. Așa îmi amintesc eu drumul de la ieșirea din Formia, până la Napoli și mai departe. Despărțindu-se de țărm, șoseaua devenise iarăși lată și dreaptă. Dar era sâmbătă, zi de târg, iar drumul gemea de trafic: care și căruțe încărcate până la refuz cu produse agricole și nutreț, trase de măgari, înaintând atât de lent încât păreau niște obiecte sinistre în cale. Soarele se înălța tot mai sus peste ținutul prăfos. Văpaia lui înfășură dealurile – în apropiere, lanuri de grâu pârjolite și pâlcuri de copaci zbârciți, nemângâiați de nicio adiere. Valuri unsuroase de căldură se ridicau de pe asfaltul drumului. Iar printre aceste valuri, uruind,

lucind prostește și parcă țintindu-mă, venea o adevărată cohortă infernală de vehicule – motoscutere și autobuze supraîncărcate cu turiști, caravane de mașini hurducăindu-se. Erau și niște imense cisterne de benzină care fulgerau pe lângă mine cu șaptezeci de mile pe oră, lăsând în văzduh o dâră albăstruie de abur fierbinte. Lângă Capua, înainte de Napoli, am dat peste o turmă de oi în care era să intru din plin, trebuind să-mi aleg cu atenție calea și făcând slalom printre poponețele lor triste, legănate expresiv. Deși soarele ardea, am coborât iarăși capota ca să simt curentul. Îmi mai aduc aminte că am deschis din nou radioul, de data asta ca să-mi țină tovărășie. La periferia orașului Napoli, volanul meu devenise alunecos din cauza transpirației. Spre disperarea mea, m-am pomenit scâncind de încordare și oboseală și mormăind cu voce tare cuvinte de încurajare.

Dar ceea ce mi-a venit de hac a fost un Alfa Romeo, pe autostrada spre Pompei. Străbătusem deja Napoli și eram, pentru moment, mai calm, spunându-mi că Sambuco era deja al meu, mai aveam doar o oră de șofat. Traficul se decongestionase: era aproape douăsprezece, ora prânzului, când majoritatea italienilor cedează șoselele mai pragmaticilor anglo-saxoni. Parcă se și răcorise puțin – deși, desigur, îmi făceam iluzii – și mi-am permis pentru prima oară să mă relaxez, distras de suburbiile orașului, cu fumul negru revărsat afară din mii de coșuri de fabrică. Zgomotul din spatele meu a fost brusc și tunător, un vuiet asurzitor, ca o combinație dintre o salvă de artilerie și decolarea unui avion, peste care se distingea, insistent, un zumzăit subțire, grăbit și amenințător, ca apropierea unui roi de viespi sau albine; am căutat cu ochii oglinda retrovizoare și l-am văzut în ea, repezindu-se către mine cu toată viteza: râtul unui automobil mare și negru. Anticipând tragedia și simțind cum pălește frumusețea vieții, m-am oțelit ca să absorb

coliziunea dorsală, copleșit de un sentiment, pe jumătate visceral, pe jumătate de disperare, care-mi strângea stomacul și îmi făcea pielea de găină, în timp ce-l priveam cum tot crește în dimensiuni și se apropie implacabil. Ajuns la cinci iarzi de mine, automobilul a încetinit, a virat și s-a aliniat cu al meu; am zărit un napolitan tânăr și gras, cu o mână moale și sfidătoare pe volan, cu gagica practic pe genunchii lui, amândoi rânjind ca niște rechini. O vreme am rulat în paralel, balansându-ne periculos, apoi el s-a desprins și m-a lăsat în urmă cu un vuiet ca de rachetă, ridicând degetul mijlociu al unui pumn ca un omagiu falie pârguit. L-am urmărit cu toată viteza un timp, apoi m-am lăsat păgubaș, căzând pradă unor dureroase fantezii punitive. Ardeam de dorința de a ucide. Visam numai răzbunare și mergeam cu șaizeci pe oră când, ceva mai încolo de Pompei, m-am ciocnit frontal cu un scuter.

Luciano di Lieto: un nume lichid, plin de posibilități, numai bun pentru un acrobat la trapez ori pentru un sonetist italian, ori pentru un explorator al Antilelor; un nume care merita, cu certitudine, să fie purtat de o persoană mai talentată decât posesorul lui. Pe rând salahor, drumar, vânzător de suvenire erotice pe ruinele locale, pungaș atât de idiot încât își câștigase de la poliție porecla „*Fessacchiotto*” – Împiedicatu’ –, omul di Lieto reprezenta triumful înzestrărilor ciuntite. Într-o zi, la vârsta de doisprezece ani, își vârâse o mână curioasă în intestinele unui motor de automobil, rămânând fără două degete, retezate curat de elice. După câțiva ani, pradă cine știe cărei reverii adolescentine, pășise drept în fața unui tramvai napolitan, rupându-și ambele picioare și rămânând pe viață cu un cot înțepenit. La numai câteva luni după asta, abia ieșit din ghips, făcând experiențe cu niște artificii la o *fiesta* de la mare, își aplecase privirea neagră și tâmpă spre gura țevii unei candele romane și-și zburase ochiul drept.

Când l-am izbit eu avea douăzeci și trei de ani și se afla în plină febră a bărbăției. Toate acestea mi-au fost dezvăluite înainte de sosirea ambulanței, poate la nu mai mult de o oră de la momentul când di Lieto ieșise, vâjâind, de pe o străduță laterală, pe un Lambretta pârâitor și-mi tăiase calea, cu picioarele crăcănate întinse în față și lipite de scuter, ca ale unui jocheu, cu părul vâlvoi peste ochi și vizibilitatea zero, cu gura și maxilarele ocupate să articuleze țipete de plăcere, exact în clipa când eu frânam înnebunit, arzând pneurile și intrând în el ca un plug. Avusesem impresia că țipetele alea de plăcere erau o parte integrantă din ciocnire, fiindcă o precedaseră, chiar cu o fracțiune de secundă înainte de a-l vedea, și continuaseră la nesfârșit după momentul zgomotos al impactului, când scuterul a fost proiectat la patruzeci de picioare deasupra șoselei, iar eu nu m-am putut opri din derapaj, în timp ce vedeam vârtejul format din salopeta de denim gri și din părul negru, încâlcit, și-l auzeam cum continuă să țipe, rostogolindu-se pe partea din față a mașinii mele și apoi căzând. Încercând să se prindă de aer, păru suspendat un moment în văzduh, înainte de a aluneca, bătând văzduhul cu brațele și picioarele, pe caroserie, înspre mine, spulberându-mi parbrizul într-o explozie de cioburi înghețate. Ca o marionetă moartă atârnată în sfori, plutise pe lângă mine și se făcuse nevăzut. În cele din urmă, am reușit să mă opresc pe cealaltă parte a șoselei, într-o ploaie de mingi de tenis care săreau în toate direcțiile, cu radioul smuls din locașul lui de forța impactului, dar activ și emițând pocnete și fornăituri asurzitoare.

Când mi-am revenit, mi-am măturat cioburile din poală și am ieșit împleticindu-mă din mașină. Eram singur cu di Lieto, care zăcea pe spate în mijlocul drumului, cu sânge ieșindu-i pe nas și urechi, cu un soi de grimasă visătoare pe chip, în parte agonie, în parte zâmbet, ca și cum în acea

stare de inconștiență putea trece, finalmente, în avânt, prin porțile destinului. Eu îl priveam năucit de șoc și de groază. Încă respira, dar foarte slab; avea o orbită goală, trandafirie (credeam că din vina mea) și, cu repulsie, m-am uitat în jur după ochiul lipsă. Multă vreme – sau așa mi s-a părut – n-a fost nimeni lângă noi și nici nu a venit nimeni: eram la o răscruce de sat, ziua în amiaza mare, în plină vară caniculară, cu bâzâituri de insecte și mirosuri de buruieni, cu ulii care păreau vulturi mâncători de cadavre rotindu-se sus, deasupra lanurilor fierbinți. Mi s-a părut că, timp de o eternitate, am pășit în jurul trupului lui di Lieto, clătinându-mă șocat și scoțând gemete de spaimă.

Ceea ce a urmat imediat parcă n-a fost decât o fantezie grotescă, evenimente lipsite de logică sau de ordine, din care nu m-am ales decât cu impresii aleatorii, ca niște secvențe dintr-un film pe jumătate uitat. Îmi amintesc, totuși, că o mașină s-a desprins în cele din urmă de orizont, o rablă prăfuită care se apropia șerpuind și căreia i-am făcut semn; după aceea, două matroane din Pompei, profund emancipate, ghiftuite cu vin, cu fluturări și unduiri de mătase neagră strălucitoare, debarcară nesigure de pe grămada de fiare și rămaseră pe loc, clipind în soarele orbitor, neînțelegând nimic.

— Ce-i asta? întrebară, aplecându-se peste di Lieto; apoi observară sângele, își duseră mâinile la piept și se porniră să se roage, în aburi de vin, Madonnei Pompeene: *Santa Maria del Rosario! Povero ragazzo*! Ce-a pățit?

Una dintre ele, cu o curiozitate ce puse paie pe foc, mă întrebă dacă băiatul căzuse cumva dintr-un pom; au vrut să toarne apă pe el, să-l întoarcă pe cealaltă parte, să-l tragă din drum. Am încercat să le spun că victima nu trebuia mișcată; abia când am ridicat vocea până la un țipăt sec ca o plesnitură de bici s-au oprit din văicăreală și au plecat, tropăind, înapoi în oraș, să caute ajutor.

În lunga pauză care a urmat, am simțit cum înălțimile Vezuviului se ridică, copleșitoare, în spatele meu. Ședeam pe bara de protecție a mașinii, privindu-l pe di Lieto, care respira spasmodic, tresărind din când în când și așteptând să fie salvat. Salvarea sosi în cele din urmă, în trombă. Începură să oprească mașini, dar și camioane și căruțe. Ca avertizată de o uriașă intuiție, o populație cât aceea a unui sătuc se înființă din senin, mărșăluind din toate cele patru puncte cardinale spre răscrucea aceea, galopând peste câmpuri, în nori de praf. Cât ai clipi din ochi, priveliștea tristă se preschimbă într-una fremătând de animație, de parcă toate sufletele de pe o rază de câteva mile ar fi venit acolo cu instinctul ce atrage spre casă un card de păsări sensibile la schimbările de vreme. Nu-mi amintesc decât că ședeam pe bară, cu capul în mâini, în timp ce lumea roia în jur, aplecându-se peste di Lieto, punându-și urechea pe pieptul lui ca să vadă dacă îi mai bate inima și rostind solemn diverse diagnostice:

— Nu-i decât o contuzie, riscă unul.

— Ba nu, îl contrazise altul – un bătrân fermier dezbrăcat până la brâu, cu pielea maronie ca a unei mumii –, și-a rupt șira spinării.

Nu trebuie mișcat. Uite, vezi cum îi zvâcnesc picioarele? Ăsta-i cel mai limpede semn al unei fracturi a coloanei vertebrale.

Mulțimea forfotea, trăncănea cu îngrijorare, dar și oarecum fascinată; mulți își aduseseră cu ei resturile prânzurilor întrerupte; stăteau acolo și priveau mulțumiți, mâncând pâine cu brânză și trecându-și din mână în mână sticlele cu vin. Un bărbat mai grijuliu mă întrebă cum mă simt și dacă sunt rănit; un altul îmi dădu o dușcă de rachiu, care mă făcu să vomit.

— *Fessacchiotto,* am auzit o voce sumbră, în timp ce-mi goleam stomacul. Împiedicatu' a încasat-o până la urmă.

Apoi am zărit doi polițiști pe motociclete, cu niște căști care-i făceau să arate ca doi cosmonauți, frânând chiar în intersecție. Goniră oamenii, ca pe un roi de muște bâzâitoare, către șanțuri și se puseră numaidecât pe treabă, măsurând, solemni, urmele de derapaj lăsate de pneurile mele, pășind țanțoși de jur-împrejurul mașinii și solicitând tot felul de informații.

— Vă rog. Dumneavoastră mergeți mașina acestea? mă întrebă unul, cu deferență.

— Vorbesc limba dumneavoastră, l-am informat.

— *Allora, bene.* Când a avut loc ciocnirea, Lambretta a intrat pe șosea din dreapta sau din stânga?

Părea un om conștiincios, cu cămașă de poplin, foarte politicos, și începu să-și noteze datele într-un carnet de dimensiunea unui registru contabil.

— A venit din stânga, i-am răspuns, cum se vede clar după poziția scuterului. Nu aveam cum să-l evit. Oricum, nu eu sunt de vină. Dar acuma omul zace acolo, agonizând. Sunteți bun să-mi spuneți unde e ambulanța?

— *Nome*? se interesă el, senin, ignorându-mi întrebarea.

— Peter Charles Leverett, i-am spus, dictându-i literă cu literă.

— *Nato dove e quando*?

— Port Warwick, Virginia, 14 aprilie 1924.

— *Dove Port Warwick, Virginia*? *Inghilterra*?

— Statele Unite, am zis.

— *Ah, bene. Allora, vostro padre. Nome*?

— Alfred Leverett.

— *Nato dove e quando*?

— În Suffolk, Virginia, S. U. A. Nu știu exact când. Să zicem, 1886.

— *Vostru madre?*

— Oh, pentru numele lui Dumnezeu!

— *Che*?

— Flora Margaret Mekee. San Francisco, California, S. U. A. Scrie 1900. Ascultă, ai putea să-mi spui când vine ambulanța, dacă vine, și, dacă nu vine, ar fi oare posibil să-l punem într-un camion sau într-o mașină și să-l transportăm la Napoli? Am impresia că e rănit grav

Dar a încerca să-l faci să înțeleagă ceva era ca și cum ai fi aruncat sticle cu mesaje în oceanul nemărginit. În felul lui amabil, neutru, tacticos, continuă să noteze în catastif, apoi îmi examină pașaportul și actele, în timp ce soarele ardea nemilos, iar mulțimea se foia și murmura pe marginile șoselei ca niște participanți neliniștiți la un ritual păgân. În centru, întins pe spate, rășchirat într-un repaos sacrificial, zăcea di Lieto, cu suava lui expresie de eliberare combinată cu un nesăbuit extaz, cu ochii pe jumătate închiși, visând și atrăgând mușchii. Că veni vorba de California, continuă, vesel, polițaiul, unchiul soției lui locuia acolo, cel puțin așa credea, într-o localitate numită Vilks Bari, unde câștiga frumușel ca miner. Cunoșteam cumva locul ăla? Cât de aproape era de Hollywood? Acum, în ceea ce-l privește pe omul de pe asfalt, continuă el, încercând să-mi risipească îngrijorarea, după cum știam deja, desigur, aș fi avut probleme cu legea dacă Lambretta ar fi venit din dreapta și nu din stânga, cum, judecând după dovezi – urmele de cauciucuri, poziția victimei și a scuterului –, venise fără îndoială; așa cum stăteau lucrurile, însă, eram liber să plec oricând doream, cu condiția să-mi pornească mașina și să-i dau următoarea mea adresă din Italia (un fleac, deoarece era absolut clar că nu trebuia să apar în fața unui judecător, toate indiciile privind culpa fiindu-mi copleșitor de favorabile); cât despre victimă, di Lieto – *„Fessacchiotto”* – căutase cu lumânarea o nenorocire ca asta de trei ani încoace (de ce nu-mi povestise încă nimeni despre hoțomanul ăsta redus la minte, despre degetele

retezate, accidentul cu tramvaiul, ochiul pierdut?) și numai el era de vină dacă avea să moară acolo, pe loc, deși, într-adevăr, nu era un om rău și moartea e un lucru amar, *in verita,* chiar și pentru imbecili.

— *Basta, Sergente*! am strigat, aproape plângând. *L'ambulanza*!

Tocmai atunci ne-am întors privirile înspre un capăt al intersecției, unde se produsese o agitație bruscă. Un camion hodorogit trăsese pe dreapta sub un copac. De pe toate laturile platformei coborî o cohortă de bărbați și copii, condusă de o zgripțuroaică bătrână cu membre noduroase, care țopăi ca un păsăroi rănit pe porțiunea de șosea luminată de soare, se prăbuși lângă di Lieto și, în genunchi, porni să se văicărească tare și sfâșietor:

— *Luciano*! *Luciano*! striga ea. *Che t'hanno fatto? Povero figlio mio!* Lucianooo! Întoarce-te, dulcele meu, întoarce-te! Iar au încercat monștrii să te termine! Uită-te în ochii mamei, Luciano! Măcar o dată! Nu lăsa monștrii să te termine, îngerașule! Mai arată-i o dată mamei ochii tăi scumpi și dragi!

— *E mezza matta,* șopti sergentul. Totdeauna a fost cam trăsnită. De fapt, e bunică-sa, dar l-a crescut ca pe fiul ei. Părea impresionat de spectacol și un pic neliniștit. Și toți indivizii ăia sunt frații lui.

Molipsită de teribila durere a bătrânei, gloata amuțise și stătea înlemnită pe marginea șoselei. Un moment, bătrâna rămase tăcută în genunchi, mângâindu-și bărbia. Se stârni, în mod bizar, o adiere de vânt, răcorindu-ne instantaneu, și un vârtej de praf și frunze moarte se învârti pe lângă noi, crescând, înflorind, alungând din tufișuri un card de grauri care ieși din luncă în mare viteză și cu țipete stridente, rotindu-se în jurul nostru în răbufnirea colbuită de vânt. Părul bătrânei se despleti în șuvițe albe, broboada neagră i se ridică de pe umeri, plutind pe aripile vântului, o bucată

de ziar veni rostogolindu-se pe șoseaua unde ea și nepotul ei, acum singuri, parcă erau niște actori bătuți de o furtună miraculoasă în miniatură; apoi vântul se potoli, bătrâna își recuperă broboada, păsările zburară cloncănind peste lanuri.

— *Luciano, angelo mio,* se văita ea încet, *perché non dici niente, perché non mi guardi*? Vorbește, copile. Uită-te la mama, Luciano, văd că-ți zvâcnesc picioarele. Ridică-te și umblă cu ele, îngerașule; nu mai zace așa, întins pe asfalt…

Dintr-odată, vocea îi pieri; cum stătea îngenuncheată, își luă ochii de la di Lieto și privi tacticos mulțimea, examinând fiecare chip cu o căutătură iute, obsedată, crudă și ucigătoare, care mă făcu să mă cutremur de frică înainte de a ajunge la mine. Într-un fel, am simțit prima răsuflare a mâniei sale atingându-mă înainte de a mă lovi, în momentul în care, în costum de bumbac și cu espadrile de turist, cu ochelari de soare, tuns periuță și cu o mutră de barbar nordic, care-ți sare în ochi ca un autograf, încercam degeaba să mă fac nevăzut în spatele sergentului; atunci mă zări, se ridică în picioare cu o incredibilă agilitate și se repezi prin mulțime către mine, ca o vijelie neagră de scursuri și blesteme.

— *Svedese! Farabutto!* urlă ea. Uite ce i-ai făcut băiatului meu! L-ai călcat cu mașina, monstru nelegiuit ce ești! Arză-te-ar focu'! O scurtă rugăciune de iertare i se desprinse de pe buze: *Dio mi perdoni!* Dar continuă fără milă, cu forțe renăscute, mă împroșcă și cu alte sudalme, se repezi pe lângă sergentul care se înroșise de jenă și-mi vârî sub nas un deget acuzator, tremurător, ca o rămurică noduroasă. Suedezule! țipă. Nemernicule! Vă știu eu, pe tine și pe neamul tău! Nu încerca să-ți feresti fața de mine! Uitați-vă la el! spuse ea, arătând spre mine. Uitați-vă la omul ăsta! Priviți cum îi tremură genunchii de spaimă. Ha! Acuma vede că nu-și mai poate ascunde crima. Trece ca uraganul prin orașul nostru și

doboară la pământ oameni nevinovați cu mașina lui! (Se întoarse fără spre mine, cu toată fața – ochi cufundați în orbite, negi, obraji zbârciți, păr cărunt vâlvoi –, tremurând și emanând o ură neîmblânzită.) Vă știu eu pe ăștia! Unu' ca tine a călcat-o pe nevasta bietului Luigi Lucatuorto la Porției, acum patru ani, împliniți chiar de Paște. Și ea era în primăvara vieții, o frumusețe de fată, puternică, cu un tată bolnav și patru copii de hrănit. O femeie splendidă, zdravănă și arătoasă, sănătoasă, care-și vedea de drumul ei – lovită și călcată de un monstru, ca un câine! De asta ai auzit? Spune? Ai auzit? Și nici măcar o liră n-a primit, deși i-a rupt clavicula și a rămas cu spinarea șubredă pe viață. Se întrerupse, se întoarse spre di Lieto și izbucni iarăși în plâns. Uită-te la el. Ce-ai să faci cu el acum? Ce ai de gând să faci cu Luciano? Sângerează acolo de moarte. Un băiat nevinovat, care niciodată n-a făcut cuiva vreun rău sau vreun necaz. Răsucindu-se către mine, își continuă asaltul cu o nouă izbucnire de furie:

— Ascultă la mine, un băiat tânăr și nevinovat! Și toată viața lui a avut de suferit din cauza monștrilor! Nu mai sta acolo ca un găgăuță! Ce ai de gând să faci cu el? Ce-o să faci cu Luciano?

— Nu știu, signora, am început eu. Îmi pare tare rău…

— Tacă-ți fleanca, monstru suedez!

Sergentul puse o mână blândă, împăciuitoare, pe umărul femeii:

— *Senta, nonna. Non è svedese. É americano.*

— Să taci și tu, Bruno Ferragamo! țipă ea. Te știu și pe tine! Toți sunt suedezi! Au venit la noi în timpul războiului, când Luciano era abia copil. Mai ții minte bombele? Doar n-ai o memorie atât de scurtă! Mai ții minte cum au venit, violând și distrugând și bombardând? Îți aduci aminte la fel de bine ca mine, sergent Ferragamo, se răsti ea, sau ar trebui să-și amintești, comunist ce ești! Cum

Luciano zăcea în mijlocul drumului după bombardament, cu bietele lui picioare rupte sub el și sângerând, făcut bucăți și îngrămădit acolo și plângând de mama focului, sub el cu brațul care nu și-a mai revenit niciodată. Vai, ce zi nefericită!

Un scurt moment vocea îi slăbi, opintită și apoi luând un ton nostalgic. Cum ne uitam așa la ea, mutându-ne de pe un picior pe altul, din josul drumului se auzi un trâmbițat ca de trompetă și zgomotul nedeslușit de pneuri sfârâind pe asfalt, indicând apropierea rapidă a unui vehicul.

— Vai, ce zi neagră! Bombardament, fum peste tot, cărămizi căzându-ne în cap! Vai, ce zi teribilă! Îmi aduc aminte că lucram în bucătărie când au aruncat primele bombe. N-am vrut să ies afară. N-am vrut să ies afară, vă spun. Deși mă rugau și mă implorau, am refuzat să plec. Am rămas să gătesc. Pe urmă, bombele. Cărămizi vâjâindu-ne pe la urechi și fumul crescând și Anna Teresa țipând de mama focului. O, ce zi! Pe urmă am dat fuga afară, pe drum. Și iată-l pe Luciano zăcând acolo, sărmanul, zdrențuit tot și sângerând! Cu picioarele rupte! Cu brațul sub el! Gemând și plângând! Strigând: *Nonna, nonna,* mă doare! Tare mă dor picioarele!

— Ascultați, signora… o luă cu blândețe sergentul, de vină a fost tramvaiul… și nu sunt comunist, completă el, mai mult pentru mine.

Bătrâna se dezmetici din reverie ca cineva trezit brusc din somn.

— Care tramvai? Tacă-ți gura, Bruno Ferragamo! Ține-ți gura, anticrist comunist ce ești! Nu vă las pe voi, polițaii, să îndrugați minciuni despre Luciano și să-l zvârliți pe bietul băiat nevinovat în temniță! În timp ce monștrilor ăstora le permiteți să calce oameni nevinovați pe șosea! Uită-te numai la ăsta de-aici! Ai uitat așa de repede de bombe? Cum au venit de la Salemo, trăgând cu armele și distrugând orașul și violând, când locuiam la Torre del Greco. Ai uitat așa de repede?

Mâncători împuțiți de varză! Băutori de bere! Îl mai ții minte pe ăla, pe englezul ăla care a târât-o printre ruine pe amărâta de nevastă a lui Lucatuorto și a siluit-o acolo și a lăsat-o sângerând, pe ea, cu patru copii de hrănit și un tată de îngrijit, că era foarte bolnav? Unde ți-e memoria, sergent Ferragamo? Luciano, care n-a omorât nicio muscă în viața lui! Luciano, cel mai drăgălaș băiat, cel mai bun la suflet, care odată a găsit o vrabie cu aripioara ruptă – o vrabie, vă spun! – și a oblojit-o până s-a făcut bine și a crescut mare! Și tu îl lași acuma pe Luciano să sufere din cauza unor monștri ca ăsta! (Se înălță pe vârful picioarelor, zbârlită de indignare, și-și ridică ambele mâini tremurânde până la câțiva centimetri de bărbia mea.) Am zis atunci: „Martoră să-mi fie Preasfânta Fecioară din ceruri că vor suferi și vor da seamă de păcatele lor în fața lui Dumnezeu!”. Să bombardeze și să ne facă praf casa din Torro del Greco! Să violeze! Să fure! S-o ducă printre ruine pe pârlita de nevastă a lui Lucatuorto și să o siluiască, pe ea, care avea un tată bolnav și patru copii flămânzi de hrănit! *Invasato! Mascalzone!* Monstru nerușinat! Suedezule! Arză-te-ar focul iadului! Să mă ierte Dumnezeu…

Dintr-odată m-am pomenit că urlu și eu, cât puteam de tare, pe punctul de a izbucni în lacrimi, părăsit de cunoștințele de italiană, articulând sunete stranii despre care abia mai târziu am devenit conștient că erau în limba mea maternă:

— Îmi pare rău, măicuță! Îmi pare, rău, rău, rău de tot! Dar n-am bombardat casa. Nu eu v-am bombardat casa.

Pe șosea, zgomotul ca de trompetă se apropia, strident, se auzea din ce în ce mai tare, precum trâmbița unui Arhanghel Gabriel din care ieșeau note seci de slavă; apăru ambulanța, cu o trenă de praf și pietriș, claxonând fără rost chiar și când frână și se opri în intersecție, iar vocea mea, răgușită și dezacordată, încercă în van ca să

acopere tărăboiul ăla enervant: *Nu eu v-am bombardat casa! Nu eu v-am bombardat casa!* voiam eu să rostesc, dar am constatat că buzele mele se luptă cu frânturi de cuvinte, trimise să zboare odată cu vântul de claxonul asurzitor care nu mai înceta să răsune.

Și, dintr-odată, totul se termină. Scena se dizolvă sub ochii mei, ca și cum ar fi fost, brusc și providențial, scufundată; bătrâna dispăru, luată de nepoți; oamenii, polițiștii, camioanele, mașinile plecară; toate pieriră într-o coloană fierbinte, urmând ambulanța cu di Lieto cel răvășit – zdrobit, mort sau în comă, nu știam, dar cel puțin transportat falnic, în țignalele tragice ale claxoanelor care reverberau peste ținutul luminat de soare, auzindu-se tot mai slab, intonând note complexe amestecate cu triumf și durere.

Pe drumul ce urmează țărmul, între Salerno și Amalfi, chiar înainte ca șoseaua să cotească și să înceapă ascensiunea lungă și abruptă spre Sambuco, există un anunț mare, scris cu vopsea pe un zid. E vopsit cu litere negre, mari și îndrăznețe, pe alb; cuvintele sunt în limba engleză:

ADMIRĂ DEASUPRA TA
VILA PRINCIARĂ A LUI
EMILIO NARDUZZO
DIN
WEST ENGLEWOOD, N.J., U.S.A.,

iar ochiul omului, îmboldit la strictă obedientă de această poruncă, căutând rapid o reședință monumentală, mătură cerul peste panta înaltă, acoperită cu vii, portocali și maci sângerii, ajungând la o cornișă profilată pe cer ca un baltag; acolo, ancorată în rocă, vede o structură de forma și dimensiunile unei stații Esso, cu hublouri în loc de geamuri, pictată într-un albastru exploziv și exhibând, pe acoperișul ca o turelă semeață, o

jumătate de duzină de drapele americane. Vila lui Narduzzo nu e trecută în *Italia* lui Nagel, dar, în felul ei, este una dintre atracțiile litoralului. După magnifica alee de acces, cu vârfurile ei de un verde crud și contraforturile de piatră, coborând de la înălțimi amețitoare până în marea nemișcată, de cobalt, efectul produs de vila lui Narduzzo n-ar putea fi mai răvășitor și mai distonant nici dacă, după cotitură, omul s-ar trezi chiar în localitatea West Englewood.

Menționez acest lucru deoarece acum, căznindu-mă să reconstitui restul acelei după-amiezi, practic nu-mi aduc aminte deloc ce se întâmplase până în clipa în care, probabil, vederea vilei lui Narduzzo mi-a produs un șoc care mi-a redat cunoștința. Cât privește plecarea mea de la răspântie, țin minte că am scos, în marșarier, mașina din șanțul în care căzuse, cu un indicator rutier atârnând de bara de protecție, care era arcuită în jurul unei roți din față, într-un soi de îmbrățișare șifonată. Îmi amintesc, de asemenea, toată partea frontală a automobilului: o învălmășeală de țăndări de crom, metal contorsionat, faruri sparte ca niște ochi cu albeață, iar în mijlocul acestei mizerii, conturată vag, stafia bietului di Lieto, cu fundul desenat inconfundabil într-o poziție pe jumătate cabrată, ca de jocheu. De undeva de dedesubt mai picurau șiroaie subțiri de apă, grăsime și ulei. Dar, deși mașina funcționa și am putut să-mi continui drumul, cu zece mile pe oră, restul călătoriei mi-a rămas în minte doar ca umbra vagă a unei nenorociri neclare, dar fără seamăn. Inscripția și vila m-au readus în simțiri. M-am oprit în mijlocul șoselei, cu o smucitură bruscă, într-un nor de aburi, cu toată amărăciunea instantaneu împrăștiată -în momentul în care mi-am întors privirea de la hidoasa vilă decorată cu dungi și stele – înspre frumusețea nepământeană a peisajului din fața mea.

Era acum mijlocul după-amiezii, dar soarele înclinat spre vest deja se ascundea după uriașul

vârf pe care era clădit Sambuco și arunca o imensă umbră albastră pe luciul mării. Dincolo de limitele extreme ale acestei umbre, unde mai ajungea lumina solară, apa era de un verde ca trifoiul, dar aici, lângă țărm, albastrul ei era transparent, ca într-un lac, iar pe apă, câteva bărci micuțe parcă nu pluteau, ci stăteau suspendate, ținute deasupra fundului nisipos de niște ațe invizibile. În spatele meu, în plantația de lămâi, auzeam o voce vagă de fată cântând. De peste ape veni un zgomot de vâsle și se auzi muzică de radio dintr-un sătuc de pescari rămas în urma mea, un sătuc cuibărit la umbră, care nu cunoștea niciodată lumina amurgului și a serii, fiind întotdeauna ascuns, de la ceasurile trei după prânz, de o sumbră semiobscuritate. Am rămas să ascult vocea dintre lămâi, împroșcăturile de vâsle și muzica de la radio, vreun sfert de oră, privind, peste coasta colțuroasă și strălucitoare, spre Sud, spre Sicilia pe care n-o vedeam, dar știam că se afla în direcția aceea, la două sute de mile dincolo de zarea tenebroasă. Eram teribil de obosit, și ori de câte ori îmi aminteam de di Lieto, mă străbătea un val de tristețe, dar priveliștea m-a calmat o vreme. În lipsa suriului și a vuietului coamelor înspumate ale valurilor, în lipsa fulgerărilor pescărușilor, plutind cu aripile întinse, peisajul era liniștitor, un adevărat balsam pentru nervii și oasele ostenite.

Am repornit motorul și tocmai aveam de gând să virez pe drumul ce ducea sus, la Sambuco, când am zărit o femeie la marginea șoselei, cu degetul mare ridicat, făcând autostopul.

Copiii ei erau cu ea – adică, eu am crezut că sunt ai ei. Fuseseră la cules de flori. Când m-am apropiat și am frânat, un ropot de urale vesele s-a înălțat în văzduh. Radiatorul meu fierbea și scotea aburi; flori de cicoare, de mac și trandafiri sălbatici se învârtejeau în jurul meu în aburul care ne învelea.

— Hello, zise femeia. Pariez că ești american. Numele meu e Poppy Kinsolving.

— Am avut un accident, i-am spus. Mă cheamă Leverett.

— Ce automobil caraghios!

— Am avut un accident, am repetat.

— O, Doamne! Ai pățit ceva?

Norul de abur se îndepărtă odată cu briza, și chipul lui Poppy se arătă la geamul din dreptul meu. Doar foarte puțin mai solidă decât copiii ei, semănând cu ei atât de mult că putea fi luată drept o soră mai mare, se rezemă cu mâinile murdare de portieră și cercetă din ochi interiorul mașinii.

— Ce harababură, constată ea.

— De vină e accidentul, mi-am continuat eu explicația. Veneam pe șosea, dincoace de Pompei, și m-am ciocnit cu un tip pe motoscuter, iar din cauza impactului toate bagajele mele…

— Doamne, n-ar strica să fim mai atenți!

— Cred și eu! am răspuns, indignat. Dar află că individul era chior de un ochi. Avea picioarele rupte, un cot sfărâmat, două degete lipsă…

— Vai, sărmanul om! Sărmanul de el! exclamă fata, rotindu-și ochii de oroare. Exact asta voiam să spun. Ai fi putut conduce mai cu grijă, domnule Levenson. De fiecare dată când iau în mână ziarul, citesc despre vreun american care dă cu mașina peste un italian. După mine, e o rușine felul cum șofează tipii ăștia iresponsabili în mașinile lor americane. Mai trăiește victima ta? Mă așteptam să fi…

— Leverett, am corectat-o. Mașina e englezească, Austin. Auzi, voiam să spun că tipul *deja* avea un ochi scos când l-am lovit. A ieșit pe șosea pe partea cu care nu vede, din *stânga.* Și apoi, când am…

— O, sărmanul om! Bietul de el! Și ce face acum? L-a dus cineva la spital? Era un preot de față? Sper din tot sufletul că a primit ultima împărtășanie.

— Puteam muri eu, am protestat, slab.

— Sper din tot sufletul că a avut parte de ultima împărtășanie. Dar poate că nu moare, nu? Încetează odată, Nicky!

Se răsuci spre copilașul cel mai mic, un băiețel de vreo doi ani, cu capul mare, care o trăgea de fustă, scâncind. Îngenunchind lângă el, tânăra îi ținu o predică, vorbindu-i blând și rar, iar ceilalți doi copii își lăsară florile pe drum și-mi luară în primire mașina, cățărându-se pe capotă și pe portbagaj și învârtindu-se în jurul meu, trăncănind și inspectând mai întâi vehiculul avariat, apoi bagajele mele. Eu nu-mi luam ochii de la Poppy. O clipă, în pofida necazurilor și a mustrărilor pe care mi le făcuse, m-am simțit atras irezistibil de chipul ei dulce, de imensii ei ochi albaștri, de părul ei ud, despletit și dezordonat. Lumina soarelui se scurgea peste ea printre frunzele lămâilor. Era îmbrăcată în ceva ce părea un sac de făină, deși îmi dădeam seama că era, de fapt, o rochie adevărată. În lumina solzoasă, cu doar o urmă de transpirație umedă pe frunte, avea un aer fermecător de copil îmbufnat, dar nu lipsit de senzualitate, și în momentul acela – spiriduș sau nimfă, sau ce-o fi fost – era incredibilă și te scotea din minți.

— Știi, Nicky explica ea grav noi, oamenii mari, avem de discutat lucruri importante, iar Mami nu poate spune aproape nimic dacă o tot tragi de fusta ei frumoasă și curată. Așa că, scumpule, fii cuminte și spune-i *hello* domnului Levenson. Felicia! Timothy! Închideți imediat valiza aia!

— Nu știu dacă o să moară sau nu, mi-am reluat eu povestea. Trebuie să sun la Napoli ca să aflu. Sus, la Sambuco, este telefon?

— Cred că au unul la cafenea. Vai, dar știi cine stă acuma acolo? O grămadă de staruri de cinema. Se turnează un film. Și jos, la Amalfi. Sunt Carleton Burns și Alice Adair și Alonzo Cripps – îl știi, faimosul regizor –, și mai este și Gloria Mangiamele. Burns e un nesuferit bătrân, la fel

Alice Adair, dar domnul Cripps îmi place. Am vorbit cu absolut toți. Adică, sigur, câte puțin cu fiecare. Mason Flagg îi știe pe toți – cel puțin îl cunoștea pe domnul Cripps – și toți vin mereu la băut în apartamentul lui Mason, așa că, vezi bine, nu-i putem evita, fiindcă noi locuim jos și ne vedem des cu Mason. Ești prietenul lui Mason?

Aici se întrerupse ca să mă privească întrebător și cu o oarecare suspiciune mi s-a părut.

— Păi, eu…

— Nu semeni cu prietenii lui Mason.

— Ce vrei să spui cu asta? am întrebat-o.

— O, nimic. Doar că… vezi, pari un om obișnuit, dacă înțelegi ce vreau să spun.

— Mulțumesc frumos.

— Ba nu, protestă ea, îmbujorându-se. De fapt, voiam să spun că ești foarte drăguț. Doar că lumea din anturajul lui e foarte strălucitoare, atât. Toți au legătură cu cinematografia, știi, iar dumneata… făcu o pauză. Fața îi fu brusc umbrită de o expresie de neliniște, de consternare. Eu cred că Mason Flagg e un om îngrozitor! izbucni ea. Rău și crud. O canalie ipocrită, teribil de rea!

— Cum așa? m-am mirat eu. În discursul ei distingeam ceva dureros de familiar. Pe Mason nu-l mai văzusem de patru ani; acum, adunând o întristare cu alta, îmi dădeam seama cât de prost fusesem sperând că Mason se putuse schimba.

— Cu ce se mai ocupă bătrânul Mason acum?

— Păi, n-o să-ți spun eu, doar sunteți prieteni atât de buni, și așa mai departe… Strâmbă dezgustată din nas. Dar dacă ai vedea cum îl ia de sus pe Cass, cum profită de situația lui, și așa mai departe, încât uneori simt că nu mai suport…

— Ce vrei să spui? am întrebat, intrigat. Cine e Cass?

Dar supărarea ei trecuse ca un fulg în zbor, se evaporase, iar ea reveni la subiectul vedetelor de cinema.

— Cass nu-i poate suporta, poate cu excepția domnului Alonzo Cripps. Dar și pe el îl socotește un caraghios. Îi înțeleg antipatia față de Carleton Burns. Ce mai lichea! Dar domnul Alonzo Cripps e nostim și de treabă. Zilele trecute i-a dăruit lui Nicky o cutie de *doici.* Și el e o bomboană. Strălucit, ca regizor. Dar Alice Adair aia! Așa de înțepată și cu nasul pe sus! Nu cred că o face dinadins, dar așa îi iese. Ptiu și pentru ea, în orice caz.

În timp ce ea trăncănea, mă cuprinse un fel de amețeală. Am închis ochii, strângând tare din pleoape, în vreme ce ea vorbea, iar neplăcerea și epuizarea creșteau în mine, ca un fel de febră tropicală. Brusc, am simțit un miros de lămâie și zgomotul vâslelor, undeva departe, auzit pe deasupra biruitului de moartă stricată de lângă mine.

— Îți spun, Gloria Mangiamele arată trăsnet. Ar trebui să vezi cum li se aprind ochii bărbaților când trece prin *piazza.* Domnul Cripps zice că, datorită impozitelor italiene, și așa mai departe, face mai mulți bani decât orice vedetă de film din lume. O, pariez că ești domnul pe care-l așteaptă Mason! O să faci cunoștință cu toți. Domnule Levenson, ce-ai pățit? Revino-ți! Timothy, lasă-l pe domnul Levenson să respire!

Am deschis brusc ochii și am zărit doi ochi albi și rotunzi ca niște mingi de ping-pong și un zâmbet mânjit cu ciocolată, la doar doi centimetri de nasul meu.

— Cum te cheamă? mă întrebă Timothy

— A, uite-l pe Cass, am auzit-o strigând pe Poppy Copii, vin Tați și Peggy Ne-au ajuns din urmă.

M-am oprit și m-am uitat în spate. Venea în sus pe drum, cu un alt copil de mână, Cass Kinsolving, care intona un cântec:

Oho, am fost la expoziția de animale,
Cu păsările și dobitoacele sale.
Carleton Burns era criță de beat,
La fel Alice Adair, mai la vale.

Un trabuc negru și otrăvitor îi ieșea din gură în timp ce cânta; în mâna liberă strângea o sticlă de vin, destupată și pe jumătate golită. De umăr îi atârna o raniță îndesată cu niște obiecte ce păreau a fi costume de baie; din ea picura apă. În pantaloni de bumbac și cămașă sport, decolorată, cu o beretă pătată pleoștită în unghi pe frunte, se apropie de noi cu un pas lung, dezinvolt, marinăresc, cântând mai departe:

Mangiamele cu delicioasa-i burtică…

…dar, ajungând mai aproape și văzând mașina mutilată, tăcu brusc și încremeni locului, murmurând încet și mirat:

— Iisuse Christoase!

— Domnul Levenson a lovit un om pe motoscuter, îl informă Poppy

— Uau! exclamă Cass. Se vede de la o poștă.

— I-a scos un ochi, i-a rupt picioarele, i-a retezat două degete și nu se știe dacă va supraviețui.

— Stai puțin, am început eu, furios. Întâi și-ntâi, mă numesc *Leverett.*

— Iisuse! Bietul de tine, mă căină Cass.

Era compătimirea după care tânjeam și m-am întors, recunoscător, către el, prezentându-mă drept amicul lui Mason. El trase o dușcă din sticla de vin și-și puse mâinile în șold, examinând mașina avariată cu o expresie mohorâtă și severă. Lumina soarelui i se reflecta în discuri albe în

ochelari, dându-i un aspect de bufniță, trăsătură nepotrivită cu restul înfățișării sale, care-ți inspira imediat ideea de sport practicat în aer liber, chiar de forță atletică. Nu prea înalt, avea un trup armonios legat, iar acum, ușor aplecat înainte, curios și îngrijorat, arăta ca un docher deghizat în cărturar, sau, poate, exact invers. Avea doar treizeci de ani – sau ceva mai mult –, dar fața îi era brăzdată de riduri ca niște răni, semne ale trudei și dificultăților vieții.

— Probabil că l-ai făcut pilaf, zise. Curul nenorocitului se mai vede încă întipărit pe radiator. Uluitoare gravură! E de mirare că mașina a mai tras până aici sus. Ce i-ai făcut, de fapt?

Dădea grav din cap, sugea din trabuc și scotea icnete de compătimire, în vreme ce îi povesteam întâmplarea. Băiatul cel mai mic, Nicky, se juca la marginea drumului, dar Poppy și ceilalți copii urcaseră deja o bucată bună prin plantația de lămâi.

— Iată una! Iată încă una! Îi auzeam strigând, cu țipete răzlețe ce arătau descoperirile făcute cu încântare.

— Amărâtul de tine, de trei ori ocolit de noroc! exclamă el după ce mi-am terminat recitalul. Vorbea cu atâta omenie și compasiune că am simțit nevoia să-l îmbrățișez pe loc.

— E, pur și simplu, incredibil, am continuat eu, pe un ton amar. Nici nu le cer permis de conducere tembelilor ăstora, știi. Îl lasă pe un imbecil pe jumătate lipsit de vedere să se urce pe o mașinărie din asta și, asta e, frățioare! Niciunul nu e asigurat și, chiar dacă ei sunt vinovați, ești în pom dacă te bușesc. Dumnezeu știe cât de rău îmi pare că l-am lovit așa de tare, n-aș vrea să sufere mai mult decât țicnită de bunică-sa, dar, totuși, nu sunt milionar și de fiecare dată când mă gândesc cum s-a izbit țărănoiul ăsta în botul mașinii mele – fiindcă nu am asigurare pentru accidente și cine știe cât mă

va costa –, de fiecare dată când mă gândesc, îmi vine să urlu.

Ceea ce mi-a spus Cass nu era neapărat moralizator, dar nuanța de milă a raționamentului lui nu se prea potrivea cu revolta mea. M-am simțit oarecum trădat. El s-a frecat pe ceafă, oftând:

— Îmi dau seama. Teribil de neplăcut. Apoi adăugă, după o pauză: Știu și eu? Oamenii ăștia care trăiesc jos, la câmpie, sunt săraci lipiți, cred că niciunul nu și-ar putea permite un permis de conducere, dacă ele ar fi obligatorii. Toate cântecele lor cu *bella Napoli, bella campagna* afirmă altceva, dar cred că, pentru majoritatea, viața nu e ceva plăcut. Presupun că pentru unii o plimbare cu un scuter împrumutat e o plăcere deosebit de rară. Devin isterici și în condițiile astea probabil că e imposibil ca accidente ca al tău să nu aibă loc din când în când. Pe urmă, ca și cum ar fi știut ce gând îmi răsărea în minte – *tu, inimă îndurerată* –, îmi spuse: Hai, știu că pentru tine ceea ce am zis nu-i deloc o consolare. Ai nevoie de o înghițitură de *rosso* de Sambuco.

Dar am refuzat sticla de vin pe care mi-o întindea.

— Mă așteaptă Mason, i-am comunicat, sec. Îmi pare rău că nu am loc să vă iau și pe voi.

De sus, din livadă, cățărată pe o ramură de lămâi, Poppy strigă:

— Domnule Levenson! Domnule Levenson!

— Da? am răspuns eu.

— Pentru Dumnezeu, Poppy este Leverett! strigă Cass.

— Ce-ai spus, dragule?

— E Leverett. Le-ve-rett.

— Bine. Domnule Leverett! strigă ea din nou. Când o vezi pe Rosemarie de Laframboise… Mă auzi, domnule Leverett? Când o vezi pe Rosemarie… Știi, drăguța lui Mason! Când o vezi pe Rosemarie, după ce ajungi sus, la Sambuco, poți s-o întrebi ceva din partea mea?

Vocea ei stridentă se pierdu, aproape că n-o mai auzeam.

— Ai auzit ce-am spus, domnule Leverett?

— Nu, Poppy la naiba s-o ia! izbucni Cass. Nu te auzim! Vino jos.

— *Yasker alendus cheska!* Și, cu o voce îndepărtată, ca la colinde, mai zise ceva ce semăna cu: *Fullishagold!*

— Despre ce dracu' vorbește? l-am întrebat pe Cass. Și cine-i Rosemarie asta? De Laframboise?

Fața i se acoperi de un rânjet larg și amuzat, nu neapărat desfrânat, dar cam pe acolo.

— E pipița lui Mason, explică el. O s-o cunoști.

— Rosemarie de Laframboise?

Abia atunci mi-am dat seama de ce pronumele „noi", rămas neexplicat în scrisoarea lui Mason, nu mă intrigase cu adevărat: știusem tot timpul că Mason, oriunde se afla, în oricare moment, trăia neapărat cu o femeie, fie și cu una numită Rosemarie de Laframboise.

— Rose-marie de La-fram-boise, repetă Cass, pronunțând cu grijă silabele mustoase. Tot tacâmul.

În adâncurile epuizării – cel puțin în ale epuizării mele, după cum am constatat – vine un moment când spiritul încearcă pentru ultima oară să se înalțe spre luciditate și rațiune, înainte de a se pulveriza într-o mulțime de țăndări nebune sau de a fi stins de somn. În clipa respectivă, toate simțurile, suprauzate și suprasensibile, devin, pentru scurt timp, incredibil de ascuțite și la fel de receptive la cel mai neînsemnat stimul ca și pielea proaspăt crescută peste o rană recentă. Presupun că asta explică de ce, în timp ce Cass vorbea, m-a străbătut un val de emoții confuze – o senzație de frumusețe sălbatică, orbitoare, dar și un fel de premoniție, undeva la mare distanță, ca și cum în timpanele mele țiuitoare ar fi bătut deja clopotul catastrofei, pe care urechile normale nu o pot auzi. Pentru că, în momentul acela, soarele coborâse

departe după dealuri, așa că totul, în crângul din jur – vița-de-vie, zidurile de piatră, copacii –, devenise, atins de aripa amurgului special, umbros și albăstriu. Băiețașul se juca în canalul din apropiere, lovind pietrele cu o nuielușă și scoțând scâncete scurte și solemne. Sus, pe pantă, Poppy continua să îngâne o melodie dulce, cu note înalte, nu doar pe jumătate neauzită ci și, acum, pe jumătate nevăzută, suspendată periculos între ramurile lămâiului său. Muzica se ridica de sub noi; peste ape se auzea împroșcătura unei vâsle. De jur-împrejur vălurea mireasma înviorătoare, de vară târzie, a pământului, lămâilor și florilor, crestându-mă cu lama tăioasă a nostalgiei și trimițând o mie de fantome ale frumuseții să-mi galopeze prin minte; m-a umplut un dor brusc și neostoit de ceva ce nu puteam numi.

Apoi, într-un moment oarecare al acestei crize, mi-am dat seama întâia oară că, deși sobru în aparență, Cass era beat de-a binelea și că nu-mi vorbea mie, ci acelui amurg pașnic și îndepărtat, înviorându-l cu explozii bruște de elocință stranie, în timp ce agita în aer sticla de vin:

— Fețele lor, zicea. Mutrele lor! Dumnezeule, le-ați văzut chipurile? Parcă ar fi din Goya, un Goya în dispoziția sa cea mai afurisită, cea mai veninoasă, cea mai toxică! Goya! Și-ar fi lăsat picioarele rupte ca să-i poată picta! Unul dintre ei – cel mai bătrân – este cu certitudine antedeluvian. Poartă stigmatul blestemului primar, din câte-mi dau seama. Iar celălalt, cel cu capul leonin, cum îl cheamă – Burns. Ăsta da, prinț. M-aș umple de aur dacă ar fi un Medici. Are o fizionomie toscană, cu ochi piezișii, ca un văr de-al lui Lorenzo, târât prin oraș pentru că s-a destrăbălat la bordel. Pe cuvânt dacă nu-i unicul bărbat viu cu ochii ca niște bile solide și verzi. Fii atent la ei, Leverett – continuă el, cu un chicot vesel, întorcându-se către mine –, și ai să vezi că sunt de douăzeci și patru de carate. Și, mai apoi, dama. Uită-te și la ea cu atenție.

Sfinte Doamne, e năucitoare. Dar e un strigoi. Ieri, în lumina soarelui, am văzut-o răsucindu-se – era amiaza mare, cu toată strălucirea asta necruțătoare din jur – și îți jur că sub pielea ei se vedea, clar ca sculptat în marmură, un cap de mort. După aceea, i-am văzut ochii și, pe legea mea, i s-au evaporat imediat, ca topiți de același soare arzător…

Am auzit din nou glasul lui Poppy, de data asta mai aproape de noi, mai jos pe pantă, supărat și iritat:

— Doamne, Cass Kinsolving, dacă nu-ți poți canaliza ura spre oameni mai vrednici decât actorii ăia de cinema, mai bine taci! Domnul Leverett e obosit și prost dispus și vrea să urce dealul. Te-am prevenit să nu bei atâta vin într-o zi caniculară ca asta…

— Ce zici, Leverett, mă întrebă Cass, te plictisesc? Vrei să vezi chipuri, fețe adevărate? Rămâi ceva mai mult pe-aici? Dă-mi voie să te duc la Tramonti cândva. Acolo găsești chipuri ieșite direct din secolul al XII-lea. Îți voi arăta o mutră atât de tragică și de plină de splendoare funebră, încât vei crede că ai dat de însuși Isaia! Ba mai mult. Acolo…

— Gura! am auzit-o pe Poppy care bătu din picior. Nu știu ce-ai pățit în ultima vreme, Cass Kinsolving. De ce te porți așa…

— Știi, reluă Cass, este o hoașcă bătrână aici care câștigă nouăzeci de lire pe zi cărând cu spinarea țăruși pentru vie. Nouăzeci de lire! Cincisprezece cenți! Cu spinarea! Vreau neapărat să-i vezi chipul! Are o față ca din Grünewald, cu agonia asta, înțelegi, întipărită permanent pe buzele strâmbe, vineții și rele, ca o tânguire vie…

— Încetează imediat! țipă Poppy Ce nesuferit ești, Cass Kinsolving, când bei atâta vin! Și îți face rău la ulcer. Domnule Leverett, nu-l băga în seamă. Nu te-am rugat decât atât: ești bun s-o rogi pe Rosemarie de Laframboise să mi-o împrumute pe Francesca pentru weekend? Felicia e răcită și

vreau s-o bag imediat în pat și am nevoie de Francesca să mă ajute.

— Da… am început eu, dar, vorbind, am simțit că senzația aceea caldă de frumusețe se destramă, înlocuită de un sentiment ce-mi făcea rău, ca o spaimă… O, Doamne, m-am gândit, nu iarăși, nu iarăși. Pentru că înțelesesem că zgomotul grăbit, rău-prevestitor, pe care-l auzisem bâzâindu-mi în urechi nu era o iluzie; era real și anunța pericolul și acum venea direct spre noi. Amurgul fu sfâșiat de explozii ce-ți spărgeau timpanele.

— Atenție! am țipat. Afară de pe șosea!

Dar era prea târziu. Un vârtej verde-cenușiu, peste care tronau două figuri încovoiate – un bărbat brunet, ținut strâns din spate de o fată în costum roșu, cu pantaloni – și motoscuterul intră din plin în noi cu un muget, făcându-i pe Cass și Poppy să sară ca niște canguri până la barele automobilului și pe copii să zboare în toate direcțiile, ca niște bucăți de hârtie ruptă.

— Idiotule! țipă Cass, dar tot era prea târziu. Motoscuterul țâșni înainte pe lângă noi, cu accelerația la maximum, împroșcând cu gaz de eșapament puturos, făcând ca șoldurile roșii, lucioase ale fetei să salte cu mișcări ecvestre în șa, și apoi dispăru la o curbă. Când ne-am întors privirile, alarmați, spre marginea șoselei, Nicky încă se mai învârtea, ca lovit dintr-o parte sau trăsnit în moalele capului, și dintr-odată se prăbuși cu fața în șanț. Poppy fugi spre el.

— Nicky! țipă ea, Nicky! Uită-te la Mami!

Știam că era o scenă pe care o mai văzusem; brusc – și sunt sigur, pentru prima oară în viață – am crezut în existența iadului.

— Vorbește cu Mami, se lamenta ea.

Deodată se auzi o voce veselă:

— N-am nimic, Mami. Doar că am căzut.

Peste suspinele ușurate ale lui Poppy, mi-am auzit propria voce spunându-i lui Cass:

— Ai înțeles acum ce ziceam despre italieni? Sunt bolnavi la cap! Sunt…

Cass îmi făcu un semn poruncitor să tac, gesticulând cu sticla.

— Nu te inflama, prietene, mă îndemnă el, calm. N-a fost niciun italian. A fost una dintre jigodiile de la filmări. Cred că vine din Iowa.

2

— A fost o porcărie de zi, își aminti Cass. O monstruozitate sângeroasă.

Nu l-am contrazis. Îi povestisem – pentru prima oară amănunțit – despre coliziunea cu di Lieto și tot restul. Din când în când, Cass își ștergea fruntea transpirată din cauza dogorii soarelui carolinian. Amintindu-și ce față avusesem atunci, râdea în hohote, pleznindu-se peste genunchi, atât de tare și atât de des încât m-am molipsit și eu și i-am ținut isonul, conștient pentru prima oară probabil, de umorul care exista chiar și în acea stranie situație în care ne cunoscuserăm; la sfârșit, după ce obosiserăm de atâta râs și veselia ni se stinsese într-un soi de tăcere meditativă, zise:

— Știu că în momentul în care s-a întâmplat asta n-a fost prea amuzant. N-a fost amuzant deloc, dar, Doamne, băiete, să te fi văzut cum arătai! Ca un păsăroi mare și speriat.

— Dar tu… am început eu, însă m-am întrerupt, neștiind ce să mai spun. Ședeam – cum o mai făcusem de câteva ori în ultimele două zile – într-un schif în mijlocul fluviului Ashley pescuind bibani de mare. Deși el, care știa toate răspunsurile, nu-mi spusese mai nimic, iar eu – care nu aveam nimic de spus – îi povestisem o mulțime de lucruri. Era caniculă, iar țânțarii de nisip roiau în jurul capetelor noastre; în locul beretei, devenită în amintirile mele un accesoriu caricatural, obligatoriu pentru expații americani, purta o pălărie moale de paie ca să-l apere de văpaia amiezii. Pălăria asta și o pereche de pantaloni de doc Marine Corps, decolorați până la nuanța ierbii uscate, alcătuiau uniforma lui de pescar. Fierbințeala îi încețoșase sticlele ochelarilor de soare și era desculț. Molfăia un trabuc gras, de culoarea maronie a melasei, pe jumătate fumat și acum stins.

— Drac-de-mare, zise, cu un mârâit, trăgând la bord un peștoi cu ochii bulbucați, care se zbătea, pleznind din coadă și sughițând. Ăștia înghit doi iarzi de ață în două secunde. Îți înghit și mâna, dacă-i lași. (Aruncă peștele viu înapoi, în apă.) Nu mai veni pe-aici să sfeterisești ceva, drac de pește, îl povățui el. Mai bine înghite un șarpe mocasin, ori ce pică. Uită-te acolo, departe. Vezi unde spumegă fluxul? E un banc de spot. Ai unul și aproape de tine, nu-i așa? Aruncă undița acolo și ai să scoți pește șase ore încheiate. Nici nu-ți trebuie nadă. Dar ce mai sport! Odată, în iulie trecut, am ieșit cu Poppy și am fi putut prinde o coșarcă de *spot*[8] într-o jumătate de ceas. Dar sunt numai oase – nimic altceva decât oase, cât să îmbuci o singură dată.

Înfipse momeală proaspătă în cârlig și aruncă undița, clipind contra luminii. Malurile fluviului erau niște imensități umbroase – stejari de apă, cedrii și chiparoși; căldura și nemișcarea acționau ca niște narcotice.

— Septembrie e o lună prielnică pentru pescuitul de felul ăsta, reluă Cass, după o lungă tăcere. Uită-te acolo, peste pomii ăia. Privește cerul. Ai văzut vreodată ceva mai *curat* și mai frumos?

Niciodată nu auzisem cuvântul *curat* pronunțat cu atâta pasiune; avea tonalitatea unei ofrande sau a unei rugăciuni. El păru că-și dă seama de asta și, ca să mascheze, remarcă:

— Îm, hm. Dar de fapt n-a fost deloc amuzant, nu? Cu tipul ăla. Di Lieto, așa-l chema? Zici că e încă… inconștient?

— Rece ca un pietroi. În comă. Cel puțin așa era acum șase luni. Din când în când, primesc scrisori de la spitalul din Napoli. E acolo o călugăriță, ea îmi scrie.

— Iisuse milostive, oftă Cass. Asta înseamnă… cât timp? *Doi ani* pentru pârlitul ăla. Crezi că-și va reveni vreodată?

— Nu știu. Se cunosc destule cazuri de oameni care au stat în comă cinci, zece ani, chiar mai mult. Am discutat cu doctori – prieteni, firește –, și ei zic că nu-i exclus, dar nu bagă mâna în foc. Din când în când, mai trimit ceva bani.

— Așadar, nu e vina ta. (Făcu o nouă pauză și din nou expresia aceea rapidă și rătăcitoare de tristețe, pe care aveam s-o observ atât de des când eram în preajma lui, îi trecu peste față; doar o fluturare, nu mai mult, care conținea în ea sentimentul pierderii, al regretului, amintirea unei suferințe infinite. Dispăru la fel de iute cum apăruse și chipul îi redeveni relaxat, împăcat, plin de resemnare ridată și de calm.)

— Așadar, nu e vina ta, repetă. Dar suferi din cauza asta. Nici nu se poate altfel. Suferi din astfel de cauze și crede-mă, n-ai decât să scuturi, n-ai decât să zgâlțâi întregul univers, ca un nebun, urlând că vrei un răspuns, că tot nu vei obține mai mult decât o chicoteală. Scoasă de Dumnezeu sau de careva, care-ți recomandă să te ții tare. *Dio buono!* Nu există… *Hooo,* fii atent! Mușcă!

Dar prada, zbătându-se, scăpase din cârligul meu.

— Probabil un crab, presupuse Cass. Poate țipar. Își înălță privirea la cer. Trebuie să fie cam douăsprezece jumătate, murmură. Cred că Poppy tocmai a terminat de pregătit prânzul.

— Dar ce n-am reușit încă să înțeleg, am spus eu, revenind la subiectul principal, ceea ce mi se pare incredibil, nu este ce a făcut el la început. Violul. Așa ceva îi stătea în fire lui Mason. Ba nu, poate că nu un viol de felul acesta. Nu mi l-aș fi imaginat mergând atât de departe. Sadismul, știi. Crima și tot restul. Dar violul, în sine, era cel puțin credibil. Ceea ce n-am reușit să-mi explic este acest… Ei bine, ceea ce trebuie să fi fost remușcarea lui. Remușcarea, și după aceea, ceea ce trebuie să fi fost curajul final sau dârzenia, sau

ceva asemănător, de a-și curma singur zilele, într-un singur gest final de căință. Știi, e nevoie de…

— Sinucidere? mă întrerupse Cass. Își scoase trabucul dintre dinți și-și miji ochii spre mine, cu un zâmbet subțire. Nu e nevoie de nimic, prietene. Poate doar de disperare. Curajul e ultimul lucru de care ai nevoie. (Mă privi lung, nu fără umor, trăgând ușor de undiță.) Nu e nevoie de curaj, dârzenie, ori de altceva. Vorbești cu unul care știe. Țânțari afurisiți, strigă el, pleznindu-se.

Spusese ceva asemănător cu o zi înainte; mă contrariase atunci, ca și acum, pentru că în acel moment nu-mi lăsase timp de rumegat; parcă simțind că-i scăpase ceva ce nu trebuia spus, continuă cu o întrebare, scoțându-l din discuție pe Mason și iscodindu-mă pe mine:

— Dar ce s-a ales de mașina ta? Era o epavă magnifică. Ai reparat-o, până la urmă?

— Nu, am spus, n-am avut timp. Îți amintești cum… Bine, au trecut doar câteva ore de la accident și s-a dezlănțuit iadul pe pământ. Ceva monstruos, să știi. Ajung acolo în starea aceea psihică – zguduit, orice s-ar zice. Și a doua zi, Mason e mort. După aceea, nu mi-a mai păsat de nimic. Mașina i-am vândut-o lui Windgasser, ca fier vechi. Asta chiar înainte de a mă întoarce la New York cu avionul. Cred că mi-a dat pe ea o sută de dolari.

— Te referi la bunul și dragul nostru *padron di casa* Fausto? chicoti Cass. Păi, la ce altceva să te aștepți de la el? Jur pe ce vrei că, în Ziua Judecății, tipul ăla va vinde la suprapreț bilete cu locurile cele mai bune, cele din față și cele centrale, își va vinde și propriul loc. Pariez că ți-a reparat rabla și din toată afacerea i-a ieșit un profit de șase sute la sută. Chicoti iarăși, apoi tăcu. După un timp, continuă: Dar să-mi spui altceva, băiete. Cât de beat eram eu în ziua respectivă, acolo, pe șosea? Adică, în momentul întâlnirii noastre?

Mă onoră cu o privire atât de solemnă încât am început să mă foiesc, neliniștit. Am deschis gura să zic ceva, dar el m-a oprit:

— Adică, motivul pentru care pun această întrebare e că, undeva, pe parcurs, mi s-a rupt filmul și nu-mi mai amintesc nimic. Nimic. Știu doar că după aceea era ora lupului, mă aflam sub duș, iar tu încercai să mă trezești. Între cele două momente, totul e o gaură de cur, mare și neagră. Mă lupt să aflu cu exactitate clipa când mi-am pierdut cunoștința.

— Habar n-am, i-am zis, făcând eforturi să-mi amintesc. Drace, nu păreai așa de beat. Dar, cum ziceam, până la urmă te-ai cam aprins și ai început să-mi împuiezi capul cu vedetele alea de cinema, dar jur că nici atunci nu păreai…

— *Mamma mi'!* strigă el brusc, izbucnind în râs. Pămpălăii ăia fuduli de la Hollywood! Aproape că am uitat de ei! De ce naiba erau acolo? A, da – Iisuse, acum îmi vin în minte toate, încetul cu încetul. Tipul ăla care arăta ca Humphrey Bogart în mizerie – oare cum îl chema? Burns. Și păpușica aia de vis, Alice Adair, cu creierașul ei de păsărică. Și Cripps – da, de el îmi amintesc foarte bine. (Se răsuci spre mine rânjind, cu fața-i ridată înroșită de însuflețire.) Știi, cu cât mă gândesc mai mult, cu atât îmi pare mai bine că ai apărut acolo. Eram îngrozitor de beat. Iar acum, iată-te aici, ca un observator imparțial care mă poartă de mână prin găurile negre. Vorbesc serios.

— Regizorul ăla, am zis. Cripps. Ți-a ținut partea, să știi. Tot timpul.

— Știu, zise, meditativ Cass, scărpinându-și bărbia. Aș vrea…

Dar chipul i se întunecă din nou, ca asediat de o tristețe personală intimă, ascunsă, și tăcu. După o vreme, spuse, visător:

— *Bluefish.* Asta ar trebui să prindem. Mari cât o pulpă de-a ta, sus, în Carolina de Nord. Există un golfuleț numit Oregon Inlet unde ăștia sunt deși ca

păduchii. Și fiecare îți dă serios de furcă, să știi. Când eram țânc, m-am dus odată acolo cu unchiul meu, într-un fel de weekend, am închiriat o barcă și am scos pești până mi s-a jupuit pielea din palme…

— Dar, știi, atunci când ne-am întâlnit acolo, pe șosea, am spus eu, cu o oarecare insistență, lucrul de care îmi amintesc cel mai bine e ceva spus de Poppy Despre… Corectează-mă, dacă greșesc. Era foarte necăjită, înțelegi, și cred că spunea că Mason te *ia de sus*…

Ca de obicei (ar fi trebuit să presimt asta), se purta de parcă aș fi fost un aparat de radio, pe care îl stinse blând, curtenitor, dar cu o hotărâre severă, finală. Despre Mason prefera să nu vorbească.

— Ei, nu știu, mi-a răspuns în doi peri. Nu știu ce să zic. S-ar putea spune că lucrurile nu stăteau atât de rău pe cât păreau. Își înălță ochii spre cer. Se face târziu.

După asta, am scos undițele din apă, Cass a pornit motorul și am pornit, huruind, spre țărm și spre prânzul nostru.

Intenționasem să rămân la el cel mult un weekend. Dar am stat două săptămâni, riscându-mi slujba prin această prelungire a vacanței (mai târziu am expediat câteva telegrame la New York, invocând o boală neașteptată). Fără îndoială, ceea ce l-a făcut pe Cass să suporte șederea mea impusă a fost generozitatea lui înnăscută și ospitalitatea lui manierată față de un compatriot sudist – asta, dimpreună cu faptul că, totuși, îi făcusem un bine la Sambuco. Dar nu doream răsplată. Mărinimia, ospitalitatea, bunătatea erau trăsături ale firii sale și se înțelege de la sine că ne simpatizam reciproc, dar armonia și înțelegerea prin care eram legați proveneau din cu totul altă sursă. Curând mi-am dat seama că, în adâncul ființei lui, se lupta să descâlcească și să rezolve unele șarade personale, pe care eu nu le înțelegeam. Mă oferisem să mă cazez la hotel, dar Cass nici n-a vrut să audă:

— Chiar dacă nu stoarcem profituri mari din capitalul investit, îmi spusese el, sunt sigur că ne putem permite să-ți oferim un pat.

Acceptase, totuși, să contribui la cheltuielile de aprovizionare. Dormeam într-o mansardă cu miros de mucegai, sus, sub streșinile vechii lor case, groaznic de dărăpănate și care scârțâia oribil de lângă Battery, unde în fiecare dimineață mă trezeau de dedesubt tropăitul copiilor și vocea ascuțită a lui Poppy care striga la ei, pregătindu-i pentru o nouă zi de școală. Era, pentru un burlac ca mine, o ambianță sonoră ciudat de plăcută și de domestică și zăboveam așa o vreme în pat, ascultând, până când zgomotele se estompau, contopindu-se cu îngânările molatece ale negreselor ce vindeau flori pe străzile pietruite de afară. Chiar dedesubt îl auzeam pe Cass bocănind în încăperea unde picta în fiecare dimineață. La geam se aduna mirosul de iasomie, mierloii ciripeau în grădină și eu, sprijinit într-un cot, treaz de-a binelea, admiram de sus străzile curate, pătate de soare, umbroase, ale unuia dintre cele mai plăcute orașe din lumea occidentală.

— Evident că *este,* mă aproba Cass. Știi, partea ciudată e că și în Europa, uneori, când mă loveam de pragul cel mai de jos al disperării și uram America în asemenea măsură că nu mai puteam păstra ura numai pentru mine – chiar și atunci mă gândeam la Charleston. Că mi-ar plăcea să mă întorc și să locuiesc aici. Aproape niciodată nu mă gândeam la North Carolina și la pinii din Columbus County, unde am crescut. Nu acolo doream să mă întorc și, în orice caz, nu la New York. Eram cu gândul numai la Charleston, așa cum trăia el în amintirile mele din copilărie. Și iată-mă aici.

Arătă, cu un gest, vastul port gri-verzui, cu apa lui strălucitoare și nemișcată ca sticla, descriind apoi un arc cu brațul, spre cartierul de jos al orașului, unde vechile case familiale, adâncite în

umbra tufelor de nalbă și caprifoi în care bâzâiau albinele, nu fuseseră desfigurate de schimbările moderne, nu suferiseră nicio transformare în funcție de toanele unuia sau ale altuia.

— Poți căuta mult și bine o asemenea puritate, mă încredința Cass. Uită-te la zidăria asta. Orice casă de aici e mai valoroasă decât cotețele în consolă, cu ferestre panoramice, din statul New Jersey

Pescuiam și înotam. Pentru Cass, înotul era o pasiune: se bălăcea ca un delfin, iar când se scufunda, în reprize care nu se mai terminau, din apă se ridica o cascadă de bule de aer. Deseori vâsleam în schiful lui Cass, cu copiii lui blonzi și cu ochi luminoși. Dar cel mai mult ne plăcea să stăm la palavre. Norocul, după cum s-a dovedit, ținea cu noi. Cursul de pictură predat de el („Nu e ca și cum ai deține acțiuni la General Electric", obișnuia el să spună, „dar ai să fii surprins cât poți câștiga, dacă pui osul la muncă.") intrase în vacanța de vară, slujba parțială la fabrica de tutun se terminase, așa că beneficia de un interval de timp numai bun pentru relaxare.

— Oricum, mi-am luat slujba numai ca să capăt trabucuri gratis, mi-a explicat el, și ele sunt neapărat necesare, acum, că m-am lăsat de băut. Dar, să știi, este absolut dezgustător. Țigările de foi sunt *omogenizate.* Uite cum îl fac, de fapt: iau tutun bun de fumat, îl storc bine, de parcă ar fabrica acadele, și-l trec printr-o mașină uriașă, din care iese cam la fel de gustos ca o gumă de mestecat gata mestecată. Mormane mari și frumoase de căcat de câine. Să nu-mi spui că mașinile astea ajută omenirea, băiete, că am lucrat și eu la una. M-am plictisit de moarte și aproape că mi-a pierit pe vecie cheful de țigări de foi. Ceea ce ar fi fost o tragedie. Majoritatea artiștilor au o predispoziție *orală,* mi-a zis cândva un psihiatru, le trebuie ceva de molfăit între buze.

Iubeam amândoi muzica, fapt care ne apropia și mai mult. Cass alcătuise un set *hi-fi* de melodii. Dezvoltase ceea ce numea o „dependență” de Buxtehude[9], și cât timp am stat la el probabil că am ascultat *Allus was ihr tut* de cincizeci de ori.

Aproape zilnic se organizau ieșiri la cabana de pescuit plină de găuri și lăsată într-o rână de pe malul râului – uneori mergeam numai noi doi, alteori ne însoțea și Poppy, sâmbetele și duminicile ne duceam *en familie,* ajungând acolo într-un jeep de mâna a treia, rămas din dotarea armatei, cumpărat de Cass cu o sută de dolari, jeep în care noi toți, șapte persoane (opt, cu fata de culoare, Dora), eram zgâlțâiți de-a valma, într-o încâlceală viermuitoare de degete de la picioare strivite, văicăreli și fuste lipicioase. Cabana se afla în mijlocul unui pâlc de stejari cu trunchiuri albăstrui, alunecoase din cauza mușchiului spaniol. Acolo, pe mal sau plutind pe fluviu, pe jumătate hipnotizați de căldură, de tăcere și de amiezile scânteietoare, ne străduiam să conferim un sens trecutului apropiat.

— Dar Rosemarie? l-am întrebat într-o zi. Tipa durdulie și blondă a lui Mason? Ce știi despre ea?

Riscând această incursiune în ceea ce ajunsesem să presimt că era un teritoriu interzis, speram să-l ademenesc să vorbească despre Mason, folosind mișcarea cea mai alunecoasă – sexul.

— N-aș vrea să par naiv am continuat. Îmi dau seama că prezența ei acolo nu era nici pe departe o garanție că el nu va pune laba pe toate femeile din preajmă. Dar ai fi crezut că Rosemarie l-ar putea satisface. Chiar și pe el. Cel puțin suficient de mult încât, dacă fata aia – Francesca – l-ar fi respins, cum evident a făcut-o, el să nu-și iasă din minți imediat. Am făcut o pauză. Nu se explică. Adică, îl cunoșteam pe Mason. Dar fapta lui a fost… ei, da, incredibilă. Una e să fii – știi și tu – un tăuraș în călduri, și cu totul alta un violator. Vreau să spun

că Mason nu mi s-a părut a fi un maniac sexual sadea…

— O bucățică pe cinste, Rosemarie aia, zise, amețit, Cass. O mașină de futut în toată legea, funcționând cu spermă. Dumnezeule mare! Ce-ar fi putut face cu ea un bărbat…! (Vocea i se stinse și un timp nu mai zise nimic.) Nu știu practic nimic despre Rosemarie, reluă el, evaziv Nimic. Proptindu-și cotul pe genunchi, îmi aruncă o privire vie, intensă. Vezi tu, ăsta a fost necazul. În Europa, eram un ignorant total. O jumătate de om, prins în capcana spaimei, a băuturii, a sinelui meu. Un adevărat dezastru biologic ambulant, un sac plin ochi de putreziciune, legat la gură cu un gând otrăvit: să mă distrug cât mai dureros posibil. (Se ridică din locul unde ședea cu spatele rezemat de un copac, încordat, cu umorul și căldura spulberate, și începu să facă pași mari.) M-am oțelit, așteptând.

Din când în când, făcea așa ceva; firul de blândețe și dezinvoltură parcă i se rupea în interior și, brusc, nu mai era decât tensiune, morocăneală, acuzații reciproce. Până și dicția i se modifica, îmi amintea, în modul cel mai bizar, de un predicator baptist rural, vorbăreț și debordând de amabilitate pe stradă, dar care, ajuns în amvon, se metamorfozează într-un monument de patimă și intransigență morală. Iar partea ciudată era că, în cazul lui Cass, această metamorfoză nu părea deloc neverosimilă. Purtând acum o pereche de chiloți de baie decolorați, cu urme de mușchi lipite de pulpele groase și umede, se opri locului, își luă o mină de suferind și-și lovi cu podul palmei tâmplele, ca să-și scoată apa din urechi.

— Omul nu poate trăi fără un țel, decretă el. Fără o credință de un fel sau altul, dacă vrei să-i spui așa. Iar în mine nu găseai mai multă credință decât într-o mâță. Nimic. Nimic! Cum ți-aș putea povesti despre Mason, despre Rosemarie sau oricare altcineva? Două treimi din timp eram orbit

de băutură. Orb de-a binelea, în starea pe care mi-o creasem singur, în încercarea asta fierbinte, asudată, deznădăjduită de a ieși din viață, de a-i trânti ușa în nas, de a găsi o beznă pufoasă, alinătoare, unde să zac fără a mă mai gândi la mine, la copiii mei, la altcineva. Uită-te la mâinile mele, la degetele mele! Uită-te, băiete! Vezi ce drepte stau când le întind? Nicio tresărire, niciun zvâcnet. Cu puțină practică, aș putea fi ca acel chirurg care înnoda catgutul cu două degete prinse într-o cutie de chibrituri. Mă dau mare, dar mâinile astea sunt una dintre înzestrările mele cele mai prețioase. Și totuși, a existat un timp când un pahar cu vin aflat în mâinile mele nu putea fi umplut decât pe jumătate, altminteri, îl vărsăm complet. A existat un timp când mă uitam la mâinile mele și ele tremurau și tresăreau în așa hal încât jur pe Dumnezeu că aparțineau altcuiva, unui bătrân cu Parkinson, și mă rugam de ele să se oprească din tremurat până mă podidea plânsul. (Se opri și dădu din cap.) Nu vreau să îmi aduc aminte vechile necazuri, zise el. Nu stăm pe puntea suspinelor.

— Nu te opri, l-am îndemnat eu. Te ascult.

Cass s-a așezat lângă mine.

— Dar nu asta era, continuă el. Nu băutura era de vină. Ceva mult mai profund. În adâncul sufletului, eram bolnav ca un câine și nici dacă m-ai fi tăiat nu ți-aș fi putut spune de unde venea boala. Îți povesteam zilele trecute despre… da, despre cum am crescut acolo, în Columbus County sărac lipit, orfan, și așa mai departe. Multă vreme am fost convins că așa era lumea. Să fii orfan – un biet orfan dârdâind de frig și de foame. Ți-am spus și că n-am mers la școală decât până într-a doua de gimnaziu. Neștiință, neștiință, umilită și batjocorită. Îmi amintesc cum, la Paris, luptându-mă să devin pictor, iar mai târziu, la Roma, îmi venea în minte partea corală dintr-un minunat cântec muntenesc (făcu iarăși o pauză.) Poate am să-ți povestesc și despre Paris, cândva. Acolo am

pățit cel mai afurisit lucru din viața mea. În sfârșit, continuă el, cântecul la care mă refeream se numește „Băiatul cu ziare moare”, iar partea pentru cor zice: „Niciodată n-am avut șansa altor băieți. Nici tu mamă n-am avut, nici tu tată.” Nici *tu* tată, repetă el, cu un sughiț stăpânit. Christoase pe tobogan! Mereu îngânam versurile astea. Mă bălăceam în atâta autocompătimire cât să țină la suprafață o plută…

— Sau războiul, continuă el, ceva numai bun de învinuit… Sinistrele orori ale luptei de pe teribilul front din Pacific. Ha! Sau faptul că m-am însurat cu o yankee catolică înverșunată, care m-a tras pe sfoară, procopsindu-mă cu o haită de țânci plini de colici și urlători, a căror prezență ar fi o pacoste și pentru un funcționar de bancă, un vânzător ambulant de încălțăminte sau un critic de artă, darmite pentru un pachet de nervi ca mine! Sau… bine…

Tăcu din nou, dar umbra unui rânjet îi întârzia pe buze.

— OK, am zis. Deci…

— Deci, am rătăcit orbește prin tot continentul, duhnind a băutură și orb ca o cârtiță, terorizându-mi familia și terorizându-mă pe mine însumi, făcând echilibristică pe linia dintre viață și moarte, nu mai groasă decât un fir de păr, am putea spune, până am eșuat la Sambuco. Acolo, m-am iluzionat un timp că s-ar putea să-mi revin. În ziua întâlnirii noastre eram mai orb decât fusesem vreodată, sau decât am fost de atunci. Iată de ce nu-ți pot povesti nimic despre nimic. Eram total amorțit, scos din dispozitiv, și nici dacă mă omori, nu-ți pot spune ce s-a întâmplat. Atâta că…

Poppy ne strigă din cabană:

— Cass! Peter! Fasolea se răceș-teee!

— Numai că, ce?

— Calmează-te, femeie! strigă Cass. Numai că tu poți să-mi spui mie câte ceva, cred. Sper că poți.

— Ce să-ți spun?

— Să-mi povestești despre ziua aceea. Gândește-te bine. Există deja unele lucruri…

— Cass!

— OK! La naiba, venim imediat!

Așa că a trebuit să-i spun mai întâi povestea mea.

Abia am reușit să mai urc până la Sambuco, după ce i-am lăsat pe Cass și Poppy pe șosea. Panta era criminală pentru Austinul meu dezmembrat. Cam după o jumătate de oră și cinci-șase halte pentru răcirea motorului, am dat cu ochii de poarta veche a orașului; aici, mașina, cu un protest final, s-a cutremurat, împroșcând fum, pentru ca apoi să se oprească lin, exact când splendida mare a devenit vizibilă la o mie de picioare sub mine și când toate detaliile văii barbare prin care urcasem – colțuri de stâncă, steiuri, pereți de rocă pe care fugeau șopârle – se pierdură din vedere înapoia mea. Nici nu-mi venea să cred că izbutisem.

Prin arcul de piatră vedeam *piazza,* prinsă într-un strălucitor șireang de lumină, dar marea, de la înălțimea aceea, se arătă imediat atât de teatrală și de romantică încât mi-au trebuit câteva minute bune ca să-mi dau seama că atât orașul, cât și scuarul erau ciudat de liniștite și pustii. Priveliștea îți tăia respirația. Am rămas încremenit câteva secunde, parcă hipnotizat, simțindu-mă încă o dată, pe moment, ușurat. Pe povârnișul înalt din partea opusă a văii păștеau niște biete oi, într-o poziție atât de instabilă și într-un unghi atât de neverosimil, încât păreau vulnerabile la cea mai slabă adiere de vânt, ca niște figurine de hârtie decupate și lipite acolo de copii. Apoi, având un sunet înrudit cu muzica și aproape frumos, două note grave ale unui claxon de autobuz se înălțară din vale; combinate cu dăngănitul unui clopot de biserică, departe în spatele meu, în sălbăticia aceea banală, ele mă făcură din nou conștient de liniștea

nefirească de aici, de la intrarea în oraș. Am trecut pe sub arcada umbrită și mucegăită de piatră, în căutarea unui telefon, tulburat și disperat din nou, conștient că o mână mă trage repede și inutil de mânecă, a unui *carabiniere* din umbră, care-mi șoptea agitat, mult prea târziu:

— *Signore, aspett'! C'e il film!*

Probabil că-l auzisem pe polițai doar pe jumătate. În orice caz, și acum mi se face greață când descriu ce mi s-a întâmplat în timp ce treceam neatent pe lângă mâinile lui ce încercau să mă oprească, ieșind de sub portalul plin de igrasie în lumina orbitoare a pieței din Sambuco. Cufundat în grijile mele, evident că nu observasem vânzoleala și rumoarea din jurul mesei de cafenea pe care o ochisem, masă ocupată de un bărbat și o femeie, cufundați într-o discuție animată. Acolo, simțindu-mă subit ametit și năucit, l-am bătut pe umăr pe un ospătar preocupat, ce se învârtea pe lângă masă, și buzele mi s-au deschis ca să rostească prima parte a unei fraze:

— *Cameriere, per favore, c'è un telefono…*

Din spate, cineva răcni:

— Tăiați! Stop!, Pentru Dumnezeu, opriți camera!

Răsucindu-mă, am constatat că eram înconjurat de o baterie de aparate de filmat, lumini cu arc voltaic și reflectoare, și expus ochilor ieșiți din orbite de mânie ai unui omuleț în bermude, care se repezi spre mine cu buzele curbate în jurul unui muc de trabuc.

— Hei, *paesan!* urlă el. Valea! Ieși dracului de aici! Umberto, zi-i tipului s-o șteargă! Am prăpădit cu el o sută de picioare de peliculă! Valea, *paesan,* afară cu tine!

Mă simțeam țintuit de o mie de ochi – ai gloatei de localnici adunate după cordoane, ca să cască gura ca la urs, ai tipilor de la filmare, buluciți în spatele reflectoarelor, mai ales ai celor două persoane de la masa spre care mă repezisem. Una

era Carleton Burns, care-mi întoarse privirea cu acea căutătură faimoasă în lumea întreagă, de dezgust plictisit, cu un scop precis. Nu râse nimeni. Parcă mă aflam în mijlocul unui coșmar sinistru. O clipă, ca atunci când mă băgase în sperieți bătrâna bunică a lui di Lieto, am trăit sentimentul acela de teroare viscerală al unui biet copil prins cu minciuna, simțind că îngheț și mi se înmoaie picioarele, simțind cum îmi zvâcnește în tâmple sângele umilinței pure; dar imediat după aceea, ceva din mine – poate căldura, poate doar acest afront insuportabil, poate faptul că acum, după ce o luasem toată ziua pe coajă de la Italia, mă jignea un compatriot al meu, un nătărău răscrăcărat, e adevărat, dar, totuși, un compatriot – oricum, ceva în mine a pocnit ca o supapă și am început să fierb.

— Umberto! țipă el către mine, dar nu la mine. Zi-i *cărăbunarului* ăluia să nu mai lase pe nime' să se apropie. Tipului de-aici spune-i să spele putina! Valea…

— Ba cărăbănește-te tu, cretinule! am țipat. Nu mai vorbi așa cu mine! Arăt eu a italian? Piața e și a mea, nu numai a ta. Cine te crezi, să-mi dai ordine?

În căldura toropitoare, prin fața ochilor îmi jucau globulețe portocalii de isterie și mi-am auzit vocea reverberând și crescând, ușor pițigăiată, turbată, dar cumva, știam, atotputernică, fiindcă, în timp ce mă răsteam la omuleț, l-am văzut înlemnind, cu trabucul legănându-i-se nesigur, ca un braț de semafor, cu ochii măriți grotesc a nehotărâre și, bănuiesc, a surprindere. Dintre cele două propoziții finale pe care îmi amintesc că le-am rostit, prima – *„N-ai dreptul nici să-i îmbrânceşti pe italieni de colo-colo!”* – mi s-a părut, chiar în momentul articulării ei, neștiințifică și găunoasă, dar m-a străbătut un sentiment neplăcut de triumf, primul din ziua aceea, când am țipat: *„Sunt un om obosit, epuizat!”,* și cu asta m-

am răsucit pe călcâie și, tremurând de nervi ca un actor impulsiv, copleșit de probleme, am ieșit împleticindu-mă din ceea ce, mi-am dat brusc seama, era un decor de film.

Cred că aș fi fost capabil să plec din piață, să cobor muntele și să mă întorc la Roma, atât de amară și mistuitoare îmi era indignarea, dacă nu m-aș fi ciocnit exact în clipa aceea de Mason Flagg. Stătea sub portal; văzuse totul și dădea impresia că se distra pe cinste. Într-o cămașă sport, care părea excesivă din cauza florilor argintii, cu o șapcă albă de schior pusă transversal pe scăfârlie, hohotea nestăpânit; când m-am apropiat, hohotele i s-au transformat într-un chicotit convulsiv, moale, și un umăr i s-a ridicat brusc, cu tresărirea aceea nervoasă de care uitasem, dar după care l-aș fi recunoscut de la o poștă și din orice unghi, la Sambuco, la Paris sau în Peru.

— Bătrânul Petesy spuse, râzând mânzește și agățându-se de brațul meu. Hai să dăm o raită și să ne facem de cap la Goochville!

Era o aluzie la zilele noastre comune de școală. Mi-am amintit că îi stătea în obicei, ori de câte ori ne revedeam după un interval mai lung, să mă salute cu o expresie din asta, iar eu îi răspundeam cu aceeași monedă, cu entuziasm școlăresc, ceea ce nu mă făcea să mă simt mai puțin caraghios.

— Dom'le, hai s-o facem latră, i-am răspuns, vioi. Cine-i tipul ăla care s-a repezit la mine, Mason? Cumplit m-a enervat…

— Un asistent de regie, Rappaport, pare-mi-se. Nu-ți face griji din pricina lui. Nimeni nu-l înghite. Cred că Alonzo ar face bine să te pună în film, Petesy băiete. Ai fost de milioane adineauri.

— Îmi rău, am zis, dacă le-am stricat turnarea. Am avut o zi îngrozitoare. Venind în jos, pe șoseaua de dincoace de Pompei, am intrat drept într-un…

— Petesy arăți minunat! m-a întrerupt Mason. Îmi pare nespus de bine că ai putut veni. De când

nu ne-am văzut? De trei ani? De patru? Am impresia că nu te-ai schimbat deloc. Poate că te-ai îngrășat puțin la față, ai o mutră mai puțin străvezie, iar pe la glande, aș zice, ești mai satisfutut. Cum ai profitat de pizda italienească, Petesy? Aud că un bărbat nici măcar nu începe să savureze viața până nu i-a gemut o localnică *mamma mia* în așternut. Petesy, mi se pare că ești într-o formă de zile mari!

— Mersi, Mason, am zis, fără entuziasm.

Probabil compromisesem filmările pentru ziua în curs, căci în jurul aparatelor domnea un aer de lehamite și demobilizare, iar orășenii, trecând prin spatele cordoanelor de frânghie, redeveniseră stăpâni pe frumoasa lor *piazza.*

— Nu-ți face griji, mă încurajă Mason, în timp ce ne îndreptam spre cafeneaua din partea opusă. Transformă filmările într-un carnaval. Ce naiba, secvența pe care ai dat-o peste cap nici măcar nu figura în scenariu până acum trei ore. Cea mai stranie turnare din câte există. Scenariștii pică de oboseală, ca muștele.

— Cât mai durează filmările? m-am interesat, cu o notă de speranță în glas. Prin familia sa, Mason avusese întotdeauna legături cu lumea cinematografului, dar, deși îl cunoșteam din copilărie și ne întâlneam periodic, relațiile mele cu vedetele hollywoodiene erau mai distante decât aș fi dorit. Pentru oamenii aceia aveam un respect amestecat cu teamă, o adulație aproape adolescentină, iar speranța de a lega o amiciție adevărată – oricât de trecătoare – îmi colora imaginația cu o bruscă irizare.

— Mai rămân multă vreme aici?

— Nemernicul ăla mic, Rappaport, continuă Mason, de parcă nu m-ar fi auzit. Să nu-ți faci probleme în legătură cu el. Știi ce prenume are? Ia ghici.

— N-am cum să ghicesc, Mason.

— Van Rensselaer. I se spune Rense. Iisuse Christoase!

Își smuci tare umărul, de parcă ar fi vrut să și-l scoată din articulație. În centrul pieței ne-am croit drum prin mulțimea gălăgioasă de figuranți, din care se detașau două tinere italience apetisante, în costume de baie negre și sumare, tăindu-ne calea cu mișcări șerpuite și multă rotație pelviană. Mason mă luă de braț.

— Te rog, Petesy privește-le. Există mai multă pizdă pe vârful ăsta de munte decât ar putea folosi un bărbat înțelept. Te rog, uită-te numai la ele. Mi-aș trece în polița de asigurare o clauză de dublă indemnitate înainte de a mă juca toată noaptea de-a v-ați ascunselea cu una din astea. Sfinte Dumnezeule, suspină el, mergând lângă mine cu pași lungi și supli, ce bine îmi pare că te văd, Petesy Cum e, totuși, sexul în Italia? Probabil că ești un veteran.

— Păi… am început, dar el strigă:

— Pe curând, Seymour! Își agită brațul în direcția unui tânăr, care, ghemuit la volanul unui Jaguar, pe o latură a pieței, părea gata să decoleze în cosmos. Ne vedem la curve! (Apoi, adresându-mi-se.) Cel mai recent scenarist. Băiat bun. Cândva a scris romane.

— O, Dumnezeu știe cât au de gând să mai rămână aici, continuă Mason, două-trei zile, o săptămână, nu se poate spune după ritmul în care turnează. De fapt, au sosit abia acum câteva zile, imediat după ce ți-am scris. Nu știu precis care e miza financiară, doar că e vorba de o sumă blocată în lire, valorând cam un milion de dolari, pe care compania trebuie s-o cheltuiască, așa că au dezgropat de undeva un oribil roman de epocă despre Beatrice Cenci[10], după care au adunat trupa asta de actori, pe jumătate americani, pe jumătate italieni, numai ca să constate că taxele de folosire a proprietăților și costumele le-ar goli tot bugetul, așa că, până la urmă, s-au hotărât să transforme

povestea într-o farsă în haine moderne. Nu știu bine. Oricum, au rătăcit prin toată Italia, tot meșterind la scenariu, angajând scenariști și concediindu-i, dacă nu plecau de bună voie, pentru că toată povestea a devenit absolut grotescă și, în final, toată treaba a ajuns să fie o porcărie colosală. Încât producătorul, Kirschorn – care șade pe fundul lui gras la Roma, la hotelul Hassler –, i-a ordonat lui Alonzo să piară din ochii lui cu circul lui cu tot și să termine filmul unde vrea el, dar să-l termine odată. Așa că Alonzo – ascultă, poate l-ai cunoscut la Merryoaks când eram copii; a fost prieten la toartă cu babacul – Alonzo, care a mai fost la Sambuco, a decis că e un loc grozav de tras la măsea și de contemplat peisajul în timp ce se naște avortonul ăsta de film. Alonzo și cu mine ne-am întâlnit întâmplător în dimineața sosirii lui. Hei, uite-o pe Rosemarie! Hei, baby, strigă el, apucându-mă de braț și arătând spre mine cu degetul. Uite, a venit Peter!

De sub o boltă de lângă cafenea ieși cea mai semeață fată văzută de mine vreodată, parcă plutind, în pantaloni galbeni-șofran, și se opri lângă noi, înaltă ca un turn de observație, cu mâna streașină la ochi, ferindu-se de soare. Pe urmă, strâmbând brusc din buze a plictiseală, își reluă mersul mărunt și tacticos de girafă, o paradă de frumusețe înaltă și dominatoare, cu o poșetă uriașă legănându-i-se pe cot. Am rămas stană de piatră, transfigurat atât de splendoarea, cât și de înălțimea ei.

— Asta e pipița ta? am întrebat.

— Ea e, îmi răspunse, aproape solemn, Mason. De ce?

— E superbă. Dar trebuie că are peste doi metri.

— Calmează-te, Petesy mă liniști Mason cu un râset îngăduitor. De fapt, are numai un metru optzeci și doi. E mai scundă decât mine. (Am mers în tăcere spre ea puțin, după care Mason adăugă:)

Prima oară când m-am tăvălit cu ea am avut impresia că urc vârful Kangehenjunga.

Cuvintele astea m-au înfiorat, dar am murmurat un răspuns apreciativ.

— Numele ei de familie e de Laframboise, îmi explică el, chicotind. Să nu râzi. E numele ei real. Provine dintr-o familie bună din Long Island, putred de bogată, și n-are decât douăzeci și doi de ani. Hughenoți francezi. A avut parte de cele mai bune condiții: Clasa Domnișoarei Hewitt, Finch etc. (După tonul obișnuit al vocii, nu-mi dădeam seama dacă face mișto sau nu.) Când am cunoscut-o, lucra ca model și umfla destui mangoți ca să dea cu tifla familiei și să-și ia câmpii cu tătucul Mason. Oricum, adăugă el, ca un soi de scuză gratuită, zău dacă nu-i o fată de treabă. Absolut lipsită de inhibiții și un suflet de aur. Și nu-i nici toantă.

Acum, la masa înnegrită de umbra unui parasolar uriaș, Rosemarie înflorea ca o narcisă imensă, cu căpșorul auriu aplecat peste un exemplar din *The New Yorker*. La apropierea noastră, și-a ridicat fruntea și m-a privit cu o impasibilitate atât de perfectă încât ai fi putut crede că-i fusese aplicată laolaltă cu fondul de ten peste trăsăturile mari și elegante ale feței.

— Hello, Peter Leverett, mi se adresă, cu o voce răgușită. Am auzit multe despre tine de la Chifluță.

— Chifluță?

O singură notă de râs vesel i se desprinse de pe buze.

— Iartă-mă. E porecla mea pentru Mason. Mason, scumpule, te-am făcut de râs? E prima dată că te trădez. (Apoi, întorcându-se spre mine:) Dar tu ești un prieten foarte vechi, nu-i așa, Peter Leverett? Am senzația că ne cunoaștem de ani de zile.

Fața ei continua să nu fie decât o mască frumoasă, dar vocea – în ciuda graseierii și a accentului rigid de pe Coasta de Nord, care întotdeauna mi se păruse extrem de îndepărtată de

Brooklyn, nu numai geografic – îi era caldă și amabilă. Am alunecat în scaunul de lângă ea, simțindu-mă considerabil mai mic, și am comandat o bere.

— Alonzo zice că trebuie să mai filmeze o secvență sus pe deal, iubitule, spuse ea, întorcându-se către Mason. Burnsey și Alice ziceau că trec pe la noi diseară.

— Dar Gloria?

— Are diaree, dar a promis că vine și ea diseară. Știți ce mi-a spus? A zis: „Dragă, mâncărurile italienești sunt jigniri intestinale.” Nu-i superb?

Mason slobozi un hohot de râs.

— Minunat! Aproape poezie. Shakespeare, nu? Cleopatra? Fata aia-i un vis. Așteaptă s-o cunoști pe Mangiamele, Peter. Trebuie să-i auzi engleza, ca s-o crezi. Chelner, berea e pentru domnul. Eu ți-am cerut un bourbon dublu cu sifon.

— *Come, signore*? Ospătarul, un omuleț cu fața tristă și adus de umeri stătea lângă noi, total derutat.

— Un *bourbon* dublu, cu sifon.

— *Nori capisco.*

— O, pentru numele lui Dumnezeu! Peter, spune-i…

— *C’e del bourbon whisky?* l-am întrebat.

— *Whisky*? a repetat chelnerul. *Si, ma solo il Vaht Sessantanove. Skosh. E molto caro.*

— Iisuse, zise Mason, unii dintre ei sunt atât de *opaci.* De ce mi-a luat comanda, dacă nu avea nici cea mai mică, cea mai slabă idee…

— Vat 69 e bun, Mason? Ne previne că e foarte scump. *Va bene,* i-am zis chelnerului. *Un doppio whisky.*

— Sunt grei de cap, unii dintre ăștia, zise Mason, după ce omul se îndepărtase tiptil. Acum te rog să nu te uiți la mine așa, cu privirea aia dezaprobatoare. Știu că vorbesc ca un împuțit de gangster american, care exprimă felurite sentimente fumate din secolul nouăsprezece, dar,

Dumnezeu să mă țină, unii oameni de aici de sus depășesc orice închipuire și nu mă refer la…

Dinspre Rosemarie, cu fața ascunsă după *New Yorker,* veni o explozie de veselie, amplificată asurzitor de placa de rezonanță amplă a sânilor ei.

— Pe cuvânt, strigă ea, uneori cred că Wolcott Gibbs este cel mai comic…

— Încetează, Rosemarie, i-o reteză Mason scurt, pe un ton poruncitor. Nu poți lăsa revista din mână o jumătate de secundă? Peter nu e aici decât de trei minute, pe ceas, iar tu salivezi deasupra foii ăleia ca un baset…

Am văzut că buzele ei, rușinate, formează, fără sunet, cuvântul „pardon”, iar revista alunecă pe podea cu un foșnet; din acest moment, în timp ce Mason continua să vorbească, ea îl ascultă cu ochii albaștri mari deschiși, foarte atentă, cu bărbia sprijinită în palme, în mijlocul buchetului de unghii sângerii.

— …și nu mă refer doar la ce numesc ei bariera lingvistică, spunea Mason. Zău că nu sunt chiar atât de redus la minte, sau naiv sau arogant, sau cum vreți să-mi spuneți, ca să mă aștept să știe toți englezește. Nu-l am neapărat în vedere pe chelnerul nostru, care pare băiat bun și nu are nicio problemă care să nu poată fi rezolvată cu două galoane de penicilină. Mă refer doar la tâmpenie, zău așa, la stupiditatea managerială a unui proprietar de cafenea dintr-o stațiune unde cel puțin jumătate din clienți sunt vorbitori de limba engleză, care nu vrea, ori nu poate, angaja un ospătar cu cunoștințe lingvistice adecvate. La urma urmei, trebuie să recunoaștem, nu-i așa, că engleza este cea mai importantă limbă de pe planetă. N-am dreptate?

— Ba sigur că da, Mason, am zis. Perfectă dreptate.

Trei înghițituri de bere, care mă zgâlțâiseră ca dinamita, dăduseră niște dimensiuni lunatice epuizării mele. Zgâindu-mă la el cu ochi dureroși,

parcă plini de nisip, încercam să determin dacă el, sau doar necazurile zilei, mă aduseseră în starea aceea de deznădejde amorțită, apatică. Mason nu se schimbase prea mult în exterior. Pierduse aproape total aspectul de lungan neîndemânatic; greutatea câștigată de la ultima noastră întâlnire îi stătea bine, nu-i umflase fălcile, ci conferise trăsături solide, mature, acelei delicate, elegante înfățișări de băiat chipeș pe care știam că, de fapt, el o detesta. Rămăsese un model de eleganță, ca un manechin: pe cămașa sport din brocart luceau firișoare de aur și era croită pentru o talie de prinț; probabil că-l costase cât un costum complet și nicio cunoștință a mea, alta decât Mason, nu s-ar fi priceput s-o poarte atât de nonșalant, lăsând-o să fluture, ca la plajă, fără să pară caraghios. Mason era un tânăr extraordinar de chipeș, iar anii trecuți de la ultima noastră întâlnire adăugaseră o strălucire suavă frumuseții lui.

Cu toate acestea, mă simțeam strivit de cea mai neagră deznădejde. Am auzit din nou, clar, glasul lui Mason:

— Observ Petesy băiete, că vorbești destul de bine limba băștinașilor.

Dintr-odată, tonul îi devenise atât de oficial că-mi era cu neputință să spun dacă exprima admirație sau mustrare.

— Pesemne că te enervează cumplit italiana, Mason, am zis, cu lehamite în glas. Eu, totuși, sunt aici de trei ani.

— Dar, Peter Leverett… începu Rosemarie.

— Spune-i Peter ori Petesy Rosemarie, sau Goo-Goo, sau Iubițel, ce mama dracului, interveni Mason. Oricum, nu Peter Leverett. De unde ideea asta să i te adresezi pe ambele nume? E la modă acum?

— Scuze, dragule. Bine, Peter – te-ai supărat? Cred că știu care e ideea lui Mason. Îmi dai voie, dragule? (S-a întors scurt către el, dar nu mi-am dat seama dacă a ignorat privirea plină de reproș

cu care el a fulgerat-o sau, pur și simplu, n-a observat-o.) Cred că Mason se referă la un fel de… da, traumă care-l afectează pe om când vine într-o țară străină. Chiar dacă nu e pentru prima oară în străinătate. Știu și eu – să debarci la Napoli, căldura teribilă și omuleții ciudați, oacheși, cu gălăgia aia cumplită și toată confuzia. Pe urmă, în mai, imediat după ce am ajuns aici, Mason a făcut o îngrozitoare gripă psihosomatică…

— Ei, ei, dulceață, protestă, sec, Mason, mai lasă baltă aiurelile psihosomatice. A fost o gripă. Punct.

— Bine, dragă, nu cred că a fost vina ta, chiar dacă *a fost* psihosomatică. Se potrivește perfect cu ce spun eu, că venirea într-o țară ca Italia poate afecta relația spirit – trup în așa hal încât te îmbolnăvești una-două de gripă. Atâta tot. Îmi amintesc că, venind încoace de la Napoli, când ai luat tabletele alea antihistaminice – mai ții minte prima zi? – ai zis: „Am amețeli și precis e din cauză că nu pricep nicio iotă din ce zic macaronarii ăștia.”

— Dulceață, precizează el, pe un ton exasperat, presupun că deja m-am trădat *iremediabil,* în fața ta și a lui Peter Leverett, ca fiind un rotarian dintre cei mai grotești, doar din cauza remarcilor urâcioase, xenofobe, despre tipul care conduce spelunca asta, dar vreau să te asigur, *baby,* că niciodată n-am folosit vocabula „macaronar” și că minți de îngheață apele…

— Îmi pare rău, dragule, zise ea, punându-și repede palma pe dosul mâinii lui, cu un gest grăbit de îmbunare. N-am vrut să spun că…

— Dar ai spus-o, replică el, acru.

— Da, dragule, dar n-am vrut să spun ce-ai spus tu! Încerc doar să-i demonstrez lui Peter că, după părerea mea, tu voiai să zici că poți păși cu stângul într-o țară nouă, pur și simplu, fiindcă obiceiurile și limba…

— Oricum, nu erau pastile antihistaminice. Era aspirină. Se poate spune că sunt un cap sec venit direct din Lions Club, dar ipohondru nu sunt, pentru numele lui Dumnezeu!

— Bine atunci, aspirină. Ca să reiau, cred că ceea ce doreai să-i spui lui Peter…

În afară de ziua aceea nu-mi amintesc o altă împrejurare când să fi reușit, stând cu spatele cât se poate de drept, să alunec în inconștiență fără să simt nimic, dar sigur am ațipit, fiindcă vocea lui Rosemarie și-a pierdut atât sunetul, cât și sensul; dincolo de marginile scuarului adormit, vasta panoramă a cerului și a mării, parcă filmată prin straturi de praf galben, își pierdu dimensiunile și, moțăind acolo și visând – la ce, oare? –, mă simțeam transportat pe alt tărâm, flăcău din nou, pe un estuar de la câmpie sau pe maiul unui râu, unde mlaștinile adăposteau zumzăitul continuu a milioane de insecte, și vele ca niște zmee strălucitoare desenau pe cerul de deasupra oceanului modele sugestive și pline de optimism, ca zborul unor pescăruși. Dar momentul se sparse în țăndări, ca cioburile de sticlă, și probabil că m-am trezit, tresărind, la fel de subit cum ațipisem, fiindcă am simțit cum îmi cade din mână ceva umed și cald, ochii mi s-au deschis brusc și sticla de bere mi-a explodat la picioare, stropindu-mă cu spumă.

— Peter! strigă Rosemarie. Sărmanul de tine! Pari absolut *epuizați* De ce nu te duci să te întinzi câteva ceasuri?

— Păi, aș vrea să merg la voi și să dorm puțin, ca să-mi treacă oboseala, am zis, cu limba încleiată. Simt absolut terminat. Dacă-mi spuneți cum ajung acolo…

În momentul acela, expresia de pe fața lui Rosemarie îmi amintea cel mai mult de inexpresivitatea emoționantă, elegantă, a efigiilor mortuare ale anticelor regine egiptene. Dar propozițiile pe care mi le adresa, parcă izvorâte

dintr-o înțelegere instinctivă, dulce, aproape clarvăzătoare, aveau un efect liniștitor. Abia mai târziu în seara aceea, privind în oglindă reflectarea feței mele schimonosite, ruinate, ochii încercuiți cu roșu, obrajii murdari de grăsime, barba nerasă de vagabond, mi-am dat seama că, poate regretând lipsa de politețe, inițială, încerca, pur și simplu, să se poarte frumos:

— O, spuse ea, probabil ești absolut terminat. Ai avut probleme pe drum până aici?

— O, Doamne, am răspuns, inspirând profund, a fost îngrozitor. Lângă Pompei, individul ăsta a ieșit ca un glonț de pe un drum lateral, pe un Lambretta…

— Peter, bătrâne, vreau să-ți spun ceva, interveni Mason.

— Și l-am izbit din plin.

— Dumnezeule! a exclamat Rosemarie.

— Peter! Mason mă trăgea, răbdător, de mânecă.

— Nu eu am fost de vină, îi explicam lui Rosemarie. Individul avea deja…

— Peter, am noutăți pentru tine.

— …un ochi scos. Ce anume, Mason?

— Uite, Petesy îmi pare rău, dar trebuie să știi că au intervenit unele modificări. Îți amintești, ți-am scris că poți sta cu noi, la vilă? Ei bine, uite ce-am făcut: ți-am reținut o cameră grozavă la Bella Vista…

— Pentru Dumnezeu, Mason, am bombănit eu, deja aproape îngrețoșat de frustrare, auzindu-mi vocea cum se înalță din gâtlej ca un rugător scâncet de protest. De ce-ai făcut asta?

— Păi, nu te supăra, Petesy zise Mason, afabil. Să-ți explic, îngerașule.

— Îngeraș, pe mă-sa, am replicat, iar în voce mi s-a strecurat tonul certăreț al elevilor de liceu. Vin până aici ca să te văd și pe drum e cât pe-aci s-o mierlesc. Dar nici măcar nu pot strecura o vorbuliță despre asta, din cauza trăncănelii voastre

despre pastile antihistaminice. Acum, dintr-odată, vrei să mă instalez într-o crescătorie de ploșnițe…

— Petesy, Petesy, Petesy, murmură el blând, clătinând din cap. Dacă m-ai lăsa să-ți explic…

— Bine, explică, am zis, amar. Dă-i drumul, explică-mi.

— În primul rând, nu-i o crescătorie de ploșnițe, ci un hotel de lux. Managerul e proprietarul vilei noastre, un tip grozav Ți-am rezervat cea mai bună cameră și eu plătesc. Știi foarte bine că pentru mine nu e doar o datorie, ci și o mare plăcere să suport cheltuielile. Iar unicul motiv pentru care am procedat astfel – hai, Petesy, la naiba, nu face mutra asta amărâtă –, unicul motiv este că atunci când a venit echipa de filmare Alonzo a găsit camere pentru toată lumea la diferite hoteluri și pensiuni, dar – tipic pentru bătrânul urs Alonzo – a uitat că-i trebuie și lui una. Așa că l-am cazat în camera ta din *palazzo*…

— Dar de ce n-a luat el camera aia grozavă de la hotel, rezervată pentru mine? Pentru Dumnezeu, Mason, doar sunt musafirul tău!

— Petesy îngerașule, îmi răspunse el, pe același ton binevoitor și placid. Petesy ascultă. Cineva, un turist, a eliberat camera abia ieri, când Alonzo era deja aici.

— Presupun că, dacă n-ar fi eliberat-o, aș dormi acum în mașină. În ce-a mai rămas din ea.

— Peter, nu fi caraghios. Știi că oricum aș fi făcut rost de un loc pentru tine. Ești sigur măcar de atâta lucru, nu-i așa, în ceea ce-l privește pe tătucu' Mason?

Vocea lui, acum atât de împăciuitoare, de dulce și mângâietoare, ciupi corzile familiare ale unei vechi afecțiuni, iar mânia mi se topi, părăsindu-mă și forțându-mă să slobod un oftat prelung.

— Oh, OK, Mason. Scuză-mă. Presupun că sunt.

— E o cameră splendidă, Peter, se trezi vorbind și Rosemarie. L-am pus pe Fausto – proprietarul –

s-o aranjeze pentru tine chiar azi după-amiază. Are o vedere minunată. Când au venit Kinsolvingii – cei care locuiesc sub noi la *pallazo* când au venit Kinsolvingii, au spus că, la început, au petrecut acolo câteva nopți și le-a plăcut.

— La toți cincizeci și șapte, completă Mason.

M-am ridicat de la masă. Supărarea îmi trecuse, dar oricum mă simțeam nervos, nemulțumit și puțin dezamăgit.

— M-am întâlnit cu ei jos, la șosea, am anunțat. Doamna – cum se numește, Poppy – m-a rugat să te întreb, Rosemarie, dacă-i poți împrumuta – cum îi zice – subreta, s-o ajute diseară. Se pare că unul dintre cei mici e răcit.

— Tu unde te duci? întrebă Mason.

— Mason, am rostit eu solemn, probabil că am omorât un cobai italienesc azi și trebuie să sun ca să aflu. Apoi, răsucindu-mă pe călcâie, am adăugat: Mă duc în camera mea cea colosală să trag un pui de somn.

— Petesy! l-am auzit vocea protestând în timp ce intram în cafenea. Peter, nu te purta așa. În seara asta te așteptăm la cină.

Dar, îmbătat zdravăn cu o jumătate de sticlă de bere, cu oasele piftie din cauza oboselii, cu un tic-tac rău prevestitor răsunându-mi în urechi și făcându-mă să mă clatin bizar, ca un diabetic – din cauza tuturor acestor tulburări, abia dacă-l auzeam; eram deja într-o stare atât de precară încât o mare parte din ce mai rămăsese din după-amiaza aceea mi-o amintesc doar în fâșii și fragmente fantastice, parcă iluminate de blițuri declanșate în cel mai adânc întuneric. Dar îmi aduc aminte clar de convorbirea telefonică: trăncăneli fără sens cu niște femei nebune, într-o cabină înăbușitoare, pe care o împărțeam cu un roi de muște urât mirositoare:

— *Macche, signore! Chi desidera all'ospedale?*

Erau interferențe pe fir și auzeam o voce ascuțită repetând în franceză:

— *Ici Marseille, Naples!*

Apoi răspunsuri iritate în dialect napolitan. După două minute am renunțat, lăsându-le pe cele două centraliste, încleștate într-o oribilă dezbatere bilingvă. Cu o indiferență plină de disperare, mi-am propus să-l dau dracului pe di Lieto, să mă gândesc la el ca la un cadavru rece, și am ieșit împleticindu-mă din cușca aia plină de transpirație, îndreptându-mă din nou către terasă și către scuar. Un autobuz se opri în centrul *piazzei;* pe ușile lui se revărsă o hoardă de albinoși între două vârste, ciondănindu-se aprig în germană. Cum stăteam și îi priveam, s-au încolonat, în *Lederhosen* sau în niște oribile rochii înflorate, trăncănind deasupra Baedeckerelor, și au plecat tropăind, prin învârtejirea de porumbei, către o biserică din apropiere. Întorcându-mi ochii de la acest spectacol, l-am zărit pe Mason, care se ridică de la masă și mă strigă:

— Pierre, nu ești supărat, așa-i? mă întrebă, îngrijorat. Dacă ești, îl pun pe Alonzo să facă schimb cu tine.

Sincer, cred că nu eram supărat pe el, ci doar obosit. Ceea ce i-am și spus.

— Așa te vreau, Petesy Auzi, du-te la hotel și trage-ți puțin sufletul, pe urmă te prezinți la *palazzo* la cină, la șapte treizeci fix. Ne-am înțeles?

— OK, Mason. *Ciao. Ciao,* Rosemarie.

O gaură neagră. Mi-am amintit de bagaje, rămase în mașină, dar habar n-am cum am ajuns înapoi la ele. Oricum, cineva se urcase la volan: o namilă cam de vârsta mea, cu fața lătăreață și gălbejită, care, văzându-mă că apar, m-a întâmpinat cu un zâmbet mare ca un răsărit de soare, întins pe gura cu dinții strâmbi și gingiile negre.

— Ascultă, l-am abordat eu, ce faci în mașină?

— *Sto attento alia machina,* mă lămuri el, încă radios. Am grijă de mașina ta.

— Dă-te jos imediat, i-am poruncit. N-ai ce căuta acolo.

— *Sisignore! Subito!* exclamă el, ieșind cu greu din automobil. Dacă n-aș fi venit eu, băieții ăia ar fi bușit-o mult mai rău. Și-așa, vezi, ți-au spart parbrizul și ți-au făcut o gaură mare în radiator…

— Despre ce Dumnezeu vorbești?

— Băieții de la Scala. Foarte afurisiți. Au venit cu o bâtă mare cu care ți-au lovit mașina.

Auzind una ca asta, m-a cuprins o amărăciune puternică și aproape insuportabilă după atâtea necazuri; era ca și cum stafia lui di Lieto s-ar fi ținut scai de mine până pe acest vârf de munte, fiindcă, în timp ce vorbea, țeasta înclinată, rotundă ca un glob, și ochii fără expresie, gura care, ca și a lui di Lieto în mijlocul tristei sale adormiri, tresărea slab, inofensiv, dând semne de neînțelegere – toate astea îmi arătau că și individul din fața mea avea tot un creier de găină. Așa că am fost copleșit de un sentiment teribil, nici compasiune, nici groază, ci câte puțin din ambele, electrizându-mă în epuizarea mea, dimpreună cu o instinctivă presimțire trecătoare că ceea ce vedeam, deși era o scenă extrem de distorsionată, se întâmpla cu aprobarea divinității.

— *Io mi occupavo dell'automobile,* bolborosea el mai departe. I-am alungat pe băieții răi. Ai o țigară americană?

— Am buzunarele pline de ele. Cum te cheamă?

Ne-am așezat unul lângă altul pe bara de protecție răsucită a mașinii, în timp ce un amurg cețos și timpuriu se așeza peste valea de sub noi, și am aprins țigări Chesterfield. Emanând un miros puternic de capre, învești mântată în țoale de cinci cenți, noua mea cunoștință scotea în lumina asfințitului norișori albaștri de fum de țigară, rumegând întrebarea mea.

— Mă cheamă Saverio, îmi răspunse el, finalmente. Vorbesc o engleză bună. Unchiul meu a locuit acum mulți ani *in la città di Brooklyn.* El

m-a învățat. Ascultă: *Coney Island. Oly Smokes. Skeedo. Wanna pizza tail?*

— *Bene,* am aprobat eu.

— *Skeedo,* asta vrea să zică „ascunde homarul roșu”.

— Ce?

— „Ascunde homarul roșu”, repetă el. Ești cu cinematografia? Ai ascuns homarul roșu cu Mangiamele? Mamă, ce mi-ar mai plăcea să fac asta cu ea. Tu ai făcut-o? Ce țâțe mari și minunate are.

— Nu, i-am răspuns. Dar tu?

— Niciodată, zise el, înghițind în sec. Treaba asta n-am făcut-o decât o dată în viață, și anume cu o păstoriță pe nume Angelina, la Tramonti, acum mulți ani. Dar ea a murit din cauza vaporilor toxici. Ești milionar?

M-am ridicat în picioare, și mi s-a părut că disting în văzduh sunetele slabe ale unui fluier de jucărie și târșâitul trist al picioarelor goale, ascultat cu multă vreme în urmă, demult redus la tăcere.

— *Vieni, Saverio,* am zis, să câștigi o avere. Valizele de acolo și cutiile. *Andiamo!* La hotel.

Sub muntele de geamantane, pături, saltea înfășurată, radio portabil, cărți, rachete de tenis și o chitară, depozitate pe el în toate unghiurile, ca un căluț de povară, cu picioare puternice ca un catâr de munte, mătăhălos și răbdător, a mers în fața mea înapoi prin oraș, îngânând o melodie și bolborosind tot timpul.

— Fugi din calea mea! îi strigă unui câine curios. *Via, via,* pui de curvă! Fă loc pentru americani!

Cântând un cântec sălbatic, cu versuri de neînțeles pentru mine, își lansa vocea dementă, aspră ca pietrișul care zornăiește, pe sub bolți și peste acoperișuri, blestemând și croncănind, împrăștiind în aer globulețe jucăușe de scuipat. Apoi i-am ordonat să stea pe loc și să tacă, fiindcă, la capătul unei alei întunecate, Rosemarie și

Mason stăteau în penumbră și mi-am dat seama de existența unui zgomot surd, mecanic, *basso profondo* (unul dintre generatoarele mobile, mi-a căzut fisa ulterior, trase după ei de cineaști prin tot decorul acela italian), și de două voci, una bărbătească, baritonală și furioasă, cealaltă, pătrunzătoare, protestatară, cu o nuanță de alarmă rece, amândouă ridicate și împletite într-o competiție care crea un adevărat vacarm.

— N-am făcut așa ceva, Chifluță! se apăra ea.

— Ba da, ai făcut, ai făcut! Ai făcut aluzii, cățea în călduri ce ești!

— Dar neintenționat, dragule. N-am vrut decât…

— Ai făcut aluzii!

— Chifluță, te rog să mă asculți… îl implora ea.

— Ba tu să mă asculți pe mine! o întrerupse el. Viața mea sexuală nu te privește. Dacă nu-ți place, o lași baltă, înțelegi…? (O duzină din cuvintele sale se pierdură în gălăgie.) Doar știi că dacă vreau să mi-o purv… (*Drum-drum-drum*)… și mă pot culca oricând cu oricine…

— Dragul meu!

Din acest punct nu i-am mai auzit. Cu o uimitoare sincronizare, dreptunghiul înflorat al brațului lui se ridică s-o lovească, exact în clipa când uruitul generatorului se opri, apoi o lovi și în tăcerea care se năpusti peste ultimul zvâcnet al motorului, zgomotul palmei lui pe fața ei parcă se propagă ca un ecou în josul aleii, val dureros după val dureros, apoi se stinse, se opri.

M-am tras puțin înapoi, așteptându-mă să aud un țipăt sau un plânset, dar absolut niciun sunet nu ajunse la mine. Așa că mi-am reluat drumul (cu zdrențărosul Saverio, Papageno al meu[11] chinuit, pofticios, talentat, urmându-mă la trap), ca un voyeur rușinat, dar nedescoperit.

Mai târziu, la Bella Vista, răsturnat pe pat, cu toate hainele pe mine și încă nespălat, am fost ținut

într-o stare de trezie agitată de un tablou ce ocupa un întreg panel al peretelui din față. Cel care-mi atrăsese atenția asupra lui fusese Windgasser, hotelierul helvetoitalian, un tânăr cu mâini moi, obraji îmbujorați și bărbie dublă revărsată, mieros, balonat așa cum arăta și numele și, cel puțin în momentul respectiv, total nesuferit, care mă întâmpinase la intrare cu un strigăt englezesc melodios ca un cântec dovedindu-se sâsâit în ambele limbi, și apoi, cu o privire amenințătoare și un blestem, îl goni pe Saverio și mă conduse la etaj, bestecăind bună seara, *bon thoir* și *guten Abend* clienților întâlniți în drum, iar mie adresându-mi replici slugarnice, de neînțeles:

— Dac-aș fi știut, bolborosea el. Vai, de-aș fi știut! A, dar camera asta va fi irezistibilă. Fedeți? A fost hotelul tatălui meu și înainte de asta, al tatălui lui. Dar sunt defastat. Orice prieten al domnului Vlagg este oaspetele de onoare al lui Fausto Windgasser. Asta, domnule, îmi spuse el, deschizând larg obloanele și arătându-mi tabloul, asta e o pictură de Ugo Angelucci care – nu știu dacă vi s-a spus – a murit acum douăzeci de ani chiar aici, la hotelul nostru. E capodopera lui.

— Mulțumesc, am zis. Fiți bun și închideți obloanele.

După ce a plecat, lăsându-mă să zac iritat pe pat, într-o stare atât de proastă încât amenința cu adormirea, am constatat că frumoasa femeie cu fața inexpresivă din tabloul lui Angelucci mă fixa cu ochii pe jumătate închiși. Era o vampă blondă, cu pleoape grele, întinsă pare-se în pat, dar neispititoare, fiindcă părțile inferioare îi erau înfășurate în ceva ce arăta ca o carpetă impermeabilă și un metru de dantelă spumoasă apărea nu se știe de unde ca să-i ascundă sânii. Pe măsură ce ochii mi se acomodau cu întunericul, înțelegeam că tabloul, fie că Windgasser își dădea seama, fie că nu, fusese gândit ca o provocare răutăcioasă: titlul de sub el, scris cu litere

italienești inegale –, „Somn agitat” – trăda acest lucru și, cu un delicios, somnoros sentiment al revelației, am văzut că bătrânul diavol Angelucci schițase în linii subtile, artistice de *chiaroscuro,* lângă umărul femeii, profilul unui bărbat pofticios, în vreme ce, împletite în jurul burticii, ca în desenele pentru copii în care trebuie să identifici o rățușcă ascunsă, o căruță sau o goarnă, se vedeau umbrele fantomatice a două mâini înfierbântate, gata să o înhațe. Cu buzele ca un boboc, gâtul țeapăn și un aer de castitate glacială, femeia nu emana mai multă vigoare ori sex-appeal decât schițele vechi, șterse, înfățișând-o pe Madame du Barry[12] – o fraudă, o înșelătorie, o dezamăgire – și-mi amintesc că mă adânceam între perne, gândindu-mă la Angelucci și ascultând, în timp ce mă lăsam cuprins de o toropeală nervoasă, clopotele și sirenele de vapor, de pe marea placidă, aflată departe, la poalele muntelui. Cine fusese Angelucci? mă întrebam, moțăind. Ce fel de om fusese? Și, absolut fără niciun motiv fantezia mea zăbovea la camerele edwardiene, tapetate cu un damasc tem de la parter, prin care mă condusese Windgasser – un *salone* cu sofale gigantice și teancuri de exemplare vechi, îngălbenite, din *Illustrated London News,* biblioteci prăfuite cu volume de Bulwer-Lytton[13] și Fenimore Cooper, cu memoriile Habsburgilor, fotografiile înrămate, pătate și umezite de timp, ale oaspeților de vază ai hotelului (Umberto I[14], bătrân și bolnăvicios la chip, Ducele de Aosta[15], cu simpatica lui familie, într-un Daimler vechi, cu aspect de cutie de pantofi, Regina Margheritta, cu pălărie-clopot, Ellen Terry[16], Erich von Stroheim[17], regine ale cinematografului, șei ci din anii douăzeci, acum morți sau ieșiți din memoria colectivă) –, mintea mea deveni un colaj camforat de carpete de pus pe mobilă, trăsuri cu copii în șorțulețe, *croissants* și guvernante, excursii elegante pe marea de un

albastru nepereche, unde stăteau la soare bărbați cu barbișon, iar aerul era plin de un Babei lingvistic extravagant. O, ce viață parfumată, imposibilă, apusă! Și iarăși, de la marginea delicioasă a dorinței și dorului care separă trezia de somn, se îți figura de măscărici a lui Angelucci – poate un libertin napolitan cu degete lipicioase și o bărbuță à la Van Dyke, artist *manqué* în țara giganților picturii, care venea, vară de vară, la Bella Vista ca să-și curețe ficatul, să picteze nițel, să se răsfețe în lumina transcendentă a caselor de Habsburg, Aosta și Savoia. *„Vostra Majesté!”,* îi auzeam pledoaria peste decenii. „Maiestate. Dacă mi-ați permite să pictez…” Sau, umilit și respins, alunecând spre drăguța englezoaică tânără, cu bujori în obrăjori (ce bogată trebuie să fie și asta!): „Scuzați-mă, *signorina,* dar culoarea părului dumneavoastră…”. O fi murit chiar în camera asta? Chiar în patul ăsta? Grav, îndepărtat, clopotele din golf dăngăneau în reveria mea, ochii mei parcă zăreau din nou ochii aceia inexpresivi, acele mâini fantomatice, desfrânate, și apoi, lovit, dezolant, de subita înțelegere a faptului că fecioara asta semăna cu cineva… cu cineva… am început să alunec în somn…

Dar nu am adormit atunci – nu chiar. Am moțăit doar și în minutele acelea, în minte mi s-a conturat un peisaj marin din copilăria mea în ținuturile de câmpie. Un canal maritim liniștit și albastru, ambarcațiuni, frânturi de mare, pescăruși. Apoi Wendy, rezemată în cot lângă mine, arătând răpitor lângă panourile de plută ale unui iaht, murmurând lenește: „Ce soare strălucitor! Ce zi divină!”. Și glasul lui Mason, voios, de la timonă: „Fiți gata pentru viraj!”, pe urmă, iarăși vocea feminină, stilată: „Mason, scumpule, întotdeauna *eu* sunt cea împroșcată!”, în timp ce barca se rotește greoi sub vânt, tremură un moment și încremenește cu o fluturare de pânze, apoi prinde vântul și se întoarce – pescărușii, arborii, cerul și malul îndepărtat se

rotesc la rândul lor, lent, ieșind din câmpul vizual ca o paradă moleșită. Și „Mason, scumpul meu”, rostește vocea flușturatecă, „Întotdeauna *eu* sunt cea udată! Lasă-l pe Peter să navigheze, *chéri!”*.

— Nu fi proastă, Wendy-dragă, parcă aud răspunsul lui. Peter nu poate deosebi o trincă de un trinchet.

— Dar, iubitule, ce necurtenitor ești cu oaspeții!

— Taci. Te iubesc, îngerașule.

— Îngeraș de turtă dulce! Adorabilul și dulcele meu flăcău de șaptesprezece ani! La mulți ani, scumpule! Și Peter, dragule. La mulți ani și ție!

Nu era nici pe departe ziua mea, dar cinci-șase cocteiluri martini îi tociseră puterea de concentrare; la andocare, aproape a căzut de-a berbeleacul de pe iaht, dar, agilă și zveltă în pantalonii ei elastici, și-a recâștigat echilibrul, rămânând în picioare la provă, veselă și radioasă, cu brațele întinse și șoptind: „Tinerețe, tinerețe!” și privind un asfințit de culoarea caisei. Era ziua în care Mason fusese exmatriculat de la St. Andrew’s, zi adânc întipărită în memoria mea din cauza efectului distrugător avut asupra lui Wendy-dragă (rareori l-am auzit spunându-i altfel mamei lui), și care, cu începere din seara respectivă, când cred că ea a presimțit că se întâmplase ceva (el, de asemenea, încercase să prindă momentul oportun, când, alcoolizată bine, acoperindu-l cu lanțuri de *chéri* și *îngeraș de turtă dulce,* părea cu adevărat pregătită să absoarbă șocul), a gravat în mintea mea o imagine atât de crudă a necazurilor omenești, încât și acum mă întreb cum de am supraviețuit la vârsta aceea.

Cred că St. Andrews nu era cine știe ce școală. Înființată pentru odraslele episcopalienilor săraci din Virginia, austeră și plină de zgomote lugubre, la fel de înghețată în decembrie ca Dotheboys Hall și total lipsită de fonduri, își avea și ea porția, nu mică, de inadaptați și zevzeci care nu găseau loc în altă parte, fiind și un port ospitalier pentru

universitarii eșuați pe plajele mărginașe ale oceanului academic. Țin minte că, într-un an, ne-a fost profesor de engleză o tânără vedetă a echipei de fotbal american a unui colegiu agricol de undeva din preerie, care ne citea mereu poeziile lui Grantland Rice; în alt an, un biet bătrân dezrădăcinat, profesor de franceză, fusese găsit mort în pat, cu o sticlă de tărie la căpătâi. Dar lipsurile din sfera educației și erudiției se compensau prin ceva numit „spiritul de la St. Andrew's"; echipa de fotbal, în tricouri aruncate de alții, mâncate de molii, era în mod regulat bătută măr de formațiile tuturor instituțiilor de învățământ ale statului, dar era ovaționată viguros; iar amplasamentul școlii – localizarea ei bucolică în pierdutele terenuri maritime ale Virginiei, albastrul înconjurător, necuprinsul melancolic al estuarului, râului și golfului, cedrii aplecați sub vânt din apropierea ferestrelor în spatele cărora dormeam, pinii din păduri, sălciile de pe malurile apelor de unde, îmi amintesc, în fiecare dimineață, la bătaia clopotului, decolau stoluri de păsări vioaie – toate acestea făceau din școală un loc agreabil unde să trăiască și să crească un băiat. Mai mult, era o școală micuță – rareori număra peste patruzeci de elevi –, așa că presupun că simțeam adesea, neconștientizând, firește, că suntem mai mult o familie decât o școală și că Dr. Thomas Jefferson Marston, cucernicul pastor bătrân care domnea peste noi, cu un discurs atât de virginian, încât ți se rupea inima numai când îl auzeai rostind „Generalul Lee", era pentru noi mai mult tată decât director. Avea o voce serafică – ca un corn de poștă, un violoncel, o psaltire deasupra căreia, în fiecare seară, cu o splendoare nestilată, psalmodia tulburătorul cântec al liturghiei; acum, amintindu-mi de acele amurguri dense din capelă și de vocea plină a bătrânului domn, plutind pe deasupra scăfârliilor noastre plecate, ciufulite – *Luminează-ne întunericul, te implorăm, o,*

Doamnei – și lăsându-mi apoi imaginația să hoinărească spre un cadru absolut diferit, spre fluviul albastru, de un albastru imaculat, pe care navigam cu bărci care trăgeau apă; spre pădurile înconjurătoare, pline de greieri și de orăcăit de broaște, luminate noaptea de făcliile noastre clandestine; spre panta dealului, coborând, curată și plină de iarbă, până la golful unde scormoneam fundul apei în căutare de scoici, în timp ce pescărușii înserării zburau razant, țipând, către est și către mare – când, după cum spuneam, cu impietate și nostalgie, cu dorința de a mă arunca cu capul înainte către dispăruta liniște și inocență, mă gândesc la scenele astea, deasupra lor se înalță în amintirea mea vocea reverendului, încă trâmbițând în amurg, ca o trompetă celestă: *Dumnezeul meu, în Tine stau puterea şi mântuirea mea!* În această atmosferă creștinească, respectuoasă, Mason a dat buzna ca răcnetul unui golan care întrerupe slujba religioasă, zăpăcindu-ne și fascinându-ne pe toți. Venea din Nord (pentru noi toți, un loc misterios; până la doisprezece ani locuise la Rye, New York) și pronunța consoana „r” sonor, cu o bruscă intonație crescătoare, sofisticată; purta un blazer de cașmir și avea buzunarele burdușite cu Tootsie Rolls, mingi de golf și anticoncepționale. Ne anunță cu mândrie că fusese dat afară deja, cu șuturi în fund, din două școli. Era seducător la vorbă, ager la minte și chipeș – un câștigător înnăscut.

La un moment dat, ni s-a confesat că-și pierduse virginitatea la numai treisprezece ani – într-un weekend estival petrecut la nou-achiziționata proprietate a familiei, de pe fluviul York –, dăruindu-i-o unei actrițe hollywoodiene încă frumoasă și celebră, deși nu prea tânără. Povestea era extraordinară, și întrucâtva plauzibilă. Știa toată lumea că familia lui Mason se învârtea în cercuri de cineaști. Și, ținând cont de alte povești care circulau despre diva respectivă (una, privind

un act scandalos, săvârșit sub masa unui bar de noapte, avusese suficientă forță ca să descătușeze imaginația unei generații întregi de liceeni), presupun că, la început, i-am dat toți crezare. Deși abia împlinise șaisprezece ani, Mason ne-a depănat povestea cu o delicioasă bogăție de amănunte în care s-ar complace doar un destrăbălat bătrân și acru. Dar, deja de pe atunci, atitudinea sa tipică era să-și submineze propria credibilitate și să strice un lucru bun; în relatările ulterioare, seducția timpurie devenise doar primul dintre multe evenimente similare, iar insațiabila regină a ecranului fusese promovată la rangul de amantă, deținut trei sezoane la rând. Avusese aventuri pasionale la Richmond și Washington, copulări pe banchetele din spate ale automobilelor, la piscine și pe iahturi, ba chiar, odată – așa pretindea el – se futuse stând în picioare într-un hamac. Toate acestea, chiar și auzite la vârsta noastră credulă și lascivă, păreau, evident, roadele imaginației lui exacerbate, irațională; splendidul castel de nisip erotic se dărâmase în cele din urmă, sub greutatea absurdelor înfrumusețări aduse de Mason. Am impresia că faptul că nu l-am crezut chiar l-a jignit; ulterior, am aflat de la maică-sa că actrița în chestiune chiar fusese oaspetele familiei Flagg – cândva, la Rye, când Mason era încă mic: îi adusese un ursuleț de pluș și-l săltase puțin pe genunchi.

Averea lui, legăturile cu lumea bună, lejeritatea precoce de care dădea dovadă în problemele trupești exercitaseră asupra mea o fascinație profundă. Dar nici azi nu știu sigur de ce, la rândul lui, s-a simțit și el atras de mine. Printre altele, eu sunt în totalitate produsul triumfător al burgheziei mijlocii. Am sentimentul că interesul pe care mi-l arătase Mason se întemeia, în bună măsură, pe faptul că – atunci, cel puțin – râdeam prompt la bancurile lui, dădeam aprobator din cap când mințea de înghețau apele și, în rolul de sicofant,

ofeream tuturor poftelor lui lacome o aprobare pe care și-o dorea cu disperare. În realitate, m-am simțit întotdeauna cumva admirat de el – tocmai pentru altruismul meu sentimental care-mi îngăduia să-i tolerez excesele. Mi-au trebuit ani buni ca să învăț cum să-mi critic semenii fără menajamente.

În orice caz, la șaisprezece ani, Mason era în mai mare măsură un om de lume – sau dădea impresia că este – decât mulți tineri care, la treizeci, par blazați și dezumflați. Purta costume elegante, croite la New York, fuma țigarete englezești și, cu toate că nu pusese piciorul afară din America, în voce i se distingea vibrația sceptică și certăreață a unui om familiarizat cu deliciile a zeci de tărâmuri exotice. Depășise deja stângăciile adolescenței, era subțirel și chipeș, cu o umbră de favoriți care-i venea superb și cu o minte pusă pe răutăți, care-l făcuse să-mi șoptească, într-o dimineață, la capelă: „Încerc să mă rog, dar nu mă pot gândi decât la sex.” Ceea ce m-a șocat, întrucât, deși aflată în descreștere, credința mea în Dumnezeu era încă vie și nu suporta intruziuni vulgare. Dar bastioanele mele cădeau rând pe rând. Mason continua să mă fascineze, în timp ce colegii mei își pierdeau interesul față de el. Averea lui îi impresiona mai puțin, se săturaseră de poveștile lui nesfârșite, iar până la urmă fuseseră cuprinși de indignare când Mason, înzestrat cu toate calitățile unui sportiv de frunte, simulase o luxație și petrecuse întreg sezonul de fotbal pe tușă. Cred că numai eu, dintre toți colegii, am considerat acel gest altceva decât o formă de lașitate. Până la urmă, rămăsesem singurul lui prieten – lucru care, examinat acum, poate fi interpretat drept un indiciu al coruptibilității mele.

Cei din familia Flagg sunt unicii milionari pe care am avut onoarea să-i cunosc. Tatăl lui Mason, un investitor new-yorkez, dăduse o lovitură financiară fabuloasă în domeniul difuzării filmelor

(„Probabil e singurul din industria cinematografică”, spunea, mândru, fiul lui, „care nu-i nici jidan, nici grec.”), stabilindu-se apoi în zona mondenă din Gloucester County, în calitate de gentleman virginian. Făcuse și din asta un succes, cumpărând un domeniu enorm, numit Merryoaks, un conac de plantație de tip colonial, autentic în toate privințele – cel puțin până i-a venit ideea să-l înzestreze cu o piscină, terenuri de tenis și un hangar pentru bărci din oțel inoxidabil. În acel an am mers acolo cu Mason de câteva ori – cu mașina, făceai doar o oră și ceva de la școală. La începutul toamnei, dădeau frecvent petreceri pentru adulți; diverse celebrități din New York veneau și plecau în Cadillacuri, în fiecare seară, în amurg, se aprindeau pe peluze ghirlande de felinare drapate în hârtie creponată. Odată, un magnat suedez al industriei rulmenților, pe nume Aarvold, aterizase cu avionul personal pe lunca înflorită ce constituia curtea din spate a reședinței Flagg. În vremurile alea antebelice, era o ispravă de mare cutezanță și mi-a trebuit mult timp ca să-mi revin din admirație. În același weekend, îmi amintesc bine, domnul Flagg a închiriat un cor de negri din Richmond să cânte *spirituals* pentru musafiri și n-am uitat remarca lui Mason, că toată afacerea ar fi fost „incredibil de vulgară”. „Bătrânu’ Co’onel Flagg”, rostise el disprețuitor, cu acea conștiință dureroasă pe care o avusese întotdeauna că nu era un sudist autentic, ci progenitura unor virginieni făcuți, iar nu născuți. Îmi mai amintesc bine că în același weekend toată lumea o aștepta pe Greta Garbo, care, nu se știe din ce motiv, n-a mai apărut. Dar Lionel Barrymore era de față, ca și Carole Lombard, precum și o tânără starletă de vreo șaptesprezece ani – care n-avea să facă mare scofală în a șaptea artă – după care mi se aprinseseră călcâiele, dar care mă umilise cu atâta cruzime din cauza accentului meu sudist încât mi-am scos-o de la

inimă imediat după aceea. Până în ziua de azi, din cauza ei, accentul mi-a rămas amorf și regulat, ca acela al unui crainic radio. Adoram și pământul pe care călca, dar am impresia că ea nu mă putea suferi din pricina acneei difuze care-mi înroșea ușor pielea din jurul nasului. Dar eram în al nouălea cer când pășeam pe pământul ce purta umbra ei și m-aș fi dus bucuros la ghilotină după extazul din noaptea când, gudurându-mă asudat, mut ca un pietroi, am dansat cu ea până în zori, când ultimii membri ai orchestrei închiriate și-au strâns clarinetele și viorile, iar castelul renovat naviga prin cețurile dimineții, printre ghirlandele de felinare stinse, într-o visătoare splendoare de parvenit.

N-am avut niciodată plăcerea să vorbesc cu domnul Flagg Senior. Mi s-a părut întotdeauna foarte diferit de Mason. Eram permanent conștient că între ei exista o animozitate neexprimată pe care Mason o refula uneori șterpelind din băuturile spirtoase ale bătrânului. Domnul Mason era un om mic de statură, chel, cu mustață și pistrui, cu mersul țeapăn și ținuta de aghiotant, asociată automat în mintea mea cu pinteni și pantaloni de călărie, mai degrabă decât cu costumele moi de flanelă și sandalele purtate de el în mod curent. Deși eu eram tânăr, iar el, fizic, reprezenta o cantitate neînsemnată, percepeam în preajma lui un puternic câmp de afluență și de energie. Se putea observa ușor că-i plăceau vedetele; la rândul lor, acestea se învârteau ca niște molii flămânde, nesătule, în jurul flăcării opulenței sale. Mai târziu, în anii de război, a căzut ca secerat în America de Sud, unde finanța un imens lanț nou de cinematografe. Mi-am dat seama ce personalitate eminentă era – chiar dacă numai într-un domeniu de nișă – citind ferparele din ziare, care-l prezentau drept un tip misterios, mereu retractil când era vorba de publicitatea personală. Animozitate, rea-voință sau ce-o fi fost, fapt este

că i-a lăsat lui Mason un fond tutelar în valoare de aproape două milioane de dolari.

Pe Wendy-dragă, însă, o cunoșteam mult mai bine, pentru că îl adora pe Mason și, cu devotamentul orb al unui credincios la cuminecare, parcă se ținea constant pe lângă imaginea adorată. Mason fusese eliminat deja din două școli din New England și mă îndoiesc că ar fi fost primit într-o instituție mai puțin avidă de bani decât St. Andrew's; totuși, nu era greu de înțeles că îl trimisese acolo în primul rând ca să-l știe aproape și că umbrele de îngrijorare care pluteau, din când în când, pe chipul ei frumos exprimau teama mereu activă și destabilizatoare că ar putea fi exmatriculat din nou. Pentru mine, Wendy era o minune. Părul bogat de culoarea inului, parfumat și încărcat de electricitate după periat; îmbujorarea care-i ajungea până în vârful pomeților; unghiile *vermillon* de doi centimetri și încâlceala de brățări și cercei de alamă de la încheieturi și urechi – toate, atribute pe care nu le asociam în niciun fel cu mamele, care, în Port Warwick, aveau tendința să fie dolofane și supuse –, așa că ea mi se părea o apariție fantastică, irezistibil, aproape alarmant de frumoasă. Totuși, fuma și bea peste măsură; era, de fapt, prima doamnă alcoolică pe care o cunoșteam. Trei pahare de *bourbon old fashioned* după cină (numai și numai când Flagg Senior lipsea de acasă, situație tot mai frecventă în primăvara acelui an) îi făceau dicția aproape de neînțeles, ca bâlbâială unui surdo-mut; atunci se punea pe plâns și se gudura pe lângă Mason, spunându-i că de dragul ei, de dragul viitorului lui, de dragul Universității Princeton, trebuie să fie copil bun la școală, sugerând, când cu un oftat răgușit, când cu o chinuită ridicare din umeri, când cu o strâmbătură de suferință finală, că, de vreme ce tatăl lui umbla după fundul altor femei, el, Mason, era tot ce-i mai rămăsese pe pământ. Pe atunci aveam idei

înălțătoare despre doamnele Sudului, iar scenele de această natură mă nedumereau și mă întristau.

Când era trează, însă, ce bine vorbea, ca mamă! Nu-mi mai fusese dat să aud o sporovăială atât de încântătoare și de indiscretă, atât de înțeleaptă în treburile lumești.

— Dar, *chéri,* ai atâtea de învățat! De fapt, scumpule, ești încă foarte tânăr. Sexul – vreau să spun unirea fizică a bărbatului cu femeia – este o experiență înălțătoare, nu una vulgară și porcoasă ca limbaj. O să afli. Nu mă mir că doctorul Morrison ți-a făcut morală. Spui că te-a auzit spunând bancul ăla absolut cretin?

Încă inocentă, încă neștiind că Mason fusese eliminat doar cu o seară înainte, ne dusese cu decapotabila ei la Merryoaks, în acel fatal weekend aniversar, cu splendidul ei păr fluturându-i în vânt ca unduirea unor râușoare de aur topit. Aidoma unui rândaș bubos și mut, ședeam tolănit pe bancheta din spate, în spatele lui Mason (directorul n-a pedepsit o șotie banală, ci o îmbrățișare pătimașă, fiindcă bătrânul doctor, orbecăind prin subsolul capelei și aprinzând cu degete nesigure chibrit după chibrit, îl surprinsese pe Mason gol-pușcă, strângând-o la piept pe fiica debilă mintal a unui pescar de stridii local, ambii cu sticle de vin sfințit în mâini; și nu fusese vorba de o morală – „M-a făcut troacă de porci", îmi spusese, *postfactum,* Mason –, ci de o demascare publică, sub forma unei anatemizări atât de negre, că și acum îmi amintesc cum suna ultima parte: „… o putoare de putreziciune în nările Atotputernicului și mă întristează să spun că nu o rămășiță de milă creștinească, ci doar legea Commonwealthului Virginiei mă oprește să cer o pedeapsă mai aspră decât alungarea grabnică și discretă."); Mason, imperturbabil și elegant în jacheta lui din păr de cămilă, șezând alături de mama sa, își întorcea din când în când profilul frumos către ea ca să-i depună un sărut ușor pe

obraz și amândoi erau preocupați de tachinarea lor tandră, privindu-se lung, în vreme ce mașina, total lipsită de control, trecând ca beată de pe o parte a drumului pe cealaltă, înghițea mile de drumeag prăfos de țară, ca o rachetă ce o luase razna.

— Da, Wendy-dragă, bancul cu ducesa și pudelul.

— Păi, ce te miri, e absolut scârbos!

— Dar altfel cum, inimioară dragă, să se excite un bărbat neînsurat? În Franța…

— O, regret că ți-am povestit despre Franța. Și tu nu ești un bărbat neînsurat. Îmi pare rău să te informez, scumpule, dar când ajungi la Princeton te vor considera încă un pușți.

— Wendy, uneori ești insuportabilă! Și amintește-ți ce mi-ai promis.

— Ce ți-am promis, îngeraș?

— Că la optsprezece ani ai să mă duci la – cum îi spune? – un *bordello*.

— Scumpule! Peter, nu-l asculta! Scumpule, ești absolut scabros!

În ziua aceea fusesem nefericit, compătimindu-l pe Mason, nervos din cauza scenei care știam că trebuia să urmeze, dar Mason și mama lui se veseleau de minune și erau într-o dispoziție excelentă. Înainte de ora amiezii, ne-am plimbat toți trei cu elegantul stup al familiei Flagg, debarcând pe celălalt mal al râului, la Yorktown, unde am întins un picnic pe una dintre tranșeele năpădite de iarbă, apărate cu atât de puțin succes de Lordul Cornwallis[18]. Wendy nu mi se păruse niciodată mai răvășitor de frumoasă ca în ziua aceea, emanând, radioasă, numai strălucire și sclipiri de aur; cu ochiadele languroase pe care mi le arunca, în timp ce-l ciufulea jucăuș pe Mason, rostind scurte jurăminte de laudă și devoțiune față de noi amândoi, nu arăta nici pe departe a mamă, ci semăna cu o Dulcinee adultă, dăruită și cu sex-appeal, și cu o incalculabilă înțelepciune. Era o zi caldă de primăvară și trăgeam cu toții la măsea –

Mason și cu mine, bere, Wendy, cocteiluri martini, pe care, cu o șarmantă nonșalanță, și le turna singură dintr-un termos.

— Nicio picătură, puiuțule, îl punea ea la punct pe Mason, cu un mic zâmbet luminos. Buzele unui tânăr care a gustat din martini nu le vor atinge pe ale mele. Bea-ți berea ca un copilaș cuminte. Peste un an vei avea voie să bei orice-ți poftește inima.

Mai târziu, traversând din nou râul, am fost surprinși de adierea blândă, care făcea velele să se zbată inerte.

— Cui îi pasă? strigă Wendy aruncându-și brațele pe după gâturile amândurora. E o zi aniversară! O, Doamne, de-aș mai putea avea șaptesprezece ani!

Chiar și în tulburarea mea, buna ei dispoziție era contagioasă; tolăniți pe punte, am început să cântăm cu toții, cu o plăcere vag inebriată, în timp ce barca necârmită, lunecând ușor în aval, se îndrepta către apele adânci de la vărsarea în mare.

„Seara, la lumina lunii,
Negrii s-auzeau cântând…”,

intonam noi, plutind pe lângă gurile curenților de coastă de pe malul îndepărtat, prin dreptul pajiștilor însorite de pe versanții de deasupra, pe lângă năvoadele bătute în țăruși în apă, pe lângă un bătrân pescar de stridii negru, care, uluit, își rotea ochii albi la trecerea noastră. În felul acesta au trecut câteva ore.

— Uită-te bine la el, Peter, murmură, somnoroasă, Wendy Nu-i așa că-i adorabil? Aproape că poți spune că nu are șolduri.

La care Mason, deprins cu astfel de lingușiri, dar rușinat de prezența mea, răspunse:

— Wendy-dragă, uneori ești insuportabilă.

Iar vântul se ridică brusc și ne dădu un brânci către casă – arși de soare, pe jumătate amețiți, cu

alge marine în urmă.

Nu aveam decât șaisprezece ani și, până în după-amiaza aceea, nu mă îmbătasem niciodată. Îmi amintesc totul – chiar și premonițiile sumbre – într-un fel de ceață aburindă, în care viziunile din mintea mea strălucesc de frumusețe și de o inefabilă, incandescentă splendoare. Departe, sus, deasupra fluviului, se înălța Merryoaks, cu frumoasele-i colonade, solitară în grandoarea ei imperială, fațada cu galerie ieșind senină din tenebre, deasupra unei întinse peluze de culoarea smaraldului, pe care reflectările din piscină proiectau lungi dreptunghiuri luminoase. Un negru în smoching alb apăru scurt pe înălțimi, apoi dispăru. Lumina amurgului curgea printre pinii care își aruncau siluetele ca niște picioroange peste terasele ondulate și peste aleile pavate cu dale. Cum ne apropiam de doc, cu vântul din plin și cu punțile măturate de o ultimă răbufnire de pe mal, mi-am ridicat ochii orbiți într-o privire adoratoare către acel edificiu, iar Wendy m-a luat de mână, strângându-mi-o blând, ca și cum mi-ar fi spus „Fiindcă ești prietenul lui Mason, e și casa ta”. Dar exaltarea a început să-mi dispară când, la andocare, mi-am amintit că Mason încă nu-i mărturisise nimic. Ne-a ieșit în întâmpinare Richard, alsacianul cu buze subțiri și mutră de pocherist adus de la Rye ca să fie majordomul, șoferul și factotumul familiei Flagg; mătăhălos, el îmi amintea de tipii răi din filme și, ori de câte ori zâmbea, adică, practic, niciodată, o făcea cu o strâmbătură crudă, automată, ca o incizie chirurgicală. De fiecare dată, prezența lui mă domina și intimida, poate și fiindcă era primul servitor alb întâlnit în viața mea. Cei doi Mari Danezi ținuți de el în lesă erau cât niște pantere și se smuceau să fugă spre Wendy în timp ce ea debarca, împleticindu-se; scâncină de iubire, când ea îi luă pe după gât și le șopti dezmierdări de bebeluși la ureche, iar, în final, săriră, cu mari

gemete sălbatice, pe bancheta din spate a Cadillacului, unde se cuibăriră între noi, lingându-și fălcile și vibrând de energie.

În drum spre casa de pe deal, pe aleea mărginită de pini, Wendy adormi deodată lin, cu tâmpla pe umărul fiului ei. Cât despre Mason, pentru prima dată de când îl cunoșteam, părea abătut și deprimat. Avea fruntea îmbrobonată de transpirație și, ținând-o tandru pe Wendy lângă el, își lăsă în jos colțurile gurii și-mi adresă o privire jalnică, înfricoșată. E posibil că abia atunci, după ce amețitoarea excursie pe fluviu se isprăvise, își dăduse seama de consecințele prostiei săvârșite. Oricum, această privire, și apoi cuvintele „Cum pot să-i spun, o, Dumnezeule?" mă făcură din nou nefericit, din simpatie față de Mason, dar mai ales față de Wendy – pentru mine, cea mai strălucitoare mamă din lume – și față de speranțele ei reduse la zero.

Ea nu era încă beată, nici pulverizată complet, cum o văzusem cândva; era doar, cum chiar ea formulase la coborârea din mașină, „turtită de căldura soarelui, dragii mei" și avea nevoie de somn. Așa că am privit-o trecând sinuos pe sub bolta de la intrare, cu fiecare fir de păr auriu la locul lui, cu pantalonii curați și nesifonați, întinși frumos pe coapse, dar împleticindu-se, așa încât Richard, cu un abia auzit „Modom", se repezi s-o țină de cot, ajutat de soția lui, o femeie mică și uscățivă, încinsă cu un șorț, care-și petrecu brațul pe sub cotul lui Wendy, așa cum o infirmieră sprijină un infirm, și împreună o conduseră în întunericul casei, apoi sus, pe scara circulară, într-o procesiune lentă, solemnă, aproape funerară, cu cei doi câini săltând în urma lor și ridicându-se pe picioarele dinapoi.

— Dacă se îmbată turtă… dacă se cherchelește de-a binelea, zicea Mason, solemn, poate că-i va fi mai ușor să primească vestea.

Vocea lui nu mai avea nicio urmă de umor și mi s-a părut că tremură; de panică, era rece ca gheața. În ultimele raze ale soarelui aflat la asfințit, am încercat să facem un set de tenis, dar jocul lui Mason, de obicei profesionist și agresiv, era acum anemic, astfel că, deși aveam mintea începțoșată de aburii berii, l-am bătut pentru prima dată, ceea ce i-a accentuat considerabil tristețea. Apoi – cu o bufnitură, parcă – a căzut peste noi noaptea, trimițând o briză caldă prin pâlcul de stejari prin frunzișul proaspăt, după care fusese botezată plantația, și împrăștiind spre vest un stol de ciori, croncănind oribil, în zborul lor cu aripi plumbuite către ultimele luciri trandafirii ale amurgului. În întuneric, am auzit racheta lui Mason căzând cu zgomot la pământ.

— Ruinat! Distrus! strigă el – erau primele cuvinte autocritice pe care le rostise vreodată. Cred că m-am compromis pe vecie din cauza scroafei ăleia de doi bani!

Presupun că optimismul vârstei m-a ajutat să sper o bucată de vreme că Wendy nu va fi afectată de veștile aduse de Mason. Era atât de veselă și de plină de viață, atât de înțelegătoare – fată *de comitet* – încât, desigur, în mărinimia ei avea să înțeleagă greșeala lui Mason și să o scuze cu o ridicare din umeri, râzând voioasă și răsfățându-l la fel ca înainte. Mason, însă, știa mai bine. Pe măsură ce seara înainta, devenea tot mai ursuz și irascibil, iar la ora de cocteil, când Wendy înfășurată în organdi și tul fumuriu, ni se alătură în bibliotecă, o îndemnă să bea o carafă întreagă de martini, cu expresia aceea de câine bătut, solemnă și plină de speranță, a unuia care vrea să îmbuneze o zeiță. Dar ceva se întâmplase cu Wendy: deși cam nesigură, părea mai reținută, chiar mai austeră, ca și cum în somn, ori în zonele mai înalte ale casei, ar fi receptat un semn, un semnal, o aluzie la faptul că i se ascundea ceva îngrozitor. Își dădu drumul să cadă pe o canapea, murmurând:

— O, Doamne, ce plictiseală în casa asta!

— Wendy-dragă, începu Mason. Am ceva…

— Psst, junior, păpușă, las-o pe Wendy să vorbească. Șezi aici. Cine e la radio? Vai, nesuferita aia de Kay Kyser! Găsește o melodie dulce, îngerașule.

Trăsăturile îi erau întunecate de o expresie mohorâtă; pe alocuri, pielea îi atârna și cei doi mușchi de la ceafă care permit capului să se răsucească îi ieșeau în relief. Brusc, o mare parte din frumusețea ei dispăruse – deși, pesemne, nu era decât efectul penumbrei – și mi-am dat seama că probabil era bătrână, foarte bătrână, poate chiar trecută de treizeci și cinci de ani.

— Îmi pare rău, scumpule, că te bat la cap tocmai acum, de ziua ta, *chéri,* dar locul ăsta mă plictisește de-mi dau lacrimile. Dac-ai ști cât de singură mă simt aici când nu e nimeni prin preajmă și nu am cu cine să vorbesc, în afară de Denise și antipaticul de Richard! Cât despre servitori – negrișorii ăia –, niciodată n-am înțeles o vorbuliță din ce bodogănesc. Ce limbă vorbesc – braziliana? O, Doamne, căscă ea. O, ăsta cine-i? Sammy Kaye? Lasă-l să cânte.

Biblioteca în sine era o rămășiță din secolul al XVIII-lea, cu policandre de cristal și lambriuri opulente din lemn de nuc, parchet lucios pe jos – o mostră de eleganță străveche implantată, ca prin farmec, în epoca asta de metal cromat, tânjind aproape palpabil după grația salvatoare a lumânărilor de spermanțet, a tricornurilor și a notelor ascuțite de clavecin, în loc să ne cuprindă pe noi, atât de învechiți cu berea noastră la cutie, guițatul de claxoane și tromboanele noastre. Mă simțeam înconjurat de lux, inflamat de o febră tristă, nostalgică. Priveam, fascinat, cum Wendy se îmbăta metodic.

— Tatăl tău, îi spuse ea la un moment dat lui Mason, trecându-și degetele prin părul lui, privind pierdută prin ferestrele-ușă, tatăl tău și-a luat

zborul din cuibușorul lui Wendy Tatăl tău are o aventură amoroasă… Dar nu, fără nume… Unde? Spune-mi, îngeraș de turtă dulce! Unde anume e tata? Undeva, pe litoral? Tu, *chéri,* tu n-o să-ți iei zborul din cuibușorul lui Wendy, nu-i așa?

— Unde, pe litoral?, am întrebat eu, naiv

— Unde, pe litoral! Drace, auzi la el! exclamă Mason, râzând pentru prima dată în ultimele ore.

— Să-l întrebăm pe Peter, scumpule, propuse Wendy golindu-și paharul. Nu, îngerașul meu, Wendy nu dorește încă un păhărel. Dar dacă vrei tu, bine, mai toarnă puțin. Să-l întrebăm pe Peter, fiindcă el ne iubește și noi îl iubim. Peter, dragule, ce impresie ai despre tații care se hârjonesc cu alte femei?

— Ceva potrivit pentru păsări, am zis, încercând să imit detașarea lui Mason, dar în realitate înfierbântat de jenă.

— Vezi? Peter știe. Peter ne poate spune ce e corect și ce nu.

Tăcu și am crezut că detectez un suspin, undeva în interiorul ființei ei. Apoi, prinsă într-o reverie, se lansă într-un monolog agitat, fără ca degetele ei să înceteze să se învârtească prin freza lui Mason, vorbind despre chestiuni în bună parte de neînțeles pentru mine, cu o voce care se îngroșa treptat și se poticnea din ce în ce mai des:

— Voi, dragii mei, n-ați cunoscut Cold Spring Harbor. Tu, Mason, îngerașule, ai fost odată acolo, dar erai mititel de tot. Vreau să spun că nu vă dați seama ce minunată era viața acolo, până să-l cunosc pe tatăl tău. Daddy Bob – o, Peter, ăsta era bunicul lui Mason –, Daddy Bob și cu mine trăiam acolo singuri, după moartea mamei. Aveam cai – un grajd plin. Tatăl tău de ce n-a avut cai? – întrebă ea, cu reproș, întorcându-se către Mason. De ce n-a vrut nici să audă de cai? Dacă aveam cai, aș fi suportat mai bine locul ăsta. Aș fi călărit, cum făceam cu Daddy Bob, când mai era în viață. Ce frumos și ce verde era atunci totul – verde și

necuprins și, vai, absolut splendid, nu ca acum, cu autostrăzile astea oribile și puzderia de mașini. Adică, toate moșiile încă mai erau întregi și era ca un singur brâu imens; călăream până la Huntington și, uneori, chiar până la Syosset. Dar, nu, tatăl tău n-a vrut cai nici în ruptul capului. Cu alte cuvinte – zise ea, cu vocea fermă, aspră, apăsată –, *pur și simplu a refuzat să-mi cumpere unul.* „Nu", zicea, „nu pot să sufăr dobitoacele alea! Nu!", zicea. Pe cuvânt de onoare că așa mi-a spus, credeți-mă. „Gwendolyn, prefer să călărești un rinocer, mai degrabă decât să te văd cocoțată pe o afurisită de gloabă proastă ca alea." Spunea: „N-am destui bani ca să construiesc un grajd, Gwendolyn. Cine crezi că sunt, Aga Khan?". Ca și când i-aș fi cerut un grajd. *Un cal* e tot ce i-am cerut. Un singur, prăpădit de cal. Doar ca să călăresc prin preajmă, cum făceam cu Daddy Bob. Să mai sparg monotonia, atât. (Făcu o nouă pauză, ca să dea peste gât martiniul.) Zău că nu-mi doream mai mult. El are hangarul lui cu bărci, nu? Vreau să spun, e absolut sinistru să stai aici, zi după zi după zi, și să n-ai altceva de făcut decât să te zgâiești la mutra hidoasă a lui Richard, simțind cum ți se scurge viața. O, multă vreme nu m-am plâns. Nici nu era atât de rău când aveam oaspeți și nu eram numai noi doi. Dar totul s-a sfârșit! Iarna trecută – *singură.* Neavând *nimic* de făcut! Să-l luăm, de pildă, pe Noel. S-o luăm pe Norma. Crezi cumva că îi doare în cot de tatăl tău? De el? Adică, ai cumva impresia că iau avionul până la Baltimore sau Washington, închiriază o mașină și conduc tot drumul până aici, prin regiunea asta mizerabilă, cincizeci, șaizeci, șaptezeci de mile, numai ca să se scalde în colosala glorie a lui Justin Flagg*?* Îngeraș de turtă-dulce, îți dai seama că i-am cunoscut pe Noel și Norma cu mult înainte de a-l cunoaște pe tatăl tău, când el nu era decât un anonim de student la Princeton, băiat de curse pe Wall Street? Ți-am povestit vreodată, îngerașule? Veneau să mă vadă

pe mine, dragă, pe Wendy, cei mai scumpi și mai drăguți oameni – dintre prietenii noștri, vreau să zic –, iar el i-a înstrăinat pe toți! O, îngeraș de turtă-dulce, uneori sunt atât de nefericită!

Înecându-se, cu ochii plini de lacrimi, se repezi la Mason, aruncând un braț pe după capul lui și trăgându-l spre ea.

— Ascultă, ascultă, murmură, cu vocea ei mică, găunoasă. Să fii mereu bun, copilul meu adorabil, să strălucești mereu. Viril. Mândru și echilibrat. Numai pe tine te are Wendy înțelegi? Tu ești steaua sclipitoare din coroana mea. Nu, scumpule, mi-a ajuns. Pur și simplu, nu mai pot să beau. Nu, îngerașule! – pe un ton strident, convulsiv ceva între râs și plâns. Nu, Wendy o să moară. Bine, dacă vrei tu. Dar numai jumătate de pahar.

Și astfel a continuat trista scenă; autocompătimirea, înghițise ca un căpcăun orice gând al ei referitor la ziua lui Mason și era trecut bine de zece când – încă pălăvrăgind și sprijinindu-se de amândoi – ne-a însoțit la cină.

— Adică, zău, bombănea amar, în timp ce Mason îi împingea scaunul sub fund, *Reeshard,* bețivul ăla! Zău așa, voi băieți, tineri cum sunteți, nu vedeți că-i doar o problemă de *simplă decență umană normală*? Zău, doar nu-s o târfă ordinară de la Hollywood pe care a agățat-o nu știu unde! Adică, Daddy Bob și Mami și cu mine figuram în Registrul Social încă de atunci și familia Van Câmp exista în Long Island cu două sute de ani înainte ca familia Flagg să fi debarcat în America. Mekeesport, P.A! Puah!

Râse scurt, disprețuitor, schiță un gest ambiguu cu mâinile. O clipă am crezut că o să-i facă *sâc, sâc* lui Richard, care, chiar în acel moment, apăru tiptil din adâncurile casei, făcând-o pe Wendy să răstoarne un pahar cu apă care se făcu țăndări la picioarele lui Mason.

— M-ați strigat, Modom? murmură Richard.

— Sigur că te-am strigat. Nu te ocupa să strângi paharul ăla. Adu vinul. *Rosé.* L-am strigat? rosti tare, batjocoritor, în spatele valetului. L-am strigat?!

De la o bătură la alta, mi se părea că devenise periculos de agitată: degetele băteau nervoase darabana pe tăblia mesei, iar vocea, de obicei tandră și catifelată, luase tonul răstit, cleios și bolovănos al unei chelnerițe. Deja mă simțeam extrem de stânjenit. M-am uitat spre Mason, căutând o încurajare; nu mi se oferi niciuna. Ținând mâna lui Wendy, care continua să bodogănească, privind-o drept în ochi, el îi turna cu solicitudine vin în pahar; apoi, cu blânde dojeni, îi tăie în bucăți puiul, când, derutată de complexitatea folosirii cuțitului și a furculiței, făcu o încercare de a-l înghiți întreg și, pe tot restul monologului ei trist, rămase atent la ea, mohorât și grav ca un arhiepiscop.

— Un singur cal, un nenorocit de cal. Doar atât. Ai fi crezut că pretindeam o herghelie. Și cu asta, basta. Ascultă, scumpule, Wendy vorbește cu tine!

— Wendy-dragă, îți ascult cu tot sufletul vocea dulce – sau ceva de genul ăsta. (O privea încordat și umărul îi zvâcnea spasmodic.) Spune mai departe, scumpo.

— Dulcele meu. Îngerașule. Unde eram? O, asta este. Vreau să zic doar că, la urma urmei, cine l-a ajutat mai întâi să-și înceapă cariera? Cine anume? Ia să-mi răspundeți. Răspunde Wendy! Nimeni altul decât Robert Sargent Van Camp al Doilea! Crezi cumva că Daddy Bob a șovăit măcar o clipă când tatăl tău a venit la el și l-a rugat să-i dea o grămadă de bani ca să-și înceapă viața? Crezi că Daddy Bob s-a codit? Nu, nu s-a codit. Nu Daddy Bob. Daddy Bob – ăsta, Peter, era bunicul lui Mason, adică tatăl meu – avea sufletul cât tot ținutul de mare.

Începu din nou să se smiorcăie, cu fruntea lăsată în palmă, într-un acces meditativ, ținând furculița

plină în aer, cu sosul scurgându-i-se subțire pe bărbie. Eram gata să dau bir cu fugiții.

— Toată lumea ne vizita atunci. Absolut toată lumea. Înainte să moară Mami. Serate. Dans. Plimbări cu barca sub clar de lună. Vreau să spun că era… un mod de viață liber, minunat. Imediat după ce m-am întors de la Foxcroft, Daddy Bob a dat cea mai extraordinară petrecere de absolvire în onoarea mea. Cu zeci și zeci de invitați, două orchestre, și așa mai departe. Era acolo și un băiat îndrăgostit nebunește de mine. Amory Phelps îl chema. Bietul de el, s-a înecat la Bar Harbor. Era un băiat minunat, plin de voie bună, și așa mai departe, cu o voce grozav de caldă. O, dar *de ce-oi fi vorbind așa!* izbucni ea brusc. Sunt o plângăreață incurabilă, scumpule, știu asta. Te rog să mă scuzi. Și, Peter… iartă-mă, te rog să mă ierți. Atâta doar că… oh, nu știu… că sunt foarte mândră de băiețelul meu frumos, acum mare, dar știu că o să te îndepărtezi de mine – vreau să spun, în splendida ta ascensiune, până sus, la stele – și că ai să faci o puzderie de lucruri grozave și minunate. Doar că mi-e tare greu să mă obișnuiesc cu gândul că vei fi departe de mine și că totul e… e… vai, atât de *tragici* Atât de puțin am cerut! Atât de puțin!

Își lăsă capul să cadă pe masă, pe brațele îndoite, și se porni să suspine spasmodic. Umerii i se ridicau și coborau. În momentul acela ușile batante se deschiseră larg, propulsându-l spre noi, pe o pernă de aer cald cu miros de bucătărie, pe grotescul Richard, cu fața luminată roșiatic de strălucirea celor șaptesprezece lumânărele de pe tort. N-aveam idee cum să reacționez, dar știam că tradiția ne cerea să cântăm. Am intonat „La mulți ani” cu o voce firavă, doar ca să simt cum îmi îngheață cuvintele în gât, fără sunet. În tăcerea aceea penibilă, am privit-o pe Wendy. Abia deslușeam vorbele pe care le bâiguia neconsolată,

cu o durere vie, chinuitoare, în încheietura brațului:

— …ia-mă acum, *chéri,* mi se părea că zice. Ia-mă cu tine… Educația noastră… *Chéri…*

Pe urmă am înțeles cuvintele „celebru”, „bărbat” și „bun”.

— Wendy-dragă, făcu Mason o nouă tentativă. Trebuie să-ți spun ceva.

— Nu vorbi.

— S-a întâmplat din nou.

— Nu *vorbi,* îngerașule.

— Nu mă mai duc la colegiu, iubito.

— Îngerașule, mi se rupe inima.

— Wendy ascultă-mă. Nu mai merg la colegiu.

— Atât de singură.

El o prinse brutal de umeri și începu s-o scuture.

— Wendy am fost dat afară din școală. Ascultă-mă. M-au pus pe liber. Înțelegi?

— Îngeraș de turtă dulce, mereu o iei pe Wendy peste picior.

Probabil că aș fi spălat putina chiar în momentul ăla, dacă nu aveam impresia că sunt țintuit pe scaun. În minutul de tăcere penibilă care a urmat, în toată clădirea aceea vastă au sunat gonguri și clopoței, anunțând *miezul nopții, miezul nopții,* într-un contrapunct nepământean, cacofonic, de arcuri de ceasornic torturate și bătăi de orologiu.

— Scuzați-mă, am vrut să spun, dar numai mintea mea a putut părăsi locul, țâșnind afară și planând peste apele luminate de lună, peste pini, peste câmpurile adormite – spre siguranță, spre casă –, căutând un refugiu cât de scurt din fața acestei tristeți de nestăpânit, a acestei dureri sufletești, înainte de momentul când Wendy ca un înotător care luptă să se ridice la suprafață din adâncurile asfixiante, își ridică foarte încet fața de pe masă și, înțelegând dintr-odată situația, slobozi un țipăt sfâșietor:

— Nuuu! O, nu! strigă ea, țintuindu-l pe Mason cu privirea. O, nu! O, nu! Nu! Nu! Nu!

— Wendy! N-o lua așa… începu Mason, cu vocea vlăguită.

— Nu! Nu! Nu!

El îi strânse mâna tremurândă.

— Ascultă, Wendy-dragă, doar nu-i sfârșitul lumii! La urma urmei, e mai puțin grav decât dacă mă bătea cineva!

Ea își vârî fața în palme și începu să se legene, ca o bocitoare îndurerată.

— Mi-ai promis, se văita. Mi-ai spus că vei fi cuminte. Mi-ai promis că n-o să mă mai dezamăgești. O, nu, nu! Nu pot să cred! Nu mai suport. Dar ce-ai făcut, scumpule? Ce-ai *făcut?*

Am avut impresia, o clipă, că, văzându-și mama în starea aceea de disperare extremă, și Mason va izbucni în plâns. Dar el își reveni și rosti calm, aproape semeț:

— Nimic rușinos, iubito. Cel puțin, de data asta nu e vorba despre calificative. Am fost surprins jucând capra cu o demoazelă.

— Sex! țipă ea. Copulație? Oh, îngerașule. De ce n-ai mai așteptat? Nu! Nu! Nu!

— Wendy iubito, zise el pe un ton plângăreț, la naiba! Îmi pare nespus de rău! Crede-mă!

— Dar ce faci acum? Ce ai s*a facil* Vai, îngerașule, cât de tare m-ai dezamăgit! Ce se va alege de tine*?* Înseamnă că nu mai poți intra la Princeton. Fără diploma de absolvire nu te primește nicăieri. Cum ai putut să mă dezamăgești în halul ăsta?

Râuri de lacrimi îi șiroiau pe obraji; tremura, stăpânită parcă de un frig nemilos, și o clipă am crezut că se va prăbuși.

— Cum ai putut face asta, când tu ești tot ce am? Când mi-am pus toate speranțele în tine? Când ți-am cerut de atâtea ori, ții minte: „Să fii întotdeauna bun, adoratul meu. Să fii întotdeauna deștept. Viril. Mândru și echilibrat. O, tu ești steaua strălucitoare din coroana lui Wendy”!

Tăcu și se zgudui, cutremurată de suspine irepresibile, răgușite. Un cuțit zdrăngăni, căzând pe podea. În penumbră, flăcăruile lumânărelelor de pe tortul aniversar pâlpâiau și străluceau, proiectând o lumină roșiatică pe buzele ei, pe fața brăzdată de lacrimi, pe părul răvășit de durere. Apoi, am fost martor la un lucru remarcabil. Cu o suavitate născută din familiaritatea cu mama lui, atât de complexă încât orice impuls, orice gest întâmplător se încărca de sens, ca un vers dintr-o poezie, Mason își vârî două țigări în gură, le aprinse și, firesc, dar tandru, îi puse una între buze. Supărarea parcă i se dizolvă instantaneu; Wendy deveni calmă, placidă. N-aș putea să spun dacă talentul lui Mason a înfăptuit minunea, sau dacă ea, atât de îmbuibată cu gin și vin, pierduse orice legătură cu lumea; în orice caz, era ca și cum ai fi pus o acadea în gura unui copil: lacrimile i se opriră, sughiță ușor și se răsuci spre Mason, cu o privire îngrijorată visătoare:

— Și ce se va alege de toate hainele tale?

— Idiotul ăla bătrân nu m-a lăsat să mai trec pe la cămin. M-a obligat să dorm pe o saltea în sala de gimnastică. Cică ceilalți băieți s-ar molipsi de la mine. Vai, Wendy zău așa, toată afacerea mi se pare atât de *puerilă* că nici nu vreau să mă mai gândesc. Zău, iubito – vreau să spun că am încasat un perdaf și atâta tot. Pentru Dumnezeu, doar n-am comis un păcat capital! Am făcut doar tâmpenia de a nu proceda *mai discret.* Adică… Iisuse, asta-i tot.

— Dar, îngerașule, totuși, ce facem cu hainele tale? Raglanul Burberry..

— Ei, zicea că va pune un negrotei să le facă pachet și le va trimite…

— Cine? Cine a zis asta? întrebă iute Wendy

— Dr. Marston.

— Vrei să spui că nici măcar nu ți s-a dat voie să-ți iei obiectele *personale*?

— Vai, Wendy protestă el, exasperat, nu te pierde cu firea! Ce chestie plicticoasă! Oricum,

școala aia nu era decât o gaură împuțită. Nu te puteau învăța nici cât fac doi cu doi.

— Dar trebuie să fiu și eu ascultată! Trebuie!, strigă ea, înfuriată. Vrei cumva să spui că bătrânelul ăla… preotul ăla murdar și fățarnic… Morrison ăla…

— Marston, o corectă Mason.

— Că poate elimina un băiat, uite-așa? Fără să-mi spună *mie* niciun cuvințel, că de ce, din ce cauză? Mie, unui părinte!

— Stai jos, Wendy-dragă.

— Nu vreau să stau jos. Își închipuie cumva că te poate elimina fără niciun fel de judecată? Fără motiv? Fără cauză? Fără să-i dea o explicație părintelui? Fără *justiție*? Și apoi, basmul ăla cu molipsirea altora! Și pe urmă, să nu te lase să-ți îndeplinești obligația simplă față de hainele tale! Babalâcul ăla ipocrit? O, nu! (Se îndepărtă de masă cu pași împleticiți, o sperietoare bătrână și mototolită, bombănind cuvinte de răzbunare și țipând să i se pregătească mașina.) *Reeshard!* Unde-i și nătărăul ăla?

— Wendy! strigă Mason. Pentru Dumnezeu, stai jos!

Ea străbătu camera cu un mers împiedicat.

— O, nu. Nu în noaptea asta. Unde-i Pontiacul meu? Dacă babalâcul crede că nu va fi tras la răspundere…

— Wendy!, țipă din nou Mason, de data asta ridicându-se de pe scaun. Nu ești în stare să conduci până acolo!

Dar poate că ar fi făcut-o – sau, cel puțin, ar fi încercat – dacă, exact în momentul acela, nu s-ar fi stârnit o busculadă în hol, urmată de cinci minute de haos. Fiindcă, în timp ce-i priveam spinarea ce se îndepărta, urmărindu-l și pe Mason, care s-a repezit, agitat, pe urmele ei, am auzit afară o gălăgie fenomenală și o izbitură, vocea unui bărbat răcnind și lătratul câinilor; toate, la început, difuze și confuz amestecate, până când Wendy, dorind să

iasă, izbi ușa de perete și lăsă acel violent și dramatic tărăboi să pătrundă în sufragerie. I-am auzit pe cei doi Mari Danezi lătrând furios în fața ușii; apoi, alte răcnete bărbătești, de data asta nu o singură voce, ci două sau trei, zgomot de picioare târșâite și sunetul moale al cărnii lovind în lemn – toate acestea proiectate în liniștea nopții calde, ca la cinema, când auzi coloana sonoră, neînsoțită de imaginile unei scene tumultoase. Am ieșit din sufragerie, pe urmele lui Mason, în holul impresionant. Aici, la intrarea în casă, l-am văzut pe Richard, cu livreaua pe el, luptându-se să țină ușa, boscorodind în franceză și engleză și trăgând aprig de lesele Marilor Danezi care, deși legați și cu spume la gură, alunecând și zgrepțănând gresia cu ghearele, se smuceau cu forță și ferocitate să se repeadă asupra oricui se afla sub porticul de mai jos.

— Plecați! N-auziți?! țipa Richard. *Allez, donc!* Repede!

— Richard! țipă ascuțit Wendy

— *Je vais appeler la police, madame.*

— Da' ce vor? strigă ea.

— Socot că știi mata ce vrem! se rățoi vocea de afară. Era un glas țărănesc, gutural, ușor negroid – aproape elizabetan cu accentul tărăgănat, arhaic, de la sud de Chesapeake, îngroșat acum amenințător. Am simțit că mi se ridică părul în cap când, apropiindu-mă de ușă, bănuitor, apoi sigur, am văzut cu cine aveam de-a face: o namilă osoasă de pescar de stridii în salopetă, cu fața ca o bardă, cu ochii implântați adânc sub sprâncene, ca niște alice mari, lucioase, exprimând indignare și o furie nestăpânită. Alături stătea un pescar mai tânăr și mai scund, cu fața pătrată, foarte roșie și plină de disperare, cu o bâtă enormă în mâini.

— Socot că știi prea bine, repetă primul. Îl vrem pe băiatu' matale, să-i ardem o mamă de bătaie ca lecție. (Îi aruncă bărbatului mai scund o privire de avertizare:) Nu te apropia de jigodiile alea, Buddy.

— Despre ce e vorba? se plânse Wendy Richard, adu-i înăuntru pe Fritzl și Bingo. Nu aud nimic.

— Îți spui io despre ce-i vorba, zise omul. Să pui numa' mâna pe băiatu' dumitale și-i vide despre ce-i vorba! S-ar zice că nu-i învață nimica acolo la școală, și tot nimica învață și acăsică. Șezi blând, Buddy că potăile ți-or ronți picioarele. Coniță, venim taman de la Tappahannock și nu ne-om înturna acasă până nu-i tăbăcim pielea murdară fiului dumitale!

Cu gura căscată, cu părul țâșnind în toate părțile și încâlcit peste ochi, Wendy ținea de ușă, mutându-și privirea de la unul la altul, într-o panică turmentată. Mason, împreună cu Richard și cu dulăii, se retrăsese în grabă în penumbra din hol.

— Wendy l-am auzit șoptind, cu panică în glas, închide odată afurisita aia de ușă!

— Dar nu înțeleg…

— Coniță, rău îmi pare de dumneata… De-aș ave un băiat ca ăla, socot că m-aș arunca în râu. Acu', de vrei să știi ce-o făcut, uite ce-o făcut: o luat-o pe fiică-mea, Doris – are numa treișpe ani, pe toți sfinții, și nu-i chiar întreagă la minte, nooo –, o luat-o și – doamnă, tare-mi pare rău că trebe să-ți spun o luat-o și o îmbătat-o acolo și după aceea o *futut-o.* To'mna acolo, la biserica de la școala St. Andrew's. O luat-o pe fătuca me mică, sărmana, împielițata aia de treișpe ani, și *o cunoscut-o.* În carne îți spui că o cunoscut-o.

Wendy se puse iar pe suspinat și pe gemut, dar nu știu sigur dacă în urma acestui monolog. Ochii pescarului luceau de milă pentru fată, dar și de dorința de răzbunare.

— Doamnă, io niciodată n-am fost dintre ăi de iau legea în mâinile lor. Nici n-o fost nevoie. Întreabă pe cine-i vre pe râu, de la Essex County până, hăt, la Deltaville, și îi afla că Groover Floyd îi un om cu frică de lege. (Făcu o pauză de câteva secunde, strângând sumbru din pumnii lui

noduroși, și aruncă un jet roșiatic de salivă cu tutun pe cișmirii de afară.) Un lucru ți-oi spune, coniță. Nicio lege ori regulament din statul ista nu m-o împiedica să desfac ce-o făcut odoru' dumitale. Păcatu' sodomiei nu-i mai rău decât ce i-o făcut el, și încă acolo, direct sub ochii Domnului, în templu' Lui sfințit, unei biete mogâldețe abia ieșite din scutece. Coniță, zise, făcând un pas înainte, cu Buddy strâns lipit de el, ridicând amenințător bâta. N-aș vre, Doamne, iartă-mă, să-ți fac vreun rău. Da' dă-te la o parte, *că vrem să punem mâna pe băiat!*

Retrăgându-mă și eu, speriat, am avut impresia că mi se întâmplă zece, douăsprezece lucruri în același timp: am văzut-o pe Wendy aruncându-se asupra ușii ca un obstacol în calea forței dezlănțuite a mâniei celui ce înainta, cu brațele întinse pe marginile portalului în așa fel încât, rășchirată, cu ochii strâns închiși și murmurând spre ceruri cuvinte terorizate de neînțeles, arăta ca un martir sleit de puteri, care își așteaptă pe rug ultimele clipe de agonie și apoi arderea; pe cei doi bărbați în salopete, cu ochii arzători, bulucindu-se nemilos pe scări în sus către noi, cu o hotărâre de granit și cu mușchi de fier, cel mai bătrân scoțând acum din buzunarul de la spate o bucată de țeavă de fontă pe care o agita în fața sa, trecând de Wendy și ajungând în prag; pe Mason, ascuns, palid, în spatele lui Richard și al câinilor înnebuniți, retrăgându-se, brusc, în diagonală prin hol, cu mișcări de rac, alunecând și căzând, ridicându-se, țipând după ajutor cu un glas subțirel de copil, în timp ce se repezea spre scări; pe Richard, și el prea înfricoșat ca să miște sau să dea drumul câinilor, paralizat, strigând fără noimă „Modom, modom" – toate acestea văzute și auzite într-o fracțiune de secundă. Trecură prin fața mea, defilând exasperant de lent, în timp ce eu mă scotoceam prin buzunare după o țigară, până când, cu o senzație caldă de panică în măruntaie, mi-am

dat seama că cei doi, cu ochii ațintiți asupra mea, mă luau drept Mason. Am încercat să țip, să mă mișc, dar încremenisem acolo. Nu pot să jur, dar cred că m-ar fi înhățat, dacă în momentul acela nu s-ar fi auzit, de undeva din casă, din spatele meu, un strigăt revoltat:

— Stai!

Vocea răsună încă o dată:

— Stai!

Era domnul Flagg. Ieși, desculț și în pijama, de pe un coridor aflat, parcă, la o depărtare de câteva mile, dincolo de hol, și lipăi în liniște către noi. Oare numai vocea, vocea aceea de bariton obișnuită să comande pe terenurile de paradă, să fi inspirat atâta respect? Sau era vorba de o prezență pură, de o anumită nimicitoare putere și de o autoritate, care, transmisă aproape instantaneu tuturor celor prezenți în casă, ne-a făcut pe toți să încremenim, uimiți, transpuși în diferite atitudini, de chin, mânie sau fugă? În orice caz, în timp ce el se apropia, micșorând distanța aceea infinită, era ca și cum, printr-un straniu număr de iluzionism, am fi fost transformați cu toții, fiecare pe drumul lui, în niște statui de gheață: Wendy, crucificată pe ușă, cu ochii ieșiți din orbite de surprindere – „Justin, credeam…”, am auzit-o murmurând; cei doi pescari, stane de piatră în prag, cu armele profilate pe fundalul nopții ca într-o friză, nemișcate, neputincioase; până și dulăii amuțiră, făcând loc unei liniști mai asurzitoare decât lătratul lor; și, la sfârșit, Mason, pe scări, aruncând o privire îngrozită în urmă, cu un picior ridicat ca să-și continue urcușul în panică. Domnul Flagg se apropie de noi, care îl priveam vrăjiți.

— Stai! mai strigă el o dată. Scund și chel, cu ochelari, cu o mustăcioară ca o vrăbiuță, aluneca înspre noi ca un soldat de jucărie propulsat cu arcul, pus în fruntea unei parade, neîncheiat la prohab, neprivind nici în dreapta, nici în stânga, ocolind colțurile și stâlpii cu întoarceri precise de

nouăzeci de grade. Parcă și auzeam câte un declic la aceste colțuri și zbârnâitul motorașului dinlăuntrul lui, dar, când trecu frecându-se de mine, îndreptându-se spre ușă cu trăsăturile feței ferme și hotărâte, am simțit un miros de gel de duș ce persista în aer, în timp ce vocea îi bubuia:

— Afară din casa mea!

Era o demonstrație de pură autoritate demolatoare, de voință; ceva aproape regal. Cei doi au tremurat și parcă s-au îndoit în fața furiei lui dezlănțuite, ca două sălcii în vijelie. Derutat, timorat, puțin speriat, bărbatul mai bătrân încercă să-și spună din nou durerea, cârâind:

— Uite ce-i, dom'le, începu el, problema-i numa' că băiatu' dumitale de-acolo mi-o luat fata…

— Aruncă țeava, se răsti Flagg. Deja am auzit totul. O să vă despăgubesc cinstit pentru suferința voastră. Dar acum, ieșiți din casa mea. Afară din casa mea, că vă împușc pe amândoi!

Nu avea pușcă sau revolver, dar nu m-ar fi mirat dacă o armă s-ar fi materializat din senin.

Țeava căzu zdrăngănind pe podea.

— N-are decât treișpe ani, reîncepu să se bâlbâie pescarul bătrân. Jur pe Atotputernicu', dom'le, că o venit la mine cu o păpușică în brațe. O păpușică avea, biata mogâldeață de fată…

— Îmi pare rău de durerea prin care treci, îl întrerupse, tăios, Flagg. Dar ăsta nu-i un motiv să intri, înarmat, în casa cuiva, în toiul nopții. Ieși afară de-aici, ai înțeles? Lasă-i numele omului meu și te caut eu mâine. Acum, afară cu voi, amândoi!

Stând desculț la ușă, îi urmări cum se întorc și pleacă, târșâindu-și picioarele, pe scări la vale.

— Justin. J am auzit-o pe Wendy Făcu un pas spre el. Justin, nici nu știam că ești acasă! Unde ai…

— Taci! îi porunci el, întorcându-se către ea. Richard, cheam-o pe Denise și spune-i s-o ducă la culcare pe doamna.

— Justin, strigă Wendy o, Justin, scumpule, unde ai fost?

— Taci, repetă el. Asta, Gwendolin, nu te mai privește. E treaba mea unde mă duc și ce fac, și așa va rămâne, ne-am înțeles? Așa va rămâne. Așa va rămâne! Și rămâne așa pentru totdeauna, atâta timp cât nevastă-mea e o bețivancă ordinară – o bețivancă ordinară și o cretină – asta ești, o *cretină,* știai? – și fiul meu e un *porc* demn de tot disprețul.

Apoi, lipăind din nou, repede, pe podeaua lucioasă – un omuleț mărunt, dar de o verticalitate bățoasă –, dispăru lăsând în urmă, în dezordinea din încăpere și în atmosfera haotică a serii, o mireasmă feciorelnică de gardenii.

Mult mai târziu, încă nervos și incapabil să dorm, ședeam în bibliotecă și ascultam radioul, dat la minimum, răsfoind, neatent, un exemplar legat din revista *Town & Country.* Pe fereastră intrau mirosul suav de flori, ferigi și iarbă, orăcăitul broaștelor din lunci și țârâitul greierilor, iar în pădure o rândunică-de-noapte anunța, cu un ciripit dulce dar pătrunzător, venirea verii. După o vreme, intră în bibliotecă Mason, îmbrăcat într-un halat de baie cu modele complicate și cu un rânjet pe față.

— Ce zici, Pierre, grozavă scenă, nu?

Mi-ar fi plăcut să-i dau replica, dar cuvintele, oricare ar fi fost ele, refuzară să mi se desprindă de pe limbă. Mă uitam cu încăpățânare în revistă. Era pentru prima oară că o vedeam și mi se părea plină de oameni palizi și subțiri, proptiți în crose de golf și studiind niște cai. Aproape că-mi dădeau lacrimile.

— Mason, am zis, în cele din urmă, sforțându-mă să par nepăsător, de ce nu face Wendy rost de ceva care să poată fi citit?

Dar am constatat că se aruncase pe burtă pe o canapea și suspina disperat între pernițe, așa că, neștiind ce să-i mai spun, l-am lăsat să plângă cât poftește.

După un timp, am ațipit. Mi se părea că urechile îmi erau pline de zvonul a zece mii de cornuri de pădurar – venind de departe, vagi și adormitoare –, în timp ce, dintr-o încăpere îndepărtată a conacului, spațioasă, plină cu șușoteli și cu zgomotul pașilor unor necunoscuți, se auzeau fâșâieli și foșnete, ca și cum cineva ar fi făcut bagajele pentru o plecare precipitată. „Să-ți iubești întotdeauna mama", mi s-a părut c-o aud pe Wendy murmurând. Dar apoi o voce de deasupra mea rosti:

— Peter Leverett. Ei, Peter. Peter Leverett! Trezește-te! E foarte târziu.

Mi-am forțat pleoapele să se ridice și o vreme am visat că deasupra mea stă aplecat chipul lui Wendy, până când, împingând voalul toropelii, am clipit, încă moțăind, și am simțit mâinile lui Rosemarie de Laframboise scuturându-mă să mă trezesc, la Sambuco, în crucea nopții.

— Nu-ți face gânduri negre, Peter, spunea Rosemarie, poate că bietul om își va reveni. Știi, am citit despre unii care stau în comă ani și ani… (Se poticni, parcă dându-și seama că acest lucru constituia o prea palidă consolare pentru mine.) Dar trăiesc în continuare…

Eram în dreptul intrării la Bella Vista, unde ea mă așteptase să fac un duș grăbit, să mă bărbieresc și să-mi îmbrac costumul de gală. Nu-și pierduse răbdarea, acordându-mi și răgazul să sun la clinica din Napoli, de unde am aflat, probabil de la o soră, o femeie rece, scumpă la vorbă, că di Lieto, cufundat încă în somnul lui negru, fără tresăriri, se afla într-o stare al cărei sfârșit nu putea fi prevăzut ori influențat decât de Tatăl Ceresc. Ca remarcă de adio – răceala ca de oțel din vocea ei îmi spunea că mă bănuiește episcopalian mă povățui să mă rog și presupun că expresia chipului meu, de neconsolată implorare, o împinsese pe binevoitoarea Rosemarie să încerce să-mi inoculeze imaginea unui di Lieto culcat pe spate, încărunțind încet,

indiferent la toate, hrănit prin intubație până în ziua Judecății de Apoi.

— Adică, adăugă ea, grăbită, vreau să spun că nu înseamnă neapărat că moare, știi.

— Știu, am zis, deznădăjduit.

— Încearcă să uiți, Peter, îmi recomandă Rosemarie. Știu ce șoc teribil a fost pentru tine, dar dacă… dacă măcar un moment ai putea concepe accidentul ca nefiind ceva personal, ci doar un… un… ce să zic, un flecușteț în marea agitație a universului… Ai citit *Profetul,* de Kahlil Gibran[19]?

Avea o voce foarte melancolică.

— O, Doamne, nu, i-am răspuns. Ne-am oprit să aprindem țigări la piciorul scării ce ducea la curtea din față a Hotelului Bella Vista. Acolo, trandafirii erau în floare; noaptea – parfumată, caldă și fără stele. Nori subțirei pluteau peste suprafața lunii, umplând aerul cu sugestia unei ploi neconvingătoare, oricum improbabile. Mâine – o nouă zi de soare și arșiță. Mă simțeam încă obosit și nesigur, ca și cum somnul superficial, confuz, nu m-ar fi odihnit deloc, ci aș fi parcurs distanțe uriașe, aș fi dus pe umeri poveri imense și m-aș fi luptat cu niște uriași. Cu toate acestea, în timp ce fața lui Rosemarie, uriașă și plăcută, cobora spre flăcăruia protejată de mâna mea, alungând parfumul trandafirilor cu al ei, personal, tare și dulce, parcă mintea îmi devenea straniu de ageră și de vie – iarăși vechea mea sensibilitate inflamată, bine tăbăcită – și, cu un spasm de recunoaștere, mi-am dat seama că mai văzusem cândva chipul acela: era, firește, al lui Wendy dar nu mă grăbeam să stabilesc nicio paralelă freudiană; mai mult decât atât, era reproducerea exactă, compozită, a fețelor tuturor acelor virgine care mă priviseră, imperturbabil și blând, dintr-o mie de rubrici mondene ale ziarelor de duminică, cu trăsături aproape imposibil de diferențiat din pricina privirii languroase comune din ochii lor, atât de tipic

americană, o privire ce-ți sugera un tip de moralitate convențională și siguranța dată de bani. *Profetul.* Asta, într-adevăr, era ideea despre poezie promovată de Finch College și-mi venea să râd în hohote, și aș fi făcut asta, dacă nu mi-aș fi dat seama, când și-a retras fața, de ce era Rosemarie atât de tristă. Era „amanta" lui Mason (simțeam că ea ar fi fost prima care să pună cuvântul între ghilimele) și o anumită calitate abstractă, nesigură și indecisă a comportamentului ei, în ciuda marii ei frumuseți, mă anunța că ajunsese să se rușineze de acest rol, ori poate să se teamă de el, și să tânjească după acea imagine pierdută, irecuperabilă, a ei, care te privea candid din paginile cu anunțuri de logodnă ale ziarului *New York Times.* Eram victima unei idei preconcepute, nedrepte? Mă îndoiesc. Apoi, când ea se întoarse spre mine să mă ia de braț și să ieșim afară, pe ulița pavată cu piatră cubică a satului, lumina unui felinar stradal i-a căzut din plin pe chip și i-am văzut întâia oară echimoza de sub ochi de un vânăt strălucitor, unde o pocnise Mason.

— Îmi pare rău că n-am venit să te trezesc mai devreme, se scuză ea, mergând, dar mi s-a părut că ai mare nevoie de somn, sărmanul de tine. Mason a fost de acord. Sper că nu te-ai supărat.

— Câtuși de puțin, am protestat. Îți mulțumesc că ai venit să mă iei.

— Pariez că ți-ar face bine un păhărel.

— Și mai bine mi-ar face să mănânc ceva, am zis. Îmi era o foame de lup. Nu pusesem nimic în gură toată ziulica, în afară de chifla de la Formia, iar asta cu un secol în urmă. Mă întreb dacă aveți ceva de mâncare, sau să comand ceva de la…

— Vai, Peter, nu fii caraghios! Firește că avem munți de mâncare, tot ce poftești. Cred că ești hămesit. Azi, Mason a fost la magazinul PX[20] din Napoli și s-a întors cu tone de provizii. Antricoate, carne tocată, pachete și pachete de legume congelate. Și *lapte,* Peter, lapte autentic, în sticle!

Mason zice că-l aduc din Germania, cu avionul. Aseară, am băut un litru, în loc de cocteiluri. Crede-mă.

— Magazinul PX? am început. Dar cum…?

— O, doar știi că a fost pilot în război. De-ndată ce am ajuns aici, a obținut dreptul de a cumpăra de la PX din Napoli.

— Pilot? Dar cum…?

M-am oprit din nou, stupefiat pentru un moment, dar înțelegând imediat, când mi s-au rostogolit în memorie nenumărate amintiri despre Mason. Sunt sigur că mi-am stăpânit un geamăt.

— Vreau să spun că… Nu știam că și ca fost-pilot ai privilegiul de a cumpăra de la PX. Credeam că trebuie să fii activ Probabil că a făcut o convenție, nu?

— O, habar n-am, Peter, zise ea, dusă pe gânduri. Sunt lucruri prea complicate pentru mine. Oricum, adăugă ea, pe un ton mai vesel, avem tot ce vrei de mâncare. În cantități dumnezeiești. Ce-ai zice de un mușchi de vită la grătar?

Eram pe punctul să-mi exprim entuziasmul, când de pe o străduță laterală neluminată se ivi o figură cocârjată și șchioapă, care se apropie de noi cu un fornăit răgușit – un fel de grohăit amplu –, făcând-o pe Rosemarie să se oprească și să înlemnească, strângându-mă foarte puternic de încheietură și slobozind un mic țipăt de teamă. Dar mi-am dat seama că grohăitul acela subuman era scos de dragomanul meu de după-amiază, Saverio, care se chinuia să se folosească de limbaj. Fața lui lătăreață și rumenă se apleca înspre noi, limba groasă i se agita în spațiul gol dintre dinții strâmbi și, până la urmă, izbuti să producă o propoziție în de neînțelesul dialect napolitan, zâmbind radios, cu toată fața, ca un dovleac de Halloween inebriat.

— Vai, icni Rosemarie. E tălâmbul ăla! Spune-i să plece.

— E inofensiv l-am apărat eu. Și nu înțeleg ce spune. Vorbește mai rar, Saverio.

— *Buonasera, signora!* urlă el la Rosemarie. *Buonasera, padrone!* Să știi, signora, că ți-am lustruit machina Cadillac!

Ne-am urnit, iar Rosemarie se înfioră:

— Îgh! Îmi amintește de caricaturile lui Charles Adams[21]. Ce naiba spune?

În apropiere, parcată lângă un zid ce mărginea strada îngustă și întunecată, stătea o mașină Cadillac atât de mare, roșie și vulgară, că pe moment abia mi-a venit să cred că există așa ceva, deși mai văzusem surate de-ale ei la Roma, de vreo două ori. În jurul ei – și în jurul nostru, acum – se simțea izul jilav și străvechi al localității; totuși, era clar că automobilul avea un miros aparte, de plastic și cauciuc și vopsea proaspătă, de noutate volatilă, de scamatorii ale industriei automobilistice din Michigan, iar Saverio muncise serios, făcându-l să strălucească în noapte ca un rubin monumental.

— Zice că ți-a lustruit mașina, i-am tradus lui Rosemarie. Chiar e a ta?

— Păi, de fapt, e a lui Mason, răspunse ea, parcă scuzându-se. Culoarea, într-adevăr… șocantă, nu crezi? Și e *prea* mare, adăugă ea, gânditoare.

Trecând pe lângă mașină, îi mângâie, tandru, aripa. Cadillacul era atât de burduhănos încât părea absolut plauzibil să fi dat naștere, printr-un fel de sciziune mecanică, minusculului autoturism italian parcat alături.

— Mason are dreptate, să știi. Zice că într-o localitate ca asta nu i-am uimi mai tare pe săteni, nici dacă am trece pe strada principală cu transatlanticul *Queen Elizabeth.* Chicoti, semn că-i plăcuse comparația.

Îndemnată de mine, Rosemarie îi vârî în palmă lui Saverio câteva lire („Nu eu i-am cerut s-o curețe”, protestase ea la început, dar păru că-și regretă sincer atitudinea ulterior, după ce am lămurit-o că, prin tradiție, americanii treceau cu umor peste micile șantaje de acest gen, adăugând

un comentariu solemn despre sărăcia lucie a acestui tărâm meridional). Creatura se făcu nevăzută în beznă, fluturându-și brațele, și, după încă o sută de pași, am ajuns la intrarea în palatul lui Mason, tocmai când, jos în oraș, un clopot bătu, cu inflexiuni de bas, ultima oră dinainte de miezul nopții. Am împins poarta masivă și o vastă curte interioară se deschise privirilor mele: tavanul ei boltit, sprijinit pe stâlpi grațioși în formă de flaut, dispărea în tenebre, sus, deasupra noastră, de unde se zbătea să scape o rândunică prizonieră, iar un oberlicht în formă de *fleur-de-lis* lăsa să se strecoare înăuntru razele lunii brusc apărute.

— Gresia, am zis. Splendidă.

Și chiar era. Toată suprafața podelei era ornată cu modele remarcabile: cercuri albastre și roșii întretăiate, producând un efect de perspectivă, colorat și totodată un pic ametitor în splendoarea lui. Totuși, când ochii mi se acomodară cu spațiul respectiv, mi-am dat seama că ceva nu era în regulă, dar apoi am înțeles că era vorba doar de încâlceala cablurilor de camere de filmat și lămpi voltaice care ieșeau, șerpuind, din umbră.

— Au filmat aici, azi, șopti Rosemarie, în timp ce străbăteam curtea.

— Se vede, am răspuns.

Dâre negre străbăteau podeaua, indicând locurile unde mașinăriile în formă de păianjen rulaseră înainte și înapoi, scobind șănțulețe urâte în dușumea.

— Fausto e și proprietarul acestui loc și s-a înfuriat văzând ce-au făcut cu gresia, îmi explică Rosemarie, parcă intuindu-mi senzația de neplăcere. Dar când Herb Wingate – managerul – i-a promis că plătește, s-a transformat într-un pudel fericit.

Când ne-am apropiat de balustrada scării, care înțelesesem că ducea sus de tot, la camerele lui Mason, curtea s-a transformat într-o cutie de rezonanță; se dezlănțui o gălăgie nemaipomenită.

Din sferele superioare, înăbușit, dar distinct în spatele pereților de alabastru, se auziră arpegii de pian, tropotit de picioare, o voce înaltă, cântând în falsetto peste toate celelalte zgomote, val după val de râsete isterice. Aproape de noi, dintr-un gramofon, din spatele unei uși, aflate la nivelul unde ne găseam, atât de tare încât fiecare notă profundă de bas avea efectul unei călcături de elefant, erupseră primele note ale uverturii la *Don Giovanni.* Așa, amestecate, zgomotele nu aveau niciun sens; asurzit, am simțit dorința copilărească de a-mi vârî degetele în urechi. Dar exact atunci, Rosemarie mă prinse de mână și, în timp ce urcam scările, îndepărtându-ne de ambuscada aia acustică, muzica ambientală deveni mai discretă și mai suportabilă, de parcă cineva ar fi sărit să micșoreze volumul.

— Aici locuiesc Kingsolvingii, zise Rosemarie, arătând cu degetul pe deasupra pădurii de echipamente de filmare, ușa pe lângă care tocmai trecuserăm. Erau deja instalați când am ajuns, astă primăvară. Cass – parcă spuneai că ați făcut deja cunoștință – a fost primul american de care am dat când am ajuns aici. Este… (Ezită puțin.) Este un individ… destul de bizar.

— Te referi la tipul ăla… cherchelit, de azi după-masă, de pe șosea? Tipul cu accent Tarheel[22] căruia-i curg balele?

— Vai, Peter, e o pacoste. Este… Tăcu, apoi râse forțat. S-o lăsăm baltă.

L-aș fi dat și eu uitării pe Cass, dar ceva din vocea ei, îngrijorarea ei sinceră îmi dădu ghes să întreb:

— Ce necazuri are? Adică, în afară de băutură.

— Nimic, zise ea. Apoi mă apucă, nervoasă, de încheietură. E un bețivan absolut insuportabil. Și apoi… bine, e… sudist și bizar… și, nu știu, de *clasă inferioară,* dacă înțelegi ce vreau să spun. Un adevărat… un adevărat psihopat, cred. Pe urmă, mai e și fata… o italiancă pe care el și

Mason. (Se îmbujoră subit, fața i se coloră în stacojiu aprins și-și mușcă buza de jos.) O, fleacuri. Fleacuri, Peter. Să schimbăm subiectul.

— Nu-mi poți spune dacă… am început eu.

— Nu, zise ea, prea grăbită. Nu, te rog. Să nu mai vorbim.

Un moment mi s-a părut atât de agitată încât m-am molipsit și eu de îngrijorarea ei. Dar era, evident, hotărâtă să nu mai discute subiectul și își dădea toată silința să n-o facă.

Însă nu se putu stăpâni să nu comenteze:

— Când l-am cunoscut, ce bizar, se dădea drept un pictor celebru. Imaginează-ți! (Menționă numele unui vestit artist expatriat, de care auzisem.) Închipuiește-ți! Când el nu-i decât un…

Vocea i se stinse și se cutremură.

— Atenție la cablul acela, am avertizat-o.

Pe urmă, am ajuns la balcon. Deasupra unui portic murdar de marmură, o friză cu driade țipa mut să fie curățată. Rosemarie se răsuci și spuse, după ce se gândi o clipă:

— În locul tău, nu i-aș spune lui Mason de Cass. Nu e ceva important. Doar că în seara asta… O, nu știu…

— Dar abia am făcut cunoștință cu omul, am protestat eu.

Fața i se lumină, fiindcă în acel moment muzica de pian răzbătu iarăși până la noi.

— O, pun pariu că nici nu știi, se entuziasmă Rosemarie. Ghici cine a venit de la Roma și cântă la pianul ăla fabulos? *Billy Raymond!*

Aproape ca o reacție la exaltarea ei, ușile se dădură în lături și intrarăm în casa lui Mason.

Eram buimăcit, fermecat. Nu uitasem cât de mult îi plăcea lui Mason să facă pe grozavul, dar de data asta îmi depășise toate așteptările. Era o încăpere în care un mare duce s-ar fi simțit ca peștele în apă – un salon de dimensiuni atât de mari, încât am simțit că n-ar fi fost caraghios să fiu întâmpinat de niște paji, cu un potpuriu de goarne.

Pe tavanul înalt, cu bolta în cruce, un pictor din secolul al nouăsprezecelea, cu un talent flamboiant, își încercase pensula, umplând văzduhul cu o frescă alcătuită din nori, vegetație luxuriantă și nuanțe ce se încadrau între verdele limpede al mării și purpuriul voluptuos; scenele erau mitologice, prea puțin cunoscute, dar am identificat o zeiță ce părea a fi Demeter și pe Persephona, îmbrăcată după moda epocii victoriene, cu straiele umflate în jurul trupului, în timp ce plutea în tărie, mușcând, visătoare, dintr-o rodie. Distribuiți egal în fața pereților, sprijineau cornișele niște frumoși pilaștri ornamentali, ieșiți direct din Renaștere, lustruiți până dobândiseră luciul aurului pur; ba poate chiar *erau* din aur solid; în orice caz, meditam la asta, când Rosemarie, după ce se oprise ca să schimbe câteva cuvinte, în limbajul semnelor, cu un bătrân impresionant, înțolit la patru ace, pe care eu îl luasem drept majordom, mă prinse de braț și mă împinse de-a curmezișul încăperii:

— L-am auzit pe Alonzo spunându-i lui Mason că ăsta e cel mai pretențios loc văzut de el vreodată, îmi raportă ea, parcă ghicindu-mi gândurile. Iar el le-a văzut pe toate. Dar, Peter, habar n-ai; e incredibil de *ieftin.* I-a aparținut cândva unui baron sau așa ceva, înainte de a-l moșteni Fausto.

Am mers cu longilina mea castelană spre cei aproximativ douăzeci de oameni, aranjați pe sofale și fotolii, sau în jurul unui mare pian cu coadă, ceva mai distanțat. Dincolo de ei, ușile franceze, înalte cât o jumătate de casă, dădeau spre marea sumbră, neluminată de lună; o adiere ușoară agita perdelele carmin, făcându-le să fâlfâie încet în umbră. Se auzea o babilonie de voci – tari, vehemente, alcoolizate. Peste întreaga scenă juca o derutantă lumină ca de chihlimbar; poate că, obosit fiind, ochii mei nu aveau puterea să focalizeze nimic. În orice caz, ceea ce mi se păruse la început

o vază neagră, rotundă, cu toarte ca de ulcior, așezată pe pian, se dovedi, când ne-am apropiat de grup, a fi capul unui negru tânăr, care deschise brusc ochii și gura, într-o explozie de alb, reîncepând să cânte.

— Billy Raymond, îmi șopti Rosemarie. E absolut fabulos.

Am înaintat, tiptil, spre grupul din jurul pianului. Negrul intona un cântec obscen, ceva despre banane și alte obiecte lunguiețe, și, în timp ce anatomiza nume de persoane celebre în lumea teatrului și filmului, folosind motivul bananei drept cheie, vocea i se tânguia licențios, iar el arunca ocheade publicului, se strâmba sau își ascundea complet ochii, strângând tare din pleoape, cocârjându-se peste claviatură și scoțând din ea mici arpegii dezmățate. Aluziile lui, deși intenționat transparente, erau prea punctuale ca să le pricep; stânjenit, îi examinam pe musafirii lui Mason, care, transpirați în hainele sport, își concentrau întreaga atenție asupra negrului răgușit și – cu excepția unui domn înalt și cărunt, cu o înfățișare frapantă, sprijinit singur de perete, într-un colț, și cam posomorât – se stricau de râs, în diverse posturi. Majoritatea erau oameni care, prin poziția ocupată în ierarhia mea personală a valorilor cinematografice, nu-mi făceau nicio impresie; în fond, ce importanță are un producător secund, un șef de unitate, un director de publicitate?

Dintre ceilalți, în afară de vedete, trei persoane mi se întipăriră mai puternic în minte; înghesuite pe o canapea mică și aurită, ele îmi atraseră atenția de îndată ce mintea mea, desprinzându-se de Billy Raymond, începu să hoinărească, neliniștită. Prima era o femeie tânără, pe nume Dawn O'Neill, o fetișcană subțire cu părul ca morcovul, care bea *crème de menthe* cu înghițituri mici și al cărei ten mi s-a părut incredibil la prima vedere, fiind alb ca varul, până am înțeles că – dintr-o ciudată dorință

de a-i șoca pe privitori – își pictase fața cu mare artă. Nu era drăguță, dar nici dizgrațioasă; de fapt, l-ar fi avut pe vino-ncoace, dar, cu părul ei portocaliu contrastând atât de izbitor cu pielea albă de strigoi, reușise să-și împlinească dorința de a semăna leit cu un clovn – fiindcă sigur existase o dorință și nu-i lipsea decât un nas roșu, de gumă, pentru ca deghizarea să fie completă. Mi-am amintit că auzisem vorbindu-se de ea, ba chiar o zărisem cândva, de departe, la Roma. Citisem undeva că Dawn O'Neill nu era numele ei adevărat – dar, oricum, puține lucruri erau reale în ceea ce o privea. Într-o anumită perioadă, fusese starletă, dar avusese și o expoziție personală de pictură, publicase o plachetă de versuri. În niciuna dintre încercările ei disperate – inclusiv câteva căsătorii – nu dovedise că ar fi posedat vreo fărâmă de talent, dar, fiind moștenitoarea unei mari averi comerciale americane, i se îngăduise să persiste în nesemnificativele ei strădanii artistice, bazate, cred eu, pe convingerea nesmintită că, așa cum arată pe undeva Thomas Mann, e posibil să smulgi o frunză din pomul artelor fără să plătești cu viața. Am înțeles că, în acel moment, o fascina a șaptea artă și se ținea scai după cineaști, în toată Europa; aceștia, datorită, pe de o parte, enormei averi a fetei, pe de alta, ciudățeniilor infantile din comportamentul ei, o tratau cu o bizară combinație de deferență și toleranță, numind-o „Morcovel" și răspunzând entuziast întrebării ei repetate la infinit: „Ți se pare că sunt frumoasă?". Toate astea le-am aflat chiar în seara aceea. Rosemarie mi-a șoptit că Dawn era, din când în când, partenera de sex a lui Carleton Burns.

Lângă ea, pe canapea, ședea un bărbat zâmbăreț, dar cu ochi somnoroși, numit Morton Baer, un bine-cunoscut colportor de bârfe mondene, ale cărui tablete – publicate de ziarul de limbă engleză din Roma – le citisem cuvânt cu cuvânt, cu interesul și încântarea rezervate odinioară doar lui

John Keats. Și pe el îl știam din fotografii. În afară de mine, Baer era unica persoană prezentă care nu se îmbrăcase ca pentru o plimbare pe croazetă; pe corpul mic, trunchiat, ușor gârbovit își pusese un costum fin, flanelat și o vestă galbenă în carouri, și părea blând, sfios și trist, așa cum încerca, îndatoritor, să surâdă la cântecul lui Billy Raymond, deși eram sigur că îl mai auzise de o sută de ori, iar eu nu puteam să nu empatizez cu plictiseala lui, dincolo de admirația secretă și paralizantă pe care o nutream față de acel om – celebru în felul său –, care se bătea pe burtă, ca și cum ar fi fost rude de sânge, cu stelele de cinema de pe cinci continente; îi cunoștea pe Edgar Hoover[23] și pe Herbert Bayard Swope[24] și chiar cinase de câteva ori la Casa Albă.

În sfârșit, cel de-al treilea membru al trioului avea un chip atât de familiar, din fotografii, încât îmi venea să mă duc la el și să-l bat pe umăr, ca pe un prieten pe care nu-l mai întâlnisem de mult. Dar când, în cele din urmă, am realizat cine e, uimit, incapabil să spun dacă mă contraria mai mult nepotrivirea prezenței lui printre acești oameni de lume ori subtila și neplăcuta mea judecată rațională în ceea ce-l privea, n-am putut decât să mă zgâiesc și să mă tot zgâiesc la el, ca la un exponat din grădina zoologică. Căci nu era altul decât Reverendul Dr. Irvin Franklin Bell, eminentul, prolificul, optimistul pastor protestant, incontestabil mai cunoscut și mai iubit de către americani decât oricare alt purtător al sutanei de la Henry Ward Beecher[25] încoace. Desigur, în seara aceea mă așteptam la orice, dar nu Să-l văd acolo pe strălucitul reprezentant al bisericii, atât de scump la vedere, atât de discret; dar mai târziu, din spusele lui Rosemarie, am înțeles cum se explica prezența lui. Bell, confidentul potentaților din industrie și afaceri, aflat în vacanță în Europa, fără misiuni evanghelice, se întâlnise la hotelul Hassler din Roma cu vechiul său prieten, producătorul Sol

Kirschorn. Sol îl admira pe Bell, considerând, ca mulți alți oameni de substanță, sus-puși, că ecuația morală simplă a doctorului, legătura dintre avere și virtute, ori dintre virtute și avere, era ușor de înțeles și de respectat. Aflând că itinerariul pastorului includea orașul Sambuco, Kirschorn, îndatoritor, luase legătura cu soția sa, Alice Adair, cerându-i, în numele echipei de filmare cu care lucrau amândoi – el, ca producător, ea, ca star – să-i ofere vestitului predicator (locuia și el la Bella Vista) toată ospitalitatea de care era în stare. Ce vedeam eu acum erau consecințele acestor lucruri: corpolent, jovial, transpirând abundent, cu pleoapele tresărindu-i vizibil în spatele lentilelor bifocale la fiecare geamăt lasciv al lui Billy Raymond, prelatul se străduia să-și apere reputația de diplomat amabil și, precum un bancher surprins cu mâna în pușculiță, avea obrajii rumeni, luminați de un zâmbet ilicit și bolnăvicios. Într-un fel, îmi producea milă. Arătând, în pantalonii largi și cămașa asortată, ambele din mătase verde ca jadul, ca o stampă cu împărăteasa Chinei, văzută cândva de mine, cu buza inferioară umedă împinsă în față ca pentru a primi niște dropsuri sau ca pentru a emite o nouă platitudine, pastorul trecea printr-o agonie de disconfort, iar eu îmi spuneam că era un mare păcat că un singur cântec porcos îl împiedica să savureze din plin acest somptuos univers al bogătașilor, de care avea chef să se lase răvășit. Billy Raymond ajunse, finalmente, la sfârșitul șlagărului.

Mi-am rotit privirea prin încăpere, în căutarea lui Mason, dar el nu se vedea nicăieri. Când ultima vibrație de coardă punctă sfârșitul melodiei, cei trei de pe canapea făcură mișcări discrete cu mâinile: Baer, ca să-și înăbușe un căscat, Bell, ca să-și îndrepte ochelarii, Dawn O'Donnell, cu degetele ridicate vertical, ca să-și potrivească cerceii ce se bălăngăneau – așa că, o frântură de secundă, arătară ca trei micuți maimuțoi orientali,

orbi, surzi și muți față de orice manifestare a răului. Întorcându-mă, mi s-a părut că-l văd pe Mason tamponându-și fața cu batista, trecând în altă cameră printr-o ușă îndepărtată; am ridicat brațul să-i fac semn, dar el dispăruse. Grupul din jurul pianului izbucni în aplauze și ovații. Răsucindu-mă iar cu fața la pian, am primit de la Rosemarie un bol cu arahide.

— L-am trimis pe Georgio să-ți aducă ceva mai consistent, mi-a șoptit ea, conspirativ Trebuie să apară dintr-un moment în altul. Nu-i așa că Billy e grozav? Pe cuvânt că-i mai valoros decât Noel Coward[26]. E mai… Dar, șșșșt!

Tăcerea se lăsă peste încăpere și Billy Raymond reîncepu să cânte, de data asta cuvintele triste, limpezi, ale șlagărului „As Time Goes By”[27]. Mă pricep să apreciez muzica și aveam impresia că interpretarea lui Billy era inferioară multora, inclusiv unor redări amatoricești. Cu toate acestea, musafirii ascultau într-un fel de transă modificată: unii se sprijineau cu cotul pe pian și-și puseseră bărbiile în palmă; fetele frumușele cu gâturi dezgolite închiseseră ochii și-și încrucișaseră brațele, mângâindu-și umerii; numai eu eram treaz ca pleazna și mi-era o foame de lup. I-am identificat din grup pe oamenii pe care, de fapt, dorisem să-i văd: fascinanta Alice Adair, zveltă, blondă, cu pielea opalescentă, atât de străvezie, încât pe tâmpla ei cu gropițe încântătoare, ca pe limba de broască, examinată atent de mine la microscop, în copilărie, capilarele și venele se arătau ochiului, vii, muritoare și pulsânde; Carleton Burns, cu fața-i urâtă, iarăși hulpavă după sex și descompusă, demonicul incub oniric al milioanelor de femei, atât de multe, că nici șefii lui nu mai țineau socoteala; Gloria Mangiamele, cu ochi negri, calmă și superbă, cu o voluptate evidențiată în filmele ei doar ca o simplă sugestie, cu sâni splendizi care parcă te implorau să-i strângi în palme și să-i dezmierzi, dar expunând acum, în

timp ce se ducea înapoi, legănându-se ușor în ritmul cântecului, un corp cu fundul cam lăsat și picioarele cam scurte, ca al multor italience, și o altă trăsătură anatomică importantă, pe care, eu unul n-o pot denumi decât „cur de rață”. Dar ce foame îmi era! Am căutat-o din ochi pe Rosemarie, și exact atunci – poate pentru că, epuizat fiind, eram în mod natural predispus la răceală – am strănutat. Am strănutat încă o dată și încă o dată, o cascadă umedă și obositoare, imposibil de ținut în frâu.

— Termină odată, pentru Dumnezeu! am auzit o voce de bărbat, când muzica a devenit ezitantă și s-a oprit cu un vacarm de corzi. Buzele lui Billy Raymond atârnau întredeschise, rozalii și mute, iar limba îi dansa în gură ca o limbă de clopot. Din nou mi-a răsunat în urechi vocea aceea anonimă; parcă nu mi se adresa mie, ci întregii lumi de imbecili și idioți, din care eu nu eram decât un exemplar de soi:

— Pentru Dumnezeu!

— Vă rog să mă scuzați, am murmurat.

— Pentru numele bunului Dumnezeu!

Cineva din cameră chicoti; altcineva tuși, o coardă a pianului sparse liniștea cu o notă, și cântecul plângăreț, răgușit, umplu din nou începerea.

Iar eu, pus la punct, m-am îndepărtat treptat de grup, până într-un ungher mai prost luminat și mai răcoros de lângă geam; aici, m-am așezat, cu o țigară între degetele nesigure, ursuz, supărat, visând la mușchiul de vită.

Și totuși, acum că încerc să rememorez evenimentele acelei seri în ordinea corectă, îmi vine ideea că în momentul acela a survenit primul dintr-o serie de evenimente misterioase, devenite tot mai uimitoare, tot mai jenante și urâte, pe măsură ce seara se transforma în noapte și noaptea în dimineață. Mi s-a părut straniu și atunci, dar nu

deosebit de important, așa că îmi amintesc detaliile cu destulă dificultate. Oricum, uite ce s-a întâmplat, în măsura în care pot reconstitui faptele. Șezând acolo, l-am văzut pe distinsul majordom bătrân – Rosemarie îl strigase Georgio – strecurându-se în vârful picioarelor, cu o tavă în mâini, prin mulțimea vrăjită de melodie, către Rosemarie; ea își aplecă mult capul ca să audă ce-i șoptește la ureche. O umbră trecu peste fața femeii; privirea îi rătăci, nehotărâtă, prin cameră până când, găsindu-mă, veni până la locul unde ședeam. Georgio o urmă îndeaproape. În spatele ei, muzica de pian conteni, cu un fel de zbatere slabă, resemnată; musafirii, descătușați din visul cataleptic, aplaudară frenetic și țipară, pare-se zadarnic: „Bis, Billy! Bis!", după care se împrăștiară încet, într-un vacarm de voci amestecate, prin sala enormă.

— Haide, Peter, mă îndemnă Rosemarie. Sper că-ți ajunge. Asta am mâncat și noi la cină. (Schiță un gest vag spre Georgio, care așează platoul pe o măsuță de lângă mine.) Mâncare americană, perfect autentică, dar, crede-mă, *autentică.* (Avea o voce tulburată și supărată.) Peter, n-am înțeles ce altceva încerca să-mi spună Georgio. Cred, zise ea, șovăind, cred că încearcă să-mi spună că Mason a fost… *tăiat,* sau ceva de genul acesta.

O secundă, vorbele ei nu se înregistrară. Georgio își prezentă tava; în centru se găsea ceea ce îmi promisese Rosemarie: un mușchi de vacă gras, în sânge. Într-o parte, o cană albă și înspumată, conținând primul lapte adevărat pe care îl vedeam de ani de zile. Ca un om înnebunit de foame, m-am aruncat asupra furculiței și cuțitului, doar ca să fiu oprit brusc de îngrijorarea din glasul lui Rosemarie.

— Peter, te rog, încearcă să afli ce spune Georgio.

— *Che è succeso?* l-am întrebat pe majordom.

Era un bătrân adus de umeri, cu o înfățișare de aristocrat, părul cărunt și o expresie mohorâtă de îngrijorare. Mă întrebam de unde îl scosese Mason, întrucât era evident că nu se născuse prin partea locului.

— Ce s-a întâmplat cu Signor Flagg?

— E zgâriat pe față, signore. Nimic grav dar m-a trimis s-o întreb pe signora unde găsim ce numiți voi mercurocrom și Band-Aids. Nimic grav dar…

— Bine, dar ce *a pățit*?

— Nu știu exact, signore, zise el, grav pe un ton defensiv Există o anumită… dificultate de comunicare între mine și Signor Flagg. Din câte am înțeles, Signor Flagg susține că ar fi căzut într-o tufă de trandafiri.

— Tufă de trandafiri?

— *Si, signore.*

I-am tradus toate astea lui Rosemarie, informând-o despre tufa de trandafiri și medicamentele de care avea nevoie Mason. Dar, după ce mi-am terminat treaba de interpret, tocmai când, cu ochii măriți și alarmați și un „Oh!” speriat, Rosemarie se pregătea să plece, grăbită, am fost obligat s-o rețin de insistentele bombăneli ale lui Georgio. Căci Signor Flagg, după spusele lui Georgio (de asta era sigur), insistase ca signora să nu vină în niciun caz să-l îngrijească personal. Nu era nimic grav. Aici, majordomul își întoarse privirea tristă spre Rosemarie, spunând, cu un zâmbet bun:

— *Non e grave, signora.* Nimic serios.

Expresia de pe chipul lui lung, osos, era o mască uniformă de durere, jenă și regret, iar în zâmbetul lui plutea o nesinceritate atât de disperată, încât am intuit imediat că ascunde ceva.

— Zice că nu-i ceva foarte rău, i-am explicat lui Rosemarie. Poate că Mason nu vrea să se facă vâlvă, să știi. Unde ai BandAids?

— În cabinet, zise ea cu un glas inexpresiv în dulăpiorul din baia de sus. Spune-i lui Georgio.

— Unde l-ați găsit pe Georgio ăsta? am întrebat-o, după ce servitorul plecase șontâcăind, iar eu mă repezisem din nou la mușchiul de vacă. Cum reușiți, tu și Mason, să comunicați cu el?

Nu mi-a răspuns imediat. Am ridicat ochii. Distrată, cu o expresie de profundă tristețe în ochi, se uita în gol la pereți; la un moment dat, după ce intrasem în palat, reușise să-și mascheze vânătaia de sub ochi cu un machiaj de culoarea pielii, dar trebuie că lovitura o mai durea încă, fiindcă o mângâia, absentă, cu buricele degetelor.

— Poftim? făcu ea în cele din urmă. Ah, Georgio. Ni l-a găsit Fausto, la Napoli. A lucrat la primarul de acolo, sau ceva de genul ăsta. Avem o cameristă care știe englezește și ea servește drept intermediar. (Făcu o pauză, după care adăugă, trist:) Chifluță n-are nimic, sper. Vai, sper că e bine. Cum a putut să cadă în tufișurile de trandafiri, Peter?

— De vină or fi paharele în plus, am zis, sperând s-o înveselesc. Dar de ce naiba nu ia parte și el la petrecere?

Ea parcă nici nu mă auzise; fără o vorbă, cu aceeași privire albă pe fața chinuită, se îndepărtă de mine, târându-și picioarele, încet și șovăielnic, către ceilalți musafiri.

Mâncarea mă dezmetici în mod miraculos; având carne roșie și lapte american adevărat în stomac, mă simțeam împăcat și – pentru prima oară în seara aceea – atât de relaxat și de calm, că pluteam într-o stare de beatitudine. Întors cu Band-Aids din misiunea sa, Georgio, mereu atent, îmi turnă un pahar de coniac mătăsos ca un sirop. Încurajat de băutură și mai puțin impresionat de vedete (Începusem să cred, absolut nemotivat, că între noi se înfiripase o oarecare amiciție obraznică), m-am ridicat de pe scaun și, cu o mișcare piezișă, m-am îndreptat spre una dintre ferestre, unde Rosemarie, cu un cap mai înaltă decât toți, discuta cu Alice Adair. Lângă ele stătea

un tânăr îndesat, rumen la față și tuns periuță, cu trăsături plăcute, precum și calcaroasa Dawn O'Donnell.

— Oh, îl cunoașteți pe Peter Leverett? întrebă Rosemarie. S-ar fi zis că-și recăpătase tonusul. Mă prezentă lui Alice Adair, căreia i-am prins degetele între ale mele, ținându-mi răsuflarea, lui Dawn și tipului cu frizura periuță, în stare mezomorfică, al cărui nume nu l-am prins, a cărui funcție era un mister pentru mine și care, întinzându-mi, nu știu de ce, mâna stângă în loc de dreapta, ca un ungur, o strânse scurt pe a mea și zise „Hiya". Era, mi-am dat seama imediat, vocea care-mi poruncise mai devreme să tac.

— Dar, draga mea, îi spunea Rosemarie lui Alice Adair, nu-mi pasă ce-a zis Jacques. După mine, chestia aia de culoarea lavandei e grozavă.

— Și Sol e de aceeași părere, zise Alice Adair. Avea o voce incredibil de dulce, frumos modulată și suavă, ca o notă din registrul median al unui violoncel, și o clipă aproape că am înțeles de ce stăteau oamenii la coadă ore întregi, în ploaia șfichiuitoare, ca s-o audă. I-am dat telefon în seara asta lui Sol și el crede că e fabuloasă chestia mea de culoarea lavandei. Lui Jacques îi e frică să nu apară voalată în Cinemascop. Ori să sângereze, ori ceva.

— Dar arată adorabil pe tine, o complimentă Rosemarie.

— Arată splendid pe tine, Alice, confirmă tânărul. Splendid.

— Și eu cred asta, răspunse actrița, dar Sol a zis să respect decizia lui Jacques. Sol zice că Jacques cunoaște culorile ca pe propriul lui buzunar.

— Păcat, insistă tânărul domn. E o rochie fabuloasă, Alice. O rochiță nemaipomenită.

— Sol are o încredere totală în Jacques, insistă Alice Adair.

— Ești înrudit cu Levereții din Boston? mă întrebă Dawn O'Neill, învrednicindu-mă cu o

privire lungă.

— Nu, i-am răspuns, de fapt, m-am născut în Port Warwick, Vir..

— Familia mea era din Boston și am mers la școală acolo, zise ea pe nerăsuflate. Ador Bostonul, tu nu? Noi locuiam pe Chestnut Street, într-o casă cu ferestre violacee. Părinții mei erau nemaipomenit de bogați. Îți plac pisicile?

— Păi, și da, și nu, am încercat eu să improvizez. Depinde de…

— Mă dau în vânt după pisici. La Roma, am una persană cu părul de culoarea ochilor mei. Gri-albăstrui, ca marea. Mă consideri frumoasă?

— Termină cu astea, baby fii drăguță, ce dracu', interveni jucăuș tânărul, apucând-o de braț. Se înțelege că ești frumoasă. (Se întoarse iar spre Alice Adair și-i spuse:) Și rochia roz arată grozav pe tine, Alice. Absolut grozav

— Și Sol e de aceeași părere, spuse Alice Adair. Presupun că, până la urmă, va trebui s-o port.

— Îmi vine să plâng, ne anunță Dawn O'Donnell. S-ar putea să încep să plâng în momentul ăsta. Unde-i Burnsey?

— Am purtat o rochie roz ca asta în *Going Steady,* ne informă Alice Adair. Sol a considerat-o șic.

— A fost grozavă, întări tânărul. Absolut grozavă.

— După mine, erai absolut șarmantă în rochia aia, murmură Rosemarie.

— Vă supărați dacă plâng? întrebă Dawn O'Donnell, fără a se adresa cuiva anume.

Ca un înotător care calcă apa, mă străduiam să-mi țin nasul la suprafață, dar m-am predat repede în adâncurile unei reverii visătoare, induse de coniac. Apoi, în decursul unui singur minut, Alice Adair se îndepărtă, înfășurată în nimbul auriu al frumuseții ei, iar Rosemarie – parcă intuind cât de tare mă necăjea ideea de a fi lăsat singur cu Dawn

O’Donnel și cu tânărul cu frizura periuță – mă luă de braț și mă duse în partea opusă a încăperii.

— Mă bucur că te simți mai bine, îmi spuse ea. Azi după-amiază, pe cuvânt că erai pământiu la față.

— Dar unde naiba e Mason? am întrebat.

Înainte ca ea să poată răspunde, ne-am ciocnit de doctorul Bell, care-și potrivise o șapcă de plajă din paie pe scăfârlie și, rânjind cu gura până la urechi, ca și cum ar fi avut în față niște enoriași, se îndreptă spre ieșire cu un aer dezinvolt de sanctitate.

— O, domnule doctor Bell, plecați atât de devreme? strigă Rosemarie.

— Doar ți-am spus, dragă, să-mi zici Irvin, răspunse doctorul cu un surâs, luându-i mâna și bătând-o ușor. Da, dimineață mă scol devreme și plec la Paestum. Spune-i, te rog, tânărului Mason că ospitalitatea voastră mi-a făcut o deosebită plăcere. Îi sunt recunoscător lui Sol Kirschorn pentru multe lucruri, dar, dacă e vorba de plăcere, nimic n-a fost mai plăcut decât să mi se dea ocazia să admir – aici, mi s-a părut că văd cum îi face cu ochiul prin ochelarii bifocali – atâta frumusețe. La revedere, dragă. Sper că bunul Dumnezeu va îngădui să ni se mai intersecteze drumurile.

— ’Revedere, răspunse Rosemarie.

— Noapte bună tuturor și Doamne-ajută!

După care plecă, târând după el un miros de rom și sudoare.

— Mi-a dăruit cartea lui, cu autograf, se entuziasmă Rosemarie. Scrie niște… prostii. Dar este… ei, da, este celebru, adăugă ea, după un moment de gândire.

Apoi îmi povesti cum ajunsese pastorul la petrecere.

— A fost cam sinistru la cină, zise ea, în continuare. Toată lumea încerca să se poarte frumos, de dragul lui Sol. Credeam că Burnsey va da în apoplexie, tot trebuind să se stăpânească.

Doar știi că are cea mai spurcată gură din lume. Și se îmbată criță tot timpul.

Acum, înaintând prin cameră, am observat că domnul remarcat de mine înainte, care stătuse singur într-un ungher, se desprinsese, cu o înălțare din umeri, și de perete, și de sâcâitorul Rappaport (același regizor secund care se răstise la mine după-amiază) și, aruncând, leneș, peste umăr propoziția „Găsește singur explicația, Rense", se îndrepta, în linii mari, spre noi. Omul ăsta avea ceva grațios și atrăgător, dar nu văd nicio modalitate de a-i descrie calitățile fără să devin învechit și pedestru. În vârstă de aproximativ patruzeci și cinci de ani, cu părul aproape argintiu, avea o față aproape chipeșă; ceea ce cred că-l salva de perfecțiunea banală a unui idol de matineu erau ochii de un albastru înghețat, ațintiți, atenți spre exterior, în loc să fie orientați, visător, înăuntru – ca la majoritatea bărbaților frumoși –, cu ajutorul cărora supraveghea lumea precaut, cu interes și cu pesimism. Era înalt, aproape deșirat. Venea spre noi cu mersul lent dar elastic al unui campion de tenis – un mers greoi, salvat de o eleganță atletică naturală. Pantofii îi scârțâiau – un portțigaret gol îi atârna de buzele sceptice. Degaja o senzualitate puternică (am simțit-o pe Rosemarie electrizată de apropierea lui, înviorată ca o iapă, mi-am zis atunci), dar și această calitate era atent dozată, ca și cum omul ar fi văzut tot, ar fi experimentat tot, ar fi degustat tot ce era de degustat și ar fi renunțat pe jumătate la competiția rutului, cum e bine să procedeze un bărbat înțelept la patruzeci și cinci de ani. Nu arăta uzat, ci doar trecut prin experiențe pasionante și amare. M-a surprins glasul lui: mai suav și ceva mai subțirel decât ai fi presupus după înfățișarea sa; el nu zise „Hiya", ci murmură un reținut dar perfect politicos „Îmi pare bine de cunoștință" și îmi strânse mâna cu o abia vizibilă urmă de zâmbet.

— Oh, Alonzo, exclamă Rosemarie. Doar nu te duci la culcare atât de devreme!

— Ba asta încerc, draga mea, răspunse el.

— Dar nu ești nevoit, Alonzo, scumpule. Nu ziceai că nu mai filmezi până mâine după-amiază?

— Dacă vremea rămâne cum e, nici atunci nu voi face nimic.

Inspiră adânc, parcă pentru a adulmeca schimbarea de vreme.

— Ne ducem toți să înotăm, jos la piscină. Te rog, Alonzo, mai stai. Doar știi că ești favoritul meu dintre toate persoanele în viață. Hai cu mine și cu Peter, să bem ceva.

— Draga mea, ripostă el, cu vocea lui moale și plăcută, mă războiesc de douăzeci de ani cu insomnia. Am recurs și la alcool, până m-am simțit în pericolul de a ajunge o epavă socială. Am încercat cu somnifere, până au devenit așa o povară, că tratamentul era mai insuportabil decât boala. Acum, tot ce mai pot face este să mă culc în pat și să stau acolo, holbându-mă la tavan până dimineața, dar întotdeauna există și șansa nesperată de a mă fura somnul. Sper că nu vrei să mă privezi de șansa asta, draga mea, ademenindu-mă cu plăcerile tale nocturne, amăgitoare?

— Păi… începu Rosemarie. Păi, nu, sigur că nu, Alonzo.

Dar pe față i se citea o dezamăgire atât de mare, încât el se dădu bătut, suspinând:

— OK, draga mea, sunt un om slab. Adu-mi un pahar de sifon simplu cu gheață, zise, luând-o de braț. Cu o coajă de lămâie. Dar ai grijă, Rosemarie, adăugă, cu un zâmbet adresat mie, dacă viața de bufniță mă aruncă înapoi în ciclul depresiv, o să dau toată vina pe tine.

În derivă spre bar, unde ținea fortul un chelner de la Bella Vista, îmbrăcat în smoching alb, Cripps a dorit să știe dacă eu eram prietenul lui Mason, cel cu accidentul de circulație. După ce am confirmat, clătină, înțelegător, din cap:

— Mi-a povestit Rosemarie. E un coșmar să ți se întâmple una ca asta. Până acum, am avut noroc în Europa, dar în timpul războiului, în Algeria, am fost odată într-un jeep care a lovit un copil. Nu l-a omorât, dar i-a frânt toate oasele. Așa că-mi dau seama cum te simți. Te îmbolnăvești sufletește. Apropo, ești asigurat?

— Da, sunt.

— Norocul tău. Nu-i poți blama că se adresează justiției, firește, dar tristul adevăr – nu mă îndoiesc că știi – este că în tribunalele italiene un american este considerat o gâscă numai bună de jumulit, chiar dacă el e cel care are dreptate. Sper că flăcăul lovit de dumneata se va face bine, bietul de el. (Zâmbi din nou, luând paharul adus de Rosemarie.) Iubesc Italia și pe italieni – adică, pe majoritatea lor. De fapt, nevasta mea preferată a fost italiancă. Dar, contrar opiniei încetățenite, ei sunt cea mai bolnavă nație de pe planetă. Poate cu excepția americanilor. În fiecare italian se ascunde mania sinuciderii. Dorința de a muri. De-aia se recrutează dintre ei niște piloți de curse atât de nesăbuiți și atâția umblători pe sârmă și acrobați. Bine, sănătate!

— Sănătate, i-am răspuns, ducând paharul la gură și gândindu-mă iar la di Lieto. Dar atunci de ce sunt niște soldați atât de proști?

— Asta-i altă problemă, zise Cripps, trecându-și degetele prin păr. E vorba de un anumit orgoliu. Niciun italian nu se lasă omorât dacă nu stabilește el condițiile.

Am observat dintr-odată că, la câțiva pași depărtare, în lateral, se derula o scenă stranie, tensionată și tăcută. Se adunaseră vreo cinci-șase oameni, formând un semicerc în jurul unei măsuțe joase de șah, cu două scaune puse față în față. Pe un scaun ședea un tânăr italian brunet, transpirat tot, iar pe celălalt Carleton Burns. Amândoi își proptiseră coatele pe măsuță și – gâfâind, cu sudoarea curgând pe ei și cu fețele împurpurate de

încordare – erau încleștați într-o partidă de Skandenberg. Întorcându-mă împreună cu Cripps să-i privesc, am putut vedea pentru întâia oară fața lui Carleton Burns, netulburat, de aproape. Și ce mai față! Roșie de efort (Încerca, disperat și încruntat, să culce pe masă brațul italianului) și de băutură, avea culoarea unei roșii pârguite, iar el fornăia de concentrare, lăsând un firișor de salivă să i se scurgă din colțul gurii pleoștite, așa încât, privindu-i expresia mobilă, contorsionată de pe chipul inflamat și surprinzător de chipeș – de la sprâncenele stufoase și zburlite în sus, ca ale unui satir, până la bărbia care, ca în fotografiile de cazier ale unor asasini psihopați, văzute de mine din întâmplare, parcă i se unea firesc cu gâtul –, am înregistrat o serie de impresii legate de el, începând cu ceva diabolic, continuând cu ceva alterat și terminând cu ceva pervers și rău. Urmărind lupta și uitându-mă la Burns, care, în pofida feței lui descompuse, dădea impresia că posedă o forță de oțel și, încet dar sigur, cu un tremurat al mușchilor, împingea brațul adversarului în jos, spre masă, mă întrebam cum de un individ atât de pocit fusese mereu distribuit în roluri de eroi și de amanți; asta până când mi-am amintit că o recentă transformare a modei cinematografice făcea apoteoza mârșăviei, a prostiei și a șmecheriei ticăloase. Deodată, cu o bufnitură, triumfător, Burns culcă mâna italianului, inspirând adânc din plămâni.

— Te-am avut, cap de spaghetti!

Grupul din jur scoase un murmur de aprobare amuzat, iar italianul învins scoase, cu vârful degetelor, un teanc de lire. Burns scrută mulțimea cu un rânjet trufaș și cu ochii lui verzui plini de vinișoare roșii:

— Mai dorește cineva să concureze la braț-de-fier? întrebă el, râgâind. Mai e cineva care vrea să-l înfrunte pe Daddy-O?

— Ești prea puternic, Burnsey comentă italianul, punându-și portofelul la loc, cu o expresie epuizată și bleagă. Ar trebui să-ți deschizi o afacere cu asta. Nu glumesc.

— Ce-ar fi să-mi mai aduci ceva de băut, Freddie? bombăni Burns către unul care se învârtea pe lângă umărul lui, un tinerel slăbănog cu favoriți lungi și o înfățișare sticloasă de delator. Întorcându-se din nou spre italian, zise:

— Nu, Lombardi, ai făcut o prostie. Trebuie să-ți ții încheietura țeapănă, cum ziceam. Totul depinde de încheietură. Mișcările alea caraghioase din umăr nu ajută la nimic. Ei, mai e vreun amator? Mai vrea cineva să se lupte cu Daddy-O, contra cincizeci de *miile lire*?

O fată subțirică și drăgălașă, cu ochelari și pantaloni scurți foarte sumari, își ridică ochii de pe un teanc de hârtii pe care le studiase.

— Spune-ne care e secretul fabulosului tău succes, Burnsey, ceru ea, sec. Îi adresă o privire intensă, dar cam tristă.

— O treime tonus muscular, o treime minte și o treime ereditate, replică actorul cu vocea încleiată. Buzele abia i se mișcau când vorbea. Eu, unul, am sânge de indian Chippewa. Nu glumesc. Întrebați orice cunoscător. Sânge de Chippewa, bătrân și bun, doldora de globule roșii îndrăcite. De asta aveți nevoie voi, puicuțele astea străvezii, Maggie. Sânge Chippewa… bun, bătrân și… fierbinte. Privirea i se îndreptă spre propriul piept. Atunci cineva ți-ar pune din când în când cepul în hudă.

— Oh, tacă-ți gura, protestă fata, roșind. Se ridică pe jumătate de pe taburetul jos pe care stătea, dar se răzgândi și se reașeză, de data asta cu spatele. Porc dezgustător ce ești…

— Tu, Maggie – râgâi Burns din nou – ai nevoie de un futai din milă.

— Taci din gură și gata, replică ea, cu vocea frântă. Prin supărarea ei vedeai ca prin sticlă: era îndrăgostită lulea de bărbatul ăla odios.

Burns își îndreptă spinarea suficient de mult ca să dea pe gât, dintr-o singură înghițitură, paharul adus de Freddie; apoi, lăbărțându-se pe scaun, ridică ochii către Cripps și rânji. I se lăsase o ceață peste ochi, era mai roșu la față ca oricând și, pentru mine, era un mister cum, așa, îmbibat cu alcool, reușise – Chippewa, ori ba – să câștige confruntarea aceea dură.

— Hullo, Alonzo. Cum îți mai atârnă ciocănelul? Credeam că te-ai dus la culcare.

— Am mai rămas ca să te urmăresc, răspunse Cripps cu vocea lipsită de inflexiuni și de umor. Îmi place teribil să te văd în momentele tale cele mai suave.

— Vrei să facem un Skandenberg pe cinci *miile lire*?

— Nu, mulțumesc.

— Ce-i cu voi, înfumuraților ăștia? Unde dracu-i Mason? Vreau să mă duc să înot în bazinul lui.

— De ce nu mergi la culcare? îl întrebă Cripps. O știi așa de dimineață. Nu vreau să se repete întâmplarea de la Veneția. Sunt convins că ar fi mult mai bine, din toate punctele de vedere, dacă te-ai băga în pat. Altminteri, mâine vei fi ca mort.

— Mămico, pentru Dumnezeu, vrei să mă lași în pace? Unde dracu-i Mason, baby? repetă el, uitându-se la Rosemarie. Daddy-O vrea o baie rece.

Vocea i se îngroșase imperceptibil și el alunecase tot mai adânc în fotoliu, așa că acum, cu picioarele păroase răschirate, cu ceafa și umerii aproape rezemați de pernă, nu mai avea mult până la poziția orizontală.

— Unde dracu' a dispărut Mason, baby?

Toate privirile se îndreptară spre Rosemarie. Ea roși și deveni rigidă. Ochii i se măriră de o emoție nedescoperită dar tulburătoare și, când gura i se căscă rotund, dar fără sunet, mi-am dat seama pentru prima dată că nu numai că știa unde se afla

Mason, dar avea și motive necunoscute, personale, să nu sufle o vorbă.

— O, păi… nu știu, se bâlbâi ea. Adică s-ar putea să se fi dus la Bella Vista.

— Ei bine, transmite-i să se întoarcă în pas alergător și să facă o baie rece cu Daddy-O. Cred că e singurul purtător de pantaloni de pe aici care nu-i poponar. Mason și cu mine. Singurii de aici care nu suntem niște afurisiți de poponari. Și Freddie. Nu-i adevărat, Freddie? întrebă el, lungindu-și gâtul.

— Păi, pfiii, nu știu ce să zic, Burnsey răspunse Freddie, cu o privire temătoare și rugătoare către Cripps.

— Cât despre bunul meu prieten ’Lonzo, zise Burns, ridicând ochii către respectivul și zâmbindu-i cu buzele lipsite de vigoare, încep să cred că el e cel mai mare fătălău dintre noi toți. Asta gândesc eu despre bătrânu ’Lonzo. Recită-ne din poezia ta, ’Lonzo, ceru el cu o voce înaltă, melodică și un zâmbet afectat. Auzi, Freddie, du-te până la hotel și adu-mi tobele bongo! Eu și cu ’Lonzo facem un dans de penisuri erecte.

Urmăream expresia de pe fața lui Cripps, în timp ce Burns continua să-l zădărească; pe chip i se citea când amuzamentul, când răbdarea sastisită, ca și cum ar fi trecut de multe ori prin situații asemănătoare, și îl examina pe Burns cu o nonșalanță flegmatică și cu ochii mijiți, prin ceața albastră de fum de țigară. În linii mari, era o impresionantă efigie a liniștii absolute.

— Hai, ’Lonzo, insistă Burns. Recunoaște. Deschide-ți sufletul. Nu ești tu un mare poponar? Să-mi sugi…

Fără un cuvânt, Cripps parcurse cu pași lungi distanța până unde ședea tolănit Burns și, trăgându-l brusc cu o mână de faldurile cămășii sport, îl sili să se ridice în picioare. Aș putea spune aproape că l-a cules, atât de naturală și lipsită de efort fusese mișcarea. Nici măcar o clipă n-am

avut impresia că-și pierde calmul senin și rece; în timp ce-i vorbea lui Burns, cu ochii la doar câțiva centimetri de ai actorului, fixându-l direct cu privirea lui albastră, aș fi putut jura că zâmbește – un zâmbet strepezit, firește, dar, totuși, un zâmbet.

— Ascultă, Burnsey zise el, blând. Vrei să știi ceva? Mie chiar îmi pasă de tine. Ești prietenul meu. Cuvintele mele ajung până la tine? Mă auzi?

Amețit și zăpăcit de evoluția lucrurilor, Burns încercă să bălmăjească ceva, dar tot ce reuși fu să-și plimbe, nervos, vârful limbii peste buze.

— Recepționezi, Burnsey? repetă Cripps.

— Recepționat, 'Lonzo, zise în cele din urmă Burns, ridicând un braț fleșcăit, ca pentru un salut cazon. Wilco, terminat!

Apoi, clătinându-se pe picioare, încercă să adauge ceva, dar scoase doar un zgomot incoerent, bolborosit. Un moment, am crezut că se va prăbuși pe burtă.

— Te aud tare și clar, croncăni el, în cele din urmă.

— Bine, atunci. Ascultă aici la mine, Daddy-O. Îmi ești simpatic. Mă simt foarte legat de tine. Mi-aș da și viața pentru tine; sunt sigur că reciproca nu e valabilă. Îmi pasă cu adevărat de tine, pricepi? Dar, deși ne unesc multe lucruri, există situații în care ești pur și simplu dezgustător. Există, de fapt, momente în care ești atât de groaznic de respingător, că am nevoie de toată puterea voinței, ca să mă abțin să-ți trag un șut în dinți. Asta-i unul dintre momentele alea. Acum la culcare, ne-am înțeles?

— La culcare, ne-am înțeles, repetă, hipnotizat, Burns, cu vocea pierită.

— Corect, la culcare.

Îl atinse pe Burns pe piept, ușor ca o pană, dar actorul cu mintea învolburată se împletici de-andăratelea și pe jumătate se împiedică, pe jumătate căzu în brațele întinse ale lui Freddie.

— Pune-l în culcușul lui, Freddie, zise, laconic, Cripps. Scoate-i pantofii și bagă-l în pat.

Metamorfozat, cât ai clipi din ochi, dintr-un huligan dur, cu rânjet virulent, într-un inofensiv bețiv împiedicat, Burns se redresă parțial, aranjându-și, cu mâini șovăielnice, poalele cămășii sport, și-și mai linse o dată buzele. Ochii parcă îi pluteau în lacrimi, dar se prea poate să nu fi fost decât reumatismul lui cronic.

— O, fârtate 'Lonzo, articulă el. Pui de cățea. Oh, mămicule. Te iubesc. Daddy-O, te iubesc.

— Du-te la culcare, ordonă, ceva mai blând, Cripps. În pat, amice.

— Iartă-mă, Daddy-O, bombăni Burns. N-am vrut să…

Dar se opri, complet dezorientat. Freddy îl obligă, blând, să facă stânga-împrejur. Căindu-se, învins, bombănind ceva de neînțeles și lăsându-se greoi pe brațul lui Freddie, șontâcăi spre ușă. Undeva, în depărtarea vastă, am zărit-o pe Dawn O'Donnell, desprinzându-se de perete ca să-i abordeze. „Burnsey, dragule!", am auzit-o exclamând, când l-a luat de braț. Apoi, cele trei figuri, împleticindu-se pe podeaua lucioasă ca niște patinatori, se făcură nevăzute.

Pentru mine, sceneta asta tensionată fusese găunoasă și întristătoare. Nu știu la ce altceva mă așteptasem, dar mi s-a părut cu adevărat remarcabil faptul că Burns – atât de ager și plin de resurse în rolurile de pe ecran – fusese redus, sub ochii mei, la o grămadă de moloz. Oricum, n-am prea avut timp de gândire, fiindcă un murmur străbătu mulțimea: cu toții, la înot! Întorcându-mă spre fereastră, am văzut piscina, montată, ca o piatră imensă de ametist, scânteietoare, în peluza de sub noi, părând, în ochii tuturor, că înfrumusețează o peluză din California și strălucind, mirific, sub o mie de lumini. Cu mișcări firești, în grupuri de două, trei persoane, musafirii ieșiră din sufragerie, luându-și paharele cu ei –

răpitoarea Alice Adair, escortată de tipul cu frizura periuță, Baer, Rosemarie și toți ceilalți, Gloria Mangiamele, chițăind, unduindu-se lasciv, cu brațul petrecut pe după talia italianului învins de Burns. Mă excita ideea de a o vedea pe Gloria în costum de baie, dar eram prea obosit și, oricum, nu știam să înot; pe deasupra, nici nu mă simțeam suficient de apropiat de oamenii ăștia, ca să schimb cu ei vreun cuvințel acolo, darmite să mă bălăcesc printre ei, în intimitatea piscinei; așa că m-am mulțumit cu încă un pahar de băutură, turnându-mi-l singur, la barul abandonat, și ascultând zarva veselă dinspre bazinul de la baza pantei. După un moment de nehotărâre, am ieșit prin ușile glisante pe balconul deschis, de unde îmi propuneam să privesc scena și acolo, sub o lampă portocalie, anemică, am dat de Alonzo Cripps. Se sprijinea, singur, de balustradă.

— Remarcabilă priveliște, nu? m-a întrebat când m-am apropiat, arătând spre mare. Departe, în golf, o flotilă de bărci pescărești se împrăștiase pe suprafața neagră a nopții; fiecare ambarcațiune, invizibilă în sine, avea câte o lumină orbitoare pentru a atrage peștii, astfel încât, suspendată între apa întunecată și cerul fără lună, încă mai negru, întreaga colecție de lumini, sclipind senin, părea o constelație de aștri mari și activi. Frumoasele lumini plutitoare, înconjurate de o tăcere imensă, îți transmiteau un sentiment de pace și liniște, aveau un șarm hipnotic. Fără a-și lua ochii de la ele, Cripps îmi întinse o țigară.

— Luminile astea, mi se destăinui el, nu încetează să mă fascineze, ori de câte ori am norocul să trăiesc o noapte smolită ca cea de acum, când bărcile par cu adevărat niște stele. Fabulos! Îmi amintesc că le-am văzut prima dată când am ajuns aici, în timpul războiului. Armata avea aici, într-o vreme, o tabără de recuperare. Țin minte că mi-am jurat să mă întorc, numai ca să mai văd o

dată splendoarea asta de lumini. Au o calitate nepământeană, plutitoare, nu ți se pare?

— Sunt magnifice, am aprobat eu.

— Cam urât incidentul de adineaori, zise Cripps, fără să-și schimbe tonul vocii, visător, obosit, învecinat, mi se părea, cu melancolia neprefăcută. Sper că n-am fost întru totul nesuferit. Scuză-mă, îmi mai spui o dată cum te numești?

După ce i-am spus, comentă:

— Știi, erai o arătare bizară. Palid ca un strigoi, îmbrăcat ca un funcționar de la pompe funebre, în mijlocul găștii ăsteia de dezmățați. O vreme am crezut că ești acolitul pisălogului ăluia bătrân, Bell, până mi-a căzut fisa că, de fapt, ești amicul lui Mason. Ceea ce m-a uimit și mai strașnic. Pe Mason îl cunoști de mult?

— Practic, de când mă știu. Nu, nu chiar. Am fost colegi de școală, în Virginia. Pe urmă, după război, ne-am mai văzut regulat o vreme, la New York. Dar Mason are ceva ce te face să crezi că-l cunoști de când lumea, chiar dacă nu îl întâlnești prea des.

— Știu exact ce vrei să spui, zise Cripps. Dumnezeule, știu exact. Unde sfântul…

Dar se întrerupse brusc și clătină din cap. În vocea lui deslușisem mai mult decât o urmă de sarcasm. Eram oarecum nedumerit, neputând să-mi explic de ce tăcuse și căzuse pe gânduri, abandonându-mă la hotarul unui mic mister, dacă nu cumva își dăduse subit seama de nepolitețea încercării sale de a-l vorbi de rău pe Mason, care, totuși, era amfitrionul nostru. Dar nici așa nu s-a putut abține să nu aducă vorba de ceva – orice – legat de Mason, ceva care pe el îl deranja.

— Voiam să zic… reluă el moale, voiam să zic că-i un băiat straniu. Cu totul diferit de pușt iul virginian din amintirile mele.

— Cum adică? am întrebat.

El parcă nici nu-mi auzise întrebarea, sau, dacă o auzise, prefera s-o ignore.

— Ai fost vreodată la reședința Flagg de acolo, de pe fluviu? Frumos loc. Mergeam uneori în vizită, înainte de război, până să moară bătrânul Justin. Ce om încăpățânat a mai fost și ăsta. Dar de treabă, de fapt, și socot că ar trebui să-i fiu etern recunoscător, în ciuda comportamentului său marțial, avea niște impulsuri foarte umane. L-ai cunoscut?

— Mda, l-am întâlnit, într-un fel, am mormăit.

— Să știi că a suferit. Adică, a suferit cu adevărat, nu e vorba de prefăcuta angoasă ce se contractează în domeniul meu de activitate. Era neiertător în felul lui, dar avea și o dimensiune teribil de principială. Aproape puritană, dacă stai să te gândești. Bănuiesc că de-aia nici n-a divorțat. Zău că a suferit din pricina asta. Ți-a spus Mason ce s-a ales de mama lui? De Wendy?

— De când am sosit, n-am stat împreună suficient de mult timp ca să vorbim pe îndelete, l-am lămurit. Ultimul lucru pe care l-am aflat despre ea e că trăgea în continuare la măsea, sus la fermă.

— Emoționantă soartă, zise el. Dumnezeule, ce face băutura din om! E cazul să știu. Deși e vorba mai mult de simptom, nu de boala propriu-zisă. Presupun că boala noastră este acum, pur și simplu, o pandemie – de aceea vezi lumea ducându-se de râpă cu o asemenea viteză. Mai ales americanii. Boala fiind… ce? Spune-mi dumneata. Risipa generalizată a lucrurilor de calitate, un fel de prostrație groaznică, universală, a spiritului uman. Ca în cazul lui Burnsey al nostru: un tip sensibil și cumsecade pe dedesubt, aproape un actor mare. Și ce face el? La treizeci și cinci de ani, când artistul se maturizează și ar trebui să muncească pe brânci, cade în infantilismul ăsta idiot. Devine hippy Delincvent juvenil. Băiețaș spurcat la gură. După o pauză, continuă: Dumnezeu știe cum vom putea termina… era cât pe-aci să spun filmul ăsta.

Urmă o lungă tăcere.

Sub noi, musafirii se îndreptau către piscină. Unii purtau doar costume de baie, alții erau echipați mai tradițional, inclusiv afectatul și clevetitorul Morton Baer, care nu-și pusese chiloți de baie, ci se agita pe marginea bazinului în costumul lui flanelat și pufăia din trabuc. Se auzeau râsete, se ridica spre noi o sporovăială continuă în engleză și italiană, dar absolut nimeni nu intra în apă; sub un pâlc înflorat de umbrele de plajă, se așezaseră cu toții la mese, serviți de un chelner solitar, excedat de cereri. Înnebuniți de strania lumină albastră, o duzină de fluturi de noapte cât niște lilieci mărunți se roteau și săgetau aerul, proiectându-și pretutindeni umbrele diafane. Eu nu-mi dezlipeam privirile de Mangiamele: aproape goală, ea începuse să-și dea unghiile de la picioare cu ojă.

Deodată, o explozie uriașă sfâșie aerul în spatele nostru, în *salone.* De fapt, nu fusese o explozie, dar bubuise ca una. Când Cripps și cu mine am sărit în picioare și apoi ne-am răsucit rapid pe călcâie – așteptându-ne să vedem o ploaie de tencuială și un nor de fum –, tot ce am constatat a fost că ușile de la intrarea principală fuseseră violent izbite în lături și trântite sonor de pereți. Ambele canaturi vibrau încă. În prag stătea Cass Kinsolving. Era băut. Dar „băut” nu-i cuvântul adecvat. Era atât de beat încât abia se mai ținea pe picioare, Burns ar fi trecut drept abstinent – și cum venea către noi, căutând un reazăm pe spătarele scaunelor cu mâinile ca niște gheare, avea pe chip o expresie de abandon total și un gol de gândire, încât parcă nu exprima nimic și aș fi fost gata să jur că nu avea decât o idee foarte vagă despre coordonatele sale, despre ce făcea și încotro se îndrepta. Un tricou rupt și murdar – din dotările Marine Corps, de un verde decolorat – i se mula pe umerii puternici, dar înaintarea lui avea ceva lălău și decrepit, ceea ce-l făcea să pară bolnav, epuizat, ca și cum și-ar fi lăsat ultimele grame de putere

undeva în curtea de dedesubt. La un moment dat, am crezut că se va prăbuși cu capul înainte pe o sofa. Spre stupoarea mea, a ieșit, împleticindu-se, pe balcon, zicând, cu glasul încleiat, dar mai clar decât credeam că poate vorbi un om care se troscănise pe cinste:

— *Hello,* Leverett! Cum se mai simte tipul pe care l-ai călcat azi?

— *Hiya,* i-am răspuns.

E cazul să-mi precizez acum sentimentele față de Cass. Îl socoteam un bețivan ordinar și o pacoste din toate punctele de vedere.

Înainte de a apuca să mai spun ceva, Cass s-a întors către Cripps:

— Bună seara, Signor Regista, *come va?* Cum merg treburile cu cinemau'? Purcoaie și purcoaie de bani?

— *Va bene,* Cass, i-a răspuns Cripps. *Come state? Un po' tropo vino stasera?*

Se uita la Cass zâmbind, dar cu un zâmbet trist și oarecum îngrijorat.

Cass se prăbuși pe balustrada balconului, făcând-o să vibreze și să scoată un sunet aproape melodios. Se holbă la noi cu ochi aprinși, înecați în lacrimi, și cu un surâs umed, gâfâind și icnind, în timp ce fruntea îi era frământată de un tic nervos.

— Spune-mi un singur lucru, Signor Regista, ceru el, încă rânjind. Ce a comentat corul când bătrânul Oedip era încă la Colonos (dădea impresia că, dintr-un moment în altul, va cădea pe spate peste balustradă) și bătrânul Tezeu și-a târât oasele vechi de acolo…?

— Atenție, Cass! strigă Cripps, întinzând mâna spre el.

— „Căci lungile zile au produs multe lucruri, mai apropiate de suferință decât de bucurie", strigă Cass, înhățându-mi paharul și secându-l dintr-o sorbitură. Nu te apropia, bătrâne Buster Brown[28], măscărici bătrân ce ești!

Cu o mână tăia aerul în fața lui, amenințător, de parcă ar fi mânuit un pumnal invizibil, făcându-l pe Cripps să încremenească.

— Nu te apropia, bătrâne magician cinematografic cărunt, lasă-mă să-mi înalț cântecul! „Căci lungile zile au produs multe lucruri, mai apropiate de super… pardon, de suferință decât de bucurie, iar cât despre plăcerile tale, vechiul lor loc nu le va mai cunoaște, când viața omului a trecut de termenul potrivit…” Huhu!

Brațul îi lunecă de pe balustradă și el se redresă; îndreptându-și spinarea, își vârî mâna pe sub gâtul tricoului și rămase așa, clătinându-se ușor, în poziția scenică a unui cabotin de odinioară.

— Înapoi, vă zic vouă! „Mântuirea, mântuirea” – ca să continui – „vine până la urmă pentru toți, când damnarea în Hades ne este revelată brusc, fără cântec de nuntă, liră sau dans, în sfârșit Moartea!” (Pauză de respirație.) Acum, afurisit de frumoasa antistrofă: „Nimic nu-i mai bine decât ca pe lume/ Să nu fi venit niciodată, / Ori, dacă a zilei lumină văzut-ai, / Să faci cât mai grabnic tu cale/ întoarsă în beznă. Căci când tinerețea/ Cu veselul farmec al vieții…”

— Încet, încet, Cass, strigă Cripps, pășind spre el. Mai încet, băiete. O să aterizezi în grădină.

— „… Cea fără necazuri se duse…”[29]

Aici se opri. Cu capul lăsat pe spate în unghi drept, se străduia să soarbă și ultima picătură din pahar. Era un pahar larg la gură și cubulețele de gheață se îngrămădiseră bizar pe lentilele ochelarilor lui Cass, iar apa i se scurgea pe lângă urechi.

— *Io mi sazio presto di vino,* anunță el, cu un sughiț final. Scotchul ista a’ lu’ Mason e absolut *dandy.* Îți dau lacrimile de la el. (Schiță un pas înapoi spre *salone,* ținând paharul cu ambele mâini în fața lui, ca pe un potir.) Cred că o să-mi iau…

— Ușurel, Cass, îl opri Cripps. Nu crezi că ai băut destul?

Zicând acestea, un râset sec, involuntar, îi scăpă de pe buze și l-am auzit șoptind cuvintele *infirmiere pentru beți*vi.

— De ce nu te…

— Ce părere ai? Ce părere ai despre asta, bătrâne mag coliliu al artei cinematografice? Ai observat frazarea impecabilă, intonația, accentul, adică simpla și afurisita aia de *intensitate* a declamării mele? Fiecare silabă – un mic grăunte de aur strălucitor, produs de buzele divine ale lui Garrick[30] însuși! Pune-mă în film! Pune-mă în film, ce Dumnezeu! Cu talentul și mutra mea și cu doxa ta nu există să avem vreo problemă! Fătucile vor umple sălile de la un ocean strălucitor la celălalt[31]! Niciun chiloțaș nu va rămâne uscat în niciun cinema! Ce părere ai, bătrâne Regista? (Își așează brațul gros pe umărul lui Cripps.) Urmează-mi povața, descotorosește-te de actorii ăia de mâna a doua, de chilipirgiii ăștia de vodevil, de scamatori, zevzeci și alte gunoaie! Angajează un bărbat adevărat ca mine, în stare să smulgă oftaturi și de la un jocheu oțelit…

— Cass, zise Cripps, dă-mi voie să te duc…

— Stai! Să-ți spun ce facem. Împreună, tu și cu mine, le dăm un Prometeu. Reintroducem tragedia în imperiul Pepsi-Cola, al untului de arahide și al lui Modess Because[32]. Asta vom face, pentru numele lui Dumnezeu! Și o să-i obligăm pe analfabeți să le placă! Gata cu popcornul, gata cu corăbiile de vis, gata cu Donald Duck și cu visurile erotice de la mezanin! *Tragedie,* pentru numele lui Dumnezeu, le vom da tragedie! Ceva ce să le consolideze șira spinării, să le fortifice încheieturile și să le curețe sufletelele! Ce ți-ar plăcea mai mult? *Ajax? Alcesta*? *Electra*? *Ifigenia*? Hoo -boy! (Din nou își vârî pumnul pe sub gulerul tricoului.) „Nu vreau să fiu ucigașa mamei mele și a ta. Îmi ajunge sângele ei. Nu, voi împărtăși

destinul tău: cu tine voi trăi, sau cu tine voi muri: spre Argos călăuzi-te-voi…”

— Cass, îl întrerupse Cripps. Eu cred că ai nevoie de un somn lung și dulce. Dac-aș fi în locul tău…

— Stai așa! strigă Cass din nou. Dar tăcu brusc. Se scărpină pe frunte:

— Am uitat ca lemnul cu ce misiune am venit. (Un moment, pe față i se întipări o expresie deconcertată; apoi, cu fața luminată brusc de un zâmbet, se plezni peste coapsă, zicând:) Pe toți sfinții, cred că vom recurge la un pic de ciordeală subtilă. Psst! șopti, aplecându-se la urechea lui Cripps. Să nu sufli o vorbuliță nimănui, bine? Nicio vorbuliță, cât de mică.

— Nu pricep, zise Cripps, cu un rânjet jenat.

— Ilustrul proprietar nu-i pe-aici? Bătrânul Mason a dispărut? (Chicoti puțin și apoi încetă, iar chipul îi deveni grav și misterios.) Când șobolanul nu-i acasă, Regista, zise el cu o șoaptă scenică răgușită, motanul Tom joacă pe masă. Acum mă duc să-mi aduc afurisitele alea de leacuri!

Spunând asta, se desprinse de Cripps, se întoarse și părăsi balconul, poticnindu-se. Și eu, și Cripps am făcut niște mișcări scurte, reflexe, ca să-l oprim, dar cu câteva secunde prea târziu; ca un taur legat la ochi și incapacitat, se prăbuși direct peste băncuța pianului, căzu în față, cu genunchii îndoiți și brațele înălțate ca la rugăciune ale unui om împușcat din spate, prăbușindu-se peste claviatură cu o tunătoare explozie de note grave și ascuțite; o fracțiune de secundă rămase țintuit, ca un virtuoz zbârlit într-un fioros acces de nebunie, după care alunecă la podea, gemând, trăgând peste clape, cu o singură mână, un furtunos *glissando.*

— O Doamne!, scânci Cripps, și am sărit să-l ajutăm.

Dar, înainte ca cineva să ajungă la el, Cass sări în picioare, pipăindu-se neliniștit, să vadă dacă-și rupsese vreun mădular.

— Nu s-a întâmplat nimic, Regista, zise el. (Aruncă o privire nedumerită către pian.) Poate că l-am dezacordat…

— Hai, Cass, se supără Cripps. Acum du-te jos.

Împreună, flancându-l din ambele părți, l-am manevrat pe

Cass înapoi, către ușa deschisă. Respira în serii scurte, împrăștiind o duhoare de vin și transpirație.

— Ascultă-mi sfatul, repetă Cripps. Bagă cornu-n pernă!

Încă pipăindu-se, Cass încremeni în capul scărilor.

— Da, zise, cu voce distantă. OK.

Pe urmă, cu mare precauție, ținându-se strâns de balustrada de marmură, coborî în curte, iar Cripps și cu mine am rămas singuri.

— Băiatu' ăsta se omoară singur cu zile, încetul cu încetul, remarcă Cripps, clătinând din cap. De când sunt eu n-am văzut pe cineva care să bea atât de temeinic, și-l includ aici și pe vechiul amic Burnsey

— Ce l-a apucat?

Ne-am întors înapoi pe balcon.

— Era un necunoscut pentru mine până zilele trecute, când am sosit. Habar n-am cine dracu' este, dar e o figură. Mason îl ține cumva în lesă. (Expresia feței îi deveni amară și încruntată.) Am văzut ceva atât de *josnic,* atât de *revoltător,* izbucni el, de fapt atât de *dezgustător,* că nici n-ai crede dacă…

Treptat, vocea îi pieri…

— La ce te referi? l-am întrebat.

Se părea că o mulțime de lucruri misterioase se întâmplau în locul acela straniu și voiam să aflu și eu ce anume.

— O, la nimic. (Aruncă o privire scurtă la ceas. Pe urmă, absolut nejustificat, ori ca și cum ceasul i-ar fi dat voie să-și explice brusc ceva, continuă:) E epoca lichelelor. Dacă nu suntem vigilenți, ne trag la fund, să știi.

Parcă ușurat, se cufundă într-o tăcere funestă. Jos, în sat, orologiul bătu ora. Cripps îmi întoarse iar spatele, ca să contemple, gânditor, luminile îndepărtate de pe apă, iar eu mi-am spus că nu mai întâlnisem niciodată un om care să aibă în el atâta amărăciune, atâta mâhnire. Unica notă vibrândă a clopotului se stinse și liniștea se restabili: ora unu, se făcuse dimineață. De pe un geam aflat direct sub noi, izbucni din nou muzica din *Don Giovanni,* impetuoasă, pasionată, ademenitoare, atât de tare că-ți făcea impresia că cineva, furios, dăduse volumul la maximum. *Rinfrescatevi!* am auzit vocea lui Leporello, bubuind peste corzi și flaute. *Bei giovinotti!* Și se înălță până departe, în noaptea neagră, ricoșând de pe pantele luminate de lună din cealaltă parte a văii, îndepărtate dar atât de apropiate, până jos pe țărm, între bărci și luminile sclipitoare – *Ehi caffé! Cioccolatte!* – și mai departe, tot mai departe, până în Calabria, și apoi în Sicilia, n-am de unde să știu. La marea erupție de sunete, ființele de aur din jurul piscinei tresăriră și își întoarseră capetele cu fețele întrebătoare, ca o turmă de dobitoace întrerupte din adăpat, înțepenite de frică.

— Uită-te la ei, rosti Cripps, apăsat. Știi, băiatul ăla nu greșește prea mult, la urma urmelor. Cea mai grozavă formă de artă inventată de om, și ce obții cu ea? Un vid… *cosa da nulla…* mai nimic. Nici măcar barbari nu suntem. Suntem niște saltimbanci. (Căscă.) Bine, o să încerc să mă duc la culcare. Ai avut vreodată insomnii?

— Nu prea des, am recunoscut.

— Dă-mi voie să-ți dau un sfat. Formează-ți tabieturi, nu te suprasolicita pentru nimic, uită de… cinste, trudă, orice ți-ar putea veni de hac, așa cum mi-au venit mie. Știi, zac culcat și alunec în ceva ce nu-i chiar somn, și visez. În vis, eu sunt mereu victima. Un jucător profesionist de golf, o bocitoare și o majoretă își dispută sufletul meu. Noapte de noapte. Uneori, câștigă bocitoarea,

alteori, profesionistul de golf. Dar, de cele mai multe ori, majoreta. Pur și simplu, stă acolo și dă din poponeț – și pe urmă, mă strivește cu picioarele până-mi dau obștescul sfârșit. *Auzi…*

Don Giovanni se terminase. Acum, dezmățat, dureros, de o frumusețe scandaloasă ce-ți îngheța șira spinării, un cântec american de la munte erupse în noapte, pulsând cu voci mesianice, distonante, una masculină, alta feminină, și cu vibrația ghitarelor cu corzi de oțel. Poate că numai volumul era de vină, sau vreo rămășiță de nostalgie după muzica asta de pe tărâmul meu natal, dar mi s-a părut că nu auzisem niciodată ceva atât de încântător și atât de oribil, în același timp, iar mintea mea începu să se răsfețe în clima sudică, cu voci sudice și scene din Sud:

La întrebarea zilnic repetată, nimeni nu poate să dea un răspuns:
Ce-e-e se-ntâ-âmplă cu lumea asta?

Berării sătești, păduri de pin, drumeaguri de țară colbuite, pământ roșu, mlaștini, amurguri de vară cu miresme dulci – mintea îmi era copleșită, inundată de amintiri.

— Doamne, i-am spus lui Cripps, ce-i asta…?

— Psst! Taci și ascultă:

Zvonul ăsta-l auzim, de alt război să ne ferim.
Revelațiile sunt transpuse-n faptă…

— Splendid, șopti Cripps.

Sufletul ți-e pe nisipuri mișcătoare, sfârșitul e aproape:
Asta se-ntâ-ă-âmplă cu lumea…

Cu fețele palide, sucite spre sursa acestei blasfemii, oamenii de lângă piscină începură să reacționeze la zgomotul deșănțat: mai întâi, un

italian în cămașă sport lansă, *sotto-voce,* o sudalmă, înroșindu-se; Mangiamele își acoperi urechile cu palmele.

Vechea, neprețuita Bibl'e zice: Păcatul trebuie să piară –

Ce-e-e se-ntâ-âmplă cu lumea asta?

Muzica se scurgea parcă peste toată Italia, plină de durere sfâșietoare; zdrăngănitoarele chitare se uneau cu vocile sălbatice, apocaliptice, într-o unică lamentație lungă și pulsândă – patosul, încheind cercul, căpăta un fel de măreție rănită. Am ascultat până când ochii mi s-au umplut de lacrimi rușinate. Dintr-odată, brusc, cu zgrepțănarea stridentă a acului de patefon – o lamă ascuțită sfâșiind noaptea –, muzica strangulată se stinse și din camera de dedesubt se auziră niște strigăte înăbușite de bețiv.

— Gunoaie! Era vocea lui Cass. Porci! Gunoaiele pământului!

Apoi, după o vreme, cu o intensitate mult mai scăzută, *Don Giovanni* umplu iarăși noaptea, iar oamenii de la bazin se relaxară, își reluară trăncăneala șoptită, sub cercurile de umbră descrise de fluturii de noapte.

— Băiatu' ăsta își face singur seama, comentă Cripps. Ce-i de făcut? L-ar putea opri pe Mason și pe toți cei de teapa lui. Dar uite în ce hal a ajuns. Își face singur de petrecanie.

Îmi ură noapte bună și dispăru.

La puțin timp după plecarea lui Cripps, se întâmplă un lucru cu adevărat neplăcut. După ce l-am urmărit cum se îndepărtează, am mai zăbovit puțin pe balcon, contemplându-i de sus pe cei de la piscină. Am ascultat muzica – ar trebui să spun că m-am lăsat frământat de ea; după o vreme, ea redeveni puternică și asurzitoare; vocea Elvirei, a

lui Masetto și a lui Ottavio mieunau ca ale unor motani în călduri, în timp ce detestabilul *grande* își continua opera de seducție; muzica urca, bubuind, și mă învăluia, înecând zgomotele de la bazinul de sub mine. Priveam luminile plutitoare de pe mare, răvășit de frumusețea lor, dar cufundat în cea mai profundă mâhnire – în primul rând, din cauza lui Cripps, care, într-un mod straniu și indirect, îmi năruise speranțele fericite pe care mi le pusesem în America, într-o asemenea măsură încât, dacă amintirea nu mă înșală, am început să mă gândesc la alternative: o nouă slujbă la Roma, însurătoarea cu o prințesă de undeva, deplasarea urgentă în Grecia. Mă bălăceam în autocompătimire, mă durea și mă mânca pe trahee. Dar, nu peste mult, tristețea mi s-a risipit: la Dracu' și cu Cripps, mi-am zis, răsucindu-mă pe tocuri ca să pornesc singur către vedetele de cinema de la piscină. După câteva minute, în care străbătusem deja încăperea cea lungă, o ușă s-a izbit în lături la câțiva pași în față, dând la iveală o scară ascendentă, și o fată de optsprezece, douăzeci de ani, care intră în cameră, alunecând ca pe sticlă, căzu grămadă pe podea, apoi sări în picioare și se frecă la umăr, suspinând de ți se rupea inima. Frumusețea ei era aproape perfectă; scurtul răgaz cât am putut-o privi, stând acolo indecisă, cu ochii ei căprui măriți de suferință și de groază, a fost suficient ca să mă topesc de dorință. Am întins brațul s-o sprijin, fiindcă părea gata să se prăbușească din nou, dar ea se retrase instinctiv, aruncând o privire disperată, de animal hăituit, spre scări. Era îmbrăcată cu o rochie neagră, din material ieftin, din acelea purtate de servitoare; piepții sfâșiați lăsau să se vadă, practic, un sân întreg, plin, greu și splendid format și toate cele zece secunde cât rămase nemișcată – paralizată, pare-se, de panică și nehotărâre – m-am simțit și eu pironit locului, lipsit de darul vorbirii, sfâșiat atât de dorința galantă, inutilă, de a ajuta, cât și de

imboldul bestiei din mine, care-mi împingea privirile înspre deliciosul, fremătătorul ei sân. Apoi, acoperindu-și brusc partea dezgolită, încă suspinând amarnic, fata se plesni peste față:

— *Dio mio!,* strigă ea, înnebunită. *Questa e la finei Non c'è rimedio!*

— Pot să te ajut? am început eu, timid.

— Ah, Doamne, te rog!, exclamă ea pe englezește. Te rog, nu…

Apoi, recâștigându-și stăpânirea de sine dintr-o suflare, trecu năvalnic pe lângă mine, cu un mic geamăt de teamă, cu părul negru despletit incitant peste față, cu tălpile goale, lipăind într-o fugă panicată, și se îndepărtă de-a curmezișul holului. Mă obligase să mă învârt ca un titirez așa că am aterizat, încă vibrând, pe o băncuță de marmură. Până să mă ridic, din direcția scării se auzi un nou zgomot tunător, parcă produs de o avalanșă de cutii și valize. Era un vacarm cacofonic; toată casa fremăta. Apăru Mason, alunecând și el pe podeaua sticloasă, bătând sălbatic aerul cu brațele și apoi redresându-se; patinând, se opri exact în fața mea. Avea trei plasturi Band-Aid pe față. Părul i se zburlea în toate direcțiile. Halatul de mătase, prea scurt și, evident, îmbrăcat în mare grabă, îi expunea torsul, acoperit de o pătură transpirată de păr des, roșcat, iar de sub halat i se iteau genunchii noduroși. Destul de nepotrivit, în picioare avea saboți de lemn pentru duș, răspunzători în mare parte de tot acel zgomot.

— Unde e? a mârâit la mine, cu fața roșie și hidoasă.

— Cine? l-am întrebat. Mă retrăsesem, intimidat, spre capătul băncuței. Niciodată nu-l văzusem într-o asemenea stare: avea o expresie brutală, sălbatică, ochii injectați și un braț ridicat și îndoit, amenințător, așa încât m-am temut că-mi va trage una.

— Unde s-a dus? zbieră el. Spune-mi, idiotule! O omor!

— Pe cuvântul meu, Mason, am răspuns. Habar n-am.

— Minți!

Pe urmă, cu un mers ciudat, dureros, crăcănat, infinit de lent și de rigid, se îndreptă spre coridorul pe care dispăruse fata.

— Așteaptă-mă aici, Petesy băiete, că vin imediat să scot din tine un munte de căcat galben de trădător.

Pe fața amfitrionului meu plutea un soi de surâs, dar în glas nu avea decât ură curată și venin.

Poate vă mai amintiți de visul despre trădare, descris de mine la începutul narațiunii – cel cu prietenul asasin care vine să-mi bată în geam. Cumva, când mă gândesc la coșmarul acela și imediat după aceea, mi-l zugrăvesc în minte pe Mason, așa cum arăta în momentul respectiv; apoi devin conștient de o altă viziune – pe jumătate vis, pe jumătate fantezie – care mă obsedează de la plecarea mea din Sambuco.

Iată cum arată ea: cu un aparat Polaroid, i-am făcut o poză unui prieten. Așteptând să treacă minutul necesar, intru, fără țintă, într-o altă cameră și abia acolo extrag din aparat fotografia printată, jilavă și lucioasă. „Ha!”, sau „Hei!”, sau „Uite!”, strig, încântat, către prima cameră. Dar, aplecându-mă să examinez fotografia, nici vorbă să văd în ea chipul prietenului meu, ci doar un monstru hidos, îngălat. Iar tăcerea din prima cameră e netulburată.

3

— Dumnezeule mare, exclamă Cass într-o zi, în timp ce ne aduceam aminte de acea seară în avantajul lui, chiar atât de groaznic m-am purtat?

— N-aș folosit cuvântul „groaznic”, i-am răspuns. Nu erai „groaznic”. Din câte îmi amintesc, erai chiar elocvent, dar cam incoerent. Dar… în fine, erai, într-adevăr, orb.

Reflectă în tăcere la spusele mele.

— Pianul ăla, zise până la urmă. Am căzut grămadă pe pianul ăla. Dar, îți jur, nu țin minte absolut nimic.

— Dacă erai treaz când ai făcut numărul ăla, ai fi petrecut o săptămână la spital.

— Și muzica aia de coarde, Iisuse. O mai am pe undeva, l-am imprimat peste ea pe Buxtehude. „Ce se întâmplă cu lumea?” Wilma Lee și Stony Cooper. Am cumpărat discul la Petersburg, Virginia, imediat după război, când i-am fost oaspete vărului meu. L-am purtat cu mine prin toată Europa. Dar, pe cuvânt, nu-mi amintesc să-l fi ascultat acolo… Mai ales în noaptea aceea.

— Ba l-ai ascultat, să știi. Mamă, ce l-ai mai ascultat!

— Doamne, Dumnezeule! (Tăcu o vreme și apoi întrebă:) Când presupui că s-a întâmplat? Cât era ceasul în seara aia?

— Dimineața, am zis. Pe la unu dimineața.

Încrețindu-și fruntea, mă privi fix:

— Bine, înseamnă că tot atunci l-ai văzut pe Mason ultima oară înainte de a muri. Fugind după Francesca. Am sau nu dreptate?

— Înseamnă că aia a fost Francesca? Fata ucisă de el?

Preț de un moment, pe fața-i întunecată se citi o inexprimabilă tristețe. Era prima sa reacție de această natură de la sosirea mea la Charleston; cred că în parte datorită venirii mele, presupun,

începuse să retrăiască acele întâmplări și în momentul respectiv nu aveam decât o vagă idee despre cât de mult ținuse la fata aceea.

— Ea a fost, răspunse Cass, mâhnit. Putea fi oricare alta. Ai mai văzut-o după aceea?

— Da, dar cred că nu după multă vreme. Cu tine.

— *Unde,* pentru numele lui Dumnezeu?

— Jos, în curte. Tu… (M-am întrerupt. Era ceva jenant și nu știam dacă voia să audă.) O sărutai. Sau ea te săruta pe tine. Crede-mă, nu te spionam, am adăugat, grăbit. Pur și simplu, s-a nimerit să fiu acolo.

— Nu, sigur că nu. Dar…

Uluit, își trecu degetele prin păr. Apoi, după un moment, zise:

— Uau, să știi că încep să-mi amintesc. Crâmpeie și fragmente, secvențe scurte, înțelegi? (Iarăși tăcu, dar după o vreme ochii i se luminară încet, se ridică de pe scaun și începu să meargă la pas prin cabana de pescuit înghesuită. Ploua, acoperișul avea găuri și apa mi se scurgea pe sub guler pe spate.) De exemplu, ceea ce tocmai mi-ai povestit. Și de asta uitasem cu totul. O pată neagră, complet neagră. Sigur c-am mai văzut-o. Da, da, m-am întâlnit cu ea. Și…

— Și, ce?

Cass se scărpină sub bărbie.

— Și ea… Ascultă, zise, e important. Încearcă să-ți amintești cât poți de precis. Cât timp crezi că ai stat la petrecere? Adică, înainte să apară Mason și să se răstească la tine?

Am căzut pe gânduri, încercând să determin perioada cu exactitate.

— Cred că la unsprezece treizeci am intrat în vilă cu Rosemarie. Și… vai, era trecut puțin de unu când Mason a venit rostogolindu-se pe scări, fugărind-o pe Francesca. În total, ceva mai puțin de două ore, cred. Dar de ce…

— Așteaptă puțin, așteaptă puțin, ceru el, făcându-mi semn să tac. (După o vreme se întoarse către mine, cu un zâmbet trist și palid.) Fii bun și spune-mi următorul lucru: când l-ai văzut ultima oară pe Mason?

Am încercat un răspuns, din nou oarecum jenat.

— Cel puțin întrebarea asta e ușoară. Când te-a pus să joci numărul cu foca domesticită? Când te-a pus să…

Mă încâlceam oribil în vorbe.

— O, da, Iisuse, bălmăji Cass. Poppy mi-a povestit ceva despre asta. N-am suportat și n-am lăsat-o să termine. (Iar se opri, agitat, masându-și brațele goale.) Atunci a fost momentul când… când m-ai salvat tu, cred. Nu-mi amintesc precis, dar țin minte partea de după, când mi-am revenit din beție. Dar după numărul meu de circ, nu l-ai mai văzut niciodată pe Mason?

— Doar când era rigid și rece.

Sumbru, cufundat în gânduri, privi minute lungi afară, prin geamurile pe care șiroia ploaia.

— Cândva, rosti el încet, într-un punct dintre aceste două momente, ea mi-a spus ceva. (Se lovi în tâmplă cu dosul palmei, ca pentru a-și disloca memoria.) Mi-a spus ceva…

Întreaga discuție mă contraria, iar tăcerea probabil că-mi scotea în evidență uimirea, pentru că, după o clipă, s-a întors spre mine și mi-a spus, cu glasul bine strunit:

— Trebuie să înțelegi și să ierți. Nu vorbesc în dodii, zău că nu. (Umplu o tigaie cu apă și, așezându-se lângă mine, se apucă să eviscereze un pește.) Vreau să fiu sincer cu tine în legătură cu ceva. Un lucru la care nici măcar n-am dorit să mă gândesc, darmite să vorbesc despre el. Poate că-i mai bine așa – să-mi descarc sufletul. Dar… bine, uite cum s-a întâmplat. Numărul de focă domesticită, așa cum i-ai spus tu. În vara aceea, Mason m-a pus să vin și să plec, de mai multe ori. La început totul a mers OK, ba chiar eram amici.

Dar mai târziu, ceva s-a împuțit. Cu trasul meu la măsea și condiția sinistră în care mă complăceam, a început să mă calce în picioare – literalmente iar eu îl lăsam. Am ajuns în așa hal că îl răsplăteam pentru timpul cheltuit cu mine ziua. Eram un pârlit de *peon,* dacă vrei adevărul. (Făcu o pauză.) în viața mea n-am urât mai tare pe cineva.

Tăcu, transpirând deasupra peștelui.

— Deci… am început eu.

— Cândva, am să-ți povestesc totul de-a fir-a-păr. Dar acum… în orice caz, chestiunea stă în felul următor: adineaori vorbeai despre ce șocat ai fost de ceea ce-a făcut Mason. Despre faptul că, deși îl credeai capabil de un viol în toată regula, în stil american, roșu-alb-albastru, nu-l vedeai dedându-se la atrocități, așa cum a făcut-o. Ei bine, când ai spus cuvintele astea, am avut o revelație. Pentru că aceleași sentimente le-am avut și eu, la Sambuco, atunci când s-a terminat totul. Îl uram din tot sufletul, era cea mai mare canalie din câte îmi ieșiseră în cale, dar, mai târziu, nu l-am mai văzut capabil de una ca asta. Ceea ce săvârșise cerea o însușire care-i lipsea lui Mason. Cruzimea și răutatea lui erau de altă natură. Numai că… (Tăcu din nou și, în timp ce mânuia încordat cuțitul, mușchii i se reliefară de-a lungul brațelor.) Afurisit de baboi, bodogăni el în cele din urmă, parcă vrând să alunge subiectul pentru totdeauna. Mai că nu merită. Pielea pe el e ca…

Poate că mă înșelam, dar pe moment am avut impresia că va izbucni în plâns.

— Numai că, ce, Cass? am insistat. Ascultă, poți fi sincer cu mine, așa cum zicea… Nu încerc să scot de la tine ceva ce nu vrei să…

— Numai asta, îmi răspunse el, întorcându-și, calm, fața către mine. Numai că acum mi se pare că, dumnezeii mă-sii, am interpretat eu greșit lucrurile. Poate că, totuși, el avea însușirea respectivă. Tot ce spui tu – toate chestiile față de care eram orb – arată limpede că intenționa s-o

violeze de la bun început. Ea nu-i ceda, deci avea de gând s-o ia cu forța. Să luăm după-amiaza cu pricina – ce i-a spus atunci lui Rosemarie, chiar înainte de a-i trage o scatoalcă? Pe urmă, scena povestită de tine – când a fugărit-o pe Francesca pe scări. A strigat „O omor!”. Nu așa ziceai? Pe urmă…

— Pe urmă, ce?

— Nimic, zise el, buimac. Se întoarse din nou spre mine. Să adoptăm o altă perspectivă. Poate că sunt un ticălos. Poate că am o atitudine necreștinească. Poate că vreau, pur și simplu, să mă conving că Mason era un monstru.

— Monstru? am repetat. Se părea că prietenul meu renunțase la rezerva cu care vorbea despre Mason și era gata să-și exploateze avantajul.

— Spune-mi, i-am zis eu, s-a purtat mizerabil cu tine în Italia, nu-i așa?

Medită îndelung la întrebarea mea, întorcând-o, preocupat, pe toate părțile.

— Da, cred că da. Dar mi-ar plăcea să știu în ce măsură asta s-a datorat propriei mele depravări – vechii mele decăderi –, în ce măsură am fost singur vinovat de prăbușirea mea. Poate că într-o zi, când voi fi capabil să gândesc fără patimă și să-mi amintesc totul, îți voi povesti și despre asta. (Tăcu, îndepărtând solzii uzi de pe lama cuțitului, și-apoi își șterse mâinile.) Știi, chestia asta cu răul – continuă el, pe un ton mult mai sumbru și mai monoton – este destul de stranie: ce este răul, o realitate sau un construct mental? E o boală, precum cancerul, o tumoră ce poate fi extirpată și distrusă, poate cu un medic psihiatru jucând rolul chirurgului, sau, dimpotrivă, ceva ce nu poate fi vindecat în niciun fel, ceva ce trebuie strivit sub talpă, așa cum calci un păduche purtător al barilului ciumei bubonice, distrugând, dintr-o lovitură, și boala, și agentul ei?! Nu demult – tu, ca avocat, trebuie să știi asta – copiii de zece ani erau spânzurați dacă șterpeleau dulciuri în valoare de

cinci cenți. Și asta în vesela Anglie, dar și în Franța. Cred că asta era teoria despre ciumă. Strivește răul, smulge-l din rădăcină. Acum, un puști umblă pe străzi – și nu mai are zece ani, ci mai degrabă douăzeci, așa că ar trebui să-și folosească blestematul ăla de cap – și comite cine știe ce infracțiune stupidă și fără rost – poate chiar o crimă –, iar autoritățile îl declară bolnav și-l trimit să se caute la cap, potrivit ideii că răul nu este – ia să vedem – nimic mai mult decât o prezență pasageră în creierul omului. Ambele teorii fiind la fel de malefice ca răul pe care se presupune că-l distrug sau vindecă. Cel puțin, asta e concluzia la care am ajuns eu. Și, pe viața mea, nu cunosc nicio cale de mijloc de aur între cele două.

— Dar cum se aplică toate astea la Mason?

— Păi, mai întâi dă-mi voie să-ți explic ceva. Nu intenționez să mă dau mare, nici să-mi plâng de milă, dar, uite, am ajuns până unde am ajuns – nu prea departe, recunosc – cu mari eforturi, după cum știi. N-am trecut de clasa a doua de liceu acolo sus, la nenorocita de școală din North Carolina; și acum, după atâția ani, ortografia și punctuația îmi dau strașnic de furcă. Dar am învățat să citesc și am citit pe rupte, din proprie inițiativă, cred că am citit de zece ori mai mult decât americanul mediu, deși, firește, asta poate însemna o singură carte. Oricum, cred că o mare cotitură în viața mea s-a produs imediat după război, când am fost externat din secția de psihiatrie a spitalului naval din California, despre care ți-am mai povestit. Era acolo un medic specialist – un individ colosal. Căpitan de marină, îl chema Slotkin. I-am spus că mă interesa pictura, pe vremea când eram elev iar el m-a plasat într-un grup de terapie prin pictură, și sunt sigur că acela a fost momentul în care am devenit artist. Așa se explică, după mine, de ce, după război, am aterizat la New York și nu înapoi, în Carolina. În orice caz,

n-am putut cădea de acord în privința melancoliei mele, sau ce-o fi fost, cu nuanțele ei maniaco-depresive, dar am stat mult de tot de vorbă cu el, iar individul avea o anumită gentilețe, o anumită răbdare, care aproape că m-au scos din depresie și, chiar înainte de a pleca de acolo – netămăduit –, mi-a dăruit o ediție în două volume a tragediei antice grecești. Era ceva total neobișnuit, cred, acest cadou făcut de un căpitan de marină unui recrut de la pușcașii marini, dar cred că a văzut ceva în mine, cu toate că eu nu dădeam doi bani pe Freud al lui. Îmi aduc aminte că m-a sfătuit: „Citește din cartea asta când te simți deprimat și părăsit.” Apoi, a adăugat ceva de genul: „Adevărul este, știi, că n-am progresat deloc față de greci.” Ceea ce, trebuie să recunoști, e o observație grozavă, venind de la un psihiatru militar. Un om de treabă, bătrânul Slotkin.

— Când ai pomenit de faptul că în noaptea cu pricina am citat pe larg din Sofocle, imediat mi-am adus aminte. Groaza și transpirația rece de atunci, viziunea înspăimântătoare a prăpastiei. Înainte de a ajunge la Sambuco, memorasem fragmente ample din cele două tomuri. Iar când m-ai văzut în noaptea în aceea, eram într-o stare disperată – tot atât de îmbătat de Oedip, pe cât eram de băutură. (Se opri și-și trecu, gânditor, degetul peste tăișul cuțitului.) Totuși, uite cum a fost. Să-ți explic, dacă pot. (O nouă pauză – închise ochii, ca la rugăciune, parcă implorând amintirile îndărătnice să iasă la suprafață din magma trecutului.) Eram beat criță. Cui. Ceva ce ai spus tu… Ceva ce se referea la răul despre care discutam… (Pleoapele i se deschiseră și se întoarse înspre mine.) Da, cred că îmi amintesc câte ceva. Îmi vin în minte tot mai multe lucruri. Foarte vag, îmi amintesc cum am urcat sus, la etaj. Pianul, nu. Dar de Oedip și de Cripps și de tine… da, puțin. (Clătină din cap.) Nu, este o legătură pe care deocamdată n-o pot stabili. Doamne, parcă am fi la o afurisită de *séance.*

Căutam de zor ceva în minte în noaptea aceea… dar acum îmi scapă ce. Crezi că e posibil să-mi fi făcut apariția atunci, noaptea, doar ca să-l enervez pe Mason recitând din Oedip? Nu, mă îndoiesc. (Iarăși clătină din cap, mai energic.) Tot ce știu acum este că dețineam un soi de adevăr al unui bețivan, extras din piesa aceea, unul care se referea, în mod sigur, la rău, și că Mason…

Tăcu și-și aprinse, foarte calm, o țigară de foi.

— Dar poate mă înșel. Sincer, ce părere ai avut atunci despre Mason?

— O, nu mai știu, i-am răspuns. Nu mi-l puteam explica. N-am știut niciodată ce e cu el. Era o javră. Un bebeluș mare, răzgâiat, cu grămezi de bani de cheltuit și cu pretenții infinite. Cel mai teribil mincinos de pe fața pământului. Detesta femeile. O mizerie de om. Și totuși…

— Totuși, ce?

— Totuși, uneori, era foarte distractiv să-i fii în preajmă. Al dracului de amuzant mai putea fi. Dar nu era doar un bun conviv Dacă-i eliminăm toate defectele, ar fi fost un băiat de treabă.

— De fapt, de când îl cunoșteai?

— E o socoteală mai complicată, am răspuns. Am fost colegi de școală doi ani. Apoi, am petrecut împreună vreo săptămână, la New York, imediat după război. Nu mai țin minte exact despre cât timp e vorba. Probabil de zece zile. Poate două săptămâni. Apoi, ziua aceea unică de la Sambuco. Asta a fost tot. Dar… Cu toate astea, avea o anumită calitate… Vreau să zic, stăteai cu el numai douăzeci și patru de ore, și îți dezvăluia mai multe despre persoana lui decât o fac alții într-o viață întreagă. Era un…

Aici m-am oprit, neștiind cu adevărat ce fusese.

— Povestește-mi despre Mason, îmi ceru Cass.

— Păi, nu prea am ce povesti, am protestat eu. Nu prea cred că aș putea…

— Te rog, povestește-mi, insistă el.

Așa că am încercat. Mi-am dat silința să-i relatez tot ce-mi venea în minte. I-am spus că, după catastrofalul weekend din Virginia, pierdusem legătura cu Mason, dar că ne scrisesem din când în când, o vreme (el era, de obicei, cu Wendy, la Palm Beach, Havana, Beverly Hills, New York; scrisorile sale erau licențioase și pline de umor), însă corespondența noastră se rărise și, la un moment dat, el se dăduse la fund. I-am spus și că trecuseră zece ani – până la lună – înainte de a-l reîntâlni, absolut accidental, într-un bar din New York…

Fără îndoială, e ușor de zis că, dacă nu l-aș mai fi văzut niciodată pe Mason, lucrurile s-ar fi desfășurat altfel; că, pierzând legătura imul cu celălalt, nu ne-am fi refăcut vechea comuniune spirituală – o expresie solemnă pentru „amiciție" sau vreun alt termen la fel de american și de specios –, dar că, odată restabilită aceasta, el își permisese să mă invite la Sambuco. Existența noastră, însă, e alcătuită în cea mai mare parte din astfel de imponderabile; important este că ne-am reîntâlnit. Era spre sfârșitul primăverii, cam cu o săptămână înainte de a-mi primi postul la Agenție și de a mă îmbarca spre Europa. Stăteam prost cu banii și o slujbă la serviciul de consultanță pentru veteranii de război îmi dădea într-un fel posibilitatea să mănânc, și să închiriez un minuscul apartament cu ziduri subțiri pe West Thirteenth Street. Anotimpul era umed, cu amurguri pâcloase, și nori negri deasupra capului și avalanșe de tunete, anunțând niște furtuni care nu se materializau, cu fețe palide pe bulevarde, cu geamurile deschise larg spre străzile fierbinți, de pe care veneau erupții de muzică neclară și voci bălmăjind despre război, război rece, amenințări cu războiul. Serile, în apartamentul meu, mă străduiam să citesc cărticele optimiste, dar sufletul îmi era prost echipat pentru a suporta stresul singurătății. Locuința mea era un loc cufundat în

penumbra subterană, cu vedere spre o gură de aerisire și un hotel învecinat, în care șontâcăiau mereu niște bătrâni, scărpinându-se și trăgând apa în toalete invizibile. Însă, perioada aceea din viața mea fusese nesatisfăcătoare și din alte motive, nu doar din pricina atmosferei în care locuiam. Anumiți ani de tinerețe îi evoci fără umbră de nostalgie, atât de nefericită ți se pare viața pe care ai dus-o atunci. Nefiind pedant, devenisem de-a dreptul murdar și neîngrijit, plin de ciudă și amărăciune față de fetele pe care încercam să le agăț în Greenwich Village. Colac peste pupăză, Mason reintrase în viața mea, într-un bar supraaglomerat din Sheridan Square, într-o seară în care dădusem un raid prin localuri, simțindu-mă după aceea și mai însingurat și mai răvășit decât de obicei, cu corpul îngreunat de pofte josnice.

Nu se schimbase prea mult – doar că se îngrășase puțin. Purta un jerseu elegant cu gulerul răsfrânt și blugi, proiectând – din cap până în picioare – imaginea unui artist, dar a unui artist cu bani în buzunar, și dădea impresia că se distrează de minune. I-am întrezărit, prin fumul gros din încăpere, chipul brăzdat de un surâs și brațul ridicat în sus, agitând o halbă de bere. Chiar și acum îmi amintesc felul cum ni s-au întâlnit privirile, cu o licărire scurtă, brusca mea încântare, umbrită de nădejdea neformulată că, poate, nu mă recunoscuse – sentimente simultane zăpăcindu-mă în așa hal încât, pentru un moment, nici nu m-am putut hotărî dacă să mă ridic și să strig „hello” sau să mă furișez tăcut afară, dar el s-a și repezit la mine, bătându-mă viguros pe spate:

— Hei, Petesy hai s-o facem lată! strigă el, scuturându-mă de umeri, cu exclamații încântate de recunoaștere.

— Ce coincidență fabuloasă! zise, după ce entuziasmul întâlnirii i se mai domolise. Aseară am fost invitat la cină și am făcut conversație cu un tip – un distins pictor –, ajungând să ne evocăm

colegii de școală. I-am spus că nu am amintiri de la Princeton, dat fiind că fusesem dat afară de acolo în anul întâi. Știi, am primit un șut în cur din cel mai nedemn motiv Petesy păpușelule, să nu ne amăgim. Oi fi având eu o minte strălucitoare, dar dacă e vorba de educație, nu sunt decât un bărzăune pe curul progresului.

Ar fi trebuit să fiu mult mai flegmatic decât sunt ca să nu mă las înmuiat de energia lui, de rânjetul lui mare și de tonul de afecțiune reală strecurat în glasul său, în timp ce mă bătea pe umeri. Sunt sigur că zâmbeam când l-am întrebat:

— Dar, Mason, cum ai reușit să intri la universitate?

— Vrei să spui după ce m-au exmatriculat de la St. A's? Oh, Wendy a tras niște sfori, cu ajutorul unei rubedenii și m-a înscris la o școală de corecție șic din Rhode Island. Făceai instrucție cu pușca și tot rahatul, dar mi-am dat silința – știi tu, pentru Wendy dragă – și am luat note bune. Dar asta, Petesy este ceea ce se numește un *non-sequitur.* Pentru că n-am fost eliminat de la colegiu pentru preacurvie și beție, nu pentru ceva atât de sordid. Ci din cauza notelor! A notelor! Îți poți imagina ceva mai absurd? Eu, cu un I.Q. De 156! Văduva aia nesățioasă cu care-mi petreceam weekend-urile la Sutton Place nu mă lăsa să mă ating de cărți! Sărmana Wendy! Babacu' a turnat nu știu câte căruțe de bani în biblioteca lor și când a venit ea la Princeton, cu o falcă în cer și una-n pământ, credeam că dărâmă universitatea…

— Atenție, Mason, îți verși berea pe pantaloni. Că veni vorba, ce mai face Wendy?

— Oh, excelent. A-ncercat să se lase de băut după moartea bătrânului. Cred că despre el ai aflat. Acum, când bea, când nu bea, sărmana de ea, dar în ultimele câteva luni n-a trebuit s-o trimit la dezintoxicare. Hidrat de clor și cremă de grâu. Dar vrei să știi ceva năstrușnic? Îți amintești cât detesta Merryoaks. Ei bine, după ce babacul a apucat-o,

cum se spune, pe calea neîntoarsă, n-a mai fost chip s-o desprinzi de acolo; pur și simplu, s-a îndrăgostit de locul ăla. Stă de una singură, suge Old Crow și trage câte o raită călare pe calul ei enorm. Soția mea și cu mine – o s-o cunoști și pe soția mea – am fost la ea săptămâna trecută. Al mai mare cal pe care l-ai văzut vreodată. Și pleacă pe el ca din pușcă, galopând pe malul râului, cu noul ei prieten. Ăsta-i un belgian de șaptezeci de ani care i-a deșteptat o curiozitate fenomenală pentru ceva numit zen. Cred că trag cu săgeți unul în celălalt. Iisuse, Petesy chicoti el, ștergându-și saliva de pe buze, n-am idee care cu cine se culcă acolo la moșie. Am impresia că cel mai avantajat este calul. (Începu să dârdâie și să se scuture de un tăcut râs interior.) Doamne, suspină el, Petesy ce chestie nemaipomenită că te-am regăsit! Știam eu că, dacă voi mai da de tine vreodată, va fi într-un purgatoriu al spiritului ca spelunca asta. Să știi că Wendy se interesează mereu de tine. Se pare că i-ai căzut cu tronc. Mai mult ca sigur, datorită faptului că știai să-ți ții gura. Era plictisită și cătrănită din cauza bătrânului. Ala îi zbiera tot timpul în ureche doar-doar i-o face țăndări psihicul, nu-i de mirare că ea s-a apucat de băutură. Biata Wendy adăugă, cu un subit aer de nostalgie. Va trebui s-o aduc aici, să te vadă și ea. Cu stafia aia de belgian, cu calul ăla și cu cât trage la măsea, e sigur că va sfârși într-un muzeu al comicului.

— De fapt, mai zise el, treburile astea nu-s relevante.

Nu era pilit, deși băutura nu-i displăcea (țin minte că nici în tinerețe nu murea fără ea, lucru pe care l-am considerat întotdeauna un atu important), dar vocea îi tremura de o anumită voioșie, iar ochii îi scânteiau, neastâmpărați.

— Aseară îi spuneam pictorului că, dintre toți vechii mei colegi de școală, numai pentru unul mi-aș da osteneala să mă deplasez până la colț ca să-l revăd. După care – bătrâne Petesy – am rostit

numele tău și m-am întrebat ce-oi mai fi făcând. Fantastic! Clarviziune pură! Așadar, ce dracu' faci? Povestește. (Dar, până să deschid gura să răspund, începuse să mă tragă de mânecă.) Iubirea vieții mele, zise. Hai să ți-o prezint.

Țin minte ce surprins am fost că Mason era însurat, dar am studiat-o atent pe femeia lui – o blondă cu mișcări languroase, numită Carole, care mi-a adresat un zâmbet călduț și n-a încetat să-și expună pieptul generos, cu un soi de ridicare din umeri plictisită. Pe bancheta din separeu ședeau lângă ea doi tineri roșcați și palizi, cu aspect bolnăvicios – parcă se numeau Pennypacker –, care, ca o pereche de vulpi captive, se uitau în sus la mine din penumbră, fixându-mă cu ochi luminoși de sălbăticiune. N-au catadicsit să mă salute, ci și-au dedicat atenția exclusiv lui Mason, purtând o conversație împănată cu mici schelălăituri și insinuări, despre un weekend la Provincetown, un individ pe nume Gus și o tipă, Wally, iar la sfârșit, când s-au ridicat să plece, Mason le-a împrumutat o bancnotă de zece dolari, jupuită dintr-un sul enorm (m-am gândit atunci că-l scosese la iveală din neatenție, fiindcă nici ca băiat nu se dovedise atât de lipsit de tact încât să se dea mare arătându-și banii), la care cei doi au clipit din ochișorii lor apoși, lipsiți de gene, aruncându-și priviri scurte, lacome, conspirative, înainte de a se topi afară, în noapte. M-am întrebat, firește, cum de cei doi, niște calici jenanți, ajunseseră să fie prietenii lui Mason, dar până să apuc să-l descos, mi-a și oferit explicația:

— El lucrează la Teatru – rosti substantivul cu literă mare –, nu are niciun sfanț și-i un măgar, dar citește manuscrise pentru Playwrights' Company Primul act al piesei pe care o scriu e la el. Dacă n-o montează ei, sunt destul de sigur că o va pune în scenă Whitehead anul viitor, când o termin de scris. Actul al doilea îți rupe coaiele de greu ce e. Te-ai uitat bine la ăia doi? Chestia ciudată e că

seamănă ca două picături de apă, ai observat? Cred că, de fapt, ea e sora lui. Și ea se comportă cel mai bizar. Doamne, ce-mi place să-i văd desfășurându-se! E ca și cum ai încerca să îndesi o prăjitură gelatinoasă prin fanta unei pușculițe.

Carole nu pierdea niciuna dintre expresiile savuroase ale lui Mason și-i puncta discursul cu mici virgule de veselie, emise cu o voce răgușită, profundă, și cu chițcăieli slobozite fără restriște, de fiecare dată când deschidea el gura. Era o fată trupeșă, atrăgătoare, cu ten lăptos și o voce de contralto care parcă răsuna dintr-un butoi, precum și cu niște ochi verzi, elipsoidali, în care nu se oglindea aproape nimic, în afară de o pasiune imperturbabil de sigură de sine. Părea deschisă la minte și inventivă, o femeie plăcută, docilă, vag îndrăgostită. Vocea răsunătoare o trăda – era strict Greenpoint –, făcându-mă să mă îndoiesc de gustul cu care își alegea Mason partenerele, deși nu-mi puteam domina invidia de burlac față de ceea ce dobândise prin ea, din alte puncte de vedere.

— Dragule, mă faci să mor de râs, gâlgâi ea. Pot să capăt încă un scotch cu gheață?

— De fapt, barurile astea din Village nu sunt pe gustul meu, zise Mason, ignorând-o, dar sunt bune pentru distracții spasmodice, știi, ca să vezi plebea pseudo-intelectuală în acțiune. (Mă strânse tare de braț.) Am venit aici ca să ne omorâm timpul, să știi. La mine acasă se ține o petrecere nemaipomenită. E în plină desfășurare de aseară. Haideți, să mergem.

Afară, la bordură, o ajută pe Carole să se țină drept. Era o seară sufocantă, tipică pentru Manhattan, cu stele înecate într-o ceață subțire de neon, cu mirosuri amestecate de asfalt și canalizare și apoi cu mirosul unui buchet de gardenii, dus în mână de un bătrân vânzător ponosit, care se ivi din întuneric și pluti spre noi.

— Scumpo, vrei ceva de la Max Schling ăsta? Copila-i moartă după flori – îmi dezvălui cu un

murmur, în timp ce ea și le prindea cu un ac la piept, neîndemânatică – și, ca să fiu sincer, asta-i unica ei preocupare estetică. Oricum, după cum ziceam, e un loc unde te amuzi pe cinste, Peter. Tipii ăștia sunt niște *flâneurs*-i grozavi. Doamne, știu că încă n-am ajuns Cocteau sau Brecht, dar cel puțin îmi iau treaba în serios. Fluieră după un taximetru. Haideți, înapoi la studio!

Apartamentul lui Mason – „studio", cum îl numea el – atârna la etajul patru, deasupra străzii, într-un cotlon mai îmbâcsit din Village, fiind unica locuință văzută de mine care reușea să combine luxul real cu atitudinea jemanfișistă față de artă a apostolilor ei ce locuiesc în mansarde și se îmbracă neglijent, în jeans și pulovere. Apartamentul cavernos și cu tavanul înalt îi aparținuse unui portretist apreciat cândva, dar aproape uitat acum. Unele lucruri – oberlihtul cu vopseaua scorojită, hidoasele paneluri de mahon – fuseseră păstrate intacte de Mason, dar restul – covorul din perete în perete, în care ți se înfundau picioarele când călcâi, lămpile mascate și elegantele bibelouri chinezești, un mobil de Calder și *trei* picturi de Modigliani, precum și câțiva metri liniari de cărți în ediții splendide – era contribuția lui personală, de mare efect, așa încât, după ce urcai, gâfâind, atâtea scări ponosite, mirosind a varză fiartă, te trezeai nu în banalitatea ștearsă a unui atelier, cum te așteptaseși, ci într-un brusc paradis, bogat și luminos. Te-ai fi așteptat la un asemenea loc în Beekman Hill, bunăoară, dar cu certitudine nu aici; era ca și cum un maharajah ar fi închiriat un apartament din Queens. Cu neîntrecuta-i pricepere de a face lucruri șocante, Mason realizase o fuziune între Beverly Hills și Boema; în lumina blândă, insinuantă, simțeai că poți experimenta modul de trai al celor extrem de norocoși, fără să-ți piară din urechi ecoul străzii gălăgioase de dedesubt, de unde se ridicau, seară după seară, melodiile vagi ale unui tonomat cu muzică

sprințară, împreună cu toate accentele dure și triste ale Sodomei.

În seara respectivă, apartamentul era ticsit de lume, dar imediat după sosirea noastră, după ce se descotorosise de Carole, beată criță, Mason mă împinse într-un dormitor din spate, închise ușa, o încuie și, răsucindu-se ca să fim față în față, îmi spuse:

— Acum putem vorbi despre vremurile de odinioară, Petesy băiete.

Poate că fermitatea cu care zăvorâse ușa era de vină, dar încă n-am uitat că mi-a trecut prin minte o scurtă suspiciune neagră, dispărând la fel de repede cum se ivise. Fiind o persoană introspectivă, foarte sensibilă la nuanțele psihologice ale veacului meu, m-am întrebat adesea dacă legătura noastră nu avea și o conotație homosexuală, vizibilă mai ales în atracția exercitată de Mason asupra mea. Cred că acest lucru mă necăjea mai ales fiindcă sunt american, iar pe americani îi tulbură ideea că emoția ușor febrilă și căldura pe care le simt în prezența prietenilor de același sex pot masca unele pofte inavuabile. Acesta este motivul pentru care, în timp ce francezii se îmbrățișează și se sărută fără jenă, iar italienii, despărțiți pentru multă vreme, se reped cu țipete unul în brațele altuia, americanul se mărginește la un salut, aproape un mârâit, și la o plesnitură sadică între claviculele celuilalt. În ceea ce privește atracția exercitată asupra mea de Mason, reexaminând-o din toate unghiurile, am găsit-o deficitară, însă nicidecum mânjită de respectiva conotație. Bănuiesc acum că prezența lui îmi dădea pur și simplu sentimentul că e mai inteligent și mai imaginativ decât mine, și, totodată, mai depravat (adică mai depravat decât îmi permiteam eu să fiu, oricât aș fi încercat), așa încât, în vreme ce mă distra enorm, Mason îmi oferea și prilejul în corectitudinea mea superficială

și plicticoasă, să mă consider mai norocos decât el – mai șters, dar mai norocos, uneori chiar superior.

În seara aceea era într-o formă grozavă. Am schimbat informații despre anii scurși de când nu ne mai văzuserăm, dar mie mi-au fost suficiente câteva minute ca să-mi rezum neinteresanta carieră, pe când Mason trăise cu adevărat – și, bănuiam, cu o impetuozitate ce-i caracterizase pe foarte puțini bărbați tineri în război. Pentru unul ca mine, care nu văzuse decât preeriile din Illinois, povestea lui era fascinantă, fiindcă Mason făcuse parte din OSS[33].

— Crede-mă, Petesy aș fi preferat să stau închis la Leavenworth decât să fiu încorporat. Cum, să-mi mănânc rația K alături de nu știu ce cretin din Opelika, Alabama? Zău, Peter – nu te încrunta –, trebuie să perpetuăm și noi, americanii, o aristocrație a spiritului.

Fusese o cascadorie greu de realizat, din cauza dezastrului său academic, dar o năzuință exploatată din plin, imediat după exmatricularea lui de la Princeton de către Wendy, care cunoștea un producător aflat în relații bune cu Generalul Cutare W. Cutărică de la Pentagon.

— Wendy-dragă, îngână Mason, dus pe gânduri. Se înțelege că n-ar fi vrut să plec *deloc.* Dar într-o privință a fost *de neînduplecat:* era hotărâtă să mă trimită într-un loc unde toți băieții se spălau pe dinți, chiar dacă auzise că mulți dintre ei erau homo.

În continuare, mi-a depănat o aventură de-a lui care-ți îngheța sângele în vene: mai întâi, despre școala guvernamentală pe care o urmase lângă Baltimore (citisem undeva despre ea) și curriculumul ei incredibil, care, printre altele, le cerea neofiților de teapa lui, în scopul testării vicleniei și a capacității de a se furișa nevăzuți, să se strecoare în toiul nopții în obiective militare strașnic păzite, să șterpelească planuri ultrasecrete de la șantierul naval al Bethlehem Steel

Corporation sau, ziua în amiaza mare, cu mustață falsă, ochelari și ecuson fictiv, să valseze pe lângă santinelele de la fabrica de avioane Glenn L. Martin și, odată intrați acolo, servindu-se de cunoștințele perverse, inoculate în creierele lor în acea școală, să planteze bombe de jucărie și sisteme de sabotaj în măruntaiele vreunei mașinării vitale, cu clasificarea „strict secret", după care să se întoarcă și să raporteze superiorilor cu o piuliță, un bolț, un splint vital sau chiar – așa cum i s-a întâmplat odată lui Mason – cu o plăcuță având înscris pe ea numele unui director adjunct de fabrică, drept dovadă că-și îndepliniseră misiunea cu succes.

— La drept vorbind, m-a asigurat el, râzând, joaca asta de-a spionii a fost o reală plăcere. Poți să-i spui de-a hoții și vardiștii sau cum vrei, fapt este că existau momente colosal de palpitante. Se înțelege că acolo, la Division Institute – așa se numea oficial școala, dar pentru public nu avea nicio denumire –, riscurile erau zero. Aveam ceea ce se numea, în terminologia lor, un „agent de verificare" la fiecare obiectiv ce trebuia compromis, cu alte cuvinte, exista întotdeauna cineva, de obicei, un ofițer F. B. I., plasat acolo în vreun post de securitate și pază, care știa perfect ce se întâmpla. Cel puțin era la curent că D. I. Desfășura o acțiune fulger în ziua respectivă – raidurile astea se numeau „acțiuni fulger" –, așa că, dacă o făceai de oaie și misiunea dădea chix, tipul respectiv intervenea și te scotea basma curată. (Făcu o pauză, cu o mină gânditoare pe fața-i îmbujorată, după care începu să se zguduie, gâdilat pe dinăuntru de un râs anticipat.) Dar, Iisuse, câțiva au dat totuși cu bâta-n baltă. Bunăoară, tipul ăsta mic, Heinz Mayer, un caraghios de refugiat neamț care locuise la Buffalo. Practic, nu vorbea deloc englezește, dar era un mare patriot și cred că nu s-ar fi dat în lături de la nimic, dacă i se dădea posibilitatea să scuipe pe Vaterland. Oricum, l-au

trimis solo într-o acțiune fulger la o baterie antiaeriană – ba nu, nu asta era; știu acum, era Depoul Artileriei Navale de la Dahigren, pe Potomac. Și s-a întâmplat ca pârlitul de agent de verificare, amărâtul de febeist, să se îmbolnăvească de ceva – nu știu de ce, apendicită, atac de cord sau ceva – și să nu fie la post; n-a putut interveni când bietul Heinz a fost prins trăgând cu ochiul în clădirea unde asamblau un nou detonator secret cu mecanism de ceas pentru obuzele de opt țoii. Iisuse, parcă-l și aud povestindu-ne: „Tar eram acolo, zicea, und der Marines gredeau gă zunt șerman! N-au frut ză greadă gând le-am zpuz gă zunt amerigan, Heinz Mayer von Buvvalo, Nev York! Und am ajdebdad und ajdebdad ză fie agentul ji ză mă zalfeze, aber el nichts!.” O, Doamne, am crăpat de râs ascultându-l! Cred că pușcașii marini erau gata să-i tragă o bastonadă cu paturile puștilor, dar a scăpat cumva…

Izbutise să creeze o imitație foarte animată a micului neamț chinuit, completată cu gesturile uluite și cu țipetele victimei. M-am trezit râzând și eu în hohote.

— Și după aceea, Mason? l-am întrebat.

Dar el nu părea dornic să continue; chipul i-a devenit serios și grav și apoi și-a canalizat conversația spre piesa lui, spre Broadway și spre dramaturgie, în general. Eu, totuși, am insistat, cât am putut de subtil: urzelile și cutezătoarele peripeții din lumea spionajului m-au fascinat întotdeauna și doream să aflu mai mult.

— Păi, Peter, nu este cum crede lumea, îmi explică Mason. Ca și la armată sau în oricare altă parte, era, în primul rând, o plictiseală cruntă – neîntreruptă, crede-mă. Aș vrea să capăt o monedă de cinci cenți pentru fiecare oră moartă, dar moartă, petrecută șezând în cur și nefăcând nimic altceva decât să aștept. La Cairo a fost atât de rău, încât, jur pe Dumnezeu, am ajuns să știu pe

dinafară toate crăpăturile din pereți și pe toți vagabonzii și cretinii din barul de la Shepheard's Hotel. Să stai în poponeț, să stai în poponeț până când Franklin și Winston coceau un plan măreț – despre care știai că nu se bazează pe strategie, ci pe o păduchioasă de necesitate politică, de salvare a unui amărât de partizan, încercuit cine știe pe unde!

Astfel, deoarece activitatea Serviciilor Strategice era paralizată în mare măsură de inerție, Mason nu izbutise să execute decât o singură misiune, în care a fost parașutat, împreună cu un caporal sârbo-american, în spatele liniilor germane, în Iugoslavia, ca parte din încercarea de a estima la sursă gradul de colaborare cu forțele Axei, a liderului de partizani, Mihailovici[34].

— E uluitor, comentă el deodată, cum, atunci când stai de vorbă cu oamenii – vreau să spun chiar și cu ofițeri G-2[35] britanici, care au la activ o groază de acțiuni secrete și n-ar trebui să fie naivi –, toată lumea crede că în O. S. S. Roiesc supermani vânjoși, care vorbesc fluent șapte limbi, pricepuți la judo, care își petrec timpul dând târcoale printr-un peisaj cu adevărat terifiant, cu jungherul între dinți. Pentru Dumnezeu, Peter, nimic mai neadevărat! Nu spun că nu existau unele riscuri. De pildă, crede-mă că nu e o bucurie să fii parașutat de unul singur în beznă. A fost unica mea săritură în gol și ți-o cedez imediat, dacă ești invidios. Altfel, zău, în ceea ce privește sângele și tunetele, practic le găsești doar în filme.

Apoi descrise cum, după ce aterizase lin în apropiere de Dubrovnik, pe coasta dalmată, se ascunsese în vila de pe litoral a unui sârb numit Plaja, aflat în solda Aliaților – „un tip colosal, cu pieptul ca un butoi", după descrierea lui, „educat la Cambridge, care făcuse o avere imensă vânzând șliboviță" –, ducând acolo, vreme de câteva luni, o viață perfectă de pierde-vară, deoarece tocmai atunci Mihailovici mutase, pe șest, cartierul

general al gherilei sale itinerante într-un loc îndepărtat, în creierii munților de la răsărit, unde nu putea fi contactat, din cauza trupelor germane interpuse.

— Am încercat să stabilim legătura cu operatorii titoiști despre care știam că luptă, sub acoperire, de partea lui Mihailovici, explică Mason, dar a fost, pur și simplu, imposibil. Stancik – ăsta era Jack Stancik, caporalul meu sârb din Toledo, un băiat de aur, dur ca oțelul, fost acrobat de circ –, Stancik și cu mine am încercat de vreo două ori să pătrundem dincolo de linia frontului, dar Krautsii erau dați naibii de vigilenți și încercuiseră zona așa cum încercuiești cotețul găinilor cu o plasă de sârmă.

Așa că, în loc să stabilească o oarecare legătură cu agenții lui Tito, Mason trândăvise într-o huzureală îmbelșugată în casa lui Plaja, bronzându-se la soarele primăverii dalmațiene, înotând noaptea până la insulițele cu pâlcuri de chiparoși înșirate de-a lungul țărmului și dând o dușcă de șliboviță, țuica de prune din care Plaja, principalul furnizor, îi servea doar varietățile cele mai aromate.

— Iisuse Christoase, Peter, izbucni la un moment dat Mason, aia a fost partea ieșită direct din filme! Era ceva de necrezut! Unde întorceai capul, dădeai de naziști. Iar eu, la numai câțiva pași de moarte, duceam o viață de belfer. Apoi, colac peste pupăză, la cinci sau șase zile după instalarea mea, a intrat în scenă fiica lui Plaja, o brunetă magnifică de numai paisprezece ani, cu ochii umezi și negri și buzele pârguite, pe fondul acelui ten fabulos, măsliniu, dar extraordinar de curat, de care beneficiază iugoslavii din partea aceea a țării. Tabloul era completat de niște țâțe mici și vârtoase ca doi pepenași și un funduleț splendid de moale și de săltăreț. M-au apucat căldurile numai privind-o, după ce subzistasem – și a subzista este verbul pe care insist să-l folosesc

– atâta vreme cu târfele veștejite din Cairo, pline de eczeme. Nu vorbea deloc englezește, dar ne înțelegeam într-o franceză de baltă. Dar, ca să scurtez o poveste cam lungă, ne-am făcut o vreme ochi frumoși. Bătrânului Plaja nici că-i păsa, cred că-i eram destul de simpatic; pe lângă asta, era mai mereu plecat la vânătoare cu șoimi, pare-se distracția favorită a aprigilor iugoslavi. Apoi, într-o seară, după multă hârjoană preliminară, mult gângurit și pipăială, am înotat împreună până la o insuliță de lângă coastă. Parfumul chiparoșilor și al prunilor înfloriți ți se urca la cap, un afrodiziac suficient de puternic ca să te facă să verși de excitat ce erai. Nu ne luaserăm costumele de baie, așa că, ieșind uzi din mare, pe plaja scăldată de lumina lunii, eram amândoi în costumul lui Adam și al Evei. Ea, Petesy o făcea pentru prima dată, dar n-aveai de unde să știi. Pur și simplu, a scâncit ușor și s-a topit. Senzația că iei un cornet de înghețată de la gura unui copil.

A continuat, povestind că idila lor durase câteva săptămâni, iar eu am fost total răvășit de tabloul descris. În așa măsură încât cred că nici nu m-au enervat descrierile infantile ale „pozițiilor speciale” în care o inițiase pe fată – pot fi găsite în orice abecedar al sexului – și nu m-au deranjat câtuși de puțin nici referirile repetate la „țipetele de pasiune care-i dislocau maxilarele”, extrase, după părerea mea, direct din elocința lui înfierbântată de amintirea primejdiei iminente a florilor de prun, a șoimilor rotindu-se în tării și a mărilor cu parfum de chiparos.

— Doamne, Mason, am zis, respirând sacadat, e incredibil!

— Adică nu mă crezi?

— Ba sigur că te cred. (Și nu era adevărat? Să nu uităm că pe atunci, cu patru ani înainte de Sambuco, eram mai naiv decât trebuia.) Doar că… Doar că e atât de incredibil de romantic! Adică,

vorbim despre tânărul Mason Flagg, din Gloucester Landing, Virginia.

— Îmi dau seama că e, zise el, gânditor. Era ca într-un basm. Acolo, am avut nu o dată impresia că trăiesc în vis.

Dar un vis spulberat rapid, fiindcă Mason s-a pomenit purtat departe de acea fericită recluziune, pe aripile vântului violenței, într-o noapte, un servitor de la vilă i-a informat pe nemți de prezența lor. Mason și Stancik au reușit să spele putina cu doar câteva minute înainte de venirea soldaților: o îmbrățișare febrilă cu fata, un sărut, un adio, și pe-aici ți-e drumul, împreună cu Stancik, o fugă nebună, împletică, peste ogoare, prin livezi de măslini, înaintând anevoios, într-un coșmar de nesiguranță și indecizii, înspre șalupa britanică, ancorată la țărm în așteptarea lor, în timp ce nemții, ca niște Furii implacabile și răzbunătoare, le răsuflau fierbinte în ceafă, incendiind cerul cu nemiloasa lumină albă a rachetelor.

— Rachetele alea erau îngrozitoare, zise Mason, cred că le trăgeau din mortiere portabile sau poate erau grenade incendiare. Oricum, dacă auzeam o pocnitură tare, era semnalul să ne trântim jos pe burtă, una cu pământul, și să rămânem acolo fără să respirăm. După aia, cam la cinci sau zece secunde, se auzea un sfârâit înăbușit – *poof* – sus pe cer și, dintr-odată – cu toate că zăceam cu fața în jos pe câmpul ud și cleios, strângând tare din pleoape –, *simțeam* cum se pogoară peste noi din cer o strălucire orbitoare, mai luminoasă decât lumina zilei, acoperindu-ne. Era straniu. Deși n-o vedeam, fiindcă țineam ochii închiși, chiar simțeam lumina infiltrându-mi-se în oase și stăteam acolo, nemișcați – rugându-mă, cred –, așteptând să fim pulverizați. Dar, cum spuneam, nu știu de ce, nu asta a fost partea cel mai greu de suportat, ci blestemații de dulăi ai nemților. Niște dalmații uriași, confiscați de la sârbi și antrenați

după tipicul câinilor de vânătoare. Îi mai văzusem patrulând cu Krautsii pe drum, prin fața vilei; niște namile de bestii flămânde, cu ochii tiviți cu roșu și mari pete de la ficat pe posterior. În noaptea aia îi dezlegaseră și-i asmuțiseră după noi. Îi auzeam mârâind, gâfâind și lătrând în desiș, încercând să ne ia urma. La un moment dat, când o rachetă a luminat terenul, am aruncat o privire pe sub braț și am zărit una dintre dobitoace, destul de departe, dar prea aproape ca să nu-mi pese, stând la liziera pădurii, lângă o matahală de Kraut cu pistol automat. Numai văzându-l, am simțit că sângele mi se face pișvaser, pe cuvânt: o bestie monstruoasă, cu colții lucind în lumină și ochii mari, rotunzi, sticlind ca doi dolari de aur. Era dresat să ucidă și ți-ar fi retezat cu dinții măduva spinării ca pe un calup de brânză.

Dar, din mila lui Dumnezeu, sau datorită norocului, au scăpat; cel puțin Mason, fiindcă tovarășul său, Stancik (se aflau acum pe plajă, ascunși după niște pietroaie, alunecând la vale pe fețele netede ale stâncilor, făcând, cu picioare zdrelite și mușchi amorțiți, o ultimă încercare disperată de a ajunge la șalupa cu motor Diesel, a cărei lumină de poziție, deja la fel de ștearsă și pâlpâitoare ca și speranța lor de a scăpa vii, îi îmbia de la marginea plajei) alunecă și se prăbuși într-un soi de crevasă, cu un țipăt nebun de spaimă care-i dădu de gol imediat. Mason susținea că-i auzise osul trosnind, când se fracturase și, întorcându-se ca să-l ajute pe caporal, privise direct – cu o disperare cum nu mai cunoscuse – în lumina orbitoare a unui reflector nazist, ațintit asupra lor. Pironit locului, neajutorat și cu dureri groaznice, Stancik încercase să se miște, dar soarta îi era pecetluită. În timp ce Mason înainta spre el în lumina fioroasă, o rafală de armă automată împroșcă pietrele, stârnind o pulbere de praf și așchii de calcar și mamă, iar un glonț străpunse trupul caporalului; Mason susținea că văzuse

fântâna de sânge țâșnind, negru ca smoala, într-o hemoragie arterială letală, îl auzise pe caporal oftând sau șoptind, o ultimă, prelungă afirmare, tot mai vlăguită, a existenței și a personalității sale, după care el însuși căzu la pământ, cu pulpa străpunsă de o durere ascuțită, ca o pală de foc.

— Am reușit să mă târăsc până la șalupă, continuă el. Nici acum nu înțeleg cum. Dar Stancik, bietul și amărâtul de el, n-a avut nicio șansă. Tot ce a mai putut rosti a fost:, Vezi-ți de drum, locotenente. Să nu spui nimănui că eu, acrobatul, am căzut." în scurt timp era mort. (Mason își suflecă un crac al jeanșilor, dezvelind, deasupra gleznei, o cicatrice rotundă urâtă, vineție, ceva mai mare decât moneda de cinci cenți.) Asta, zise, e mementoul meu de război. Sincer vorbind, Pierre, mă consider al dracului de băftos. Și e un suvenir util, fiindcă ori de câte ori mă mănâncă – adică, des, în zilele alea ploioase, oribile, din New York –, mă gândesc la fiica lui Plaja, la soare și la marea albastră.

— Mason, am exclamat, sincer impresionat, asta zic și eu poveste!

— Mda, aprobă el, fără entuziasm, mda, presupun că are dramatismul esențial. (Tăcu și se uită la ceas.) Cred că ar fi mai bine să te duci înapoi la petrecere, păpușelule. Eu mai stau un pic pe aici, singur. M-am săturat de chilipirgiii ăștia. Dacă vrei să mai stăm la taclale, vino înapoi.

Deși era ceea ce am putea numi perioada boemă a lui Mason, spre marea mea dezamăgire, nu luau parte la petrecere cine știe ce mari personalități cinematografice. În schimb, adunătura era compozită și destul de ciudată. Solitar ca de obicei, mi-am luat postul obișnuit, înșurubându-mă într-un alcov ferit de curenți, de unde, cu ochi de ascet bine antrenați, puteam observa tălăzuirea petrecerii. Erau prezenți tăietori de frunze la câini de ambele sexe din diferite baruri din Manhattan, inclusiv cei doi Pennypacker, care apăruseră mai

târziu, râzând și mirosind a marijuana; câțiva pictori expresioniști mijlocii-spre-marcanți; un redactor de la *Susquehanna Review*; un dramaturg celebru; un regizor de pe Broadway, a cărui nevastă, îmi șoptise Mason la ureche ceva mai devreme, era o nimfomană incurabilă; trei critici imberbi de la N. Y. U., poziționați lângă bufet, unde se îndopau sobru cu carne de curcan; un critic de artă; un cronicar de jazz; un critic dramatic; o jumătate de duzină de jazzmeni cu ochii cârpiți de somn; o cohortă de modele tinere și drăguțe care forfoteau, unduindu-și șoldurile, prin toată încăperea, sau pozau prin colțuri, cu paharele de cocteil sub nas, ca niște sticluțe cu săruri de mirosit. Un ritm drăcesc de jazz răsuna dintr-o sursă care nu putea fi văzută, înveselind scena; ori de câte ori muzica se oprea, cu un zdrăngănit de corzi, tinerele modele parcă se bosumflau imperceptibil și se chirceau în rochițele lor șic de vară, ca niște buchete ofilite.

— Mason ăsta, articulă o voce lângă mine, ce flăcău pe cinste!

Era glasul domnului Garfinkel, un omuleț chel și corpolent care, neglijat sau jenat, ca și mine, aruncase ancora în ungherul meu. Mi-a comunicat că lucrează „la Republica", iar eu am conchis că era vorba de o companie siderurgică, până când el, râzând spasmodic, mi-a explicat că lucra în domeniul filmului.

— Nu, băiete, la Pittsburg am fost o singură dată în viață. Apoi repetă: Mason ăsta! Ce flăcău pe cinste! Un geniu. Gândește-te la toate calitățile lui. Ochii. Nasul. *Expresia* feței. Totul. E ireal, îți spun. Leit tac-su. (După o pauză:) Poate ceva mai înalt.

— L-ați cunoscut pe domnul Flagg?

— Dacă l-am cunoscut pe Justin Flagg?! Băiete, eu l-am *alăptat.* I-am fost ca o mamă. Hah! (Își dezgoli incisivii pătați, într-un rânjet cu buzele întinse.) Evreul din mine e de vină, zise,

înghiontindu-mă. În fiecare evreu stă pitită o mamă frustrată.

Am început să mă foiesc și să privesc în jur exact în momentul când trecu pe lângă noi una dintre cele mai frumoase fete văzute de mine vreodată. Era de o frumusețe izbitoare, cu părul moale și arămiu; buclele fine și transparente îi încadrau chipul într-un fel de aureolă. Avea o blândețe și o delicatețe interioară care parcă iradiau din mișcările ei.

— Hello, Marty te simți la largul tău? zise ea, trecând pe lângă Garfinkel și strângându-l scurt de mână. În niciun caz nu era o voce de *show business:* lipsită de fandoseală, izvora dintr-o altă porțiune a anatomiei decât sinusurile, mai precis din adâncul laringelui, cu o intonație caldă, feminină. Cel mai plăcut lucru era că nu i se adresa cu „dragă”.

— Bună, Celia, răspunse Garfinkel, în timp ce ea se îndepărta în mulțime. Unde-ai fost, iubito?

— Cine e? am dat să-l întreb, dar el se reîntorsese la subiectul Mason. Înțeleg că-l cunoașteți pe Mason de mult, i-am spus.

— De ani de zile. Băiatu’ e un geniu. Exact ca tac-su. Numai că el va fi un geniu în domeniul dramaturgiei.

Era un omuleț afabil, Garfinkel ăsta, cu înfățișarea lui de însingurat stoic. Nu știu din ce motiv, mi l-am imaginat dansând mambo cu femei mereu mai înalte decât el, într-o sumedenie de croaziere braziliene ale companiei maritime Grace Line.

— I-ați citit piesa? l-am întrebat.

— Nu, dar mi-a povestit-o. Nu poate da chix, îți spun. E prin natura ei un succes. Băiatu-i un geniu.

— Înțeleg.

— Adică, gândește-te la ce avantaje avea, ca fiu al lui Justin Flagg. (O expresie visătoare îi încețoșă ochii.) Flagg. Un nume cu care obții… (Ridică

spre mine o privire semnificativă.) Adică, în anumite cercuri.

Unele femei posedă o frumusețe atât de specială încât sunt capabile să sfărâme reticența celui mai neaventuros bărbat. Celia făcea parte din această categorie. Mă fascina și, privind-o cum stă în centrul petrecerii, am hotărât s-o abordez. Tușind, am început să mă îndepărtez de Garfinkel, care zicea:

— Levitt. Oare faci parte din firma de constructori Levitt, din Long Island și Levittown, E A.?

Probabil că numele meu are ceva structural greșit; am zis că da și, lăsând-o pe-a lui, am pornit către Celia. Dar, croindu-mi drum spre ea de-a curmezișul încăperii, am constatat că mă mișc împotriva curentului de trupuri omenești și m-am pomenit izolat lângă masa cu gustări, vorbind verzi și uscate cu tipul de la *Susquehanna Review,* care n-a făcut chiar o grimasă când am rostit numele colegiului meu, dar mi-a aruncat o privire de bufniță, ca și cum mi-ar fi citit dintr-odată gândurile. Probabil că acela a fost momentul când am hotărât că era timpul să plec. Celia devenise inaccesibilă, izolată într-un colț al sufrageriei unde, ca în jurul unui tufiș înflorit, roiau în preajma ei câțiva tineri gentlemeni, bâzâind ca albinele. Era răpitoare, dar nu avea să-mi aparțină niciodată; în plus, redactorul de la *Susquehanna,* care perorase despre cultura clasei mijlocii, era la fel de sătul de mine, așa cum eram eu de el. Căscând aproape la unison, ne-am urat reciproc noapte bună, ușurați, iar eu m-am dus să-mi iau rămas bun de la Mason.

Oare o anumită tendință spre exhibiționism (parte din goana aceea nebună după sex, din acea neîntreruptă pălăvrăgeală și hohoteală, având ca subiect aspectele carnale ale iubirii, pe care, ascultându-l pe Mason, o simțeai ca pe o răsuflare fierbinte în ceafă – atitudine de înțeles la un

adolescent de cincisprezece, șaisprezece ani, dar care, la un bărbat matur, te aștepți să fie mai discretă, nu mai puțin isterică, dar mai discretă) era motivul pentru care Mason nu încuia niciodată ușa dormitorului? El știa că eu știam unde se ascunde, ba chiar mă asigurase că mă așteaptă. Dacă zăvorâse ușa când stătuse de vorbă cu mine, te-ai fi așteptat s-o încuie de două ori când s-a apucat de ceea ce am avut ghinionul să descopăr că făcea. Dar, vai, așa era Mason, cu totul diferit de tine sau de mine, și nu pot pretinde că ghiceam de fiecare dată ce intenție avea. Dar știu că am suferit un șoc teribil când, ciocănind la ușă și neprimind niciun răspuns, am deschis-o și i-am văzut într-o lumină orbitoare pe Mason și pe Carole, goi pușcă și încleștați frenetic pe pat într-o îmbrățișare contorsionată, toată numai cărnuri roz, posterioare și brațe convulsionate, care aș dori să pot zice că mi-a satisfăcut fanteziile de voyeur, dar care, dimpotrivă, pe plan sexual, estetic sau pe orice plan poftiți, a avut asupra mea efectul unei supradoze de novocainã. Nu știu de ce, mi s-a părut că văd o scenă evident regizată, așa că am rămas țintuit locului, privind cu fascinația unui student la medicină aflat la prima autopsie, după care, revenindu-mi în fire, am rostit un imbecil „noapte bună, Mason”, am trântit ușa, ca o cameristă de hotel surprinsă, și am făcut cale întoarsă, tropăind pe coridor, cu obrajii aprinși, minunându-mă de imensa putere a dragostei conjugale, care-l poate determina pe om, oricât de beat ar fi, să-și ia nevasta la tăvăleală în pat, în toiul unei sindrofii, oferită de el.

Poanta, firește, e că nu era nevasta lui. (Puteam fi acuzat de naivitate, fiindcă, abia plecat din Virginia de câțiva ani, presupusesem că, dacă un bărbat folosește expresia „iubirea vieții mele”, se referă la consoarta sa? Probabil că da.) Pentru că, pregătindu-mă să plec, lângă ușă, am dat de

Garfinkel și cu el se afla imposibila mea fata-morgana din seara aceea, blonda și radioasa Celia.

— Levitt! strigă Garfinkel. Doar nu te gândești să pleci? Aș vrea să faci cunoștință cu soția lui Mason. Celia, el e Peter Levitt.

— Oh, trebuie să fii Peter *Leverett,* îmi zâmbi ea, cu animație și căldură în glas. Mason mi-a vorbit foarte mult despre tine și despre zilele minunate petrecute de voi doi în Virginia. Școala aia nebună la care ați fost! Dar n-am avut idee că ești și tu aici.

— Deci, Leverett ți-e numele. Iartă-mă, băiete, zise Garfinkel. În orice caz, trebuie să știi că exact aici, exact în păpușica asta de aici, se regăsește o mare parte din geniul lui Mason.

Soția lui Mason? Prea multe emoții îngrămădite laolaltă (Carole, „iubirea vieții mele"; iubire – soție, ce idiot am fost!). Privind-o pe Celia, am constatat că-mi pierise piuitul. Era o notă de flaut, un clopoțel, o trestie; Carole era o vacă. Dar tocmai atunci Mason și Carole… Rareori am trăit o silă atât de scormonitoare, o asemenea deziluzie față de tot, față de orice.

— Arta e moartă, Peter, mi-a declarat Mason, într-un moment sau altul din săptămâna petrecută împreună la New York. Sau, dacă nu chiar moartă, să zicem că lucrurile stau cam așa: draga de Muză agonizează și, după încă vreo două decenii, o vom vedea dându-și sufletul. *Știința* este Noua Muză – la fel de clar ca nasul din mijlocul feței tale. Combină știința cu nivelarea generală a gustului și vei constata că declinul artei e inevitabil. Dar nu e un prilej de întristare, să știi. N-are sens să plângi din cauza determinismului istoric. Faptele sunt fapte. Până la sfârșitul secolului, artele – pictura, muzica, poezia, drama – vor fi, toate, la fel de moarte ca labirintodontul.

— Asta ce mai e?

— Un animal-amfibie preistoric, din Permianul târziu.

— Bine. Atunci spune-mi, Mason, de ce te mai încăpățânezi să lucrezi la piesa aia pe care o scrii?

— O, nu știu, presupun că e vorba de un fel de *refuz de a capitula.* Dacă un marinar are cât de cât coaie, nu abandonează vasul nici când punțile sunt acoperite de apă. În plus, există întotdeauna vaga posibilitate – cu adevărat vagă, dar, totuși, o posibilitate – ca istoria să facă stânga-mprejur, cum s-a mai întâmplat, iar în loc de priveghi, să avem parte de o renaștere. Deja am identificat niște indicii care-mi dau speranțe că așa se va întâmpla.

— De pildă?

— De pildă, în pictură, expresionismul abstract. În muzică, jazzul. În ambele regăsești o uriașă libertate, o nețărmurită vitalitate, o fantastică descătușare de orice formă de constrângere, de înfiorător de constipatul formalism și de tot rahatul de tradiție care atârnă ca o piatră de moară de gâtul artei. Așa că… Bine, recunosc, nu e decât o geană de speranță, dar dacă aceste două forme de artă se dezvoltă plenar, s-ar putea ca renașterea să se producă, și atunci, normal, așa cum ne învață istoria, celelalte arte vor înflori și ele. Pricepi ce-ți spun?

— Păi, Mason, nu prea am cunoștințe de pictură. Cât despre jazz, cred că o parte din Dixielandul timpuriu e splendid, la fel și Bessie Smith, dar, la urma urmei…

— La urma urmei, ce?

Fiindcă îmi place să mă exprim exact, îmi caut cuvintele, pierd timp și teren, și până la urmă sunt învins în majoritatea dezbaterilor.

— La urma urmei, continuă tot el, rămâne mereu J.S. Bach. Nu asta voiai să spui?

— Cam asta, Mason. Dar într-o exprimare mai elaborată.

— *De gustibus,* Peter, zise el, amabil. Te las să-ți păstrezi cadavrul artistic, cu condiția să mă lași și tu să-mi țin păpușica mea sexy, vie și cântătoare.

— *De gustibus,* Mason.

— Un conformist rămâne un conformist. Dar fiecare dintre noi trebuie să aibă un complement. Cred că te iubesc din cauză că ești atât de conformist.

Rostea enormități din astea cu un zâmbet dulce, cu o afecțiune autentică, cinstită, așa încât tot ceea ce considerasem eu, cu doar câteva secunde înainte, a fi remarci jignitoare, pretențioase sau banale, se risipea imediat în aer.

În săptămâna aceea am avut mai multe discuții pline de miez despre artă și lucruri de acest fel. Deși universitatea îl ostracizase – sau el pe ea –, îți dădea impresia că citise pe cont propriu absolut totul, că asimilase aproape toate cunoștințele și-și etala, strălucit și îndrăzneț, uimitoarea erudiție, așa cum cineva ar face paradă cu un costum de bal mascat. Dacă urmăreai să afli ceva despre rădăcinile antice ale rozacrucianismului, existența insulelor Kuria Muria – niște atoli bogați în guano de pe lângă coasta Adenului –, diferența dintre valorile absolute și cele relative în măsurarea magnitudinii aștrilor, originea obiceiului circumciziunii femeilor la triburile din deșertul Kalahari, influența lui Ranulf de Glanvill[36] asupra elaborării codurilor de legi („Vrei să spui, Peter, că ai studiat dreptul și n-ai auzit de Glanvill?”), marea toleranță față de perversiunile sexuale și practicile în domeniu ale indienilor Huron, diferența dintre fibrom și chondrom în clasificarea tumorilor benigne, motivele pentru care cărturarii germani atribuie influenței lui Thomas Kyd asupra lui Shakespeare o importanță exagerată, folosirea de către romani a penisului artificial, despre aceste probleme și încă o mie altele Mason te putea informa cu risipă de amănunte și elocvență. Cel mai ciudat – poate și datorită faptului că eu, copil

al secolului, sunt avid de informații factuale – este că Mason nu mă plictisea aproape niciodată cu vastele lui cunoștințe; știa să se joace imaginativ cu amănuntele nefolositoare, plasându-le în mijlocul unei glume sau al unei povestiri, așa cum iluzionistul scoate din mânecă iepuri, trandafiri sau porumbițe gata de zbor. Discuția ajungea inevitabil la experiența lui iugoslavă, pe care o repovestea neobosit, fără ca eu să mă plictisesc reauzind-o, fiindcă de fiecare dată apăreau unghiuri de vedere proaspete, personaje noi – jovialul primar al orașului, un dezertor italian (bolnav de epilepsie și autor de atacuri criminale nocturne), comandantul S.S. Care făcuse într-o zi o descindere de spaimă la vilă, iar pe structura de bază a poveștii se ridica cel mai uimitor edificiu de date concrete, istorie, folclor și legendă.

— Desigur, bătrânul Plaja era, în realitate, un dalmațian get-beget, preciza Mason. Ceea ce înseamnă că avea un suflet de războinic. Știi, toți strămoșii lui se luptaseră cu venețienii în Evul Mediu, când regele ăla escroc al lor, Ladislau de Neapole, s-a vândut venețienilor pentru o sută de mii de ducați, dacă bine am reținut. Fantastic de sângeroasă perioadă! Să-ți povestesc…

Și nu-l mai puteai opri. Cumva, pe parcursul istorisirii, învățam că cel mai mare dușman al prunei comune de livadă este *curculio,* un gândăcel respingător; că Papa Sixtus al V-lea interzisese teaca pentru testicule ca fiind o amenințare universală la adresa castității; că termenul *falconide* e derivat din latinescul *falx,* adică *seceră,* cuvânt ce descrie ghearele curbate ale păsării de pradă. Uimitor la Mason era că detesta trecutul, dar știa infinit de multe lucruri despre el.

În albumul meu de amintiri, pătat cu lacrimi și îngălbenit, mai stau lipite două fotografii. În prima (mă străduiesc să-mi amintesc la ce petrecere a fost făcută), se vede propria mea mână albă, palidă

ca o burtă de pește în lumina blițului. E și Carole în fotografie, cu o înfățișare cam buimacă, dar extrem de voluptoasă, cu buzele moi reflectând lumina, în timp ce se apleacă să-i dea lui Mason ceea ce sunt sigur că avea să devină, după câteva zecimi de secundă, un pupic pe ceafa lui frumos tunsă. Oare de ce mă tulbură atât de tare imaginea asta – ceva ce nu are absolut nicio legătură cu ce făceau Mason și Carole? Fotografia e dominată de Mason. Luat din profil, se întreține cu o persoană invizibilă; nu e conștient de buzele femeii, de bobocelul limbii umede ce se agită în dreptul cefei lui și în momentul acela, eternizat înainte ca gura ei să coboare, are pe chip o expresie de mâhnire profundă. O mină bizară, foarte rară la Mason – oboseală, lehamite, dezgust față de viață (Cu cine putea vorbi? Nu contează.) – și m-am gândit mult la acea imagine, ușor emoționat, ori de câte ori o priveam, de tristețea lui paralelă, rareori observată de mine în viață. Să fi fost, pe vremea aceea, atât de nefericit, pe cât îl arăta fotografia asta*?* În momentul acesta, nu știu. Dar e sigur că în cealaltă fotografie cu Mason nu există nicio fărâmă de tristețe. În ea suntem amândoi pe acoperișul locuinței din Village; iată-mă pe mine din nou, iată-l pe Mason și, de data asta, nu pe Carole, ci pe Celia. Amiaza unei zile de primăvară – se vede după calitatea luminii și după lădițele cu flori și pomii înfloriți de pe acoperișurile învecinate, dar și după rochia răcoroasă purtată de Celia. Și fotografia asta, ca toate pozele îngălbenite de vreme, emană dor și nostalgie, sentimente cuibărite în înclinarea amatoricească a obiectivului, în nuanța gălbuie a hârtiei, în sentimentul unei primăveri ce nu va reveni, cu pantofi și frizuri de modă veche și grădini pe acoperișuri, azi inexistente (casa lui Mason a fost demult demolată) în conștiința – probabil cel mai izbitor talent al aparatului de fotografiat – a timpului trecut și irecuperabil. Celia – mai

drăgălașă retrospectiv decât era în carne și oase – stă cu fața și ochii ridicați către Mason, foarte aproape de fața lui, parcă gata să-i muște strengărește obrazul cu dințișorii ei albi și perfecți. Mason înclină capul spre ea; e gata s-o muște și el ca răspuns, dar la modul jucăuș și vesel, iar chipul îi este iluminat de exuberanță, voioșie și fericire. Subsemnatul stă în picioare ceva mai într-o parte, uitându-se la fotograf, cu o expresie pentru care cel mai bun atribut este posacă. În spatele nostru, un stol de porumbei, tușe neclare de culoarea ardeziei, se înalță spre cer deasupra turnurilor de apă, dând momentului, desprins din trecut, o senzație de mișcare unduitoare, de spațialitate, de viață…

Trebuie să recunosc, în acea scurtă perioadă Mason pusese total stăpânire pe orele mele din zi și din noapte. Îmi înaintasem demisia, pregătindu-mă pentru călătoria în Europa și, neavând ceva mai bun de făcut, găseam că e amuzant să mă țin scai de Mason. El nu-și epuiza niciodată rezervele de energie, mereu găsea ceva inedit de făcut, un loc nou de vizitat și suporta întotdeauna cheltuielile. Eu protestam (pe bune), dar se pricepea să mă facă, cu gentilețe, să trec peste umilirea mea nemărturisită:

— Ascultă, păpușelule, zicea, pipițele franțuzoaice cu care te vei distra curând nu se vând ieftin. Economisește-ți fondurile. (Aici făcea o pauză.) Pot să-ți spun ceva, sincer? continua. Sunt un băiat plin de bani, sunt conștient de acest lucru și-mi place să-i cheltuiesc cu oamenii pe care îi iubesc. Așa că să nu lăsăm profiturile ilicite ale lui Justin să se ducă pe apa sâmbetei. Dă-ncoa' nota de plată! (Apoi, scoțând portofelul, completa:) Într-o democrație dezgustătoare ca a noastră, trebuie să te pretezi la cele mai afurisite *contorsiuni* și să pretinzi că-ți suflă vântul prin buzunare.

Cedam, cu o ușoară răgușeală în voce. Situația îmi convenea – pe termen scurt, măcar. Nu o singură dată mi-am pus următoarea problemă: dacă nu mi-aș fi făcut deja planuri de plecare în străinătate, aș fi rămas oare sub tutela lui Mason pentru tot restul zilelor? Gândul îmi dădea fiori. Cum bănuiam că sub gesturile mărinimoase ale prietenului meu se ascundea un fel de sete de a stăpâni, îmi dădeam seama, jenat, că înclinația mea de a mă lăsa stăpânit era mai puternică decât doream să recunosc. Dar ce vină aveam? Fiecare seară (și au fost cel puțin cinci) mi-a adus câte o fată nouă. Toate prostuțe, frumoase și pofticioase. Ce răsfăț, să te lași pe mâna unui furnizor atât de inimos și de natural! Vorbesc serios. N-am mai beneficiat niciodată de atâta sex consecutiv – și atât de variat. Pentru asta, i-am rămas îndatorat lui Mason. Între cei ce trăiau de pe urma generozității lui, devenisem prințul moștenitor. Mi-am dat seama că pătrunsesem în cercul lui interior când mi-a arătat colecția lui erotică.

Prima oară când am văzut-o, n-am putut decât să scot un lung fluierat admirativ:

— De unde ai făcut rost de toate astea, Mason? am întrebat.

— Un prieten a murit de o tumoră cerebrală acum câțiva ani. Mi-a lăsat-o moștenire. Cred că-ți mai trebuie câteva cuburi de gheață. Adică, el mi-a lăsat nucleul colecției, continuă Mason, volumele alea de acolo, din dreapta. Mi-a stârnit interesul și am completat-o și eu cu câte ceva, pas cu pas. Până la urmă este, realmente, o investiție. Să știi că piața pentru lucruri din astea e formidabilă. Aproape la fel de solidă ca piața operelor de artă și infinit mai stabilă decât a aurului și a timbrelor.

Am descoperit că „nucleul” era format din vechi hârțoage ca O *mie și una de nopți* (Londra, tipărită privat, 1921), *Memoriile lui Fanny Hill* (ditto, 1890); operele complete, în engleză și franceză, ale acelui „geniu realmente incomparabil, în felul

său", cum îl caracteriza Mason pe „divinul" Marchiz de Sade, inclusiv capodoperele sale, *Justine* și *Juliette* și *Philosophie dans le boudoir,* și *Les Crimes de l'amour* (Paris, cu ilustrații și o anexă de litografii, 1902); *Les Onze milles verges,* de Apollinaire, și vreo cinci șase romane roz-bombon în engleză, publicate la Paris pentru anglo-saxonii subalimentați. Dar, după ce am terminat răsfoirea acestor piese de bază, a venit un potop de lucruri încântătoare, la care nici nu visasem: opere splendid ilustrate în italiană și franceză, unele datând din secolul șaptesprezece; celebrări priapice ale stilurilor romane de a face sex, circa 79 d. Hr., copiate de pe frizele din Pompei; desene diafane din Arabia, India, Java și Japonia, pe hârtie de orez și pe papirus; scene de amor între cubanezi, turcmeni și persani; amorul la scandinavi, unde, într-o serie de fotografii, un cvartet blond de oameni viguroși și frumoși, alunecoși ca heringile, se futeau într-o ambianță conținând divane de culoarea ghimbirului, *smorgasbord* și *snaps.* Un item chinezesc – dacă e să-l credem pe Mason, apoteoza depravării – forma un excelent document cu imagini ale perversiunilor contorsioniste, gravate circular pe un sul care, se jura Mason pe tot ce avea mai sfânt, era confecționat din piele umană. M-am aruncat, amețit, în această aglomerare de lascivități și, de vreme ce pornografia fierbinte, ca și iarba-mâței, e menită să te excite, exact efectul ăsta l-a avut asupra mea. Cel puțin, pe moment. Cu mădularul zvâcnind, am examinat actul sexual îndeplinit convențional în bordelurile din New Orleans, în eșalon – la monegasci, în formație octagonală – într-un album cu instantanee mai mult haotice decât provocatoare într-un dormitor plin de greci ciufuliți. O pereche de preoți algerieni făceau dragoste cu o călugăriță slăbănoagă și apatică, iar călugărița cu Maica Stareță; un volumaș cu litografii de caricaturi, bizar de fataliste, produs în

Anglia cu mult înainte de Waterloo, îl arăta pe însuși Bonaparte, de o virilitate masivă, călărind o serie de amante încolăcite pe care scria *Italia, Germania* și *Vai, Britannia!* Am gustat mai puțin secțiunea zoologică, prezentând oameni acuplați cu animale sau viceversa, decât imensul și sinopticul *Lexikon* german al sexului, care, cu ilustrații cât se poate de explicite, etala o preferință sumbră pentru fotografiile tip dosar penal, înfățișând copii rupți sau dezmembrați și alte victime ale crimelor sexuale. De fapt, dintre toate artele omenirii, acest mod total de exprimare are, pentru toată lumea, poate cu excepția puberilor și dezechilibraților, cea mai slabă putere de dăinuire, așa că n-a trecut mult până să observ o repetare a exponatelor și, amorțit – realmente amorțit –, m-am întors spre Mason, simțindu-mă teribil de mâhnit din cauza a tot ce văzusem:

— Și susții că gunoaiele astea valorează o grămadă de bani? l-am întrebat.

— Poți fi sigur că da. Numai sulul ăla chinezesc m-a costat cinci sute de dolari. Dinastia Ch'ing timpurie. Uite încă o piesă interesantă.

Era o fotografie mare, cu o vechime de câteva decenii, înfățișând un african vânjos și surâzător, negru precum tuciul, prins într-un focos coit cu un struț. Am contemplat-o multă vreme, năucit.

— Sexul este ultima frontieră, decreta Mason, undeva în spatele meu. În artă, Peter, ca și în viață, sexul este ultimul domeniu în care oamenii își pot exprima plenar personalitatea, absolut liber. În care ei se pot lepăda de constrângerile și convențiile sociale, recăpătându-și identitățile de ființe umane. Și nu mă refer la vreo banală, seacă îmbrățișare mic-burgheză, culminând cu un minuscul orgasm. Mă refer la explorarea totală a sexului, preconizată și de Sade, prin care o bibliotecă erotică de felul ăsta devine atât de importantă pentru psihic, atât de răsplătitoare. E ceea ce am putea numi *le nouveau libertinage.* Pentru că, vezi tu, concepția

revoluționară și genială a lui Sade a fost să vadă omul nu ca pe ceea ce *se presupune* a fi – o creatură inuman de nobilă, a cărei noblețe este o pseudonoblețe fiindcă, pur și simplu, este închis în natura lui animalică și devine suferind și denaturat în imposibila sa încercare de a se elibera de ea –, ci așa cum *este* și va rămâne pe vecie: un complex biologic înzestrat cu rațiune, care, pe drept sau pe nedrept, trăiește într-o lume a fanteziilor sexuale frustrante, a căror refulare este cauza directă a cel puțin jumătate din angoasa și nefericirea lumii. E un paradox nedrept, Peter, faptul că numele de Sade a devenit sinonim cu tot ceea ce e crud și provoacă durere, când, în realitate, el a fost psihologul original al noii ere, văzând mai mult rău în reprimarea sterilă a sexului, și totodată mai multă durere, decât în ceea ce, pentru el, constituia răspunsul firesc la refularea aceea, și un panaceu: evadarea din lumea fanteziei, înțelegerea sexului drept ceva activ, drept o funcție. Iarăși, nu ne referim la cine știe ce spasm oarecare în întuneric. Ne referim, pe de o parte, la interacțiunea de grup – nu există muritor care să nu fi tânjit cândva după sexul comunitar – și la eliberarea necenzurată a impulsurilor bisexuale, printre alte lucruri, precum și la purificarea orgiastică finală, o dimensiune sanitară a experienței umane, cel puțin la ființele omenești care au avut îndrăzneala s-o rupă cu convențiile, din zorii istoriei și până acum. Și asta va constitui următoarea criză majoră a artelor. Pentru că numai și numai când actul sexual va putea fi redat artistic – în proză, pictură și pe scenă (deși sunt de acord că aici avem o problemă) –, numai atunci ne vom putea considera liberi. Pentru că, în primul rând…

Gândindu-mă la tabloul imaginar zugrăvit de el, mă înveselisem în interior, într-un fel necugetat și nestăpânit, simțeam cum îmi gâlgâie râsul în gâtlej și, în final, cu capul într-o parte, am slobozit un

ha! sonor, făcându-l pe Mason să se oprească în mijlocul frazei, cu ochii ațintiți sever spre mine.

— Ce-i de râs? mă întrebă, enervat.

În timp ce vorbea, ceea ce-mi spusese atât de solemn și pătimaș se înregistră în mintea mea cu întârziere, brusc, de parcă o ușă ar fi fost dată de perete ca să lase ideile să pătrundă.

— Nu știu, Mason, am răspuns, încă rânjind. Nu vorbești serios, sper! Întotdeauna am considerat sexul ceva extraordinar – splendid, colosal, fabulos. Cel mai plăcut lucru din lume. Dar mi se pare că tu vrei să-l transformi într-un cult, ba încă într-unul destul de sumbru.

— Acum îți dai arama pe față, păpușelule, îmi răspunse cu o voce nepăsătoare, dar nu fără o umbră de iritare. În cele mai bune ipostaze, sexul a constituit întotdeauna un cult. Cocoloșit și rafinat ca oricare altă artă elevată. (Îmi luă din mână, cu un surâs, poza cu negrul și cu struțul.) încuiatul încuiaților, adăugă, binevoitor.

— E o problemă de gust, Mason, am zis.

Dar cele două fotografii – una cu Carole, cealaltă cu Celia – încă mă obsedează; sunt la fel de mnemonice ca un parfum, o secvență muzicală, o voce cunoscută, neauzită de mulți ani. Revin la prima, încercând să văd de ce stare sufletească amintește, s-o înțeleg, s-o plasez în timp – și dintr-odată (poate ajutat de amintirea pozelor cu struțul și cu dormitorul plin de suedezi) știu ce este și ce semnifică. Ca un efect special din filme, când, brusc, imaginea îngheață pe ecran – un schior suspendat în văzduh, un săritor de la trambulină, devenit rigid în mijlocul dublului salt, un măscărici căzut, cu brațele și picioarele într-un haos înghețat pe podea –, pentru ca în secunda următoare să-și reia mișcarea, fotografia se animă brusc, așa că acum reușesc, făcând un minim efort de imaginație, să mă conving că nu privesc de la distanță scena, ci sunt, ca acum câțiva ani, o părticică din ea, că-mi mișc mâna înapoi o idee,

nervos, în timp ce, pe jumătate orbit de bliț, văd cum bobocul limbii lui Carole atinge ceafa lui Mason și zăbovește acolo, umed și tremurător, și, cu aceeași mișcare, mâna ei cărnoasă se furișează spre prohabul lui. Răsfrângeri ale divinului Marchiz! Cum, după disertația lui Mason de acum câteva seri despre „sexul comunitar", nu mi-a dat prin cap, decât aproape prea târziu, că mă dusese, de fapt, la o orgie, derutându-mă atunci așa cum mă derutează și acum: nu pot afirma cinstit că trebuie să fi știut sau să fi bănuit că avea să fie o orgie și că, în subconștient, tânjeam și eu după o purificare orgiastică.

Gazda noastră din seara aceea, posesorul unui apartament spațios și împopoțonat, aproape de Washington Square, era un celebru dramaturg tânăr, pe nume Harvey Glansner. Imediat după război, înregistrase pe Broadway un succes răsunător cu o piesă în care, cu deosebit curaj, înțelegere și compasiune, expunea agonia nevrotică a epocii din perspectiva unei familii mic-burgheze din New York. Urmase un șir de eșecuri, ceea ce în America, mai cu seamă pe Broadway, este egal cu înmormântarea. În consecință, spre disperarea celor ce văzuseră în el marea speranță a dramaturgiei americane, praful și pulberea se aleseseră de cariera lui. Se apucase să însăileze fel de fel de texte în proză – în principal, articole pentru trimestrialele cu circulație restrânsă –, în care ridica imnuri de slavă și preamărea semnele, pe atunci în creștere, ale delincvenței juvenile, acțiunile psihopaților, violatorilor, codoșilor, narcomanilor și ale altor epave umane asociale, decăzând în final într-un soi de pornografie semicoerentă și devenind ilizibil (dar nu și nepublicabil, cum bănuiesc că și-ar fi dorit) pentru toată lumea, cu excepția unei coterii intelectuale relativ specializate, care aplauda orice tresărire de răutate, indiferent cât de puerilă. Scria pagini nesfârșite despre solemnitatea orgasmului, despre

golul lăsat de el și durerea produsă de el, despre relația dintre orgasm și Dumnezeu. Cu toate acestea, era un scriitor talentat, chiar și după ce căzuse din grația Broadwayului, și s-ar fi bucurat, probabil, de o apreciere considerabil mai mare, dacă eseurile lui n-ar fi atribuit actului sexual afecte ca dezgustul, neplăcerea, oroarea; poți sentimentaliza sexul, confundându-l cu iubirea, și să continui să fii citit, dar dacă pui semnul egalității între sex și neplăcere, te poți aștepta la un public cu adevărat insignifiant, fie că o faci din convingeri puritane ori din porniri desfrânate. „Ca și Dante, Harvey este un om care urăște profund", zise Mason, adăugând că tocmai citea o biografie intitulată *Karl Marx, gigatit al orgasmului.* Bănuiesc că inspirația erotică a lui Mason își avea sursa în acest Glansner. Un tânăr cu aspect cadaveric și fața năpădită de acnee, cu burta rotunjită, nasul coroiat și ochelari cu rame de corn, Glansner ne întâmpinase în ușă, cu un rictus semnificativ (dar pentru mine, în momentul respectiv, lipsit de relevanță), înmânându-ne prompt țigări de marijuana. Trebuie să descriu distribuția, care, presupun, era cam subțirică pentru o orgie, deși poate că nu. În total, eram opt: omniprezenții Pennypacker, vicleni ca întotdeauna; Glansner și soția lui, o frumusețe șerpuitoare, cu păr auriu și ochelari tip arlechin (nu-mi amintesc cum o chema); și, pe post de novice, subsemnatul, escortând o fată găsită de Mason, Lila, o stripteuză cam fanată dar amabilă, care din start păruse mai bănuitoare și mai clarvăzătoare față de ceea ce ni se pregătea și, trăgându-mă deoparte (ceea ce nu era greu, căci jazzul te asurzea și becurile albastre proiectau pe fețele tuturor o vinețeală pătată, mortuară), mi-a zis, spre uluirea mea:

— Nu vreau să te sperii, *baby,* dar îmi pute a ceva.

Acum, ca multe alte amintiri dezordonate, și asta îmi vine în minte fragmentar și fulgurant –

lumina albastră, saxofoanele isterice, mirosul dulce-amar, predominant, de marijuana. O vreme, Glansner a șerpuit printre musafiri, pozându-i cu un Graflex enorm. Am impresia că atunci a făcut Carole mișcarea spre șlițul lui Mason, numai ca să fie dojenită de el pentru vulgaritate. Evitând iarba, care tot nu părea să aibă vreun efect asupra mea, m-am tratat numai cu vinișor roșu, șezând cu Lila, coapsă lângă coapsă, pe o otomană lată din piele albă. Jazzul – muzică nu a fuziunii, ci a fisiunii – îmi exploda constant în față, iar când se oprea, dând posibilitatea schimbătorului automat de discuri să zuruie moale și să hârâie, tăcerea era stranie și împovărătoare, și-mi aduc aminte că m-am mirat de *tonul* acelei petreceri, care amestecase de la bun început în veselie elemente discordante ca disperarea, ostilitatea și deplorabila inerție a unei adunări de tineri baptiști din Sud. Între timp, am aflat că marijuana îți taie cheful de vorbă; e sigur că în seara aceea a pus un capac greu peste conversație. Doar Lila și cu mine, izolați pe divan, încercam să înfiripăm un dialog; ceilalți ședeau, perechi-perechi, pe sofale, cu mâinile căuș, și pufăiau, înfășurați în fum albăstrui. După o vreme, totuși, s-a produs o mică agitație, a început o activitate; s-au auzit râsete stăpânite, chicoteli găunoase sau isterice, iar amfitrionul s-a ridicat să pună muzică de dans la patefon; după atâta jazz, suna siropos și burghez, dar probabil că făcea parte din ritual, pentru că i-a oferit lui Mason prilejul să se ridice în picioare și, cu o expresie încordată pe chip, s-o cuprindă în brațe pe drăgălașa soție a lui Glansner și s-o poarte prin camera cufundată în penumbră într-o imitație de dans, cu dese poticneli și multe și nerușinate mișcări lascive reciproce, prin părțile inferioare.

Aș vrea să pot fi mai generos cu detaliile referitoare la orgia asta, dar, cam în momentul evocat mai sus, întreaga afacere – cel puțin, pentru mine și pentru Lila – s-a cam terminat. Cu excepția

rotațiilor pelviene ale lui Mason, singurul act sexual deschis, observat de mine a fost al soților Pennypacker; cățărați unul peste celălalt pe canapea, cu toate hainele pe ei, aceștia făceau mișcări frenetice de copulație care, de vreme ce erau căsătoriți, le-au smuls celorlalți doar niște râsete lenețe, tolerante, așa cum râzi de niște copii care cunosc regulile de bază, dar nu și spiritul unui joc, fiind și emoționant de stânjeniți. Ceva mai târziu, când Mason dansa, Glansner o mozoli pe Carole în întuneric, murmurându-i la ureche ceva în dialectul culegătorilor de bumbac (după câțiva ani, acesta avea să devină limbajul hipsterilor, dar pe atunci nu știa asta); vorbele cârâite de el libidinos erau dintre cele mai îndrăznețe, iar în felul cum le rostea exista o dezolare fundamentală, metronomică, care mi-a înghețat măduva spinării, dar, dacă le calibrase cu scopul de a excita și dacă Lila mea era un barometru suficient de sensibil, comisese o serioasă eroare de calcul. Lila era o femeie mare și sănătoasă, cu un piept frumos și elastic; avea experiență și nu putea fi acuzată de prefăcătorie. Când m-am întors către ea – simțind și eu că ceva mirosea urât –, îmi spuse, cu vocea scăzută:

— M-am lăsat de marijuana la șaisprezece ani. Cineva ar trebui să-i spună conformistului ăluia să crească mare și să nu și-o mai frece. Crede c-o impresionează pe fată? Atenție, scumpule, urmează scandalul!

Cei doi Pennypacker, pe canapeaua lor, înaintau târâș către noi. Lila și cu mine ne-am ridicat la unison, ca măsură de apărare, și ne-am îndepărtat în pas de dans printre musafiri, rezemându-ne de pereți.

— Când lucram la Londra, zise ea, unei afaceri ca asta i se zicea „naspa”. Exact termenul potrivit pentru ea. Mason ar trebui să aibă mai mult bun-simț. Sunt o bună fată de petrecere, dar zău că asta nu-i pe placul meu. Ce-și închipuie că sunt, un fel

de târfă? (După care, împingându-se mai tare în mine, mă îndemnă:) Hai să plecăm de-aici, baby și să ne delectăm cu ceva bun, numai noi doi.

O vreme am dansat cu trupurile sudate monogamic. În spatele nostru auzeam multă mișcare, multe gemete, iar când ne-am hotărât să dispărem, am întors capul și l-am văzut pe Mason, luminat din plin, stând în pragul ușii dormitorului, cu brațul pe după gâtul unei doamne Glansner cu ochi sticloși, goală până la talie, cele două siluete punând totul în umbră, în afară de figura lui Glansner care, proptit de tăblia unui pat enorm, avea (spre surprinderea mea, căci mă așteptasem la ceva mai bleg) înfățișarea neputincioasă, sepulcrală, a unui condamnat aflat la doar cinci minute de spânzurătoare.

Cât privește expresia de pe fața lui Mason, cred că anticipasem libidoul mocnit despre care citim în poveștile romanțioase, dar tot ce puteam distinge – eu, cel puțin – era un fel de inocență nefericită și singuratică.

— Ce s-a întâmplat, Petesy? mă întrebă el. Doar nu te gândești să pleci?

Deși în glasul lui nu se distingea ceea ce am putea numi neliniște, acesta era totuși tânguitor, ca al unuia care se simte, brusc, singur și părăsit de toți, iar când repetă cuvintele, ridicând vocea – „Doar nu te gândești să pleci?" –, mi-am dat seama că dezertarea mea îl afecta cu adevărat.

— Hai, păpușelule, zise el, în glumă, deși durerea nu-i dispăruse din glas, doar n-o să ștergi putina ca un laș!

— Lila nu se simte bine, Mason, l-am mințit eu.

Nu-mi permit să declar aici care dintre noi avea dreptate; problema, dacă exista una, nu era asta. Dar în momentul respectiv, pus pe jar de pasiunea pentru Lila, consideram că Mason dădea dovadă de o nesimțire cruntă, neînțelegând de ce nu voiam să-mi dau jos pantalonii și, în lumina dură, să transpir cot la cot cu gloata aceea – ei cu ochii pe

mine și eu cu ochii pe ei – îndeplinind, disperat, riturile îmbucurătoare ale amorului.

— OK, Peter, cedă Mason. Înapoi la Puritanville.

Dimineața, luând micul dejun cu Lila după o noapte plină, am căzut de acord că cea mai mare ironie a orgiei fusese faptul că, deși Mason o avusese, probabil, pe doamna Glansner, iar Glansner pe Carole, soții Pennypacker – ca niște Paolo și Francesca în mizerie – nu se futuseră, mai mult decât probabil, decât unul cu celălalt. Însă, apoi, Lila se întristă:

— Pfii, zise. Ce crezi că-l roade pe Mason? Nevasta aia a lui – o știi? – e o bucățică pe cinste. Cred că-i lipsește o doagă, dacă chiar vrei să știi adevărul.

Există gesturi care nu ți se șterg din minte. Într-o zi însorită, când Mason, Celia și cu mine mergeam cu mașina spre Long Island, ca să prânzim acolo, ea își așeză mâna pe ceafa lui Mason.

— Uită-te la părul lui! zise. Uite cum strălucește în soare! Așa-i că e frumos, Peter?

Nu mă pot abține să nu remarc o trăsătură pe care Celia o avea în comun cu Wendy: flatarea deșănțată a făt-frumosului lor. Dar asemănările se termină aici. Celia era ceva cu totul deosebit și fără egal.

Dacă în amintirea mea Carole rămâne o mare pată nocturnă, Celia însemna frunză, nor, lumină – o creatură diurnă, fără nicio legătură cu raidurile de noapte ale lui Mason.

Într-adevăr, zilele și nopțile lui Mason erau atât de strict delimitate, viața cu Carole și viața cu Celia, încât, în afara unui caz sau două, nu mi-o amintesc pe Celia decât la lumina zilei, ca în fotografia pomenită, în care își întorcea fața spre Mason ca spre soare. Ce-l mai adora! Și cu cât tremur interior urmărisem eu felul cum îi primea el

adorația, tandrețea, lingușelile, ca pe ceva normal. Asta nu numai fiindcă mă îndrăgostisem eu de ea, de la distanță, fără speranță, ci și deoarece eu și Lila nu înțelegeam cum putea el respinge o astfel de *haute cuisine,* preferând lăturile lui Carole.

Dar, ca să fim drepți, Mason se purta frumos, chiar cavalerește cu Celia – cel puțin atunci când eram și eu de față; aliată cu lumina solară, ea părea capabilă să-i modifice caracterul, să-l îmblânzească, să-l facă mai tandru. Celia era moale ca mătasea; avea în ea ceva pisicos, nicidecum sfielnic sau indezirabil, iar în vocea splendidă îi descifrai diferite nuanțe de căldură, modulații încântătoare, toate sexy și agreabile. Avea și demnitate, și era o prezență radioasă – lucru rar la femeile frumoase –, bazată pe conștiința că frumusețea ei trebuie să producă plăcere bărbaților, nicidecum ei. Presupun că nu-i lipsea decât o picătură de malițiozitate, pe care până și femeile cele mai angelice se pricep s-o găsească în ele, dacă simt provocate. Unii bărbați disprețuiesc o femeie cu sufletul de aur mai mult decât pe o fată mare și sunt înclinat să cred că tocmai decența, generozitatea și bunătatea Celiei îl împingeau pe Mason în îmbrățișarea exagerată a lui Carole, dacă nu faptul că, orice s-ar fi întâmplat, Mason nu putea fără Carole a lui.

Oricum, noi trei ne-am distrat pe cinste în cele patru sau cinci zile de dinaintea plecării mele în Europa. Într-o oarecare măsură, mă mutasem la Mason, folosindu-mi apartamentul doar ca dormitor: luam micul dejun cu Mason și Celia, prânzeam cu ei și tot în compania lor îmi petreceam lungile după-amiezi de trândăvie. Era un *ménage à trois* mai degrabă platonic și tacticos, dacă mă gândesc bine; ne simțeam foarte apropiați, într-o atmosferă caldă, de familie. Am observat că, în prezența Celiei, Mason își controla limbajul; îi dispăreau din vorbire îngâmfarea și obscenitățile compulsive, precum și referirile răutăcioase,

încifrate, la *le nouveau libertinage* și, uneori, când el spunea o anecdotă amuzantă, iar eu îi aruncam o privire furișă Celiei și-i vedeam chipul vesel, încântător, încrețit de o delicioasă veselie, cu încântarea inocentă, mirată, a unui copil care a văzut un animal straniu, necunoscut, un clovn, o minunăție inedită, îmi venea greu să mi-o închipui ca pe un adjunct al lui Mason, care-i împărtășea interesul față de piramidele de turci în pielea goală, sau care avea vreo legătură, oricât de firavă, cu meleurile de la Glansner. Deși, normal, n-ar fi trebuit să mă îngrijoreze astfel de chestiuni, pentru că, așa cum spuneam, Mason își delimita strict zilele de nopți; către seară mă despărțeam de ei și îl regăseam pe Mason mai târziu, de obicei, într-un bar afumat din Village, înțesat de mușterii aflați întotdeauna, mi se părea, într-o letargie disperată, cât pe ce să leșine (deși, mă lămurise el într-o zi, „Peter, tipii ăștia sunt dezaxați. Tot ceea ce vor sunt plăceri și șocuri, ei sunt ultimii rebeli de pe pământ.”), printre ei aflându-se mereu și Carole, lascivă și somnoroasă, comandând încă un scotch.

— Împotriva cui se revoltă? întrebam eu.

— Împotriva bombei H. A unei lumi pe care nu ei au creat-o.

— Dar, Mason, fii atent. Dacă ar da impresia că se distrează, pur și simplu, i-aș…

— Să se distreze? Sunt prea disperați ca să se distreze. Ei își dau seama ce fel de lume am moștenit.

Iar eu nu mai insistam.

Cu cât îl urmăream mai mult pe Mason în dubla lui ipostază de cavaler diurn și nihilist nocturn, observând în ce fel îl afectează dihotomia Carole – Celia, cu atât mai evident era că aveam în el un tânăr american cu adevărat reprezentativ, capabil, într-o epocă a îmbuibării hidoase și a negurii livide a Vieții împreună[37], să se revolte împotriva valorilor convenționale, să plonjeze în vârtejul la modă al senzațiilor, drogurilor și păcatelor

prefabricate, nepierzând însă nicio clipă controlul asupra averii sale de două milioane de dolari. Pe atunci, chestia asta nu mi se părea neapărat reprobabilă; cel puțin, pentru asta se cerea mai mult fler, mai multă imaginație decât posedă sau folosesc majoritatea băieților de bani gata.

Ziua de dinaintea plecării mele în Europa se caracteriza printr-o puritate recâștigată, rareori întâlnită, a cerului de vară – fără cețuri sau nori, cu o imensitate izbitoare de albastru care, pe moment, ștergea toate greșelile dureroase ale trecutului, promițând bogate recompense viitoare. Nici înainte, nici după acea dată, n-a avut New York-ul o zi atât de magnifică și, înaintând cu mașina spre Long Island, până și deprimantele bulevarde din Queens păreau înmiresmate de primăvară. Dar nu numai timpul frumos făcea ca ziua să mi se pară atât de specială. Un factor mai important era Celia, fragilă și cuminte, cu părul strâns în năframă, strălucind ca o candelă în plină lumină solară. Eram într-o mașină sport, un Ferrari, cumpărată de Mason, care era mereu în avangardă, cu doar o zi înainte; pe atunci, această marcă de automobile mai stârnea curiozitatea și, când opream la stop (Mason și Celia în față, eu ghemuit în spate, într-un fel de cuib înconjurat de cricuri și leviere, într-o poziție asemănătoare cu cea de acum câțiva ani, când mă instalasem între bagaje, în spatele lui Mason și a lui Wendy), constituiam marea atracție din Forrest Hills. Dar cel mai important era Mason; el era stăpânul zilei: în timp ce înaintam vertiginos spre zonele verzi ale insulei, el vorbea non-stop, cu un farmec de șaman. De pe buze i se rostogoleau bancuri, aluzii spirituale și mușcătoare și calambururi spumoase; maimuțărelile sale erau o minunăție, atât de aiurite și de absurde încât Celia, roșie la față de atâta râs, a fost nevoită să-l roage să se oprească, punându-și capul în poala lui și strigând „Stop! Termină!”, în vreme ce eu mă tăvăleam de râs printre manivele. Nu mai avea

nimic din creatura nocturnă, din psihologul și din solemnul apostol al libidoului. Părea de trei ori mai însuflețit decât putea spera să fie vreodată un alt muritor, clocotind de căldură umană și de spirit, jucând cu dăruire totală rolul la care Dumnezeu știe de ce nu lucra mai mult, din moment ce prin el oferea atâta plăcere celor din jur. Deodată, ca și cum și-ar fi dat seama de darul făcut nouă și, poate, conștient de sursa din spatele lui, își puse brațul pe după umerii Celiei și o strânse puternic, torcând ca un motan satisfăcut – ceea ce mi-a produs un dureros spasm de invidie.

Mai târziu, după un bine-venit dejun stropit cu vin, la un restaurant din North Shore, am stat până după-amiază târziu pe o terasă pătată de lumina solară filtrată printre frunze. Pe lângă noi treceau în trap călăreți – gândul mi-a zburat iarăși la Wendy. Meditativ, mulțumit, eliberat de frenezia electrică din timpul nopții, Mason, cu mâna Celiei într-a lui, mă preveni la ce să mă aștept în Europa – doar el fusese acolo, pe când eu, nu.

— Nu totul îți va plăcea, Peter; Europa încă își linge rănile după război. Peste tot stăpânește sentimentul morții. Acolo, arta și-a găsit cu adevărat sfârșitul, și de aceea – deși iubesc călătoriile – nu m-aș stabili niciodată, nicăieri în afara Americii. Nu vreau să rostesc platitudini, dar *noi* suntem națiunea viitorului și orice persoană căreia *îi pasă* de asta și mizează pe Europa – în permanență, adică – după părerea mea, nu înțelege. Așa-zisele comori ale trecutului sunt foarte bune – de fapt, e o experiență obligatorie pentru oricine se consideră cultivat –, dar forma semnificativă, cum o denumește Clive Bell[38], depinde de schimbarea perpetuă, de o reînnoire constantă, de la izvoare până în prezent, de o neîncetată zguduire și restructurare și este peste puterile Europei să mai facă asemenea eforturi. Din această cauză, fără pic de jenă, sunt mândru să mă proclam neabătut modern.

După ce-și ușurase sufletul de acest gând – unica declarație serioasă a zilei –, continuă prin a-mi descrie lucrurile deosebite pe care aveam să le găsesc în Europa („Dacă o consideri un teren de joacă încă fermecat, nu greșești deloc.”): Parisul și însoritele splendori din Midi și de pe Coasta de Azur; fantastica frumusețe a Alpilor; Costa Brava; Insulele Baleare. Iar eu stăteam atent, vrăjit, ascultându-i descrierile de călătorie; preschimba în lucruri magice peisajele zugrăvite și oamenii întâlniți („Uite, am să-ți dau un bilet pentru Papa Albert. Cele mai nemaipomenite *coquilles St. Jacques* din Lyon, cu alte cuvinte, din lumea întreagă. Un omuleț cu un singur picior…”), sanctuarele și ascunzătorile, cafenelele și plajele, golfulețele ferite, necunoscute altor americani…

Transforma toate astea în magie, insuflându-le marca personală de veselie luminoasă; Celia îl privea cu drag, stricându-se de râs, mușcându-și într-un fel încântător buza inferioară, ca să nu izbucnească în hohote. Dar râsul eliberator tot veni până la urmă și am hohotit cu toții, șezând acolo, în umbrele alungite ale acelei zile vesele de primăvară, cu miros de sare în aer și vele albe străbătând, înclinate, albastrul distant, cu pietrișul scârțâind și scrâșnind sub copitele cailor de pe aleea de călărie. M-am gândit că sunt nemaipomenit de norocos, la urma urmei, să cunosc un băiat atât de vioi și inepuizabil și să-l pot socoti prietenul meu. Bogat, chipeș într-un fel triumfător, erudit, spiritual, talentat, erou de război, însurat cu o femeie de dragul căreia zeii probabil că scrâșnesc din dinți de gelozie și frustrare – ce altceva își mai poate dori un bărbat? Ce altceva mai grozav i-ar putea promite lumea asta? Dintr-odată, în ziua aceea, lângă Mason, m-am simțit jalnic de mărunt și am meditat, amar, la tot ceea ce era atât de banal și de mizerabil în mine încât mă făcea să consider lucrurile pe care le dezaprobam la el drept un corn al abundenței

renascentist, o bărbăție de armăsar, și nu o stricăciune.

Dar bineînțeles – ca să menționez un singur aspect care-mi tempera idealizarea –, era departe de a fi un erou de război. Mai exact, se sustrăsese de la încorporare (cicatricea de pe picior fiind rezultatul unei coliziuni de biciclete, întâmplată la Princeton în semestrul lui buclucaș); cât despre Iugoslavia, nu se apropiase de ea mai mult decât citind *Black Lamb, Grey Balcon* de Rebecca West[39], din care extrăsese suficientă culoare locală și suficiente amănunte istorice ca să amăgească și suflete mai puțin credule decât al meu. De unde știu toate astea? De la Celia.

Mi le-a spus chiar în seara aceea, când mi-a făcut ceea ce s-ar putea numi o vizită. Dar era mai degrabă dimineața – cu siguranță, după ora trei. Îmi făceam bagajele când s-a întâmplat: o bătaie repezită în ușă, care s-a deschis brusc, fără pauză, și Celia a apărut în prag. Afară ploua. Părul i se lipise de frunte și de obraji. Rămase nemișcată o clipă, cu cea mai îngrozită privire, reflectând durerea și teama; buzele i s-au întredeschis, ca pentru a spune ceva, pe urmă și-a ridicat mâna la ceafă și, când a lăsat-o jos, era plină de sânge. Nu scotea nicio vorbă. După un moment, și-a privit lung degetele roșii și tremurătoare, a mai deschis o dată gura ca pentru a vorbi și s-a prăbușit pe podea. Dulcea de Celia. Am înmărmurit.

Am readus-o în simțiri destul de ușor, cu apă rece pe frunte și cafea instant, preparată la iuțeală. Cât despre rana de la ceafă, avea un cucui de mărimea unui ou, dar tăietura propriu-zisă era mică și superficială; sângerarea s-a oprit repede, de la sine, și, cu un geamăt moale, și-a lăsat capul pe pernă, respirând sacadat, cu un braț îndoit peste ochi.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat-o.

— Vai, ce mă doare capul!

— Pentru Dumnezeu, ce s-a întâmplat?

— M-a lovit cu o farfurie.

— O farfurie? Ce fel de farfurie?

— O farfurie Lowestoft. Un fel de platou. Vai, ce mă doare capul!

I-am dat două tablete de aspirină, după care, fiindcă începuse să dârdâie, am acoperit-o cu o pătură și am insistat să chemăm un doctor. Dar Celia nici n-a vrut să audă – o să-și revină îndată; la urma urmei, o mai lovise și altădată, și încă mai tare, mult mai tare.

— Nemernicul! am zis. Porcul! De ce a făcut-o? Cât de des te bate?

— O, Peter, nu știu de ce m-a lovit. (Se mișcă sub pătură, ca și cum ar fi intenționat să se ridice; am împins-o, blând, la loc. Acum că deschisese ochii, am observat cât de înroșiți de plâns erau.) N-ar fi trebuit să vin la tine, Peter. Te rog să mă crezi că-mi pare tare rău. Dar, uneori, mă înspăimântă. Iar tu ai fost atât de… mi-ai fost atât de apropiat și nu știam ce… (Vocea i se stinse.) Nu mă bate des. (Declarație de soție fidelă *în extremis,* dacă am auzit vreodată una; ori îți bumbăcești soția des, ori niciodată.) Zău că-mi pare tare rău, Peter, repetă ea.

— Să nu-ți pară rău, Celia, am oprit-o eu. Să nu-ți pară. Măcar dacă mi-ai fi spus mai repede. (În sufletul meu se declanșase deja o furtună de indignare în fața căreia eram neputincios: mi se părea – atunci, în toiul venerației mele de la distanță – că a face rău unei fete blânde și calde ca o ciocârlie era cel mai murdar dintre toate păcatele ordinare.) Unde e Mason acum? am întrebat-o, cătrănit. Unde e imbecilul? Îi arăt eu lui!

Sunt convins că i-aș fi arătat, sau cel puțin aș fi încercat.

Celia își mai revenise, iar acum, după ce se ridicase în coate, ședea pe pat cu picioarele îndoite sub ea și cu capul sprijinit de perete. În postura asta – cu părul năclăit, degetele mânjite de sânge, ochii inflamați, și așa mai departe – era, în același

timp, foarte frumoasă și rănită cu cruzime, o floare care mai purta pe petale amprenta unui bocanc murdar. Nu mult a lipsit să o iau în brațe și să-i mărturisesc adorația mea nebună și totală, dar elanul mi-a fost retezat de cuvintele ei, care au trezit în mine, în părți egale, incredulitate și dezamăgire:

— Nu vorbi așa de urât despre el, îmi ceru ea, blând. Îl iubesc, Peter. Îl iubesc, înțelege-mă. Așa că nu trebuie să mai vorbești astfel despre el. Te rog. Îl iubesc.

— Ce spui?

— Îl iubesc, repetă ea, placid.

— Chiar și după ce ți-a făcut?

— Da.

— De ce, pentru numele Dumnezeu?

Era simplu, îmi răspunse ea. Îl iubea fiindcă era drăguț (nu putea fi vorba de bani, familia ei din Long Island era putred de bogată), fiindcă o făcea să râdă, fiindcă învățase atâtea de la el. Și, nu în ultimul rând – vă vine să credeți? –, fiindcă era un bărbat frumos! Și-l va iubi mai departe, orice-ar fi.

— Sunt nebună după el, m-a asigurat.

Glasul ei avea un ton absurd, avid, plângăreț, care m-a făcut o clipă să doresc să-i arăt ușa. Dar, firește, n-am făcut așa ceva. Am stat și am ascultat-o – timp de trei ore am stat și am ascultat povestea vieții ei cu Mason – cum era și cum fusese și cum spera chiar și acum (o umbră îi traversă chipul și degetele urcară, ușoare, dar încă tremurătoare, până la locul unde o lovise) că mai putea fi. Era un mincinos perfect, știa asta – treaba cu Iugoslavia era o dovadă –, și se folosise de *relații* ca să scape de serviciul militar. Cicatricea de pe picior? Oh, doar urmarea unui accident de circulație. Dar eu chiar nu înțelegeam? Nu înțelegeam că minciunile lui sfruntate erau o părticică din imensitatea personalității lui, o părticică din viziunea lui despre viață, atât de imensă și cuprinzătoare încât trebuia să conțină

exagerări și deformări ale adevărului? Nu înțelegeam *atâta lucru*? Nu înțelegeam ce nevoie imperioasă avea el să spună lucrurile astea – inofensive, de fapt, căci numai lui însuși îi puteau face vreun rău –, fie și numai fiindcă reprezentau reziduuri de energie, expansiuni ale imaginației lui extraordinare? Nu pricepeam atâta lucru?

— Încerc să pricep, Celia, am asigurat-o.

Și, da, mai era și Carole. Viața lui sexuală. Nu, nu putea susține că o făcea fericită. Îi provocase îngrijorare, durere și, da, suferință adevărată. Uneori, noaptea, se simțea atât de singură și de nervoasă că abia mai rezista. Iar Carole nu era prima. Mai fuseseră Anya, și Nancy, și Kathy, și… nici nu le mai ținea socoteala. Dar n-ar fi o slăbiciune din partea unei soții ca, fiind măritată cu un bărbat cu un atât de incredibil magnetism animalic, cu atâta vitalitate și geniu, să nu se resemneze cu un fleac ca ăsta? Da, mai erau petrecerile – și despre ele știa totul, bineînțeles. Dezgustătoare. Absolut infantile, dacă e să spunem lucrurilor pe nume. Și ilustrațiile alea. O forțase să le privească (OK, a fost o prostie din partea lui să presupună că o vor excita, când orice bărbat ar trebui să știe că desenele pornografice nu le încălzesc pe femei – nu foarte tare) și nu avuseseră alt efect asupra ei decât să-i provoace scârbă. Dar, la urma urmei, el era bărbat, și încă un bărbat deosebit; avea nevoie de lucruri din astea ca expresie a unui soi de *ambivalență* – binele și răul, amestecate într-o… ei da, într-o personalitate extraordinar de complexă. Era un aventurier al artelor, un explorator, pur și simplu, trebuia să se defuleze cumva… Asta era totul.

Am întrebat-o de unde știa că el are nevoie de defulare. Începusem să mă plimb prin cameră. În pofida pasiunii mele pentru ea, acum pierdea teren, de fiecare dată când deschidea gurița.

A răspuns că el avea nevoie și basta. Chiar Mason i-o spusese, îi explicase totul foarte

filosofic, din perspectiva artistului. Iar ea înțelesese. Și se resemnase. Nu făcea un sacrificiu chiar atât de mare, nu?

Pentru că, în alte privințe, se purta bine cu ea. Oh, dac-aș ști câte lucruri o învățase! În câte locuri o dusese, câte cărți o obligase să citească! Normal, nu totul era un pat din petale de trandafiri. Dar care căsnicie e așa ceva? Cei mai mulți prieteni ai lui o plictiseau, mai ales gașca din Village – de fapt, o sumedenie de țânci bătrâni. Iar restul… bine, prieteni *autentici* nu avea deloc, era conștientă. Sugative nerușinate, majoritatea. Mason era și el conștient – îi spusese odată că omul bogat se are doar pe sine ca prieten…

Și… da, bine, nici nu aveau gusturi asemănătoare. Din cauza asta, el devenea uneori dificil. Muzica. Celia iubise muzica din copilărie. Brahms, Chopin, Wagner. Mai ales Brahms. Ce mult iubea splendid de tristul final al *Simfoniei în de minor* și *Festivalul academic*. Ambele îi evocau lucruri îndepărtate, obscure, autumnale și dulci – amurguri, păduri care își pierd frunzișul, lacuri alpine acoperite de cețurile înserării. Brahms. Probabil că a fost un bărbat care știa cum să îmbătrânească, care a întâmpinat bucuros creșterea, maturizarea, chiar și senectutea. Pe când Mason… nu, zău, uneori îi venea greu să mai reziste. Niciodată n-o lăsa să asculte discurile astea… ba da, de fapt, da, din când în când. Dar, i se părea ei, niciodată nu se întâmpla când tânjea cu adevărat după genul ăsta de muzică. Își amintește că odată îi fusese atât de dor de Brahms încât luase un taxi până pe Thirty-fourth Street și petrecuse o întreagă după-amiază de vară înghesuită într-o cabină de audiție, ascultând…

Nu, uneori lucrurile erau greu de suportat. Era gata să recunoască. Dar nu înțelegeam oare că o soție era datoare să *cedeze* în fața soțului în probleme din astea? Doar soțul e acela care… ei bine, dacă vrem să ne exprimăm așa… te ghidează.

Cariera *lui* conta cu adevărat, nu a ei. Iar dacă el era atât de devotat muncii sale, atât de absorbit (piesa lui Mason avea să fie splendidă, plină de mișcare și de spirit; nu, încă n-o citise, dar el îi descrisese totul – decorul iugoslav, tânărul ofițer american, drăgălașa fată din Dalmația), atunci, de fapt, nimic nu mai conta, chiar dacă ea și-ar fi dorit copii…

Aici se opri.

Afară se înseninase. Zorile umpleau puțul de aerisire cu lumină argintie, iar pe cealaltă parte a străzii bătrânii făceau să cânte zgomotos instalațiile sanitare. Departe, pe bulevarde, începuseră să uruie autobuzele, iar când m-am întors de la geam am constatat că Celia stătea cu fruntea plecată, expunându-și rana crudă și antipatică, și că plângea, neconsolată și tăcută. M-am așezat lângă ea, am strâns-o în brațe și am rămas așa multă vreme, în mijlocul ruinelor despărțirii noastre, nevorbind deloc.

Când își ridică în cele din urmă capul, îmi zise cu vocea scăzută, atât de pierită că abia o înțelegeam:

— La începutul căsătoriei noastre, aveam o casă, undeva în statul New York, la țară. Știi, era un loc foarte plăcut, modest, dar confortabil. Știu și eu – Mason era întrucâtva *diferit* pe atunci, adică și el credea în lucruri… simple. Plănuiam să trăim acolo, să avem copii, iar el să scrie drame. N-am să uit niciodată cum ne-am mutat, și nici prima noapte petrecută acolo, când am stat treji până în zori. Era toamnă și destul de frig – dar îmi aduc aminte ce frumos și senin era afară dimineața, devreme. Mason s-a dus să ardă niște gunoi, iar eu am stat lângă el, încotoșmănată până la gât, privindu-l, admirând natura tăcută care absorbea lumina, simțind frigul cu un fel *de făgăduială* splendidă în el. Mason stătea lângă focul ce trimitea limbi înalte de flăcări în văzduh și părul îi flutura în vânt. Pe urmă, îmi amintesc că m-a luat

în brațe și m-am gândit cât de fericită aveam să fiu cu el, la țară, crescând copii și ajutându-l să-și scrie piesele. Ce-și putea dori mai mult o fată? îmi spuneam. Cârduri de gâște sălbatice zburau pe cer. Nu mă lovise încă niciodată.

Tăcu din nou, dar de data asta am simțit un tremur străbătându-i trupul.

— Mă sperii când mă bate așa. (Buzele îi tremurau și am strâns-o mai puternic lângă mine, așa cum aș fi procedat cu o copiliță.) Dar n-are importanță! izbucni ea, brusc. Sunt *nebună* după el, nebună de legat! (Începuse să dârdâie și să tresară violent, din tot corpul; se desprinse de mine și-și cufundă privirea în ochii mei:)

Poate să-mi facă orice, tot ce *vrea,* îmi zise, ridicând puțin vocea. Sunt *absolut nebună* după el!

M-am îndepărtat și eu cu un pas, fiindcă mi se părea că încearcă să-mi dezvăluie ceva aflat la un nivel mai profund decât limbajul.

Se poate detecta într-un ochi – ca un firișor de praf, ca o scânteie luminoasă – lucirea specifică nebuniei? Nu-mi dau seama. Poate că nu era decât efectul cuvântului folosit de câteva ori, ca o incantație. Dar acum, când ea aluneca incredibil de iute în isterie, îmi dădeam limpede seama că, din tot ce-i făcea Mason, o lovitură cu farfuria nu era lucrul cel mai mârșav.

— N-a mai făcut amor cu mine de doi ani! strigă Celia. Dar nu-i nimic. Din cauza *bebeluşilor,* ca să știi. L-ar stânjeni în carieră! Dar nu-i nimic dacă nu facem copii. Nu pricepi? Așa cum zice el, de ce să aduci suflete nevinovate într-o lume infernală? E bine pentru mine! Îmi convine de minune! Îmi convine tot ce face. Pur și simplu, sunt *nebună* după el!

În final, a trebuit s-o însoțesc până după colț, la spitalul St. Vincent's, unde s-au arătat foarte înțelegători: i-au dat un sedativ și au culcat-o acolo. Mi-au promis că-și va reveni în scurtă vreme și atunci o vor trimite acasă. Dar când am

plecat – era ziuă de-a binelea – Celia continua să bălmăjească.

Întrebați-mă de ce, după toate astea, l-am mai căutat pe Mason la Sambuco și vă voi da un răspuns foarte imprecis.

Nu mai simțeam absolut nimic patru ore mai târziu, când mi-am luat în primire cabina de pe *Queen Mary,* la clasa „economic". Pentru moment, am avut impresia că mi se repartizase locul potrivit, înghesuit în spațiul mic, se afla cel mai mare sortiment de delicatese din câte-mi fusese dat să văd: nu o sticlă, ci o casetă întreagă cu sticle de șampanie, două enorme coșuri de nuiele pline de fructe, o cutie de bomboane de dimensiunile unei dale de pavaj, un teanc înalt de cărți așezate pe podea, un pâlc de sticle de whisky, împodobite elegant cu o panglică roșie, și câteva coșulețe de flori cu capetele plecate, care, sufocate de lipsa de spațiu, începuseră deja să-și risipească petalele catifelate și proaspete pe podea. Alte articole de lux stăteau grămadă: șase cartoane de țigări, un teanc de reviste, o conservă de caviar pe cuburi de gheață. Examinând scena, mi-am dat, brusc, seama că prin cameră pluteau straturi bogate de fum albăstrui și am simțit că miroase a iarbă, un miros înțepător pe care, pentru moment, n-am reușit să-l identific. Apoi, când am făcut un pas înainte, încercând să pătrund cu privirea semiobscuritatea, ochii mei au deslușit două forme ghemuite, așezate pe un pat de lemn: un tânăr gălbejit, sugrumat de un pulover cu gulerul răsfrânt, cu ochi de vulpe, evazivi, și un băiat negru de vreo douăzeci de ani, dichisit cu pantaloni de balet din velur și un jerseu purpuriu, care, mișcându-se alene în penumbră, se înclină către mine în fața hubloului, în așa fel încât un oval luminos de lumină solară îi fu proiectat pa fața cataleptică, neagră ca tușul, cu o mustață subțire. Mi-am dat imediat seama că nimerisem într-un cuib de vipere și am ieșit de-a-ndăratelea

din cabină, grăbit, strigând stewardul, care a venit în pas alergător și, cu o puternică pronunție Cockney, m-a asigurat că aceea era cabina corectă. Așa că am intrat din nou, prezentându-mă celor doi tineri de pe prici, iar când n-am primit niciun răspuns, cu excepția unui moale *tee-hee* – îndepărtat, aproape indistinct, eteric, de parcă venea din cosmos –, m-am întors să examinez dulciurile puse pe patul meu și am constatat, după cartea de vizită, că-mi erau destinate: „Pentru Petesy de la bătrânul Daddy" Apoi, concentrat – dar și plin de mânie și jenă –, cu tot mai mult resentiment, dar și cu ceva rămășițe de recunoștință caldă și degradantă, am inspectat celelalte daruri: toate erau pentru mine și de fiecare era atașată o carte de vizită cu mesajul „Pentru Petesy". În supărarea mea m-a apucat o criză de strănutat, la care băiatul de culoare, cu un glas frumos modulat, dar distant, a zis:

— *Gesundheit,* omule! Va trebui să scuzi ceața făcută de noi.

— Mulțumesc, am zis.

A trecut ceva timp până să deschidă iar gura:

— Un motan înalt și solid a adus toate astea. Zicea că se va întoarce *tout de suite.*

Tovarășul lui scoase un nou chicot slab:

— Să ieșim, Johnson. Hai să facem caca.

— Iisuse Christoase! am zis eu tare, oripilat.

— Nuu, zise chițcăind băiatul de culoare. Nu J. C, ci un motan mare, cu o puicuță grozavă, cu căpșorul aurit. A zis că…

Exact atunci, Mason, urmat de Carole împodobită cu orhidee, dădu buzna în cabină și căzu pe umerii mei, cu strigăte sonore și brutale de salut.

— *Allons-y, Petesy!* îmi răcni la ureche. *Pour chercher la twat française.* Mă bătea gândul să mă îmbarc și eu cu tine în croaziera asta și să stârnim împreună potârnichile de pe Rue Bonaparte. Dar ce-i cu tine, Pierre? Pari cam plouat pentru unul

care se va repezi cu capul înainte în cele mai nurlii femei ale creștinătății!

Se dădu puțin înapoi, tot cu degetele pe umerii mei, și mă scrută cu o expresie bonomă, dojenitoare. Oi fi gemut, sau ceva – în orice caz, știu că mi-a intuit supărarea, acea dezaprobare profundă care mă făcea rigid ca un carton la atingerea lui și mă îndemna să-mi țin ochii plecați, ca să-i evit privirea. Dar, destul de straniu, deși încă fierbeam de furie din cauza purtării lui față de Celia, n-am avut putere să-i spun măcar un cuvânt de reproș.

— Să-ți povestesc, Peter, continuă Mason. Am inspectat troaca de la prora la pupa și, cu toate că jumătate dintre pasageri sunt niște mitocani englezi care arată de parcă ar fi luat-o pe coajă, am zărit și vreo două fufe americance, gata de orice. Firește, niște amici de-ai mei din Anglia, din timpul războiului, susțineau că damele britanice sunt cormorani, te amețesc de cap pălăvrăgind. Dar nu știu. *Chacun à son gout.*

Încă un chicot se ridică, plutind, din penumbră:

— Omule, ce mai franțuz zălud!

Mason se învârti pe tocuri, privindu-l de sus pe colorat, pe ale cărui trăsături albăstrui, erodate, plutea acum un zâmbet somnoros.

— Să mă ia toți dracii, Petesy zise el foarte tare, rânjind, când am simțit miros de ceai ars m-am gândit că am descoperit doi mâncători de lotus. (Începu să râdă din toate puterile.) Leverett în Bopland!

Întorcându-se spre colegii mei de cabină, le spuse:

— Băieți, aveți ca partener un puritan, dar e băiat bun. Nu-l persecutați. Voi, încotro? Ce vreți să faceți – să incendiați Malul Stâng? Unde naiba ți-e bereta?

— Chiar aici, omule, zise negrul, trăgând din buzunar o bască mare cât roata carului și punându-

și-o pieziș pe scăfârlie, aproape acoperind un ochi. Suuper, *n'est-ce pas*?

— Vă rog, priviți-l, chicoti amicul lui. Ai crede, omule, că-i cea mai tare dintre chestiile tari.

Mason izbucni în hohote amuzate:

— Binecuvântată să-ți fie țeasta antiglonț! Complimentele mele lui Sidney Bechet[40]. Hai, Peter, aici, înăuntru, miroase a foc de turbă. Să urcăm pe punte și să inhalăm puțin oxigen. Până una, alta, băieți, nu vă băgați degetele în caviar. Prietenul ăsta al meu este prințul Peter al Iugoslaviei și înfulecă hipioți la micul dejun.

Înhățând cu o mână brațul meu și cu cealaltă o sticlă de șampanie, mă împinse spre ușă, unde Carole – uitată de mine în ultimele minute – stătea acum cu o expresie tristă, consternată pe fața pufoasă, cu cercuri rozalii în jurul ochilor, de parcă tocmai s-ar fi oprit din plâns și era gata să reînceapă. Mi-a adresat un surâs abia schițat, jenat, iar buzele i s-au întredeschis, ca pentru a mă saluta. Dar Mason vorbi, înainte de a putea eu să spun ceva:

— Scuză-mă o secundă, Peter. O duse repede afară, la capătul coridorului, unde l-am zărit o clipă vorbind agitat cu ea, cu vorbe nedeslușite, dar evident supărate, cu capul aplecat peste al ei, cu mâinile proptite în perete, țintuind-o între brațele lui, ca un sergent major care-l mănâncă de viu pe un răcan rebel. Mă gândeam doar la cum să scap de acolo; și-așa mă simțeam nemaipomenit de prost și știam, cu un fel de claritate nepământeană, că dacă voi fi forțat să particip, în dimineața asta, fie numai ca privitor, la una dintre scenele delirante ale lui Mason, voi termina și eu prin a bălmăji și a suspina. Dar ceva mă ținea acolo și am văzut, fascinat, cum fața i se înroșește ca mărul, venele ca niște tuburi subțiri încep să-i pulseze pe frunte, până când, în cele din urmă, aruncându-și, indignat, părul pe spate, răcni:.

— Atunci, du-te dracului, cățea împuțită! Înapoi la Coney Island… sau în altă groapă de gunoi!

O clipă am crezut, când își retrase mâna, că vrea s-o lovească, dar n-a făcut-o, lăsându-și palma, ca purtată de elanul unei idei oprite și apoi respinse, să lovească peretele cu o plesnitură sonoră.

— Pleacă! a mai strigat o dată. Pleacă!

Atunci Carole se prăbuși, pur și simplu. Ridică ochii spre Mason, consternată, cu o uimire înduioșătoare.

— Ah, te rog, am gemut eu, întorcându-mă cu spatele.

— M-am săturat! l-am auzit strigând, așteptând zgomotul mâinii care lovește. Dar când m-am întors spre ei, Carole bătea în retragere pe coridor, cu un mers sinuos, legănându-și șoldurile, bocind ca un hindus, trimițând până în măruntaiele pachebotului suspine puternice de disperare, cu o voce de contralto care făcu să apară câteva capete din spatele unei duzini de uși. Când notele emise de ea se stinseră și, până la urmă, dispărură, m-am întors către Mason. Își lipise fruntea de perete și singurul cuvânt pe care-l rosti – peste zgomotul festiv al turiștilor și duduitul șters al motoarelor –, parcă încărcat cu povara a zece mii de ani de suferință, fu următorul:

— Femeile!

— Ce s-a mai întâmplat, Mason? l-am întrebat, nervos, când s-a apropiat de mine.

— Nu știu, îmi răspunse, icnind. Nu știu, repetă, uitându-se, serios, în ochii mei. S-ar zice că a început o nouă serie de necazuri cu femeile. Carole! Cățeaua! Oh, dar se va întoarce. Se va întoarce. Nu sunt deloc îngrijorat. Peter, îți spun, femeile sunt o altă rasă. Parcă ar fi canibali. Scapă-le din ochi și te distrug.

— Dar ce anume s-a întâmplat, Mason?

Nu era treaba mea, dar nu găsisem o întrebare mai bună. Îl consideram un om exasperant.

— Hai, zise, împingându-mă de cot spre capătul coridorului, hai să urcăm pe punte. Oh, nimic. *Absolut* nimic. Până la prânz, o să ne giugiulim iarăși. Se află sub povara unui blestem sau așa ceva și s-a hotărât să se descarce pe mine. Bla, bla. Vrea să fac din ea o stea de cinema. Vrea să-i cumpăr un Jaguar, sau mai știu eu ce. Crede că sunt Darryl Zanuk. Ori de câte ori e la ciclu, parcă devine lunatică. Asta-i cea mai mare pacoste la femei: canalizarea deficitară. O gură mare de canal, inundând Grădina Paradisului.

Sunt persoana care, când aude acest soi de poezie, mormăie de obicei „mda”. Și totuși, n-am avut puterea să mă interesez de Celia.

— Uite ce-i, Peter, bolborosi Mason, brusc. Îmi pare nespus de rău. (Vocea lui, în timp ce ne croiam drum spre punte, devenise îngrijorată, prevenitoare, aproape imploratoare.) Vorbesc serios. Mă refer la cele petrecute aseară. Sunt sigur că mă crezi absolut dement, după ce s-a întâmplat azi-noapte cu Celia, și așa mai departe. S-a întors acasă, nu demult. Ne-am împăcat, sigur că da. Urât din partea ei că te-a pus s-o oblojești. Pe de altă parte, trebuia să-mi țin labele acasă. De vină sunt numai nervii – mă exasperează piesa. Iar ea, bla, bla, cu copiii. Într-o bună zi o să aibă și copii, dar de ce nu pricepe că piesa are prioritate? Pentru prima dată am ridicat mâna la ea! Nu-mi dau seama ce m-a îndemnat să fac așa ceva! (Vocea lui era lipsită de convingere, ca și cum ar fi simțit că știu adevărul.) Oricum, n-am vrut deloc să te deranjez. Tocmai acum. Oh, Peter, femeile! Uneori îmi spun că e cazul să trec la castori. Sau la elani. La rotarieni. Habar n-am. Sau, poate, e mai bine să mă întorc la Merryoaks și s-o pun pe Wendy să mă frece cu Baume Ben-Gay.

Dar după ce, ajungând pe dunetă, ne-am croit drum spre proră, printr-un grup de oregonieni din Portland, i-a trecut amărăciunea și a pălăvrăgit cu mine foarte animat. Era o zi caldă, cu un cer

limpede de safir, pe care două reactoare trasaseră dâre drepte, paralele, de vapori, ca niște zgârieturi de unghii fantomatice. În erecție, turnurile din Manhattan se profilau pe cerul albastru, scânteind ca un monolit, iar Mason m-a fotografiat pe acest fundal, povestind întruna și jucându-se cu Leika:

— Ce te-a apucat să călătorești la clasa turist? Sunt sigur că tipii ăia doi sunt buni pentru o distracție, dar o săptămână cu ei în cabină e ceva criminal! O, Peter! Pot să te informez de pe acum cu cine anume vei sta la masă – am văzut lista. Cu un chiropod din Jackson Heights și o lesbiană urâtă ca Muma Pădurii, cu aparat auditiv De ce n-ai luat avionul?

— Încerc să economisesc niște bani, Mason. Cum se face că ai văzut lista?

Chicoti, apăsând pe declanșator.

— Râdeam de tine, păpușelule. Nu te îngrijora. Croaziera va fi un vis.

O vreme am băut șampanie din pahare de hârtie, la balustradă, fără să vorbim. Tăcerea mă făcea să mă rușinez, dar simțeam o lentă, intolerabilă asprire a sufletului meu față de Mason, nu în pofida mărinimiei lui, ci cred că *din cauza* ei, dar și pentru că acum, devenit unica țintă a afecțiunile sale grotești, nu trăiam un sentiment special de căldură și recunoștință, ci doar o senzație murdară, umilitoare, ca atunci când te lași mituit. În orice caz, ceva – mândria, sensibilitatea mea rănită – mă împiedica să vorbesc și, până la urmă, tot Mason a rupt tăcerea, cu un ton solemn, aproape melancolic, surprinzător pentru mine:

— Peter, să știi că o să-mi fie dor de mutra ta bleagă. Scrie-mi din când în când, da? O să-mi lipsești, băiete. Nu știu de ce. Zău dacă nu ești plicticos și înțepat ca o babă de șaptezeci și doi de ani! Dar cred că știi cât de mult am ținut întotdeauna la tine. Cred că Celia a pus punctul pe i, zicând „Peter înțelege oamenii”, ce dracu’ o fi vrut să spună prin asta?! Probabil că i-ai sugerat

această idee încuviințând grav din cap, mângâindu-ți perciunii și scărpinându-te în cur la momentul oportun. Oricum, Pierre, oricum, o să-mi lipsești.

— Dar tu ce-ai să faci de-acum încolo, Mason? l-am întrebat, leneș.

Rămase tăcut un moment. Era o tăcere pregnantă, semnificativă, din categoria de care învățasem să mă păzesc. Conținea o rumințație adâncă care-i aprinsese o scânteie în ochi; deja îl cunoșteam atât de bine, încât aproape auzeam zumzetul curenților electrici din creierul lui turat la maximum, înregimentând acele falsități nerușinat de pure, care, prin viu grai – produse de limba lui expresivă, volubilă și mieroasă –, îmbrăcau veșmântul respectabil al adevărului. Scuipă, neelegant, peste balustradă.

— Nu știu, Petesy Sper să-mi termin piesa. E primul lucru pe agenda mea. Whitehead e pe cale să-și iasă din minți, atât de tare vrea să i-o predau terminată. Dar, știi și tu, nu poți scrie o piesă de teatru cât ai bate din palme, ca pe un spot publicitar pentru automobilele Ford. Trebuie să gândești și să gândești, să suferi și să suferi, și iar să gândești. Pe urmă, mai este problema eternă a acurateței – a verosimilității, ar trebui să spun. Să luăm, de pildă, drama asta a mea – cred că pot să ți-o povestesc, la urma urmei. Se bazează pe experiențele mele de război din Iugoslavia. Ți-am vorbit despre ele? Acest fapt simplu m-a frânat de la bun început. Ca s-o obțin – veridicitatea asta indispensabilă –, de pildă, detalii referitoare la limba sârbă, unele nume de străzi din Dubrovnik, felurite parole ale partizanilor pe care le-am uitat, lucruri din astea –, ei bine, ca să folosesc toate astea absolut corect, cum se cuvine, am purtat o interminabilă corespondență cu bătrânul Plaja. Nu l-ai uitat pe bătrânul de care îți povesteam…

— Te referi la farsorul ăla bătrân? l-am întrebat. La impostorul ăla?

A mă stăpâni, a continua să mă las îndopat cu falsitățile și fabulațiile lui, cu născocirile lui distorsionate și cu toate celelalte produse indigeste ale șarlataniei lui fără egal era o perspectivă insuportabilă în acel moment. Mă gândeam că ar fi putut, cel puțin, să mă scutească de rușinea unei minciuni finale, dar n-a făcut-o, iar acum mi se băteau cuvintele la gură ca să-l acuz.

— Te referi la năluca aia? am încheiat.

Dar el se prefăcu a nu înțelege.

— Nu l-ai uitat pe Plaja, nu? zise el, bătrânul ăla încă viguros și inimos. Plănuiește să vină curând la mine, în vizită. Mi-a fost un fel de consilier teh…

— Ascultă, Mason, am izbucnit, de ce te simți obligat să mă minți? Mă socotești, poate, un… tembel sau ceva de felul ăsta? Un tont? *Asta mă crezi*?

Păli dintr-odată. Își împinse un umăr în sus și întinse mâinile, cu degetele răschirate, conciliant, înspre mine:

— Trebuie să spun că nu înțeleg, Petesy Nu-mi răstălmăci cuvintele. N-am spus că…

— Cum adică, n-ai spus? m-am rățoit eu. Îmi vinzi povești sinistre cu cocoșul roșu, cu mutra asta solemnă de diacon baptist, și te aștepți să le dau crezare? Ce naiba s-a întâmplat cu tine? Mă iei drept cretin? Nu crezi că, până la urmă, cumva, tot aflu adevărul? Mă asiguri că sunt confidentul tău, băiat de băieți, păpușelul tău, mă copleșești cu semne de *buddy-buddy* și, ori de câte ori te pierd din ochi, îmi torni o minciună gogonată! N-ai pus niciodată piciorul în Iugoslavia! Te-ai sustras de la încorporare! Piesa aia a ta e un *balon de săpuni*

Mă înecam de mânie, îngrozitoarele cuvinte tocite din jargonul școlarilor americani („sinistru”, „băiat de băieți”, „*buddy-buddy*”) le pronunțam cu furia isterică a unui elev dintr-a cincea și, conștient de toate astea, chiar în momentele când strigam la el, conștient de cât de stupid, imposibil și absurd de tineri rămânem în țara asta, îi mulțumeam lui

Dumnezeu că plecam în Europa și mă despărțeam de Mason, iar ochii mi se scăldau în lacrimi provocate de frig, de indignare, de o veche, uzată, obosită compătimire și iubire față de el. I-am întors spatele.

— Cum, Mason? am mai strigat o dată, dar vocea îmi era vlăguită și incoerentă. Crezi că-s chiar așa de tâmpit? Mai bine te-ai căuta la afurisitul ăla de cap!

Deasupra noastră, pe gura coșului explodă o trombă de fum, urmată de șuierul înfiorător al sirenei. În timp ce ea răsuna, asaltându-ne cu un zgomot ca de tunet, i-am simțit mâna pe umăr și m-am întors, asurzit, văzându-i fața cenușie, uimită, și buzele care formau contururi de cuvinte. În jur, oamenii, cu degetele în urechi, înaintau încet spre pasarele.

— …mă faci să sufăr! strigă Mason, în liniștea bruscă, profundă și surprinzătoare. Sufăr când te aud spunând lucruri din astea. Buzele îi tremurau; părea gata să plângă. Cuvintele astea, zise el, amar, cuvintele astea sunt… irem*ediabile. Cân*d mă gândesc că tu – tu, dintre toți oamenii – nu poți face distincția subtilă dintre o minciună – o minciună sadea, cu substrat răutăcios – și un fel de extravaganță aiuristică precum cea pe care ți-am servit-o, fără niciun pic de răutate, ci numai cu intenția de a te lămuri și amuza. (Umărul îi zvâcnea acum incontrolabil, cu o mișcare largă, arcuită, de lamă de ferăstrău; aproape că-i auzeam ligamentele plesnind de încordare.) Iisuse, Peter, izbucni, cu o voce care exprima într-adevăr suferința; suferința și supărarea. Nu ai suficientă *glagorie* ca să înțelegi că-ți povesteam toate astea, ambalate ca adevăr, doar ca să văd cum reacționezi? Să-mi dau seama dacă am material bun pentru piesă? Să văd dacă e convingător pentru unul ca tine, fiindcă am încredere în preferințele tale și în toată orientarea ta estetică…?

— Și scumpa, fantastica ta soție? l-am întrerupt. Ce te-a apucat? Las-o în pace! Las-o în pace, luate-ar dracu'!

Aici m-am oprit, rămânând cu gura deschisă, zguduit brusc de conștiința că, pentru prima dată, îi dădusem lui Mason o replică dură – prima mea izbucnire, prima observație critică. O clipă, nu mi-am mai găsit cuvintele. Răsuflând adânc, am continuat, mai potolit:

— Zău, Mason, poate că suntem cu toții nevrotici, și așa mai departe, dar pentru Dumnezeu…

El nu se lăsa abătut. Pe un ton amar, își continuă gândul:

— Dacă nu pot avea încredere în reacțiile tale, Peter, Dumnezeu știe… (Dar făcu un gest de lehamite cu mâna, întorcându-se înapoi spre balustradă, și-și smulse din gâtlej câteva vorbe care mă răniră profund.) Dumnezeu știe că mi-am dat toată silința să fiu de treabă și sociabil. Dar de fiecare dată când deschid gura, se pare că mă transform într-o movilă de… (Se întrerupse din nou; buzele îi tremurau; era groaznic.) Până la urmă, întotdeauna cineva se folosește de mine. Sau ajunge să mă urască profund.

— Eu nu te urăsc, i-am răspuns, întorcându-mă, dar un nou șuierat al sirenei aproape că ne-a făcut să levităm. Undeva departe, în străfundurile vasului, răsunară niște clopoței.

— Ei, Mason, am continuat, e vremea să punem capăt distracției. (I-am întins mâna, simțindu-mă ca dracu'.) Multe mulțumiri pentru frumoasele tale daruri! Pe bune, Mason, îți mulțumesc!

Făcu un pas către mine, cu un surâs sumbru, căutându-mi mâna.

— *Bon voyage,* bătrâne. Nu te da prins. Dă câte un păhărel de dușcă și pentru mine, din când în când.

Au fost ultimele lui cuvinte. Cu umărul tresăltându-i în continuare, ca din cauza unui

tremur paralitic, îmi apucă mâna, făcând din simplul gest de despărțire cel mai trist act de singurătate, de pură nostalgie, din câte am cunoscut.

Pentru că, asemenea acelui băiat singuratic – cu fața uitată acum, la fel ca și numele, care mai persistă, vag, în amintirile mele din copilărie, băiețelul bogat din vecini care, așa cum mi s-a povestit ulterior, deformat, invalid sau pur și simplu urât, poate toate trei la un loc, întrebat într-o zi de părinți de ce, cum și unde dispăruseră atât de repede monedele lui de cinci, zece și douăzeci și cinci de cenți, mărturisise dintr-o suflare că nu le cheltuise pe dulciuri, jucării sau plăcințele, ci ca să cumpere tovărășia altor copii – cinci cenți pe oră, douăzeci pe o după-amiază, un pumn de monede pentru o întreagă zi de vară. Ca și gestul copilului uitat în timp, cel al lui Mason fusese răsplata pentru ceva luat cu chirie, un gest ce trăda anxietatea față de lipsa de prieteni. Până să mai pot adăuga ceva, sau să-mi revin suficient ca să pot înțelege ce-mi dăruise, de fapt, el dispăruse, înghițit de mulțimea ce cobora pe chei, lăsându-mă cu pumnul plin de un teanc de bancnote franțuzești obținute cine știe cum, fiecare în valoare de zece mii de franci – suficienți bani ca să-mi cumpăr un ceas elvețian din aur solid, dacă mi-aș fi dorit unul, sau un costum de tweed Harris, sau nenumărate sticle de brandy. Siderat, am dat să-l strig, dar el dispăruse – în afară de o scurtă imagine a lui în vârful unei pasarele îndepărtate, cu fruntea aplecată, căutând din ochi treptele, părea straniu de stângaci și nedescurcăreț. Nu vechiul magician plin de vervă, ci un om vulnerabil, nesigur, extrem de derutat pentru moment – odorul prețios al viitorului, deocamdată cu un picior ridicat în aerul cel mai subțire.

După câteva minute, am simțit o vibrație sub tălpi și vaporul s-a pus în mișcare. Sprijinit de balustradă, cu banii încă în mână – având chiar și

în acel moment final sentimentul că onoarea îmi fusese terfelită, că fusese, cumva, cumpărată și achiziționată definitiv –, alunecam spre larg, către Europa, cu tot Manhattanul strălucind sub ochii mei, cu turnurile și cenotafii lui exorbitanți, năzuind spre înălțimile cerești.

M-am împăcat foarte bine cu colegii de cabină: erau, de fapt, niște oameni plăcuți, îndatoritori – poate destul de greu abordabili, dar mult mai puțin imorali decât Mason, mi se părea, mult mai adaptabili. La Paris, o scrisoare de la Mason mă anunța că Celia plecase la Reno. Îmi vine în minte o sintagmă caracteristică, izvorâtă, cred – ca atâtea alte lucruri ce-l privesc pe Mason – din acel imaterial teritoriu al umbrelor unde nu se cunosc nici tristețea, nici bucuria: „Plângi, plângi pentru Mason și Celia, Peter, am plecat la Divorceville." N-a trebuit să mai treacă mult timp până când Mason mi s-a șters din minte. Dar aș da orice să-mi pot reaminti detaliile visului avut în mijlocul oceanului, când am sărit în capul oaselor în pat, năpădit de sudori reci, mi-am ascultat partenerii de drum sforăind de mama focului în beznă și am mirosit parfumul dulce al florilor dăruite de el, acum muribunde, pătruns fiind, din cap până în picioare, de sentimentul blestemului cert care plutea peste Mason.

4

La Sambuco, după ce Mason a coborât pe coridor, bocănind cu șlapii lui de duș, și m-a lăsat să tremur pe banca de marmură, mi-a fost destul de greu să-mi stăpânesc ferm emoțiile. Dumnezeu mi-e martor că eram indignat. Totuși, furia mea, amestecată cu uluire și cu o vagă teamă față de gazda mea, avea calitatea unei angoase: fuga – din vila aceea, din Sambuco – mi se părea esențială, și am stat așa, simțindu-mă jignit și chibzuind cum să-mi fac o ieșire demnă dar discretă din zonă. Cred că se scurseseră trei sau patru minute. Eram pe punctul să mă ridic, dar chiar atunci am auzit *clic-clac*-ul tălpilor de lemn ale lui Mason, care revenea, străbătând lent holul. A intrat, cu acea înclinație bizară a trupului și șchiopătând, dar spinarea îi era ceva mai dreaptă și mă privea cu o bună dispoziție naturală, surâzătoare, încât frica mi se risipi instantaneu. Nu mai era monstrul de pe fotografia Polaroid, ci el însuși, disperat de credibil din cap până în picioare.

— Sunt sigur că ți-am tras o sperietură, zise. Bem ceva, Petesy? N-am avut vreme să…

— Du-te dracului! i-am replicat. Cine te crezi, să-mi vorbești așa? Nu mai suntem la St. Andrew's și, pentru Dumnezeu, dacă asta crezi… nu-s unul dintre pomanagiii tăi!

— Petesy Petesy Petesy murmură el, pe vechiului ton plângăreț și lingușitor. Se așează lângă mine și mă bătu prietenește pe umăr. Bătrânul Petesy cu pielea lui atât de sensibilă. Ascultă, vreau să-ți spun…

— Ba ascultă-mă tu pe mine, am sărit eu imediat în picioare. Habar n-am ce mama dracului se întâmplă, dar te anunț că m-am săturat! Mă crezi vreun păduchios de *contandino* – un țărănoi pe care să-l foiești încolo și încoace? M-ai invitat aici, sunt oaspetele tău, și mă simt la fel de dorit ca

un bolnav de febră tifoidă! Dacă nu era Rosemarie, pricepi, nici măcar n-aș *fi* căpătat ceva de mâncare! Cred că voi profita cu alt prilej de invitația ta. *Mille grazie!* Ticălosule! Șmechere! i-am aruncat în față, făcând primii pași. Mai invită-mă când crezi că nu voi mai fi o povară atât de mare pentru resursele tale!

Sări și el în picioare și mă apucă de încheietură. Încă răsufla greu de pe urma urmăririi recente, încă transpira, dar pe chip i se citea o expresie înrudită cu rușinea, atât cât era el capabil să exprime așa ceva.

— Îmi pare rău, zise. Crede-mă. Nu mi-am dat seama ce vorbesc. Eram… da, eram *enervat,* supărat. Te rog să mă ierți, Peter! Te rog frumos.

— Ei bine, oricum plec, Mason, am zis, mai puțin convins. Ne vedem prin campus.

— Nici nu vreau să aud, a zis el, din inimă. Tu o să-mi ierți purtarea de nemernic. Și o să rămâi aici, cu bătrânul tău prieten.

— Ce voiai să spui, că mă calci în picioare? Ce te-a apucat, Mason? Ce ți-am făcut? Nu sunt un criminal, un vagabond cu care să vorbești așa…

Își trecu, nervos, palma peste frunte.

— Nu… nu știu, Peter. Regret. Fata aia. Mă fură fără nicio jenă. Tocmai a subtilizat o pereche de cercei ai lui Rosemarie. Eram furios, asta-i tot, nu știu, eram exasperat, aveam impresia că toți ținești cu ea. A fost o nebunie din partea mea. Ascultă, se apără el, te rog spune-mi că mă ierți. Crede-mă, pe onoarea mea că n-am vrut. De cum mi-au ieșit cuvintele pe gură, m-am simțit ca un vierme.

Incorigibil până în pânzele albe, m-am lăsat biruit de nostalgie și sentimentalism.

— Bine, OK, Mason, OK.

Toată viața, în astfel de situații, am simțit nevoia stranie să mă implic, așa că am adăugat:

— Și mie îmi pare rău. Cred că a fost și vina mea.

Asta parcă l-a mai înveselit.

— Corect, a zis, neutru. Ce-a fost a fost, să dăm dracului povestea asta. Cu toții mai greșim. Știi ce, așteaptă-mă să mă îmbrac și după aia îți fac turul de onoare.

Stând acolo, în picioare, în timp ce el dispăru pe scări în sus, simțeam – ca unul fraierit cu o șmecherie răsuflată – că eu fusesem cel care îi ceruse *lui* scuze.

Lipsi cinci, poate zece minute. L-am așteptat, mișcându-mă fără rost prin camera pustie, pufăind din țigară; eram încă nervos și vag speriat, mai ales din cauza fetei fugărite de Mason pe hol; era evident că o molestase, într-un fel sau altul. Cred că o vreme a burnițat afară, fiindcă, în timp ce îmi omoram timpul uitându-mă chiorâș la meleul de pe tavan (Zeița Vânătorii, de data asta, străpunsă direct prin buric de lancea unui cablu electric modern), am auzit jos rumoare de voci, semn că trupa de la piscină se risipise și oamenii se întorceau în palat prin grădină.

Când a coborât, Mason și-a pus pe el niște bermude bufante și o geacă albă și părea preocupat.

— Hai, Petesy să inspectăm uzina.

Vocea și mișcările îi erau vădit tensionate; totuși, se străduia să mă impresioneze și să-mi facă plăcere. În următoarea jumătate de oră mi-a arătat bârlogul lui, o cameră confortabilă, numai piele, aranjată ca o reclamă de whisky, cu pușți de omorât elefanți, cărți, afișe de corrida, o otomană făurită din piciorul din față al unui rinocer, capul unui bivol african pe care pretindea că l-ar fi împușcat personal – o bestie cam jalnică, privindu-ne de pe perete cu expresia galeșă, tălâmbă, sticloasă a unei vaci brune elvețiene. Mi-am spus că asta era noua fază în care intrase Mason – viața sportivă – și aici, în bârlogul lui, am zăbovit un pic, degustând un coniac, în timp ce el mi-a povestit despre prieteniile cu diverși matadori flamboianți, mi-a arătat imensele lui tomuri despre

tauromahie – chiar acest cuvânt l-a folosit –, legate în piele de taur, și în final, cu o obrăznicie și nerușinare exagerate până și pentru el, mi-a descris de-a fir-a-păr safariul din Kenya, unde fusese însoțit de o canadiancă blondă, extrem de sensibilă. Fata își luase doctoratul la Universitatea din Toronto, cu o teză despre imagistica lui Baudelaire. Dar nu vreau să intru în detalii – e un amestec mult prea caleidoscopic de urlete de șacali în noapte, dâre cutremurătoare de sânge, de animal hăituit prin văi și albii de râu, nenumărați *bwana* și nenumărate *memsahibe,* așteptări împietrite ca fiara rănită să sară din tufiș sau din lăstăriș – totul asezonat cu *Les fleurs du mal* și episoade puternice de fornicație pe *veldt* –, o aventură cum n-ați mai pomenit. Cred că m-am prefăcut curios, dar gândurile îmi umblau creanga; tot ce-mi doream era s-o șterg din palatul ăla, să mă pitesc undeva și să dorm. Apoi Mason mă purtă prin restul „uzinei", îmi arătă centrala pe petrol General Electric de la subsol – adusă cu mari eforturi și cheltuieli de la Napoli –, congelatorul plin ochi cu alimente, bucătăria din oțel inoxidabil, dotată și cu Frigidaire, cu dulăpioare interminabile, plite și cuptoare, ale căror butoane, întrerupătoare, manometre și alte indicatoare luceau în șiruri multicolore. M-am uitat atent în jur. Două slujnice localnice trebăluiau la o chiuvetă lucitoare, într-un nor de abur, curățând farfurii și punându-le în mașina de spălat vase de alături, care gemea și vibra ca un motor Diesel în ralanti; mai departe, într-un colț, bunul Giorgio, în bretele, se amuza cu un polizor electric, scoțând un vuiet de-ți îngheța măduva în oase.

— Toate cumpărate la prețuri de en-gros de la PX, îmi explică Mason. Ce zici?

— Mason, am răspuns, e colosal. Dar spune-mi, cum ai obținut dreptul să cumperi de la PX?

— Există metode, răspunse el, misterios.

Mă conduse la o firidă din apropiere, unde îmi arătă un extinctor american ultimul răcnet, susținând că substanța care stingea focul – un fel de spumă păstoasă – era cu adevărat comestibilă.

— Fantastic, Mason! l-am lăudat.

Se vedea limpede că-și modificase prioritățile culturale; nu părea mai stânjenit de subita etalare a prosperității decât fusese pe vremuri de relatarea incursiunilor sale în *demimonde.*

— Spune-mi, cum de conduci un Cadillac acum? l-am întrebat. Nu e cam convențional?

— O, mașinile sport, zise el. Au devenit așa niște clișee. Ar fi trebuit să-mi dau seama.

Apoi ne-am întors în bucătărie, unde Giorgio, de data asta ursuz și acru, îi înmână lui Mason ceva ce semăna cu un bilet.

— *Da Francesca,* preciză Giorgio.

— Francesca?, exclamă Mason, făcând ochii mari. Unde e?

— *Dov'è, signore*? *No lo so. Ma credo che sia giù, nella strada.*

— Vorbește pe înțeles, strigă Mason, iritat.

Apoi, către mine:

— Ce zice, pentru Dumnezeu?

— Crede că era jos, în stradă.

— Ce vasăzică asta, „crede"? întrebă el, rupând plicul. Nu *știe,* netrebnicul?

— *Se n'è andata,* adăugă Giorgio, ridicând din umeri și desfăcând larg brațele. *Finito.*

— A plecat, Mason, i-am tradus eu.

— Atunci să plece s-o caute.

I-am spus. Mai isteț, se pare, decât îl socotea Mason, Giorgio se îndepărtă, târșâindu-și picioarele și bombănind că nu era prostul nimănui. Între timp, Mason, înregistrând dintr-o privire mesajul, se făcuse stacojiu. Țuguindu-și buzele, ca pentru a scuipa sau a rosti vreo înjurătură, se înroși tot mai tare la față, lăsă biletul să cadă pe podea și, cu ochii ieșiți din orbite și o expresie sălbatică, găsi în sfârșit cuvinte să articuleze:

— Târfă mică, bolborosi el. Târfă ordinară, japiță de italiancă!

— Mason, am zis, grăbit, cred că plec la Bella Vista. Sunt absolut terminat și…

— Pe cuvântul meu dacă ăștia n-au minți de criminali. Fiecare dintre ei e un hoț murdar și viclean. E ceva înnăscut, îți jur, Peter, sunt predestinați pentru vărsarea de sânge, ca nemții. Tâlhăria și furtișagul le cresc în oase. Ne mai mirăm că sunt calici, lipiți pământului. Cred că se fură unul pe altul de stâng.

Ca pe vremuri, nenorocitul ăla de umăr al lui începu să se rotească.

— Ascultă, Mason, am zis, toate bune și frumoase, dar n-ai dreptate și nu vreau să discut despre asta. Sunt frânt de oboseală și vreau s-ajung în pat.

— Iisuse Christoase! continuă el, fără să-mi acorde atenție. Când mă gândesc că javra aia murdară se fâțâie țanțoșă pe sub nasul meu două – nu, trei luni încheiate – și încă la salariul pe care i-l plătesc! – și mă fură fără jenă, de parcă m-ar socoti un idiot cu acte în regulă! Dând din curulețul ei penal prin toată casa, ca și cum ea ar fi stăpâna!

Și acolo, în fața mea, în bucătăria aburită, pompoasă, se lansă într-o tiradă atât de absurdă și nebună încât, pentru un scurt moment, am crezut că glumește: ce naiba, nu auzisem de Willie Morelli și de Tough Tony Anastasia și de indivizi precum The Dasher Abbandando și Sarto Cracoșul – ca să nu-i mai pomenească, dracu' s-o ia, pe Luciano, Costello și Capone? Nu reprezentau astea dovezi suficiente – dacă de dovezi era nevoie – că principala contribuție a italienilor la societatea americană, dacă nu la istoria omenirii, în totalitatea ei (și, scutește-mă, Peter, știu *totul* despre Renaștere), era criminalitatea lor josnică și coruptă, de o imoralitate fără precedent?

— Pentru Dumnezeu, Peter, continuă el, furios, simțindu-mi protestul mut. Folosește-ți capul!

Oare nu știam că Murder Inc. – acea bandă scelerată de asasini profesioniști – era constituită aproape exclusiv din italieni și că mafia americană era controlată în întregime de o haită de furnizori de droguri și de complicii lor macaronari? (Italia, draga de ea!) Da, auzisem, dar nu vedeam de ce…

— Iisuse! strigă el din nou. Folosește-ți capul!

Pe urmă își permise încă o minciună jalnică, fabuloasă (ultima pe care aveam s-o mai aud de la el), privindu-l pe un prieten de-al lui, procuror școlit la Harvard, atât de inteligent încât numele îi fusese fluturat cândva ca posibil candidat la primăria New York-ului, și care, declarându-le război personal mobsterilor, se infiltrase cutezător printre ei, incognito, doar pentru a fi găsit într-o noapte în Rego Park, Queens, hăcuit, mutilat atât de oribil încât el, Mason, nu avea chef să vorbească despre asta (dar vorbi: un vătrai vârât în rect până sus, organele genitale retezate etc.). Mi-am închis mintea, cu un efort de voință.

— Iar Mafia își pusese pecetea cu fierul roșu pe pieptul lui! încheie Mason, cutremurat de indignare. O bandă afurisită de sceleraţi italieni, cu instincte de fiare! Ascultă-mă, știi că nu sunt un *xenofob* din categoria aia a lunaticilor. Dar nu sunt astea suficiente dovezi ale faptului că italienii au decăzut până la bestialitate*?* Înțelegi și tu de ce sunt exasperat, zise, cu un sarcasm prea evident, când fufa aia murdară de cameristă a avut îndrăzneala – neobrăzarea – să care afară din casă, chiar pe sub nasul meu, aproape tot ce posed? Nu-ți dai seama ce *vexat* sunt, ca să folosesc un eufemism? Zi, îți dai seama?

N-am zis nimic. Nici măcar nu mă puteam forța să mă uit la el, cum stătea acolo în picioare, gâfâind, cu toracele fremătând. Apoi, deodată, își pocni cu pumnul palma celeilalte mâini, speriindu-mă, forțându-mă să ridic ochii spre el. Și, cum îl priveam lung, a bombănit pe sub mustață ceva ce, pentru mine, nu avea niciun sens:

— Deci, o frecangeală de cea mai joasă speță, asta e. O ieftină, urât mirositoare, tăvăleală în fân. (Făcu o nouă pauză, cu transpirația curgându-i pe față, și își izbi iar palma.) Mai vedem noi!

Se răsuci pe călcâie și se repezi afară, pe lângă extinctor, cu bermudele fluturându-i pe lângă genunchi în timp ce gonea pe coridor.

Am ridicat biletul rămas pe podea. Era scris în engleză, dar cu o grafie urâtă, discontinuă, aproape ilizibilă.

Ai dat de dracu', zicea. *Te voi preschimba în hrană pentru hoitari. C.*

Mi s-a părut o glumă proastă.

Am pus biletul în buzunar și am pornit după Mason, mâhnit, dar curios. I-am urmărit imaginea înaltă și slabă, multireflectată pe coridorul cu oglinzi; trecând ca vântul prin foaier, pe lângă banca de marmură pe care mă prăbușisem nu de mult, el nu le făcu niciun semn de recunoaștere musafirilor întorși de la piscină și adunați acolo, ci aruncă în lături ușa dinspre scara ce ducea în curte și se repezi afară, pe balcon. Eu veneam după el, traversând, la rândul meu, foaierul, unde am zărit, fugar, câteva persoane dansând în depărtare și chipul negru, neobosit, al lui Billy Raymond, aplecat deasupra pianului. Ajuns pe balcon, am văzut că Mason stătea încovoiat peste parapetul de piatră și striga jos, în curte:

— Cass! Hei, Cass! Vino sus!

Dar de după ușa verde de jos, dintre umbre, nu veni niciun răspuns.

— Cass! zbieră Mason din nou. Hei, Cass! Fă-te-ncoace odată!

Bizar, dar vocea lui nu avea nicio notă de mânie sau de zbucium, cum m-aș fi așteptat după ultimele răbufniri. Era seacă, poruncitoare, ca și cum s-ar fi așteptat să fie auzit și ascultat, iar ecoul o purta pe unde găunoase dintr-o parte în alta a curții întunecate și spațioase.

— Cass! strigă a treia oară, dar de după ușa de jos tot nu răspunse nimeni. Mason se întoarse către mine, exasperat, și întrebă:

— Unde naiba a dispărut?

— Nu știu, Mason, am răspuns, perplex.

Cum stătea acolo, o emoție oarecare îl făcu să se înfioare și să tremure – Dumnezeu știe ce gând îi venise. Tresărind din tot corpul, își trecu palma peste fruntea transpirată. Am avut impresia că e gata să izbucnească în plâns.

— Nenorocitul! zise, cu vocea gâtuită. Nenorocitul dracului!

Apoi, trecând brutal pe lângă mine, adăugă, cu un glas care părea o încercare disperată de a trage aer în piept:

— Pariez că Giorgio știe!

Și se năpusti prin ușă înapoi în *palazzo.*

Eram total derutat.

Venise cu adevărat momentul să plec. Și fără îndoială că aș fi făcut-o – piciorul îmi era deja în poziție pentru a începe eliberatoarea coborâre a scărilor –, dacă ușa verde de jos nu s-ar fi deschis chiar în acea clipă, proiectând o lamă de lumină de-a curmezișul curții și făcându-mă să mă trag înapoi ca un spărgător (atât de covârșitoare era influența lui Mason) în tenebrele de pe balcon. Două siluete ieșiră pe ușa aceea: Cass Kinsolving și o fată. Din direcția fetei am auzit un oftat slab, vlăguit, exprimând o tristețe infinită, iar pe Cass l-am văzut ciocnindu-se de zidul jos; apoi, când înaintară, încet, în pătratul de lumină, am observat că fata nu era alta decât subreta în uniformă neagră care căzuse în genunchi în *salone* în fața mea. I-am auzit vorbind, în tonuri joase, melancolice – nedeslușit, fără vigoare –, cu vocile ridicându-se și coborând, în alternanță, apoi unite într-un ciudat bocet de frustrare, întrerupt la anumite intervale de micuțele suspine gâtuite, nereținute, ale fetei. Atras irezistibil de situație, m-am aplecat peste parapet. L-am văzut pe Cass împleticindu-se și lăsându-se

moale pe zid, aproape prăbușindu-se, apoi am auzit iar glasul fetei, care părea că întinde brațul ca să-l sprijine, într-un nou val de durere semi-isterizat. Un lung moment, sprijiniți de perete, se contopiră într-o îmbrățișare chinuită. Apoi mi-a parvenit un singur cuvânt: *Basta!* Unul dintre ei rosti *ssst!* și vocile pieriră, devenind șoapte; o vreme, n-am mai auzit nimic, pentru ca, după un interval mai lung, cu un lipăit moale de picioare goale, fata să traverseze, tiptil, curtea, încă plângând, și să dispară.

Cass rămase singur în ușă, legănându-se. În cele din urmă, cu o mișcare stângace și bruscă, se răsuci pe călcâie și-și lipi fața de zid, râcâind cu mâinile piatra seacă, de parcă ar fi încercat s-o îmbrățișeze. Mi s-a părut că-l aud gemând; sunetul s-a stins și tot ce mi-a mai ajuns la ureche a fost răsuflarea lui grea, un șuierat pătrunzător și agonic, ca al unui alergător de cursă lungă la sfârșitul probei de concurs. În acel moment, ușa din spatele meu zbură în lături și Mason veni în goană la balustradă, aplecându-se peste ea:

— Cass! răcni el. Vino sus! Hai sus să bei ceva.

Silueta de jos nu schița nicio mișcare – i se auzea doar respirația regulată, complexă. Mason îl mai strigă o dată, nu sever, dar cu vădită iritare, pe un ton imperativ, cum ar folosi un ofițer cu un subordonat greu de cap. „Pui de lele!”, l-am auzit bombănind, nervos. Apoi se întoarse abrupt și porni vijelios în jos, pe scări, sărind două trepte o dată și aterizând greoi în curte, unde se opri o clipă, dând din brațe ca să-și recapete echilibrul, după care alergă iute, pe lângă tot echipamentul de filmare, până la Cass. I-am auzit vorbind pe șoptite, mai întâi Mason, spunând, amabil dar nesincer, „Hai, amice, vino să te distrezi și tu”, apoi răspunsul mormăit și ininteligibil al lui Cass și din nou vocea lui Mason, tot mai impacientată, dar încă stăpânită, când îi dădu lui Cass o palmă zdravănă între omoplați: „Nu fi un mizerabil, să

spargi petrecerea!”. Îi spuse acest lucru mai tare și-l întoarse, ținându-l bine de talie, ca să-l conducă încet prin curte, până la scări. Cass – dacă așa ceva mai era posibil – era mai beat decât acum o oră. Arăta ca un om aflat la un pas de dezastrul total; îndărătul lentilelor, ochii îi produceau X-uri, ca în desenele animate, brațele îi atârnau, moi și neputincioase, pe lângă corp. La un moment dat, mi s-a părut că, urcând scara, se va prăvăli peste balustradă. Mason l-a îndreptat, încruntat. În cele din urmă, când a ajuns poticnindu-se pe balconul unde mă aflam și eu, privirea lui Cass pluti înspre un punct aflat la câțiva centimetri de fața mea și o clipă am crezut că mi-a făcut cu ochiul, deși, din cauza stării lui generale, nu puteam fi sigur de nimic.

Gâfâind înnebunit, Mason slăbi strânsoarea din jurul taliei lui Cass.

— Hai să bei ceva, îi spuse, sever.

Apoi, către mine:

— Cass vrea să dea un mic spectacol. Cass e un mare actor, după ce a îndoit cotul de câteva ori. Poate îl conving pe Alonzo să scoată din el un profesionist. Vrei, Cass?

Se strădui să zâmbească.

Cass stătea în picioare în fața noastră, clătinându-se, cu părul în ochi, rânjind acum – strâmb și cam stupid.

— Sig’că da, orice zici. (Îi ieșea din gâtlej un chicotit dement, total irațional.) îs mare actor – Melpomene și Thalia. Ălea două zeițe dulci pentru cine – pentru care, trebe să zic – bătrânu’ Unc Kinsolving îi gata să moară. Cu tot dragu’. (O pauză pentru sughițat.) Cu tot drag’. Fără glumă, băiete. Născut în coturni. Nume mijlociu – Thespis. Unchiu’ face orice pentru un păhărel. (Transpirând abundent, ridică ochii spre Mason prin lentilele aburite.) Orice pentru un păhărel, omule. Da’ nu whisky de-ăla de gătit! Nu zeamă pe ploșnițe care să transforme un uliu șoricar în

cioară! Whisky de sorbit pe îndelete! Din ăsta bea Mason. Whisky de *boierii* Băutură bună și veche, care n-a văzut lumina zilei de opt ani întregi! Spune-mi, frate Mason, zise el, punând o mână mare pe umărul celuilalt și sughițând încă o dată, spune-mi, băiete, mai ai Jack Daniel's din ăla adus azi de la PX? A mai rămas ceva pentru Unc Kinsolving?

Se preschimbase din persoana caldă, elocventă, vioaie, întâlnită de mine dimineața, într-un bețivan borât, lingușitor și nătâng. M-am simțit trădat, dezamăgit. Încă un dependent de Mason.

— Sigur, Cass, zise Mason. Poți să bei cât poftești. Imediat după ce ne facem numărul.

Râse, îl apucă pe Cass de mână și-l trase către ușă, dar în ochi avea sclipiri de răutate. Ceafa lui prinsese culoarea homarului fiert. Fierbea, și mi-am dat seama că mă puteam aștepta la tot ce era mai rău.

— Hai, omule, zise Mason, sarcastic, împingându-l pe Cass cu scurte împunsături în umăr. Hai, băiete. Să le arătăm tipilor ce înseamnă o distracție pe cinste!

Tocmai atunci – exact când urma să intrăm în foaier –, am auzit un țipăt scurt și ascuțit de jos și o altă pereche de picioare traversând curtea. M-am dat câțiva pași în spate și am privit dedesubt. Era Poppy. Într-un chimono înflorat și cu șosete, cu părul galben, lipit inestetic de craniu cu bigudiuri și ace, urca împleticit scările, pufăind, gâfâind până să ajungă sus, unde, cu pumnișorii strânși și cu fața roșie de indignare bosumflată, ca aceea a unei copilițe, se năpusti la Mason și începu să-l tragă disperată de mânecă.

— Mason Flagg! țipă ea. Te-am auzit! Am auzit ce pui la cale, pui de cățea! Să-l lași în pace pe Cass! Mă auzi? Să-l lași *în pace*

În chimonoul decolorat, arăta uzată și săracă, dar încă foarte ispititoare. Mason se întoarse spre ea.

— Pleacă! se răsti el.

— (Apoi, mai calm, cu zâmbetul lui forțat, adăugă încetișor:) Poppy Nu facem decât să ne distrăm puțin. N-am dreptate, Cass?

— Nu sta de vorbă cu individul ăsta, strigă, strident, Poppy cu o anume frenezie în vocea ei spartă. O să-ți facă o porcărie! O să te umilească și o să te facă de rușine, ca altădată! (Se uită crunt la Mason – zburlită de furie, cu ochii uriași și rotunzi înotându-i în lacrimi –, continuând să-l tragă de mânecă.) De ce ești atât de mișel și de rău? țipă. De ce vrei neapărat să-i faci una ca asta? Nu vezi în ce hal e? Nu știi că nu e deloc stăpân pe sine când e în starea asta? Oh, te rog, se tângui ea, cu o privire disperată, imploratoare, te rog lasă-l în pace și dă-mi voie să-l duc la culcare! Nu-l mai înjosi!

(Se uită și la mine, pledând.)

— Vă rog, domnule Leverett, vă rog, spuneți-i să înceteze. El e foarte bolnav Cass, adică! Iar acum Mason vrea să-l urce *pe scenă!* Se întoarse din nou către Mason și bătu din picior.

— Brută ordinară! Nu mai e deloc amuzant, Mason. E oribil! Oh, cât te urăsc! Te urăsc! Te urăsc!

Își îngropă fața în palme și izbucni în plâns.

— Poate că ar fi mai bine să-l lași în pace, cum spune ea, i-am sugerat lui Mason. Poate ar fi mai bine.

— Tu, Buster Brown[41], nu te băga, îmi replică el, cu o privire disprețuitoare. (Cred că acela a fost momentul – venit cu o întârziere uluitoare, ținând seama de cât de multe se petrecuseră între noi de când aterizasem la Sambuco – când mi-am dat seama că Mason, în spatele disimulării lui grosolane și absurde, de fapt mă detesta la fel de mult pe cât îl detestam eu pe el. Amândoi ne schimbaserăm, fără cale de întoarcere. Ochii i-au rămas o vreme ațintiți pe mine.) Tu să nu te amesteci, auzi? repetă Mason și se întoarse scurt

către Poppy, aruncându-i o privire amuzată și disprețuitoare.

— Hai, Lochinvar, îi comandă apoi brusc lui Cass. Începem.

Cass se duse până la ușă, împleticindu-se greoi.

— E-n ’egulă, fetițo, o asigură el cu vocea groasă, îngălată, pe Poppy recâștigându-și echilibrul. Nu plânge pentru mine. Eu și bătrânu’ Mason dăm un bal, nu-i așa, amice? Jocuri și distracții, ca de obicei. Ce zici, Mason, de o guriță mică din Jack Daniel’s ăla, ca să-ncepem cu dreptu’?

Fără să zică nimic, Mason îl împinse înainte. Poppy venea pe urmele lor, cu lacrimile șiroindu-i pe față.

— Liniște, vă rog! Tăcere, toată lumea! bătu Mason din palme, iar vocea îi bubui în camera imensă, provocând oprirea muzicii și a dansatorilor aflați pe ring. Liniște, vă rog! strigă el încă o dată. Rânjea cu gura până la urechi, dar cămașa îi era leoarcă de sudoare – părea ros de o agitație interioară plină de furie. Tăcere! Doamnele și domnii sunt rugați să facă un cerc și să asiste la atracția specială a serii! Fiți amabili și veniți aici!

Încet, musafirii se îndreptară spre locul din foaier unde se aflau Mason și Cass. Numărul petrecăreților se diminuase considerabil. Se apropia ora două și mulți oaspeți se retrăseseră, presupun, în camerele lor din palat sau la Bella Vista. Alice Adair plecase, la fel Morton Baer și Dawn O’Donnell, dar am zărit-o pe Gloria Mangiamele unduind înspre noi și, printre ceilalți, pe Rosemarie și pe tânărul cu frizura periuță, uitându-se cruciș de beat ce era, precum și pe cealaltă *bête-noire* a mea, asistentul de regie Van Rensselaer Rappaport. Îmi imaginez că mai rămăseseră vreo zece-doisprezece oameni, formând un grup în jurul lui Mason, care nu înceta să strige și să bată din palme.

— Ce-ai pățit la fețișoara ta frumușică, dragule?, se interesă Gloria Mangiamele cu un mic râset, lunecând până la Mason și luându-l pe după umeri.

— Am căzut într-un tufiș spinos, răspunse acesta, alb. Sunteți buni cu toții…

— Un tufiș? repetă, contrariată, Mangiamele. Cum poate cădea cineva într-un tufiș?

I-am aruncat o privire lui Rosemarie – era un portret palid al nefericirii.

— Sunteți buni cu toții să vă apropiați? Mulțumesc. Astăzi avem pentru dumneavoastră o surpriză specială, urmă el, indicându-l pe Cass cu un gest. (Vocea îi devenise groasă și grandilocventă, ca aceea a unui maestru de ceremonii de la circ, iar pe față îi întârzia zâmbetul rigid, absurd, aproape pictat.) Vreau să vi-l prezint, doamnelor, domnilor, pe Cass Kinsolving, cea mai mare personalitate, cel mai formidabil *one-man show* de la marele și regretatul Jolson încoace! Greșesc cumva, Cass? Vorbește, Cass! Să-ți auzim pedigreeul!

O clipă, am zărit-o în fundal pe Poppy, mușcându-și buza și luptându-se cu lacrimile, încercând să-i aștină calea lui Cass, dar acesta înainta deja, împleticindu-se, cu pași greoi și cu surâsul lui tâmp pe față, oprindu-se lângă Mason, unde rămase, clătinându-se și rânjind ca un urs mătăhălos, caraghios, în centrul așa zisei scene. Tricoul îi atârna urât peste șolduri, avea pantalonii pătați și ochelarii strâmbi pe fața îmbujorată și asudată; stând acolo și căscând de mama focului, părea viguros și avea aerul unui profesor afectat de o melancolie profundă și tăcută, în pofida surâsului, aidoma unui cărturar beat și rătăcit pe vreo străduță din Bowery, care-și contemplă ruina interioară. Între oamenii aceia de o eleganță suavă, părea, într-adevăr, nepotrivit, ca un vagabond la margine de șosea. Se auziră chicotele lui

Mangiamele, apoi altcineva râse. Mulțimea părea gata să coopereze, rochiile foșneau.

— E, pur și simplu, inegalabil, am auzit murmurând o voce cu accent franțuzesc și, întorcându-mă, am văzut capul unui pederast mai bătrâior lungindu-se înspre mine. Rosemarie mi-l indicase ceva mai devreme: un cunoscut *coutourier,* Jacques Nu-mai-știu-cum, de care ar fi trebuit să fi auzit, dar nu auzisem. Avea gâtul rozaliu, cu pielea încrețită, ca de vultur.

— Unde dracu' l-o fi găsit Mason?

— Hai, repetă Mason, nerăbdător, haide o dată, Cass. Dă-ne măsura pedigreeului!

Cass ezită o secundă, scărpinându-se în creștet:

— Ca răspuns la cererea dumneavoastră, obârșia și vârsta mea *et caetera*… vorbi el, în cele din urmă, cu voce groasă, mama a fost iapă de omnibus, tata șofer de taxi… soră-mea călăreață fără șa prin regiunile arctice.. Frații mei erau toți marinari galanți pe un compresor cu aburi.

Nu avu nevoie decât de câteva secunde ca să-și rostească micul discurs. Îl debită mașinal, visător, ca și cum l-ar fi știut pe dinafară, iar când termină, căută din ochi aprobarea lui Mason. Era o privire atât de automată, ca un reflex condiționat, încât aproape că m-am așteptat ca Mason să-i arunce un pește sau o halcă de carne. Urmă un moment de liniște adâncă – o tăcere palpabilă, plină de uimire și de neliniște apăsătoare. Am simțit cum mă încordez și încep să transpir. Se auzea musca. Și dintr-odată, fiindcă Mason, încă zâmbitor, îl fixa pe Cass cu privirea lui intensă, magistrală, cineva de la celălalt capăt al încăperii izbucni în râs. Un râs brutal, masculin – aspru și hohotitor – care îi molipsi instantaneu și pe ceilalți: cineva de lângă mine începu să chiuie, urmat de al doilea și de al treilea, până când întreaga adunătură se cutremură de un râs spasmodic, isteric, ce reverbera prin pereți și din tavan, tălăzuind în jurul nostru, val după val, irațional. Nu se mai opreau din hohotit;

presupun că râdeau fiindcă atinseseră nivelul de beție și de inerție, sau de plictiseală, la care orice lucru îi amuza. În mijlocul animației stătea Cass, cu broboanele de sudoare strălucind pe țepii bărbii nerase, visător și distant, insensibil la gălăgie, rânjind și clătinându-se de parcă s-ar fi aflat într-un colț dezolant de stradă. Degaja un atât de pregnant aer de istovire totală, de învingere fără drept de apel, încât era aproape respingător. Părea golit de orice vigoare sau bărbăție, iar mâinile lui mari și musculoase atârnau placid pe lângă corp; rânjea. Chicoti puțin, se mișcă brusc într-o parte și se îndreptă. În cele din urmă, râsetele se mai potoliră, încetară. Mangiamele, care eram sigur că nu înțelesese nici jumătate din scurtul *curriculum vitae* al lui Cass, încă fornăia și tresălta de un râs convulsiv, cu sânii dansând și mâinile ridicate, în veselia ei incontrolabilă, cu fața-i frumoasă, împurpurată ca sfecla. Printre spasme, îi arunca lui Cass câte o privire de o idioțenie absolută, făcându-mă să-mi dau seama că nu avea mai mult creier decât un țânțar. Mason, luându-și brațul după talia ei, păși înainte:

— Bine lucrat, Cass, băiete! Și acum, ce zici de numărul Abe cel Cinstit?

— Sigu', șefu'. Sigu'.

— Billy i se adresă Mason pianistului de culoare, câteva măsuri din „Old Black Joe".

Se întoarse către public:

— Acesta, doamnelor, domnilor, este un cântecel despre Abe Lincoln cel Cinstit. Pentru neamericanii de aici: Lincoln a fost Președinte al Statelor Unite, Marele Emancipator; totodată, deși nu se recunoaște, a fost un mare mincinos și un jegos.

Se auziră râsetele înfundate de rigoare când Mason se dădu iarăși înapoi, împingându-l în față pe Cass, iar pianul, *maestuoso,* slobozi primele acorduri din „Old Black Joe". Cu vocea încleiată, Cass intonă:

Sunt Abe cel Cinstit,
Am favoriți pân-la bărbie l
Iam liberat pe sclabi
Și chipul mi-e… pe o hârtie…

Era un tempo exasperant de lent. Mi se părea că nu va scoate niciodată cuvintele din el. Mai mult, nu avea niciun pic de voce, așa că, stând acolo și încercând să prindă inflexiunile labirintice ale suavei melodii, nu nimeri absolut nicio notă corectă, ci scoase fiecare cuvânt aproape la întâmplare, răgușit, întârziind cu câteva măsuri față de pian. Oricum, vocea îi era aproape înecată de urletele și gemetele de veselie:

Doar adevăru'
Mereu l-am spus;
Și-atunci de ce m-ai împușcat,
John… Wilkes… Booth?

Râsetele se învolburau în jurul lui, val după val. Stătea cu ochii închiși, parcă visător, cu rânjetul ăla somnoros, surd la orice.

— Acum, strigătul Rebelilor! îl îndemnă Mason, pe deasupra zarvei. Nu uita de strigătul Rebelilor!

Ca deșteptat cu ajutorul unui șoc dintr-un somn profund, amnezic, Cass se învioră subit. Își dădu capul pe spate, își făcu mâinile pâlnie la gură și slobozi un răcnet strident și asurzitor, de mă trecură toți fiorii:

— YAIHEE! urlă el. YAHOOOEEE! Răcni iar și iar combinația asta aiuristică, înfiorătoare de sunete, țipând pițigăiat, ca o zână a morții sau ca un dement, în timp ce oamenii din jurul meu, agitați, vizibil terorizați de nemaipomenitul

zbierat, se strâmbau, întorcându-și fețele și astupându-și urechile cu palmele. Cass zbiera în continuare, ca un claxon de mașină feroce, ca o sirenă ce o luase razna, nepăsătoare la voința imprevizibilă și perversă a lui Mason. YAIHEEE! Continua, absurd, să scoată acest strigăt nepământesc, până când am crezut că tencuiala va începe să se desprindă de pe pereți. Cele două fete de la bucătărie, urmate de Georgio, își făcură apariția în hol, frângându-și mâinile, rostogolindu-și ochii albiți de teroare, iar o pisică persană sări nu se știe de unde, cu blănița transformată în țepi de panică, și țâșni ca o rachetă afară prin ușa deschisă. Apoi apărură alte figuri. Ca un ok transfigurat de trâmbițele Judecății de Apoi, palatul începu să-și reverse adormiții, care, înfășurați în halate de baie sau capoate, apărură cu ochii mijiți, desculți, cu mutre ce anticipau niște grozăvii indescriptibile. Prima, albă ca varul, sosi Dawn O'Donnell, urmată de Alice Adair și după aceea de o pereche de bărbați italieni în izmene, cu părul vâlvoi, și în final de Alonzo Cripps, cu o țigară bălăbănindu-i-se între buze, arătând ca un insomniac exasperat. Când urletele lui Cass se potoliră în sfârșit, el fu cel care veni la Mason, primul care-l luă la întrebări:

— Ce mama dracului se întâmplă aici, Mason?

— Puțină distracție, Alonzo. Cass ne face să râdem. E ceea ce în *show business* se numește „cascadorii râsului". N-am dreptate, Cass?

— Sigu', șefu', răspunse Cass, scurt, între horcăieli. Sigu', băiete, cum vrei tu. Ce zici de-o înghițitură mică de Jack Daniel's…?

— Speram ca cineva să fi înjunghiat pe careva, explică Dawn O'Donnell.

— Bine, dar ce-ar fi să vă distrați mai *piano!* sugeră Cripps. Unii dintre noi mai trebuie să și lucreze mâine.

Era într-o situație delicată: fierbea vizibil de mânie, dar se stăpânea, eram sigur, din cauză că

locuia la Mason. Pe urmă, se întoarse și în ochii lui, când căzură pe Cass, se citi compasiunea:

— De ce nu-l lași în pace, Mason? întrebă el, calm. Nu cred că distracția ta mai este amuzantă. Și ce vrei să dovedești? Cred că ar trebui să-ți fie de ajuns. Uită-te la el!

Cass se răsuci, nesigur, pe călcâie și schiță, foarte lent, un salut cazon, în stil britanic, cu palma în afară, ridicată deasupra sprâncenei.

— Bună seara, dom' Regizor. Bun venit la bord!

— Lasă-l în pace, de ce nu înțelegi? reluă Cripps, aproape urban, înfrânându-și indignarea. Tu n-ai niciodată măsură, Mason?

Momentul ar fi trebuit să fie mai tensionat decât era, de fapt; ceea ce spusese Cripps aducea a provocare, ba încă a una publică. Dar musafirii – uniți de o convivialitate armonioasă, bine îmbibați în alcool și plictisiți până la disperare – nu rezonau la sentimentele lui Cripps. Îl bâzâiră și râseră de el:

— Înapoi în pat, Alonzo! l-am auzit pe unul.

Aveau obrajii roșii, pete mari de sudoare la subsuori și le era sete, fie de distracție, fie de sânge. Chiar și noii treziți se încadraseră imediat în atmosfera veselă: Alice și Dawn, strângând rândurile ca să vadă mai bine, și cei doi italieni arătând, în șorturile lor de jocheu, demni și imperturbabili ca o pereche de ambasadori, scărpinându-și burțile păroase și chicotind relaxați.

— Nu fi chițibușar, Alonzo, zise, superior, Mason. Iisuse Christoase, du-te și te culcă! Petrecerea noastră abia începe.

În continuare, Mason îl puse pe Cass să recite o serie lungă de *limerick*[42]-uri. Toți erau să leșine de râs. Dacă adineaori se amuzaseră, acum deveniseră total incontrolabili și, în veselia lor, se loveau cu coatele, se călcau pe picioare – mă călcau și pe mine – și-și vărsau whisky-ul pe încheieturi.

— „Directorul american de la Academie", recita Cass pe un ton letargic, solemn, „are-o particularitate în anatomie…".

Ochii îi deveniseră sticloși, nu mai surâdea; tot sângele i se scursese din obraji și sudoarea parcă i se evaporase de pe frunte, făcându-l să pară uscat și scorojit, accentuând aspectul pe care-l avusese la început, pe scări, de paloare cauzată de boală sau de otravă. Ajunse la capătul strofei comice cu o voce răgușită, spartă, obosită, tivită cu melancolie. Valurile de râs se spărgeau lovindu-se de el.

— Hooo… hooo… hooo! Vocea croitorului de dame francez îmi mai răsuna încă discordant în urechi și mi-am dat seama că o auzisem, constant, tot timpul – un chițcăit pe tonuri înalte, nemodulat.

— Acum, Cass, zise Mason, chicotind, bătându-l pe spate, acum, Cass, aia cu virgina din Nassau și după aia, aia cu Stareța zurlie din… Chatham, parcă.

Atunci, în vreme ce Cass mai croncănea un *limerick,* iar eu îl priveam, nepierzându-l nici pe Mason din colțul ochiului, toate sentimentele, suspiciunile și temerile care se agitaseră la periferia conștiinței mele se ordonară frumos în partea lucidă a mințit, devenind cristalin de limpezi.

Mason îl controla pe Cass, îl ținea ferm în mână, așa cum, într-un mod absolut diferit, dar nu mai puțin pregnant, mă controlase și pe mine. Și, privindu-l mai întâi pe Cass, și apoi pe Mason – fața aceea de american rasat, arogantă, senzuală, impenetrabil de tânără și de vanitoasă, căreia îi plătisem atâta vreme un tribut plin de culpabilitate –, m-am cutremurat, dându-mi seama că scăpasem ca prin urechile acului, în pofida unei ignorânțe crase. Și mi se rupea inima pentru Cass. Poezia despre Stareța din Chatham se termină într-un vacarm tunător, depășind totul ca isterie, și-mi veni deodată ideea că se vor petrece lucruri mult mai stranii, chiar abominabile. „Asta vă termină”, l-am auzit pe Mason declarând cu o voce distantă și ireală – l-am auzit doar pe jumătate, deoarece atenția îmi fusese atrasă de doi copilași în

cămășuțe de noapte care se furișaseră înăuntru pe ușă, făcând ochii mari. Erau ai lui Cass – băiatul cel mai mare și fata cea mai mare –, și căutară prin încăpere cu ochișorii lor frumoși și mirați, până o găsiră pe Poppy; atunci, ținându-se de mânuță, se duseră repede lângă ea. Oftaturi profunde, dar surde îi zguduiau trupul firav și-și mușca nervoasă mâneca chimonoului, în timp ce, cu o mână, îi aducea pe copii mai aproape de ea, nepierzând din ochi scena. Am remarcat dispariția lui Rosemarie.

— OK, OK, Cass, l-am auzit pe Mason spunând. Acum stătea cu spatele la mine. O să primești ceva de băut. Dar numai după numărul cu *expoziția.*

— Oh, vă rog, opriți-l! Lamentația moale a lui Poppy se înălță deasupra vacarmului. Opriți-l…

— Este recrearea autentică a unei expoziții de la Paris, cum mai puteți vedea doar în stabilimentele de mare clasă din Montmartre. La treabă, Cass, păpușelule!

Cuprins de o groază rece, l-am văzut pe Cass îngenunchind.

— *Messieurs, dames, c'est comme ci que l'on fait l'amour en Norvège.*

Le adresă un surâs de bețiv musafirilor amuzați, iar lentilele ochelarilor săi reflectau niște discuri chihlimbarii de lumină. Mare și mătăhălos cum era, ghemuit, ca un animal gigantic și patetic, în postura aceea ignobilă, vocea lui, cu un accent franțuzesc impecabil, era o alintare, un obscen cântecel în același timp țiuitor și îngrozitor de apatic – o imitație desăvârșită a glasului unei târfulițe pariziene. „În Norvegia, felul cum și-o pun…" Pe urmă, lingându-se, stupid, pe buze, potrivindu-și picioarele, cu părul lui lung de maniac legănându-i-se peste față, se poziționă în așa fel încât să parodieze actul pe care până și zeii din Paphos[43] – dacă ar avea ochi – ar muri de tristețe să-l vadă desacralizat în halul acela. *„En Norvège…"* Dar nu mai putu continua, iar publicul

nu mai avu răgaz să hohotească. O clipă m-am văzut pe mine însumi pus în situația aceea – un clovn preaplecat și dezonorat. Am sărit în ajutorul lui Cass, precedat de Alonzo Cripps, care, trăgându-l în picioare și apoi sprijinindu-l, îi arunca lui Mason o privire neagră de ură.

— E suficient, auzi? strigă Cripps.

— Dar, Iisuse, Alonzo… începu Mason să protesteze.

— Suficient, am zis!

Poppy își croi drum prin mulțime către Cass și se lăsă pe umărul lui, suspinând. Lui Cass i se bălăbănea capul pe piept.

— Îmi pare rău, fetița mea, l-am auzit spunând, cu vocea înăbușită, spartă. Doamne, ce rău îmi pare!

Cripps cred că a identificat numaidecât în mine un aliat.

— De ce nu-l duci jos? a murmurat.

Mă opinteam să-l țin pe Cass în poziție verticală.

— Ceva mai dezagreabil n-am văzut de când sunt.

Cripps intenționase ca propoziția să fie un aparteu, dar știu că și Mason a auzit-o.

— Dumnezeule, Alonzo, începu el, nu sunt decât jocuri și distracții…

Dar Cripps dispăruse deja pe coridor. Un om admirabil, mai presus de treburile sordide.

Oaspeții s-au împrăștiat calm, dispărând în noapte. Nu am o idee clară despre modul cum au reacționat, fiind prea ocupat cu Cass ca să bag de seamă sau să îmi pese, dar erau tăcuți, iar tăcerea lor nu părea să fie una regeneratoare, ci urâcioasă și dezamăgită, mai degrabă decât rușinată. Împreună cu Poppy și cu țâncii care veneau după noi, l-am tras cu destule eforturi pe Cass înspre ușă.

— Ce vreți să faceți, copii? întrebă Poppy curioasă. (Apoi întoarse capul și-l văzu în foaier pe

Mason stând singur, ofensat, cu o expresie de nefericire pe chip.) Mason Flagg, strigă ea, ești un ticălos murdar!

Mason nu catadicsi să răspundă.

— Tu și afurisitul tău de bivol african fals, am adăugat eu, în timp ce ne împleticeam spre ușă. Fiind ultimele cuvinte pe care i le-am adresat vreodată, mi-au produs nenumărate mustrări de conștiință, în pofida răutăților proferate de el.

— Trebuie să mă dezmeticesc, trebuie să mă trezesc, bombănea necontenit Cass, *sotto voce.* Am multe de făcut. Mulțumesc, Leverett. Poppy, fierbe o oală de cafea fierbinte. Trebuie să mă trezesc.

Îl împingeam amândoi prin curtea plină de cabluri încolăcite.

— Pentru Dumnezeu, Cass, zise Poppy cu vocea ei subțirică de copil, gâfâind în timp ce trăgea de el. Pe toți sfinții, ți-am spus azi dimineață să te trezești! Dar nu m-ai ascultat! Ești un… netrebnic și basta.

— Netrebnic, bălmăji el. Trebuie să mă dezmeticesc.

— Ești prea încăpățânat, Cass, se plânse ea, încă trăgându-și nasul. Nu te gândești la copii. Te-au văzut în postura aia nedemnă.

— Te-am văzut! strigară copiii din spate. Subțirei în cămășuțele de noapte, cu ochii mari, negri și serioși, erau luminoși, frumoși și proaspeți ca două margarete. Te-am văzut, Tați!

— Oh, *Mama!* gemu Cass, împiedicându-se de un cablu. Chiar am făcut ceea ce mi se pare că am făcut?

— Gândește-te la ulcerul tău, îl avertiză Poppy

— Iisuse Christoase, sunt un lunatec. Ajută-mă să mă trezesc!

Prin ușa verde am intrat în porțiunea palatului ocupată de Kinsolvingi. Aceasta – cel puțin cât mi s-a arătat la prima privire – era o încăpere mare și slab luminată, cu aspect de cavernă și cu uși

franțuzești înalte, la capătul opus, dând, ca și ale lui Mason, spre marea sumbră și lucitoare. Altminteri, nicio asemănare cu locuința lui Mason și poate că doar discrepanța sau degradarea față de magnetica splendoare de la etaj mă făceau să simt mai puternic aici gospodărirea anarhică și dezordinea murdară. Sau o fi fost scutecul de la intrare, care produse un plescăit umed sub talpa mea. În orice caz, în timp ce Cass intră clătinându-se în cameră și căzu cu fața în jos pe o canapea jalnică, iar Poppy se grăbi să treacă în altă odaie cu copiii, am fost convins, stând acolo și clipind mărunt, că în viața mea nu văzusem atâta mizerie. Peste tot, farfurii și cești de cafea nespălate. În aer se simțea un iz neplăcut, cleios, enigmatic, nu chiar de putreziciune, dar nici prea departe de el, ca într-un loc unde containerele de gunoi așteaptă zile întregi să fie golite. Dintr-o jumătate de duzină de scrumiere se ridicau movilițe de chiștoace, dacă nu cumva țigările fuseseră strivite direct în sticlele goale de vin sau Coca-Cola; într-una dintre ele mai plutea o rămășiță de fum gri-verzui. Podeaua era acoperită cu reviste italiene de benzi desenate, unde Mickey Mouse, preschimbat în Topolino, coabita cu Stefano Canyon, II Picolo Abner și Superuomo. Prin mijlocul încăperii atârna, umedă și urât mirositoare, o frânghie cu scutece puse la zvântat, iar pe unicul obiect optimizant al încăperii – un șevalet mare și solid – atârna, ca din știreang, bălăbănindu-se grotesc, cu ochii izbitori, ca niște bumbi, o păpușă zdrențuită din cârpe. De pe canapea, Cass îi strigă tare și răgușit lui Poppy să-i aducă repede cafeaua. Pe măsură ce ochii mi se acomodau cu obscuritatea, am zărit ceva ce, la început, mi s-a părut a fi spectrul lui Pancho Villa, ieșind din umbrele mai îndepărtate: un *carabiniere* tânăr, mustăcios, rotund la față, încătărămat până la gât și dezgolindu-și dinții albi într-un căscat, care, zdrăngănind și zornăind neclar, se apropie în

centrul unui roi de musculițe și mă salută cu un melancolic: – *Buonase'!*

În starea de năuceală în care mă aflam, nu m-ar fi mirat o arestare, dar polițaiul – scobindu-se natural între dinți, în timp ce trecu pe lângă mine – nu-mi dădu nicio importanță, ci merse, în pași săltați, până la canapea, unde puse o mână pe umărul lui Cass.

— *Povero Cass,* oftă el. *Sempre ubriaco. Sempre sbronzo. Come va, amico mio*? *OK?*

Avea o voce blândă, aproape tandră.

La început, Cass nu zise nimic. Apoi i-am auzit glasul, amortizat de pernă, rostind într-o italiană lenevă și fluentă:

— Nu chiar OK, Luigi. Unchiu' a avut o seară infernală. Trezește-mă, Luigi! Am treabă.

Aplecându-se deasupra lui, polițaiul îi vorbi blând:

— Trebuie să te bagi în pat, Cass. Să dormi. Cel mai bun lucru pentru tine, acum, e somnul. Treaba poate aștepta până mâine.

Cass se rostogoli pe canapea, gemând, acoperindu-și ochii cu antebrațul, răsuflând zgomotos.

— Iisuse, zise, se învârte casa cu mine. Sunt un lunatic, Luigi. Cât e ceasul? Ce mama dracului faci aici la ora asta?

— Parinello m-a pus în tura de noapte. Porcul! Jur că și de data asta a făcut-o fiindcă-s intelectual, iar el e un dobitoc neînzestrat cu rațiune, care disprețuiește gândirea. (Un polițist intelectual! Nu-mi venea să-mi cred urechilor!) De fapt, nu mă mir. Ții minte că ți-am spus…

Cass îl întrerupse cu încă un geamăt de pe canapea:

— Hai, Luigi, las-o baltă. Ca de obicei, inima mea plânge pentru problemele tale. Dar acum am probleme *adevărate.* Trebuie să-mi vin în simțiri. Poppy! zbieră, grăbește-te cu cafeaua! (Se rostogoli iarăși pe o parte, clipind în sus, către

polițist.) Cât ziceai că e ceasul? Parcă-mi umblă ceva prin cap.

— Trecut de două, Cass, răspunse Luigi. Am făcut rondul pe la hotel. Există ceva utilaje de filmare lăsate afară, pe care am misiunea să le păzesc. Știți cum e cu țărănoii din vale: dacă le dai ocazia și suficient timp, îți demontează un cargobot și-l subtilizează în doi timpi și trei mișcări. Oricum, auzind magnificele acorduri din Mozart, *fortissimo,* de la palat, am știut că ești acolo, sus. Așadar, vin să stăm de vorbă și ce văd? (Își deschise larg brațele.) Nimic! Tu, nu. Poppy, nu. *Bambini,* nicăieri. Doar gramofonul care merge: s*s-put, ss-put.* L-am închis și m-am așezat să-i păzesc pe ceilalți doi copii. De obicei, nu lăsați mașina să funcționeze în gol. Așa, praful se alege de *Don Giovanni!*

Cass se ridică precaut și se așeză pe marginea canapelei, privind, buimac, în jur.

— Mersi, Luigi, zise. Ești un prinț. Dumnezeule, o clipă, acolo, chiar am văzut vidul. Un neant mare, fantastic. M-am auzit până la hotel? E de mirare că n-a venit să mă umfle însuși sergentul Parinello.

Își scutură violent capul, ca pentru a-l curăța de umbrele dușmănoase. Simțeam că se dădea o bătălie, că în el se încinsese o luptă: încetul cu încetul, parcă ieșea din lințoliile întunericului, ca un înotător asediat de valuri care se trage, centimetru după centimetru, sus pe țărmul uscat, salvator. Scutură din nou din cap, parcă pentru a-și scoate apa din urechi.

— Să mă gândesc, mormăi, apoi reluă mai tare: Să mă gândesc. Ce am de făcut?

Privirea i se întâlni cu a mea și tresări; uitase cu desăvârșire că eram acolo.

— Ia te uită, zise pe englezește, cu un zâmbet, bătrânul Leverett. Pe toți dracii, cred că-ți datorez ceva, dar ce – își scoase ochelarii și se frecă la

ochii obosiți, înroșiți pe margini – și pentru ce, Dumnezeu știe!

Se ridică în picioare, cu brațul întins ca să-mi strângă mâna, dar se împiedică de unul dintre numeroasele obiecte anonime împrăștiate pe podea și, prăbușindu-se înapoi pe canapea, se puse pe un tușit aspru, cu spasme dureroase.

— *Questi siguri italiani!* țipă el la Luigi, printre crizele de tuse. Din ce dracu' fabricați trabucele astea? Căcăreze de capră? Fecale de preoți? Luigi dragă, crede-mă – *hac, hac* –, e nevoie de o radioscopie. Sunt mămăligă pe dinăuntru, din cauza chinurilor la care îmi supun plămânii bătrâni! Trezește-mă, pentru numele lui Dumnezeu! Am de lucru!

— *Povero Cass,* respiră Luigi, milostiv. De ce ții neapărat să te îneci, să-ți faci de petrecanie și să te distrugi? De ce nu luăm o pilulă, și la culcare?

În lumina slabă, l-am examinat atent pe Luigi. Era un bărbat tânăr, bine făcut, bărbierit atent, nelipsit de farmec, în pofida sprâncenelor groase ca niște cărăbuși și a expresiei, comună copoilor din lumea întreagă, de seriozitate macabră, aproape rugătoare. Așa cum se încrunta la Cass, părea obosit și deconcertat; toți polițiștii din lume sunt prost plătiți, dar dacă ochii albastru-oțel ai unui agent din New York te pot băga în sperieți, iar privirea unui sergent parizian este răutăcioasă și isterică, ochii unui *carabiniere* nu reflectă decât o constantă, calmă, melancolică dorință de a vedea ceva bani, acesta fiind, probabil, motivul pentru care, mai mult decât cei din alte părți, polițiștii italieni sfârșesc întotdeauna prin a fi mituiți.

— De ce persiști pe calea asta periculoasă, Cass? întrebă Luigi. Oare nu încerc de câteva luni bune să te conving că stilul tău de viață presupune teribile riscuri? Nu știi că ar putea avea consecințe fatale? Nu știi că durerile tale de stomac nu mai sunt de mult un fleac? Sper că nu sună grandilocvent, dar îmi dai voie să te întreb dacă în

adâncul sufletelului ți-ai imaginat vreodată confruntarea cu teribila eternitate?

— *Gesù Cristo!* l-am auzit bombănind pe Cass. Un calvinist italian!

Luigi se uită la mine, scurt și trist, ca un doctor care-și vede confirmat cel mai cumplit diagnostic.

— Nu, Cass, i se adresă el în continuare omului întins pe spate, zguduit de accese de tuse, nu, dragul meu prieten, nu sunt credincios, așa cum bine știi…

— Ești fascist, ceea ce nu-i cu nimic mai onorabil, replică, pe un ton temperat, normal, Cass. Cum *ai putut* fi fascist, Luigi?

— Nu sunt un om evlavios, continuă Luigi, ignorându-l, iar acest lucru îți este bine cunoscut. Totuși, i-am studiat pe filosofii umaniști – pe francezul Montaigne, pe Croce, pe grecul Plafon, ca să nu mai vorbim de Gabriele D'Annunzio – și dacă am descoperit un lucru valoros, atunci acela e următorul: principalul păcat moral este autodistrugerea, dorința de moarte care, la tine, se manifestă plenar și evident. Excludem, firește, nebunia. Iar unicul lucru bun este respectul față de forța vitală. Încă nu ți-ai zugrăvit în minte întreaga panoramă oribilă a veșniciei? Ți-am mai vorbit și altădată despre toate astea, Cass. Despre bezna absolută, *il niente, la nullita,* întinsă cât vezi cu ochii, puțul de beznă în care te precipiți, neantul, vidul, uitarea. Cu toate acestea, nu ești capabil să pricepi că, deși toate sunt îngrozitoare în sine, nici nu se compară cu păcatul moral, comis de tine când vrei să te sustragi, cu un efort de voință, forței vitale celebrate de D'Annunzio, condamnându-ți astfel soția și copiii la iadul lipsei de soț și tată, la indescriptibila…

— Luigi, ești dus rău cu pluta, zise Cass, pe un ton jovial, ridicându-se în picioare. Te iubesc ca pe un frate.

Se întoarse către mine, surâzând, punându-și, în același timp, mâna lui mare pe umărul polițistului.

Încă plutea, asemenea unui zmeu, și se clătina ușor, dar dispăruse expresia de detașare năucă pe care chipul său o avusese pe tot parcursul fiascoului de la etaj.

— E un tip colosal, pe bune, Leverett, mă asigură el, vorbind tot în italiană. De ce nu vă dați mâna, ca doi intelectuali? (Grav cu o demnă și politicoasă plecăciune, Luigi îmi luă mâna întinsă.) Imaginează-ți un băiat de treabă care e fascist! Și umanist, în același timp! Ai întâlnit ceva mai absurd în viața ta? Uită-te bine la el, e fascist! Dar n-ar face rău niciunei păsărele.

— Nu sunt un papă-lapte! protestă, slab, Luigi.

— Bineînțeles că nu, zise Cass, înghiontindu-l în joacă între coaste. Se înțelege că nu ești, prietene. Dar ești un trăsnit de prima mână. N-ar trebui să fii polițai italian, cu un câștig mizerabil, într-un orășel mizerabil din Campania, unde te umpli de bătături. Ai putea să-ți lepezi uniforma și să emigrezi în California de Sud. Ai câștiga milioane! Luigi Migliore, consultanță în Filosofia Umanistă! Frumos cum ești, te-ai îmbogăți, ca să nu mai vorbim de sex – din ăsta ai avea cât ai putea duce! Toate nebunele alea seci, sterpe, descreierate s-ar năpusti la tine ca o avalanșă. Ai avea un studio și o sofa și ai putea pune o blondă din aia frumoasă și proastă să stea pe sofa și să-i turui despre nobilul filosof umanist Gabriele D'Annunzio, despre perspectiva înfricoșătoare a eternității, iar după două secunde ai fi scufundat până la brâu în… pardon, ai face dragoste și…

— E vulgar să glumești cu astfel de probleme, zise, supărat, Luigi. Și apoi știi bine că n-am nici cea mai mica intenție să emigrez în America. Sunt îngrijorat pe bune din cauza ta, Cass.

— *Sciocchezze!* exclamă Cass, aruncându-și mâinile în sus. De când sunt n-am auzit asemenea aiureli. *Toți* italienii vor să emigreze în America. Absolut toți. De ce nu recunoști și tu, Luigi? Ești

îndrăgostit de America. O *adori.* Nu-l păcălești tu pe Unchiu' Cass!

— Prefer să nu vorbim despre asta, răspunse, încruntat, Luigi. Și nu văd de ce aș mai rămâne la voi, dacă unica voastră preocupare este să vă bateți joc de mine. Îmi pui răbdarea la grea încercare, Cass. Mă asiguri de prietenia ta, dar mă iei mereu peste picior. Eu fac eforturi constante să-ți fiu prieten, fiindcă simt că suntem spirite înrudite. (Se întrerupse și ridică din umeri.) Nu vreau decât să te ajut, dar tu râzi de mine.

— Știu, Luigi, știu, vorbi, la rându-i, Cass. Sunt un amărât de bețiv pe cale de a se autoanihila și am nevoie de sprijin. Te iubesc ca pe un frate. Ai fost scutul meu, apărătorul meu, dar mi-ai băut tot vermutul. Numai că, te rog, mai slăbește-mă cu bodogăneala despre oribila priveliște a eternității. De unde Dumnezeu știi tu cum arată veșnicia? Te bănuiesc, Luigi, că vrei să mă sperii.

— Eternitatea este ceva oribil de contemplat, nu se lăsă Luigi. *Nullità, oscurità,* ca o ninsoare nesfârșită. Asta e imaginea mea despre ea. Un întuneric alb…

— Ce absurd, Luigi! Hai să-ți spun eu de ce e bine să mori. Să presupunem că eternitatea e un locșor tihnit, cu iarbă, pietre și apă curgătoare, cer senin și mioare pe câmpii, unde se aud doar melodii de flaut și clinchet de clopoței. Să zicem, dragul meu prieten, că eternitatea nu diferă prea mult, bunăoară, de sătucul Tramonti din vale, pe care îl ignori și îl disprețuiești din toată inima. Să presupunem că-ți zic că eternitatea e ca atunci când îți potolești setea dintr-un izvor cu apă provenită din topirea zăpezilor de pe Apenini și stai tolănit sub cedri, admirând superbele fete cum dansează și se zbenguie departe, într-o dumbravă însorită, în timp ce tu trândăvești acolo, în nemărginită pace și seninătate. Să presupunem că ți-aș zice toate astea. Tu, Luigi, cum ai reacționa? M-ai crede?

— Probabil, răspunse Luigi, solemn ca o bufniță, probabil m-aș gândi că te complaci într-un romantism mic-burghez. Că-mi torni o fabulă sentimentală. Cum scrie D'Annunzio: „Toată viața e aici și acum…"

— *Vero,* Luigi. Serios, ai dreptate. Dar să dăm dracului trăncăneala asta bolnavă. Mai am multe de făcut. Îmi distragi atenția de la trezire. Hei, Poppy! strigă el din nou peste umăr. *Porta il caffe, subito! E due aspirine.* (Se întoarse către mine, rânjind abia vizibil și continuând să vorbească firesc, aproape neatent, în italiana aceea limpede și curgătoare pe care se părea că o folosea cu tot atâta dexteritate ca și limba lui natală.) Tot ce pot să-ți ofer e un pahar de Sambuco *rosso.* Pivnicerul a dispărut cu cheile cramei, lăsându-ne fără Jack Daniel's.

— Nu, mulțumesc, i-am răspuns pe americănește, dar n-aș refuza o cafea și două din aspirinele alea.

— *Quatro aspirine*! răcni el la Poppy. Apoi, reașezat pe canapea, mișcând nesigur din umeri, se ocupă de destupatul sticlei de vin. Luigi îl urmărea, trist și serios.

— Trebuie să-mi reiau *giro*-ul, Cass. Sunt foarte supărat că te las în starea asta. Acum ai de gând să mai bei o sticlă de vin? Cred că te-ai smintit! (Își potrivi cascheta pe cap și schiță o mișcare către ușă.) Acum e clar, ești nebun. Mi-e imposibil să tratez cu nebunii. Sunt sigur că te vor duce la Salerno, să te închidă la balamuc. Tuturor le va părea nespus de rău – cu excepția ta, normal. Eu, însă, nu mai pot face nimic. *Buonanotte.* Cu o expresie nefericită de câine bătut, ieși alene pe ușă, dar își mai vârî o dată capul înăuntru, pentru o ultimă declarație:

— Am văzut cu ochii mei casa de nebuni din Salerno. Am văzut-o, Cass. Depășește orice închipuire. E *medievală.*

Și cu asta, plecă.

— Colosal tip, decretă Cass, luptându-se cu dopul. În loc de agent de circulație, ar trebui să fie avocat la Napoli sau așa ceva, dar cred că-i filează o lampă prea tare. Nu există minte mai întortocheată! Gândește-te! Un fascist umanist! Cândva, o să-ți povestesc despre el mai pe larg. E și mistic. Iisuse! (Destupă sticla cu o pocnitură.) Bea o înghițitură de Sambuco *rosso.*

— Nu, mersi, l-am refuzat. Îmi ajunge cafeaua. De ce nu lași și tu vinul deoparte o vreme, Cass? Doar singur spuneai că vrei să rămâi pe uscat, că ai de lucru.

Se uită lung la sticlă și apoi, cu un surâs îndatoritor, spre mine. Șovăi; câteva muște începură să descrie cercuri zgomotoase, amețite, în jurul capetelor noastre.

— La naiba, zise, în cele din urmă, să știi că ai perfectă dreptate. Un afurisit de înger păzitor, asta ești! Coborât din ceruri ca să-l scape pe bătrânul Cass din colții antropoidului prădător. Ca să-i izbăvească buzele palide de cupa de… (Se uită cu amărăciune acră la sticla de vin.) De otravă.

Brusc, azvârli din toate puterile sticla de-a curmezișul camerei; căzând, în mod miraculos fără să se spargă, printre gunoaiele de pe podea, ea lăsă pe perete o lungă dâră roșu-aprins.

— N-am mai făcut niciodată așa ceva, se înveseli Cass. Se trânti pe spate pe canapea și, cu picioarele îmbrăcate în kaki în aer, începu să urle, în engleză și italiană: *Brutto maiale!* Câine păduchios! Doamne, dă-mi putere, Doamne, dă-mi tărie! Șacal incestuos! Doamne, fă-mi mâna puternică! (Începu să se zguduie și să horcăie teribil în același timp, amenințând tavanul cu un pumn uriaș.) *Vigliacco!* Masturbator de copii mici! Rechin în putrefacție! Oh, Iisuse, dă-mi putere! Iisuse! Chiar nu există justiție? Trebuie să fiu lipsit de bogăție, spirit, sănătate mentală și demnitate și după aceea să fiu privat și de curaj? Iisuse, iubește-mă! răcni el, implorând cerurile. Nu există nicio

cale de a doborî târâtura aia de porc jegos? Nu există nicio cale, Stăpâne Atotputernic? Ah, ah, ah, dă-mi curajul să-l înfrunt și am să-l târăsc de coaiele mucegăite prin tot Noul Ierusalim!

Încetă brusc, lăsându-se să cadă pe spate cu un spasm năprasnic și un oftat. După o scurtă tăcere, zise, gemând, cu glasul greu ca plumbul, total lipsit de exuberanță sau umor, înviorat doar de accentele disperării:

— Cineva moare, Leverett. Cineva *e pe moarte* și trebuie să-i ofer sprijin. Să fiu destul de treaz ca să acționez ca un hoț isteț.

O nouă tăcere și, în timp ce încercam să mă dumiresc despre ce vorbea, l-am auzit inspirând și expirând cu un șuierat răgușit și agitat:

— Îmi pare rău că te necăjesc. Ai fost un prinț. Dar cineva e pe moarte. Și nu de mine vorbesc. Nu glumesc, băiete. E o chestie cât se poate de serioasă. Dacă ai putea – dacă ai vrea – să te ocupi puțin de mine și să-mi tragi câteva palme ca să mă dezmeticesc, dacă mi-ai da ceva de băut ca să devin mai sigur și să pot… să pot șterpeli lucrul ăsta, ți-aș fi etern recunoscător. Trebuie să-mi vin în fire, băiete. Ai făcut o faptă nobilă…

În acel moment, Poppy, în chimonoul ei mototolit, tot cu părul pe moațe, năvăli pe ușă, cu cafetiera plină.

— Ei, Cass Kinsolving, zise ea, încruntată, ești bun să nu mai zbieri ca un elefant și să treci la culcare? (Puse două căni în fața noastră și turnă; pe suprafața cafelei mele am văzut plutind un firișor blond din părul ei.) Ai întrecut măsura, Cass, zise, mișcându-se sprinten printre noi. Orice măsură! Te-ai îmbătat ca un porc și l-ai lăsat pe Mason să șteargă pe jos cu tine și să te umilească! Iar acum îi ții treji și pe copii! De ce nu încerci să fii și tu *drăguț* măcar o dată?

I-am studiat fețișoara încântătoare în timp ce aducea, din harababura de pe bufet, zaharnița și o bucată de lămâie zbârcită. Chiar și cu bigudiuri și

un strat gros de cremă hidratantă strălucindu-i pe față, era ca un spiriduș emoționant, era drăgălașă fără să fie artificială și ușor sălbatică; era în ea ceva în același timp nepământean și sobru; arăta de parcă tocmai ar fi ieșit din codru pe aripile zefirului.

— Și folosești limbajul ăla al tău detestabil, continuă ea, când ajungi în halul ăsta. Eu mă obosesc să-mi învăț copiii o engleză și o italiană decente, iar tu contribui cu vorbele alea sinistre. Ca să nu mai spun, adăugă ea, umflându-și, indignată, nările, că iei numele Domnului în deșert! Ce naiba, Cass! Chiar nu pricepi cât rău psihic le face asta?

Aruncă pe masă două tablete portocalii.

— Ce-s alea? se interesă Cass, nefericit.

— Aspirină de copii. Altceva nu avem. Sunt din flaconul de la Mason. Vai, ce persoană nesuferită…

— Dumnezeule mare, se tângui Cass, îngropându-și fața în mâini. Dumnezeule mare, Poppy de ce nu mă îngrijești? Ce mă mai doare capul!

Ridică privirea spre ea, scurt și ametit; pe urmă, se uită la mine, ca și cum mi-ar fi solicitat să fiu martorul suferinței lui. Clătină din cap și sorbi zgomotos din cafea.

— E gluma făcută de El bărbaților, zise. Ne-a burdușit cu hormoni și ne-a făcut să comitem păcatul ascuns, iar în plină glorie a tinereții, ne-a lovit cu năpasta mormolocilor care orăcăie. Josnică farsă! Uite-te-n jur, Leverett! Ai văzut vreodată o mizerie mai îngrozitoare decât în casa mea? Și ăsta cică e atelierul meu – pardon de pretenție. Cândva pictam etc., etc. Uită-te în jur acum, pe toți dracii! Mickey Mouse. Pelinci. Păpuși. Bucăți vechi de anșoa pe sub paturi – asta-i putoarea care-ți gâdilă nările, sunt acolo de luni de zile. Ești burlac, Leverett? Atunci fii bun și reține tabloul ăsta de viață dosmes – pardon, domestică și

ia aminte! Însoară-te cu o catolică și vei fi retrogradat la postul de armăsar de prăsilă. Ai mai văzut așa ceva? Zic zău lui Dumnezeu, că așa ceva nu mai există de la mahalalele din Bangkok încoace. Ai mai văzut ceva asemănător? Vai, ce mă doare capul!

— Camera voastră arată bine, am mințit eu exagerând, cu ochii la Poppy

— Dumnezeule, Cass! exclamă ea, nu e atât de ordonată cum ar putea fi, dar dacă ești atât de isteț, de ce nu te ocupi tu de copii, de ce nu gătești, speli rufe, și așa mai departe, cu numai o fată cu jumătate de normă ca ajutor, și apoi…

— Du-te la culcare, Poppy o întrerupse el brutal, fără a arăta vreun pic de emoție. La culcare și gata! Eu trebuie să plec…

— Cass Kinsolving! Nici să nu-ți treacă prin minte!

— La culcare, acum! (Folosea tonul unui tată care i se adresează unui copil îndărătnic, nu neprietenos, dar foarte ferm.) Du-te naibii să te culci!

Obrajii ei se împurpurară și-și scuturară bigudiurile, dar își strânse chimonoul pe trup și se îndreptă vijelios spre ușă, insultată.

— Iar tu să te duci la dracu', zise, cu o notă de plâns în glas, ieșind cu pași elastici, lirică, drăgălașă și imposibilă. Uneori, cred că ești absolut *pazzo*.

— Doi care m-au declarat în seara asta scrântit – doi, pe lângă mine însumi, remarcă, ciufut, Cass, după plecarea ei.

L-am privit cum stătea acolo într-o tăcere ursuză, pironind cu privirea zațul cafelei. Nu vedeam cum ar putea continua. Dar i-am intuit apriga luptă interioară: prin simpla putere a voinței, acolo, sub ochii mei, părea că năpârlește de straturile de beție și ofuscare în care se învelise, așa cum un câine, ridicându-se dintr-o baltă, prin scuturări succesive și violente se curăță și se

purifică. Și el îți dădea impresia că se zbate. Ceva îl chinuia și îl făcea să simtă necontenit o nevoie mare și disperată; niciodată nu văzusem un om dorind atât de intens să se trezească din beție.

Deodată, sări în picioare:

— Tu trebuie să fii acum sursa mea de voință, băiete, mormăi el. Vino!

Am coborât scările în urma lui, până în igrasioasa umezeală a etajului celui mai de jos al casei, uimit de ceea ce spusese, până îmi explică, la un moment dat, că simțea nevoia unui duș rece – întru completarea procesului de purificare – și că, în acea clipă, îi lipsea forța de caracter care să-l împiedice să dea drumul la apa caldă. Aprinse o lampă în baia plină de noxe, unde alte scutece zăceau pe podea, în grămăjoare jilave.

— Pe mine nu mă mai deranjează, zise Cass drept scuză, dezbrăcându-se. Vin aici să mă bărbieresc și pretind că sunt undeva afară, pe un deal, și că miros feriga cea înțepătoare și arbuștii târâtori. Acum e acum! exclamă el, urcându-se în cadă și stând țeapăn, cu ochii închiși, sub duș. Întinse un braț către mine. Ia-mi, te rog, ochelarii. Dă-i drumul, să mă sfâșie.

Am lăsat apa rece, înghețată, din izvoarele alpine, să țâșnească impetuos. Cass țipă.

— Asta e! strigă el, în timp ce apa îl împroșca și-i cădea în cascadă de pe trup. (Tremura ca varga și-și ținea răsuflarea, gemând, iar buzele i se mișcau de parcă s-ar fi rugat.) Asta e! Ține-o tot așa! Maica lui Dumnezeu!… Sunt un afurisit de spartan! Ține-o așa, Leverett!… Sacramento!… Mă transform într-o… afurisită de stalagmită.

Urlă și țipă cinci minute sub jetul puternic, dar după răcnetul final, ca al unui mistic smintit care simte apropierea revelației, anunță, dârdâind, că era treaz ca un pastor metodist și, cu părul lipit de craniu, ieși din cadă, cu apa scurgându-se de pe el.

— Ei bine, zise, tropăind cu ochii închiși, acum mă pot apuca de treabă.

Bâjbâi după prosop, dar nu se afla niciunul prin preajmă, așa că se curăță de apă cu muchia palmei și se strecură, ud, în pantaloni. Îmbrăcându-se, perora neîncetat:

— Ba nu, mint, zise, sărind într-un picior și încercând să încalțe un pantof fără să se așeze. Nu-s chiar așa de treaz. Dar sunt suficient de treaz ca să comit această… această hoție mai mult decât necesară. Hoție! Știi, de la război încoace n-am mai șterpelit absolut nimic. Atunci eram pe o insulă și am subtilizat vreo șase litri de spirt de cereale de la infirmerie, și după aia n-am mai putut scăpa de sentimentul de vinovăție. Dar ce chef monstru am tras! Ce petrecere grozavă! E de-ajuns să mă gândesc la chiolhanul ăla și simțul păcatului îmi dispare complet. Să stai acolo, pe plaja cu palmieri, cu nisip între degetele picioarelor, privind luna și dând pe gât toată băuturica aia! De trei ori Doamne-Dumnezeule! Ai avut vreodată ocazia să bei spirt din grâne? Să știi că nici nu-i simți gustul. Și, Doamne, ce sete aveam! Fii bun și dă-mi pieptenele ăla! (Începu să se pieptene în oglindă; ochii îi străluceau mai tare, avea mâna mai sigură. Se părea că, în sfârșit, ajunsese stăpân pe mișcările lui, capabil de aproape orice.) Un hoț cinstit trebuie să fie spilcuit. Cine a mai auzit de un violator de domicilii care să nu fie omul cel mai dichisit din țară și împrejurimi? În plus, asta o să fie cea mai curată și mai salubră spargere de care ai auzit vreodată. Prada nu sunt niște pneuri uzate de automobil, niște bancnote unsuroase dintr-o casă de marcat, sau niște mărfuri banale, degradante – țigări, aparate de fotografiat, stilouri *et caetera.* Dumnezeule, nu! E vorba de o spargere *specială*! Dar, uite! exclamă el, privindu-și picioarele. Nu mă pot duce în saboții ăștia! Ar scula și morții din morminte. Un hoț profesionist, știi prea bine, trebuie să fie încălțat cu ceva silențios. Altminteri, se va ciocni de un *prie-dieu,* de un taburet, de un pat pe rotile sau de ceva și va

face, din neîndemânare, să scârțâie grinzile sau podeaua și toată familia, în cămășuțe de noapte, se va năpusti asupra lui ca niște ulii! Nu, prietene. Trebuie să fie încălțat ca un afurisit de elf.

Demonstrativ, își scoase șlapii și lipăi pe coridorul întunecat; l-am auzit cotrobăind într-un dulap sau într-o ladă plină, răsuflând greu. După o clipă, reveni, tot lipăind, cu o pereche de tenișI în picioare. Avea o expresie încordată și solemnă.

— Mi-a venit subit ideea, zise, că, așa absorbit cum sunt de treburile mele, poate te plictisesc de moarte. Iartă-mă, Leverett, nu aveam intenția asta. Dacă vrei, poți să-mi zici, simplu, „pupă-mă în cur” și să pleci. Mi-e martor Dumnezeu că eu așa aș proceda în locul tău. Eu… nu știu. A fost frumos gestul tău de… de a interveni pentru mine acolo, sus.

— Mason e un porc, am izbucnit eu. Spune-mi, Cass, ai…

M-a întrerupt cu o privire rea și amară:

— Nu vorbim despre asta, zise. Te rog să nu vorbești despre asta. O să dau și eu o mică spargere, nu e mare lucru, și nu vreau să uit de mine și s-o dau în bară. Uite – zise, după o pauză –, uite, pilit, fiert și copleșit de porcării cum am fost astăzi, reținI, totuși, că au existat câteva raze de lumină. Una dintre ele ai fost tu, jos, la șosea, azi după-amiază. Nu știu de ce, dar am impresia că te-am jignit. Dacă am făcut-o, regret și te rog să mă ierți. Probabil am crezut că ești o tărtăcuță goală, unul dintre amicii lui Mason…

— Nu e nevoie de scuze, l-am întrerupt. Eram frânt de oboseală, iar tu… ei bine…

— Beat cui. Dar asta nu contează. Ce vreau să spun e următorul lucru: că, prin ceața aia rea și roșie, îmi amintesc că ți-am împuiat capul cu Tramonti – sătucul ăla mic din vale. N-am vrut să-ți transmit un mesaj, nimic de felul ăsta. Voiam doar… (se întoarse cu spatele la mine, înaintând agale pe coridor.) Te-ai purtat frumos, Leverett, și

sper să ne mai vedem. De-ndată ce-l ușurez pe Mason de una dintre comorile lui, aterizez jos în vale. E o priveliște grozavă chiar și noaptea, locul ăsta unde intenționez să merg. Dacă rămâi aici, mă întorc peste cincisprezece minute.

Fără alte comentarii, dispăru în umbră. I-am auzit doar pașii îndepărtându-se tiptil, moi și silențioși, în timp ce urca scara.

M-am întors în livingul dezordonat, care mirosea a rânced. Muștele de noapte bâzâiau și se loveau de geamuri în tăcerea ce domnea acolo. Camera era o priveliște tristă: dezordonată, urât-mirositoare, îmi amintea cel mai mult de camerele de zi văzute acasă în obosiții ani ’30, când sărăcia nu însemna doar lipsa de bani, ci se manifesta, ca în încăperea asta, prin simpla murdărire a spiritului. O Madona ieftină, de ghips, mă țintuia cu privirea de pe perete, cu ochi creduli și visători; lângă ea, un calendar ce consemna toate zilele sfinților anunța cu litere roșii ca sângele *Marzo,* lună de la care trecuse o jumătate de an. O cutie de sardele stătea deschisă pe masă, plină cu grăsime galbenă ca băutura *chartreuse.* Pe un bloc de schițe aruncat lângă el puteai citi, într-o caligrafie grăbită, de bețiv, următoarele cuvinte așternute cu tocul, atât de apăsat încât probabil că se rupsese penița: *Îi țin lângă mine pe Cei Dragi și acum, dacă aș muri, aș ști că nu sunt un păcătos absolut, fiindcă ei mi-au fost dați, strângeți-vă mai tare în mine din ambele părți, Copii, țineți-vă aproape de părintele vostru și odihniți-vă de rătăcirile din ultimul timp, atât de Triste și de dureroase!!!* Tocul fusese pus jos după primele cuvinte, ininteligibile, ale unei alte fraze, începută direct sub prima – aruncat jos, ca într-un brusc acces de mânie, cu vârful peniței înfipt în coală. Mai jos pe pagină era desenată, de o mână de copil, o căsuță imposibilă, într-o rână, cu un coș de fum în creion roșu, un stol de păsări cu aspect preistoric, un cal cu picioare subțiri și urechi umflate, ca niște morcovi de

dimensiuni megalitice, tot în creion roșu, iar dedesubt o explicație în litere enorme, roșii: AMERICA GO* HOMƏ!! MARGARƏT KINSOLVING. VÂRSTA 8 ANI POO. Mi s-a părut că aud un șoricel sau un șobolan într-un colț îndepărtat al camerei și am ridicat, tresărind, privirea. Apoi, cu un fior, simțind că decrepitudinea și tristețea camerei mă pătrunseseră până la oase, am ieșit pe balcon. Luminile stelare de pe apă nu se mișcaseră, nu se modificaseră, rămânând acolo, pe mare, ca o constelație netulburată din depărtările senine ale firmamentului. De nicăieri nu venea niciun sunet. Mai aproape, piscina se întindea, albastră și tremurătoare, abandonată de toată lumea, în afară de roiul neobosit de fluturi de noapte, care, aidoma unor petale duse de vânt, fluturau și dansau în jurul becurilor orbitoare. *Îi țin lângă mine pe Cei Dragi și acum, dacă aș muri*… nu puteam scăpa de senzația de gheață din inimă și din oase. O spaimă cleioasă, imaterială îmi luase în stăpânire toată ființa; cred că dacă aș fi fost femeie, mi-ar fi venit greu să-mi înăbuș un țipăt.

Ușa din spatele meu se deschise cu zgomot, lichefiindu-mi mușchii. M-am răsucit și l-am văzut pe Cass, care, agitat și grăbit, se îndreptă spre un munte de lucruri diverse dintr-un colț al camerei și începu să scormonească, aruncând în spate șosete, pantofi și curele.

— Unde-i afurisitul ăla de sac? întrebă el. A fost un fleac, Leverett! Puteam intra și în cămașă de zale, zornăind ca o traistă cu scoici. Plevușcă de la Hollywood încă nu-și terminase bairamul, așa că m-am fofilat frumușel printre ei și am înhățat-o. Ca atunci când șterpelești zahăr.

— Ce ai înhățat?

El parcă nici nu-mi auzise întrebarea.

— O namilă de actor, bun pentru roluri de romani, m-a văzut exact când ieșeam din baie, cu bunurile în mână. Eu nu-l cunoșteam, iar el și-a dat

seama că prezența mea acolo nu era în regulă. A încremenit, cu buza de jos atârnând, și m-a întrebat: *„Che vuole lei?”,* iar eu, gândind iute, i-am răspuns în cea mai bună engleză: „Bagă-ți-o undeva, frumosule, lucrez aici” și am trecut pe lângă el, cu fața radioasă ca a unui călugăr. Îți trebuie multă neobrăzare și multă șmecherie ca să fii un hoț perfect.

— Ce bunuri? am insistat eu.

— O, zise el, nepăsător. Am uitat să-ți spun. Nepoliticos din partea mea. Uite!

Când m-am apropiat de el, mi-a întins o sticluță în care, privind atent, am identificat niște capsule farmaceutice. Pe etichetă scria: PARA-AMINO SALYCILIC ACID LEDERLE U.S.A. Flaconul strălucea, opulent, în lumina slabă.

— Magie pură, zise Cass, moale și cu puțin umor. O sută de capsule. Suficiente ca să vindece cinci, șase poeți romantici. Se folosesc împreună cu streptomicina pentru vindecarea tuberculozei. Dacă aveam așa ceva în anii ’30, biata mea verișoară Eunice Kinsolving ar mai trăi, dând din picioare în Colfax, Virginia.

— Mason de unde le are?

— Ei, și tu, răspunse el, evaziv le-a cules din văzduhul limpede și rarefiat.

— Dar – am insistat – la ce-i trebuie o sută de capsule din medicamentul ăsta?

— Ha! exclamă Cass, fără prea mult umor. Povestea e lungă și complicată. Fiindcă există o poveste, băiete, care te-ar lăsa mască.

— Dar nu le-ar fi putut obține fără rețetă, nu-i așa?

Cass mă învrednici cu o privire lungă.

— Păi, dragul meu, credeam că-l cunoști pe Mason. Nu știai că, dacă e vorba de bunuri lumești, tătucul nostru poate obține orice? Orice! (Tăcu, privind serios flaconul.) Problema este că acest medicament nu se prea găsește în țara asta binecuvântată. O, există, firește. Au început să-l

fabrice și ei, ca în bunele și frumoasele State ale Americii, dar încearcă numai să pui mâna pe câteva capsule! Cu prețul pe care ți-l cer pe o sticluță ai putea răscumpăra un întreg grup de senatori creștin-democrați!

— Și ție la ce-ți folosește?

Nu-mi răspunse imediat.

— Nu știu, zise, în cele din urmă, cu o voce plângăcioasă. Iisuse Christoase, nu știu. Doctorul… Caltroni… mizerabilul ăla de doctor din Sambuco… dracu' să-l ia! Oricum, se presupune că-i un leac miraculos. Probabil că în cazul nostru e prea târziu, dar tot mai există o minimă șansă. Dar de ce sfântul stăm aici și pălăvrăgim? Hai să mergem!

Vârî sticluța într-un rucsac murdar, împreună cu câteva cutii de sardele, o jumătate de pâine, trei sau patru mere zbârcite, cu prospețimea demult pierdută. Apoi am dispărut amândoi în noapte.

Strada principală din Sambuco, pe care înaintam grăbiți, nici nu prea putea fi numită stradă, fiind doar o serie de trepte din piatră cubică, prea abrupte pentru orice fel de vehicule, umede din cauza apei infiltrate în permanență, alunecoase din cauza umezelii, dar și din cauza tocirii produse în timp. În timp ce urcam gâfâind, nevorbind aproape deloc, casele adormite și tăcute ne mărgineau drumul, luminate de felinarele stradale pe o distanță de vreo milă, apoi neluminate de nimic, întrucât lăsaserăm orașul în urmă și pe noi ne înconjura bezna. Brusc, mirosea ca la țară. Cass aprinse lanterna.

— Poteca începe cam de pe-aici, zise el, jucându-se cu fascicolul de raze pe o porțiune de pământ buruienos. Iat-o! Hai să-i dăm bice, avem o jumătate de oră bună de urcat, dar mergem pe marginea văii și sunt multe porțiuni drepte, așa că n-o să ne dăm sufletul.

Lanterna prinse o șopârlă în fascicolul de raze – o creatură mică și nervoasă, cu ochi fantomatici,

care o zbughi la apropierea noastră și dispăru peste un zid.

— Are un milion de ani, sărmana, zise Cass. Mergem mai departe.

Ne-am continuat drumul. Nările mi se umplură de miros de citrice. Nu știu din ce cauză – poate doar fiindcă evadasem din palatul plin de capcane noaptea mi se părea mirifică. Plutea în aer mireasma pământului reavăn, a florilor de lămâi, a pinilor de pe înălțimile montane. De după marginea unui nor călător, apăru luna plină, conturând pădurile și pantele de sub noi, precum și un pârâu, departe, pe fundul văii, lucios ca mercurul, bolborosind și gâlgâind puternic. Am auzit un behăit de oi în depărtare. Toată valea părea vrăjită. În timpul mersului, Cass stinse lanterna – vedeam suficient de bine la lumina lunii care scălda întreaga vale, poleind pâlcurile de pini, steiurile și căsuțele țăranilor presărate pe versanți, singuratice, surghiunite și toropite. Departe, pe înălțimi, o cascadă se prăvălea cu un muget tunător; în jurul ei dădu să se înfiripe un curcubeu, care se stinse imediat. Iarăși am auzit behăitul îndepărtat al oilor, un sunet somnolent, liniștitor. În cele din urmă, Cass sparse tăcerea:

— Ca o afurisită de Arcadia, nu? S-o vezi ziua sau în zori. Care-i afacerea ta, Leverett?

— Cum adică, *afacerea* mea?

— Nu-mi interpreta greșit vorbele, vreau să știu doar cu ce te ocupi. Ca să ajuți pământul să se învârtă, florile să crească în grădini, și așa mai departe.

Când i-am spus – sau după ce i-am spus cu ce mă îndeletnicisem la Roma – se așternu o nouă tăcere.

— Acum îmi aduc aminte, zise. Mi-a povestit Mason. Se pare că voi, băieții, ați fi putut aduce și aici o parte din ajutorul sau asistența aia, sau cum i-o fi spunând. (Se împiedică de o piatră și mă

prinse de braț ca să-și recapete echilibrul.) Scuze, zise. Încă sunt cam nesigur pe picioarele mele.

— Nu eu eram șef acolo, am început să protestez anemic, trudindu-mă să țin pasul cu el. Eram un simplu expeditor, ceea ce se numește…

— Aha! interveni el, cu un râset aspru, nefericit. Scoase o bască din buzunarul de la spate și și-o trase dezinvolt pe o sprânceană, un gest bizar, smucit, plin de dispreț și furie. Ha! Firește, știu că nu tu erai șeful, să te țină Dumnezeu! Mutra șefului o văd ori de câte ori iau ziarul în mână. Un mare senior al Bisericii Presbiteriene, cu mutră de rechin. Și te întreb: ce știe el despre lume? Ce știe oricare dintre ticăloșii ăia umflați în pene și unși cu toate alifiile? De ce nu vin aici, jos, să arunce o privire? (Se opri din vorbit, respirând zgomotos. Valea din jurul nostru plutea într-o frumusețe dulce, tandră, în lumina lunii.) Uită-te în jur! (Făcu un gest larg cu mâna.) Ți se rupe inima, nu-i așa? Dar, Leverett, jur pe tot ce am mai sfânt că este cel mai trist loc din lume!

Fără să rărească pasul, Cass aprinse un trabuc. Fumul se vălurea în urma noastră în norișori leneși. Apoi, după un scurt acces de tuse și horcăială, îmi vorbi peste umăr:

— E o poveste drăguță despre valea asta. O istorioară foarte, foarte amuzantă. În zona Sambuco, toată lumea se strică de râs când o aude. Mai ales grăsanii de creștini-democrați, elita orașului. Ei se strică cu adevărat. Acum, tu știi că nimeni nu face bani aici. Oamenii încearcă să cultive pământul, dar solul este atât de sărac, și asta de ani buni, încât au baftă dacă se pricopsesc vara cu o mână de mazăre. Și să le vezi găinile! Au o istorie întreagă numai despre ele. Despre faptul că Valea Tramonti e unicul loc din Italia fără vulpi – cu ani în urmă, vulpile au fost atât de dezamăgite de găinile de aici, încât și-au făcut bagajele și pe-aci ți-e drumul! Dar nu asta-i povestea amuzantă, ci o alta despre lapte. Ar trebui să le vezi vacile,

Leverett. Nu li se dă niciun pic de nutreț, firește; pasc pe dealuri și sunt cam de mărimea unei capre. Bun, acum cinci ani, zice povestea, guvernul a trimis o echipă de inspectori agricoli pe la sate, să ia mostre de lapte. Chestie grozavă, nimic de zis. Aveau un laborator portabil într-un camion imens, și așa mai departe, și într-o bună zi au ajuns la Sambuco. Ei bine, toți crescătorii de vite din văile învecinate s-au prezentat cu găleți de lapte la testare – prezența bacilului Koch, conținutul de grăsimi, conținutul de minerale, tot ce vrei. Toată ziulica, în piață, au verificat laptele și la sfârșit s-au prezentat la testare chiar fermierii din valea asta – la dracu', nu pot fi mai mult de o duzină, fermierii ăștia din Tramonti. Ei bine, au luat laptele din Tramonti în marele lor laborator portabil și l-au tot analizat și testat, iar, după mult timp, tehnicianul-șef a ieșit în fața oamenilor cu rezultatele. Parcă văd scena: funcționarul guvernului, un nătărău mare și gras din Salerno, cu planșe, grafice și eprubete, și bieții țopârlani, săraci lipiți, dar plini de speranțe, uitându-se la el cu gura căscată, din *piazza.* Omul a tras aer adânc în piept și a declarat: *Questo qui non è latte. E un'altra cosa.* Pricepi ridicolul situației: pârliții ăia zdrențăroși, căscând gura la laborantul plin de sine, care îi anunța solemn că ceea ce-i dăduseră putea fi orice, dar în mod cert nu era lapte! „Acesta nu este lapte", a repetat el, probabil cu tonul ăla ritos al funcționarilor guvernamentali, „este altceva". După care, ceremonios, în timp ce toți cetățenii din Sambuco se holbau la el și chițcăiau, a trecut la anunțarea compoziției chimice a ce-o fi fost lichidul ăla tramontin: apă, rahat de șoarece, păr și un anumit colorant albăstrui, care nu putea fi interpretat decât ca ceva cu adevărat negativ și oribil – o absență totală a grăsimilor și mineralelor, a absolut oricărei valori nutritive. În încheiere, a zis: „Luați-vă lăturile acasă. Nu este lapte."

După o pauză, Cass comentă:

— O poveste foarte amuzantă. Mor de râs ori de câte ori o aud. (Vocea îi era total lipsită de chef.) „Grozav de amuzantă”, repetă el. Scoțând norișori de fum pe un colț al gurii severe, cu buzele strânse, se cufundă într-o tăcere impenetrabilă.

Umblam de aproape o jumătate de oră când, țintind spre înălțimi, am zărit în vale forma spoită cu lumină selenară a unei colibe țărănești. Ne-am apropiat de ea pieziș, urmând o cărare ce străbătea o luncă plină de insecte, trecea peste un pârâu, pe sub un pâlc de chiparoși umbroși și printr-un pârleaz șubred. Coborând pe un tăpșan moale, buretos, ne-am trezit în curtea fermei. Aerul mirosea a bălegar și de undeva, din întuneric, veneau foșnetul și foiala orătăniilor toropite de somn. Un cățel jigărit se apropie mârâind și lătrând scurt, dar se potoli când Cass îi murmură ceva, slobozi un scheunat de plăcere și se împletici printre picioarele noastre, numai piele și os în lumina lunii. Ne-am apropiat de căscioară, traversând o întindere de pământ pârjolit. În colibă ardea o unică lampă chioară. Apropiindu-ne, am perceput pentru întâia oară un sunet care perturba senina pace selenară a văii, ca niște unghii zgrepțănând pe un geam, sau ca sfârâitul pneurilor care frânează – nu un zgomot puternic, dar niciunul slab – și un lung și tărăgănat vaiet de durere și disperare, provenit din bezna din căsuță, care parcă îmi sfâșia timpanele.

— Dumnezeule! am exclamat. Ce se aude?

Cass nu-mi răspunse. Văicăreala din colibă conteni abrupt, parcă strangulată, fiind înlocuită, după câteva secunde, de o serie de gemete și mormăieli, aproape imperceptibile, dar colorate de aceeași insuportabilă și dezolantă disperare. Apropiindu-ne și mai mult, am auzit înăuntru un zgomot de picioare târșâite; un copil se puse pe plâns, o oală sau o cratiță se răsturnă, după care se reinstaură liniștea.

— *Chi è la?* se auzi o voce din întuneric. Era glasul unei femei, bizar de gros și de masculin, moale și stins, pătruns de cea mai profundă oboseală.

— *Sono io,* Ghita, zise, duios, Cass. Doar eu, Ghita, Cass. Cu un prieten.

Femeia apăru în prag, cu un braț proptit pe tocul ușii, cu fața luminată puternic de luna strălucitoare. Era o față formidabilă – ar trebui să spun înfricoșătoare, din pricina expresiei de suferință întipărită pe ea. Colțurile gurii se îndoiau puternic în jos, ochii îi erau opaci și neluminoși ca două pietricele negre, părul, ca niște smocuri de iarbă sălbatică, pleca în toate direcțiile de pe scalpul ei. Stătea în ușă nemișcată, doar respirația făcând să-i tresalte sânii pleoștiți, sub zdrențele unei rochii în formă de sac, și dădea impresia că tremură din tot trupul. Avea înfățișarea unei ființe împinse de suferință până dincolo de zona lacrimilor simple.

— *Buonase',* ne salută ea, cu vocea vlăguită. Vă așteptam.

— Ce face Michele? Cum se simte în noaptea asta?

— Îl lasă puterile. Întreabă de tine. Acum îl doare. E ca și cum durerea lui ar fi a mea: când se vaită, o simt în oasele mele. Cred că nu mai are mult de trăit. Nu-mi pot scoate durerea din oase.

— Dar morfina? Și nu mai vorbi de moarte.

— Morfina nu mai are efect. N-o mai simte. Și, în plus, instrumentul de sticlă pe care îl foloseam a căzut și s-a spart. *La siringa.* Alessandro a luat-o în mânuță…

— Dar ți-am spus s-o ții… începu Cass, cu supărare în glas, apoi se abținu și continuă mai blând. Bine, am eu grijă să primești alta.

Vocea femeii era uscată și aspră:

— O simt în oase, zise, în carne. Aici. Peste tot. Aseară a venit Maddalena. Zice că boala a intrat și

în mine. Și în copii. Că o să ne cuprindă pe toți. Mi-a dat un leac…

— Să nu mai calce pe-aici doftoroaia aia, o întrerupse Cass.

Gemetele reîncepură în fundul casei. Femeia înțepeni și făcu ochii mari.

— N-o mai primi în casă pe vrăjitoarea aia, Ghita! De câte ori ți-am spus să termini odată cu farmecele astea idioate? Nu vor face decât și mai mult rău. N-o mai lăsa în casă. E otravă curată. Nu ți-a spus și Francesca? Unde-i Francesca?

În loc să răspundă, femeia se întoarse, mașinal, spre sursa gemetelor și dispăru în tenebrele dinăuntru. Gemetele slăbiră și, la un moment dat, încetară.

— Ce avem aici, explică apoi Cass, dându-și jos rucsacul, e un caz de tuberculoză miliară. Tuberculoză galopantă. Omul e infestat din cap până-n picioare – oase, rinichi, ficat, lumina ochilor. Cu câtva timp în urmă, și-a rupt un picior, ceea ce nu-l ajută defel, îl doare, și e ca un afurisit de burete. Nu are nici cea mai mică șansă. În locul tău, nu aș intra în casă. (Se clătină puțin, ca și cum ar mai fi simțit efectul băuturii, dar se îndreptă numaidecât. Scoase din rucsac flaconul cu capsule și-l examină chiorâș la lumina lunii.) Cât despre mine, dacă mi-e sortit să mă molipsesc, m-am molipsit deja. Maica lui Dumnezeu! Un afurisit de ortoped amator! Acuma, ce dracu' scrie în carte? Care e doza? Ah, da, câte trei grame, de patru ori pe zi. Bine, o să vedem. E clar că n-are ce rău să-i facă nenorocitului. Nimic pe lumea asta nu-i mai face rău. (Se răsuci spre ușă.) Tu n-are niciun rost să riști. Nu lipsesc mult.

— Cred că intru și eu cu tine, am zis.

— Cum vrei.

Duhoarea m-a luat în primire de la intrare, lipindu-mi-se de față ca o mână verde și murdară. O duhoare în care se împleteau multe mirosuri – cel de bălegar, de nespălat, de murdărie și

excremente, dar mai ales mirosul bolii, un iz dulceag și înecăcios, ca de carne putrezită, înflorind în atmosferă, pregnant ca o culoare. Un miros de morgă. Dibuind drumul în lumina pătată, clipeam și priveam în jur. În tăcerea din odaie, muștele bâzâiau constant; erau pretutindeni, în aer, pe podeaua de lut, pe fiecare centimetru pătrat de perete nespart de vreo fereastră. Într-o agitație nocturnă cleioasă, se târau pe fețele palide a trei copii cu înfățișare bolnăvicioasă, care, indiferenți la agitația din jur și la văicărelile sfâșietoare, dormeau buștean într-un colț, pe o saltea de paie. Nimic nu împodobea pereții, nici măcar o Madonna; cât despre mobilă – o masă, trei scaune și atât. Într-un cotlon mai ferit, se agita greoi o umbră enormă, speriindu-mă, până mi-am dat seama că era o vacă, separată de cameră printr-o despărțitură scundă de lemn, care se uita fix la mine din poziția tolănită, cu o expresie duios-funerară, neîncetând să rumege lent. Pe urmă, un alt geamăt m-a făcut să tresar și l-am văzut pe bolnav pe salteaua de paie, doar cu fața scoasă de sub pătura uzată și murdară, de proveniență US Army – o față încordată, imobilă, galbenă ca ceara, un portret atât de exact al emacierii, cu carnea topită sau scofâlcită, încât o clipă mi s-a părut că omul era un cadavru. Cass și femeia îngenunchează la patul lui. Am auzit vocea lui Cass, blândă și ușoară:

— *Come va, mio caro*? *Soffri molto*? Sunt eu, Michele, Cass.

Michele deschise ochii și își roti încet privirile în jur. Îți dădea impresia că el și agonia lui se aflaseră într-un fel de comuniune extatică și că meditația lui asupra durerii fusese la fel de profundă și de istovitoare ca cel mai adânc somn, așa că acum, când lumea înconjurătoare nu-l mai lăsa în pace, era ca un om abia trezit din toropeală, mirat de ce se întâmplă în jurul lui. Ochii i se roteau încet, scanând pereții și tavanul. Pe urmă,

când privirea i se opri în sfârșit pe chipul lui Cass, mișcă ușor sub pătură și gura scofâlcită, știrbă, i se deschise brusc, într-un zâmbet neașteptat de radios. Vorbi, dar vocea îi era aproape imperceptibilă, afectată, ca și restul ființei, de răul mutilant care-i înflorea în trup, spartă, răgușită, sepulcrală.

— Cass! zise. Ce mult te-am așteptat! Am o sticlă de vin. Francesca a adus-o astăzi. Chianti veritabil.

— Tu ai nevoie de somn, Michele, răspunse Cass. Și ți-am adus medicamentul ăsta special, extraordinar de deștept, care te va pune pe picioare cât ai bate din palme. Te doare piciorul?

— Rău de tot, Cass, răspunse omul, încă zâmbind. Foarte tare. Dar când vii tu… nu știu. E altfel. Stăm de vorbă, știi. Spunem bancuri. Durerea e altfel atunci. Mai puțin rea.

— Dar febra? se interesă Cass. Ai luat aspirinele de la mine, ca să-ți scadă temperatura?

Ghita vorbi, la rândul ei:

— S-a pișat sânge. Asta-i semn rău. Maddalena zice…

— Mai las-o naibii pe Maddalena, o mustrului Cass. Ce știe ea? N-o mai lăsa în casă. (Se întoarse către femeie, cu o expresie de răbdare dojenitoare.) Și muștele, Ghita! Uită-te și tu, sunt milioane! Vrei să se molipsească și copiii? Ce s-a întâmplat cu sprayul adus de Francesca?

Femeia ridică din umeri:

— S-a terminat, zise. Și-așa, muștele se întorc oricum. Nu poți ține o vacă în casă și să nu ai muște.

— Dă-mi puțină apă, Ghita, ceru Cass.

— Uite-acolo, Cass, chiar lângă tine. E un pahar.

Cass destupă flaconul și extrase două capsule galbene.

— Poftim, Michele, înghite-le. După aia iei câte o pastilă, cu multă apă, din șase în șase ore, până

îți spun eu să te oprești.

Își vârî brațul sub umerii firavi ai bătrânului, ajutându-l să se ridice în capul oaselor pe pat. Era o întreprindere anevoioasă: încordat, cu broboane de sudoare pe frunte, Michele se împinse cu coatele, țipând din cauza unui junghi neașteptat. *„Ahi!”*, icni el. „Ah, Doamne!” Rămase un moment cu ochii închiși. Apoi, ca mai înainte, pleoapele i se ridicară și iarăși zâmbi blând, cu greutate.

— Ce sunt astea, Cass? întrebă, cu buzele ezitând pe marginea paharului. E adevărat că în America există un leac pentru *il cancro?* Ăsta este, Cass?

Am observat că lui Cass îi tremurau mâinile când introduse pilulele între buzele lui Michele. O clipă îi veni greu să vorbească, dar după aceea rosti, ferm:

— Știi că nu ai cancer, Michele. Am discutat despre toate astea. Medicamentele sunt pentru rinichi și pentru osul de la picior. O să-ți facă bine. Acum, înghite-le.

În timp ce Michele sorbea apa, femeia începu să se jeluiască – un vaiet stins, placid, tremurător, de disperare, atât de potolit, de lipsit de accente de isterie încât puteai crede că fredonează o melodie. După o vreme, încetă.

— Am văzut îngerul negru, murmură, cu vocea stinsă. În noaptea asta l-am văzut. Noaptea, se vântură tot timpul pe lângă noi.

Întorcând capul, am observat că pleoapele i se lasă peste ochi, ca ale unei persoane pe cale să adoarmă, și-și reluă cântecelul de leagăn trist, îndurerat, cu mâinile puse, ca niște aripi mari, aspre și roșii, pe pieptul ei ofilit.

— Taci, Ghita, zise Cass. Taci acum. Nu fi proastă! Nu te mai chinui!

— Am văzut… începu femeia, ridicându-și pleoapele.

— Liniște, zise, mai autoritar, Cass. Unde e Francesca?

— N-a mai venit, răspunse apatic femeia.

O grimasă de încruntare și o umbră de îngrijorare apărură pe chipul lui Cass.

— Cum adică, n-a mai venit? întrebă el, supărat, și, înainte ca Ghita să poată închide iar pleoapele, o apucă strâns de braț. Vrei să spui că nu e în camera mică? exclamă el. Indică, din cap, unica trecere fără ușă din interiorul căsuței, peste care atârna o perdea de pânză de sac. Zicea că vine direct aici. Că va dormi aici.

— N-a mai venit, repetă femeia.

Cass se sculă brusc de lângă pat. Făcu doi pași până la trecerea fără ușă, aruncă o privire în cealaltă cameră, se ghemui din nou lângă patul de lemn și scrută fața lătăreață, impasibilă a Ghitei.

— Bun, dar atunci unde-o fi? întrebă el. Nu are niciun sens ca ea să… Și s-a întâmplat aseară ceva ce…

Iarăși se sculă brusc, ca și cum ar fi fost gata să plece, când, din așternut, Michele cârâi ceva.

— Cass! (Se ridicase în fund, aruncând pătura de pe el, dezvelind, sub jacheta pijamalei mototolite, dungată ca o zeghe, un tors înduioșător de slab.) Cass, nu fi îngrijorat din pricina Francescăi! Știi că rămâne deseori la Lucia, o cunoști, fiica grădinarului de la Albergo Eden. Tot timpul. Nu-ți face griji, *amico.* E acolo. Nu te îngrijora. Hai și șezi lângă mine! Doctoria mi-a făcut deja bine.

Cass șovăi:

— Păi… Nu crezi că mi-ar fi spus și mie, Michele? Trebuie să plec.

Michele se forță să slobozească un râset înfiorător:

— De ce să-ți spună ție, prietene, când în viața ei nu i-a spus nimic bătrânului ei papa? Hai, șezi liniștit. Francesca e teafără. O știi, doar! Șezi uite-aici, Cass. Am senzația că aș putea umbla.

— Știu și eu… zise, posomorât, Cass. Dar anxietatea și îngrijorarea începuseră să i se șteargă de pe chip. Uitasem de Lucia, zise, și-și concentră din nou atenția asupra lui Michele. Trebuie să stai întins pe spate, Michele, îi spuse, cu hotărâre. Așa. Și nu mai vorbi atâta! Astea sunt regulile.

— Ah, *Dio!* Încet! strigă Michele.

Soția lui continua să se legene și să geamă.

Eu ședeam în colțul opus al camerei, ascultând în minte ticăitul ceasului, acel tic-tac imaginar care, chiar și în absența unui ceasornic, pare prezent la toate vegherile bolnavilor, în nopțile de suferință sau la priveghiul morților. Și, în vreme ce femeia se balansa înainte și înapoi, gemând încet, iar copiii tresăreau, se foiau și bombăneau în somnul lor agitat, iar vaca mă privea, prin aerul infestat de muște, cu o lipsă de înțelegere brună și melancolică, am înțeles, în sfârșit, că italianul era pe moarte. Murea și – în ciuda aparențelor – era conștient de asta. Părea să nu mai dorească decât să-i smulgă lui Cass o ultimă confirmare a viziunii imposibile pe care o adăpostea în suflet, Dumnezeu știe de când, presupun că în toți anii mizerabilei sale vieți. Așa că acum, printre exclamațiile de durere, potolite de Cass cu un cuvânt și o atingere a mâinii, îi auzeam glasul străduindu-se să se înfiripe, voios în optimismul și mirarea lui, întrebând despre America. Era adevărat că acolo până și cel mai sărman muncitor deținea o mașină, Cass, și o plită de gătit și o casă cu ferestre? Va fi posibil, oare, după ce se va face bine și vor călători toți împreună în America, să le cumpere lui Alessandro și Carlei și chiar micuțului câte o pereche de pantofi frumoși? Îl mai întrebase pe Cass asemenea lucruri, dar insista să i se confirme adevărul lor glorios, ca un băiețaș care visează elefanți și tigri și îndepărtate meleaguri exotice.

— Da, *amico,* îmi ajunse la urechi vocea obosită, stinsă, a lui Cass. Da, totul e adevărat, așa

cum îți spuneam.

— Mi-ar plăcea să locuiesc în Providenza, unde a stat mai demult fratele meu. E un oraș frumos, nu-i așa, Cass?

— Da, Michele.

Dar, întorcându-se spre mine, comentă în engleză:

— Providence, poți să crezi?

Michele era obosit. Se întinse; un fluierat moale îi scăpă de pe buze și închise ochii, strângând tare din pleoape o clipă, apoi dârdâind dintr-odată ca străbătut de un fior rece, în timp ce, fără un sunet, își relua plantonul în imperiul durerii. Nimic nu mișca, nimic nu scotea vreun sunet, în afară de femeia care se legăna și mormăia și de necontenitul bâzâit pestilențial al muștelor. Pe obrazul lui Cass, aplecat asupra bărbatului într-un fel de genuflexiune încremenită, se citea o dezolare atât de puternică încât orice culoare i se scursese din piele și din ochi îi pieriseră ultimele rămășițe de lumină. După o vreme, Michele se mai învioră și deschise ochii:

— N-ar trebui să fie așa, zise, cu glasul pierit, sugrumat și, pentru întâia oară, cu o expresie de disperare. N-ar trebui să fie așa, Cass.

— Ce anume?

— Să doară atât de tare. Să trudești pe brânci toată viața ca să faci nouăzeci de mii de lire pe an. Și după aia să se termine așa, cu durerea asta.

La început, Cass n-a comentat; buzele îi tremurau, de parcă își căuta cuvintele. Apoi zise:

— Sunt întru totul de acord cu tine, prietene. Dar nu te frământa. *Animo.* Curaj!

Ridicându-se într-un cot, Michele mai gemu o dată, fixându-l pe Cass cu ochi fierbinți, disperați:

— Nu, n-ar trebui să fie așa, Cass, cârâi el. E un Dumnezeu rău, nu-i așa, de ne asuprește în locul ăsta unde trudim ca niște robi cincizeci de ani, pentru nouăzeci de mii de lire pe an, care nu ajung nici să-ți cumperi *pasta!* Nouăzeci de mii de lire!

Pe urmă, necontenit, El îți trimite perceptorul, de la Roma! Și după ce ne suge de tot, El ne azvârle cât colo, ca și cum nu l-am fi costat nimic, și ca să se distreze ne pedepsește cu durerea Lui. Nu-i iubește decât pe bogătanii de la Roma! E rău, ascultă-mă pe mine! Mă cac pe El! Mă cac pe El, fiindcă nu mai am credință!

Ca împușcată, ca și cum ar fi pândit ca un uliu cuvintele astea, femeia ieși brusc din transă.

— Auzi-l cum vorbește, Cass! Toată ziua a fost așa, a țipat și a făcut spume la gură! În starea lui de sănătate! Se va duce direct în Iad. (Se întoarse și-i aruncă o privire bărbatului întins pe pat.) îmi vine să mor când mă gândesc ce-a făcut, Cass. Azi dimineață, de mânios ce e, s-a sculat din patul în care zace acum și, țopăind pe piciorul bun, suduind ca un turc, s-a dus la perete, a smuls crucifixul și l-a aruncat afară! O blasfemie, Michele! În halul în care te afli! Nu-i de mirare că ai început să te pișii sânge. E un semn din ceruri! Cu blasfemiile tale, o să ne tragi pe toți după tine în Iad!

Un copil se puse pe plâns.

— Dar nu-i mai rău… începu Michele să urle de pe podea, cu o voce groaznică, sugrumată și întretăiată. Nu-i mai rău decât farmecele, amuletele și fierturile pe care le capeți de la cotoroanța aia! Cum vorbești tu despre blasfemie? Când Cass te-a prevenit în legătură cu magia aia! *Ahi!…*

— *Silenzio*! Între cele două pledoarii pătimașe, războinice, vocea lui Cass se ridică, reinstaurând pacea. Dar, în timp ce se răstea la ei, eu am întins-o, nemaiputând suporta. Undeva afară, în aurora nou-născută, dar antică, ce atârna deasupra mării ca o perlă de dimensiuni infinite, în ciripitul și cântatul păsărelelor și în trosnetele pinilor, asemănătoare cu răpăitul ploii, m-am pomenit gândindu-mă, inexplicabil, la alte dimineți radioase, scânteind de rouă, pe care le cunoscusem în ultimii ani, la Roma, la priveliștea matinală de

pe balconul tânărului meu binefăcător, cu ale lui Guinevere și Anna Maria și cu fata lui de la Smith College, după care m-am pomenit că hohotesc de plâns – prostește, dar discret, dintr-un profund sentiment de frustrare și eșec –, cu fruntea rezemată de un trunchi de copac.

Dar Cass nu avea astfel de probleme. Ieși îndată din colibă, răcnind cât îl ținea gura, clătinându-se, încât pentru câteva secunde am crezut că reușise, pe căi misterioase, să se îmbete la loc. Dar nu era beat, ci doar isterizat și înfierbântat; îi înjura pe comuniști, pe creștini-democrați și pe doamna Clare Boothe Luce[44] și-mi făcu o declarație care, în acel moment, mi s-a părut curios de adecvată:

— Poți să-ți iei politica și să ți-o bagi în cur!

În noaptea – mai bine zis, ziua – aceea, am dormit într-o cameră liberă din partea palatului ocupată de Cass. În lumina zorilor, când ne-am întors pe jos la Sambuco, prin vale, păruse liniștit și potolit; abia dacă-mi adresase câteva cuvinte. La rândul meu, mă simțeam absolut golit și n-am deschis gura aproape deloc. La sfârșit, în fața porții de la Bella Vista, unde ne-am oprit să ne urăm noapte bună, când am riscat câteva cuvinte despre Mason (zicând că, fără îndoială, nu se va mai simți obligat să-mi achite camera cea scumpă), Cass mă privi cu zâmbetul lui obosit și-mi propuse:

— Hai să stai la noi!

Pentru el, nu era mare scofală: un simplu act de generozitate, îmi trecu prin cap ideea leneșă că ar fi fost un fel de răzbunare – una blândă, dar, totuși, o revanșă – să defilez câteva zile, chiar pe sub nasul lui Mason, ca oaspete al lui Cass, așa că, după un refuz formal standard, am acceptat, recunoscător. Am achitat camera unui recepționist pe jumătate adormit, fără chef de muncă, și Cass m-a ajutat să-mi car bagajele pe strada încă scufundată în somn, până la palat. Amabilitatea și bunătatea lui erau aproape exagerate; începea să mi se pară aproape ireal felul cum mi-a cărat

bagajele în jos pe scară și într-un dormitor – destul de curat și ordonat, foarte diferit de studioul de la etajul superior –, și mi-a dat o mână de ajutor la așternutul patului, aducându-mi apoi o pereche de prosoape uzate, dar proaspăt spălate. Însă, aproape tot timpul, a fost scump la vorbă, iar chipul lui avea o expresie distantă de îngrijorare și preocupare; n-am acordat prea multă importanță – deși asta a avut cea mai mare înrâurire asupra evenimentelor ce aveau să urmeze – faptului că a dat de dușcă un pahar imens de vin roșu, înainte ca, urându-mi noapte bună, să mă lase singur, afirmând, pe un ton detașat, abstract, că se duce „să vadă cum stă situația cu prietena pe care o cunoșteam amândoi”.

Încercând să adorm, l-am auzit călcând greoi pe planșeul de deasupra capului. A durat destul de mult până să pierd contactul cu realitatea; trupul mă durea și-mi înțepenise, iar diverse triste ți și regrete pasagere îmi dădeau târcoale. Mai întâi, niște întrebări privindu-l chiar pe Cass: cine era personajul ăsta chinuit, trist, extraordinar? M-a preocupat multă vreme. Apoi, am început să mă întreb dacă di Lieto se mai număra printre cei vii; la urmă, oricât m-am străduit, n-am izbutit să-mi alung din minte imaginea colibei, sortită pieirii în frumoasa poieniță. Cu iraționalitatea vâscoasă ce însoțește epuizarea totală, mi-am amintit de fotografiile porno cerute de Mason și am încercat să mă hotărăsc dacă să fac ceva ca să-i parvină, sau, ca un ultim gest de răzvrătire, să le arunc. Am început să mă foiesc și să mă scarpin, tânjind după o țigară, căci o fumasem pe ultima. Apoi m-am gândit la fata cu care mă culcasem la Roma, lucru ce m-a făcut să transpir și să mă excit grozav, încât a trebuit să mă scol din pat și să beau apă rece. Picioarele de deasupra încetară, într-un târziu, să mai păș ească. Cass Kinsolving! Cine era tipul ăsta*?* Într-un târziu, când soarele se strecura hoțește printre storurile ce fremătau de curent, am

alunecat într-un somn agitat, ascultând corul voios și distonant al păsărilor cuibărite în iederă, *clop-clop*-ul unei căruțe cu cal și o voce de fată, dulce, catifelată, cântând, undeva departe, *„Caro nome”*.

M-am trezit, nu pot spune după câte ore, scăldat în transpirație; camera era aproape total cufundată în beznă și ceasul arăta câteva minute după miezul zilei, dar nu mergea. M-am gândit că sigur se făcuse iar noapte. Am stat așa întins, treaz dar nemișcat, mulțumit că eram viu și respiram, fiindcă țara văzută în vis mi se păruse mai sinistră și mai periculoasă decât de obicei; un coșmar, la început atât de înspăimântător încât nu mi l-am putut aminti, ceea ce, în sine, era ceva abominabil – o cortină lăsându-se în mintea mea, drept, ca un stor de vitrină, parcă făurită din aripi negre, întrețesute de corbi, pe care forfoteau paraziți dezgustători și care foșnea și tremura, izolând coșmarul în memorie. Tot restul – toate orele cât dormisem – nu era decât un imens spațiu pustiu, în mijlocul căruia stăteam, urmărind o țară aflată în plin cataclism și revoluție; un loc al revoltei și al actelor de barbarie și omucidere, în care, prin neîmblânzite ținuturi campestre, goneau oameni părăși, nebuni, cu torțe aprinse, femeile strângeau la piept plozi ce țipau ca din gură de șarpe, imobile cu aspect straniu pâlpâiau sau ardeau cu flăcări înalte, proiectând nori de fum puturos pe cerul plumburiu, aflat în plină fierbere. Și tot timpul, în nenumăratele ceasuri cât mă perpelisem, mă răsucisem și gemusem, auzeam în depărtare țipete și urlete, vaiete de groază, strigătele de suferință ale celor biciuiți și crucificați, până când, în final, fără vreun interval de calm, m-am trezit lac de sudoare cu o implorare pe jumătate formulată pe buze. Dar, întins în pat și concentrându-mă asupra simțurilor, urmărind cum dispar din cameră ultimele licăriri de lumină, mă convingeam treptat că nu chiar totul fusese un vis. Sambuco părea insuportabil de tăcut și de nemișcat. De afară, unde

ar fi trebuit să domnească zarva și tărăboiul specifice orașelor italiene, nu-mi parvenea niciun sunet; era o mormântală tăcere. Totuși, stând și ascultând cum picură apa dintr-o țeavă, undeva, în străfundurile palatului, am auzit în depărtare ceva ca un ecou al visului meu, o dezvăluire a sursei ce-l inspirase: un unic țipăt de femeie, o notă înaltă, reverberând de suferință, care rămase ca un tremolo în văzduhul încă fierbinte, se mai înălță cu câteva octave și apoi se frânse subit, ca și cum prin capul femeii ar fi trecut un glonț. Totul reveni la tăcerea sepulcrală de dinainte. Ceva mai târziu, intrigat și deprimat, m-am sculat, cu o durere ascuțită în mușchii gâtului, fiindcă mi-l răsucisem. M-am șters de transpirație cu cearșafurile. Tot timpul, îmbrăcându-mă pe întuneric, șovăielnic și parcă drogat, îmi ajungeau la urechi alte lamentații distincte, izolate, unele mai apropiate, altele neclare, sunând, toate – ca și strigătele din vis –, precum jelaniile sufletelor torturate în iad. M-am așteptat ca, ieșind din castel, să găsesc orașul asediat sau incendiat; ba nu, de fapt, nu, nici nu știam la ce să mă aștept. Cel mai puțin m-am așteptat ca la ieșirea din cameră să constat că nu era seară, ci doar după-amiaza târziu. Lumina mai dăinuia, iar un ceasornic ticăind în hol mă anunță că erau ceasurile cinci. Ceea ce însemna că dormisem aproape douăsprezece ore.

În toată casa nu se auzea niciun zgomot. Salonul de deasupra era la fel de dezordonat și de devastat ca și în seara precedentă, dar acum avea un aer abandonat. Mi-a trecut prin cap că tărăboiul de afară putea fi doar contribuția lui Alonzo Cripps și a echipei sale, dar, coborând în curte, mi-am dat seama că tot echipamentul de filmare fusese demontat și evacuat. În locul lui, se lăfăia un munte uriaș de valize, saci cu crose de golf și alte bagaje pregătite parcă în vederea unei evacuări. Mormanul era păzit de un bătrân localnic slinos, care, văzându-mă, ridică două degete la șapcă și

bombăni câteva cuvinte morocănoase și ininteligibile. Niciun alt semn de viață, cu excepția rândunicii captive de aseară, care executa picaje printre coloane, se înălța din nou și lovea cu aripile oberlichtul, încercând să-și ia zborul spre soarele inaccesibil. În vârful scărilor urcate cândva de mine – cu multe zile înainte, mi se părea – ușa camerei lui Mason stătea întredeschisă, sub friza cu nimfe înnegrite. Nu intra și nu ieșea nimeni de nicăieri; tăcerea era rău-prevestitoare.

Afară, am privit clipind strada pustie. Ziua mai era senină și strălucitoare, caldă, dar temperată de briza dinspre mare. Prăvăliile de pe cealaltă parte a străzii aveau roletele trase și drugii puși; nici țipenie de om. Deodată am auzit un strigăt de femeie, îndurerat, ascuțit, cutremurător. Răsucindu-mă pe călcâie, am văzut-o pe cea care-l scosese repezindu-se către mine pe stradă – o bătrână căruntă în straie negre, umflate de curent, țipându-și durerea din toți rărunchii; trecu razant pe lângă mine, cu lacrimi șiroindu-i pe fața matusalemică.

— *Disonorata! A sangue freddo!* am auzit-o bombănind, ținându-și cu mâna fustele negre, învolburate în jurul gleznelor, cu un bocet tăios și, aplecată într-un fel straniu, ca o vrăjitoare călare pe o coadă de măturoi, trecu de colț și dispăru, lăsând în urmă vârtejuri de praf. Dintr-odată mi-am dat seama că-mi țineam gâtul înțepenit într-un unghi nefiresc și din cauza asta cerul, strada și femeia mi se păruseră înclinate; cu durere, l-am îndreptat. M-am uitat lung în urma femeii, așteptând, prostește, o explicație de vreun fel, dar strada rămase pustie și tăcută, albă ca piatra de var în soarele tirenian, cu casele zăvorâte și încuiate cu șapte chei, de parcă era așteptată o nouă invazie a sarazinilor. Un viol comis cu sânge rece, după cum țipase bătrâna.

Derutat, am urcat strada până la hotel: acolo, se găsea un soi de terasă-restaurant și speram să capăt

o portocală, un sandviș și o cană de cafea. Dar n-am zărit pe nimeni pe terasa de la intrarea hotelului – doar un motan mare cu coada scurtată, cu un șoarece între fălci, care-mi aruncă o privire scurtă și discretă și se feri din calea mea, intrând sub o tufă de camelii. Și terasa era fără viață; simțindu-mă inutil și abandonat, mi-am făcut drum prin marea de scaune neocupate și mese cu fețe de masă albe până într-un colțișor de la margine, de unde puteam admira mult-popularizata panoramă. Ziua era spectaculoasă: marea, transparentă precum celofanul, parcă îmbia ochiul să pătrundă până în profunzimile ei albastre și reci; munții verzi, cocoșați, de pretutindeni din jur, aveau calitatea însorită, tridimensională, a diapozitivelor stereo. Simțeam că, dacă îmi concentram doar o idee privirea, aș fi putut distinge coastele Africii. Dar de ce, nu conteneam să mă întreb, era tăcerea atât de totală, atât de absurdă? Departe, în capătul pantei, lângă mare, am zărit un camion, nu mai mare decât o boabă de mazăre, începându-și urcușul sinuos pe munte; deși ar fi trebuit să percep zgomotul motorului, nu auzeam absolut nimic. Tot universul din jurul meu, asemenea unui recipient colorat, părea golit de sunet. Am rămas acolo, așteptând să fiu servit, vreo zece minute; nimeni nu m-a întrebat nimic. În cele din urmă, târziu, vag conștient că ceva nu era în regulă, am dat să mă scol și să plec, când am văzut apropiindu-se dinspre grădină o figură agitată, ezitând între mersul grăbit și trap.

— *Non c'è thervizio oggi!* strigă silueta în care l-am recunoscut pe *padrone* Fausto Windgasser. Astăzi nu avem *terviciu!* șuieră în engleză, recunoscându-mă.

Sosi lângă mine în galop, frână și-mi ceru prin gesturi frenetice să părăsesc proprietatea. M-am ridicat în picioare și, deja molipsit de isteria lui, m-am îndreptat spre el cu o îngrozitoare premoniție.

— Ce s-a întâmplat? l-am întrebat, ajungând aproape.

Omulețul numai că nu făcea spume la gură; ochii parcă îi erau acoperiți de o peliculă mată, iar smocurile de păr mătăsos de pe tigva lui cheală se ridicaseră țepene – ca ale unui animal încolțit și terorizat – și fluturau în vânt.

— Da, tumneavostră sunteți, tomnule Leverett! Mare noroc că ați renunțat la cameră și că plecați! (Renunțând la amabilitate, mă înhață de braț.) *Quelle horreur!* susură el, cu vocea brusc pierită. *Quelle tragédie,* oh, Doamne, cine a mai auzit așa ceva!

Parcă și-ar fi dat brusc seama că-l mănâncă scalpul, așa că scoase un pieptene argintiu și, eliberându-mi brațul, și-l trecu de câteva ori prin păr. Ochii îi înotau în lacrimi, buza inferioară îi atârna, tremurătoare. M-am temut să nu se prăbușească în brațele mele.

— Pentru Dumnezeu, ce s-a întâmplat? am repetat eu întrebarea.

A început să mi se împleticească și mie limba; omul era, evident, atât de îngrozit încât toată vlaga mi s-a scurs din trup și m-am golit instantaneu de sânge; o secundă am cochetat cu ideea absurdă că izbucnise un nou război mondial.

— Am dormit toată ziua! i-am strigat. Spune-mi și mie ce s-a întâmplat! N-am aflat nimic!

— N-ați aflat? repetă el, naiv. N-ați aflat, tomnule Leverett? Despre *devistarea* orașului nostru? Că suntem *ruinați*? Că orașul e literalmente la pământ? După întâmplarea asta, nu va mai fi *turismo* la *Tambuco* freo zece – nu, Toamne –, freo touăzeci de ani! Cutremurătoare tragedie, Tumnezeule! Ca la *gioeci,* credeți-mă, dar mult mai rău!

— Bine, dar spune odată!

— O fată tânără, o țărăncuță, zise el, cu un ton coborât, nefericit. O fată de țăran din fale. A fost găsită fiolată, muribuntă, pe marginea drumului, în

seara asta. Se crede că nu mai apucă sfârșitul zilei. (Un suspin uriaș, devastator, i se smulse din rărunchi.)

Credeți-mă, este primul act de fiolență mortală din orașul nostru, din *tecolul* trecut încoace! Te dinainte de tatăl meu…

— Spune mai departe, i-am ordonat.

— Nu-mi vine, Tumnezeule, fiindcă… (Acum plângea în hohote, un omuleț distrus, înmuiat, transformat în apă.) Fiindcă e atât de *twagic,* vă spun. Tomnul Flagg…

— Ce drac de legătură are el cu asta?

— Oh, tomnule Leverett, oftă proprietarul, nelipsit de puțin fler dramatic înnăscut. (Distingeai în vocea lui ecourile tuturor intonațiilor din acea stranie bibliotecă moartă de la hotel, cu gesturi dramatice și dicție declamatorie – doamna Humphry Ward[45] și lordul Bulwer-Lytton și *Lorna Doone*[46] sau alte cronici improbabile, provocatoare de leșinuri, abandonate de englezoaice visătoare –, probabil unicele cărți frecventate de el). Oh, tomnule Levrett, tomnul Flagg e mort. Încă mai zace în funtul prăpastiei de la Filla Cardassi, în care se zice că s-a aruncat, chinuit de remușcări pentru… pentru fapta comisă.

O clipă, n-am izbutit nicidecum să pricep încotro bătea Windgasser; cine era omulețul ăsta speriat, prostuț, transpirat, care-și pieptăna părul zburlit de vânt? Pune-l să repete, îmi șoptea mintea mea, ai înțeles greșit. L-am înșfăcat de braț:

— Da, vorbesc serios, zise el, suspinând. Tomnul Flagg zace mort sub Filla Cardassi. Mort, mort, mort. (Își suflă nasul în batistă.) Și ce om bun, cumsecade, generos mai era! De necrezut! Atât de mărinimos, de afabil, de *bogat*…

N-am mai stat să-l ascult, m-am smuls de lângă el și am fugit din grădină, înapoi pe stradă. N-aveam nicio idee încotro s-o apuc, dar am luat-o în jos, către piață. La scurt timp am mărit ritmul și după o vreme alergam, împiedicându-mă de piatra

cubică și alunecând pe ea. Am trecut pe lângă grupulețele aflate la intrările caselor: unii oameni tăcuți, alții gesticulând teatral, dar toți cu ochii mari de surprindere. Am gonit mai departe în lumina caldă a soarelui, aproape doborând un băiat pe bicicletă, evitând o capră rătăcită, într-un zbor ca de vis, prin spațiul gol, cu salturi uriașe peste câte o jumătate de duzină de trepte de piatră abrupte, până când, în sfârșit, am țâșnit, în hainele mele de bumbac, umflate ca niște vele, de pe străduța pavată cu piatră, trezindu-mă în piața plină de lume și de rumoare. Ai fi zis că toți își dăduseră întâlnire acolo: orășeni, turiști, săteni, polițiști, actori de cinema. Discutau solemn, în grupuri de cinci-șase persoane – orășenii, chiar în mijlocul pieței, turiștii, în grupuri răzlețe, înarmate cu Kodak-uri, pe lângă autocarele de la fântână, cineaștii, pe la mesele cafenelelor, unde beau încruntați. Sosi un detașament de *carabinieri* într-o camionetă de asalt, din dreapta scenei, cu o sirenă care se văita, epuizată, zburătăcind un card de gâște grase. Cu excepția câtorva detalii anacronice, aglomerata *piazza* ar fi putut servi drept decor pentru *II Trovatore.* Pe deasupra gloatei plutea murmurul conversației, ca un nor negru – speculativă, lugubră, punctată de râsete nervoase ce frizau isteria. Stând acolo și străduindu-mă să-mi adun mințile, am auzit un clopot de biserică începând să bată un recviem discordant și spart, sus, în văzduhul prin care porumbeii descriau cercuri mari în lumina prăfoasă – cu nimic mai melodios decât prăbușirea unor capace de oale, dar profund plângător și îndurerat: CLANG-BONG! DING-DONG!

— *Che rovina*! grăi cineva lângă mine.

Era bătrânul Giorgio, majordomul; înfofolit într-o tunică verde-mazăre de proveniență U. S. Navy, deși ziua era înăbușitoare, privea în gol cu ochi albaștri, apoși, trăgându-se de cutele de piele de pe grumaz, cu o înfățișare plouată.

— E adevărat, Georgio? l-am întrebat. Signor Flagg e într-adevăr…

— *Și, signore,* zise el fără chef, tot privind în gol. E, într-adevăr, mort. De propria sa mână…

LACRIME! dăngăneau clopotele.

— Cum s-a întâmplat, ce-a făcut, unde pot să-l văd? am întrebat, deodată.

Bătrânul părea sedat. Se ciupea orbește de pielea gâtului, fornăind, jelind încet.

— Cine seamănă vânt, culege furtună, mormăi, sentențios. (Făcu o pauză, bălăcindu-se temeinic în nefericirea sa.) O ființă atât de frumoasă și inimoasă să cunoască un sfârșit atât de amar, zise, în cele din urmă – cea mai mare tragedie din lume!

Mi-au trebuit câteva secunde ca să pricep că nu vorbea despre Mason, în jurul căruia se învârteau toate gândurile mele, ci despre fata siluită și lăsată să moară. Sub baldachinul dangătelor de clopot, m-am smuls de lângă Giorgio și mi-am croit drum, împingându-mă în oameni sau ocolindu-i, până la marginea pieței. Aici, între două clădiri, era o alee întunecată și pe ea veneau în pas alergător *carabinierii;* înarmați până în dinți și încruntați, începură să-și facă drum printre țăranii gură-cască, înjurând colorat și folosindu-și brațele drept pistoane. Am rămas locului câteva secunde, derutat și tremurând de nervozitate; apoi, nelăsându-mă intimidat, mi-am făcut și eu loc, înjurând, prin mulțimea de țărani, pășind în spatele jandarmilor pe alee, în sus. Foarte repede, aceasta deveni o uliță pietruită, iar strada un fel de culoar de labirint, șerpuind strâns printre două rânduri de case jilave, abandonate; în final, labirintul se transformă într-o potecă mărginită pe o parte de un zid, care, îndepărtându-se de centrul orașului, urca domol până la buza unei prăpăstii ametitoare, într-atât de verticală și de netedă încât era total lipsită de vegetație – până și de mușchi ori licheni –, precum un pisc din îndepărtatul Septentrion. Am urcat poteca aceea, pe urmele jandarmilor care

gâfâiau și bombăneau în fața mea. În sens invers, coborau oameni – spectatori, mi-am zis, ai urmărilor tragediei, locuitori ai orașului, țărani rufoși din vale, câțiva câini plouați, chiar și un cuplu de turiști germani, două persoane grase, cu fețe de aluat, înzestrate cu alpenștocuri și pălării bavareze, care trecură pe lângă mine cu fețele strălucindu-le de satisfacție bizară, lăsând în urma lor, în văzduh, ecouri de râsete bizare și clocotitoare. Mi-am continuat urcușul. Ziua care se sfârșea era aurie, verde și văratică, parcă percepută printr-un panou din cea mai transparentă sticlă. În fața mea, alergau pe zidul protector șopârle, dislocând, în fuga lor cu reflexe irizante, fragmente mai mici sau mai mari de piatră sfărâmicioasă. De ambele părți, se ridicau și coborau piscuri impresionante: mă aflam la nivelul unui nor gras și pufos, cu partea de jos de un trandafiriu diluat, plutind peste vale ca un ghemotoc din vată de zahăr. Jos, în oraș, clopotul își bătea neobosit jalnica lamentație. Tot ce-mi amintesc despre urcușul acela de o jumătate de oră este că, undeva pe parcurs, m-am întâlnit cu Dawn O'Donnell, care cobora. Era evident că abia o mai țineau genunchii, iar căpșorul ei de culoarea morcovului era aplecat, tragic de jos, peste un pumn de șervețele Kleenex zdrențuite. O însoțea tânărul cu frizura periuță cunoscut de mine aseară, care, jur, trecând pe lângă mine, îi spunea: „Mai termină, baby". El mi-a aruncat o privire, dar nu sunt sigur că m-a recunoscut.

Pe la jumătatea pantei abrupte ce ducea la baza stâncii, poteca se lărgea, unindu-se cu o fâșie de iarbă lată de vreo treizeci de metri, pe care se adunaseră câteva zeci de oameni: localnici, turiști, alți câini și cel puțin două duzini de polițiști. Deasupra blocului de stâncă, prăpastia se ridica, amețitoare și dramatică, până la Villa Cardassi: lungindu-mi gâtul, zăream acoperișul maur, plutind în înalt, între razele piezișe ale soarelui ce

asfinţea, precum şi cedrii pitici, îndoiţi de vânt, de lângă zidurile fortificate ale vilei. Ţi se făcea rău, uitându-te în jos. La câţiva metri de mine, aproape de baza prăpastiei, fusese întinsă o frânghie, având un capăt prins într-o crăpătură a stâncii cu un cârlig de metal şi celălalt capăt, legat de un ţăruş la vreo doi metri depărtare. Cei mai mulţi gură-cască se împingeau în cordonul astfel alcătuit, umplând aerul cu murmure repezite şi morbide, bârfe, speculaţii de conjunctură; dincolo de frânghie, stăteau vreo şase *carabinieri,* cu înfăţişarea solemnă şi importantă, scrutând gloata cu priviri grele şi disprepuitoare. Printre ei, Luigi, prietenul lui Cass. M-am apropiat de el, îmbulzindu-mă prin mulţimea asudată, şi i-am făcut semne cu degetele. Ochii somnoroşi i se măriră dintr-odată, semn că mă recunoscuse; în acelaşi timp, se creă puţin spaţiu între două capete întinse, date cu briantină, şi, în sfârşit, l-am văzut pe Mason. Inima mi-a tresărit puternic, şocată la vederea formei lungi, familiare, a trupului său aflat sub o pătură, acoperit complet, cu excepţia părţilor inferioare ale picioarelor albe şi jalnice, care se iţeau desculţe, vinete, cu labele răsucite. Imaginea aceea mă făcu să mă gândesc, fără legătură cu situaţia, că mai sus, pe trup, purta, cu certitudine, o pereche de bermude, verzi ca sticla şi bine călcate.

— *Buongiorno,* zise Luigi.

— *Buongiorno.*

— *Come sta*?

— *Bene, grazie, e lei*?

Saluturile schimbate păreau atât de caraghioase din pricina confuziei încât m-am pomenit înăbuşindu-mi, în fundul gâtului, un hohot de râs frustrat şi nebunesc. Am reuşit să mă calmez.

— Nu ştiu, am zis. Am impresia că înnebunesc.

— Te înţeleg. *Via!* se răsti el la doi flăcăi care încercau să se strecoare pe lângă el. Te înţeleg perfect. Îl cunoşteai bine pe omul ăsta, pe Mason, nu-i aşa?

— Îl cunoșteam. Spune-mi, Luigi, ce Dumnezeu s-a întâmplat?

Moartea, violența, calamitățile au în ele ceva ce-l scoate la suprafață, în cazul italienilor, pe cunoscătorul pedant, pe savantul frustrat; dintre numeroasele amănunte ce-mi vin în minte din ziua aceea infernală, nu cel mai lipsit de relevanță este faptul că, vânând detalii specifice, am sfârșit prin a primi o colecție de aforisme.

— Cine știe? zise Luigi, fixându-mă blând, cu ochii pe jumătate ascunși sub pleoapele grele. Cine știe ce lucruri teribile se învălmășesc în mintea unui ucigaș?

— Îmi dai voie să-l văd, Luigi? l-am întrerupt.

De ce anume am ținut să-l privesc pe Mason în clipele acelea triste (cred că aversiunea mea față de morți e mai puternică decât simpla silă) va rămâne pururea un mister, dacă nu cumva fiindcă, în stupefacția incredulității mele, doream să am dovada că sub pătură se afla cu adevărat carcasa neînsuflețită a prietenului meu, iar nu un Mason viu, care să respire și care, trandafiriu și lungit indolent pe spate, să ridice privirea spre mine, făcându-mi cu ochiul și râzând prostește, nerenunțând niciodată la farsele lui ieftine.

— *E vietato,* mă preveni Luigi. Nimeni nu are acces la scena crimei până nu se termină investigația și nu e transportat cadavrul.

— Dar eu l-am cunoscut, Luigi, m-am apărat. Era… Era…

— Și propoziția calomnioasă îmi ieși pe gură:

— Era cel mai bun prieten al meu.

Luigi reflectă puțin. N-am putut să nu simt că, fiind american – în pofida ori poate datorită comentariilor lui din seara precedentă –, câștigasem un statut special în ochii săi.

— Foarte bine, zise, până la urmă.

Se duse ceva mai departe pe fâșia de iarbă unde zăcea trupul lui Mason, până la locul unde doi oameni stăteau aplecați deasupra unui registru – un

sergent de *carabinieri* gras și înalt cât un munte, cu ochelari și un muc fumegând de țigară lipit de buză, cu o bărbie triplă revărsată peste guler ca fesele unui bebeluș, și un bărbat slab, înalt, cu un aspect preocupat, într-un trend și o pălărie fedora trasă pe ochii deveniți aproape invizibili sub boruri; individul mesteca gumă cu asiduitate și umflătura dezinvoltă a tunicii trăda prezența unui pistol, ca la un detectiv particular dintr-un film amuzant. Numai că omul din fața mea nu era deloc amuzant. Omul acela, mi-a spus băiatul cu ochi mari de lângă mine, era *l'investigatore* venit de la Salerno și, în timp ce Luigi îi șoptea ceva la ureche, gesticulând către mine, i-am așteptat umil decizia, fără a mă simți mâhnit sau mohorât, dar cu o durere și o tristețe în suflet cum niciodată nu mai cunoscusem.

— OK, zise Luigi, revenind. Poți discuta cu anchetatorul. (Îi spuse funcția cu silabe ovale, meticuloase, învestind-o cu măreție și greutate.) Anchetatorul e teribil de ocupat. Apropo, l-ai văzut cumva pe Cass?

— Nu, de azi-noapte, i-am răspuns.

— Ciudat, zise el, părând mirat. Nu dau de el. Și nici de Poppy sau de copii.

M-am aplecat să trec pe sub cordon și m-am îndreptat către anchetator; acesta mă scrută sever, văzând că mă apropii, ridicându-și privirea prudentă din carnet, glacială, bănuitoare; era un polițist dintre cei cu alură călugărească, avea ochii pioși și austeri și o ținută monastică, subțire și încovoiată, iar maxilarul îi funcționa neîncetat, luptându-se cu guma. Sergentul, o matahală pe lângă el, intercepta toate razele de soare, proiectând peste forma întinsă a lui Mason un dreptunghi de întuneric, ca umbra unui cort gigantic. Simțind cum îmi sporește străvechea, atavica teamă de reprezentanții legii, m-am îndreptat spre cei doi cu destulă șovăială.

— *Buongiorno,* i-am salutat.

— Îl cunoașteți pe mort? m-a întrebat anchetatorul, fără menajamente.

— Da. Da, îl cunosc. Și, dacă se poate, aș dori să-l văd.

— Identificarea s-a făcut deja, îmi răspunse el, oarecum ilogic.

În vocea lui nu se citea niciun fel de nepolitețe, niciun fel de severitate, dar ea nici nu conținea vreo urmă de bunăvoință. Îți dădea, mai degrabă, impresia că închidea în el, ca aburul dintr-un ceainic dat în clocot, o furie răvășitoare și că făcea eforturi să se stăpânească.

— Identificarea s-a făcut deja, repetă el, fixându-mă cu ochi competenți, înghețați. Ce relație aveți cu mortul?

— Păi, nu știu… m-am bâlbâit. La… la ce anume vă referiți?

Vocea sergentului-mamut de lângă el vibră subțire, ca o trestie; ieșind din muntele acela de carne, semăna cu un ciripit de canar sau un acord de flaut: vocea unui om slugarnic – o voce de eunuc, pițigăiată, sarcastică:

— *Ascoltami!* L-ai auzit pe *investigatore.* Ce relație ai cu decedatul? Cum l-ai cunoscut pe Flog ăsta?

— Gura, Parrinello! lătră anchetatorul.

Se întoarse către mine și vocea îi deveni mai afabilă:

— Adică, *signore,* ce fel de relație aveți cu acest om? Ce este decedatul pentru dumneavoastră? O rudă? Un prieten?

— A fost prietenul meu, am răspuns.

Anchetatorul își ridică spre mine privirea rece – din nou, mi s-a părut că nu disting niciun pic de ostilitate în ea, cel puțin nu față de mine. Dacă avea ceva, era vorba mai curând de o oarecare jovialitate. Dar continua să mă trateze ca un profesionist: indubitabil, nu reprezentam pentru el decât o sursă de informații și poate că nu dorea să

mă sperie dând frâu liber furiei. Își mută guma în cealaltă parte a gurii, își drese glasul și întrebă:

— Deci, ați fost prieteni? Să vă întreb ceva, *signore.* Era psihopat?

Fiind îndopat la școală cu terciul subțire al psihologiei, sunt la fel de tentat ca oricare altul să lipesc etichete pe oameni; totuși, n-am știut ce să spun despre Mason, aflat în acea jalnică stare de neputință finală.

— Păi, am început, îmi pare rău, dar… Dacă era, era fiindcă… Nu știu.

— De când îl cunoșteați? mă întrerupse el. Să ne înțelegem, *signore,* nu sunteți obligat să-mi răspundeți la întrebări. Ne-ați face, însă, o favoare, oferindu-ne toate informațiile de care dispuneți despre… (Se uită jos la Mason, cu buzele întredeschise, ca pentru a rosti un cuvânt neplăcut.) Despre omul ăsta de aici. Îl cunoșteați de mult timp?

Privirea mi se îndreptă involuntar spre forma de sub pătură. Aș putea afirma că peste întreaga scenă plutea mirosul morții, numai că nu plutea: tot ce puteam mirosi era propria mea ființă derutată, transpirată, în timp ce moartea se cuibărise doar în văzul meu – în trupul înfășurat în pătură, șocant de imobil, în pulpele și picioarele de textura și culoarea sticlei lăptoase; în pacostea demonicilor hoitari, a căror brutală prezență înaripată, cel puțin în momentul respectiv, părea să alunge pentru totdeauna ideea prezenței unei zeități blânde și prevenitoare; în miile de muște flămânde, prosperând dezgustător într-o metafizică proprie, roind pe pătură și pe gleznele lui Mason, scormonind mistere private între degetele lui de la picioare. O clipă am meditat la întrebarea anchetatorului – de când îl cunoșteam pe Mason? –, conștient că, dacă era vorba de a-l judeca, nu-l cunoșteam de suficientă vreme – doi ani galopanți în copilărie, plus o săptămână, plus aceste ore febrile de la sfârșit –, dar că, totuși, aveam

sentimentul că-l știam de o viață. Asta am și zis, în final:

— L-am știut toată viața mea.

— Și niciodată n-a dat dovadă de tendințe pe care le-am putea numi psihopatologice? se interesă anchetatorul.

— Nu, după știința mea, i-am răspuns.

Nici astăzi nu știu dacă l-am mințit sau nu. De un lucru, însă, eram sigur: că Mason, căruia, cu doar câteva ore în urmă, i-aș fi întors spatele în momentul când avea cea mai mare nevoie de mine, era acum atât de neputincios încât eram obligat moral să-i iau, în felul meu, apărarea, fie doar ca un ultim omagiu nostalgic. Așa că am zis:

— Nu era psihopat, s*ignore,* nu din câte știu eu.

Brusc, mi-am amintit că nici măcar nu-mi luasem rămas-bun de la el, ceea ce m-a umplut de o tristețe mistuitoare.

Anchetatorul încă se stăpânea, dar cu eforturi evidente, iar buzele lui subțiri și uscate exprimau o exasperare ținută în frâu. Înmânându-i catastiful sergentului, acesta își strânse mai tare trenciul pe corp, cu o mișcare tăcută și furioasă.

— Vă mulțumesc, domnule căpitan, vă mulțumesc mult! nu contenea să facă temenele subordonatul.

Departe, jos, în sat, am auzit iar vaietul de durere al bătrânei, înecat de o nouă salvă sonoră de clopote, purtată de o rafală de vânt de-a lungul întregii văi. Un norișor întunecă ziua cu un moment de lumină sumbră; iarba din jurul leșului lui Mason fremătă și am auzit un cântec de greieri. Norișorul trecu; un potop de lumină solară se revărsă peste vale ca un zornăit galben, ca o descărcare de electricitate atmosferică. Anchetatorul își șterse sudoarea de pe frunte cu două degete lungi, osoase.

— Nu vă pot permite să-l vedeți, mă anunță el. Pentru binele dumneavoastră. E înfiorător de mutilat. Uitați-vă acolo sus. (Schiță o mișcare din

cap către vila și ieșitura de stâncă aflate departe, la înălțime.) Nu poți să cazi de la o înălțime ca asta fără să… să ți se modifice serios constituția. *Inolte…*

Tăcu, adresându-mi o privire pe jumătate amară, pe jumătate mustrătoare.

— De fapt, ce?

— De fapt, nu vă cred când afirmați că mortul nu era psihopat. *Per prima cosa,* mi se pare evident că avem o sinucidere. Asta nu înseamnă neapărat că era psihopat, dar un asemenea act este cel puțin produsul unei devieri mentale. *Secondo*? – aici, am început să descifrez un tremur în vocea sa, indiciu că clocotirea interioară, indignarea erau pe cale să câștige bătălia. *Secondo, signore,* nu pot crede că altcineva decât un nebun ar fi capabil de o violență atât de barbară. De aceea, este, fără îndoială, un gest caritabil să-l numim psihopat. De când mă știu n-am văzut un viol mai sinistru. Niciodată! *Signore,* ați fost prietenul lui, deci am să vă cruț de toate astea…

Vocea pițigăiată, feminină, a sergentului îl întrerupse; fața i se înroșise ca sfecla, iar trupul mătăhălos i se zguduia înspăimântător, ca o piftie, de parcă toată forma lui molatică, hermafrodită, era gata să se prăvălească peste mine.

— Nici nu poate fi vorba! Cu scalpul sfâșiat, ca de o gheară de urs! Nici nu poate fi vorba! Descreierat de american!

— Gura, Parrinello! îi ordonă anchetatorul. Mai tacă-ți fleanca!

Întorcându-se către mine, îmi spuse cu o șoaptă aspră:

— Dar e adevărat. Omul ăsta a fost un diavol. (Sprâncenele, vârâte sub ochii mei, i se zburliseră, respirația sa avea un iz de mentă.) Un diavol!

— Vă înșelați, am grăit eu. N-a fost un diavol.

Dar bineînțeles că nu știam. Era ca și cum am fi discutat despre un necunoscut. Am simțit cum se lasă peste conștiința mea vinovată, ca o maramă,

un fel de scepticism salvator, iar în urechi am simțit un zbârnâit care putea fi, îmi spuneam, primul semn de demență.

MISERIA! dăngăneau clopotele, jos, în sat. DOLORE!

M-am întors în sat în amurg. Nu, firește, nu se înserase încă, dar exista acea iluzie de întuneric timpuriu care venea îndată ce soarele aluneca în dosul munților dominatori, permițând stelelor să licărească în după-amiaza târzie, iar găinile din preajma colibelor risipite pe versanți se duceau la culcare, cloncănind trist în lumina pâcloasă, de culoarea levănțicii. Totul devenea mai pașnic pe măsură ce se instala falsa noapte. În casele pe lângă care treceam ardeau lumini; mirosea a pește prăjit; am auzit chiar un hohot de râs grosolan. Efectele primului șoc se risipiseră, pare-se, iar acum, oamenii reveniseră la treburile lor obișnuite, cu zdrăngănit de oale și fluierături de uimire. Pe o uliță întunecoasă răsuna tare muzica de la un radio; o înregistrare cu *„Frenesi”* de Artie Shaw; m-a străbătut un val de nostalgie, potențat de faptul că asociam melodia cu zilele petrecute la St. Andrew’s și, inevitabil, cu Mason. Dar, în mod bizar, evitam să mă gândesc la Mason: nu mă simțeam în stare. Murise și gata, și după ceea ce simțeam în adâncul sufletului ar fi putut lipsi dintre cei vii de douăzeci de ani. Acceptând starea aceea de lucruri, nu mai aveam nici măcar sentimentul fundamental de pierdere, de tristețe; deși eram, firește, zdruncinat, nu simțeam durere, iar ochii îmi rămăseseră uscați ca niște bile de marmură. Ba chiar meditam la moartea altcuiva când, apropiindu-mă de poarta orașului, am zărit epava bunului meu Austin, nedevastată, la prima vedere, de hoții de piese de schimb, dar devenită acum cotețul mânjit cu găinaț al unui stol de porumbei. Nu doream să mai am de-a face cu mașina, așa că am lăsat-o în urma mea, dar vederea ei îmi provocă gânduri sumbre despre di

Lieto; într-o groaznică alternanță de secvențe mentale, îl vedeam când în spital, bandajat până la ochi și mut, cu o perfuzie picurându-i în vene, când în salopeta lui de denim, miop, dichisit, rânjind și prezentând îndoielnice scrisori de recomandare la porțile Raiului. Dar și pe di Lieto mi l-am scos din minte; dorința mea cea mai arzătoare era să plec din Sambuco și mi-a venit, într-un final, ideea demoralizatoare – acum și mai enervantă, din cauză că o urmă de sentiment de obligație față de Mason nu-mi dădea pace – că va trebui să „fac demersuri" să mă descotorosesc de el.

Am ajuns în *piazza* – acolo, cetățenii forfoteau în continuare, dar aglomerația nu mai era ce fusese, oamenii nu mai păreau atât de șocați și înspăimântați. Pe măsură ce tensiunea și angoasa descreșteau în sufletul meu, simțeam tot mai puternic gheara foamei, așa că m-am așezat la o masă într-o cafenea și am comandat un sandviș. Dar ospătarul, un tânăr sclivisit și infatuat, cu o bărbie a la Mussolini, părea atât de rigid și neprietenos încât m-am răzgândit, mulțumindu-mă cu o cafea băută pe fugă, și am plecat. Trecerea mea stârni murmure în scuar; pentru prima oară m-am gândit că, într-un oraș atât de mic, puteam fi ușor luat drept un cirac al lui Mason; alarmat, am străbătut tiptil piața, în espadrilele mele, fiind ținta a zeci de priviri ostile. Dangăte de damnare și durere îmi răsunau în urechi în timp ce, trecând pe sub fațada austeră a bisericii, urcam strada înspre palat. Bombănind, localnicii se dădeau la o parte în dreapta și în stânga, ca și cum aș fi fost lepros. *„Orco",* l-am auzit pe unul șuierând din umbră. „Căpcăunule!"

Sus, pe deal, porțile de stejar ale palatului stăteau larg deschise, iar pe strada din fața lor se deplasa un cortegiu lent de camioane și mașini. Plutea în aer un sentiment apăsător de demobilizare; un grup de zilieri locali mânuiau

echipamentul de pe platformele camioanelor; se auzeau strigăte, înjurături și amenințări; țeava de eșapament a unei dubițe Chrysler păcăni, aruncând un văl de fum albastru peste scena crepusculară. În mijlocul aglomerației stătea unul dintre italienii văzuți de mine azi-noapte în izmene; purtând acum un costum cu model de brăduleț și ochelari de soare, urla comenzi de pe remorca unui camion. Apropiindu-mă, ochii mei desprinseră din mulțime figuri cunoscute: Dawn O'Donnell și Alice Adair, ținând în mână, deprimate, niște cutii cu pălării; Billy Raymond, angajat în ceea ce părea a fi o conversație sterilă cu Morton Bear; la urmă, Carleton Burns, care ieși din palat cu o mutră verde-bolnăvicioasă, ridică ochii spre cer și clipi derutat, și apoi, cu un sac de crose de golf atârnat pe un umăr și o pereche de tobe bongo în brațe, vira nesigur, cu un aer de somnambul, spre Cadillacul care îl aștepta. Câteva minute n-am putut pătrunde în palat. În cele din urmă, am găsit o spărtură în mulțime și m-am împins printre oameni și mașini către curte, aproape ciocnindu-mă cu Rosemarie de Laframboise, care ieșea. După chipul ei, ai fi zis că plânsese necontenit ore întregi; avea obrajii lătăreți răvășiți și inflamați, nemachiați, formând un izbitor contrast cu vânătaia lividă de sub ochi, mărturie încă nevindecată a afecțiunii lui Mason. Se împiedica mereu în mers, o capă de vizon îi învelea umerii palizi și apetisanți, iar din pieptul mare scotea suspine hârșâite, chinuite; alături, ținând-o de cot, pășea drăguța ochelaristă Maggie, fosta victimă a insultelor lui Carleton Burns. Mi-am pus mâna pe a lui Rosemarie. Jalea ei mi se părea autentică și profundă, așa că nu prea știam ce să-i spun.

— E în stare de șoc, mă informă Maggie. (În glasul ei, cu intonația egală din California de Sud, se distingea o notă de respect.) E îndopată cu fenobarbital. Doamne, biata de ea!

— Oh, Peter, o întrerupse Rosemarie, cu buzele tremurând. Oh, Peter…

Dar aici se opri, incapabilă să vorbească, cu ochii rotunzi și pielea de găină pe brațe.

— Dumnezeule, am zis, Dumnezeule, Rosemarie! Eu… Pur și simplu, nu știu ce să spun.

Nicio altă emoție nu-mi taie piuitul atât de radical ca suferința psihică; degeaba căutam cuvântul de alinare adecvat.

— Totul e atât de… de *incredibil,* reuși ea să rostească în cele din urmă. (Brusc, ochii i se măriră și mai mult, luminându-i scurt fața cu o expresie de incredulitate uluită, care o făcu să pară aproape nebună.) Peter, el pur și simplu *nu putea* să facă una ca asta. Pur și simplu, nu putea. Îl *cunosc!*

Își îngropă fața în palme și se porni iarăși pe plâns.

— Rosemarie… am început eu. La atingere, pielea ei era ca de broască: umedă, rece ca gheața și pulsând necontrolat.

— E în stare de șoc, repetă Maggie. Alonzo vrea s-o ducă la Roma cât de repede.

— Unde e Alonzo? am întrebat.

— La Napoli, să discute cu ambasadorul american sau cu vreun alt for despre… știi tu, despre *aranjamente,* cred.

— Dar se întoarce?

După părerea mea, Alonzo Cripps era unica persoană care putea aduce o notă de normalitate în balamucul acela.

— Hai, hai, *baby,* îi spunea Maggie lui Rosemarie, bătând-o ușor pe umerii zguduiți de suspine. Nu mai plânge. Va fi bine. (Își mută privirea spre mine.) Nu. Toată lumea pleacă. Sol Kirschom a aflat instantaneu și a trimis o telegramă de la Roma. Am citit-o. Spune: „Plecați din orașul ăla *subito.* Repet, *subito”.* Presupun că nu vrea să fie amestecat. Haide, scumpo, totul va fi bine. Să ieșim și să ne urcăm în mașină.

Rosemarie ridică fruntea și, mișcându-și buzele fără sunet, mă privi lung. O clipă am înțeles ce cumplit suferea, doar ochiul învinețit era o dovadă a fidelității față de Mason, o fidelitate ce nu-și mai amintea de actele de brutalitate – lovituri și vânătăi – sau de trădare.

Nu-mi dădeam seama ce virtuți ale lui Mason regreta; cum jelește doamna inimii unui om ca el? Dar, cum spuneam, am avut o viziune rapidă și tristă și am presupus că ducea dorul momentelor când el făcea dragoste cu ea noaptea, ori când ea îi șoptea „Chifluță”, în timp ce el dormea cu părul ciufulit peste față, ori dorul dimineților când, încinsă de prima febră a iubirii, îl vedea ca pe un cavaler fără frică și prihană, bogat și tandru, clocotind de viață și de promisiuni. Își duse mâna la păr, cu un gest brusc de nervozitate; buclele i se răvășiră și o ploaie de agrafe căzu pe podea.

— Peter, zise ea, implorând, nu el a comis lucrurile alea oribile, sunt sigură că nu!

— Haide, scumpa mea.

Rosemarie își așeză mâna înghețată peste a mea; încercă iar să-și oblige buzele să pronunțe niște cuvinte, dar ele se mișcau la fel de silențios; cutremurându-se toată, se întoarse și merse – șchiopătând, ar trebui să zic, atât de chinuit îi era umbletul – pe pavele, către poartă. M-am uitat lung după ea: o fată bună, victimizată de Mason până ajunsese la o suferință paroxistică, o fată bună la suflet, lăsând să-i cadă un șir de agrafe din părul auriu, despletit, în timp ce mergea, cu un exemplar din *The New Yorker* împăturit stângaci la subsuoară.

— Dacă mă întrebi pe mine, murmură Maggie confidențial, pășind în urma ei, ticălosul și-a primit răsplata cuvenită. Fără îndoială că a fost un *monstru.* Se spune că fata nu mai avea niciun oscior întreg în tot trupul.

Am mai zăbovit pe afară suficient timp cât să asist la plecarea echipei de filmare care a fost

urgentă și agitată: nicio subunitate militară nevoită să se retragă n-ar fi părăsit locul cu mai multă determinare. În camionete, furgonete și dube, pe motoscutere, în Fiaturi, Alfa Romeouri și Buickuri decapotabile, ei formară un adevărat convoi, defilând prin fața porții palatului ca o coloană de refugiați. Țin mine că, la un moment dat, m-a întristat gândul că n-o să-l mai văd pe Cripps. Penultimul vehicul era un autobuz cu tehnicieni, iar după el venea un automobil decapotabil în care ședeau Gloria Mangiamele, chicotind, nici acum nu știu din ce cauză, și Carleton Burns, cu fața lui suptă de ogar ridicată spre cer ca să tragă o dușcă zdravănă dintr-o sticlă de scotch. Nici măcar unul dintre ei nu avea o cât de mică tangență cu spiritul tragediei, lucru absolut evident, fiindcă în mai puțin de un minut dispăruseră toți din vedere, lăsând strada, cu licuricii ei strălucitori și liliecii ce zburau razant, tot atât de tăcută și de senină pe cât fusese în zilele bunului rege Roger al Siciliei, cu o mie de ani înainte.

La sfârșitul zilei, m-am întors la Kinsolvingi. Dumnezeu știe din ce motiv, am închis ușile mari de lemn în urma mea – poate doar ca să scap de ecourile clopotului ce bătea insistent damnarea, poate ca să mă izolez, fie și provizoriu, de orașul italian, cu melanjul lui apăsător de urâțenie, teamă și amenințare. Curtea era pustie și tăcută, presărată cu hârtii, ambalaje de carton și alte resturi rămase după plecarea cineaștilor. Am cercetat, automat, cu privirea tavanul: sus de tot, pasărea captivă continua să-și caute scăparea prin *fleur-de-lis*-ul de sticlă, acum luminat de lună, dar cu bătăi din aripi mai puțin viguroase, aproape anemice, urmând să cadă curând, ca un boț de plumb, pe gresia murdară și ciobită, și să-și dea sufletul acolo. Mă simțeam atât de golit de emoții, de parcă toată vigoarea și toată voința mi-ar fi fost extrase din oase și țesuturi; eram moale și fragil ca o trestie

verde sub curentul puternic de apă. Deasupra am auzit bufnituri de pași. Oare sunt îndreptățit să cred că mă așteptasem să-l văd apărând pe balcon pe Mason, care să întindă înspre mine brațul lung și slab, cu un întrebător „Petesy" pe buze, și să insiste să bem împreună un pahar? Chiar așa a fost: timp de un minut de rătăcire, am crezut că el era – cei doi aveau aceeași înălțime –, dar nu era decât un muncitor local, un angajat de-al lui Fausto, care ieși prin ușa lui Mason, cărând o cutie plină de gunoaie și, cu un instinctiv, neavenit *„Prego",* îmi adresă o privire disprețuitoare, strâmbând din buze.

Am intrat pe ușa verde, în spatele căreia, luminat de o unică lampă chioară, livingul lui Cass era neatins și tăcut în neorânduiala lui mizeră. Niciun sunet – nu era nimeni acasă. Nicio schimbare față de noaptea trecută: hainele umede atârnate la uscat, șevaletul cu păpușa spânzurată, comicsurile împrăștiate pe podea, mucurile de trabuce, sticlele – toate ocupau aceleași locuri nepotrivite, contribuind la dezordinea generală. Doar mirosul era mai pregnant și mai pătrunzător; când am aprins lumina mare din tavan, trei șoareci mari și grași se catapultară de pe masă ca niște mingi de tenis păroase, producând trei pocnituri distincte, mici, ascuțite, când izbiră, pe rând, podeaua și o zbughiră în găurile lor de sub lambriuri. Nimic nu-mi putea descuraja, totuși, foamea. Amintindu-mi că văzusem undeva o cameră ce semăna a bucătărie, am început să dau târcoale pe la etaj, lovindu-mă în fluierele picioarelor, aprinzând chibrituri ca să-mi luminez drumul. În final, am găsit, la capătul coridorului, o străveche ladă cu gheață și am deschis-o imediat: gheața se topise de mult, interiorul era jilav și cald și mirosea a acru, iar pe rafturile murdare, lipicioase, n-am găsit decât o Coca-Cola leșioasă, o sticluță cu sirop de vitamine pentru copii și o bucată de cașcaval uscat. Am stors câteva picături

de vitamine în Coca Cola și m-am întors, cu tot cu brânza, în living. Acolo am dezgropat și o jumătate de pâine; era tare ca piatra, dar am mâncat-o oricum, șezând într-o inerție flască, complet lipsit de inițiativă. Am stat așa multă vreme, neștiind ce să fac în continuare.

În cele din urmă – se înnoptase de-a binelea, probabil că trecuse de nouă –, am auzit un zvon de voci în grădină, dincolo de piscină. La început, îndepărtate, păreau niște glasuri ascuțite și certărețe de femei, dar, când se apropiară, notele înalte și cântătoare se dovediră a fi produse de copii. Am auzit pași pe potecile grădinii, pavate cu piatră-cubică, prin tufe foșni ceva, fură trântite uși. Pe urmă, am auzit de pe scări, în engleză și italiană, chemările lor stridente, urcând, până când, în sfârșit, cu zgomot mare de picioare târșâite pe palier, dădură buzna în living, așa cum fac copiii de oriunde într-o noapte de vară: respirând sacadat, cu frunțile transpirate, scărpinându-și înțepăturile de țânțari. Plutonul era încheiat de Poppy, înaintând anevoios cu băiețașul cel mai mic în brațe, care, în ciuda gălăgiei, dormea dus.

— Peggy! porunci, aspru, Poppy Timothy! Felicia! La culcare cu toții! Nu vreau discuții!

M-am ridicat și am tușit.

— O, domnule Leverett, dumneavoastră sunteți! exclamă ea.

Pe cap avea o basma decolorată; părea ostenită, palidă și nefericită. Fețișoara ei drăgălașă era dintre cele care, precum turnesolul, reacționează la orice sentiment; cearcănele de epuizare de sub ochi păreau niște pete de funingine.

— L-ați văzut pe Cass? mă întrebă ea, aproape strigând cu toată puterea. În voce i se distingea un fel de implorare nervoasă, o tânguire neprefăcută și nerafinată – părea o fetiță de trei ani care-și pierduse păpușa. L-ați văzut? L-am căutat peste tot, dar nu l-am mai văzut de aseară!

Unul dintre copii se puse pe urlat:

— Mami, vreau puțină *cioccolato!*

Altul preluă strigătul:

— *Cioccolato!*

Cât ai clipi, chiar acolo, sub ochii mei, se stârni un vacarm teribil: toți copiii – cu excepția surorii mai mari, care ședea cuminte și serioasă într-un fotoliu – țipau cât îi ținea gura că vor ciocolată, acompaniați de bebelușul din brațele lui Poppy, care, trezit din somn și speriat, se înroși brusc la față și începu și el să urle. Țipetele copiilor mă aruncă întotdeauna în cea mai cumplită disperare; mi-am scos o țigară și am aprins-o, alungându-i pe cei mici cu un nor de fum.

— Terminați! se răsti la ei Poppy Terminați odată, copii! Ce dracu'? (Pieptul și umerii îi tresăltau și puțin mai lipsea să izbucnească în plâns.) Acum tăceți puțin din gură! îi imploră, când țâncii se mai potoliră. Ciocolată n-o să primiți. Nu mai avem. Doar v-am *spus.* Acum, la culcare! (Începu să scâncească și ea, legănând bebelușul din brațe.) Chiar nu l-ați văzut pe Cass? repetă, întorcându-se către mine, cu o intonație rugătoare în glas, ca și cum ar fi crezut că, totuși, îl văzusem.

— Nu, nu l-am văzut, am răspuns. Pot să…

— Ați auzit ce s-a întâmplat astăzi? mă întrebă, cu o privire speriată și disperată. Nu-i așa că-i îngrozitor? Nu-i cel mai teribil lucru pe care l-ați auzit în viața dumneavoastră?

— Ce s-a întâmplat, Mami? vru să știe Timothy își plimba mâna printr-o cutie goală de sardele, lingând de pe degete boabe verzi de ulei de măsline congelat; părea atât de hămesit că nici nu-l puteam condamna.

— Spune-mi ce s-a întâmplat, Mami! insistă el cu vocea normală, indiferentă.

— Eu știu ce s-a întâmplat, sări Peggy bălăbănindu-și picioarele pe fotoliu. (Își ridicase o sprânceană și-și arcuise buzele în jos, ca să arate o superioritate șmecheră; era o bijuterie de copilă, cu ochi scăpărători și o splendidă coamă de păr

arămiu.) Bătrânul Chip-Urât Flagg s-a aruncat în gol…

— Taci! îi ordonă Peggy. Închide gurița aia, Peggy Kinsolving! Vă duceți toți la culcare imediat, auzitu-m-ați? (Cu un deget iscoditor vârât sub el, verifică nonșalant starea scutecului bebelușului.) O, Doamne, iar și-a umplut pantalonașii! Te-am schimbat o dată, îi murmură ea plodului, și uite că ai făcut din nou, Nicky! Plăcințică de dovleac ce ești! (Își frecă nasul de al bebelușului, zâmbind și cloncănind ușor. De încântare, vocea îi deveni un scurt și dulce colind.) Da, chiar așa, abia te-am schimbat, gânguri ea, ștergându-și degetul pe fustă, cu supărarea înecată în fântâna iubirii materne. Apoi, brusc, îi adună în ceată pe copii și, cu plodul de pe umărul ei clipind des către mine de deasupra obrăjorilor bucălați, mărșălui jos cu întreg tribul, cântând suav tot timpul, ca și cum n-ar fi avut nicio grijă pe pământ.

Dar după zece minute, când se întoarse, părea la fel de dezorientată și de speriată ca mai înainte. Trupul îi era străbătut de mici spasme, în timp ce umbla fără scop prin cameră, bodogănind:

— Pur și simplu, azi dimineață, când m-am sculat, nu mi-a venit să cred! Nu puteam să-mi dau crezare urechilor! Dar era adevărat. Totul era atât de ciudat când m-am sculat. Iar dumneavoastră, domnule Leverett, erați acolo…

— Spune-mi Peter, am propus. La ce te referi?

— Nu m-ai auzit când am intrat în cameră și te-am trezit? Am crezut că ești Cass. El doarme uneori în încăperea aia, dacă se culcă târziu și nu vrea să mă deranjeze. Te-am scuturat, iar dumneata ai gemut și te-ai întors pe partea cealaltă. Trebuie să spun că am rămas bătând din buze. (Se opri, răsucind între degete o batistă udă.) Firește, adăugă, politicos, ne-a făcut plăcere să te găzduim.

— Dar unde s-a întâmplat? am întrebat-o.

— Vrei să spui ce… O, Doamne! (Roși, iar fața îi luă imediat o expresie îndurerată.) Dumnezeule, ce groaznic e! Pur și simplu, nu reușeam să aflu nimic. Dar am dat de domnul Alonzo Cripps chiar înainte de plecarea sa și dumnealui mi-a spus că s-a întâmplat pe poteca ce duce la Tramonti, imediat după ce ieși din oraș. Există o cărare situată mai sus și una mai jos, iar dânsul zicea că s-a întâmplat pe cea de sus – sau poate pe cea de jos? Oricum, azi dimineață niște țărani au găsit-o pe potecă, au ridicat-o de jos și au transportat-o pe biata ființă într-o casă din apropierea orașului. (Glasul i se frânse, o străbătu un fior și două lacrimi i se prelinseră pe obraji.) Vai, ce sinistru! Pe legea mea, parcă-i ceva ieșit din Evul Mediu! Adică, Mason și tot restul. Adică, era un om crud și rău și l-a persecutat pe Cass, profitând de situația lui, dar, Iisuse, domnule… Peter, e greu de crezut că s-a întâmplat ce s-a întâmplat. Probabil că înnebunise *total*.

Nu mai putu continua și se puse pe suspinat în batistă, slabă și neputincioasă.

— Dar fata, Poppy? Francesca? Știi cumva în ce stare e ea?

— O să moară, zise ea cu un oftat, încă sughițând. Așa spune lumea pe stradă. Oh, ce n-aș da să-l găsesc pe Cass!

Acum purta jeanși, iar pe încheietura mâinii avea o brățară-amuletă din aur galben; delicată, îngustă în șolduri, cu șosetele încrețite și o pată de grăsime pe obraz, arăta ca o adolescentă drăguță care căzuse de pe bicicletă și-și ascundea umilința. Inima mi se topea de milă. M-am uitat în jur, la dezordinea generală din cameră, cu care presupuneam că ea lupta fără speranță; faptul că era de patru ori mămică mă uluia și-mi atingea o coardă sensibilă. Mi-am pus mâna pe umărul ei:

— N-o lua în tragic, Poppy i-am zis. Se întoarce el.

Ea își ridică spre mine fața udă de lacrimi:

— Dar unde poate fi? strigă. L-am căutat peste tot! În *piazza,* sus la Villa Constanza, în piața de legume – peste tot! Niciodată n-a lipsit ca acum. Niciodată! Oh… (Fața i se ilumină brusc, inspirată.) Da, uitasem. Știu unde ar putea fi. S-ar putea să se fi dus la Salemo, cu Luigi. Ei doi, adesea…

— M-am întâlnit cu Luigi. Zicea că nu l-a văzut pe Cass.

Nu puteam să nu-i spun.

— Oh, Sfinte Sisoe! șopti ea, întunecându-se la față de disperare și teamă. Ascultă, Peter, am sentimentul că e amestecat cumva în treaba asta oribilă.

— În ce fel?

Se făcuse pământie la față și când se ridică aș fi putut jura că-i aud dinții clănțănind.

— Oh, aș vrea și eu să știu! E bolnav înțelegi, adică alcoolic, după cum bine știi, are ulcer, și așa mai departe. N-ar trebui să bea, iar în ultima vreme a suferit și de amețeli. Ce vreau să spun e că…

— Ce vrei să spui, Poppy? am insistat. Ce amestec ar putea avea Cass?

— Nu știu! explodă ea brusc, cu un potop de lacrimi. Ba da, știu.

Se duse la perete de unde luă o pelerină galbenă de ploaie (deși afară nu ploua), cu trei numere prea mare, și și-o înfășură pe trup.

— Femeile au premoniții, atâta tot. Înseamnă – continuă ea, cu buze tremurânde – că îl cunosc pe Cass. Probabil că a fost un șoc nemaipomenit pentru el, cum îl știa pe Mason și o știa și pe Francesca – ea a lucrat pentru noi toți. Așadar, cunoscându-l pe Cass, probabil că s-a îmbătat și a făcut o criză de furie, drept pentru care s-a dus și le-a spus cuvinte de ocară *carabinierilor,* despre felul cum conduc ancheta, iar ei l-au băgat la zdup! Îl urăște pe sergentul Parinello! Sfinte Doamne! zise, bătând din picior și aranjându-și eșarfa. E atât de iresponsabil, Cass Kinsolving al meu! Poate –

adăugă, ștergându-și lacrimile și fixându-mă cu un aer de ființă superioară, ajunsă la marginea răbdării –, poate ar trebui închis la Alcoolicii Anonimi sau în altă parte. (Se îndreptă spre ușă.) în caz că zbiară copiii, mă întorc *in venti minuti.* Plec doar să văd dacă nu-mi pot scoate bărbatul din temniță. Dacă ți se face foame, caută-ți ceva în frigider. *Ciao!*

Și, din toate puterile ei plăpânde, trânti ușa după ea. Raționamentul ei rapid și bizar, motivația mă lăsaseră stupefiat, incapabil de acțiune. Îmi trecu prin cap ideea că poate era întrucâtva mărginită.

Am coborât la parter, ca să-mi strâng calabalâcul. Îi auzeam pe copii certându-se în dormitor: să-i ia dracu', mi-am spus, se descurcă ei și singuri. Aveam senzația că sunt murdar și lipicios; frecându-mă cu buretele sub duș, am conceput un plan de retragere. În momentul respectiv, banii nu prea contau pentru mine; mi-am amintit, dintr-un orar citit în holul hotelului, că ultimul autobuz de Napoli plecase deja, dar eram sigur că pentru echivalentul a circa zece dolari puteam găsi lesne un om cu mașină. Evident, pachebotul de America nu ridica ancora decât peste cinci zile, dar nu-mi displăcea ideea de a hoinări puțin prin Napoli – să revăd muzeul, să merg la Capri, Ischia și Ponza. Acesta a fost preambulul plecării mele din Sambuco. Pregătindu-mă să urc la etaj, mi-am adus aminte de Austinul meu: deși era acum un morman de fiare, mă costase, la mâna a doua, 1300 de dolari și nu aveam de gând să-l abandonez furiei naturii sau hoților de italieni. Dar, în ultimă instanță, puțin îmi păsa. Poate voi reuși să storc de la Windgasser o sută de mii de lire pentru epavă – suficient pentru cheltuielile de la Napoli. Dacă nu izbuteam, aveam s-o las pentru totdeauna acolo unde se afla, să facă porumbei i caca pe ea.

La început, când am ajuns în capul scărilor și am traversat iarăși livingul, nu l-am observat pe

Cass. Probabil că intrase tiptil sau poate că venirea lui fusese acoperită de gâlceava copiilor; aproape că ajunsesem la ușă, când un zgomot din spate m-a făcut să tresar și, întorcându-mă pe călcâie, am dat cu ochii de Cass. Nu știu din ce cauză mi-a făcut impresia – în primul moment – că era altcineva. Dar era Cass: îmbrăcat la fel, în haine kaki mototolite și murdare, cu basca așezată și acum într-un unghi amenințător deasupra ochelarilor lucitori. Numai că nu semăna cu Cass, ci mai curând cu o clonă indefinibil de bizară a lui, de parcă ar fi fost un frate geamăn. Altminteri, totul era familiar: era beat, ca atunci când ne cunoscuserăm. Într-o mână mare și inertă legăna o sticlă de vin, și abia dacă se putea menține în poziție verticală, proptindu-se cu șoldul de marginea mesei, clătinându-se vizibil și moale. În cealaltă mână, ținea un capăt de trabuc negru, ferfenițit și ud de salivă. În tăcerea înconjurătoare, respirația adâncă și grea i se auzea clar. La început, mi s-a părut că ochii lui îmi comunică ceva amenințător, atât de intens și pătrunzător mă privea, dar mi-am dat numaidecât seama că, profund afectați de alcool, încercau, pur și simplu, să focalizeze un punct. Când, în cele din urmă, vorbi, glasul îi era gros, răgușit, abia articulat:

— Ei, pe toți Dumnezeii, zise, încet, prudent, încercând să-și controleze limbajul, m-ai prins în flagrant delict. Am văzut-o adineaori pe Poppy ieșind. M-am gândit să profit, să mă furișez înăuntru și să-mi satisfac poftele, fără știința vreunui om sau a unui neom. Numai că de tine am uitat cu desăvârșire; cred că trebuie să te lichidez, ca în filme. Știi prea multe, amice. Unde te grăbești în halul ăsta? Arăți de parcă tocmai ai fi jefuit vestiarul de la hipodrom.

Geamantanele îmi alunecară din mâini, căzând pe podea.

— N-nu știu, am început să mă bâlbâi. Intenționam doar…

Mă opri, agitând sticla de vin:

— Doamne, ce mă bucur că te văd, Pete, zise, cu un rânjet lăbărțat. Omul în care mă pot încrede. Omul cu care pot discuta. O vreme am crezut că ești un băiat din ăia, de la filmare. Flăcău din Sud, nu? Georgia? Loosiana? Bătrâna Virginie? Se vede clar după expresia de dulce corupție de pe fălcile tale. Dar, oricum… ah, Dumnezeule!

— Ce s-a întâmplat? l-am întrebat, în loc de altceva. Pot să te ajut, bătrâne?

El își reveni pe moment, concentrându-și asupra mea ochii aprinși, înlăcrimați.

— Da, am să-ți spun cum îl poți ajuta pe Cass, zise, sumbru. Acum pot să-ți spun, îngerul meu negru afurisit. Adu-i instrumentul, adu-i mijloacele necesare – un pumnal, înțelegi, un stilet, dar cu lama bine ascuțită –, adu-l aici și pune-i vârful pe stern, iar apoi, cât te țin mușchii, împinge-l în inimă. (Se opri, legănându-se lent dintr-o parte în alta, fără să-și mute privirea de pe fața mea.) Vorbesc serios, Pete. Am un chef nebun să dispar din locul ăsta. Prepară-mi o poțiune plăcută, vrei? Pune în ea toate lucrurile amare, letale, și toarnă-mi-o pe gâtlej. Bătrânul Cass a avut o zi grea. A mers până la capăt, îl doare capul, picioarele îi sunt ostenite, bașca nu mai poate plânge. (Întinse brațele.) Mădularele mele sunt grele ca plumbul. Privește-le, băiete. Uită-te cum tremură și se bâțâie. Pentru ce au fost făcute, te întreb? Ca să învârtă domnișorelele frumoase la dans? Ca să clădească monumente? În care să pună toate odoarele splendide din lume? Nici vorbă! Au fost făcute ca să distrugă, și acum sunt grele ca plumbul de osteneală; mă doare capul și-mi doresc o lungă cufundare în întuneric.

Am încercat să zic ceva, dar limba mi se lipise de cerul gurii, iar Cass înainta încet și greoi spre mine, târându-și picioarele, scăpând din mână sticla de vin, care se făcu țăndări pe podea. Își îndesă în gură jumătatea de trabuc; lentilele

ochelarilor săi reflectau lumina ca două jumătăți de dolar. Ajunse aproape de mine, degajând o amenințare sumbră și stângace, atât de concretă încât mi-am mutat greutatea pe vârfurile picioarelor, gata să dau bir cu fugiții. Dar cu o iuțeală uimitoare, ca atacul unui șarpe cu clopoței, un braț îi țâșni în față și m-am pomenit că încheietura îmi amorțește în strânsoarea cuprinzătoare și puternică a mâinii sale. Puțind a transpirație, vârându-se tot mai tare în mine, mă țintuia acum locului mai mult cu menghina mâinii decât prin forța hipnotică a privirii sale demente de bețiv.

— *Șejos!* îmi comandă, eliberându-mi încheietura.

— Ce?

— Șezi jos! repetă el.

M-am așezat, stupefiat.

— Deci, s-a dus și a făcut-o, nu-i așa? întrebă Cass. Până la urmă, tot s-a dus și a făcut-o.

Am deschis gura să zic ceva, dar el mi-a tăiat-o scurt, clătinându-se, slobozind un râgâit colosal și scuipând pe podea.

— Credeai că afurisitul nu va îndrăzni, așa-i?

Apoi, vru să schimbe subiectul, dar tăcu, cu ochii bulbucați, privirea sălbatică și buzele întredeschise. Zise, rar și apăsat:

— N-a murit decât o dată, asta-i al naibii de păcat. O singură dată.

— Nu te ambala, am mormăit eu, masându-mi încheietura și ridicându-mă de pe scaun. Ia-o ușor, Cass.

L-am bătut ușor și delicat pe umăr, încercând să-l calmez, dar se smulse violent de lângă mine și se lăsă, încet, într-un fotoliu. Își acoperi fața cu o mână și rămase așa o vreme, tăcut și nemișcat; cum ședea rigid și imobil, cu mușchii contorsionați sub cămașa pătată și udă, aproape că-ți dădea impresia că fusese sculptat în locul ăla, o mare siluetă dureros încovoiată, precum „Gânditorul”

lui Rodin, surprinsă nu într-o atitudine meditativă, ci în plină suferință spirituală. Îi ascultam respirația ieșindu-i chinuită, șuierătoare, pe nări; în depărtare, dincolo de zidurile palatului, dangătul clopotelor crescu din nou, înăbușit, metalic, lugubru.

— Ce s-a întâmplat cu nătăfleții de la filmări? m-a întrebat.

— S-au dus.

Mi s-a părut că rânjește.

— Când vechea barcă ia apă, șobolanii se salvează primii.

După care se cufundă iar în tăcere. Când, într-un târziu, vorbi din nou, cu o voce monotonă, răgușită, vorbele lui mi se părură atât de lipsite de sens, încât mi-am zis că nu vinul îi întunecase mințile, ci ceva mult mai tulburător și mai profund:

— *Exeunt omni.* Iese toată gașca păduchioasă. Intră Parrinello, cu mațul gros și cu o teorie grasă. *Gentillissimi signori, tutto è chiaro!* S-a înjunghiat cu lama propriei lui remușcări! Mamă, Doamne! Un craniu împăiat cu mohair, muiat în pișat de mâță! Arătați-mi un polițai inteligent și eu vă arăt o fată numită Henry.

Umerii începură să i se zguduie de râs, dar mi-am dat seama – când și-a ridicat încetișor fața – că nu era deloc un acces de veselie; convulsiile erau ale unui om care plângea, dacă poți plânge fără să verși lacrimi. Cu ochii seci, cutremurat de spasme de durere, se ridică și îmi aruncă o privire atât de înveninată și de furioasă încât am luat iar poziția de start pentru a o zbughi afară din cameră.

— Nici nu-mi amintesc de câtă vreme, șopti el, îmi doresc propria moarte. Nici nu-mi amintesc de câtă vreme! Desigur, există o justificare. Dă-mi o șansă, băiete! Dă-mi o șansă! Ascultă la mine, spune-mi un singur lucru. Spune-mi că *o dată* în zece milioane de morți nu voi găsi dincolo de mormânt bezna eternă, ci pe *el,* stând acolo, în

centrul nemuririi, rânjind dacă nu-i cu supărare, ca o javră care mănâncă rahat și pregătit să înfrunte furia mâinilor mele; atunci merg pe mâna ta, băiete, imediat, și-mi pun capăt vieții în câteva secunde! O, nu trebuia să-l las să scape atât de ușor! Oh! repetă, nu trebuia să-l las să scape atât de ușor!

— Ce vrei să spui cu asta?

— Nu, dom'le, zise Cass, cu vocea mai îndepărtată. Nu mă mai pot atinge de ticălos. Bătrânul Mason e mort ca o bucată de fier.

Se ridică în picioare, clătinându-se. Făcu un gest ciudat cu mâna, parcă m-ar fi chemat mai aproape, dar apoi se plesni cu ea peste frunte. Stând acolo și legănându-se, vocea îi rămase distantă și meditativă:

— Știi, am vaga impresie că azi, cândva, stăteam trântit pe urcușurile înalte deasupra satului Tramonti, acolo unde bat vânturi reci, iar solul e împestrițat de căldărușe. Și torente de apă – torente mari, băiete! – vin spumegând din înălțimi. Visam că-mi strângeam în brațe iubita, că eram, în sfârșit, acasă. Și numai ce apare doctorul ăsta, trezindu-mă din somn, doctorul ăsta cu barba stufoasă, floare la butonieră și un nas roșu ca macul. Și știi ce mi-a spus bătrânul doctor, cum stăteam trântit pe iarbă? Știi ce mi-a zis?

N-am avut puterea să-i răspund.

— Mi-a zis: „Ai auzit că domnița ta cea preafrumoasă a fost ucisă?". Mi-a pus gheață pe frunte, răcorindu-mă, iar eu i-am răspuns: „Stimabile Signor Doctor, nu-ți bate joc de bătrânul Cass! Vraci afurisit! Spune-mi că domnița trăiește, ea, a cărei urmă de condur în colbul drumului e mai prețioasă decât toate comorile din lume!". Dar mi se pare că el a zis: „Ba nu, e adevărat, doamna ta chiar a murit." Atunci mi-am dat seama că spunea adevărul.

Își trecu, încet, mâna moale peste ochi. Pe neașteptate, brațul drept i se furișă către sticla de

vin de pe masă, o mișcare stângace care, dezechilibrându-l, îl propulsă de-a-ndăratelea către fotoliu, unde se zbătu o fracțiune de secundă cu picioarele în aer, într-un imposibil unghi sfidător al legii gravitației, înainte de a se prăbuși pe podea, cu brațele și picioarele rășchirate, și de a dărâma șevaletul cu o bubuitură. Rămase acolo, rigid și inert, într-un nor crescând, scânteietor, de praf. Înlemnit de groază, n-am schițat niciun gest să-i sar în ajutor, ci am stat nemișcat, întrebându-mă dacă murise cu adevărat. Dar, după o vreme, Cass schiță o mișcare; cu un efort considerabil, încă lățit strâmb pe podea, își adună membrele și, încetișor, se ridică în poziția așezat. Își scutură, ametit, capul, apăsându-și fruntea cu palma; printre degetele lui rășchirate vedeam prelingându-se un fir subțire de sânge. I-am vorbit, dar nu mi-a răspuns. În spatele meu am auzit un lipăit nesigur de picioare și m-am întors: treziți, pesemne, de șevaletul trântit, doi dintre copii intraseră în living, cu ochii măriți de spaimă.

— E Tati! Uite, s-a lovit!

Rămaseră nemișcați un moment, privindu-l. Apoi, tăcuți ca două stafii, parcă împinși către el de briza care începuse să sufle brusc pe colină făcând să vibreze o roletă sau o jaluzea dintr-un colț îndepărtat al camerei, se cuibăriră, lipsiți de greutate, în brațele lui.

Năclăit de sânge, cu o privire zăpăcită în ochii sticloși, îi strânse, înăbușindu-i, lângă el.

— Lipiți-vă de mine, de amândouă părțile, începu el, dar imediat tăcu. Brusc, îi îndepărtă blând și se ridică anevoie în picioare. Se uită în direcția mea, dar sunt sigur că nu mă văzu, pentru că privirea lui trecu prin mine, fixată pe niște priveliști misterioase și îndepărtate, suficiente prin ele însele. Buzele i se mișcau, fără a scoate vreun sunet.

Apoi, cât de repede îi permitea mersul împleticit, trecu pe lângă mine, către ușă. Acolo,

ignorând-o pe Poppy care tocmai se întorsese, neluând în seamă nici țipătul ei ascuțit de teamă – „Oh, Cass! Ce te-ai schimbat!” –, nici căderea spre el a corpului femeii, care leșină, prăbușindu-se pe podea într-o grămadă informă, ieși în curte, șontâcăind pe lângă ea, și dispăru din vedere. Abia după câteva secunde, aplecat deasupra lui Poppy (văzând cum deschide încet pleoapele în timp ce murmura iar: „Oh, Cass, ce te-ai schimbat!”), mi-am dat seama că pe parcursul unei singure zile fața lui Cass îmbătrânise cu doisprezece ani.

Partea a doua

Doar tremurând mă simt în siguranță. Ar trebui să știu.

Ceea ce cade e întotdeauna. Și-i aproape.

Eu mă trezesc ca să adorm și-mi fac trezirea-ncet.

Învăț mergând acolo unde am de mers.

THEODORE ROETHKE

5

Într-o zi, pe malul râului din South Carolina, Cass mi-a spus:

— Mereu am trăit cu impresia că știai că eu l-am omorât. Nu că m-aș fi îngrijorat prea mult din cauza asta. Țin minte cum mi-am bătut gura cu tine în seara aceea, cum m-a luat gura pe dinainte, dar nu mai știu precis ce ți-am spus. În orice caz, eram sigur că mă dădusem de gol. Ciudat, dar nici nu mă sinchiseam de asta. Explicația e, poate, aceea că italienii clasaseră cazul: sinucidere și basta. N-ai ce să le reproșezi. Doi oameni fuseseră găsiți morți, unul după celălalt – de fapt, aproape în același timp – și evident că nu prea existau motive să cauți un vinovat, cu atât mai puțin să-l acuzi pe Diaconul Kingsolving, un model de cinste. (O pauză.) în orice caz, nicio clipă nu m-am temut că te vei duce să-ți descarci sufletul. Scoate-ți asta din minte. Poate adevărul adevărat este că, după ce s-a terminat, nimic nu mai avea importanță. Ajunsesem la limită; pentru mine, nu mai conta ce zicea sau făcea cutare sau cutare. Vezi capul ăsta bătrân și cărunt? (Își trecu palma peste frunte, iar gestul nu avea nici urmă de trufie sau de autocompătimire.) Cred că a fost o mică josnicie din partea mea să mă prefac atâta timp, de când ești la noi. Într-un fel, știam că știi. Dar nu e ușor să-ți deschizi sufletul și să recunoști o asemenea grozăvie. Să mărturisești. Te pune în situația de a trebui să explici toată afurisita asta de poveste tristă, ceea ce e dureros. Înțelegi ce spun?

— Sigur că înțeleg, m-am burzuluit. Dar să-ți spun ceva. Niciodată n-am fost sigur. Am bănuit. Mi-ai spus atunci unele lucruri destul de stranii. Și în cele câteva zile de acolo, când tu nu mai veneai, iar eu am rămas și… ei bine, i-am ajutat pe Poppy și pe copii – da, mi-a fost o adevărată povară pe suflet. Sufereai, iar eu – dacă nu sună prea patetic

– țineam la tine. Făcuseși ceva pentru mine, îmi deschiseseși ochii și, pur și simplu, nu doream să dispari. Așa că, după ce a trebuit, în final, să mă despart de Poppy și de copii și să mă întorc la New York, fără să te mai văd deloc, fără să am habar care era adevărul despre cele întâmplate – cum ai rămas în viață și mai ales cum de ai scăpat de închisoare –, pur și simplu m-am gândit mereu la tine, atâta tot, m-am gândit pe unde naiba scoseseși cămașa. Și m-am întrebat care era adevărul. Dar ce ciudat raționează omul! Prima oară când ți-am scris, ca să mă autoinvit la tine am făcut-o, mi-am zis că a fost din cauza unei nestăpânite curiozități legate de Mason și de ceea ce făcuse el în vara aia ca să o sfârșească atât de… atât de groaznic – gândindu-mă că, probabil, vei putea să-mi spui câte ceva despre el. Dar continuam să cred că fusese, totuși, o sinucidere. Cu toate astea, știu că eram parțial motivat de faptul că…

Mi-a fost greu să pronunț cuvântul, sau cuvintele.

— Bănuiai că eu îl omorâsem, completă Cass, cam posomorât. Nu te rușina, prietene. Spune-o. Ție ți-e mai ușor s-o pui în cuvinte decât mie.

— Ei bine, da, bănuiam că tu l-ai ucis. Să știi – am început să explic eu – că nu spionam. Nu făceam pe copoiul care adulmecă urme. Din partea mea, după relele comise de el, puteai să lichidezi cinci sute de Masoni, iar atitudinea mea, din punct de vedere moral…

— Pentru Dumnezeu, băiete, nu era nevoie s-o spui. Știam că nu mă iscodeai. Pe de altă parte, zise, după o pauză, înțelegi de ce nu ți-am răspuns la cealaltă scrisoare. Există și lucruri pe care preferi să le uiți…

— N-ar fi trebuit să-mi vâr nasul meu mare în…

— Să nu te mustre conștiința din cauza asta! mă opri Cass. Mai bine tăceam. Chestiile alea pe care le-am aflat de la tine mă fac să fiu bucuros că am

discutat deschis lucrurile, totuși. Ai elucidat niște aspecte neclare.

— Cum ar fi?

— Oh, în primul rând, chestiuni referitoare la Mason. Ce fel de om era, și așa mai departe. Adică, altundeva decât în Sambuco. Și apoi – cum spuneam – legate de noaptea cu pricina. Ce s-a întâmplat când eu mă zbăteam în cea mai densă, sufocantă, teribilă beznă. Mi-ai adus la cunoștință lucruri despre care habar nu avusesem. Lucruri îngrozitoare. (Tăcu câteva clipe.) Cu totul și cu totul îngrozitoare, adăugă, cu glasul stins, nefericit. Lucruri care, cumva, își tot schimbă ponderea. Lucruri în legătură cu care aveam bănuieli, intuiții, dar pe care nu le cunoșteam cu adevărat – datorită beznei aceleia. *Whoo!* (Se cutremură ușor și se frecă la ochi.) Nu că se mai poate schimba ceva, continuă el, acum, când lucrurile sunt pecetluite. Dar nu greșești dacă spui că e fascinant.

— Ce, de exemplu?

— Oh, de exemplu, momentul când eu am căzut peste pian, iar tu și Cripps mi-ați sărit în ajutor. Vezi, încep să-mi amintesc. Mi-am amintit de-ndată ce mi-ai povestit tu. Mai ții minte medicamentul ăla – afurisitul ăla de antibiotic făcător de minuni? După *el* m-am dus atunci sus, acolo – în orice caz, nu ca să recit din Sofocle. La *el* îmi stătea gândul.

— Prin urmare…

— Prin urmare, dacă n-aș fi întârziat să comit mica hoție, altfel s-ar fi desfășurat seara aia nebună. M-aș fi dus jos, în vale și m-aș fi întors, și… (Dar se opri și ridică mâna în aer.) Naiba s-o ia, se vede că nu-i de glumă cu destinul.

— Dumnezeule, dacă știam…

— Fii pe pace, de unde dracu’ să fi știut? (Mă privi blajin, cu un fel de îngăduință tristă și benignă zugrăvită pe față.) De parcă tu ai fi avut vreun amestec. Am de-ajunsă vinovăție pentru un

regiment de păcătoși, iar acum mai vii și tu cu a ta. Ce naiba se-ntâmplă cu tine, băiete?

— Nimic, am răspuns. Mai nimic. Fleacuri. Chestii mici, cum ar fi faptul că între tine și Mason exista o relație urâtă. Să luăm, de pildă, bilețelul tău. Unul dintre detaliile care mi-au zgândărit conștiința luni în șir. Apoi – oh, nu știu – niște cuvinte pe care le-ai rostit. Ar fi trebuit să-l chem pe Cripps sau pe careva… Adică, undeva pe parcurs ar fi trebuit să mă dezmeticesc, să acționez mai decis și să pun să te lege fedeleș, într-o poziție din care să nu poți face rău nimănui. (Am tăcut o clipă.) Pornesc, firește, de la prezumția că ai vrea să nu se fi întâmplat ceea ce s-a întâmplat, cu toate fărădelegile lui Mason. Corect?

— Corect, răspunse el și tristețea de pe chipul lui fu atât de bruscă și de totală că a trebuit să-mi mut privirea. Doamne sfinte, cât de corect este!

— Spune-mi ceva, Cass, am zis, după ce amândoi tăcuserăm o bucată de vreme. Ce *era,* de fapt, între tine și Mason? N-aș vrea să mă consideri prost. Știu totul despre fata aia Francesca și… mă rog, pricepi încotro bat. El a violat-o și a ucis-o. Din cauza asta, i-ai făcut de petrecanie. Lucruri evidente și clare. Dar ce altceva a mai fost? Scena aia oribilă în care te-a pus să joci și…

— Aaah! exclamă el. De unde știi? Cum îți dai seama? Cum poți afla cine e adevăratul vinovat? Sau câtă vină avea Mason, câtă eu și câtă Dumnezeu? Asta mi-a pricinuit destule coșmaruri – cel puțin înainte de a ajunge să mă pot controla – și, în coșmarurile mele, cineva sau ceva mă înștiința mereu că nu Mason era vinovatul – nu Mason era personajul negativ –, ci vechiul prieten și moralizator din fața ta, cel mai hain om de pe fața pământului. O să-ți arăt cândva jurnalul, să citești povestea, așa cum am scris-o. N-a început la Sambuco, dacă vrei să știi. A început – în bună parte – în sufletul meu, chiar din ziua când m-am născut. A început… (Urmă o tăcere prelungită,

după care Cass se ridică și mă privi drept în ochi.) Acum, îți pun o întrebare mai ciudată. Crezi în… în ceea ce se numește supranatural? Îmi dau seama că e un termen straniu.

— Drept cine mă iei?

— Nici eu nu cred, niciun pic. Dar să-ți spun ceva. Privind retrospectiv – cel puțin, cât pot de departe în trecut, să zicem până la Paris, unde știi că eu, Poppy și copiii am locuit înainte de a merge în Italia –, privind retrospectiv și încercând să așez faptele în context, nu pot scăpa de sentimentul că ceva *m-a obligat* să merg la Sambuco. Coșmarurile de care îți vorbeam – am scris și despre ele în jurnal. Foarte bizare. Pe jumătate inspirate de diavol, pe jumătate de Paradis. M-au forțat – m-au silit, ca sub o vrajă – să merg acolo. Pricepi ce vreau să spun? Ca și cum mi-ar fi fost scris să mă duc și ceea ce s-a întâmplat ar fi fost un fel de consecință logică a premonițiilor din coșmaruri. Pe toți șoarecii din latrină! E greu de exprimat în cuvinte. Te-am pierdut?

— Nu pot să zic nici da, nici nu. Lucrurile care nu țin strict de lumea asta mă oripilează. Dar spune-mi ceva. La început, Mason ți-a fost simpatic? Când v-ați întâlnit, la Sambuco, era el…

— Nu cu Mason a început, ți-am explicat, insistă el, apăsat, cât se poate de serios. A început în mine, cu mult mai devreme. Cum ziceam, presupun că a început în ziua nașterii mele. Dar adevăratul început a avut loc la Paris, cu un an înainte, când m-am îmbolnăvit și mi-au apărut coșmarurile astea. *Atunci* a început și, dacă nu înțelegi asta, nu poți pricepe cum și de ce s-a terminat cu Mason. Pricepi?

— De fapt nu prea, nu, am zis.

Eram vag conștient că mă pregătea pentru o revelație.

— Un lucru să-ți fie clar, zise. (Se ridicase în picioare, cam agitat, mi s-a părut. Mai mult decât până atunci, tonul îi devenise nerăbdător, emfatic.)

Acest lucru trebuie să-ți fie cât se poate de clar, Peter, întrucât am impresia că n-ai înțeles nimic despre Mason. Bestie, lepădătură, escroc, viperă. Dar nu el era de vină! Te-am tot întrebat și întrebat, sperând să mă convingi până la urmă că era *malefic.* Dar nu. Nici acum nu e mai mult decât un gunoi. Tot nu pricepi? Nu, dom'le. Nu el era de vină!

— Nu, nu pricep, am răspuns cu hotărâre.

Urmă o tăcere lungă. Apoi Cass vorbi, ceva mai blând:

— Nu, nici nu văd cum ai putea. Nu există niciun motiv ca să pricepi. (Iarăși tăcu, apoi urmă:) El *nu a ucis-o* pe Francesca, asta încerc să-ți comunic.

Mi-o spuse așa, dintr-o răsuflare.

— Nu, dracu' s-o ia de treabă, zise, nu mă mai privi așa. Vino-ți în fire, băiete! Ai chef să afli cum s-au petrecut lucrurile? Vrei să știi adevărul?

— Adevărul, am reușit eu să bălmăjesc, revenindu-mi.

— Ei bine, dacă ești amabil, imaginează-ți-i pe Kinsolvingi la Paris. (Într-o altă seară, tot în cabana de pescuit, după ce mintea mi se acomodase cu multe.) Cred că am petrecut acolo un an. Și la palat, Dumnezeu mi-e martor, am fost destul de înghesuiți, dar în locuința de la Paris n-ar fi încăput o liotă de pitici cumsecade. Doar două camere de dimensiuni normale pentru șase, câți eram – tocmai se născuse Nicky –, un closet de doi pe patru și o fereastră enormă, pe un perete întreg. Uneori, cred că, dacă n-ar fi existat fereastra aia afurisită, chiar mi-aș fi luat câmpii. Vreau să spun că o plantă agățătoare de proporții elefantine crescuse afară, cățărându-se pe zid, și acoperea tot geamul ăla, așa că primăvara, vara și toamna soarele se filtra înăuntru prin frunzele ei uriașe, translucide, umplând camera cu un fel de lumină tremurătoare, verde ca jadul. După descriere, ai putea crede că era o pacoste, dar, dimpotrivă, era,

într-un fel, ceva minunat și uneori asta mă împiedica să mă gândesc la… ei da, la *paraziții vieții* care-mi sugeau fără încetare sângele. Știi la ce mă refer: la Poppy, fie binecuvântată – Poppy cea mereu neprihănită –, la colicile lui Nicky, la neputința de a picta, la lipsa banilor *et caetera.* Și la blestematul ăla de ulcer, deși pe atunci era remarcabil de liniștit. Uneori, rememorând acele vremuri, încerc să determin care purice era mai gras: probabil lipsa banilor. Ei bine, Poppy primea câțiva firfirici din Delaware, dintr-un fond de tutelă deschis de tatăl ei, dar nu era cine știe ce pentru un *ménage* ca al nostru. Căpătăm și eu ceva, pensia de invalid – nu mult, dar, una peste alta, ne descurcam cumva. Deci, nu, până la urmă nu ăsta era puricele umflat. Socot că adevăratul monstru era… ei bine, *starea* mea de atunci, dacă e să vorbim așa. Știi că fără credință nu se poate munci și, Doamne, eram tot atât de lipsit de un crez ca un motan vagabond. Doamne, la ce sofisme recurgeam, la ce minciuni! Îmi spuneam mereu că nu am talent, înțelegi: asta era prima evaziune. Și totuși, la naiba, *știam* că am talent, știam asta perfect în adâncul sufletului, la fel de bine cum îmi cunoșteam numele. Îl aveam, era imposibil să-l ignor, iar conștiința că îl aveam și nu voiam să-l folosesc sau că îmi era frică să-l pun la treabă, sau că refuzam să-l folosesc, pur și simplu, mă făcea și mai nefericit. Dracu' s-o ia, știam că aș fi fost mai bun decât oricine la pictură, mai ales decât cei de vârsta mea, decât cei cu experiența mea. Decât oricine! Și totuși, pus în fața unui bloc de schițe sau a unei pânze, eram ca un invalid, cu ambele mâini retezate de la încheieturi! Complet paralizat, așa eram! Mă duceam să spionez pe la galerii sau la câte o expoziție de la Orangerie și pufneam în râs, chițcăiam și mârâiam la lucrările amatoricești expuse acolo, exact ca un pederast sau ca un diletant – dar în adâncul sufletului mă durea, Doamne, ce tare mă durea! Pentru că tipii ăia cel

puțin produseseră ceva, pe când eu continuam să nu fiu decât o băltoacă fetidă de dorințe irealizabile, de frustrare și amărăciune. Dar, după cum știi, oricum trebuie să ai scuze. Așa că, după ce-mi examinam conștiința și constatam că scuza cu lipsa de talent nu ținea, născoceam felurite alte explicații: timpul își ieșise din țâțâni; societatea făcea front comun împotriva mea; la urma urmei, pictura oricum fusese înlocuită de arta fotografică; chestii din astea. Doamne, Kinsolving contra Kinsolving, ce meci plicticos! Adevărul e că nu lucram nimic. Eram total blocat, impermeabil ca un timpan plin de puroi și al naibii ce mă mai durea! Dar nici toți *les flics* din Paris nu m-ar fi putut târî la un psihiatru, deși simt convins că de așa ceva aveam nevoie.

— Noi, creștinii, trebuie să fim uniți, am comentat eu, ironic.

— Nu e o problemă de creștinism, zise Cass, ci una de bun-simț. Dacă n-a luat-o total pe ulei, omul e dator să-și rezolve singur problemele de această natură. Chestie de orgoliu. În afară de asta, am cunoscut cândva un doctor de nebuni – nu pe Slotkin, ci un impostor în toată regula –, la secția de psihiatrie a spitalului naval, unde ți-am spus că m-au internat imediat după război. Tipul ăla, pe Dumnezeul meu, abia dacă știa să numere până la zece. Avea fruntea micuță-micuță, de vreo jumătate de centimetru, nasul roșu, iar din urechi îi ieșeau fire de păr; tot ce-mi mai amintesc despre el este că nici nu auzise măcar de Daumier! Îl pronunța Dow – Myer, ca numele unui afurisit de test psihologic. Iisuse, cum putea un individ ca el să comunice cu un seamăn cu problemele pe care le aveam eu la Paris*?* În orice caz, revenind de unde am plecat, trebuia să suport tot stresul ăsta, după cum spuneam. Locuiam în cel mai frumos oraș din lume – ba nu, al doilea ca frumusețe, Florența îl depășește –, ostenindu-mă îngrozitor să prind ceva, să-l captez, să-l cristalizez, să-l

conserv, să las o consemnare de un fel sau altul – și aveam tot atâta pricepere pentru asta cât un eunuc orb și buhăit, de nouăzeci și cinci de ani! Ce situație, ce pretext ideal ca să devii un sugător de whisky! Ei bine, m-am aruncat în băutură cu capul înainte! A fost începutul lungului meu chiolhan, al cărui final îl cunoști. Habar nu am cum s-a instalat alcoolismul – treptat, bănuiesc –, dar până să mă dezmeticesc, mă apucase strâns de coaie! Păcat că nu m-ai văzut, băiete – ba nu, îmi amintesc că m-ai văzut. Dar dacă la Sambuco eram într-o stare de plâns, la Paris am fost și mai rău, poate fiindcă băutura nu mă șubrezise încă și puteam absorbi o cantitate apreciabil mai mare. Mă comportam ca o afurisită de cămilă abia întoarsă din deșertul Gobi și așteptând să i se umple ochi cocoașa! Doamne, cât alcool îngurgitam! Dacă în imperiul beției există echivalentul stării de nimfomaniac, atunci asta eram. Mi se scula când auzeam de pileală; o formă de demență, cred, ca a unui puști grăsan, grețos, lăsat liber într-un magazin cu Coca Cola. Ah, nici nu vreau să mă mai gândesc!

Timp de un minut am păstrat amândoi tăcerea, dar era evident că el dorea să continue.

— M-a tras, așa am simțit. Simțeam că sunt atras la Sambuco. Nici azi nu știu dacă nu cumva nu se petrecea totul doar în imaginația mea; la urma urmei, s-ar putea să fi fost doar un lanț de coincidențe. În orice caz, mai imaginează-ți-i o dată pe Kinsolvingi la Paris. Reușești, băiete? Atunci vizualizează asta: un studio la ultimul nivel al unei clădiri de pe o străduță laterală prăfuită, nu departe de Gare Montparnasse, o cameră spațioasă, în care iedera uriașă proiectează lumini verzi, tremurătoare. E duminica după-amiaza, primăvara, târziu. În aer se simte un miros de pâine proaspătă, dar și de tristețe, fiindcă Parisul miroase trist chiar și pe cea mai însorită și senină vreme. E adevărul gol-goluț. Un câine hămăie undeva pe stradă. La etaj – larma haosului și a prăpădului. *Entrons.*

Priviți-i pe ocupanții acestui animat bârlog. Mai întâi, Poppy – *neé* Pauline Shannon – Kinsolving, castelana, odrasla unei ilustre familii din Delaware – regretabil, dar nu familia du Pont –, unică în lume prin felul cum combină înțelepciunea infantilă cu farmecul de elf (Christoase, cât detest acest cuvânt!), mândria, disperarea și bucuria vieții soțului ei, un suflet dulce, o inimă generoasă, iubitoare, și cea mai catastrofală nevastă de pe planetă. Poartă doar un slip roz. Părul îi este îmbârligat pe bigudiuri de aluminiu. Cu o mână, oferă biberonul unui prunc din copaie (Nicky, proaspăt născut prin cezariană) și își folosește vocea ca să zbiere la trei țânci care tropăie în jurul ei, stârnind un tărăboi nemaipomenit în încăperea aburită. Ia să vedem, au opt ani, cinci… ba nu, Peggy probabil că avea șase ani deja. Oricum, ce contează! Sunt copii frumoși, gălăgioși, seamănă atât de bine cu mama lor, încât ea e luată adeseori drept sora lor mai mare. Poppy țipă cât o ține gura: „Copii! Copii! Copii! Tă-ce-re! Speriați bebelușul!”. Cuvintele nu au niciun efect: nu deține mai mult control asupra progeniturilor decât ar avea asupra unei haite de lupi. Disperată, își dă ochii peste cap, se întoarce, scapă pe jos conul de înghețată din care lingea și urlă la soțul ei: „Cass! Fă-i să tacă!”:

Un moment de pauză. Apoi:

— Și Poppy asta, zise, cu un chicotit moale, amuzat. Dom’le, a-nghițit de la mine un munte de mizerii, fără să crâcnească. Știi că ea e catolică, pe când eu… Bine, eu nici nu știu ce sunt sau am fost, dar, pe toți dracii, n-am fost catolic și cred că mă foloseam de religia ei ca de un fel de cal de bătaie pe care să-mi descarc răutatea. De fapt, am avut și eu o educație cât se poate de religioasă, pe care o dădusem complet uitării (iar acum, în fond, chiar am abandonat-o), dar atunci cred că am acumulat o grea povară de remușcare, o adevărată coloană de abur sub presiune. Știi, tata a fost pastor. După ce

pe el și pe mama i-a călcat trenul în North Carolina – aveam zece ani –, m-a luat să mă crească un unchi bătrân. El și mătușa erau metodiști, foarte cucernici, iar el ținea musai să mă fac preot, fiindcă fratele scumpei lui soții fusese popă, deci exista o tradiție și tot ce vrei. Dar eu am vrut să fiu pictor. N-am vrut să ajung un tânăr farsor cu dinții de lapte, să mă bat pe burtă cu serafimii și să schimb, duminică de duminică, sudoarea din palmă cu a unei turme de cămătari și bancheri, să-mi terciuesc creierul, încredințându-i pe dealerii de automobile uzate că sunt exemple de moralitate. Și n-am făcut-o. Așa că, după război, când am urmat școala de artă din New York City am cunoscut-o pe Poppy. Dragoste la prima vedere. Familia ei avea ceva bănet, ceea ce nu era de ignorat. Oricum, mi-a plăcut a dracului de mult de ea. Era pe cale să fie eliminată de la Vassar după primul an, nu pentru că ar fi fost proastă, să ne înțelegem, dar fiindcă… știi, cred că era puțin cam *plutitoare,* cum se zice, pentru genul ăla de colegiu, și, oricum, eu am căzut peste ea și peste catolicismul ei ca un camion de cărămizi. Pe atunci nu-mi dădeam seama că începusem să aplic împotriva ei tot codul ăsta nemilos de prejudecăți protestante, ciomăgind-o cu el ca să-mi proptesc propria inadecvare. Trebuie să fi fost insuportabil pentru ea, uneori. S-ar fi cuvenit să fiu târât în fața unui pluton de execuție. Ei, dar să revin la Paris… Să-l examinăm acum pe bărbat, pe ulcerosul ăsta penibil, stăpânul casei – leguma asta, ruina asta, pictorul ăsta fără portofoliu. Pe jumătate tolănit, stă lăbărțat pe pernele unui pat nefăcut, deși e ziua în amiaza mare, cu o țigară atârnându-i pe buze, *à l'Apache,* și o sticlă din cel mai prost coniac suspendată în mână. Citește un exemplar din… *Confidential,* presupun. Sau *Front Page Detective,* sau *Wink,* sau *Whisper,* sau oricare din cele vreo douăzeci de simpatice reviste americane pe care le cumpăram de la un chioșc din Rue du Bac. Atât de

jos ajunsesem! Oricum, mai privește-l o dată pe acest triton, pe boul ăsta! Poppy țipă încă o dată: „Cass! Pe copil îl doare burtica și tu trândăvești acolo! Cass*, fă* ceva!”. El, evident, o aude, pentru că se mișcă și geme, și o umbră de iritare, dacă nu chiar de neplăcere, îi trece peste trăsăturile spongioase. Fără un cuvânt, continuă să frunzărească catalogul debordând de coapse albe și țâțe albe și poponețe rotunde, plinuțe. Poppy țipă iar, câinele urlă pe stradă, copiii țopăie și zbiară. Peste tot plutește mirosul respingător de napi fierți. În final, tocmai când această… această fragilă voce de tânără femeie ajunge la zenitul crescendoului ei pătrunzător, o oală se prăbușește cu zgomot de pe plită, într-o explozie de aburi și o mare împroșcătură de apă clocotită. Boul sare brusc în picioare și, din poziție verticală, răcnește: „Afară din casa asta blestemată, ceată de viermi slinoși!”. „Imediat! Toată lumea!”, strigă el, privindu-și cu ochii sticloși frumoasele odrasle, roadele pântecului său. „Toți, afurisiților, afară! Aruncați-vă în râu! Mierliți-o! Lăsați-vă călcați de mașini! Afară cu voi! Rămâneți afară! Rămâneți afară! Plecați de aici și stați afară, mă auziți, până nu dau drumul la gaz!” Și chiar îi trimite la plimbare. Bolborosind isteric, oftând și țipând ca din gură de șarpe, alarmați și înspăimântați, toată ceata coboară în fugă scările și iese în stradă. Poppy e atât de speriată încât și-a îmbrăcat fusta cu spatele înainte și trupul i se zguduie de spasme în asemenea măsură încât de-abia poate ieși pe ușă, în brațe cu pruncul chinuit de colici.

Cass se opri aici.

— Și pe urmă?

— Ah, ce să spun, zise, pe un ton mai calm. A fost sinistru. Vezi, marea problemă cu dezgustul de sine nu este că te duce la ruină – deși e foarte rău și acest lucru –, ci că poate, extrem de ușor, să strice viețile altora. Oh, Poppy și cu mine am traversat, uneori, perioade dificile – dar ce bărbat

căsătorit n-a făcut-o? –, însă pentru prima oară mă purtasem ca un nemernic. Îți venea să vomiți, zău dacă nu! Și era limpede ca lumina zilei că, în realitate, îmi proiectasem în exterior, pe Poppy și copii, dezgustul față de mine însumi. O, Dumnezeule, îți venea să verși! Odată, la Sambuco, într-o perioadă mai bună, când nu beam, îmi aduc aminte că m-am trezit după un vis. Nu-mi amintesc visul, mai știu doar că el conținea și un mesaj anume pentru mine. Unul dintre cele mai stranii vise din câte am avut, fiindcă a fost ca și cum un moralist latent din subconștientul meu se trezise și scrisese cu creta, pe creierul meu, o maximă. Am avut o clipă impresia că în mine se reîncarnase cine știe ce mare filosof, atât de perfect adevărată era maxima, care spunea: „A triumfa asupra sinelui înseamnă a triumfa asupra morții. Înseamnă a învinge animalul pe care șinele îl interpune între suflet și Dumnezeu.” Al dracului de adevărat, spune și tu! Oricum, acolo, la Paris, nu-mi venise nicio idee, nu avusesem nicio revelație de acest fel. Egoul. Egoul! Doamne, eram o băltoacă de ego! Vreau să spun, aveam impresia că aud – aproape că văd – orice contracție a stomacului meu ulceros, că-mi pot urmări rinichii încordându-se să elimine și ultimul strop de necurățenie, că-mi văd încolăciturile intestinelor, gri, lunecoase, transpirând în lupta cu toată otrava pe care o îngurgitam, bronhiile murdare de atâta fum de țigări franțuzești, creierul! Bătrânul, sărmanul, durerosul meu creier! Doamne, eram o ruină! O ruină a sinelui! Conștient de nimic altceva decât de mizerabilii mei corpusculi ambulanți. Ei bine, presupun că în ziua aceea atinsesem fundul propriei mele josnicii. Îmi amintesc, totuși, că după plecarea alor mei m-am dus la geam și i-am privit cum umblau derutați pe stradă. Acum, ori de câte ori mă gândesc la întâmplarea asta, mi se rupe inima, dar în momentul acela, îți spun, pluteam în plină ceață alcoolică și tabloul nu mă emoționa

câtuși de puțin: Poppy nu mult mai mare decât un șoricel, cu bebelușul în brațe, pășind repede pe strada scăldată în lumina primăverii – parcă o ulicioară desprinsă din Utrillo și copiii, ținându-se de fusta ei și galopând după ea, mergând toți Dumnezeu știe unde. Pe urmă au dat colțul și s-au făcut nevăzuți. Au dispărut, iar eu eram singur în casă, cocârjat peste egoul meu grețos. Pe vremea aia aveam un gramofon vechi – l-ai văzut la Sambuco. Nu se poate trăi – se înțelege – fără muzică. Chiar dacă și muzica devine, atunci când abuzezi de ea, o formă de corupție. Îmi amintesc de un pasaj din *Republica* unde Platon afirmă că în statul ideal muzica va trebui să fie limitată și aprobată prin lege, pentru că are o înrâurire prea puternică – acționează ca un drog asupra spiritului. Știu că e adevărat, fiindcă odată cu băutura, foloseam pe atunci și muzica, un fel de drog complementar, cu ajutorul căruia obțineam senzații și mai tari și-mi puteam revărsa emoțiile. Ca toate lucrurile bune, și muzica trebuie folosită cu măsură. Vorba e că aveam gramofonul cel vechi, cumpărat de la piața de vechituri cu câteva sute de franci, reparat și gresat de mine. Cânta asurzitor de tare. Un monstru răgușit și strident, dar aveam câteva discuri: *Flautul fermecat* și *Don Giovanni,* câteva compoziții timpurii de Haydn și Christian Bach, *Mattiaspassion* și o mesă de Palestrina și… o, da, aveam și un album vechi de Leadbelly[47], cu aproape toate discurile lipite cu scotch. Bunul și bătrânul Leadbelly! De fiecare dată când ascultam „The Midnight Special” eram transportat înapoi în Carolina. Deci, îmi amintesc bine că în ziua cu pricina, după plecarea lor – nu știam și nu-mi păsa dacă îi văzusem pentru ultima oară –, am deschis încă o sticlă de brandy scârbos, am scos discul cu *Flautul fermecat* și l-am pus și m-am tot învârtit o vreme prin apartament, detestându-mă, detestând-o pe Poppy și propriile mele glande și forța vieții sau care o fi fost factorul ce mă făcuse să produc tribul

ăla nefolositor, plin de colici și de nasuri mucoase. Și împiedicându-mă de ceva – un galoș al lui Poppy sau o blestemată de jucărie –, în care am încercat să trag un șut, dar n-am nimerit și am lovit peretele, aproape rupându-mi degetul cel mare, am început să sar într-un picior, blestemând și urându-mă și mai strașnic, de parcă eram prins într-un ciclu nesfârșit de îngrețoșare de sine, venin și răutate. Dar am început să mă calmez – treptat, firește –, poate fiindcă muzica îmi pătrundea în oase, și am mai tras o dușcă din sticlă, după care – îmi amintesc momentul cu o remarcabilă claritate – m-am apropiat de geam. Acum, de când – da, de când m-am vindecat sau cum vrei să-i spui încerc să-mi explic ce se întâmpla cu mine în momentele alea, adică ce procese aveau loc în corpul meu. Am tot meditat și am citit, ajungând la concluzia că acele viziuni pe care le aveam nu erau de natură psihică, adică nu erau mistice, supranaturale, ci se datorau, pur și simplu, capului marinat în băutură, cu un creier zăpăcit în care se puteau înfiripa – trebuiau să se înfiripe – felurite halucinații. Nu mă refer la *delirium tremens*. E bine știut că dacă te apuci – ca mine – să te autodistrugi nemâncând, preferând să înghiți în fiecare zi cam doi litri de lături fără vitamine, minerale, calorii, corpusculi, umori, materie cenușie sau vreo altă substanță indispensabilă sănătății fizice și mentale, când faci asta, ziceam, și-ți afumi plămânii cu *Gauloises bleues* (și trabucuri ieftine), și te împleticești pe bulevardele Parisului, inhalând gaze de eșapament, și ajungi în starea de plâns în care eram, îți jur, atât de epuizat și de fără chef încât bătrânul ciocănel nu tresărea nici la cea mai violentă fantezie porno – când ajungi în starea asta, zic, o halucinație de un fel sau altul, o ciudată dislocare a realității, în mintea ta, nu e doar probabilă, este inevitabilă. Îmi amintesc, spuneam, că m-am dus la geam. Era o după-amiază de primăvară, călduță, cu mult polen; dacă atingeai aerul, rămâneai cu pete galbene pe

degete. Mai erau și vițele elefantine, uriașe, groase, verzi și tropicale. Și buburuzele mici și lucioase – francezii le-au dat un nume minunat, *bêtes à Bon Dieu* – mișunau pe frunze, așa că atunci când m-am aplecat tare în afară ca să-i văd pe ai mei, distingând spatele lor negru, cu buline, și aripioarele ruginii, pe frunzele verzi de dedesubt, mi s-au părut niște *armadillos* stranii, suprarealiste, târându-se prin junglă. Un păianjen enorm, auriu, își țesuse pânza în bifurcația unui vrej și mă întrebam de ce nu prinsese nicio buburuză, dar mi-am amintit că ele secretă un miros sau un lichid respingător pentru păianjeni. Ei bine, am rămas acolo multă vreme, contemplând frunzele și gâzele, mirosind pâinea ce se cocea dedesubt, ascultând muzica. În final, într-un fel de transă, părăsit, pe moment, de ură și de otravă, poate date uitării de-a binelea, am înălțat privirea. Și-ți jur că în clipa aceea, când am ridicat ochii, a fost ca și cum aș fi zărit împărăția cerurilor. Nu prea știu cum să-ți descriu acest covârșitor moment de frumusețe. Aproape că mi-a venit rău de dorință și dor după ceea ce vedeam. Nu era decât aceeași stradă din Paris, firește, aceeași uliță pariziană banală și tristă, cu frontoanele într-o rână și mânerele coclite de la uși, cu felinare filigranate tocite de vânt, cu unul, doi platani firavi, iar acum o bătrânică ieșise la poartă, frecându-și mâinile, iar un câine dispărea pe o alee dosnică. Mult mai jos, pe stradă, se ridica zidul Cimitirului din Montparnasse, iar deasupra lui cerul albastru, albastru, pe care se vedeau acum și porumbei, un stol mare de aripi săgetate de razele solare, rotindu-se în spațiu. Și peste toate astea, o senzație de după-amiază, de duminică, de primăvară, de pace și repaos. Iar în spatele meu se învolbura Mozart, nebun dar divin, și tandru, și… cum?… *bun.* Pogorându-se direct de la Creatorul nostru al tuturor. Ah, Dumnezeule, cum să-ți descriu momentul? N-a fost doar scena în sine, înțelegi, ci

sentimentul, afurisita aia de *esență* a celor văzute! Parcă mi se dăruise pentru o clipă capacitatea de a înțelege nu doar frumusețea, prin semnele ei exterioare, ci și altceva, *alteritatea* din frumusețe, acea prelungire a frumuseții în schema întregii vieți, care triumfă în asemenea măsură încât înglobează sordidul, meschinul și abjecția, continuând așa la nesfârșit; o prelungire a frumuseții din care acela constituia un singur instantaneu, presupun, divin cristalizat. Doamne, ce moment magic! Dar ce a fost, de fapt? Nu știu – poate slăbiciunea, capul meu plutitor, băutura, vertijul. Dar era – în premieră – singurul moment de realitate pe care îl cunoscusem până atunci. Iar ciudățenia era că, în toiul acelei stări, în mijlocul perioadei când eram înfășurat în nimicnicie, egoism și răutate, am avut un presentiment al dăruirii de sine: era ca și cum străduța ponosită s-ar fi transformat într-un bulevard larg, viu colorat și vesel, al spiritului meu, pe care nu-l mai străbăteam de unul singur, ci pe care se plimbaseră nenumărate generații de îndrăgostiți, de bătrânele, cățeii și copii și pe care aveau să treacă generații încă nenăscute de îndrăgostiți, bătrânele, copii și cățeluși. Încetase să mai fie o stradă contemplată de mine, strada era înăuntrul cărnii și oaselor mele, înțelegi, așa că pe moment am fost eliberat din propriul meu eu, îmbrățișând tot ce trecea pe stradă și bucurându-mă de tot ce se întâmplase acolo în vremuri de demult, de tot ce se întâmpla acum și avea să se întâmple în viitor. Treaba asta mă umplea de o fericire debordantă…

Făcu o pauză destul de lungă, concentrându-se, de parcă încerca să-și amintească mai multe amănunte din acea după-amiază.

— Nu mi-a ieșit bine, zise, în cele din urmă. Simt că nu ți-am redat decât o mică parte. Nu mi-a ieșit bine. Dar așa se întâmplă când… când încerci să descrii o stare ca a mea. Sfârșești prin a te comporta ca un anahoret flocos din secolul al X-

lea, care urlă și se văicărește că l-a siluit un pluton de îngeri. Ca atunci când citești un comentariu despre o pictură: nu te alegi cu nimic, trebuie să privești tu însuți tabloul. Totuși, poate că acum poți înțelege de ce, deși profitam de pe urma acestor stări de vrajă, nu doream să renunț la ceea ce le provoca, chiar dacă lucrul care le provoca era autodistructiv: băutura, înfometarea lentă, epuizarea nervoasă. Sinuciderea, în realitate. Ba nu, n-aș spune că nu doream să renunț. Ca orice om înhămat la jug, care se ia la trântă cu bestia, aș fi dat orice să fiu liber, să fiu curat. Și apoi o… o *criză* ca cea despre care ți-am povestit nu survenea prea des, nici când turnam în mine cantități imense de alcool. Trebuie să recunosc, însă, că perspectiva de a mai suferi, nu peste mult timp, una atenua întrucâtva blestemul, mai reducea din oroare. Deși cel mai rău…

— Cel mai rău, ce? am întrebat, văzând că nu-și încheie propoziția.

— Stai să mă întorc unde eram. Nu știu cât a durat momentul de… *extaz* – socot că asta era vorba –, poate nu mai mult de o jumătate de minut, chiar mai puțin, presupun. Apoi s-a întâmplat ceva ciudat – încă un lucru pe care nu-l mai trăisem înainte. Am leșinat, mi-am pierdut cunoștința. Într-un minut stăteam acolo în picioare, cu inima bătându-mi nebunește, privind strada, platanii, câinele ce se îndepărta tacticos pe alee și porumbeii de pe cer; în următorul, scena începu să mi se scurgă pe sub ochi, transformată în pârâiașe, ca și cum n-ar fi avut mai multă substanță decât o păpușă de cârpe, abandonată în ploaie; am văzut cum toate culorile, toate contururile dispar lent și, dintr-odată, totul s-a făcut negru, ca și cum aș fi fost primit, cu blândețe, dar și cu fermitate, în sânul intim al morții – chiar m-am gândit la asta în timp ce mă topeam – și n-am mai simțit decât o nemărginită pace, un repaos total. Și totuși, știi ceva? Cu toate astea, cu tot sentimentul că

eternitatea îmi dădea târcoale, că trec într-un spațiu unde timpul e infinit – nu mă clintisem nici măcar un centimetru din locul unde stăteam. Doar capul – de fapt, doar fruntea – mi se înclinase, lovindu-se ușor de geam, iar când mi-am îndreptat brusc spinarea n-am văzut noaptea sau tunelul temporal la care mă așteptasem, ci pe aceeași femeie, Dumnezeul meu, aflată tot acolo, frecându-și mâinile, am văzut platanii tremurând în vânt, proiectând aceeași umbră, și porumbeii rotindu-se sus, deasupra cimitirului. Numai câinele dispăruse, în sfârșit, dar îi mai distingeam umbra pe un zid îndepărtat de pe străduță, cu un picior ridicat, făcând pipi pe un copac. Femeia care cânta Mozart înălța aceeași arie, de fapt, chiar aceeași măsură. Nici măcar afurisitul de coniac nu-mi picase din mână. Stăteam acolo, în lumina înverzită de iedera elefantină, pipăindu-mi cucuiul din frunte și respirând sacadat, ca un maniac, tulburat, gata să izbucnesc în plâns, simțind că în intervalul de un singur minut trăisem mai multe emoții decât îi sunt date unui om normal să simtă în doi ani.

Amintirea părea să-l răscolească și să-l întristeze, așa că am încercat – cu succes – să-l abat treptat de la subiect. Dar ceva mai târziu s-a întâmplat să mă refer, accidental, la după-amiaza aceea și, până să mă dezmeticesc, începuse să retrăiască totul din nou. Dar mai întâi a făcut o digresiune:

— Mi-ai adus aminte de ceva, zise. Odată, în copilărie – aveam șaisprezece sau șaptesprezece ani și locuiam la Wilmington, pe malul râului despre care ți-am povestit – odată, țin minte că m-am dus singur în oraș, într-o după-amiază de sâmbătă. Ascultă-mă bine! Are o mare legătură cu tot ce vorbim… M-am ferchezuit, mi-am pus pantofii din imitație de piele și costumul cu model de brăduț de la Montgomery Ward[48] și am plecat la Wilmington. Bănuiesc că eram o arătare, un țărănoi tânăr cu mâini mari și aspre și ochelari de

prăvălie, cu o cravată pictată de mână și pe față cu un rânjet de băiat cumsecade de la țară. Nu mai știu, s-ar putea să fi avut chiar și o umbră de mustață – țin minte că încercam să-mi las una. Trăiam într-o regiune grav afectată de recesiune. Începuse războiul, străzile erau înțesate de soldați și de pușcași marini, era teribil de cald, știu că aveam un singur lucru în minte: să-mi fac rost de o femeie. Nu avusesem încă niciuna, înțelegi – la naiba, nici măcar nu atinsesem vreo fată! –, și mă gândeam că mă vor încorpora și pe mine, în curând, și mă vor trimite undeva unde nu există decât negrese, așa că mă hotărâsem că sosise momentul decisiv. Bun, îmi amintesc că m-am plimbat toată după-amiaza pe străzile din Wilmington, excitat, pândind și vârându-mi nasul, iscoditor, în berării, de unde eram dat afară din cauza vârstei, cu mădularul tot mai învârtoșat, ca un țap în perioada rutului, descoperind cu tristețe că, pur și simplu, nu se găsea nicio fată pe care s-o fut: pe puținele care erau le arvuniseră deja militarii. După o vreme, am căzut pradă unei deprimări teribile. Să știi că nu există ceva mai jalnic pe lume decât un flăcău de șaisprezece ani și suferința lui caraghioasă, produsă de poftele nesatisfăcute. Până la urmă, s-a înnoptat, s-a făcut tot mai târziu, iar eu tot nu-mi găsisem o parteneră. Țin minte că un soldat mi-a dat un pont: cu cinci dolari găseam o bucățică bună la un anumit hotel, dar eu, în zilele alea, dacă aș fi avut cinci dolari, m-aș fi considerat milionar. Așa că m-am întors fără chef la autogară, zicându-mi că, în mare, nu avusesem noroc. Și tocmai când am dat colțul a apărut, în plină lumină splendidă, în fața vitrinei unui magazin Rexall, minunata fată cu ochi negri a visurilor mele, frumoasă de-ți tăia răsuflarea. N-am uitat nici numele ei: Vernelle Satterfield. Și știi cumva ce făcea? Stătea acolo – o fată frumoasă ca o piersică pârguită, o delicioasă nimfă în șosete albe, o minune a feminității nubile și răvășitoare –

și vindea publicația *Watchtower,* a Martorilor lui Iehova, cu cinci cenți exemplarul! Splendoarea ei aproape că m-a orbit o clipă. Căci, de frumoasă, era frumoasă: păr negru ca pana corbului, sâni tineri, frumos rotunjiți, contururi moi și cărnuri boticelliene, alb-trandafirii. Eu nu cred că eram pe atunci un exemplu de… curtoazie, dar, cumva, m-am descurcat – poate prin simpla forță a pasiunii mele neînfrânate. Oricum, m-am apropiat de ea și i-am dat un bănuț de cinci cenți pentru *Watchtower,* pe urmă, încă unul, pentru alte prostii pe care le vindea, învârtindu-mă tot timpul în jurul ei și dregându-mi glasul, dându-mi osteneala să par mai matur și nepericulos, iar, până la urmă, m-am scotocit de cincizeci de cenți pentru culegerea de predici ale Judecătorului cum-l-o-fi-chemând, șeful întregii echipe, și asta a fost lovitura de grație: i-am spus numele meu și ea mi l-a spus pe al ei și a zis că-i moartă de oboseală, fiindcă toată după-amiaza trebuise să se apere de soldați, eu fiind unicul gentleman întâlnit de ea de multă vreme încoace, și că, deși era nevoită să refuze invitația de a-mi ține companie la o bere, fiindcă religia i-o interzicea, avea să mă însoțească la o înghețată. Așa că am condus-o înăuntru la Rexall. Maica lui Dumnezeu…

— Vernelle Satterfield! exclamă Cass, cu chipul transfigurat de amintire. Christoase, nici pe patul de moarte n-am s-o uit pe fata aceea! Nicăieri în lume nu putea exista o mostră mai reușită de realitate atât de înfloritoare, zâmbitoare, palpitant carnală, dar strălucind de virginitate și inocență. Avea, zicea, șaisprezece ani și jumătate. Imaginează-ți-o rostind *șaișpe jum'ate.* Era îmbrăcată cu ceea ce presupun că ai numi *décolleté* – deși nu cred că era conștientă de asta – și de câte ori se apleca, inocent, își expunea o *brassière* roz-bombon, după care își redresa ușor bustul, își trecea mâna prin splendidul păr și-mi spunea, cu vocea ei blânduță și dulce, cât de bucuroasă era că

mai exista un gentleman în Wilmington, North Carolina. Și e ciudat că nimic din ce spunea nu suna afectat sau sarcastic; era, pur și simplu, neprihănită, înțelegi, ca dracu' de pură și de religioasă, și punea mare preț pe adevăruri, cum le numea ea. Țin minte că mi-a spus, cât vrei de serios, de grav și de dulce: „De fapt, și Iisus a fost un gentleman." Ei, și după vreo jumătate de oră, timp în care ea se tot apleca spre mine și-și încrucișa și reîncrucișa, elegant, picioarele mătăsoase, mă transformasem într-o halcă de carne asudată și chinuită și am întrebat-o dacă-mi dă voie s-o conduc acasă. Ea a stat puțin pe gânduri, ridicându-și sprâncenele pensate, după care a zis că da, credea că puteam s-o fac – întrucât eram atât de manierat și de la locul meu –, așa că am înhățat toate revistele și imnurile și cărțile de rugăciune și ne-am dus cu autobuzul acasă la ea. Din câte îmi amintesc, nu insista în mod exagerat asupra religiei, dar părea că o preocupa destul de mult, așa că în autobuz a vrut să afle de ce confesiune țineam și dacă mă simțeam cu adevărat *pregătit,* și așa mai departe, dar eu nu-mi dezlipeam ochii înnebuniți de pe genunchii ei rotunzi și plinuți (mai știi ce fuste scurte purtau fetele pe vremea aceea?). Crede-mă, dacă ți s-ar da posibilitatea să preschimbi în puf toate cuvintele adresate de toți bărbații de pe pământ într-un singur an tuturor femeilor, deși bărbații se gândesc la cu totul altceva, dar încearcă să fie politicoși și plăcuți, în timp ce mintea le e acaparată de un unic țel, ai obține suficientă ipocrizie ca să astupi cu puf tot universul cunoscut. Gentleman fără prihană cum eram, mă străduiam să pasez mingea înapoi și să mă concentrez asupra adevărului. I-am spus că eram, prin botez, episcopalian, că tata fusese pastor episcopalian – adevărul adevărat, o știi –, dar că rămăsesem orfan la zece ani și fusesem crescut de un unchi și o mătușă de confesiune metodistă. La fel de adevărat. Dar, cum ziceam,

libidoul scoate la suprafață ipocrizia la bărbați sau la băieți – genunchii plinuți și sânii ce tresăltau îmi subminaseră aptitudinea de a gândi logic – și i-am spus că, în ciuda antecedentelor, mă simțeam puternic atras de Martorii lui Iehova, care mi se părea că reprezintă *cea mai înaltă formă* de religie și, trebuie să recunosc, asta ne-a legat și mai mult. Mi-a mărturisit că și ea era orfană, ceea ce, nu-i așa, a stabilit între noi un fel de legătură de rudenie, și că era foarte drăguț din partea mea să cred că aș putea deveni un Martor, iar până să ajungem la ea acasă, începuserăm deja să ne pipăim câte puțin și eu îi țineam mânuța transpirată în mâinile mele. Eram gata să explodez, țin minte că am spus: „Doamne, ce trist e să fii orfan!", lucru în principiu adevărat, dar nu în momentul ăla, fiindcă atunci nu mă preocupa decât întrebarea dacă voi avea destulă cutezanță și dacă Dumnezeu (credeam pe atunci într-un Dumnezeu tolerant și libertin) îmi va permite să-mi fac mendrele cu apetisanta Lui roabă. Pe urmă, am auzit-o zicând: „Doamne, ce mare adevăr ai grăit! Iisus i-a chemat la Ceruri pe Mami și pe Tați când aveam numai cinci ani". Mi-a venit să izbucnesc în plâns. Ți s-o fi părând că deviez de la subiect. Dar, vezi tu, fata aceea și momentul acela au avut o importanță covârșitoare pentru mine în ziua cu pricina, la Paris, și țin să-ți povestesc totul pe îndelete. Mi-am spus de nenumărate ori că n-a fost, în fond, numai fata – poate și fiindcă ceea ce simțisem pentru ea nu era dragoste, ci mai degrabă momentul, starea de spirit, trista nostalgie, farmecul – spune-i cum vrei: cristalizarea unui moment al timpului trecut care cuprinde, explică și justifică timpul însuși. Pentru că, orice ai spune, seducerea grosolană a unui adolescent poate fi amuzantă, caraghioasă, jalnică, ba chiar tristă, dar, în sine, nu prea înseamnă mare lucru, ca să investești o mulțime de timp încercând să-i dai o semnificație tragică ori profundă. Nu, cu dulcea de Vernelle a fost altceva:

momentul care o înconjura, norii timpului prin care ea își purta, ca pe o pereche de potire sfinte, carnalitatea ei nătângă și inocenta iubire față de Domnul nostru Iisus. Adică gândește-te ce puțini dintre noi – dintre cei de vârsta noastră, cel puțin – au fost cruțați de cunoașterea, benefică sau crudă, a unor astfel de momente. Nu eram încă soldat; peste niciun an aveam să fiu, dar asta nu contează. Starea de spirit – dispoziția, fascinația, emoția –, iată ce justifică timpul. Pentru generația noastră a fost o părticică din ideea de a lupta pe front, iar pentru mine, personal, ea era potențată, cred, de conștiința că sunt un om din Sud. La naiba, cred că știi ce vreau să spun prin asta. Cineva susținea că Al Doilea Război Mondial a fost purtat, ca și Războiului dintre State[49], între fluviul Potomac și Golful Mexic – și, pe toți dracii, așa e! Gândește-te la noi, milioane de bărbați și de flăcăi mișunând pe străzile a mii de orășele sudice colbuite, prin berării și autogări, gândește-te la toată plictiseala aia, la whisky-ul de contrabandă și la nesfârșita, necontenita vânătoare de fete! La ploaie, la cerurile moarte, negre, hibernale și la Poliția Militară. Ce puțini dintre noi scăpăm de patrule! Era o stare de spirit cuibărită în sufletele unei întregi generații. Și dincolo de toate acestea, punându-le în umbră, se află amintirea unui timp când toate fetele drăguțe dispăruseră din țară. A unui timp când nu dădeai decât de curve peste tot. Curvele și Vernelle Satterfield. Fiecare dintre noi și-a găsit o Vernelle, în momentul sorocit.

— Cum îți spuneam, îl iubea pătimaș pe Iisus. Locuia într-o casă șubredă de șindrilă cu un singur etaj, împreună cu mătușă-sa, înaltă preoteasă a Martorilor. Mătușa nu era acasă, m-a informat Vernelle, iar inima mi-a tresăltat de bucurie. Îți închipui ce fel de casă era, fiindcă ai fost și tu într-una, cu Vernelle a ta: o lampă cu abajur cu mărgele deasupra capului, două fotolii pântecoase de culoarea prunei coapte, linoleum pe podea și o

sobiță cu petrol. Într-un colț, un scrin din lemn de arțar, numit șifonier, o pianină veche și un ceasornic Wesclox ticăind pe masă. (Se opri din vorbit, rânji ușor și reluă.) De fapt, nu se deosebea prea mult de casa în care crescusem. Crede-mă, aproape că mi se rupe inima. În fine, mai era și un fel de divan cu arcuri cu stofa boțită, o pernă din mătase fosforescentă, roz și verde, cu o imagine a bătăliei de la Alamo sau St. Petersburg pe ea și cu o poezie sau o odă dedicată Mamei. Pe podea, un rastel cu circa douăzeci și cinci de reviste de cinema. Iar pe pianină, două fotografii sepia cu băieți în uniformă, semnate Buddy, sau Leroy, sau Jack Junior, sau Monroe. Băieții surâdeau. Unul era verișorul lui Vernelle, celălalt, prietenul ei. Pe Dumnezeul meu că spun adevărul. Unul dintre amănuntele esențiale ale acestei falii temporale este că Vernelle avea întotdeauna un drăguț. Inima mi-a căzut în pantaloni, ca o piatră. Dar, îți dai seama, nu ne-ar fi putut iubi atât de bine pe mine și pe Buddy dacă nu l-ar fi iubit și mai mult pe Iisus Christos. Uneori, îmi spun că acela a fost momentul când m-am hotărât să mă fac pictor. Pentru că în micuțul ei dormitor – m-a condus acolo cu multă demnitate și pietate, dar patul era cu adevărat mare, crede-mă – avea cea mai oribilă galerie de Iisuși din câte ți-a fost dat să vezi: Iisus crucificat, Iisus cărându-și crucea, Iisus plângând, Iisus în fața lui Pilat, și în grădina Ghetsimani, și pe Calvaria, și înălțându-se din mormânt. Iisuși făcând miracole, Iisuși ridicându-se la ceruri, Iisuși torturați – și toți afurisiții ăștia de Iisuși erau fabricați în Atlanta. Ce mai, un adevărat cult al lui Iisus. I-ar face de râs pe italienii din Abruzzi. În momentul ăla, aproape că mi-a venit rău. Chiar și pe vremea aceea eram îndrăgostit de pictură; nu știam mai nimic despre ea, dar parcă pământul se învârtea când vedeam, să spunem, un desen de Leonardo într-o carte, și rahaturile alea penibile ale lui Vernelle mi-au întors stomacul pe dos, așa că

atunci când m-a întrebat ce părere am de icoanele ei am răspuns, condescendent, că au o mare valoare religioasă, dar sunt nule din punct de vedere artistic. Fețișoara drăguță i s-a îmbujorat de mânie și m-a anunțat că habar n-aveam de pictură. Oi fi fost eu un gentleman, dar un gentleman fără un ochi format, așa că inima mi s-a dat din nou la fund, gândindu-mă că, prin asta, pusesem cruce întregii povești. Dar după o vreme s-a calmat și mi-a spus că moare de foame – în colțul meu de pădure cuvântul se pronunță *fuoame* –, așa că am ieșit până la un stand din apropiere de unde am cumpărat o pungă cu *hot dogs* și două Pepsi Cola și le-am adus înapoi și am stat, mestecând, pe divanul ăla cu arcurile slăbite, iar Vernelle a sărit din nou la religie – a sărit pe ea, mereu era călare pe ea! – și m-a întrebat care e apostolul meu favorit. Am mormăit ceva – fără să mă gândesc –, rostind din greșeală un nume de profet, Ezechiel sau ceva de genul ăsta, iar ea a râs cristalin de ignoranța mea și simțeam cum se ridică între noi răceala, ca un perete de gheață. O, Doamne, ce-am mai suferit! Toate capilarele, din creștet până în tălpi, mi se dilataseră de dorință, vibrau, iar eu nu puteam face nimic, ședeam și mestecam un *hot dog,* plănuiam, complotam și urzeam stratageme fără șanse de reușită, asudând și suferind. Nu există nefericire mai acută pe pământ decât priapismul ordinar al unui băiat de șaptesprezece ani! Se făcuse târziu și eram atât de îndopat cu religie că-mi venea să plâng. Eram și al naibii de speriat, ăsta e adevărul, dar și hotărât, gata de orice în afară de viol, ba poate și de asta, doar ca să penetrez acest pur, neprihănit locaș al Domnului. Un păcătos mizerabil, deja pe jumătate înecat în păcatul originar! În cele din urmă, tocmai când simțeam că ajunsesem la insuportabilul moment exploziv din final, s-a ridicat și, cu legănări mărunte, delicate ale poponețului, s-a îndreptat spre un vechi Victrola și a pus un disc – unul cu

muzică *hillhilly,* îmi amintesc, o aud și acum clar, ca pe o bătaie de clopot –, a pus înregistrarea asta veche cu Roy Acuff, s-a întors către mine și m-a întrebat, cât poți tu să-ți imaginezi de neutru și de dulce: „Ți-ar face, oare, cât de cât plăcere să dansezi?”. Parcă o văd: o micuță virgină molatică, neprihănită, coaptă ca o prună, cu o dungă de mușchi pe buza superioară, întinzându-mi grațios o mână – exact cum văzuse în filme. Mi s-a tăiat piuitul. Dacă mi-ar face plăcere să dansez, Dumnezeule? În clipa aceea aș fi dansat cu ea și desculț pe cioburi de sticlă, pe fundul mării sau în burdihanul încins al Iadului. Dar nu înțelegeam, nu-mi venea să cred! Să dansez cu porumbița asta a lui Jehova? Așa că am întrebat: „Dar nu-ți interzice religia?”. Ea mi-a răspuns, calm, fără să clipească: „Asta e un lucru pe care-l vei afla despre noi, Martorii. Că suntem foarte permisivi când e vorba de relațiile sociale.” Și, pe toți dracii, să știi că am făcut-o! Eu și nenorocitele mele de chinuri! Păi, să știi că din momentul când intrasem în casă ea nu făcuse decât să aștepte o inițiativă a mea. De cum am luat-o în brațe, a fost toată numai burtică și coapse și pelvis, cu gurița pătată de mușchi deschisă larg, gemând „Iubițelule” și, în pasiunea ei leșinată venită parcă din țara filmelor, repetând întruna „Dragule, de ce ți-a trebuit atât de mult timp?”, și chiar imitând accentul de la Stork Club. Vernelle Satterfield! O Mesalină travestită în vestală virgină! Nu comoara lui Dumnezeu, ci o știoarfă junioară! Nu era mai fecioară decât micile odalisce ale Regelui Ludovic cel barosan! Și repeta întruna: „Dragule, de ce ți-a trebuit atât de mult timp?” – cu vocea aceea metalică, îngrozitor de falsă, ca și cum ar fi vrut ca numele meu să fie Rodney. Iar pe urmă… Bun, care bărbat nu-și amintește de prima fată atinsă de el, de parfumul ei – gardenie în cazul nostru –, de elastic, de nemiloasele jartiere, de simpla senzație stârnită de pielea ei sub degetele lui, atât de incredibil de

sublimă, mi se pare, fiindcă la vârsta aceea e peste puterile tale să o concepi ca fiind altfel decât eternă.

— Dar eu am fost un ratat. A fost un fiasco total, lamentabil. Cine n-ar fi fost la fel, în starea mea? Eram ca un țânțar gigantic îndopat cu sânge. Dar n-a contat. Pur și simplu, n-a avut nicio importanță. Important e că sentimentul rămâne, rezistă în timp. Dumnezeule mare, Vernelle Satterfield! Și acum o văd, cum pofta îi consumă evlavia din priviri, cum își strâmbă mutrișoara și geme, cu aceeași răgușeală elegantă: „Hai, iubițel! Grăbește-te! Grăbește-te! Mătușa Luciile poate pica în orice clipă.” Și cum m-a tras după ea în dormitor și pe canapeaua cu arcuri lăsate, eu, cu părul făcut măciucă și tremurând din toate membrele, ca un motoflete de dulău, mare și îndărătnic, insuficient dresat. Acolo am avut-o, în lumina aia chioară, sub ochii unei jumătăți de duzină de creștini suferinzi și cu Roy Acuff zbierând ca apucat despre măreața pasăre bălțată, atât de invidiată de lebădă, și despre Biblie. Ba nu, n-am avut-o, cum ziceam. A fost un fiasco, fiindcă o singură atingere delicată a mâinii ei m-a făcut să cad grămadă peste ea, smiorcăindu-mă în delir. Golit de spermă! Dar nu contează. Îmi rămân celelalte lucruri: chitarele, gardeniile, transpirația și graba, frica de Mătușa Luciile, iar afară, mult mai departe, cântecele soldaților, războiul, Mielul Domnului privindu-mă cu ochi imenși, ovali, milostivi, cum stăteam în învălătucirea aia de cearșafuri. Și, Dumnezeule, cuvintele ei! Nu voi uita niciodată cuvintele ei! Nu voi uita cuvintele pe care le-a rostit, așezată pe fund în pat, cu mâna tremurând pe sânul ei fraged: „Mă, prostule! Uită-te aici, jos! Uite ce-ai făcut! Păi, spiritul divin s-a scurs direct afară din tine!”.

Se opri din vorbit o vreme și-și scoase ochelarii, gestul lui obișnuit, ca să-și apese pleoapele închise cu buricele degetelor. După o tăcere prelungită,

produse un mic zgomot, în parte un râset, dar mai mult un suspin, și continuă:

— Ei, și cum îți spuneam, toate astea erau oarecum legate de ziua aia de la Paris. Dar încă nu sunt lămurit în ce fel. N-am reușit să-mi creez o imagine mentală completă. Îmi aduc aminte că, nu demult, tu încercai să surprinzi ceva important. Mi-ai vorbit despre momentul acela straniu de dinainte de a adormi, atât de inexplicabil, indescriptibil și misterios, când te afli într-o stare care nu e nici trezie, nici somn, ci o stare miraculoasă între ele, când antenele subconștientului sunt toate vii și vibrânde, dar inebriate, delicios de somnolente, și felurite amintiri răzlețe te inundă cu o prospețime ce-ți rupe inima sau ți-o oprește în loc, ca și cum ai retrăi nu o simplă amintire, ci frumusețea, tristețea și bucuria tuturor întâmplărilor din viața ta. Ei bine, la Paris, în după-amiaza despre care îți povestesc, după amețeala de la geam, după ce mi-am pierdut cunoștința și mi-am revenit, îmi aduc aminte că prima mea dorință a fost să mă culc și să dorm. De vină era mai ales pileala, firește, dar mai era ceva. Mă intriga ceea ce văzusem pe fereastră, eram zăpăcit și, fără îndoială, speriat. Pur și simplu, nu-mi dădeam seama ce naiba se petrecea cu mine. Interesant este că, totuși, mă simțeam splendid de senin și de împăcat, pentru prima oară de când îmi aminteam, și mai aveam încă în oase o moleșeală calmă, indusă de băutură – senzația aceea rea, de tremur înfiorat, dispăruse cam după o jumătate de minut –, și m-am întors cu spatele la fereastră, m-am dus la canapea și m-am culcat. Dar n-am adormit. Mai bine zis, am ațipit de câteva ori, ascultând cu o ureche *Flautul fermecat,* și m-am pomenit în jalnicul tărâm poetic al nimănui, unde o mie de amintiri m-au asaltat, storcându-mi, nemilos, vlaga din inimă. M-am gândit, fără niciun pic de lascivitate, ci doar cu o dorință sălbatică, disperată, la Vernelle Satterfield, la toți nurii ei

trandafirii pierduți. Asta, la rândul ei, m-a trimis cu gândul acasă, la drumurile prăfoase și la mlaștinile unde păsări cu gâturile lungi bat din aripi peste luciul apelor în zori, la un grupaj de reclame pentru Dr. Pepper, atârnând pe o prăvălie dărăpănată de la răscruce, la cum arăta magazinul ăla în copilăria mea, în plină amiază dogoritoare de vară, cu soarele înfierbântând aerul din jur și pârjolind plantațiile de tutun, cu vulturii rotindu-se în înalt și un negru solitar înaintând pe drum cu un bidon de petrol ori cu un purceluș la subsuoară, sau târând după el prin colb un sac de pilitură de fier și fredonând. Apoi mi-a fugit gândul la alte lucruri – haotic, înțelegi, fără nicio ordine, și lent, dar fiecare amintire îmi străpungea sufletul ca o țepușă însângerată –, la jungla și plaja de la Cape Gloucester, ce înnegurat și misterios arătau ele în zorii zilei, la mirosul mării când intram în apă, la palmierii smulși din rădăcini pe țărm, ca niște uriași doborâți. Apoi, din nou acasă, cu păsările de apă și barăcile negroteilor în asfințit. Pe urmă, momentul când am fost la New York și cum arăta Third Avenue într-o noapte de vară, sub trenul aerian, și zgomotul garniturilor de tren și al barajelor de pe fluviu și ce însemna să fii tânăr în metropolă, singur și pătruns de splendoarea unei nopți de vară. Iarăși acasă, și apoi la Vernelle Satterfield și cum fusese când mătușa mă dusese la circ, unde călușeii se învârteau, iar ea, ridicând mâna, mă prevenise: „Băiete, nu te apropia prea tare”. Apoi… Dar ce mai contează. Am zăcut acolo un timp, zvârcolindu-mă și perpelindu-mă, nici treaz, nici adormit, am mai moțăit, trezindu-mă, vinovat, când mă surprindeam, și tot timpul amintirile vâsleau din aripi în mintea mea ca niște păsăroi, atât de reale, încât nu erau deloc amintiri, ci crâmpeie de viață retrăite, auzite, văzute, respirate. N-am idee cât timp s-a scurs: poate o jumătate de oră, poate mai puțin. În orice caz, într-un final, m-am ridicat în picioare. Nu mai

suportam. Bucuria, seninătatea, calmul acționau încă asupra mea ca o vrajă, ca și cum acel sentiment al miraculosului trăit de mine la fereastră ar fi fost de nescuturat din trup. Ca și cum orice iluminare, orice înțelegere sau cunoaștere care îmi fuseseră dăruite ar fi persistat, s-ar fi ținut scai de mine și m-ar fi obsedat și consumat cu adevărul lor imaculat și simplu. Așa că ridicându-mă, iarăși, de pe canapea, cu amintirile alea bătând fabulos, nebunește din aripi în creierul meu, eram conștient, așa cum fusesem conștient de frumusețea umilei străduțe pariziene de sub fereastră, de… da, de frumusețea, frumusețea și decența propriei mele vieți, care continua, indestructibilă, să se desfășoare în timp, de frumusețea existentă în păsările de apă de acasă, și în călușei, și în negroteiul ce-și târșâia picioarele prin praful drumului, vara, și, pe Dumnezeu, în Vernelle Satterfield și care – întrucât nu exista numai în trecut, ci și acum și pentru totdeauna – putea, negreșit, să învingă egoismul, josnicia și neplăcerea mea de moment, dacă-i dădeam o șansă cât de mică…

Se ridică și se duse la fereastră.

— Cum îți spuneam, eram plin de bucurie, de o bucurie calmă. O adevărată stare euforică. Și, Doamne, cât de idiot am fost să nu-mi dau seama că totul era o înșelătorie! Că mă pândea un pericol cumplit! Că eram bolnav cu adevărat, sufeream de băutură, de ruinarea trupului, de înfometare. Că toate astea – viziunile, iluminările – erau păcăleală curată, poate una plăcută, de fapt, al dracului de plăcută, dar falsă, indusă pe cale chimică, cu nimic mai permanentă sau mai reală decât… da, decât o reverie. Dar în momentul acela nu-mi dădeam seama, nu știam că, din cât te înalți mai sus, pe aripi de zmeu, din atât mai dureros te izbești de pământ, atunci când cazi.

— Deci, asta s-a întâmplat atunci. M-am ridicat de pe canapea, simțindu-mă în stare să mestec și

cuie. Încă beat ca o bufniță, dar cu ochii strălucitori și coada înfoiată, gata să mă iau la harță cu o ceată de uriași. Ți-am spus, dacă îți amintești, că nu mai eram în stare de mult să pictez. Ei bine, în momentul ăla, în plină euforie, simțeam că i-aș putea da o lecție lui Piero della Francesca. Înșfăcasem zdravăn de coaie frumosul și adevărul și țâțâiam de nerăbdare să mă pun pe treabă. M-am împleticit o vreme prin încăpere, cu zâmbetul ăla mare și cretin pe figură, ascultând *Flautul fermecat* și adunându-mi ustensilele – caietul de schițe, virgin de luni de zile, cărbunele, sticla. Îmi trebuia neapărat sticla. De Poppy și copii uitasem cu desăvârșire. M-am repezit afară, în după-amiaza pariziană. Nu știu bine când am început să cobor pe pământ, când s-a dizolvat de sub mine norul pe care călăream. Cred, însă, că n-a trecut mult după ce plecasem de acasă. Numai că la început eram încă tot numai electricitate, învolburare, vitamine, pișat și oțet. Țin bine minte cum am mers de-a lungul străduței ce mi se păruse atât de frumoasă, minunându-mă de linii și culori, minunându-mă pe bune, răvășit de perfecțiunea ei. Apoi îmi amintesc că am coborât – de fapt, m-am rostogolit, crezând că am mersul delicat al unui *boulevardier,* dar, de fapt, cu grația unui jocheu pus să umble pe jos –, poticnindu-mă, pe rue Delambre spre Dome, cu un rânjet larg și inimos pe față și cu sufletul larg deschis către Parisul primăvăratec. Și cum e primăvara la Paris? Știi cum e. Aerul încărcat de polen auriu; frunziș și umbre; rochițe de bumbac; cochetăria fundulețelor de damă și – încă ce? Ah…

— Decăderea a început destul de lent. Dar îmi amintesc primul simptom, primul avertisment. Mergeam spre Grădinile Luxembourg; văzusem un colțișor plăcut și-mi formasem ideea vagă că era un loc prielnic unde să zăbovesc și să fac niște schițe. Pe drum, m-am oprit la Dôme și mi-am cumpărat două trabuce, iar la ieșire am dat de o

prostituată cunoscută – făcându-și, presupun, rondul duminical, ore suplimentare. N-are rost să detaliez relația dintre ea și mine. Nu era cine știe ce relație. O chema Yvonne sau Loulou sau ceva de genul acesta. Nu-mi mai amintesc decât că provenea din Lille și că nu era foarte atractivă, dar era extrem de bine proporționată. Cândva, petrecusem o noapte cu ea – o noapte neagră, epuizantă, devoratoare – după ce mă certasem la beție cu Poppy –, care mă umpluse de disperare și de un copleșitor sentiment de vinovăție. La noaptea respectivă mă refer. Știi tu, vechiul foc al iadului anglo-saxon, de care nu scapi, oricât te-ai străduI. Mă simțeam teribil de vinovat: călcasem pe de lături și în luna aceea cheltuisem pe băutură toată pensia mea de invalid, așa că și cei vreo zece dolari plătiți curvei fuseseră, în ultimă instanță, tot banii lui Poppy Sfinte Dumnezeule, prin ce convulsii de conștiință treceam! Așadar, ieșind de la Dôme, am dat de prostituata respectivă. Într-un fel sau altul, reușisem s-o evit după catastrofala noapte. Ba chiar mi-o ștersesem din memorie, așa că, în momentul când m-am ciocnit iar de ea, parcă un nor mare și negru mi-a întunecat ziua însorită. De fapt, era o fată simpatică și prietenoasă, deosebită de majoritatea femeilor ușoare, care, în ciuda mitului, nu au inimi de aur, ci sunt niște viespi haine și necruțătoare, proaste ca un calup de unt, sau împietrite la suflet. Țin minte că, la început, a încercat să mă mai seducă o dată, dar după aceea chipul ei a luat o expresie de o stranie solemnitate, în timp ce vorbea acolo cu mine, iar în final s-a oprit din vorbă, și-a întors capul într-o parte și mi-a spus, cu vocea ei groasă și sumbră: *„Cass, tu es malade!”*. Și-a ridicat mâna către fruntea mea, mi-a mângâiat-o și a zis că parcă ar fi o burtă de păstrăv atât era de rece și de jilavă. M-a sfătuit să mă întorc acasă și să chem doctorul, fiindcă păream bolnav foarte bolnav și era

îngrijorată pentru mine. Mi-a spus toate astea cât se poate de serios.

— M-am descotorosit de ea, cam brutal, am impresia. Nicio fufă din Montparnasse – în orice caz, nu una care-mi vorbise ca și cum era încarnarea vinovăției mele – n-avea să-mi strice ziua aceea senină! Presupun că i-am aruncat o vorbă nepoliticoasă și m-am îndepărtat țanțoș pe bulevard, ridicând sticla spre bătrânul Balzac de bronz de la intersecție și blagoslovind întregul oraș. Dar depresia începuse deja. Eram… Ca să folosesc un eufemism, mă simțeam deja mai puțin bine. Dumnezeu mi-e martor că nu a fost o chestie voită – și nu știu dacă fata aia jucase un rol de catalizator –, dar, cu câteva străzi mai încolo, am început să sufăr de un soi de rău de mare. Problema era, însă, înțelegi, că eram bolnav pe bune. Eram bolnav de câteva luni, fără să știu, și din ce cauză. Păi, din cauza băuturii sus-menționate și din cauză că abuzasem de carcasa mea de carne – cum îl auzisem odată pe un năstrușnic predicator metodist numind-o – și, Doamne-ajută, în Paris, capitala cu cele mai splendide produse alimentare, din cauza unei iraționale campanii de malnutriție lentă, dar constantă. Numai că, firește, nu doar aceste lucruri mă îmbolnăviseră. De fapt, ele erau cele mai neînsemnate cauze ale sănătății mele precare. Pricinile reale ale bolii erau disperarea, ura de sine, lăcomia, egoismul și resentimentele. Sufeream de o paralizie a sufletului și a sinelui, de apatie. Mă îmbolnăvisem de boala contractată de deținuți în închisori, de naufragiații de pe insulele pustii, de oamenii aflați în orice loc unde zilele se contopesc, cenușii și mohorâte, într-un infinit plat, unde nu vine nimeni cu cheia sau cu răspunsul. Boala mea era aproape incurabilă, dacă vrei neapărat să știi, era boala privațiunii, dar privațiunea era rezultatul propriilor mele eforturi, pentru că, deși nu știam atunci, mă privam de orice formă de credință în

binele din mine. Binele care ne apropie de Dumnezeu. Ăsta e curatul adevăr.

— Și, colac peste pupăză, eram un *imbecil,* înțelegi? Credeam că mă bucuram de fericire, de pace, de înțelegere și, miraculos, că, în sfârșit, primisem o cheie, deoarece eram un geniu și, dacă geniul are răbdare să aștepte, i se va prezenta o revelație pe o tavă de aur. Numai că greșeam, de idiot ce eram. Ceea ce trăisem nu fusese o revelație adevărată, ci un vis de bețiv bolnav, cu ochii deschiși, conținând mai puțin adevăr, mai puțină logică decât halucinațiile unui bătrân pustnic înnebunit de foame. Nu ne miră faptul că în registrul sfinților sunt înregistrate atâtea viziuni. Flagelează-te suficient, înfometează-te, supune-te la felurite chinuri și, oricât de bătut în cap ai fi, vei începe să vezi arhangheli, dacă nu mai rău. Dar în acel moment habar nu aveam de toate astea. Nu știam și nu puteam nicicum să-mi explic de ce aveam amețeli și o senzație de slăbiciune în timp ce mergeam spre Grădinile Luxembourg. Sau de ce îmi scădeau elanul și încântarea. Poate că prostituata aia era de vină. Nu, ceea ce trebuia să se întâmple avea să se întâmple, dar de multe ori mi-am spus că întâlnirea cu ea accelerase procesul. Sentimentul de culpă, mă înțelegi, imaginile urâte și murdare care îmi reveneau în minte – mirosul acru al așternuturilor, nesațul mimat al curvei, eu însumi dând din cur, îmbăloșat, în timp ce Poppy plângea acasă. De trei ori afurisenie! Oricum, ajuns la Grădinile Luxembourg, mă simțeam teribil de rău. Eram încleiat în sudoare și tremuram. Trecând pe lângă o vitrină, mi-am văzut chipul într-o oglindă: un strigoi alb ca aluatul, exact cum spusese târfa. Dar cea mai rea era anxietatea pe care începusem s-o simt – groaza, teama că se va întâmpla ceva oribil. M-am oprit, îmi amintesc, la intrarea în parc. Am supt o dușcă zdravănă din sticla de coniac și am rămas așa un minut, clătinându-mă, așteptând ca alcoolul să mă

învioreze, să mă ridice înapoi pe culmi; dar eram terminat, mă scufundam și nu-mi dădeam seama: în sfârșit, îmi primeam pedeapsa meritată și mă duceam rapid la fund. Nimic bun nu s-a întâmplat: coniacul mi-a accentuat greața. Dar, în pofida situației, eram încă hotărât să desenez. Eram încă hotărât să-mi demonstrez că sunt capabil de ceva, că nebunească pasiune și glorie pe care le simțisem odată nu fuseseră o înșelătorie, o farsă. Ei bine, am reușit să fac cumva și să intru în parc. Era înțesat de iubitori ai soarelui și am stat o clipă acolo, așteptând ca femeia zbârcită, micuță, care făcea pe custodele, să-mi găsească și mie un scaun. Am avut impresia că trec ceasuri întregi. În situații din astea, știi, timpul se dilată, se întinde ca o caramelă. Stai, suferi, te foiești și aștepți agonizând să se producă următorul eveniment – fiindcă este evenimentul care îți va demonstra că încă mai ești viu și că ești conectat la univers, nu suspendat într-o strivitoare angoasă atemporală –, dar respectivului eveniment îi trebuie secole și secole ca să se întâmple. Cum îți spuneam, femeii i-au trebuit ore întregi ca să-mi aducă scaunul. Iar eu stăteam acolo, vlăguit și înspăimântat, gol pe dinăuntru, tremurând ca un episcop bolnav de gonoree. Când, în final, mi l-a adus, m-a străbătut deodată un val de ușurare și m-am așezat pe el ca pe un tron.

Acela a fost începutul sfârșitului. Pentru că, șezând așa, cu blocul de schițe inert și nefolositor în poală, teroarea și groaza au revenit, ca o răbufnire paralizantă de crivăț. Niciodată în viața mea nu m-am simțit mai pierdut decât atunci, șezând acolo, în lumina soarelui parizian. Eram ca o barcă goală, dezlegată din parâma ce o amara la chei și plutind în derivă spre larg, înconjurată de reciti, epave și adâncuri amețitoare. Aș fi vrut să plâng în hohote, dar vocea mă lăsase de tot. Simțeam nevoia urgentă să scap prin fugă – îmi venea s-o iau la goană în toate direcțiile

concomitent, dar mi-am spus că, oriunde aș fugi, aș fi urmărit, ca de un lup îndârjit, de teroarea aceea inimaginabilă, nenumită, prădalnică. Aveam impresia că Grădinile Luxembourg se întind în toate părțile, într-un spațiu măsurat în ani-lumină – jur pe Dumnezeu! –, și că oamenii erau la fel de îndepărtați și de ireali ca personajele de vis. În vâltoarea acestor sentimente, cum ședeam acolo dârdâind, sfâșiat de frică, mi-a venit ideea că cel mai prețios, cel mai dezirabil, cel mai minunat lucru din lume ar fi fost să fiu închis ermetic – singur, singurel – în întunericul unei cămăruțe izolate. Știam precis unde se afla cămăruța respectivă. Departe, acasă, pe ulicioara de unde-mi luasem zborul. Mai știam că dacă nu ajung urgent acolo, dacă în câteva minute nu mă întorc în spațiul acela obscur, ocrotitor, învăluitor, teroarea avea să mă învingă definitiv, avea să mă distrugă, să mă preschimbe într-un afurisit de lunatic chiar acolo, în plină duminică pașnică, în Grădinile Luxembourg, că voi începe să urlu și să plâng și să le dau oamenilor în cap, sau doar să ies la galop din parc și s-o iau în jos, pe stradă, să mă urc în turla de la St. Suplice și să sar în gol. Așa că m-am ridicat, cât am putut de demn, de pe scaun, simțind privirile tuturor ațintite asupra mea, curioase, m-am strecurat afară pe poarta parcului și am luat-o la fugă. Nu prea repede, dar nici încet – un trap egal, hotărât, răsunător, pe trotuare, de-a curmezișul străzilor, pe lumina roșie a semafoarelor, printre mașinile din trafic, repetându-mi întruna, cu jumătate de voce, într-un fel de monolog șoptit: dacă mă opresc din alergat, sunt pierdut. Acum sunt înspăimântat, mai înfricoșat decât am fost vreodată în viață, dar s-ar putea să mă salvez dacă alerg mai departe și ajung acasă. Țin minte că, la un moment dat, traversând Boulevard Raspail, am zărit un *flic,* l-am auzit strigând, probabil mă luase drept hoț, m-am așteptat chiar să scoată pistolul și să tragă, dar nu

m-am oprit din trap, bombănind ceva numai pentru mine, și l-am lăsat în urmă. Mai țin minte că, pe o stradă laterală de lângă Avenue de Mâine, m-am ciocnit cu două fetițe care săreau coarda și mi-am agățat piciorul în blestemata aia de frânghie, cât pe-aci să cad, dar m-am redresat, nepierzând decât o jumătate de pas, și m-am avântat mai departe, scăldat în sudoare și frică. Și iată-mă, în sfârșit, pe străduța mea, la intrarea în imobil, unde am dat buzna înăuntru, am urcat scările câte două o dată și m-am năpustit în studio, cu gura căscată, ca în țipătul mut, împietrit, al unui gargui. Nu știu cum am reușit să parcurg ultimul segment, dar am coborât toate roletele din cameră, izolându-mă de lumină și de strada de jos, m-am băgat în pat, mi-am tras pătura peste cap și am zăcut acolo, dârdâind și scâncind ca o babă mizerabilă care-și închipuie că aude un spărgător încercând să i se strecoare în locuință.

Cass reveni de la fereastră și, așezându-se, își aprinse un trabuc.

— Ei bine, cum îți spuneam, am zăcut o vreme în pat, tremurând și urlând în sinea mea. Dar cred că mă simțeam ceva mai bine: cel puțin, eram acasă, în întuneric – mă întorsesem în siguranța uterului. În cele din urmă, mi-a mai trecut panica și, tot cu pătura trasă peste cap, am alunecat în somn. Un tablou nu prea plăcut, nu-i așa – tritonul ăsta, omida asta fierbinte, învelită în somnul ei câlțos?

— Încetează să te mai autopersiflezi! i-am zis eu, sincer iritat. Toate au trecut, nu mai au nicio importanță.

— Asta așa e, a recunoscut Cass. Oricum, am adormit. Numai că nu era un somn pașnic. M-am visat în mașină cu unchiul, pe străzile din Raleigh – el mă ducea la penitenciarul de stat. Ce ciudat, îmi amintesc toate amănuntele, viu și limpede, ca și cum s-ar fi întâmplat în realitate. Mă ducea cu mașina la penitenciarul de stat. Am zărit în față

zidurile înalte de piatră și foișoarele de pază. Îmi amintesc și cât de disperat eram, întrucât, oricât mă sileam, nu reușeam să înțeleg ce infracțiune comisesem, nici vreun amănunt legat de ea; știam doar că eram vinovat de o faptă mârșavă – o crimă enormă, mai gravă decât violul, omuciderea, răpirea sau trădarea – și că fusesem condamnat, nu la moarte ori la închisoare pe viață, ci la detenție pe timp nedeterminat, ceea ce putea însemna câteva ore sau câteva decenii. Ori secole. Îmi mai amintesc că unchiul, cu vocea lui calmă, neutră, mă liniștea: „nu fi îngrijorat, nepoate, îl cunosc pe guvernator" – țin minte că îl numea Mei, Mei Broughton, și o să-l caute, o să fiu pus în libertate în mai puțin de două ore. Dar, când a oprit mașina și m-a lăsat în fața porții, luându-și la revedere, după ce am trecut pe sub poartă și am auzit-o închizându-se cu o bufnitură în urma mea, am știut că unchiul fie mă trădase, fie mă uitase și că-mi vor putrezi oasele în penitenciarul ăla de stat. Dar partea caraghioasă era că, deși la ora când am visat acest lucru, mă emancipasem de mult (cel puțin, așa credeam) de tipul acela de ignoranță, de cum a pocnit poarta, închizându-se, următoarea idee m-a umplut de o disperare aproape la fel de mare ca certitudinea că unchiul își luase gândul de la mine: anume că jumătate, ba poate mai mulți dintre deținuți erau cu siguranță negri și-mi voi petrece tot restul vieții printre ei. Dar imediat după aceea visul a făcut – cam ca toate visele – o voltă de o sută optzeci de grade, devenind cu adevărat terifiant. Nu negrii – deși o mulțime de deținuți erau, într-adevăr, de culoare, ci propria-mi crimă m-a urmărit neîndurător și m-a terorizat. Eram acum în uniformă de pușcăriaș și toți deținuții mă încercuiseră, arătându-mă cu degetul și rânjind, tratându-mă cu dispreț, ură și scârbă, aruncându-mi înjurături, iar pe unul l-am auzit spunând: „Cel ce face așa ceva trebuie să fie gazat!". La care toți ceilalți s-au pus pe vociferat și pe zbierat: „Gazați-

l! Gazați jigodia asta murdară!”. Se pare că doar gardienii, deși se purtau și ei disprețuitor și urât cu mine, îi împiedicau pe ceilalți pușcăriași să se repeadă asupra mea. Făceam sforțări uriașe să-mi redobândesc glasul, vrând să întreb: Ce am făcut? De ce mă aflu aici? Ce păcat îngrozitor am comis? Dar vocea mi se îneca în vacarmul și blestemele celorlalți. Pe urmă, visul mi s-a tulburat din nou, timpul parcă devenise veșnicie, zile, luni și ani treceau înainte și înapoi, iar eu urcam necontenit pe scările de oțel din închisori, intram prin porți și uși trântite, urmărit de o vinovăție nedefinită și împovărat de o nelegiuire imposibil de explicat. Iar în jur nu găseam nici măcar consolarea suferinței altora, ci doar ura și disprețul partenerilor întru damnare. Nutream însă mereu aceeași nădejde jalnică, ridicolă: că, la un moment dat, cumva, unchiul îl va convinge pe guvernator să mă grațieze. Visul a mai făcut un viraj și iar i-am auzit pe condamnați zbierând: „Gazați-l! Gazați-l!”, apoi deodată, Dumnezeu mi-e martor, m-am pomenit despuiat până la izmenele lungi și negre – alea în care te gazează în North Carolina –, cu directorul închisorii alături de mine și doi capelani în sutane, în față și în spate, condus spre camera de execuție. Ei bine, un astfel de coșmar, cred eu, poate fi îndurat numai până la un punct, chiar și de unul ca mine, cufundat într-un iad făurit cu mâna proprie. Așa se face că m-am trezit sub pătură, aproape sufocat și urlând de spaimă, din cauză că în creier îmi dăinuia ultima năzărire înfricoșătoare: unchiul meu, unchiul cel blajin și chelbos, care mă crescuse ca un părinte, stând în ușa camerei de gazare, cu o cană de cianură în mână, rânjind cu buzele subțiate, ca însuși Lucifer, negru ca o cioară în pelerina lui de călău, rotundă, cu glugă.

Se opri, străbătut de un fior, ca și cum ar fi răcit. Multă vreme n-a mai rostit niciun cuvânt.

— Ei bine, am sărit jos din pat, inspirând cât puteam de adânc și încleștându-mi degetele ca să

mă prind de vid, și am rămas în centrul studioului, tremurând din toate celulele. Prin crăpăturile jaluzelelor dibuiam pâlpâirea luminilor din Montparnasse, iar mai departe două fascicule roșii de lumină strălucind pe Turnul Eiffel. Undeva, pe stradă, răsuna un radio. Și acum îl mai aud: aplauze, râsete, fluierături și o voce bubuitoare: *„Vouz avez gagné soixante-mille francs!”,* iar eu stăteam în mijlocul camerei, dârdâind și clănțănind, de parcă sufeream de dansul Sfântului Vitus. Încercând să rostesc ceva – o rugăciune înfricoșată, un cuvânt, orice –, dar incapabil să-mi mișc buzele, de parcă toate impulsurile nervoase îmi înghețaseră, paralizate de frică. Și spunându-mi mereu și mereu: dacă aș bea ceva, dacă aș bea numai un strop, dar știind că lăsasem sticla de brandy, cu tot cu blocul de schițe, în Grădinile Luxembourg. Apoi, neștiind ce să mai fac… sufocându-mă iar de îngrijorare și panică, împovărat peste măsură, ca și cum tot spațiul din jur plin cu aer m-ar fi apăsat cu mâini invizibile, am strigat-o pe Poppy, dar, firește, nu era nimeni acasă și mi s-a năzărit că ai mei sunt toți morți, înecați, pe fundul Senei curgătoare, unde îi trimisesem chiar eu să se arunce. Și atunci, pentru prima oară în viață cred, mi-am dorit sincer și fierbinte să mor – adică, aproape cu o plăcere erotică – și probabil că mi-aș fi făcut felul într-o clipită, dacă același coșmar care mă împinsese pe buza prăpastiei nu m-ar fi tras înapoi cu o smucitură de groază pură, irațională: nu voi găsi uitare în moarte, ci numai un etern penitenciar, în care voi umbla la nesfârșit pe scări cenușii de oțel, bombardat de fârtații mei criminali cu aluzii la abominabila-mi crimă, și unde, în final, mă vor aștepta cana cu cianură, mirosul florilor de piersic, icnetul strangulat cu care mă voi agăța de viață și expedierea, nu în bezna milostivă, ci într-o încăpere supraîncălzită, noaptea, în care voi sta iar în picioare, ca acum, tremurând de groaza morții.

Și tot așa, în nesfârșite cicluri, precum o oglindă de frizerie reflectând nenumăratele fațete ale vinovăției mele, de aici până la infinit. Așa că, negăsind o ieșire, total frustrat, m-am urcat înapoi în pat, m-am vârât sub cuverturi și m-am ascuns de noapte. Tot atunci, ceva mai târziu, am avut visul acela sinistru care mă chinuie de-o viață: jeturi de apă, furtuni, vulcani clocotitori.

— De data asta, nu m-am panicat. Fără țipete, tremurat, sudoare, teamă. Era târziu. Trecuse sigur de miezul nopții, dar Poppy și copiii nu se întorseseră acasă. Nu mă îndoiam că vor veni, mai devreme sau mai târziu, și mi-am pus în gând să-i aștept. Afară domnea o liniște de cimitir și geana de lumină de la autogară dispăruse. După un timp, am auzit pași pe strada de sub geam, o voce de fată, apoi zgomotul de pași se îndepărtă, se stinse în sus, pe stradă, și liniștea de dinainte reveni. Iar eu mă pregăteam. Nu aveam mai mult tonus muscular decât o meduză, ulcerul lucra de zor, dar nu-mi păsa și eram vigilent ca un preot din Knoxville. Și, ce ciudat, în timp ce-mi vedeam de treburi, repetam la nesfârșit în gând titluri de articole senzaționale, precum *Fermier își căsăpește familia; își ia zilele,* amintindu-mi cum îl vizualizasem întotdeauna pe făptaș: o huidumă nebună, păroasă, asudată, cu spume la gură și ochii ieșiți din orbite, ca niște ouă de porumbiță, spintecând aerul cu barda și țipând: „Curvele Sodomei! Odrasle ale Satanei!”, secerându-i pe cei de același sânge cu el, mlădițele lui, ca pe niște puieți, și apoi, cu un ultim strigăt, invocându-i pe Iisus și pe toți sfinții ca martori ai calvarului său, punând mâna pe pușca de vânătoare, încărcată cu alice mari, și zburându-și creierii. M-am tot gândit că poate asta era imaginea adevărată, dar eram sigur că a mea era mai apropiată de adevăr. Că un om care face tot posibilul să distrugă ființele cele mai bune și mai dragi lui se prea poate să fie un lunatic, dar e posibil și să fie altceva, să conțină în

el logica limpede și curată a eternității: poate unul exact ca mine, care a avut sălbatice coșmaruri maniheiste, aflând din ele că Dumnezeu nu e nici măcar o minciună, ci mai rău, că El este mai rău și decât Răul creat de El și lăsat să sălășluiască în inima omului, că Dumnezeu însuși e condamnat și că peisajul Raiului nu e poleit și melodios, ci un spațiu al terorii, întins în beznă, de la o zare la alta… un astfel de om, deci, ar cunoaște adevărul și, cunoscându-l, ar căuta ieșirea cea mai rapidă. Care este să șteargă de pe fața pământului orice urmă și semn al său, iubirea sa, speranțele sale deșarte, jalnicele sale progenituri, vinovăția sa – și să nu se mai lase niciodată păcălit de viață. Ar face-o flegmatic, ordonat, fiindcă n-ar fi indicat să o dea în bară.

— Așa că, uite ce am făcut: m-am dus să verific aragazul – cuptorul și cele patru arzătoare deschizându-le pe toate la maximum un moment și închizându-le la loc. Aveam gaz cât poftești. Avea să-mi ajungă, știam, era suficient. M-am întors la pat și m-am așezat pe marginea lui, așteptând. Eram cât se poate de calm și-mi fixasem totul în minte: prefăcându-mă bolnav când ai mei se vor întoarce acasă, le voi da timp să se culce și apoi, înainte de a miji de ziuă, mă voi scula și-mi voi duce planul la îndeplinire. După care îmi voi pune capăt zilelor. Dar imediat m-am gândit: dar dacă dau greș, dacă se trezesc, simțind că se asfixiază cu gaz? Dumnezeule milostiv ce spaimă de moarte! Trebuiau să treacă pe lumea cealaltă lin și repede, ca în somn. Așa că m-am sculat, am cotrobăit prin cămară în întuneric, am găsit un ciocan cu gheare pentru extras cuie și l-am luat cu mine în pat. Pe urmă am stat pur și simplu întins, cu ochii larg deschiși, așteptând venirea lor, negândindu-mă la nimic, parcă legănat de marile și tăcutele valuri ale singurătății și pustietății, ca un ultim supraviețuitor al biosferei. Apoi, pe neașteptate, mă năpădi un sentiment straniu: mi se

părea că retrăiesc obișnuitul vis, dar nu partea care-mi pustia sufletul – cea cu jeturile de apă, furtuna, vulcanii și țărmul dispărut –, ci partea lui bună, partea frumoasă, sfâșietoare, de care nu mă bucurasem până atunci, și totul mă chema la ea. Am avut viziunea unui tărâm sudic, încărcat cu măslini și portocali înfloriți, plin de fete cu ochi negri, vioi, umbrele de soare și ape albastre, strălucitoare. Erau și niște stânci magnifice și pescărușii plutind în aer, și parcă se ținea un carnaval sau un bâlci: auzeam muzică de coarde de la un carusel, împletită în toată larma, ca un unic fir melodic extaziat, auzeam babilonul fluid al limbilor, vedeam șiruri de dinți albi dezgoliți de râs, ba, să mă ierte Dumnezeu, și miroseam viziunea – adieri dulci de parfum, pini, flori de portocali, fete curate, amestecate toate într-o fermecătoare, binecuvântată mireasmă a păcii, tihnei și bucuriei. Și peste toate astea, cumva neclar și vag, dar îmbrățișând întreaga scenă, o voce de fată care mă striga, o Lorelei sudistă chemându-mă pe nume și făcându-mi semne. Cum zăceam acolo, în unele momente, vedeam tabloul în totalitatea lui și o voce din minte îmi șoptea că era Andalusia, altă voce zicea că erau versanții Apeninilor, alta că era Grecia. Pe urmă, vedeam mici fragmente înveselitoare, aidoma unor diapozitive colorate, iar ochii mei alegeau piscurile, pescărușii ori marea limpede și strălucitoare, ori fetele cu flori înfipte în păr. Urma un val de beznă și nu mai zăream nimic, dar peisajul revenea brusc, într-o explozie de culori – magenta, nuanțe de albastru, cireșiu, verde pal –, și iar auzeam vocea fetei chemându-mă, iar de la o vreme începusem să gem de plăcere în somn, știind că trebuie să mă duc neapărat acolo. În cele din urmă, în plin vis, am perceput un fel de turuială. M-am trezit de-a binelea. Am deschis ochii și am constatat că afară se luminase de ziuă. Roletele erau ridicate și pe toți pereții străluceau

pete de lumină solară, proiectate printre frunzele de iederă. Mirosea a pâine coaptă, iar jos, afară, cineva scosese în curte un papagal care turuia de mama focului.

— Ei bine, nu aveam nici atâta vlagă cât un pui de șoarece abia născut. Și ce hămesit eram! Aș fi putut înghiți o bucată de asfalt. M-am rostogolit încet jos din pat, m-am ridicat în picioare, clipind, și am intrat pe vârfuri în cealaltă cameră, unde Poppy dormea cu Timothy Felicia și cu ăla mic. Dormeau duși. Am deschis ușa de la baie și am dat de Peggy care ședea pe closet în cămășuță de noapte și citea o carte ilustrată. A ridicat ochii spre mine, mi-a zâmbit și a zis „Bună, Tați!", iar eu am vrut să-i răspund, dar limba mi s-a prins între dinți și n-a ieșit niciun sunet. Așa că m-am răsucit pe călcâie și m-am întors în dormitor. Am îngenunchiat lângă pat și, blând de tot, am tras-o pe Poppy către mine. Fețișoara ei era udă, caldă, moale și… ei bine, era fabuloasă! S-a trezit treptat, a deschis ochii și a clipit, i-a închis la loc, pe urmă i-a deschis și a clipit iarăși, a căscat și, în cele din urmă, a vorbit: „Cass Kinsolving, dacă nu te tunzi, am să-ți cumpăr o zgardă, ca la câini." N-am zis nimic, stăteam acolo, îngenunchiat lângă ea, cu capul pe pernă și cu ochii închiși. Pe urmă ea mi-a spus, moale și tărăgănat, dar fără amărăciune în glas: „Sper că azi te simți mai bine, scumpule. Ieri chiar că erai iritat, sper că azi te simți mai bine.". Tot n-am zis nimic: îmi mușcam doar buzele, mângâind-o tandru și simțindu-i coastele mici și fragile sub cearșaf. Apoi am simțit că se mișcă; s-a ridicat puțin în pat și mi-a spus: „Sper că azi-noapte nu te-ai îngrijorat că ne-am întors târziu. Cât e ceasul? Trebuie s-o duc pe Peggy la biserică.". Pe urmă: „Oh, Cass, ghici ce-am făcut? Ne-am dus la piața de păsări și ce crezi că am cumpărat? Un papagal! Un papagal mic, splendid, cu aripile verzi-albastre, dar care nu știe decât limba flamandă! O *bijuterie* de papagal, Cass. Tu

știi flamanda?”. Un moment, mi s-a pus un nod în gât, dar apoi am reușit să-mi pun gura în funcțiune și să zic: „Poppy, scumpa mea, cred că o să plecăm din orașul ăsta. Cred că mergem undeva, mai la sud.” Dar ea nu mă auzise și, prinsă în lumea ei minunată de păsări și papagali, a sporovăit toată dimineața, iar eu, cu capul pe umărul ei, mă gândeam la ziua care trecuse și la noaptea cea lungă, ba chiar și la Vernelle Satterfield, la ce spusese ea despre spiritul divin care, într-adevăr, se scursese din mine și pe care știam că trebuia să-l recuperez, dacă doream să-mi salvez viața.

6

A doua zi, Poppy l-a obligat pe Cass să meargă la doctor. Cabinetul era situat într-un imobil cu înfățișare opulentă, departe, pe Malul Drept, iar doctorul, un austriac flegmatic și conștiincios, cu fruntea ridată, îi ascultă inima, îi luă tensiunea și-i examină pavilioanele urechilor pentru ca apoi, după ce-i făcuse o radioscopie la stomac și-l investigase în toate cotloanele trupului, ascultând și o versiune întrucâtva prescurtată a destrăbălărilor în voia cărora se lăsase, să-i pună sec diagnosticul. Într-o franțuzească uimitoare, cu un accent atroce, plin de r-uri și g-uri guturale, îi comunică lui Cass că, poate cu excepția ulcerului, se bucura de sănătatea unui cal de tracțiune, dar că și un cal putea să se sinucidă lent dacă, în loc să rumege ovăz, se mulțumea să soarbă, la nesfârșit, coniacuri dubioase. Crizele de panică ale lui Cass nu-l mirară pe doctor (deși pacientul abia reușise să-i sugereze cât de devastatoare erau angoasele lui); la urma urmei, mintea nu e o entitate distinctă, separată de corp. Risipește-ți substanța în tinerețe și vei ajunge să regreți. *„Stop trinking”,* îl sfătui el, în engleză, îi prescrise să ia vitamine terapeutice timp de două luni, un barbituric ușor, timp de o săptămână, ca să doarmă mai bine, și un nou medicament, Probantin, pentru ulcerul rebel, aflat într-o stare nu prea bună. Când Cass se pregătea să iasă, doctorul se mai înmuie și-și lăsă jos garda prudentă, punând o mână pe brațul pacientului și spunându-i, blând: „Nu fi prost, ești încă tânăr”. După care îl taxă cu cinci mii de franci, mai mult decât ar fi costat o consultație pe Park Avenue, ceea ce îl făcu pe Cass să se simtă nerezonabil de bătrân.

În ce mai rămăsese din luna mai și pe parcursul verii, Cass urmă un regim la care avea să se refere ulterior drept o „perioadă de o plictisitoare

cumințenie”. Nu i-a fost ușor: se cerea mai multă putere de voință decât credea că posedă, dar o scoase la capăt – în linii mari – și începu să se simtă mai relaxat și mai stăpân pe sine. Respectă aproape (dar nu chiar până la capăt) *ad litteram* instrucțiunile doctorului. Înghiți exact patru cașete cu vitamine și uită de celelalte, care, până la urmă, se topiră și se amalgamară ca niște capsule de gelatină pe polița de la baie. Luă, însă, conștiincios, balsamul contra ulcerului care, după o vreme, opri durerea care-i rodea stomacul; și, lucrul cel mai important, își respectă jurământul de a nu se mai atinge de criminalul coniac. Trecu pe vin. Firește, nu tocmai asta îi prescrisese medicul, dar suporta mult mai ușor vinul decât coniacul și, folosindu-l, putea continua să vadă Parisul într-o romantică aură roz-bombon. Reîncepu să consume hrană solidă. A început să lucreze din nou – nu chiar cu ardoare, fiindcă ceea ce îl deranjase încă îl mai deranja, dar cel puțin atunci când lua în mână un creion sau o pensulă, degetele nu-i mai tremurau de vechea neplăcere și de vechea teamă. Își alungase din memorie acea noapte de Gheena ca pe ceva nu doar insuportabil pentru psihic, dar și absolut incredibil; nu dorea s-o justifice și nici n-o făcea decât abandonându-se din când în când în voia unei blânde reflecții: poate că omul, ca să gândească normal, avea nevoie să fie târât, periodic, la marginea abisului.

Comportarea și atitudinea lui față de viață păreau infinit mai rezonabile. Nu se mai împiedica, umbla frumos, cu capul ridicat, ca să prindă soarele. I se îmbunătățise simțul gustului – o reacție notabilă a alcoolicului reformat –, la fel și vederea. Copiii – multă vreme, niște vagi pete blonde – izbucniră în câmpul lui vizual, frumoși și strălucitori ca un buchet de narcise. Se pomenea frecându-și nasul, în mod inoportun și jenant, de fețișoarele lor lipicioase. Până și părul lui dobândise un luciu surprinzător. Și, cu toate că

dispoziția sa nu devenise chiar extatică („Întotdeauna”, zise el odată, „mi-au fost suspecți tembelii care *îmbrățișează* lumea, și între ei mă includ și pe mine”), se simțea odihnit și mulțumit. Șezând în lumina dimineții la cafenea cu un *crouton* și o carafă de vin (calm preludiu la treburile zilei), privind cu ochii limpezi și ageri vrăbiile din sicamori, bătrânii pietoni sau admirând fustele (fustele, mereu fustele săltărețe, învolburate, dându-i cu tifla!), se simțea adesea atât de independent, atât de viu, încât nu era decât vag conștient de faptul că un nor se interpusese între el și soare, că aerul devenise tăios și că propriul său ochi, privind zidul brusc întunecat al cimitirului din Montparnasse, telegrafiase unui centru necunoscut din interiorul organismului o vagă agitație și o umbră – cea mai insubstanțială umbră – a vechilor sale frici. Atunci își punea întrebarea cât avea să dureze pacea abia regăsită.

Dar iată că într-o dimineață de la începutul lui august, cum ședea și citea într-o cafenea de pe Boulevard St. Germain (logica întregii secvențe de impresii, își va aminti el mai târziu, fusese splendidă, fiindcă tocmai citise măreața tiradă a corului din *Oedip la Colonos* care începe: „Venișii, străine, -n țara cailor/ Frumoși, cum alta nu-i pe-acest/ Pământ! Aici e dalbul Colonos. / Li-e drag privighetorilor/ Aici, cum nu li-e drag vreun alt meleag. / Aici, prin vâlcelele verzui/ Din sumbra iederă le-auzi al lor/ Duios suspin și-ascunse-s prin/ Desișul frunzelor – al zeului/ Frunziș de roade-mpovărat/ Și nebătut de soare ori furtuni” etc. etc.), auzise o voce de femeie, asaltându-i urechea dreaptă, o voce care, lipsită de sens și în același timp semnificativă, avu efectul unei râzători pe care-i erau frecate toate simțurile, făcându-l să ridice, speriat, privirea și să scape din mână volumul întâi din *Complete Greek Drama* de Oates și O’Neill.

— Refuz să plătesc, striga vocea, cu cel mai pur accent din hinterlandul de preerie al Americii. Dacă-și închipuie cineva că plătim șapte sute de franci pentru mizeria asta, nu-i întreg la cap!

Privind în jur, lui Cass îi veni brusc ideea că, în afară de chelnerul înspăimântat, stând lângă cotul femeii, care ridica mașinal din umeri, nu se mai vedea niciun francez. Ca și cum, absorbit de Sofocle, n-ar fi văzut-o pe zâna cea rea făcându-și apariția și transmutând, printr-o vrajă malignă, întreaga scenă la două mii de leghe peste ocean. Cu toate că-și dădea seama că fenomenul nu trebuia să-l uluiască într-atât, nu-și putea reprima un sentiment de spaimă religioasă, în timp ce-și rotea nebunește ochii, căutând în zadar un ochi galic care să-i susțină privirea. Maica lui Dumnezeu, își spuse, mă aflu într-un Howard Johnson's! De jur-împrejur, o mare de aparate foto și de cămăși de sport; larma produsă de compatrioți îi asalta urechile ca zarva unui stol de grauri de pe un gard.

— Willard! insistă vocea. Spune-i să-și vadă de treabă! Pe franțuzește, adică.

Nu, își zise Cass, nici măcar nu o poți imita. Cu mâini tremurânde, ridică de jos volumul și îl deschise: „Sub rouă cerului, și zi de zi, / Dă flori narcisul, flori, tot flori/ Ce fruntea celor două zee mari/ O-mpodobesc din vremi străvechi…"[50]

Ulterior avea să tragă concluzia că fusese o înlănțuire de împrejurări, singura întrebare ce rămânea fiind: cum de nu se întâmplase mai devreme? Ca un alb delfin sălbatic irumpând din străfundurile unei mări opace, amintirea visului avut – siniliile ape sudice, caruselul, fetele voioase – îi țâșni în conștiință, nemaifiind de-acum doar o promisiune sau o speranță, ci mai mult o cerință, un îndemn. Iată cât de simplu era. De ce, se întreba, pătruns de bucurie interioară, trebuise să se scurgă atâta vreme ca să se simtă mișcat?

Plătind vinul, se ridică și se duse agale către cuplul din Baraboo, sau de unde o fi fost.

— Scuzați-mă, doamnă, zise fără ranchiună, cu cel mai tărăgănat accent de Carolina de Sud, trăgându-și basca peste un ochi, când suntem musafirii cuiva, nu țipăm. În orice caz, ne abținem de la *zbierete.*

Ochii femeii se dilatară, ajungând cât niște farfurii – ai fi putut s-o dărâmi cu un fir de pai.

— Păi, de când sunt eu… Willard?!

Dar Cass, învârtindu-se pe călcâie, ajunsese deja pe marele bulevard; se grăbea la Poppy, s-o înștiințeze de plecarea lor iminentă în Sudul însorit.

— Orașul colcăie de americani! strigă el. Du-te jos la St. Germain, să vezi cu ochii tăi. Ciocli, cosmeticiene, *matroanei* Pleavă de toate soiurile. Christoase, Poppy, du-te să vezi. Trebuie s-o ștergem repede de aici. Ne ducem în Italia.

Poppy era disperată. Toată vremea petrecută în Franța tânjise după America, după coasta nisipoasă a statului Delaware, după casa și mama ei; cu toate acestea, se obișnuise cu Parisul, începuse chiar să-i placă, iar Cass știa foarte bine asta, așa că propunerea lui – mai degrabă insistența lui – o făcu să izbucnească în lacrimi.

— Tocmai acum, când începusem să mă simt în largul meu, se văicări ea. Vorbesc și puțină franceză și tu vrei să distrugi totul, să duci copiii într-un climat necunoscut, și așa mai departe! (Se înroșise la față; n-o mai văzuse atât de supărată din ziua când îi murise tatăl.) De ce, Cass? îl întrebă, rugătoare. Dacă e să plecăm, de ce nu ne întoarcem în SUA? De ce, Cass? De ce ești atât de anti SUA?

— Pentru că… răcni el, puțin înfierbântat de Beaujolais. Pentru că… Vrei să știi de ce? Pentru că e țara în care sufletul ți-e otrăvit de o urâțenie pură. Pentru că totul în SUA arată ca o uliță dosnică de lângă autogara din Popughkeepsie,

New York! Pentru Dumnezeu, Poppy, chiar trebuie să reluăm discuția asta? Pentru că, ori de câte ori mă gândesc la State, nu-mi vine în minte altceva decât o stradă lăturalnică din Popughkeepsie, New York, unde m-am rătăcit într-o seară când veneam la tine, și ori de câte ori îmi amintesc de ea mă apucă pandaliile din cauza impecabilei ei urâțenii, încât trec peste mine valuri mari de neliniște și-mi vine să plâng. Nu vrei să mă pun și eu pe bocit, nu-i așa?

— Păi nu, sigur că nu, zise ea, ștergându-și lacrimile, dar, Doamne, Cass, știi prea bine că nu-i *totul* așa. Tu singur spuneai că…

— Nu-mi răstălmăci vorbele! Orice oi fi spus – ca să mai atenuez impresia deplorabilă pe care mi-o face America – trebuie șters de pe răboj. N-a fost decât un moment de slăbiciune. Uite, continuă el, improvizând, am întâlnit odată o femeie din Racine, Wisconsin – *Racine,* spune tu dacă nu-i caraghios! Doamna asta avea o namilă de soț fălcos, care arăta exact ca Monsieur Pot-de-Naz din caricatura lui Daumier, și în ochii femeii, Poppy, jur, am văzut, când m-am uitat în ei, sigla dolarului, ca două simboluri gemene, smălțuite, ale avariției, lăcomiei și corupției. Păi…

— La dracu', Cass, strigă Poppy Tu însuți spuneai că francujii sunt oamenii cei mai avizi de bani de pe pământ. Cum poți avea asemenea idei preconcepute? Și eu i-am văzut pe americanii din Paris. Nu-s chiar atât de răi. Unii nu par nici pe departe atât de amenințători sau de obsedați de bani ca francezii cu care am avut de-a face. Ai prejudecăți, asta e. După mine, e mare păcat să fii pornit împotriva celor de un sânge cu tine!

— De un sânge cu mine? Pe dracu', de un sânge cu mine! Tembelii ăia – *maimuțoii* ăia – să fie de un sânge cu mine? Doamna Willard, poate?! Namila aia necioplită de femeie din Mid-West, cu fața ca un mango strivit, membră corespondentă a Clubului Elanilor? Naiba s-o ia, Poppy, uneori mă

faci să-mi ies din sărite! Cum poți să spui una ca asta? Șoarece de latrină! Ce dracu-ți veni? Asta-i baiul cu afurisiții de irlandezi catolici ca tine. Și mai vorbiți de prejudecățile altora! Sunteți blestemul și lepra rasei omenești! Toată gașca voastră mizerabilă! (Se pomeni agitându-și indexul sub nasul ei, ca un dascăl de școală elementară.) O ceată de țărănoi superstițioși, care se scobesc în nas, răspândiți ca mălura pe tot întinsul Statelor, într-un moment când țara aia mai avea șanse să devină ceva strașnic, când mai existau speranță, promisiuni și o șansă la glorie, și voi, cu consilierii voștri corupți, cu preoții și episcopii bigoți și toată gama de vraci monstruoși, ați contribuit toți la transformarea ei în națiunea de acum: un munte de ignoranță, materialism sordid și hidoșenie! Urâciunea lui Dumnezeu! Toată banda voastră nu-i decât o gașcă de bețivani, de polițai cu funduri grase și slugoi; un popor decerebrat! Ziua Sfântului Patrick la New York! Doamne, Dumnezeule! Tot municipiul la cheremul unor cete de gunoieri și barmani! Și religia aia a voastră! Credința voastră puritană, bigotă, ipocrită, lipsită de orice frumusețe! Dumnezeu mi-e martor că n-aș schimba nicio *bășină* a lui Vincent Van Gogh pe un pumn de perciuni omologați din podoaba capilară a Sfântului Patrick. Ce adevăruri știți voi despre Dumnezeu? Ce puteți…

— Să taci din gură când vorbești despre religia mea, Cass Kinsolving! chițcăi Poppy Slavă cerului, copiii nu sunt de față să te audă cum vorbești! Stră-străbunicul meu a murit de inaniție! Irlandezii erau săraci lipiți pământului când au pornit spre America! Și au avut de înfruntat prejudecăți ca ale tale. Și nu mai tot vorbi de bețivani, alcoolicule! N-am văzut netrebnic mai mare ca tine! Poate că, zise ea, din nou cu ochii scăldați în lacrimi, pregătindu-se de plecare, poate că ai fi mai mulțumit dacă ai avea și tu puțină credință cum am eu. Poate că n-ai mai bea așa

vârtos și ai putea lucra, și atunci nu te-ai mai chinui tot timpul. Și, cine știe, adăugă peste umăr, ieșind demnă pe ușă, poate că ai începe să-i faci pe cei ce te iubesc o idee mai fericiți. Ăsta e purul adevăr.

Și trânti ușa.

— Poate că – mai zise, vârându-și din nou pe ușă fețișoara roșie de indignare –, poate că ți-ai da seama că America e o țară grozavă și n-ai niciun drept s-o critici pentru…

— Am toate afurisitele de drepturi s-o critic! se auzi Cass urlând, cu o notă de autocompătimire în glas. Puțin a lipsit să mor pentru ea! O jumătate din mintea mea, din pacea mea sufletească și din încrederea mea a rămas să putrezească în junglă din cauza țării ăsteia! Dacă eu n-am dreptul s-o critic, cine dracu' are? Cât despre irlandezii săraci lipiți pământului, tot la fel erau italienii. Și jidanii! Dar ei au avut destul suflet și omenie ca să…

— Du-te și te plimbă!

Trânti ușa din nou.

Rușine. O vreme, se simți copleșit de o rușine amară. Nu avusese niciun motiv să vorbească atât de urât cu Poppy. Se întristă și se posomorî. Îl mustra conștiința, simțind, într-un puseu de imaginație, vechea lui teamă combinată cu sentimentul de vinovăție. (Frângându-și mâinile, se gândea: Dar dacă i se întâmplă ceva? Un camion sau ceva asemănător? Doamne, o iubesc pe fata asta!). Dar, întrucât scena mai fusese jucată de ei de nenumărate ori – și, ca o subtilă antitoxină, mii de scandaluri domestice îl imunizaseră la excesul de vinovăție –, asimilă ușor rușinea și-și șterse incidentul din minte. În aceeași zi, ceva mai târziu, după ce Poppy se întorsese cu copiii de la terenul de joacă, avu loc o blândă reajustare a sentimentelor. Iar și mai târziu, seara, când se aflau amândoi în pat, Popy vorbi:

— O, Cass, te iubesc, scumpul meu. Merg cu tine oriunde vrei. (Frecându-l pe burtă.) Cum stai

cu stomăcelul, dragule?

— Ce miroase atât de urât?

— Of, Doamne. (Pe jumătate adormită.) Felicia a făcut caca în pantalonași și n-am mai schimbat-o.

— Iisuse!

— Mă scol să…

— Dă-i pace. Las-o baltă, Poppy Dă-i pace.

Era ca o copilă drăguță. O iubea tare, în felul lui, iar uneori își spunea că poate cea mai mare durere a lui era conștiința faptului că o rănește. Cum putea să-i spună că, de fapt, nu flagelul americanilor îl făcea să evadeze în sud, ci doar această fantezie a ei, indescriptibil de inocentă și totodată extrem de voluptoasă și de seducătoare? Încercă să i-o comunice măcar în gând, dar nu izbuti și adormi.

A doua zi își numărară bani, încasară câteva cecuri de călătorie la evreul guraliv de lângă Flotei du Viile și începură să-și facă bagajele. Câte nimicuri adună o familie într-un an! Apoi, cu stângăcie și oarecum la întâmplare, Cass întocmi un itinerar. Mai întâi, o va duce pe Poppy să vadă Riviera – nu era câtuși de puțin visul lui, dar era Sudul, și de acolo vor merge în Italia, oriunde în Italia…

Undeva, în partea stângă a Văii Ronului, pe calea ferată ce duce spre Sud, spre Cote d'Azur, există un umil mormânt singuratic. Locul e marcat de un puiet de stejar solitar, mutat din solul său originar din apropiere; poate că acum a pierit și copăcelul ăsta, poate că a fost dezrădăcinat de vânt, așa că cel ce caută o relicvă mortuară nu va găsi nimic, în afară de o încâlceală de buruieni incredibil de rezistente, de vânt, soare și vârfurile negre, golașe de stâncă, aureolate de lumină, ce străjuiesc imemoriala curgere a apei. Cass își amintea că mai era acolo și un măr cu trunchiul strâmb, precum și un gard înăsprit de trecerea timpului, așa că, dacă voia, efectuând o

triangulație cu șirul de plopi ce stăteau drepți la orizont, ca o grupă de soldați în uniforme verzi, poate ar mai fi reușit să găsească mormântul acela uitat de Dumnezeu. Era la sud de Lyon și la nord de Valence, unde, când trenul făcuse o inexplicabilă haltă de o oră, coborâseră toți din compartimentul supraîncălzit și zgomotos de clasa a treia ca s-o înmormânteze pe Ursula, papagalița vorbitoare de flamandă. Sfârșitul îi fusese surprinzător de rapid. Din momentul în care, în sălile pline de curenți de la Gare de Lyon, Ursula se oprise din sporovăială ei sănătoasă și pătrunzătoare, se cutremurase, făcându-se un ghem mic și verde, și începuse să cârâie și să se agite, cu un fel de tânguială firavă și senilă, pentru ca apoi să se refugieze bâțâind din cap în colțul cel mai îndepărtat al coliviei, unde, sub ochii lor, penele ei înfoiate își pierduseră lustrul, până în clipa când, cu ochi reumatici și un ultim horcăit din laringe, își dăduse obștescul sfârșit, căzând de pe stinghie cu plescăitul unui mănunchi de pene pentru șters praful și cum formulase Peggy, cea mai puțin sentimentală dintre ei – fără „să-și ia măcar rămas-bun", nu se scurseseră mai mult de două sau trei ore. Cass știa că fusese o întâmplare de rău augur. Copiii mijlocii, Timothy și Felicia, umpluseră vagonul cu bocetele și suspinele lor; chiar și Peggy fusese afectată, chiar și el, Cass. Bebelușul plângea în coșul său, din pură solidaritate, iar Poppy – Poppy se comportase cel mai jalnic, vărsând șiruri nesfârșite de lacrimi, încercând să se stăpânească de dragul copiilor și spunându-i, cu buze tremurânde, ca și cum vorbele ar fi putut ridica o stavilă în calea durerii, țărăncii uimite și transpirate care împărțea cu ei compartimentul, că, cel puțin, *„le pauv' petit perroquet"* avusese „o viață foarte fericită".

Confuzia, suferința psihică, zgomotul deveniseră aproape insuportabile. Tânjind după o băutură – una zdravănă –, detestându-și

autodisciplina greu câștigată, simțindu-se oropsit într-o viață în care anumite momente de nesuportat, ca acesta, nu puteau fi înfruntate decât cu ajutorul unui elixir la care nu mai avea acces, acoperi cu o cârpă neagră colivia papagaliței (de fapt, era din specia celor mititei, cu coadă lungă), le porunci, răstit, jelitorilor să tacă din gură și, trântindu-și o pernă pe cap, adormi. Dar sentimentul că totul fusese o prevestire persistă și în vis. Când trenul se opri și, coborând din vagon, află de la conductor că oprirea va dura, îi urmă pe Poppy și pe ceilalți pe încântătoarea câmpie. Era o zi meridională sclipitoare, uscată, fierbinte și senină, orbitor de albastră, zumzăind de zgomotul nervos al insectelor din iarbă. Poppy ducea leșul cald al Ursulei, învelit în cârpa verde care servise la acoperirea coliviei. Cu această ocazie funebră, fiecare juca un rol: Poppy era mama papagaliței, Timothy – soțul ei afectuos, Felicia – sora mai mică; Peggy, ca de obicei distantă (n-o iertase pe Ursula că o ciupise cu două luni înainte), preferase să-i fie „doar o prietenă, un fel de prietenă-pasăre”, iar Cass însuși, fără să poată alege, fu distribuit în dublul rol de preot și gropar. Pentru Dumnezeu, Poppy, protestase el, cum să fie el preotul? Dar ea îi spuse că putea fi, pentru o pasăre. Era, se gândi el, râcâind cu o piatră o gropiță în solul uscat, o treabă dintre cele mai dezgustătoare și bolnave, arătând cât de departe putea împinge Poppy poezia credinței – poate chiar o blasfemie –, dar, de vreme ce fusese ales preot, preot era, și citi Slujba Morților din cartea ei de rugăciuni, scrisă într-o bombastică latină fonetică, în vreme ce Poppy și copiii stăteau smeriți, cu frunțile plecate, iar călătorii nervoși din tren, făcându-și vânt cu ziare, căscau gura la ei, într-un soi de consternare mută. A dat Domnul și s-a terminat. Au aruncat pumni de țărână în groapă. Cass a plantat răsadul, iar Poppy, ca omagiu floral, a rupt o albăstrea pentru Felicia – pe atunci, în vârstă de doi ani –, care și-o puse în

gură. Rămas bun, Ursula, *adieu,* dulce *oiseau,* adio, adio… Cass era mulțumit că scăpase de limbuția păsării. Dar, în ciuda sentimentalismului siropos, își spuse, în timp ce cortegiul revenea la vagoane în șir indian, că se simțea mișcat într-un chip ciudat și neclar; îl impresionase imaginea copiilor săi, cu toții catolici încrezători în mântuire, stând răbdători, cu capetele plecate, proaspeți și delicați ca florile din jur. În momentul acela – avea să-și amintească el mult mai târziu –, o simțise pe Peggy împiedicându-se și ciocnindu-se de el și, coborând privirea, văzuse ce ochi mari făcuse copila și cum îi ardeau obrajii împurpurați de febră. Știuse imediat că premoniția se îndeplinise. Psitacoză! își spusese. Pasăre împuțită! Febra papagalilor, fatală pentru om. Pe toți sfinții și dumnezeii!

Greșise diagnosticul, dar copila trecuse printr-o boală groaznică, făcându-l să trăiască momente dintre cele mai grele. Portul Toulon, unde ajunseseră după câteva ore de calvar, e aproape identic, ca mărime și aspect, cu Norfolk, Virginia, prezentând ochiului un chei la fel de urât, cu macarale și șantiere de reparat nave, o radă cu apa uleioasă și o atmosferă generală de temporară agitație maritimă. Nu e un loc în care să-ți petreci vacanța, să vizitezi atracții turistice sau să aduci un copil suferind, iar Peggy știuse asta cu mult înainte de a ajunge acolo, era într-adevăr grav bolnavă. Vomase peste tot în tren, corpul îi zvâcnea de febră, frumușelul ei păr blond i se lipise, umezit, de frunte și de ceafă și, după mai puțin timp decât le fusese necesar pentru a traversa Provența, cale de vreo două sute de mile de peisaj sufocant, aproape că înnebunise delirând. În panica lor prostească, în loc să dea fuga la spital, se duseseră la hotel – o clădire ca un șopron, cu palmieri în butoaie la intrare, sugerând întâlniri adulterine și popasuri ale reprezentanților comerciali. La un preț științifico-fantastic *(„La saison, vous savez”,*

se justificase managerul, ca și când la Toulon ar fi existat sezoane), închiriaseră două camere legate între ele, una pentru copiii mai mici, cealaltă pentru ei doi și Peggy. Apoi, chiar sub ochii lor, la asfințit, fața fetiței, culcată pe perna umedă, devenise de un purpuriu aprins, cu excepția unei zone palide din jurul gurii, de un alb cretos, care-i conferea aspectul oribil al unui clovn sulemenit. *„Cest la scarlatine”,* decretă doctorul tânăr și simpatic, chemat în ceasul al doisprezecelea, care nu avusese nevoie decât de o singură privire ca să pună diagnosticul. Apoi, explicând că Peggy contractase o formă extrem de gravă, dispuse să fie transportată la spital. În toată zăpăceala aceea, managerul hotelului izbutise cumva să găsească o bătrână cu înfățișare respectabilă ca să stea cu copiii, iar ei, trași la față, nefericiți, tăcuți, o înveliră pe Peggy într-o pătură și o duseră la spital, pe străzi mărginite de palmieri, într-un taxi care mânca pământul, condus de un maniac conștiincios și îndatoritor. Uneori, viața, își spunea Cass în mașină, ținându-și în brațe odrasla arzând de febră, uneori, viața e mai dură decât războiul. În holul cavernos al spitalului, mirosind a dezinfectant, mohorât și misterios, cu călugărițe în veșminte bej trecând pe-acolo cu pași moi, așteptaseră până dimineața. Nici el, nici Poppy nu rostiseră vreun cuvânt. În zori, chipul doctorului era grav și obosit. Fata nu reacționa la penicilină. Dar poate că era prea devreme pentru o concluzie. Mergeți acasă și odihniți-vă. Reveniți după ora zece. La hotel, bătrâna bonă îi întâmpină cu o mască de îngrijorare și teamă pe față:

— *Les autres aussi,* șopti ea. *Ils ont la fièvre!*

Tot afurisita de scarlatină!

La ora zece dimineața, lăsând-o pe Poppy cu cei mici (după ce un alt doctor venise, cu mai multă penicilină, și apoi plecase), Cass se întorsese la spital. Acolo aflase că Peggy intrase în convulsii; îi făcuseră o puncție la măduva spinării, care

dovedise existența unei complicații: ceva ce suna a infamie și condamnare: meningită streptococică. Nu neapărat rară – explicase doctorul – în cazurile extreme. Cass se furișă în salon și își privi fata; abia respira, iar sub fața roșie ca racul, pielea ei avea un aspect bizar și o consistență ca de ceară. „Oh, copilul meu, nu te duce", șopti el. Perspectivele, doctorului îi părea rău că trebuie să-l anunțe (nesuferiții ăia de franțuji ridicaseră într-adevăr din umeri!), perspectivele, *le prognostique,* nu erau deloc încurajatoare.

Ieșise, ametit, în lumina violentă a soarelui, cu gustul uscat și metalic al spaimei în gură, simțind în mușchi și în oase atingerea cleioasă a morții. Nedormit, cu o durere ce parcă îi despica ochii, nu-și dădea seama cum ajunsese în locul unde era – lângă o dană plină de zgomot, unde plutea o pulbere fină, provenită din cala unui vapor, vântul mirosea puternic a sare și a benzină și un nevăzut ciocan de nituit trăgea prin timpanele lui gloanțe de zgomot pur. Dacă ar fi fost mai puțin derutat, mai puțin epuizat și dezorientat – judecă el mai târziu –, poate că nu s-ar fi lăsat, în momentul acela, pradă fatalismului, dar totul conspirase ca să-l împingă spre un unic gând. Toți copiii mei vor muri. Toți fiii și fiicele mele. Era un gând atât de dezolant încât depășea granițele întristării. Oricât se străduia să scape de o imagine, nu și-o putea alunga din minte: Peggy, prima născută, cea mai dragă, cea mai bună dintre cei iubiți, cu buclele ei încâlcite, fețișoara ridicată spre el ca o floare, ca să celebreze devoțiunea ei, îl săruta întotdeauna în felul următor: apucându-l de urechi, îi răsucea capul ca să-l privească în ochi, ca și cum capul iubitorului ei tată ar fi fost un ulcior. Alungându-și din minte insuportabila scenă, Cass își ridică privirea spre cer: două avioane cu reacție zburau jos, deasupra golfului, mugind; trecură razant peste vapoare și acoperișuri; dispărură. Iubitor? Sigur, își adora copiii, dar cât de puțină iubire adevărată

le arătase, în preocuparea lui obsesivă față de sine însuși! Nu, Poppy era cea care le cumpăra daruri, se ocupa de ei și-i veghea, cea care, deși neorganizată și distrată, îi învățase, totuși, tot ce știau, în timp ce el, mulțumindu-se întotdeauna să-i bată ușor peste fund și să-i lase să călărească pe genunchii săi, zâmbind condescendent la poznele lor, nu făcuse decât să se bucure de ei fără să-și pună vreo problemă. Așa îi trebuia. Era pedepsit acum pentru îngâmfarea sa. Pentru suficiența lui prostească și infantilă. Căci era adevărat, știa asta: printr-un reflex leneș, idiot, de școală de Duminică – o reminiscență, presupunea el, al subtilei influențe religioase a lui Poppy –, crezuse că regenerarea sa din ultimele câteva luni, cumpătarea și relativa sobrietate putuseră, cumva, să șteargă complet de pe răboj anii de instabilitate, trândăvie, risipire, că răscumpăraseră toată perioada aceea – irevocabil, misterios pierdută – când o dusese numai într-o beție, respinsese munca, lăsase nefăcute lucrurile de care ar fi trebuit să se ocupe și, invers, se ocupase de ce nu trebuia. Dumnezeule, își spunea, cu o autentică amărăciune, se comportase ca un afurisit de catolic! Așteptându-se să fie absolvit de păcate atât de simplu! Crezând că o să scape de pedeapsă pe baza premisei prostești că o faptă rea putea fi ștearsă ca urmele de cretă de pe o tăbliță, prin simpla înlocuire a ei cu una bună. Își ignorase propria educație – conștiința că Dumnezeu nu era, de fapt, un creștin mărinimos, benign, care, așa cum își închipuia Poppy, te lasă să scapi cu un sentiment onest de căință, ci un jidan bătrân, câinos la suflet, cu barba năclăită, fulgere în ochi și fumul iadului ieșindu-i pe nări, care gravase Legea în mintea lui Cass în aceeași manieră în care profeții cu ochii nebuni, ce spălau picioarele credincioșilor, străbăteau ținuturile rurale ale tinereții lui, cu bidoane de vopsea, pictând pe toate șoproanele, stâlpii și gardurile arzătorul, nemilosul

slogan: SĂ NU PĂCĂTUIEȘTI! Te prindea El dacă făceai o prostie, iar dacă te prindea, gata cu tine. Asta era concluzia situației lui Cass. N-avea nicio importanță că strigai „Tată ceresc!” sau „Îndură-te spre noi!” sau că te dădeai cu capul de pereți de căință, umplându-te de sânge. El tot punea mâna pe tine, până la urmă. În final, cu aceeași mânie suverană care-i făcuse pe o sută de milioane de iudei să tremure de spaimă la auzul numelui Său, îți sortea o pedeapsă pe măsura păcatului. Ce bine se nimerise, își zicea Cass, ca el, care-și dedicase până acum viața unei autoflagelări lipsite de noimă, să creadă pe jumătate într-un Dumnezeu reprezentat ca un monstru sadic și să tânjească de dorul Lui! Ce bine se nimerea, la urma urmei, ca acel Dumnezeu (avusese El ochiul său lacom, ațintit asupra lui în noaptea aceea nu prea îndepărtată?) să ia acum totul în mâinile Lui răzbunătoare, parcă pentru a-și arăta neplăcerea față de un ins care se străduise într-un mod atât de stângaci, de necoordonat și de zadarnic să dobândească o nemurire fățarnică; să smulgă de la el tot ceea ce era cu adevărat nemuritor. Pe fiii și fiicele lui! Nu conta că erau delicați și frumoși ca niște flori, sau că, prin scurtele lor vieți, nu erau mai mult decât niște mărunte clipiri din ochi în lumina orbitoare a soarelui gloriei Lui. Avea să pună mâna și pe ei. „Ia-i, atunci!”, se auzi Cass șoptind, furios, cu remușcare disperată. „Ia-mi-i! Ia-i de la mine!.”

Mai târziu, într-o locantă de pe chei, încercă să se îmbete cu niște Pemod, dar, cine știe de ce, nu izbuti. Mult, mult mai târziu, se înduplecă să recunoască, totuși, că ceva onest din ființa sa îl salvase de la un ultim dezastru alcoolic. În momentul respectiv, însă, sentimentul că era un netrebnic fără pereche fusese aproape de nesuportat: intuind că, într-un mod ambiguu, secret, deznădăjduit, iremediabil, era nemesisul propriilor săi copii și că Dumnezeu, oricine era El

– El, care, precum o fantomă neastâmpărată, își schimba încontinuu forma și substanța în ființa sa îl încurajase să comită crima, se înapoie la hotel ca să-i comunice lui Poppy ultimele noutăți despre Peggy, plângând amarnic tot drumul, de fapt, urlând îngrozitor de durere.

Dar unul dintre aspectele entuziasmante ale vieții este că, uneori, cele mai grele încercări au, miraculos, un final fericit. Nu există ieșire! Ăsta e sfârșitul! Mor, Egipt, mor! Și dintr-odată, iată-ne relaxați lângă foc, vorbăreți, lăudăroși, cu fețele radioase, în timp ce povestim despre calvarul din care am ieșit cu bine, ale cărui amănunte ne sunt încă vii, dar tot mai șterse. În cazul nostru, copiii și-au revenit complet în treizeci și șase de ore. După doze uriașe de penicilină, Peggy își reveni și ceru, strigând cât o ținea gura, *de la glace au chocolat,* iar Timothy și Felicia, tratați și ei cu același atotputernic leac, deși făcuseră forme mai ușoare, scăpară de erupții și de febră, iar spre sfârșitul celei de a doua zile se dăduseră jos din paturi, pe furiș, ca să tulbure, cu răcnete voinicești, liniștea coridoarelor hotelului. Cât despre bebeluș, el era protejat de imunitatea specifică vârstei și nu se îmbolnăvise defel. Peggy petrecu o săptămână în convalescență, timp în care medicii se asigurară că nu suferise niciun rău ireversibil, apoi avură de achitat niște facturi uriașe, dar în mai puțin de zece zile – când toți omorau țânțari pe plaja pietroasă de la Hyeres, unde închiriaseră o cabană – nu mai exista niciun indiciu (În afară de prosoapele înșirate la uscat pe sârmă, pe care scria *Clinique de Provence, Toulon)* că familia fusese devastată de boală. Poppy, udă, bronzată, arătând înșelătoare, într-un bikini cu buline mari, striga de pe malul mării: „Uite-l pe Tați! Cass, hai și înoată cu noi!”. Dar Cass, în tenișii și o cămașă bufantă, sugând acadeaua cu gust de Pemod care-i ținea loc de băutură, suferind de o ciupercă la picior, căpătată cine știe unde, prefera să bată în retragere la umbra

din cabană. Numai el rămăsese sumbru, detașat, abătut…

„Aici totul arată ca în pânzele pictate de Cézanne la L'Estaque", notase el în carnet într-o zi, marcată vineri, 24 august, „adică lumină subtropicală orbitoare, nuanțe de verde și de albastru, amestecate atât de violent încât simți că TREBUIE, cu orice preț, să descoperi misterul dindărătul spectrului. Cu toate acestea, nu pot mișca un deget. (Observ *en passant* cum jurnalul sau carnetul ăsta se mișcă în cercuri, aceasta fiind prima însemnare de când, la Paris, demult, blocarea măruntaielor & paralizia erau la fel de fierbinți și greu de suportat ca azi.) Ieri, înarmat cu uneltele meseriei, simțindu-mă și eu o dată, în mod ciudat, lipsit de lașitate, m-am dus la Porquerolles, așteptându-mă să găsesc, tupilate în caprifoi, o mână de bacante, un grupuleț de naiade și un mănunchi de spiriduși ai apelor în culori asortate. Tot ce am găsit au fost câteva sute de vânzători de automobile din Geneva la o convenție, așa că m-am așezat pe o stâncă de pe malul mării & am adormit buștean. Locul ăsta NU este cel din vis. N-am mai avut visul – probabil sunt prea sănătos și îmi lipsesc nervii zdrențuiți și ficatul bolnav de la Paris. Mai că aș risca CEALALTĂ parte, ca să-mi fie lucrurile rânduite clar în cap din nou. Poppy & copiii – fericiți ca niște păsărele, dar eu mă simt aici ca la Daytona Beach, asediat de hoteluri și de barbarie. Francezii în vacanță îi întrec pe toți oamenii din lume – inclusiv pe compatrioții mei, aflați vara în vacanță la Cape Cod sau Myrtle Beach, S. C. – în obrăznicia vulgară a vorbitului tare, ceea ce n-aș fi crezut că e posibil. Dar poate că totul e o reflectare a ceva ce mă supără și nu-mi dă pace. Oricum, trebuie s-o abordez calm dar ferm pe P. Și să-i explic îndată că unica salvare a omului se află la Roma (ORAȘUL), de unde, la urma urmei, vine și poate că asta va fi soluția. Până una, alta, mă minunez și sunt copleșit de

voința vis-à-vis de criminalul făcut din struguri. Primul semn vag de regenerare. Foarte vag. Ochii ageri ca niște lentile, simțul mirosului ca al unui câine de vânătoare, poftă de mâncare care ar face de râs o crescătorie de porci & Leopold nu s-a manifestat de trei luni încheiate – deși asta n-ar trebui să mă surprindă, de vreme ce cioplitorul de oase de la Paris mi-a zis că simpla abstinență poate vindeca instantaneu un ulcer. Cât de dureros de fine îți pot ajunge simțurile! Coasta mării descrie un arc de cerc lung și alb către Corsica& pescărușii sunt ca niște petale plutind pe un ocean de acvamarin pur, iar tonurile de verde, șocant de hirsutele, aproape radioasele și totuși dulcile tonuri de verde ale uscatului ce mărginește totul sfidează orice imaginație. Este un Cézanne în realitate. Sau mai degrabă un KINSOLVING, în viziune pură. Dar, cumva, BUCURIA este exclusă – bucuria nu face parte din peisaj – și din cauza asta nu pot să ridic un deget. Poppy are pe sobă ceva oribil, care fumegă. O văd în mare cu copiii, împroșcându-se cu apă. Un pește sare din apa albastră, sus de tot, ca o săgeată de argint. Peste tot, un fel de pâclă, insinuantă pe care o observi abia târziu, învăluind totul – linia țărmului & verdele înflorit & pescărușii-petale –, făcând oarecum neclar și murdar tot peisajul marin (ca imaginile din Veneția ale lui Turner), inclusiv feribotul de la Porquerolles, care se leagănă pe mare ca o copaie, emițând rotocoale de fum negru. Formidabil! Și nu pot mișca un deget. Am citit cândva un eseu – de Montaigne? – în care se spunea că omul nu trebuie să urmărească niciun scop a cărui îndeplinire nu-i procură cea mai mare bucurie dezinteresată. Ceea ce face din mine, evident, un scrântit. Cel puțin eu am acceptat într-un fel această etichetă – ceea ce înseamnă că, oricum ai privi chestiunea, am depășit stadiul ignoranței. Fără niciun motiv (poate din cauza aerului călduț, poate din cauza ticăloșiei din sufletul meu, în mod clar de nește rs) mă

pricopsesc cu o erecție. În mai puțin de zece minute pot desena un tablou cu doi adolescenți lascivi de cincisprezece ani regulându-se, care i-ar face să se furnice scalpul celui mai dat prin ciur și prin dârmon pornograf din Montmartre. Ar putea fi o bună meserie de rezervă. Dar ceva mă reține acum. Îmi oțelesc șira spinării. *L'âpres midi d'un crapaud.* În Acadia pustie a sufletelor noastre, ne-au mai rămas, totuși, poftele. Cine spunea asta??

(Mai târziu. Amurg.) *Un peintre manqué* ca mine presupun că poate încerca oricând să scrie note, precum Delacroix, cel care a făcut din asta o treabă excelentă, pe lângă faptul că a fost un pictor onorabil, în maniera lui personală, ori ca Berlioz, despre care se spune că a servit mai bine literatura decât muzica. Cine susținea că pictorii nu au acces la limbajul articulat?? Oricum, e o explicație rațională. Oricum, s-o ia dracu'! Ceva ciudat: mergând cu autobuzul în oraș azi după-amiază, în căutarea unui medicament pentru degetele de la picioare care-mi supurează, mi-a venit ideea că în mai puțin de o săptămână împlinesc treizeci de ani și am fost extrem de șocat – deși presupun că șocul de a împlini treizeci de ani e cel mai excitant lucru din lume. *Dans le trentième an de mon âge* etc., etc. M-am tot întrebat dacă e adevărat ceea ce auzisem, că, dacă un om până la treizeci de ani n-a văzut, prin propriul său sânge & sudoare & trudă, o lucire a succesului & realizării, după aceea e prea târziu. Bănuiesc că-i mai mult decât adevărat – mai ales când e vorba de lumea dinafara afacerilor & business-ului, adică de artă –, dar, iarăși: dracu' s-o ia, pe bune. Eu, cel puțin, pricep calitatea & cantitatea a ceea ce posed: adică o misterioasă ură de sine, atât de lipsită de mândrie și de cuprinzătoare încât i-ar face pe un Hitler sau Himmler să se înroșească de invidie și pe care cel puțin o înțeleg îndeajuns ca s-o mențin (În linii generale) în limitele bunei cuviințe. Poate că, într-o bună zi, am s-o sondez. Până atunci, voi încerca

să nu mă rușinez prea tare de ea, să-i cânt în strună și s-o tolerez, așa cum aș tolera o răceală despre care aș ști că va dura o viață. Chiar dacă, după cum spunea Montaigne, e emoția cea mai bestială din toate câte îl pot afecta pe om. Este ceva al meu. Permite-ți-mi să sufăr de ea. (Timothy tocmai a intrat în casă, urlând din toți bojocii că a fost mușcat de nas de un crab. I-am sărutat rana, l-am oblojit și a plecat, spunând, fericit, că e bolnav de crabită. Pe asta nu știu de unde a mai scos-o.) Amurgul este magnific aici. Pare asortat cu marea, care seamănă cu un lac placid și sugerează tăcute luări de rămas bun & pașnice finaluri de idile, pe când zorile sunt pentru ocean & numai pentru ocean, care are nevoie de începuturi năvalnice și de un răsărit ca o izbucnire de fanfară. Poate că explicația stă în aerul de aici, în limpezimea lui, în relativa agitație sau în reducerea umidității la asfințit – nu știu exact. Culorile sunt deja ca un model arhetipal al impresionismului, gata făcut – nu e de mirare că băieții au pictat cum au pictat. Intră una în alta, cerul e deja de smoală și presărat cu stele, dar nu sunt cu adevărat discrete, ci topite una în alta, combinate, profitând atât de ultima dungă de soare de la orizont cât și de apa albastră, de un albastru uimitor la această oră. Totul într-o singură bucată. Și mai aproape, Poppy și copiii pe plaja de pietriș, nu mai mare decât o batistuță, încă jucându-se și strigându-se în amurg. Dacă aș fi măcar pe jumătate bărbat, aș merita toate astea. Vorbesc serios. Să nu crezi în mântuire, să porți pe cap povara necredinței ca pe un pietroi de neclintit și, totuși, în momente ca acesta (calm & senin), să vezi revărsate peste ceruri și peste nisipurile tăcute atâta frumusețe & măreție și să vezi toată certitudinea & dulceața cu care cei proveniți din carnea & sămânța ta se hârjonesc în afara timpului, neobosit, pe țărm, și tot să nu crezi – e ceva care mă îmbolnăvește până în străfundurile inimii. Ar fi trebuit să cresc în Nord, în suburbiile din N. Y.,

Scarsdale sau așa ceva, unde n-aș fi deprins niciodată gustul dorinței ori al setei ori al dorului & aș fi sfârșit pe Madison Avenue, desenând flacoane pentru deodorante, fără știința sau înțelegerea singurătății paralizante a fiului rătăcitor dezmoștenit. Până una-alta, mi-e o sete teribilă, o sete ca a muribundului care vede în minte șuvoaie de apă răcoroasă curgând de pe înălțimile Himalayei, cu mii & mii & mii de kilometri mai departe decât visele lui cele mai nebunești; mi-aș vinde sufletul pentru un strop din apa asta. Poppy, micuța nimfă poznașă, ține totul sub control, fără zbucium sau greutate. Uneori, mă gândesc că relația noastră este aidoma concubinajului dintre o zână și o campioană la trântă. Toată numai armonie nearmonioasă. Aseară i-am spus ceva despre ce mi s-a întâmplat la Toulon. Un lucru banal & trivial. Copiii aveau o înfățișare sănătoasă & erau bronzați & fericiți și i-am zis că ăsta era un lucru splendid, minunat, povestindu-i cum, un lung moment teribil, mă gândisem la Toulon că sunt, cu siguranță, pierduți cu toții. Vai, Cass, mi-a replicat ea, cu un fel de pufnit nonșalant, cum Dumnezeu ți-a venit ideea? Eu am fost tot timpul sigură că se vor face bine. Iar eu am întrebat-o de ce fusese sigură. Păi, mi-a zis, eu aveam CREDINȚA, asta e tot, prostuțule. Atunci mi-am ieșit din fire și am îndrugat ceva de genul: Credință pe dracu', te-a scos din belea un om pe nume Alexander Fleming, proastă ce ești, penicilina & îngrijirile medicale în valoare de 75.000 de franci, produsul, nu al credinței în niște vertebrate gazoase și imponderale, mai ales într-una hermafrodită, incestuoasă și de trei ori damnată, ci al credinței proprii a omului, poate vanitoasă, dar oricum credință în decența & perfectibilitatea lui greu câștigate & preocuparea lui pasionată față de destinul lui agonizant, muribund, pe planeta asta ca un tăciune pe jumătate ars, pe care nu el a cerut să locuiască. Nu o NĂLUCĂ, i-am zis. Ceea ce n-

a defazat-o deloc. S-a mulțumit să caște și să mă facă terorist intelectual, probabil unica expresie polisilabică pe care o cunoaște. Pe urmă a spus încă o dată, ferm & definitiv: eu am credință. Apoi a umplut biberonul, storcând puțin lapte din țâța ei mititică, i l-a pus în gură bebelușului & s-a întors pe o parte și a adormit acolo, încă hrănind copilul. Ar fi morți cu toții dacă nu era asta, am strigat, dar ea nici nu s-a mișcat. Ce e de făcut? Ea dă & iubește, eu iau & gata.

(Mai târziu – mult mai târziu. După miezul nopții.) Liniște totală. Doar țânțarii & un reflector scăpărând între insule și ceva ce departe, spre Est, arată ca o perdea de fulgere, vestind o furtună dinspre Italia sau de altundeva. E atâta liniște încât îmi aud ceasul ticăind. Ar fi bine să scriu cât de cât constant în carnetul ăsta. Curios cum, la un moment dat în seara asta, mi-am amintit pentru prima dată de când eram copil ce mi-a spus cândva Unchiul: dacă te roade ceva și nu-i dai nicicum de capăt, du-te în pădure și taie un copac. Ceea ce e perfect, mi-am spus, cât timp ești băiat tânăr, într-o stare de curățenie & grație & inocență, înainte de momentul când devii brusc bărbat, la 30 de ani, fără ca în deșert să existe vreun pom pe care să-l tai & chiar dacă ar exista un afurisit de pom, fără să ai topor sau bardă cu care să-l dobori. Ceea ce, prin asociere, m-a dus cu gândul la venirea mea la N. Y. După război, plin de avânt & elanuri & gata să mă spetesc ori să mor pe altarul artei – un țărănoi necioplit din Carolina, cu părul încă plin de pleavă & asta în pofida a patru ani în Marine Corps & apoi, după toată truda & transpirația, mi-am dat seama că pe toată lumea o durea în cot. Sau băiețașul ăla evreu – Dorman? Dorfman? – stând în ploaie pe 14th Street, cu părul zbârlit, vopsea pe mâini & dorința de a ucide în ochi, strigând: Nu vreau nimic, tot ce vreau e să mă dăruiesc pe mine însumi & porcii ăștia sunt prea orbi ca să mă vadă, darmite să mă primească, o să treacă prin viață fără

să lase vreo urmă & și-o merită. Sunt o rasă de nulități oarbe, striga el & după trei zile l-au găsit în gaura lui din zid, spânzurat de contorul de gaz. Nu știu, poate că paralizia era deja în ofensivă de pe atunci. Nu-mi dau seama ce s-a întâmplat. Poate că ei ne merită & noi îi merităm pe ei & culpa se poate împărți exact în două. Acum mi-e somn. După cină am riscat o degustare de vinuri care nu pare să-mi fi făcut rău, așa că poate îmi merge din ce în ce mai bine & într-o bună zi voi fi capabil să-mi consolidez fundația, dacă nu pentru propria mea glorie, atunci de dragul celor mai blânzi & mai dulci & mai dragi, care au apărut deja după mine. Așa că mâine sau poimâine am s-o anunț pe Poppy că mergem în Italia, țara de lapte & miere & ne vom îmbarca într-un tren personal împreună cu copiii noștri cu picioarele grase & coji de portocale & ciocolată topită & păpușele de cauciuc și iarăși vom pleca hai-hui, aplecându-ne pe ferestre, strigând la revedere Franța, *adieu beau pays,* adio frumoase meleaguri".

Florența, cu splendoarea ei care rănea ochiul și te intimida, era prea frumoasă ca să rămână mult timp acolo. La mijlocul lui septembrie, Cass și tribul său locuiau deja la Roma, într-un apartament neînsorit – posibil, o replică a celor din Brooklyn – pe Via Andrea Doria, nu departe de limita vestică a orașului, la o distanță pe care Poppy o putea parcurge pe jos de Vaticanul care-i domina, strivitor, conștiința, într-un fel în care Mecca nu izbutea s-o domine pe a niciunui musulman habotnic. Pășind pe frânghia nesigură a respectabilității, Cass era când bine, când prost dispus, alternând osanalele pentru sănătatea sa regăsită cu negre depresii ale căror cauze nu le putea repera.

În Roma, lucrul care-l contraria și-l enerva cel mai tare, în legătură cu strania cursă cu obstacole din mintea sa, era că, oricât de mult se străduia,

indiferent în ce combinație isteață își plasa pariurile, părea sortit să piardă la infinit. Ca, de exemplu, atunci când, prin puterea voinței, sau poate din disperare sau altceva, se sili să urmeze o cale sigură și se lăsă de băut – sau, în orice caz, se lăsă pe jumătate – și deveni, într-o altă duzină de privințe, un bun tată de familie, luptând să atingă idealul luminos de *mens sana* etc., distanțându-se de seducătoarea viață de noapte, de reveriile erotice și de mofturile acre, semi-suicidale, spălându-se pe dinți de două ori pe zi, lustruindu-și pantofii și împrospătându-și respirația cu Listerine – când făcea toate astea, existau, cu adevărat, beneficii și binecuvântări evidente, cea mai importantă fiind că începuse, pur și simplu, să funcționeze biologic precum o ființă omenească. Își reapropiase lumea gustului, a văzului și sunetelor – toate dulcile senzații pe care Natura le ținea la dispoziția celui mai necomplicat dintre muritori; din aer picura lumină, nările îi fremătau de mirosurile demult uitate, se simțea în stare să trăiască până la o vârstă pârguită și înaintată. Totuși starea asta, ca atare, avea unele neajunsuri drastice. Predominant între ele era faptul că, pe măsură ce se apropia de starea de înfloritoare beatitudine – omul armonios, funcționând cu toate facultățile dăruite de Dumnezeu în condiții optime –, se vedea, paradoxal, mai aproape de a deveni un tânăr simpatic și surâzător, un soi de eunuc emoțional, a cărui parte esențială a sinelui, cea care vede lumea cu pasiune și nesăbuință și care se cere biciuită, exacerbată, chiar împinsă spre nebunie ca să-și păstreze capacitatea vizionară, fusese extirpată. Dacă reflectai temeinic, teoria aceasta nu era pur romantică: simplul adevăr era că devenise o ființă anostă. Evident, în cele din urmă, se eliberase de vraja neliniștită care îl prinsese în mreje pe plaja de la Hyeres și începuse, pentru întâia dată în acel an, să lucreze serios, dar pictura sa – nu putea ignora acest fapt – era plată, stupidă,

sterilă, cu toată găunoșenia artei produse în sala de clasă ori la academie. Ochii continuau să-i fie „ageri ca niște lentile”, urechile îi erau acordate la muzica Romei ca niște trestii cântătoare. Iar ulcerul său, Leopold, stătea liniștit ca un hârciog. Totuși, nu încape îndoială că există și ceva numit exces de bună-stare: în pofida tuturor avantajelor, simțea că, înainte de a atinge vârsta venerabilă și pârguită, ar fi putut foarte bine să piară din cauza sănătății imaculate, a bunelor intenții și a plictiselii.

Dar, dacă toate erau adevărate, nu mai puțin adevărat era faptul că nu-și putea permite să repete beția de câteva luni care-l adusese pe ultima treaptă a decăderii la Paris. Amintirea ultimei zile și nopți îi zăbovea în minte ca ecoul stins al unui coșmar, momentele ei de frumusețe încremenită îi erau gravate clar și distinct în memorie, dar umbrite, malignizate parcă de aripile umbroase ale nălucilor și strigoilor. Era suficient să se gândească la ele ca să-l apuce tremuratul. Orice cale ar fi urmat, era sortit să piardă.

Uneori, își spunea, uneori cred că ar fi fost mai bine să rămân la New York. Aș fi putut deveni un pictor expresionist abstract, aș fi fumat marijuana, lucru mai sănătos decât băuturica, și aș fi fost o afurisită de realizare a administrației Eisenhower. N-aș fi consumat nimic din ființa mea, aș fi fost dat dracului de șic și aș fi făcut o căruță de bani…

Dar, iarna, Roma poate fi fabuloasă, măreață. Deși banii i-au provocat dureri de cap o vreme, într-o zi dădu peste el norocul sub forma unui cec restant din polița de asigurare militară; cu o parte din sumă își cumpără un scuter la mâna a doua (poate a treia) și începu să dea ture prin oraș, cu fular și mănuși, cu ochelari fumurii și basca trasă peste urechi, ca să le apere de ceața și umezeala Tibrului. În acel anotimp, americanii nu erau prea numeroși, ceea ce-l făcea fericit. Putea vizita toate punctele turistice, ba chiar mai mult decât atât.

Când ochii îi oboseau de atâtea muzee, galerii și biserici, de Domenichino, și Guido Reni, și Tiepolo, și o hoardă de sacri înaintași ai săi mai puțin celebri, ședea în cafenele, examinând cu atenție profiluri de cetățeni romani, trăgând cu urechea la orice și, cu moderația mâhnită a unui prelat îmbătrânit, gustând din *fiaschi* de vin alb roman, șambrat. Romanii îl făceau să se simtă mai sociabil. În momentele de bună dispoziție, se ducea la cafenelele aglomerate din Trastevere, unde polemiza cu barmani sau discuta cu bunici erudite, deținătoare de pisici, cu un mincinos bătrân și scofâlcit – stâlpul unui bar –, care pretindea că participase la asaltul de la Porta San Pancrazio, alături de însuși Garibaldi, și cu un grup zgomotos de tineri comuniști; aceștia, fără excepție, își doreau din tot sufletul să emigreze în America, dar îl simpatizau pe Cass tocmai fiindcă ura acea țară la care toți râvneau și-i cântau serenade la chitară. Astfel, își însuși o italiană mai mult decât rezonabilă, ceea ce nu era mare scofală, dat fiind că descoperise cu mult înainte, în Franța, că avea o anumită înclinație pentru deprinderea limbilor străine; unicul talent real cu care fusese înzestrat, își spunea uneori, melancolic. Oare unde citise că majoritatea psihonevroticilor erau poligloți? Gândul îl tulbura periodic. Când era mai prost dispus, iar Poppy o ducea pe Peggy la școală, ori, în stilul ei de bună gospodină, mergea în pelerinaj la sfinții favoriți, târându-i pe copiii mai mici de la o biserică la alta, Cass rămânea acasă, în apartamentul din Canarsie, fumând trabucuri siciliene, gemând și pictând pânze anoste. Uneori, asculta discuri la gramofonul care aproape că-și pierduse timbrul originar. Alteori, citea din Sofocle, care, fără excepție, îl uluia și-l enerva, provocându-i o umezeală a palmelor; mai des decât era dispus să recunoască, citea *Oggi,* sau mai bine zis, deoarece nu putea citi limba, se uita la poze și – ca toți bărbații, cu excepția celor total

apatici – saliva admirându-le pe Gina Lollobrigida, Silvana Mangano sau Sophia Loren; fotografiile cu tornadele din Texas și crimele din Illinois *(un triplice assassinio a Chicago),* cu cadavre aliniate și acoperite cu cearșafuri pătate de sânge, îi provocau inedite încântări. Uneori, dormea ziua întreagă. Alteori, nu făcea decât să stea și să cugete – inert, cu gura seacă, lipsit de nervi ca o piatră, întrebându-se ce anume îl rodea pe dinăuntru. Din când în când, își însemna gândurile în jurnal. Se purta frumos cu Poppy și copiii. Nu făcea niciun rău nimănui; nici sieși, nici altora. Petrecu în felul ăsta câteva luni bune la Roma.

Și iată că, într-o perioadă mai rece și mai instabilă din luna martie (Întâmplător, era Săptămâna Mare, își amintea Cass), surveniră o serie de evenimente neplăcute, care, încă o dată, îl trimiseră spre Sud, spre Sambuco.

Lucrurile se întâmplară în felul următor. Poppy, a cărei activitate religioasă fusese intensă în Postul Paștelor (uneori, Cass își spunea că dacă mai vine cu un pește acasă o s-o sugrume), ajunsese la apogeul fervorii evlavioase în Săptămâna Mare. Neobosită, se dedicase feluritelor ritualuri și obligații complicate, dând fuga, pe ploi torențiale, la diferite Stațiuni – orice o fi vrut să însemne asta –, iar la una dintre ele, Cass nu știa la care, la biserica Santa Maria Maggiore, poate, ori la cealaltă, cea cu fresca lui Giotto, San Giovanni din Laterano, întâlnise un cuplu de americani, familia McCabe. Simpla cunoștință cu cei doi, avea să-și spună mai târziu Cass, ar fi putut fi un lucru bun și niciodată n-a fost sigur din a cui vină relațiile cu americanii se amplificaseră atât de mult (nu putea fi vorba de Poppy, care era mereu temătoare; Cass avut mai târziu o viziune cu McCabe: cu brațele ca niște șunci și buzele groase, cu nas concav de Galway și un aparat Rolleiflex bălăbănindu-i-se pe piept, stând în mijlocul îmbulzelii și tresărind în sinea sa când privirile îi aterizau pe chipul lui

Poppy ce radia pietate). În orice caz, cineva înjghebase o conversație. Total neștiutoare, Poppy se atașase de pelerinii aceștia și comisese grava greșeală de a-i invita acasă. Sosiseră târziu, după-amiaza; molecule de ploaie pluteau în aer, un fel de burniță uleioasă, totul era cenușiu, iar Cass, el însuși fumuriu ca o scrumbie, își petrecuse ziua reflectând la noua lor stare financiară precară. McCabe, un fanfaron de vreo treizeci și cinci de ani, într-un raglan și cu o șapcă în formă de potcoavă, zâmbea tot timpul. Lucra (ce ironie amară!) în comerțul cu amănuntul, de vinuri, la Mineola, New York; se referea la Poppy drept „dulceața asta de aici", iar lui Cass îi spunea „amice". Nevastă-sa, care-și purta părul cârlionțat peste o frunte cam îngustă (poate tocmai ca s-o ascundă), era o tânără matroană ștearsă, urâțică, asexuată, pe nume Grace. Lui Cass nu-i venea să creadă că toate astea i se întâmplau lui.

— Ce Dumnezeu ți-a venit? o întrebă pe Poppy în bucătărie, cât putu de încet, în timp ce ea pregătea cina. I-ai invitat până și la masă!

— Păi, îmi pare rău, Cass, răspunse ea cu hotărâre. Dar s-au purtat foarte frumos cu mine. M-au tratat cu *gelato,* și așa mai departe. Și, după ce am vorbit puțin, mi s-au părut îngrozitor de singuri și de derutați. Sunt simpatici. În plus, adăugă ea cu tristețe în glas, întorcându-se ca să-l privească, niciodată nu ne întâlnim cu americani – niciodată! – și eu, una, m-am săturat de treaba asta!

Ceea ce, Dumnezeu știa, era foarte adevărat. Cass se gândi melancolic (de dragul lui Poppy) că renunțase în asemenea măsură la legăturile cu țara sa de baștină, încât putea număra pe degetele de la mâini și picioare totalul cuvintelor în limba maternă, schimbate cu cineva din afara familiei, cu niște compatrioți. Acest lucru, însă, nu-l oprea să fie enervat de întâlnirea cu McCabe.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu trebuia să pescuiești o pereche de *Micks*.[51]

Și încă din Mineola…

— Nu mai vorbi de *Micks,* strigă Poppy, cu bătătorul de ouă tremurându-i în mână. Eu sunt o *Mick,* copiii tăi sunt pe jumătate *Micks,* iar tu ești cel mai mare bigot pe care-l cunosc! Am…

— De ce n-ai invitat o pereche de instalatori și o jumătate de duzină de Old Fellows[52]?

— I-am invitat pe ei și gata, acum mai taci din, gură!

La cină, care consta din *merluzzo* – un fel de cod uleios – și spaghetti, McCabe, ignorând pânzele și vopselele răspândite în toată încăperea, îl întrebă pe Cass care era „linia” lui. La primirea informației, rânji și se strâmbă, dar nu comentă. În Cetatea Eternă nici Fariseul nu-și permite să disprețuiască arta. Conversația se deplasă, cum era firesc, la chestiunile de spirit ale sezonului.

— Părintele Cleary zise Grace, știți că am venit împreună, susține că Papa va fi canonizat într-o bună zi. Oricum, așa se zvonește.

— Știți cum sunt zvonurile, replică, scoțându-și un os de pește dintre dinți, Cass. Știți cât de rapid se răspândesc. Cât ai zice pește. Zgomot și furie, semnificând *niente.*

Urmă un moment de tăcere, o sugestie aproape sonoră de cuțite și furculițe încremenite în aer, suspendate. Apoi, când Cass își ridică privirea, Grace zise, cu o asprime greu de distins:

— Pe drum încoace, soția ta ne-a spus că nu ești… că nu ești catolic.

„Al dracului de corect. Nu sunt un afurisit de catolic.” Răspunsul i se ridică, pulsând furios, în laringe, unde mai că îl vedea, cu ghilimele cu tot, dar cuvintele nu fură rostite.

— Așa e, zise el, în schimb. Nu m-a prins morbul.

Fierbând, reuși să termine cina, scobindu-se mereu în dinți și ridicându-se de nenumărate ori ca

să meargă la baie, și apoi plutind pe coama propriilor lui gânduri, desenând, leneș, cu coada lingurii cercuri pe fața de masă, în timp ce în jurul lui se despirala o conversație puerilă – despre Papa Pius, pe care familia McCabe nădăjduia să-l vadă în carne și oase, la o „odiență", despre Cardinalul Spellman, un om mai puțin gras – cuvântul folosit de Grace era „corpolent" – decât arăta în poze. Profund impresionată de aceste noutăți, Poppy le-o luase, totuși, înainte, întrucât îl văzuse deja pe Papă („de foarte aproape"), și trăi un modest moment de glorie când, la îndemnurile însuflețite ale lui Grace, reuși să-l descrie pe Sfântul Părinte: mâinile, tăietura nasului, mărimea inelului sau a inelelor; „un bărbat frumos și slăvit", conchise ea, cu ochi strălucitori, alunecând în jargonul ei ancestral.

— Iertați-mă, zise, abrupt, Cass. Ceva îi tulburase memoria; îl zgândărise și înainte, îl zgândărea și acum. Știți cum, întrebă, aproape pufnind în râs, știți cum îi spun cardinalii de la Vatican cardinalului Spellman?

— Nu, cum? se încruntă Grace. Cardinalul Spellman.

— Ghiciți!

— N-am cum să ghicesc, ripostă ea, cu speranță în privire.

— Shir… Pe Cass îl apucă un râs atât de puternic încât abia reușea să formeze cuvintele. Shir… în convulsii, își apăsă fruntea cu palmele, inspirând slab. Shir… O, Christoase! Shirley Temple!

— Cass! țipă Poppy

— Nu, pe cuvânt. (Cass chicoti, privind mutra scandalizată a lui Grace.) Vine în zbor din Statele Unite pe un Super Constellation…

— Cass! repetă Poppy

— Nu, pe cuvânt. Știu de la un *preot,* nu vă supărați. Aterizează la Ciampino și la Vatican se răspândește vestea că *Shirley Temple e arrivata!*

— Cass!

— Ha, ha, ha! izbucni, de la masă, un râs răsunător, speriindu-l pe Cass, care-l văzu pe domnul McCabe cu gura larg deschisă, ca a lui, sufocându-se de râs.

— Grozavă, amice, exclamă americanul, ștergându-se la ochi. Shirley Temple, ceva nemaipomenit! Ai auzit, Grace?

Abia aștepta, adăugă el printre horcăieli, să-i spună lui Bill Hurley anecdota.

— Eu, una, n-o socot deloc amuzantă, zise, înțepată, Grace.

Din acel moment, își aminti Cass după aceea, seara devenise mult mai interesantă; dar, firește, după ce totul fusese spus și făcut, schimbarea fusese iluzorie, amăgindu-l, împingându-l către o capcană, cufundându-l într-un ghem de crize emoționale din care multă vreme n-avea să se poată descâlci. Dar, în acel moment (căci cine poate prevedea efectele unei glume necuviincioase?), se simțea plin de sine, transformat de surprinzătorul râs apreciativ al lui McCabe, dintr-un introvertit posac, într-un bufon inspirat. Cât despre McCabe, încă așezat la masă, scuturând din cap și scoțând gemete de veselie, el crescuse în ochii lui Cass, care îl vedea acum într-o lumină nouă, mai favorabilă. Că era un măgar cu inteligența redusă era una; că reușea să râdă de pietatea dogmatică și plicticoasă a soției sale era cu totul altceva, ceva ce, într-un mod banal, dar obscur, îi conferea mai multă substanțialitate. Lui Cass parcă începea să-i fie mai simpatic omul, cu al său „amice” cu tot.

— Nu, voi fi sincer cu tine, înțelegi? îi spuse McCabe după cină, în timp ce Poppy și Grace spălau vasele. Sunt un bun catolic și tot ce vrei, dar nu *înglodat* în religie, pricepi? Roma e magnifică, firește, numai că Grace și cu mine am venit aici din motive diferite. Și, descriind cu palma curba unei fantome de sân sau de fesă, adăugă, trăgând

lung cu ochiul, ca la vodevil: Știi la ce mă refer, amice?

— Sigur că știu, Mac, îl asigură, binevoitor, Cass.

Sosise momentul fatal. Momentul când Eva metamorfozată din Mineola îl îmbia cu fructul oprit.

— Auzi, zise musafirul, cu o șoaptă aspră. Mi se pare că de multă vreme n-ai mai băut ceva cu adevărat american. Ce zici de puțin Old McCabe?

Și nu glumea; Old McCabe nu era ficțiune. Era whisky *bourbon* de malț sută la sută, îmbuteliat în Tennessee și vândut în Mineola, cu o etichetă pitorească reprezentându-l pe McCabe în persoană (cu trifoi, harpă și pipă hiberniană), din care ascunsese o sticlă de un sfert de galon în buzunarul umflat al trendului. Cass auzi cum îi scapă de pe buze un geamăt, compus din părți egale de bucurie și disperare, când McCabe ridică în lumină sticla cu reflexe chihlimbarii; gemu, se foi, transpiră și, în final, zise, cu cea mai pură suferință în ton:

— Știi, Mac, n-am mai băut așa ceva de când am plecat din State. Ard de dorință să beau, dar nu pot.

— De ce te codești? E autentic, amice. Nu plec nicăieri fără el.

— Nu rezist la băutură, răspunse, franc, Cass. Mă dă peste cap. Îmi creează probleme. Eu rămân la vin. Dacă vrei să știi adevărul, sunt alcoolic pe whisky pe deasupra, Mac, am și ulcer.

Poate știa că nu avea rost să tragă de timp: după nicio oră, în noaptea cea mai crudă din memoria sa recentă, era pe cale să devină cel mai beat om din întreaga Romă. Și de ce? De ce? De ce tocmai în seara asta, în împrejurările astea specifice, cu străinul ăsta enervant și băgăreț? De ce, după o atât de lungă străduință de a-și păstra echilibrul, se dădea bătut, într-o noapte ordinară, plictisitoare, din Roma, care nu cerea alcool nici pentru a sărbători, nici pentru a jeli ceva? De ce, nu

contenea el să se întrebe, dând de dușcă, în succesiune rapidă și cu disperare, trei pahare pe jumătate pline cu *bourbon* sec, era un atât de mare neputincios, cu genunchii moi, dacă nu fiindcă fusese, pur și simplu, pus într-o situație scăpată de sub control? Brusc (asta după ce McCabe, cu gura umedă și dezbrăcat până la bretelele roș-alb-albastre, se lansase într-o secvență de bancuri irlandeze porcoase, pline de personaje numite Pat și Mike și de exclamația *begorra),* începu să se întrebe dacă inofensivul comerciant nu era, în realitate, un *advocatus diaboli,* trimis nu doar ca să-l încerce, ci și ca să dovedească, pe baza irezistibilului său suc de malț, incapacitatea lui Cass de a supraviețui într-o lume controlată de voința proprie. Maica lui Dumnezeu, se gândea el, secând, cu buze amorțite, cel de al treilea pahar, iar mă duc de-a rostogolul. De fapt, Old McCabe era un produs autentic, iar Cass începuse să radieze în interior, în afară și pretutindeni în jur; se lăsă în voia bancurilor, hohotind cu gura până la urechi și pleznindu-se peste pulpe, ca cel mai răutăcios poltron din vagonul pentru fumători, scărpinându-se la scrot și spunându-i și el câteva bancuri lui McCabe. După o jumătate de ceas, când „fetele" reveniră din bucătărie, avea fața roșie, își smulsese cravata de la gât, era scăldat în sudoare și pășea prin cameră ca un țap în călduri.

— Deci, un irlandez merge cu trenul, îi povestea el lui McCabe, stând lângă un evreu mititel din Europa centrală, care nu știe englezește și-l roagă mereu să-i traducă ce scrie în ziar. Așa că irlandezul își șoptește în barbă: „I-o coc eu omulețului ăstuia…". Știi cumva bancul?

— Cass Kinsolving! auzi, în spatele lui, țipătul disperat al lui Poppy O, Cass, iar te-ai apucat de băut!

— Taci, Poppy încerc să spun o anecdotă.

— Dar, Cass…

— Deci, de fiecare dată când evreul întreabă „Asta ce-i?”, irlandezul zice ceva ca „sifilis” ori „gonoree”, ori…

— Cass! Ascultă ce-ți spun!

— Așa că, în final, evreul întreabă: „Cuvântul ăsta de ici-șa ce înseamnă?” și irlandezul îi spune: „Înseamnă blenoragie”. Evreul clatină încet din cap, de la dreapta la stânga, și zice: „Oi! Ce om bolnav mai e și Papa ăsta!”.

— Ha, ha, ha! mugi McCabe, lăsându-se pe spateaza canapelei. Ha, ha, ha!

Înmuiat de veselie, eliberat acum de orice disperare, regrete, remușcări, Cass se întoarse pe călcâie ca să înfrunte supărarea lui Poppy.

— Spuneai că nu mai faci!

— Glumeam, îi răspunse el, strălucind, petrecându-și brațul pe după umerii ei. Uitasem cât de bine mă simt!

Ea se smulse de lângă el. O clipă, buzele i se întredeschiseră, tremurând, gata să vorbească. Pe urmă, ca și cum s-ar fi hotărât să șteargă din minte ceea ce intenționase să spună (S-o țină Dumnezeu, își zicea Cass, ca într-un vis neguros, niciodată în viața ei nu m-a cicălit), îi aruncă o privire distrugătoare lui McCabe, se răsuci tăcută pe tocuri și ieși din încăpere, fie nedorind, fie neputând să-l mai vadă o dată îmbrățișându-și demonul. Trânti ușa de la dormitor.

Apoi se petrecură câteva lucruri stranii. Grace, la fel de afectată și înfumurată la început, își lăsă, treptat, garda jos și, stimulată de îndemnurile zgomotoase și cinice ale soțului („Hai, Gracie, nu fi plictisitoare, ce dacă e Post, n-ai jurat să nu te atingi de Old McCabe!”), se cinsti cu câteva înghițituri; găsindu-l la fel de bun ca întotdeauna, se încălzi temeinic și în scurt timp deveni slobodă la gură și la păr, așa că la miezul nopții, înainte de a începe o partidă de „douăzeci-și-unu” la trei mâini, abandonase orice pretenție de evlavie, recunoscând cu un chicot că poate și ea venise la

Roma ca să „cumpere o pereche de poșete din piele de crocodil” și lăsând să-i scape câteva sudalme și blesteme. Cass trebuia să știe că nu era bine să joace cărți beat (mai ales, înțelese el treptat, cu unul ca McCabe, un tip cu rezistența la băutură a unui grenadir, care renunță imediat la orice pretinsă convivialitate, dedicându-se jocului cu mână fermă și ochi de șoim), dar propunerea lui McCabe: „Ce-ar fi să ne jucăm puțin cu cărțile?” fusese pentru el ca un irezistibil sunet de goarnă: dintre toate amintirile din război, doar partidele de poker mai păstrau un rest de onorabilitate și de farmec. Era – cel puțin, în trecut fusese – expert. Ba chiar un virtuoz. Jocul chiar îi câștigase, printre cei de la Marine Corps, un soi de mică faimă. În zilele acelea, banii, solda acumulată, nu însemnau mare lucru. Pe o jumătate de duzină dintre insulele din Pacific, în camere de hotel hawaiene, în bivuacurile de la granițele statale și în calele fumegoase ale vaselor de transport ale Marinei, câștigase și pierduse ceea ce ar fi fost pentru el o avere frumușică, în condiții normale; odată, la o partidă de trei zile din Noua Zeelandă, câștigase șaisprezece mii de dolari, doar ca să piardă totul în săptămâna următoare, la niște mizerabile și ghinioniste partide de barbut. Odată câștigase, la un singur pot, patru mii de dolari, cu multă baftă, firește, având o chintă mângâiată de degetele ușoare ale Atotputernicului. Cu altă ocazie, la secția de psihiatrie a spitalului naval din San Francisco, jucând cu un schizofren cu patalama, doi psihopați ereditari inferiori și un D. N. (diagnostic nedeterminat) ca el însuși, câștigase douăzeci și opt de milioane de dolari și extazul produs de victorie, deloc umbrit de mărimea donquijotescă a mizei. Era un cartofor pasionat, dar nu mai jucase – deși lua cu el pretutindeni pachete de cărți de joc și jetoane – de când își începuse periplul european, așa că se lăsă absorbit de partidă cu patimă (Dumnezeu îi era martor că

aveau nevoie de bani) și cu iluzia – evident, greșită – că-i va curăța lesne pe plicticoșii de McCabe. Dacă sticla de Old McCabe fusese fructul interzis, prin partida de „douăzeci-și-unu” se pomeni alungat cu totul din grădinile Paradisului.

Încordați și tăcuți, scurta camaraderie dintre ei evaporându-se, cei trei jucară până la orele mici ale dimineții; amețit, obosit, aproape hipnotizat, urmărea cum whisky-ul din sticlă (el fiind singurul care mai bea) scăzu până la nivelul de mijloc, apoi și mai jos, scutura din când în când din cap, ca să-și focalizeze mintea încețoșată, și se întreba de ce pierduse banii într-un ritm atât de năvalnic. Se gândea la propria lui nesăbuință, la faptul că stabiliseră un plafon atât de ridicat al mizelor – trei mii de lire, adică vreo cincizeci de cenți; chiar și așa, beat sau nu, poate doar lipsit de exercițiu, avusese cărți prea bune – nouăsprezece și douăzeci, tot timpul – ca să fi pierdut, până la ora unu, aproape toți banii lichizi din casă. La unu și treizeci avea o gaură de optsprezece mii de lire, așa că fu nevoit să dea fuga în bucătărie, să scormonească pe întuneric și să mai extragă zece mii din cutia de ceai folosită de Poppy drept seif pentru cheltuielile casnice. Sfinte Dumnezeule, se gândea el, întorcându-se, împleticit, prin întuneric, mă comport ca un vagabond dintr-un film; pur și simplu nu avem bani de aruncat. Așezându-se, greoi, îi privi cu ochii mijiți pe cei doi McCabe. Cufundați într-o concentrare împietrită, cu țigările atârnându-le la colțurile gurilor, treji ca pleazna și tăcuți ca mormântul – în afară de felul sec, imperios, în care rosteau „Merg” sau „Stau”, cu tonul unuia care a jucat toată viața cărți pentru profit –, își pierduseră complet trăsăturile de pelerini cucernici, falsă identitate sub care se prezentaseră la început, transformați de alchimia acelui miez de noapte, ca două Cenușărese gemene, în niște rechini avizi, flămânzi, implacabili. Orice făcea, Cass nu reușea să obțină

mâna invincibilă, acea combinație de as și altă carte care să-l facă pe McCabe să pună capăt înțelegerii. Cei doi *Micks,* cu fețele ca plămădite din aluat, îi dădeau fiori; se simțea ținta unei conjurații și văzu cum cele zece mii de lire încep să i se scurgă printre degete, dispărând ca apa la cișmea. Îl bătu pe McCabe de trei ori la rând, crezând că norocul trecuse de partea sa. După McCabe, dădu cărțile Grace; Cass pierdu din nou, într-un șir de ghinioane care-l făcu să se zvârcolească pe dinăuntru, cu broboane de sudoare pe față. Pe urmă, îi veni rândul să facă el cărțile, la primul și unicul „douăzeci-și-unu"; avu prilejul să dea cărțile de două ori, după care împărțirea lor îi reveni lui McCabe.

— Mama dracului, strigă, dezgustat, Cass, când, pentru a cincisprezecea oară, asul plus nouăle lui – un solid douăzeci – fură surclasați de douăzeci-și-unul lui McCabe. Tu n-ai nevoie de Papă, Mac. Ai cel mai afurisit noroc din câte mi-a fost dat să văd.

— Știu la ce te gândești, amice, zise McCabe, ținând cel mai lung discurs de când jucau. Așa se învârte norocul. Dă-mi un foc, Gracie, te rog.

Trecuse deja de ora două. Deși, într-un fel, mai funcționa – adică funcționa în imperiul cărților, având grijă să nu riște, fiind prudent când se cerea prudență, forțându-și norocul (cât avea) numai până la cele mai tolerabile limite –, știa că whisky-ul începuse să-i supună mintea unei erodări deloc subtile. Se simțea îngrădit, claustrat, deprimat. Încăperea trecuse printr-o ușoară, secretă, dar totuși bizară și enervantă schimbare a dimensiunilor: acum era mai mică, împâclită cu rotocoale de fum, parcă se și înclinase puțin – anunțând, astfel, ceva amenințător –, ca o cabină de vapor aplecată într-o rână în apele tulburi dar silențioase ce vestesc declanșarea unei furtuni violente. I se învârtea capul (din cauză că trecuse prea multă vreme, se încăpățâna el să creadă), iar în adâncul stomacului începuse să-i gâlgâie,

neplăcut, greața. Se prăbușise de pe culmile încântării inițiale – din cauza pierderilor dramatice, din cauza băuturii în exces, poate din ambele cauze –, în cea mai abjectă depresie și angoasă. Și era tipic pentru bețivul cu privirile pierdute care era – gândea el, dibuind automat sticla – să spere că o cantitate sporită de Old McCabe putea face aceste probleme să dispară.

— Mai trage o dușcă, se auzi spunându-i îngălat lui Grace, întinzând spre ea sticla care (incredibil!) mai conținea doar o treime de whisky Ce zici de încă puțin Ole Mac din ăsta?

Ușoara beție care, mai înainte, o făcuse pe femeie să pară mai umană ca spirit și înfățișare se risipise. Fața ei era rece ca o cochilie de scoică.

— Eu și Mac nu credem că e sănătos să combini alcoolul cu jocul de cărți, zise ea, auster, amestecând cărțile ca un scamator.

Intoleranța, de felul celei cu care îi trata Cass pe catolici și pe irlandezi, generează suspiciune, iar suspiciunea, aliată, în cazul de față, cu pierderile financiare și cu o stare de ebrietate scăpată de sub control, generează convingeri furioase. Cass era convins în noaptea aceea – cum stătea în întuneric, bâjbâind din nou după lirele lui Poppy din cutia de ceai – că cei doi McCabe din Mineola alcătuiau un cuplu de escroci. În întuneric, își simțea creierul balansându-se ca un scrânciob; punctișoare rubinii îi răsăreau în fața ochilor și se prăbuși greoi peste chiuvetă, lovindu-se la cot. Scoase din cutie un pumn de lire, unsuroase, zdrențuite, de valori diferite. Făcând asta, îi veni ideea, ca o fulgerare explozivă și răzbunătoare, într-un acces de imaginație sau fantezie, atât de intens încât era mai real decât realitatea, că McCabe, ticălosul mizerabil, îi distribuise, pe tot parcursul jocului, cărți de la fundul pachetului. Christos de trei ori răstignit! își spuse. Dăduse dovadă de o încredere prostească, de o orbire de liliac. Pelerini, pe dracu'! Erau doi nemernici de pungași suburbani,

care-l luaseră, așa cum merita, de fraier, ceea ce, pe toți Dumnezeii, refuza să mai fie. Erau profesioniști, o echipă rodată din Mississippi, coțcari în haine de oameni evlavioși, care-l piliseră, îl îngrășaseră pentru sacrificare, îl jumuliseră de toate penele, ca pe un pui de găină. Un râgâit monumental i se rupse din măruntaie, reverberând în bucătăria cufundată în beznă. Simți, în palmă, ceva umed și neplăcut și-și trase mâna din locul unde o pusese neatent, într-o farfurie cu spaghetti reci. Trupul îi fu scuturat de o furie protestantă colosală, nimicitoare. Deși mânia era de natură morală, era în ea și ciuda, deloc complicată, de a se fi lăsat păcălit de potlogarii ăștia isteți, care mai mult ca sigur presupuseseră că el, antrenat în mii de jocuri mortale (cu *mize,* nu pe firfirici) să depisteze imediat orice coțcărie sau scamatorie, era prea prost ca să detecteze o simplă trișare, cu cărțile date de la fundul pachetului, și va fi orb la ceea ce (de asta era sigur!) se petrecuse pe toată durata partidei, fapt trădat de carnea cam umflată a degetului mijlociu de la mâna stângă a lui McCabe, când executa lunecoasa manevră de înșelăciune. Ei bine, mai vedem noi! își spuse. Se întoarse, împleticindu-se, înapoi în salon, întunecat ca Armaggedonul și, lăsându-se în scaun, ceru:

— Faceți cărțile.

— Ce-ai zis? îl întrebă McCabe.

— Faceți cărțile. Dar de data asta *ardeți* și *îngropați* pachetul folosit.

— Calmează-te, amice. Tuturor ni se întâmplă să avem o seară nenorocoasă…

— Cărți, am zis. Și cresc miza.

— Ce-ai spus? Lui McCabe nu-i venea să creadă.

— Măresc miza. La o mie de lire.

— Bine, dacă vrei, mie îmi convine.

Cass îl urmărea cu atenție, mai bine zis cât putea el de atent, cu ochii lui inflamați, nefocalizați, care deja priveau cruciș. McCabe, departe de a fi un

bărbat firav, avea umerii lați și solizi și mâini cărnoase, iar pe față i se citea un soi de răutate celtică, dură precum cremenea, indicând faptul că era capabil să se bată bine. Dar Cass, neimpresionat, chiar dornic de harță, știa că l-ar fi putut înfrânge. Clocotind, arzând de nerăbdare, îl urmărea cum dă cărțile – întâi lui, apoi lui Grace, la urmă sieși. Nu observă nicio fulgerare grăitoare a pielii de pe deget dedesubtul pachetului de cărți; Cass emise cu limba o pocnitură sonoră, ca un cloncănit; nemernicul era flegmatic, se gândi, poate chiar știa că escrocheria fusese dibuită. Cass mizase trei mii de lire pe un cinci și un șase, pe față, și un șapte nearătat – un optsprezece confortabil.

— Bine, zise Cass. Grace ieși din joc. McCabe își arătă cărțile.

— Douăzeci câștigă, zise el și umflă potul.

— Baby ești al dracului de tare, zise Grace, admirativ

Pentru Cass, a fi și necinstit, și băftos era, pur și simplu, prea de tot. În timp ce McCabe amesteca iar cărțile, apucă sticla cu ambele mâini, cum fac bebelușii, și o goli, cu înghițituri lacome, de tot whisky-ul rămas, până la cele mai decolorate urme de drojdie; poate că, pentru a preveni ceea ce se petrecea atunci și ceea ce avea să se întâmple „mereu după aceea”, ar fi trebuit să le dedice o libațiune zeilor Romei; dar poate că nici zeii nu pot opri o unsuroasă alunecare spre dezastru; în orice caz, simțindu-și creierul zguduit și clătinat de impactul instantaneu al alcoolului, respirând pe gura căscată ca un pește, surprinse ceea ce era – ori părea să fie – o fugară sticlire albă de deget măsluitor tăindu-i câmpul vizual și știu, fără speranță, că era din nou pierdut.

— McCabe! urlă el. Porc de trișor ce ești!

Nu-i trebuiră nici două secunde ca să-și arunce cât colo ochelarii, să ridice sticla deasupra capului și, ca un om care se zbate cu mișcări frenetice sub

apă, să sară peste masa de joc care se prăbușea, făcută țăndări, proiectând în aer cărți, jetoane și nori de hârtii, căzând cu mâinile întinse, gata să sugrume, peste îngrozitul McCabe.

Mai târziu, oricât s-ar fi străduit, nu reușea să-și amintească decât unele lucruri, și pe acelea vag. Începuse să-și piardă cunoștința cu câteva zecimi de secunde înainte de a se repezi la McCabe, așa că tot ce se întâmplase după aceea îi dispăru treptat din memorie, intrând, încet dar sigur, în uitare. Își amintea, totuși, de țipetele lui Grace – incredibile urlete cataclismice care-ți spărgeau timpanele –, urletele unei femei care naște cvadrupleți sau se zbate în strânsoarea violului –, sfredelitoare, continue, nesfârșite. Își amintea că dinții din față ai lui McCabe îi sfâșiaseră pielea de pe articulațiile degetelor, fără să simtă durerea, când îi aplicase un pumn norocos, într-o bătaie în care totul se redusese la lovituri în aer, împleticiri haotice, furie oarbă și inebriată. Își amintea cum pumnul păros al lui McCabe îl izbise între ochi, orbindu-l. Apoi, o nouă serie de urlete ale lui Grace. Își amintea de venirea lui Poppy, la un moment dat, și de prezența chiriașilor de dedesubt și de deasupra, țipând la unison *Zitti! Silenzio! Basta!,* și de gustul de sânge din gură. Își amintea cum, la urmă, îl apucase zdravăn pe McCabe de turul pantalonilor rupându-și o unghie și-l azvârlise afară, în beznă. Își amintea cum își recuperase ochelarii și își umpluse buzunarele cu lire – ale sale și ale lui McCabe –, plecând apoi, pe două cărări, din acel loc. Doar atât.

Când, într-un târziu, își recăpătase cunoștința, nu știa nici unde se afla, nici cum ajunsese acolo, nici ce oră din zi sau noapte era. Se găsea într-o cameră cu obloanele închise, tăcută și întunecată ca Hadesul; capul îl durea și pulsa ca o umflătură monstruoasă, la fel mâna și un ochi lipit pe jumătate; stătea gol, întins pe un pat. Petrecu perplex minute lungi luptându-se cu întrebarea:

cum ajunsese acolo, când și de ce. Trăi chiar și un moment terifiant, când nu-i veni în minte propriul său nume. Panica îi trecu. La naiba cu toate! Complet lipsit de conștiința identității, zăcea acolo, respirând liniștit – palpitând, de fapt, ca o formă inferioară de viață marină, o amoebă –, fără teamă sau anxietate, fără niciun fel de senzație, în afară de durere, pe care se străduia să și-o exorcizeze prin eforturi zadarnice de a adormi la loc. După o vreme, în etape extrem de lente, reuși să-și restabilească legăturile cu lumea: memoria și realitatea se întoarseră tiptil, la fel și numele său, pe care îl rosti în gând, literă cu literă – K – i – n – s –, cu un încântător sentiment de revelație, ca al unui îndrăgostit tânăr care silabisește numele iubitei. Apoi îl cuprinse o panică rece, cumplită, și sări jos din pat, lipăind stângaci pe gresia înghețată până când găsi un comutator, îl răsuci și se văzu într-o oglindă înaltă, în costumul lui Adam, cu un ochi învinețit, cu părul ridicat vâlvoi ca al unui hotentot, pe jumătate înghețat, într-o cameră de hotel atât de murdară și dărăpănată, că întrecea până și lupanarele din Panama. Aerul mirosea a antiseptic. Jegul, în fuioare lungi, de forma cârnaților, împodobea ornamentele reliefate pe pereți, stinghiile a două scaune șubrede, marginile unui covor rărit. În afară de pat și de scaune, nu mai existau alte piese de mobilier; grupul sanitar consta dintr-un bideu înfundat, plin cu un oribil lichid stagnant, care clipocea intermitent, stins. Cât despre ornamente, nu exista decât omniprezenta Fecioară, cu privirile plecate spre un pat cenușiu, desfundat, la a cărui istorie a preacurviei lipsită de date adăugase, amnezic și cine știe cu a cui colaborare, un capitol personal. Oricare ar fi fost prostituata (degeaba se străduia, cu capul pleznindu-i de durere, nu izbutea să-și amintească; tot atât de bine s-ar fi putut culca cu o nălucă), lucrase temeinic: nu numai că-l ușurase de toți banii, până la cea mai zdrențuită și mototolită

bancnotă de cinci lire, dar reușise s-o șteargă cu tot cu hainele lui. Până și lenjeria era de negăsit. Ba nu – ce știoarfă mărinimoasă! –, îi lăsase ochelarii; îi găsi pe podea, lângă pat, dimpreună cu basca pe care, fiind, ca și ochelarii, prea ponosită, târfa n-ar fi putut-o amaneta. Își puse ochelarii pe nas și basca pe cap și se admiră în oglindă: ce nobil animal! Oasele pelviene îl dureau de la hârjoneala de pe malul râului Lethe; privind între picioare și surprinzând ceva ce se mișca acolo, își dădu seama că femeia îi lăsase și ceea ce păreau a fi toți paraziții din Roma – dacă se afla cu adevărat la Roma. Criminală, își spuse. De trei ori criminală afurisită!

Așadar, nu mai avea nici bani, nici haine. Gândindu-se la seara de dinainte (dacă era cu adevărat cea de dinainte), își spuse că, fără îndoială, îl căutau poliția, Papa și excelența sa doamna ambasadoare Mrs. Luce, în persoană. Suferea de ftiriază. Precis că avea un deget rupt. Era pe punctul de a face pneumonie, în camera neîncălzită a unui hotel, de undeva din Italia (măcar știa sigur că era în Italia), cu coordonate necunoscute. Își oferise, ce-i drept, plăcerea după care tânjea de mult și orice lucru bun trebuia plătit, dar merita oare să sfârșească atât de penibil? Situația lui, așa neajutorat și expus cum era, era cel mai apropiat echivalent real al coșmarului universal în care omul este obligat să defileze gol-goluț pe strada principală, aglomerată, a unui oraș oarecare – vulnerabil, cu toate secretele date în vileag, fără frunza de smochin, fără nimic. Nu era de făcut decât un singur lucru, cel puțin în momentul acela, așa că îl execută: se târî înapoi în patul plăcerilor și zăcu acolo, cu beretă și cu ochelari, scărpinându-se furios și meditând la o ieșire din situația sa disperată.

Dar cine îl strigă ceva mai târziu? Și de unde veni vocea aceea providențială? Să fi fost dintr-un locșor plăsmuit de mintea sa – o insulă, o rivieră

magică, inexistente pe pământ – sau dintr-o țară adevărată, reală, cunoscută, în care știa că, într-o bună zi, va păși triumfător, cu picioarele sale de îndrăgostit? Ridică mâna la fruntea care-i pulsa de durere și simți transpirația și febra. Apă!, își spuse. Apă! Undeva, în măruntaiele imobilului, bubui o ușă trântită, o explozie care scoase din lemnărie o adevărată armată de gândaci alarmați; urmărindu-i, moleșit, cum roiesc în lumina orbitoare, Cass se cufundă încă o dată, terifiant, în somn, nu în uitarea la care râvnise atât de lacom, ci într-o reluare a visului despre peisajul acela marin abominabil, în care, plutind fără țintă, ca o rămurea, se vedea etern ducându-se la fund și înecându-se. Iată și golful negru, atât de familiar, coasta solitară, nepopulată, tivită cu palmieri, sub versanții golași ai vulcanilor care, de la un orizont la altul, trimiteau pale de fum în cerurile bolnăvicioase și înnorate, văduvite de soare, agitate de premoniția tunetului. Aici, în golful ăsta, într-o bărcuță atât de șubredă încât orice val negru și înspumat, cât de mic, amenința s-o răstoarne, vâslea cu mișcări obosite, confuze, spre o insulă de departe, din larg, unde, între caruselele în continuă învârtire, florile de portocal și ochii negri ai fetelor, îl aștepta o moleșită tihnă meridională, atât de dulce, de voluptoasă, de liniștitoare pentru simțurile lui biciuite și chinuite încât a nu ajunge la ea ar fi însemnat distrugerea și sfârșitul. Și de undeva, din profunzimile viziunii aceleia înverzite, o unică voce de fată îl chema într-o limbă ciudată, plină de silabe moi, lichide, distantă, insistentă, impregnată de făgăduiala iubirii. Iubește-mă! striga ea, cu vorbe indescifrabile pentru el. Iubește-mă și voi fi salvarea ta. Dar el, lovind apa cu vâslele grele, părea că se îndepărtează tot mai mult de voce, împins din ce în ce mai periculos spre uscat: curenți puternici și valuri încrețite îl purtau către țărmul neprietenos; se stârni o furtună, golful se întunecă, iar la orizont prinse viață o

pădure din jerbe de apă scânteietoare, năpustindu-se asupra lui cu sălbăticia tornadelor răzbunătoare din preeriile vestice. Valurile negre și reci se spărgeau de mal și odată cu ele veni și o explozie de ploaie torențială. În acest cataclism, vulcanii înșiruiți scuipară foc; splendida coastă sau insulă de smarald, nevăzutul tărâm fermecat din spatele lui, cu încărcătura sa de iubire nenăscută și negustată, se răsturnă în mare, cu un sfârâit colosal. *„Dio non existe!”,* se auzi exclamând în final, când un val negru, cât un munte, pătrunse în golf, venit parcă din cel mai îndepărtat capăt al lumii, și-l ridică din ce în ce mai sus, pe un cer troienit de trupuri de pescărușI ce se prăbușeau, după care îl repezi în jos, spre nenorocitul, iremediabilul țărm…

„Non c’è Dio”, se pomeni oftând, cum zăcea, rășchirat, pe podea. „Dumnezeu e mort! E mort!” Când se trezi pe bucățile mici de gresie reci, ritmul spasmodic al țărmului din vis îi mai stăruia încă în urechi și fu din nou purtat de un lung fior de amintiri, țipând, înspre exterminarea cea rea și anonimă. Lumina se filtra prin obloane, dar tot nu putea să știe dacă era în zori sau la asfințit…

Poppy veni după el, aducând o cutie de carton plină cu haine. Cass acumulase suficientă putere ca să bată cu pumnul în ușă și să strige, alertând un portar șchiop, cu mutră răuvoitoare, pe care îl momise, promițându-i o avere dacă dă un telefon. Omul îi aduse și o sticlă cu apă, pe care Cass o goli dintr-un gâlgâit. Poppy se bucurase să-l vadă, deși era buimac și cu ochii injectați și – ca întotdeauna – îl iertase. Simțindu-se dureros de vinovat de ceea ce făcuse, îi povesti – într-un bar din Piazza Mazzini – că se înhăitase cu niște bandiți: doi negri din Somaliland cu câlți în cap, care abia o rupeau pe italienește și care, punându-i niște licoare tribală în Strega, îl doborâseră și-i furaseră banii și hainele. Popy îl crezuse fără să-și pună probleme, ceea ce-i agravase remușcările.

Zdruncinat spre casă într-un taxi, în lumina dimineții, zăcea cu capul în poala ei, suferind teribil și bombănind tot felul de acuzații. Aflase de la ea că hotelul se afla pe o uliță mizerabilă de mahala, departe, lângă Via Appia Nuova – aproape în afara Romei –, și că petrecuse acolo o zi și o noapte. Era Vinerea Mare, cu un cer radios, roz precum carnea de somon, cu promisiuni de speranță și tristețe, iar clopotele tăceau în toată Roma.

7

Cu carne crudă pe un ochi și bandajat la degetul tăiat, uns cu un unguent albastru pe părțile intime, Cass petrecu trei zile de convalescență, păscând iarba aspră a somnului, ca o vită bolnavă. Coșmarul nu-i reveni, deși se gândea insistent la el în momentele de trezie. Ce semnifica el? Încercă, încăpățânat, să oblige visul să-și dezvăluie înțelesul; toate detaliile îi erau vii și clare în minte, ca ceva petrecut ieri, dar când încerca să le asambleze într-un tot semnificativ, nu obținea decât un haos negru și ambiguu. O fi și asta, își spunea, o formă de nebunie.

Orice ar fi fost, știa că era subjugat, înrobit de înșelătoarea licoare de struguri, simțind că de data asta era forțat să se învârtă pe călușei multă, multă vreme. Mai presus de orice, acum, evadarea – dorința de a fugi, nu conta unde, dacă o putea face repede – îl obseda în mod special, împlinind profeția lui Slotkin, blajinul psihiatru de la spitalul Marinei, care-i spusese cândva: „Toată viața o să alergi.” Medicul îi vorbise pe un ton părintesc, iar în ochi i se citise regretul unuia care încercase și în alte ocazii, fără succes, să-i ajute pe fugari și pe răzvrătiți; cuvintele lui i se întipăriseră în minte și Cass, luptându-se să stea în picioare, în lunea Paștilor, și le aminti, disprețuind simbolul vag al tatălui bătrân, care părea că se va ține scai de el până în ceasul morții.

Unica lui certitudine era că trebuia să plece din nou în Sud. Ceea ce a și făcut – de unul singur –, și așa a ajuns la Sambuco.

Mai târziu, reuși să reconstituie unele amănunte ale acelei călătorii sinucigașe: pe o ploaie torențială, mergând spre sud pe motoscuter, fu un adevărat miracol (sau, poate, doar binecuvântarea înlăcrimată a lui Poppy, însoțită de Testamentul de Oțel, purtat de fratele ei nătâng, Alfie, pe tot

parcursul campaniei din Normandia, pe care ea i-l pusese lui Cass în buzunarul de la piept) că această călătorie începeţoşată de *grappa* nu se sfârşise sub roţile unui camion sau autobuz. Ploaia i se scurgea pe spinare, râuşoare de apă îi intrau în pantofi. Ca să-şi menţină moralul ridicat, cânta imnuri, imnuri metodiste pline de pasiune, supunere şi iubire pentru un Mântuitor efeminat. *Iar El merge cu mine,* urla Cass către şosea, *Şi vorbeşte cu mine, Şi-mi spune că sunt al Lui!* Lovit de o subită fervoare religioasă, râzând mânzeşte, dar nefiind departe de a izbucni în lacrimi, înghiţea *grappa* în timp ce descria linii sinusoidale, conducând cu o singură mână pe şoseaua de beton care cobora, mărginită de prăpăstii. *La Cruce, la Cruce, unde am zărit prima dată Lumina!* Îl depăşeau autotrenuri imense, udându-l până la piele cu apa proiectată în spate de roţi; i se păru că pe platforma unuia îşi vede Unchiul bătrân, care-l dojenea, agitându-şi degetul arătător. *Şi poverile s-au rostogolit de pe sufletul meu…* O Maserati joasă, neagră, veche se apropie periculos, derapă cu un scrâşnet de frâne, stârnind o perdea de apă, şi aproape că-l împinse în afara carosabilului. Amintirea – în forma unei iridescente penumbre de lacrimi –, îi înceţoşă ochii. *Binecuvântată pace – Iisus îmi aparţine!* Toată Italia plutea în apă şi abur. O, *ce premoniţie de glorie divină!* După o vreme, încetă să mai cânte şi se afundă iarăşi în întunecatele cotloane ale sufletului. Era acum stăpân pe mişcările scuterului. Nu ştia, hurducându-se în umezeala aceea monstruoasă, ce anume căuta, ce răsplată sau viziune imposibilă vâna. Cu toate acestea, către amiază, când soarele trimise flăcări pe pantele Vezuviului şi peste oraşul Napoli de la poalele lui, înghesuit şi albăstrui, mărginit de mare, fumegos, dar la fel de glorios ca Ierusalimul, avu o premoniţie, un sentiment vecin cu plăcerea. Dar nu se opri la Napoli ca să mănânce sau măcar să se odihnească. Ceva îl mâna

mai departe. Înțepenit, durându-l fundul de atâta șezut în șa, descriind viraje nebunești ca să se strecoare prin labirintul șinelor de tramvai, coborî, păcănind din motor, pe Via Monteoliveto, înnegurată de burniță, pradă unui extaz produs de mirosurile sudice – marea sărată, *pimiento,* canalele de scurgere – și de zarva melodioasă, de ochii negri, insolenți ai femeilor și, ca într-o nălucire de o secundă, de un codoș guraliv de maximum zece ani, care abia dacă-i ajungea la genunchi, rămas în memorie, hidos și neperisabil, datorită unei găuri albăstrui de forma unui flaut care-i ținea loc de ureche, și care îl însoți la trap, pe distanța a cinci colțuri de stradă, sâcâindu-l cu propunerea de a i-o vinde pe soră-sa ca să facă sex cu ea. „Hei, Joe, poate că ți-ar plăcea mai mult *de fratele* meu!" Poate că da, își spuse Cass, simțind că ceva se mișcă puternic în el, când se gândește la șoldurile înguste ale unui pușți, poate că da, parcă nu-mi mai iese cu doamnele în ultimul timp, dar numaidecât alungă gândul, îl alungă și pe băiat cu câteva lire și un șut moale în cur și mări turația motorului, după ce identifică ieșirea spre Sorrento.

Dar tot ploua și tot nu știa de ce se grăbea atât de tare. Între vârful înzăpezit al Vezuviului și golful calm și întunecat, un dig, cu algele de pe el descoperite de reflux, se profila ca o stâncă în aerul verzui al verii. Pe el, dârdâind în ploaie, pescuiau trei flăcăi și un preot rotofei și solemn, iar Cass se opri și căzu pe gânduri, întrebându-se dacă avea suficient talent ca să schițeze scena duioasă și zărghită; hotărând că nu, își văzu de drum. Sticla de *grappa* era aproape goală. La Sorrento, pe la mijlocul după-amiezii, intră într-un bar păduchios de lângă faleză, bău Strega, învățâ, de la un barman asudat, în B. V. D., niște cântece într-un dialect care-ți înnoda limba, jucă fotbal mecanic cu un băiat sașiu în haine militare U. S. Army și se spălă pe mâini la o chiuvetă jegoasă, cu scurgerea direct în marea aflată la cincizeci de

picioare dedesubt; acolo, încercând, stângaci, să întoarcă ceasul, îl scăpă, cu un pleoscăit, în mare, fiind instantaneu cuprins de o cruntă părere de rău.

— *Sono pazzo!* îi explică, printre lacrimi, barmanului. Sunt nebun. Nebun!

Și, aproape fără să-și dea seama cum, se pomeni iar pe scuter, negociind riscant curbele strânse dinspre Positano și Amalfi. Deasupra localității Positano avu o pană de cauciuc – ghemuit la marginea șoselei, repară roata cu degete amorțite. Ceva mai departe, rămase fără benzină, ceea ce, raportat la Sambuco, era fie o binecuvântare, fie o nenorocire, în funcție de interpretarea celor ce aveau să se întâmple. Cum stătea pe marginea drumului, ud leoarcă, lângă el opri un camion plin de butoaie de vin și din cabină îl privi chiorâș o față extrem de familiară. Încovoiat ca un paloș, un nas maiestuos se aventură înainte, dominând, ba chiar umbrind fața; pe impunătorul arc de cerc ieșeau în relief negi mărunți, risipiți ca niște sâmburi de bostan, iar din cele două caverne de dedesubt se iteau smocuri mari de păr negru și stufos. Bărbie aproape că nu exista; deasupra punctului unde ar fi trebuit să fie, umbrită până aproape de dispariție de bompresul nasului, o gură cu buze subțiri și roșii schița un zâmbet în formă de V, umed și unsuros. Ceva de pe chipul omului, în special nasul, îl făcea să pară caraghios și benign, ca o corcitură între o caricatură din *Punch* și Torquemada; părul, ca al lui Franz Liszt, îi atârna, lățos, pe umeri.

— *Che t'è succeso?* întrebă omul.

La care Cass răspunse:

— Am rămas fără benzină, prietene.

Fața zâmbi.

— Vezi la spatele camionului. Mi se pare că ți-e frig. Destupă *cappo* și bea niște vin, dar cu grijă, să nu-l verși. După aia ține-te de camion și te remorchez eu până unde vrei să ajungi.

Asta a fost partea cea mai curioasă. Pentru că fața aceea din cabina camionului nu avea de unde să știe încotro mergea Cass, de vreme ce nici el însuși nu avea habar. Mult timp după aceea, socotind că, fără oferta respectivă, fără îndoială n-ar fi aterizat unde a aterizat, se întreba dacă acel chip fusese cu adevărat atât de straniu și sinistru pe cât și-l amintea. Totuși, ținându-se cu o mână de partea din spate a camionului și lăsându-se tras, Cass simțea cum șoseaua de sub el urcă și, în ploaia torențială, se simțea remorcat tot mai sus, pe marginea unui hău căscat, sălbatic, în care, la o mie de picioare sub el, curgeau torente înspumate, iar marea se îndepărta ca apa cenușie dintr-o tigaie, aburindă și neclară. În dreptul botului scuterului, cepul unui butoi cu vin era prevăzut cu un robinet de lemn, pe care îl răsuci cu mâna liberă, așa că un jet de vin roșu, barbotat, îi țâșni direct în gura cu mandibula împinsă în afară. Camionul urca tot mai sus, remorcându-l pe cel care bea. Când ajunseră în vârf, pe loc drept, Cass înghiți se o jumătate de litru, fără să fi risipit un strop, iar acum, când mașina se opri într-o ciudată *piazza* biciuită de ploaie, înainte de a-i putea mulțumi straniei mutre din cabină, se prăbuși de pe motoscuter într-o jalnică grămadă umedă, iar în fața ochilor îi flutura un banner alb-roșu, cu inscripția:

BENVENUTO A SAMBUCO
BIENVENU A SAMBUCO
WILLKOMMEN IN SAMBUCO
WELCOME TO SAMBUCO

Camionul dispăru. Dumnezeule mare, își spuse, ridicându-se cu greu în picioare, am intrat într-un afurisit de ciclu de nevroză infantilă. Ca prin vis,

se cățără înapoi pe scuter, încercă să-l pornească, își aminti că nu mai avea carburant și tocmai voia să-l împingă undeva, la adăpost, când apăru Saverio, împroșcând apa din scuar, bâlbâindu-se, cu gura știrbă căscată, aproape doborându-l la loc când înhăță rucsacul de la spatele scuterului.

— *Bella Vis ta,* răcni el. *Tutti i conforti… panorama scenico… prezzi moderati.*

Creatura îl privi rugător prin perdeaua de ploaie, cu ochii bulbucați, ieșiți din orbite. Cass se cutremură. Am adormit, își spuse. Am ațipit și mă visez în Iad. Strănută, legănându-se amețit, conștient că ziua era vecină cu întunericul și uitarea.

— *Dica,* îl întrebă pe idiot, unde se poate bea ceva?

— La Bella Vista!

În holul de la Bella Vista nu se vedea țipenie. Era rece, pustiu, tem, tăcut, cu excepția hidosului pendul rococo, a cărui limbă se legăna încolo și încoace, ticăind încet și plângător în tăcere. Erau plante tropicale în ciubere, un stand pentru umbrele și un tron masiv din lemn de nuc, a cărui spetează lucioasă reflecta spectrul oval al lui Cass, cu fața albă ca varul, șiroind de apă. Parcă te aflai în sala de așteptare a unei agenții de pompe funebre, iar în *salone,* încăperea vecină, se deconspirau secrete și mai sumbre: scaune tapițate cu pluș, învelite în huse îngălbenite; un candelabru, menit cândva să furnizeze lumină glorioasă, în care acum nu mai ardea decât un singur bec anemic; alte plante tropicale în butoaie; o panoramă largă a văii lipsite de soare, cu o masă învolburată de nori negri și de pâclă. Apoi, în penumbră, ochii lui distinseră un șemineu cu grătar, plin de tăciuni ce mocneau. Așezată foarte aproape de foc, o pereche de bătrâni în pulovere și haine de *tweed* boțite jucau table, cu fețe albe, alungite și cu mâini pline de furuncule, vizibil tremurătoare. Păreau a fi unicii oaspeți ai

hotelului. Undeva, nevăzut, un canar ciripea resemnat. Locul mirosea a lână udă, a cărți vechi, a pește și a Marea Britanie. Străbătând holul cu pași nesiguri, Cass reperă barul. Parcă adăugat ulterior, era înghesuit într-o anticameră minusculă, neaerisită; în toată Europa nu putea exista un spațiu mai dezolant în care să bei. Totuși, lovind îndelung cu ciocănelul, reuși, în final, să cheme un chelner cu înfățișare de om asuprit, care-i vându o sticlă de brandy italian, cu gust de caramele. O luă cu el înapoi în *salone,* unde se așeză, cu gândul de a se usca; slabă nădejde, de vreme ce aerul dinăuntrul hotelului părea mai umed chiar și decât hainele de pe el. Luă în mână un exemplar din *The London Daily Mail;* îl puse la loc, fiindcă era de acum șase luni. Brandy-ul, deși infernal la gust, îl mai încălzi, risipindu-i parțial nervozitatea și deprimarea. După câteva minute, chiar avu o senzație falsă, prostească, de bine; își spuse că, de fapt, nu era atât de beat. Se uită la jucătorii de table și mai strănută o dată.

Trebuie că a stat acolo o jumătate de oră, meditând și zgâindu-se la tragicul peisaj de afară. Îi aducea aminte de toate spațiile care, în imaginația sa, se cereau evitate: Blackpool, Winnipeg, Finlanda, Shamokin, P. A. Un ținut negru și blestemat. Înclină sticla și sorbi o înghițitură. În umbrele de lângă foc, englezul și soția sa își masau degetele. Pe neașteptate, oricât se străduí să o reprime, presiunea acumulată ziua întreagă se eliberă violent și trase un vânt sonor, un pârțâit prelungit pe care încercă în zadar să-l înăbușe, așa că, până la urmă, se relaxă sfios și-i dădu drumul – o crepitație înceată, dezordonată, ca niște bile de marmură căzând într-o benă. La masa de table se produse o comoție. Cass de-abia o observă. Perioada lui de disconfort încetase. Mai rumegă niște gânduri. După o vreme, ridicându-se, nesigur, de pe scaun, doar pe jumătate conștient că începuse să bombăne cu voce tare, făcu un pas de

infirm înainte, întrebându-se dacă nu era cazul să se întoarcă la Roma, fie și pe ploaie.

— N-aveți decât să vă luați Sambuco și să-l futeți! rosti el cu voce tare. Să vi-l futeți!

Abia își dădu seama că vorbise. La masa de table, englezoaica, imitată mai lent de soțul ei, își îndreptă brusc spatele, ca o căprioară speriată. Cass se prelinse spre șemineu, sperând să obțină de la cărbunii sărăcăcioși puțină căldură pentru pantalonii săi uzi. Brusc, fu încolțit, împresurat, prins fără speranță de Sambuco; se simțea ca un cowboy cutezător care, împins de indieni până la buza prăpastiei, are de ales între a se întoarce către ei și a înfrunta o ploaie de săgeți sau a sări, cu bidiviu cu tot, în înfricoșătorul abis. Nu exista niciun loc, se gândea el, cu spaimă crescândă, absolut niciun loc unde s-ar fi putut duce. Durerea intestinală îi reveni. Umflat de gaze turbulente, trecu pe lângă bătrânul roșu ca sfecla și zburlit, care se ridica încet și, absolut disperat, se lăsă să cadă greu pe polița șemineului, simțind cum ceva de lângă umărul său se desprinde cu un trosnet și se prăbușește pe podea cu o bufnitură asurzitoare.

Slotkin, se gândi, bătrâne părinte, bătrâne rabin. Răbdare, disciplină – iată de ce am nevoie. Încă gândea așa, felicitându-se vag pentru perspicacitate, când în jur se dezlănțui iadul. Fiindcă, prăbușindu-se, uriașa vază – nu putea cântări mai puțin de douăzeci și cinci de kilograme – fu cât pe-aci să-l lovească pe bătrân. Cum se uita, prostit, la cioburile verzui de pe dușumea, Cass observă doi târlici căptușiți cu puf alunecând încet înspre el și auzi o voce bătrână croncănind, isterizată de mânie:

— Pacoste de bețiv spurcat la gură!

Bătrânul tremura de furie, agitând o invizibilă cravașă de călărie, iar Cass, uitându-se de jos, uimit și înduioșat, la chipul mustăcios și enervat, își dădu seama, pentru întâia oară, ce făcuse.

— Scuze… începu, dar era prea târziu, pentru că, trezit la viață de spargerea vazei, acel *salone* se însufleți ca un mausoleu jefuit de vandali. Își făcură apariția trei chelneri și câteva cameriste; o persoană cu înfățișare de bucătar sosi într-o fugă, cu boneta albă clătinându-i-se pe cap; veni și o hoardă de mărunți servitori, hamali, grădinari, băieți de comisioane. Împresurat, cu bătrânul încă fumegând de furie, agitându-i sub nas un pumn cu pielea pătată, Cass nu reuși să se gândească decât la faptul că hotelul, având atât de mulți angajați, era, cu siguranță, nerentabil.

— Uitați-vă la el, ticălos grobian ce e! striga englezul către gloata adunată. Priviți-l, vă rog! Cine e, cerșetorul ăsta bețiv și jegos? Aproape că ne-a zburat creierii, pe cuvânt, cu vaza aia!

Cass îl privea mut pe bătrân, o privea pe soția acestuia, care-l trăgea de mânecă, privea salonul ce se umplea de gură-cască, repetând în sinea lui, ca un metronom: „Asta nu mi se întâmplă mie, asta nu mi se întâmplă mie”. Apoi, tocmai când dorința de a se topi și a se scurge prin podea devenise atât de intensă încât își simți, o clipă, picioarele scufundându-se sub el, un omuleț cu priviri rătăcite intră în scenă, gesticulând cu un meniu ținut în mâna lui dolofană. Era, înțelese Cass, cineva pe nume Signor Windgasser, o ființă omenească mică și absolut terifiantă. Împroșcându-l cu scuze pe englezul bătrân, acesta se întoarse către Cass, fluturând-i meniul sub ochi.

— Mă, nenorocitule! strigă el. Faza aia falora touă sute de mii de lire!

Cass era prea buimăcit, prea uluit, prea iremediabil pierdut ca să schițeze vreun gest; într-un vârtej de imagini mute și sunete estompate, ca în cele mai deșănțate halucinații, urmărea buzele lui Signor Windgasser mișcându-se cu furie convulsivă, fără să poată deslușì semnificația spuselor lui; englezul bătrân, cu mâna încleștată pe măciulia imaginarului baston de plimbare,

continua să se agite și să spumege; de undeva, din mulțime, răzbătu până la el un hohot scurt de râs dobitocesc. Un talaz de perdele de damasc prăfuite se agită în fața ochilor săi; brusc înclinată, îndepărtata vale părea o pârtie de schi împâclită, coborând abrupt spre incredibila mare. Simțind că-i vine greață, respirând cu greutate, Cass încercă să răspundă, să desprindă un sens al acestui ridicol vis inchizitorial, dar tocmai atunci, exact când își obliga buzele amorțite să funcționeze, încercând să scoată pe gură niște cuvinte de scuză, care sunau greșit, împleticindu-se spre Windgasser cu mâinile ridicate împăciuitor, își simți glezna agățată de o implacabilă vergea de fier, o rangă sau un vătrai de la cămin, se împiedică și podeaua cu parchet de la Bella Vista se ridică spre a-l lovi tare și din plin în figură, ca o ușă trântită. Zăcu întins acolo, cu dureri în tot trupul, văzând zeci de mii de scântei minuscule. Apoi se simți ridicat de niște mâini puternice, de niște robuste brațe bronzate, în mâneci albe, care-l purtară pe sus până în hol, unde cineva care mormăia sudalme italienești îi agăță rucsacul de gât și, apucându-l de turul pantalonilor, îi făcu vânt înainte, azvârlindu-l afară în ploaie, pe jumătate prin aer, cu picioarele pedalând în gol, ca ale unui ciclist comic.

— *Cacciatelo via*! auzi pe cineva strigând, iar apoi cuvântul insultător: *Ubriacone!*

Se trânti o ușă și cuvintele înăbușite ajunseră până la el:

— Acolo să stai!

Era, iarăși, singur în ploaie.

Apoi ceva pocni în el, ca o valvă – poate din cauza ploii agasante, ori a umflăturii de sub ochi, ori a insultătorului *„Ubriacone*”, cu sensul de om care bea exagerat; inspiră profund, își scutură manșetele ude leoarcă și se repezi înapoi în hotel, ca un urs înfuriat. Gravă eroare. Treptele de marmură, scăldate de averse, erau lunecoase ca gheața sub tălpi. Abia ajunsese la jumătatea

distanței până la intrare, că solul fu tras de sub el, precum un ștergător de picioare. Încă furibund, văzu fațada hotelului răsucindu-se dement într-o parte, iar în ușă un chelner solitar, cu ochii măriți de șoc, întinzând zadarnic brațele spre a-i atenua prăbușirea. După care își izbi zdravăn țeasta de muchia unei trepte și-și pierdu cunoștința, pe fondul unei muzici baroce de orgă, cu durerea și șocul obliterate…

Când își reveni în simțiri, cu o migrenă teribilă, dar ciudat de stăpân pe simțuri, adulmecă o putoare instituțională de vin și jeg, dându-și seama aproape instantaneu că se afla la o secție de poliție. Zăcea pe o băncuță și-și auzi propriul geamăt când se dezmetici; deși mișcarea era pentru el un fel de moarte în miniatură, se ridică în capul oaselor, își pipăi precaut scalpul și găsi un cucui cât o pară, teribil de dureros la atingere. Ridicând privirea, văzu doi polițiști. Unul, un sergent îngrozitor de obez, cu ochelari, se uita chiorâș la el din spatele unui birou. Celălalt, aflat în picioare, era un caporal tânăr, mustăcios, care îl privea nu bănuitor și ostil, ci mai mult cu un soi de amuzament speculativ, cu toate că și acest lucru era greu de determinat, pentru că fața îi era în mare parte ascunsă sub o mână lată cu care, deschizând larg fălcile, se scobea stăruitor în dinți. Nimeni nu vorbea. Cass privi posac un șobolan cu mustăți gigantice, care, ivit dintr-o gaură din spatele biroului sergentului, adulmecă aerul și, ca un pierde-vară de cafenea, ieșit leneș din casă în mijlocul după-amiezii, trecu senin prin ușă, în încăperea alăturată. Darabana ploii bătea regulat în acoperiș, deasupra capului lui Cass. Încă trotilat, dar cu durerea atenuată, își surprinse tremurându-i în gâtlej un râset subțirel și cretin.

— *Molto comico,* rosti sergentul grăsan, cu ironie groasă. *Molto divertente*? Vedem imediat cât este de comic. (Răsfiră un teanc de hârtii în fața lui, pe birou.) în picioare și apropie-te!

Cass se ridică și se îndreptă nesigur spre birou, unde, întinzând gâtul, reuși să citească lista capetelor de acuzare, ascultând, în același timp, vocea pițigăiată, efeminată a sergentului:

— În primul rând, ești acuzat de distrugerea intenționată, din răutate, a proprietății. *Secondariamente,* de folosirea limbajului obscen în spațiul public. *In terzo luogo,* de tulburarea liniștii publice. *In quarto luogo,* de tentativă de violență asupra unei persoane pe nume Signor Vice-Amiral Sir Edgar A. Hatcher din Southsea, Hampshire, Gran Bretagna. *In quinto luogo,* de beție într-un loc public. Numele? Pașaportul, te rog.

— *Come*? întrebă Cass.

— Pașaportul! ordonă sergentul.

— E pe motoscuter, în *piazza,* bâigui Cass, stăpânindu-și un râs dement.

Făcând un gest de exasperare cu mâinile puhave, sergentul se răsuci către caporal:

— Du-te după scuter. Adu scuterul și pașaportul.

Caporalul, posomorât, își ridică ochii spre tavan și spre ploaie, acum torențială, o adevărată rupere de nori.

— Bine, așteptăm să stea ploaia, se înduplecă sergentul. Apoi, către Cass: *Nazionalita*? *Inglese?*

— *Americana.*

— Cum te numești? continuă polițistul, nervos, cu o intonație provincială, ținându-și tocul suspendat deasupra registrului.

— Domenico Scarlatti.

Numele, ca o notă de flaut, ca o incantație, îi răsărise în minte inexplicabil; acum îi scăpase, pur și simplu, de pe buze, rostit cu gravitate, demnitate, siguranță de sine. Sergentul se uită la Cass, scrutându-l cu ochii mici de ignorant.

— Prin urmare, ești italo-american, vorbi el pițigăiat, cenzurându-și cu neplăcere tonul ascuțit. (Se dădu, o clipă, mai în spate pe scaun, ținându-și cu mâinile burdihanul de elefant gigantic.) Asta e

necazul cu de-alde tine. Voi, ăștia, vă duceți în America și faceți bani căcălău, ca să vă întoarceți în țara strămoșească și să faceți paradă de bogăție și de năravurile voastre spurcate. Mare păcat că nu-l mai avem pe Mussolini. Ducele ar emite legi împotriva unora ca tine. Bine, Scarlatti, fii atent la mine. Aici, în Sambuco, nu tolerăm o comportare ca a ta. Ai înțeles? (Se aplecă din nou peste registru.) Unde și când te-ai născut?

Fir-aș al naibii, își spuse Cass, improvizând:

— Pe 6 iunie 1926. Dar, domnule sergent, cum se face că sunt acuzat de violență? Vaza aia. N-a fost cu intenție.

— Răspunde la întrebări! se răți sergentul. Locul nașterii?

— Scrieți Tuxedo Park. Apoi, după o virgulă, New York, continuă Cass. Cu degetele întinse delicat, se sprijinea de birou.

— Tuxedo Park, New York. Cum se scrie?

— T-u-s-s-e-d-o. Ca și capitala Japoniei.

— Ce curios! Tatăl?

— Alessandro Scarlatti. Decedat.

— Mama? (Sergentul nota laborios.)

— Gipsy Rose Scarlatti. *Defunta,* adăugă. Tot decedată.

Și dintr-odată, orfan cum se dădea – și chiar era –, îi veni să plângă.

Sergentul se lăsă iar pe spate și, cu un aer sagace, important, începu să-i țină o nouă predică:

— Te-ai băgat într-un bucluc serios, amice. Nu ne place să arestăm americani. Nu că ne-ar fi teamă s-o facem, înțelegi? Numai pentru că voi sunteți acum puternici și noi suntem slabi, iar țara voastră pune – cum ați spune voi? – presiune pe noi. Asta s-ar putea să se schimbe – aici, cea mai vagă umbră de zâmbet apăru pe chipul lui porcin – când principiile Ducelui vor fi reinstaurate. Deocamdată, însă, nu ne cade bine să arestăm americani. (Se opri și-și plecă ochii, bătând darabana pe birou.) Dar acest tip de comportament

nu poate fi tolerat. Pe tine te vom aresta! Emigranții ca tine, cu nume italienesc, fac Italia de rușine în lume. Însuși Ducele a arătat – continuă sergentul, cu o sclipire de erudiție în cuvântarea de la Ancona, din iulie 1931, că democrațiile trebuie să piară, din cauză că le permit cetățenilor – ca tine, presupun – să se bălăcească în corupție și păcat…

Fără îndoială că ar fi ținut-o așa la nesfârșit, dacă în unica încăpere învecinată n-ar fi izbucnit brusc scandalul. Se auzi vocea puternică, aspră, certăreață a unui bărbat, apoi un alt glas, apoi altul – al unei fete –, vituperant, isteric, plin de un dispreț furios. Ceva se izbi cu zgomot de perete. Fata țipă, bărbatul se puse pe strigat. Sergentul se sculă greoi, răsuflând sacadat, și se duse dincolo. *„Zitti!”,* îl auzi Cass răcnind și larma se potoli puțin, în afară de zgomotul unei respirații gâfâite, îndepărtate, și de vocea de *castrato* a sergentului, stăpân acum pe situație. Răsucindu-se, Cass observă că tânărul caporal continua să-l privească cercetător, deloc neprietenos, atent.

— Ce pedeapsă primesc? întrebă Cass, gemând, de data asta, temător.

Caporalul își scoase unghia dintre dinți.

— *Straordinario,* mormăi el, ignorând întrebarea. *Assolutamente straordinario.*

— Cum?

— Ce *vacuum* în mintea lui! Născut și crescut la Napoli, orașul familiei Scarlatti. Și n-a auzit de niciunul din ei. Cum te numești în realitate?

Cass îi spuse, simțindu-se acum mai treaz, deși durerea de cap se lăbărța și înflorea, și junghiuri de anxietate îi străpungeau în secret inima. O clipă, avu dorința nebună de a încerca să fugă, repezindu-se afară pe ușă. Dar se forță să rămână calm și-i ceru caporalului un pahar de apă.

— Ce pedeapsă primesc? repetă Cass întrebarea, în timp ce caporalul umplea paharul cu apă.

— Hai, bea-l. Îți va cădea bine. Vorbești o italiană excelentă. Presupun că ești atât de naiv în problemele astea din cauză că ești american.

— Cum adică?

— La sergentul Parinello mă refer. Când un polițist este hotărât să aresteze pe cineva, pur și simplu încuie persoana respectivă în arest. Cu asta, basta. Dacă, pe de altă parte, se gândește că ar putea obține ceva profit de pe urma dorinței disperate a arestatului de a fi repus în libertate, îi ține lungi prelegeri despre te miri ce. Despre II Duce, la Ancona, 1931. Despre democrații. Despre corupție și încălcarea legilor. Nu bagi de seamă ce procedură metodică aplică? E menită doar să tragă de timp. Timp în care acuzatul să-și facă un calcul mental – bunăoară, dacă să renunțe la atâția bani cât ar costa o masă copioasă la un hotel de lux, ori dacă, având în vedere natura infracțiunii comise, n-ar fi mai potrivit să facă un sacrificiu și mai substanțial – banii pentru noua rochie de seară a nevestei; sau…

— N-am intenția să mituiesc mormanul ăla de osânză, protestă Cass, prea răstit, în spiritul – resuscitat brusc de îndată ce veni vorba de bani – al lui Calvin, Wesley[53] și Cox.

— Psst! îl preveni caporalul, cu o mină cât se poate de serioasă. Ascultă-mă bine, Parinello îți poate face zile fripte. Te are la mână

— Ai putea să zaci la zdup aici, în Salerno, o lună întreagă, așteptând să fii judecat. Procedura de eliberare pe cauțiune diferă, la noi, față de America. Iar Parinello, în esență, este un tip ieftin. (Făcu doi-trei pași spre ușă, răsucindu-și mustața și, scăzând vocea, continuă:) Aș crede că, în situația ta, zece mii de lire ajung, cu condiția să plătești și vaza spartă. Dar să nu bată la ochi, pune banii în registrul ăsta. Eu, unul, n-am văzut nimic.

— Dar de ce faci asta pentru mine? se întrebă Cass cu voce tare. Însă caporalul – enigmatic, radiind încredere de sine, binevoitor într-un mod

neplăcut – dispăruse în camera de alături. Ce escrocherie monstruoasă, își spuse Cass, zece mii de lire! Pentru nemernicul ăla gras, leafa pe o săptămână. Îl lăsa aproape lefter și asta îi provoca mai multă greață decât *hybrisul*[54] întâmplării, umbrind până și ura resimțită față de bășica aia umflată de sergent care îndrăznea să comită o asemenea extorcare. Cu capul pulsându-i și cu o durere în stomac, simțindu-se la fel de mizerabil ca în cele mai rele zile petrecute la Paris, scoase din portofel bancnota

— Ultima cu o astfel de valoare – și-i zise adio, ascunzând-o în registrul sergentului, în așa fel încât să-și semnaleze sfios prezența, ca un centimetru de piele roz din interiorul unei pulpe de femeie.

Sergentul reveni în încăpere, călcând apăsat.

— Așadar, vorbi el încruntat de cum se așeză la birou, așadar, doresc să subliniez că te afli într-o situație cât se poate de critică. (Se întinse după catastif și Cass își dădu seama că ochii îi căzuseră pe bancnotă.) Cât se poate de critică, repetă sergentul, fără a-și schimba expresia, pe un ton atât de savant modulat, că aproape te uluia. Din care, totuși, nu este exclus să existe o ieșire. (Își ridică ochii spre Cass, închizând, în același timp, registrul cu un pocnet.) Ai comis o greșeală serioasă aici, la Sambuco. Nu vom tolera abateri de o asemenea gravitate. Totuși, continuă el, pe un *larghetto* temperat, expresiv, totuși, pari un tip de treabă, Scarlatti. Sunt sigur că nu ai cazier. Am dreptate?

— Perfectă dreptate, don' șef, aprobă Cass, trecând instantaneu la engleză, din nou indignat la culme.

— Atunci, dă-mi voie să-ți spun cum am de gând să procedez. Cu condiția să plătești vaza spartă la Bella Vista, am să te exonerez de acuzații. Îți recomand ca, pe viitor, să fii mai atent cum te

comporți. Ești liber. Ne datorezi o sută cincizeci de lire pentru *carta bollata.*

— Pentru *carta bollata*?

— Timbrul fiscal pentru actul de acuzare, forma oficială…

— Știu ce este, ce naiba, zise Cass, ridicând vocea, dar îndrăznești să stai în fața mea, ticălos nenorocit, și să…

Mai târziu, Cass avea să-și spună că în momentul acela ar fi putut pierde totul, dar sergentul nu-i auzise cuvintele sau, dacă le auzise, preferase să le ignore, fiindcă exact atunci hărmălaia și strigătele de afară reîncepură:

— *Bugiardo!* zbiera o fată.

— Mincinoaso! Cățea! urla un bărbat.

Aproape concomitent, Luigi, caporalul, împingea înăuntru un bărbat neras, cu obrajii scofâlciți, cu un halat de vânzător pe el și, în urma lui, o țărăncuță. Fata, de aproximativ optsprezece ani, purta un palton ponosit, ros de molii, cu câteva numere mai mari, înnegrit la umeri de ploaie. Era desculță, cu părul ascuns sub o basma decolorată. Intră, țipând furioasă și, într-o clipă de disperare, simțind că se cufundă, Cass nu se putu gândi decât la ce extraordinar de frumoasă era. Ca o răbufnire de vânt care întețește vâlvătaia focului, mânia fetei nu făcea decât să-i răscolească și să-i inflameze frumusețea chipului. Cass observă că doar mâna lui Luigi, strâns încleștată pe cordonul paltonului fetei, o împiedica să se arunce direct, ca o pisică sălbatică, în spinarea vânzătorului.

— Mincinosule! țipa ea. Mincinosule! Mincinosule!

Comerciantul, suferind de o dermatită cu aspect zgrunțuros, care-i peticea obrajii, ca niște urme de degerături, îi răspundea antifonic, emițând un geamăt baritonal, ca un oftat de jignire și surprindere, din acelea care punctează întotdeauna ciondănelile italienești:

— Ah-uu! *Tu sei bugiarda! Puttana!* Mincinoasă ești tu, cățea!

— Liniște! tună sergentul. Poate e mai bine ca tu să stai acolo, îi propuse el bărbatului. Iar tu, zise, smucindu-și capul către fată, stai de partea asta a biroului și nu mai deschide gura.

Cass aproape că percepu un clinchet când celebrul cântar al justiției, cu sexul pe celălalt talger, se înclină tare în favoarea comerțului. Ochii fetei aruncau fulgere, dar se opri unde i se ordonase, și era gata să plângă. Își mușca pereții interiori ai obrajilor, buzele începuseră să-i tremure și Cass, privindu-i ovalul feței mânjite de ploaie și noroi și ochii catifelați, tânjea să se ducă la ea, să o curețe, să o facă fericită și să-i strivească buzele cu un sărut pătimaș. Fata era splendidă, iar el se holba la ea neajutorat, frecându-și cucuiul din creștet, arzând de dorința să se asigure că restul corpului ei era pe măsura picioarelor, perfect formate, deși mânjite cu țărână roșiatică, la fel ca fața.

— Să stabilim lucrurile clar, îi spuse Parinello bărbatului. Pretinzi că fata asta de aici ți-a șterpelit ceva din prăvălie?

— A încercat, răspunse prăvăliașul. Am prins-o asupra faptului.

— N-am furat! izbucni fata. Eram afară cu lucrul ăla în mână, dar voiam să-l plătesc!

— Altă minciună! replică bărbatul. Cu ce, mă rog, să plătești?

— Tăcere! bubui sergentul.

Se așeză încet, tăcut, misterios pentru o clipă, iar scaunul turnant, cu un cântec al arcurilor, îl roti greoi și masiv, în timp ce se lăsă pe spate, în așa fel încât era întins aproape pe orizontală, departe, umflat de o jalnică și penibilă autoritate.

Scoase din buzunarul halatului o morișcă viu colorată, din celuloid, prinsă în vârful unui băț subțire, din cele cu care fug copiii sau pe care le

scot pe ferestrele automobilelor. Probabil că valora cinci sau zece cenți.

— Am instalat-o la vedere, în stradă, la intrarea în magazin, explică, grăbit, omul. Și unde nu vine țăranca asta, o smulge și dă să fugă cu ea. Recunoaște! se răsti el, mârâind, la fată. De ce nu recunoști?

Brusc înfrântă, fata își cufundă fața în căușul palmelor și se puse pe suspinat.

Parinello apucă morișca. Suflă tare peste ea, cu o nonșalanță teatrală, absurdă, cu obrajii lui puhavi umflați și buzele groase făcute pungă, aidoma unui Zefir destrăbălat, care suflă din colțul unei hărți antice.

— Hai, știoarfo, îi zise el fetei, în cele din urmă, cu vocea lui certăreață de eunuc, zi ceva. Te cunosc de undeva, nu? Nu-mi dau seama de unde te știu, dar se pare că ai un cur plăcut, respectabil. Un poponeț dulce. Acuma, de ce o fi vrând o fată mare ca tine, cu un poponeț dulce, să fure o jucărie amărâtă de copil? Ar trebui să stai jos, pe faleză, să-ți vinzi curulețul mic și dulce turiștilor.

Era, așa pură și neprefăcută, exact vocea impotenței, iar Cass observă cum sergentului i se înroșește fața în timp ce plescăia, gângurea și fornăia, procurându-și plăceri labiale. Luigi se foia, nervos, privind acum afară pe fereastră, cu un aer de neplăcere încremenită.

— De ce să vrei să furi așa ceva?

— Pentru frățiorul meu mai mic, răspunse fata, cu vocea stinsă, abia perceptibil.

Era neajutorată, înspăimântată, lacrimile îi șiroiau pe obraji pe sub degetele murdare.

— Ascultă, își continuă Parinello rechizitoriul. Ești din Tramonti, nu-i așa? Pariez că ai nevoie de bani. Să-ți dau un sfat, *carina.* Ceea ce trebuie să faci este să strângi destui bani ca să mergi la Positano, poate la Napoli – ba, de ce nu, la Roma. Roma e un oraș grozav. Acolo închiriezi o cameră de hotel, te duci și agăți un bărbat bogat – hei,

domnule caporal, cum îi zice străzii ăleia, pe unde se plimbă prinții bogați?

— Via Veneto, veni răspunsul sec, distant, rostit cu atâta răceală încât abia se auzi.

Nefericită, cu inima frântă, fata continua să hohotească.

— Te duci în cameră, pricepi, iei curulețul tău dulce și frumos și-l întinzi pe niște plăcute cearșafuri roz…

Nemernicul ăla de negustor începuse să scoată sunete amuzate de apreciere. O clipă, blocând îngrozitoarea scenă, Cass se uită afară pe fereastră, în direcția în care privea Luigi. Capul începuse să-i pulseze, ca un buboi gigantic, inflamat, dar constată că se întâmplase ceva ciudat cu meteorologia – un miracol. Era primăvară și simțea căldura pătrunzându-i treptat în oase. Dizolvată precum rouă de razele soarelui, masa grea de nori dispăruse complet din vale. Brusc, totul devenise atât de luminos, atât de viu în lumina mediteraneeană, încât Cass avu impresia că, dacă întinde mâna, poate pipăi orice detaliu. Vedea o carte poștală ilustrată, cu piscuri magnifice și un cer atât de șocant de albastru încât părea pictura naivă a unui dement; și cu pâlcuri de portocali coborând, în terase înverzite, până la malul mării. De undeva se auzea un picurat – ultima rămășiță a ploii și a iernii. Pe versantul din partea opusă, o turmă de oi behăiau, bete de lumină. Și, să mă ajute Dumnezeu, își spuse el, se auzea până și muzică; departe, în oraș, cineva dăduse radioul la maximum, ca pentru a sărbători soarele acela delincvent. Nu era, în mod clar, caruselul care, în visele lui, umbrea întotdeauna acest moment. Era Guy Lombardo, tot numai sirop și chicoteli, dar atinse o coardă îngropată adânc în el și, privind-o din nou pe fată, care acum își ridicase spre lumină frumoasa fețișoară tristă și murdară, îi veni să scoată un țipăt.

— *Perciò,* o înțepa în continuare sergentul pe fată, vei avea grămezi de bani. Tot ce trebuie e să-ți pui la muncă partea bine construită a anatomiei. Așa cum stă situația – și aici tonul avântat-lasciv al vocii i se mai subție –, așa cum stă situația, nu-ți poți permite să șterpelești. Știi cumva cât e amenda pentru furt?

— Nu, răspunse, deznădăjduită, fata.

— Pentru tine, o mie de lire. Ai atâția bani?

— Nu.

— Sigur că nu. Dar știi cum procedăm noi în situația asta?

— Nu.

Cass văzu că fața sergentului se îmbujorează din nou, schimbându-și expresia.

— Îți luăm poponețul dulce și frumos…

Mânia, căreia nu-i putea da glas decât în limba maternă, izbucni în capul lui Cass ca un ghem de demență.

— Las-o în pace, pui de cățea mizerabil, răcni el. Las-o în pace, mă auzi? Dacă nu, îți trag niște șuturi de-ți scot dinții. Las-o în pace!

Speriat, pălind, sergentul duse mâna la spate, la tocul pistolului, și o lăsă acolo, mângâind cu degetele ca niște cârnăciori patul Mauserului automatic.

— Ce zice, caporal? *Che cosa significa* „lasonpace”?

Luigi își asumă o mutră de neajutorat.

— Habar n-am, nu știu englezește, domnule sergent.

În timp ce sergentul vorbea, Cass se potoli, dar nu fără greutate, nu fără să tremure. Netulburat de agitație, șobolanul *flâneur* veni din camera vecină, executând un fel de slalom, se opri ca să adulmece aerul și se repezi înapoi în gaura sa. Pe fereastra deschisă, Cass simți parfum de flori. Transpira copios. În aer simțea nu căldura primăverii, ci arșița verii eterne. Prin ușă se auzeau bondarii, bâzâind afară, în corolele imenselor camelii albe,

amintindu-i de sunetele Sudului și de casă. Derutat pe moment, sergentul se uita fix la Cass, nervos.

— Plătesc eu obiectul ăla, îi spuse Cass proprietarului magazinului. (Apoi lui Parinello, crucificat de nevoia de a se stăpâni și a vorbi frumos:) Iertați-mi izbucnirea de adineaori, *Vossignoria.* Dar, dacă nu vă e cu supărare, am un defect personal. Mi se întâmplă des, foarte des…

Sergentul se destinse.

— Aș dori să plătesc și amenda, dacă-mi îngăduiți. (Sergentul ridică din umeri, arătând că e de acord. Cass își scoase portmoneul.) Poftiți două mii de lire pentru tot. Sper că e suficient.

Se roti pe călcâie și ieși din secția de poliție, în aerul primăvăratec de afară.

Era târziu, după-amiaza. În atmosfera transparentă și luminoasă răsunau dangăte de clopot. Un stol de porumbei se ridică de nicăieri, cu un zgomot de tunet, aruncând peste fântâna de afară un pod curbat de aripi fremătânde, de culoarea ardeziei. Urcând spre hotel, pe strada pietruită, se întoarse și i se păru că o zărește pe fată, cu capul aplecat în gulerul paltonului lăbărțat, îndepărtându-se grăbită de sediul poliției, și vru s-o strige, dar ea se îndepărtase deja, în jos pe ulicioară. Se întoarse și-și reluă drumul, când auzi o voce:

— Ce-ți face capul?

Era caporalul Luigi. Rezervat, flegmatic, distant, foarte neitalian, părea, totuși, dornic de comunicare, chiar disperat, și își potrivi pasul după al lui Cass, ca să urce dealul.

— M-a trimis Parinello, să mă asigur că plătești vaza.

— La cap mi-e mai bine, răspunse Cass. Voi, italienii, aveți o poliție tare ciudată.

Caporalul nu comentă imediat, dar după o vreme spuse:

— Cred că nu-i nici mai bună, nici mai rea decât altele.

— E o minune că șeful dumitale n-a fost destituit încă. E tartorul tuturor lichelelor.

— Da, recunoscu Luigi, este cam… certăreț. Spune-mi, ești un om educat, nu-i așa?

— Nu, răspunse Cass. N-am beneficiat de cine știe ce educație. Am citit cărți, dar nu am școală. De ce întrebi?

Caporalul se oprise și Cass făcu și el o pauză, privindu-i chipul grav, serios, dar luminat întrucâtva de umor.

— Nu știu de ce întreb, spuse Luigi. Nu știu. Poate mă vei ierta. Dar n-am văzut mulți americani ca tine. Adică, glumele cu Parinello, felul cum stăpânești limba noastră. Apoi, cum te-ai purtat cu fata aceea, o biată țărăncuță absolut insignifiantă. Asta m-a atras. Un gest de omenie, mi-am zis. Ceva ce ar face un om bine educat. Asta m-a atras.

— Mi-a plăcut de ea, replică, ușor agasat, Cass. Nu e insignifiantă. E o femeie foarte atrăgătoare. De ce? Dumneata nu ești, la rândul dumitale, un om educat?

— Nu, nu sunt, răspunse caporalul, în pedantul său stil oficios. La fel ca tine, am citit mult, dar n-am avut șansa să-mi desăvârșesc studiile. Aș fi vrut să studiez dreptul, dar împrejurările m-au silit să… (Se întrerupse.) Să devin ceea ce sunt. În țara noastră, majoritatea oamenilor nu au prea multă școală. Muncesc din greu și nu citesc nimic.

— Nici în America nu capătă prea multă învățătură, spuse Cass. Nu muncesc din greu, dar nici de citit, nu citesc.

Cass reîncepu să meargă.

— Se spune că, dacă nu citești, pierzi mult. Una dintre marile revelații din viața mea a fost lectura cărții marelui filosof german Schopenhauer, *Lumea ca voință și reprezentare.* El, mai bine decât orice alt autor citit de mine vreodată, indică drumul spre ceea ce numesc eu pesimismul creator. L-ai citit cumva pe Schopenhauer?

— Deloc, răspunse Cass sec, puțin mai nepoliticos decât ar fi dorit. Capul începuse să-i zvâcnească dureros. Nu, nu l-am citit.

— Iartă-mă, zise, cu solicitudine, caporalul. Iartă-mă dacă-mi bag nasul unde nu-mi fierbe oala. Mi se întâmplă atât de rar să găsesc un spirit afin, cu care să pot discuta. Farsa pe care i-ai făcut-o lui Parinello. Încântătoare! Cât mi-ar plăcea…

Dar vocea lui deveni tot mai nedeslușită pentru Cass, care, ajuns pe un segment mai ridicat al străzii, putu să vadă din nou peisajul mării, jos, departe, al pâlcurilor de lămâi și portocali, al viilor terasate de pe versanții giganticelor dealuri abrupte. Din scocuri și canale îndepărtate se auzea apa vâjâind sau picurând ritmic: cerul și pământul păreau curățate, lustruite, clătite și peste tot se auzea sunetul apei care mătura, gâlgâind, rămășițele iernii, purtându-le spre mare. Soarele cobora; semiluni de lumină moale luceau pe coamele golașe ale dealurilor îndepărtate. *„Madonna! Che bello!”,* strigă, cu un aer sărbătoresc, o voce de femeie, parcă văzând lumina Zilei de Apoi. Cass își dădu seama că tremură, fără absolut niciun motiv.

— Fata aia, întrebă el, întorcându-se spre caporal. Fata de la poliție. Cum o cheamă?

— Nu știu, ridică din umeri Luigi. O țărăncuță din vale. Nu cred că am mai văzut-o până acum.

— E foarte frumoasă. Toate sunt atât de frumoase?

— Țăranii sunt rareori frumoși la naștere. Când sunt, aproape niciodată nu-și păstrează frumusețea după ce devin adulți. Chiar n-am observat frumusețea țărăncii ăleia.

— Caporale, cred că ești orb.

— N-am privit-o prea atent. Nu mă interesează țăranii. Sunt, în cea mai mare parte, niște pârliți, care se împerechează între ei, ca animalele. Majoritatea nu sunt întregi la minte. (Clătină solemn din cap.) Li se trage din faptul că nu

mănâncă decât pâine. Îmi spun, uneori, că ar trebui să fie exterminați cu toții.

— Păi, caporale, remarcă, vesel, Cass, vorbești ca un fascist!

— Chiar *sunt* fascist, replică Luigi pe un ton neutru, obiectiv, continuând prin a explica: Te rog, nu mă înțelege greșit. Eu nu consider exterminarea drept un act de cruzime. Fascismul nu este nazism. O înțeleg… (Aici făcu o pauză, strângând pumnii, ca și cum ar fi căutat ideea și forma potrivită de exprimare a ei. Apoi, cu o voce care ar fi sunat ridicol de pompos, dacă nu i-ar fi reflectat convingerea.) înțelegi, cu toții suntem blestemați. Toți! Dar ne descurcăm, cumva. Ei (Își smuci capul către un țăran invizibil), ei sunt condamnați pe vecie. Ei *nu* se descurcă. Sunt inferiori chiar și animalelor! De aceea ar trebui exterminați. Ar trebui ca cineva să pună capăt suferinței lor.

— Pesimism creator, murmură Cass.

Pentru întâia oară, pe fața caporalului pluti o umbră de zâmbet. Își privi ceasul.

— Discuția cu tine a fost o plăcere, zise. Sper că nu te-am jignit. Viața e ciudată, nu-i așa?

— La ce te referi? îl întrebă Cass, sincer nedumerit.

— La existență. Nu ți se întâmplă să te trezești dintr-un somn profund și, câteva clipe, până te dezmeticești de-a binelea, să simți misterul și teroarea existenței? Nu durează decât o secundă, două, dar e unicul moment când te apropii de eternitate. Și vrei să mai știi ceva? Eu nu cred în Dumnezeu. Dar, în ce mă privește, cea mai groaznică parte este că mă trezesc de-a binelea cât ai clipi din ochi și nu pot să știu dacă, mișcându-mă o clipă către eternitate, m-am apropiat de Dumnezeu sau de neant.

Cass bătu din gene, întrebându-se dacă polițistul nu era ușor scrântit. Fascist-umanist, intelectual, dușmanul țărănimii, pesimist creator, metafizician, cu favoriți lungi ieșindu-i de sub cascheta cu

cozoroc, mustăcios și cu ochii ca mierea, precum visul erotic al unei matroane *borghese,* reușise, totuși, să comunice, așa însingurat, cu sufletul său; brusc, vorbele – erau ele chiar atât de adevărate pe cât păreau? Și atât de teribile? – îi reveniră în minte lui Cass ca vibrațiile unui gong gigantic. Îl privi pe Luigi drept în ochi, dându-și seama că, oricât de bizară era purtarea polițistului, era la fel de întreg la cap ca toată lumea.

— Și eu mă simt foarte singur, adesea, mărturisi Cass. Foarte singur. Foarte speriat.

— Atunci ai înțeles ce vreau să spun?

— Da.

— Îmi pare rău că ți-am vorbit astfel, spuse Luigi după o scurtă tăcere și-i întinse mâna. Sper că ai să te întorci cândva. Nu uiți să plătești vaza?

— Nu uit, Luigi. Multe mulțumiri. Mulțumesc mult.

Caporalul plecă.

Îi fu mai ușor decât își închipuise să câștige simpatia lui Windgasser. După ce se spălă în toaleta unei cafenele, perfect treaz, își asumă aerul cel mai afabil și se prezentă la hotel, cerând, pe un ton elaborat, pentru că spărsese vaza. Rece și amenințător la început, Windgasser se înmuie și deveni surprinzător de înțelegător, chiar afectuos, ascultând, cu neliniște pe chip, descrierea diabetului cu care Cass fusese obligat să trăiască din adolescență, șocul hipoglicemic postinsulinic pe care și-l producea uneori accidental, îngreunându-i vorbirea și reducându-i capacitatea de mișcare și – da, cel mai abominabil lucru – până și capacitatea de a vorbi urât, ca bețivii.

— Cerul mi-e martor că n-am avut habar de asta, zise Windgasser, oferindu-și la rândul lui propriile sale scuze, poate fiindcă mirosea un posibil client, după care se referi la propria-i suferință, o fistulă *in ano,* inoperabilă de mulți ani, deși îl examinaseră doctori eminenți din Geneva, Zürich și Basel. Revenind la chestiunea la ordinea

zilei, Cass îi spuse că posibilitățile lui financiare erau oarecum limitate și tocmai intenționa să se ofere să plătească vaza în rate, când Windgasser, experimentat om de afaceri, îi risipi complet stânjeneala: vaza, zise, ca toate obiectele din hotel, era asigurată la o firmă elvețiană solidă care (spre deosebire de cele italienești) plătea de fiecare dată fără crâcnire; în voce i se citea o urmă de satisfacție ce dădu de înțeles că cioburile vazei erau mai valoroase decât întregul. Cass se apropie de fereastră. Era aproape întuneric. Pe luciul golfului, profilate pe acvamarinul delicat al cerului vesperal, ambarcațiuni pescărești cu luminile aprinse înaintau spre larg; luminile clipeau și scânteiau – o micuță galaxie de steluțe vioaie. Aerul era călduț și în el plutea, greu, parfumul florilor de portocal.

— Ce frumos e la dumneavoastră, zise Cass, cu voce tare. Cred că n-am văzut ceva mai frumos.

În spatele lui, respirând vioi, Windgasser încuviință că era foarte frumos, de fapt era exact locul potrivit unde să se stabilească un american, mai ales dacă era pictor, mai ales un american atât de deosebit de chiriașii precedenți ai hotelului, niște italieni gălăgioși și nespălați, ai căror copii mâzgăleau obscenități pe pereți. Anexa palatului, a faimosului Palazzo d'Affitto, se afla în proprietatea familiei Windgasser de generații… Exista un apartament, *confortabil, foarte plăcut…* Poate că tomnul Kinsolving dorea să arunce o privire?

Un strigăt sălbatic se ridică din vale, pasionat și tânăr, iar noaptea se lăsă brusc, greu, mirosind a primăvară și a portocale. Cass rămase mult timp la geam, ca Richard Wagner înaintea lui *(„Parthifal* a fost compus aici", sâsâi Windgasser), cu sufletul plin de dor, dorințe și puternice impulsuri romantice.

Cred că aici aș putea lucra, își spuse în seara aceea, cred că aș putea munci pe brânci. Stătea

întins pe pat, în camera de la etaj, de la Bella Vista, neputând să adoarmă. Îl durea surd capul. *Treizeci de ani și nici măcar n-am întredeschis ușa succesului.* Se gândi la țărăncuța de la secția de poliție (Assunta? Paola? Desideria? Laura?) și lunecă în somn, presimțind un necaz, tânjind după tandrețe.

A doua zi dimineață, își amintea, uitase complet de fată. Dar primăvara era ca un elixir. Inspectând, împreună cu Windgasser, apartamentul de la palat, constată că îi plăcea foarte mult. Se hotărî să se întoarcă la Roma și să-și aducă acolo familia îndată. Achită în avans chiria pe două luni, cu un cec pe contul comun, al său și al lui Poppy. Plecă la Roma, fără să-și dea seama că tocmai cheltuise ultimii cenți din economiile comune.

O nouă mutare. Poppy nu era deloc încântată.

— Tocmai când am început s-o rup pe italienește vrei să ne mutăm din nou! Ce naiba, Cass*?* Îmi place la Roma!

— Și la Sambuco tot italiana se vorbește, ce sfântul, Poppy! Orașul ăsta mare îmi provoacă claustrofobie. Plecăm vineri. O să-ți placă, Poppy Mare, munte, soare. Pe cuvânt dacă nu-i un afurisit de paradis. (Pauză de gândire.) Trebuie să-mi cumpăr culori și pensule noi. Să-mi fac o provizie bună, fiindcă acolo unde mergem am să lucrez mult. Am nevoie de bani. (Încă o pauză.) Apropo, ce-ar fi să-mi spui unde-i pușculița noastră?

Ea stătea la fereastră, într-o băltoacă de lumină solară, ocupându-se de colecția de timbre. Cu câțiva ani înainte, dobândise un clasor mare și mărci poștale în valoare de un dolar de la o firmă de filatelie prin poștă („1000 de bucăți asortate, din toate țările”). Toată lumea trebuie să aibă un hobby, își amintea Cass că-i spusese, iar de atunci Poppy își alcătuise o colecție considerabilă, mai ales datorită obiceiului de a cumpăra dubluri ale tuturor mărcilor poștale, oricât de comune erau

emisiunile, depreciind până și valoarea infimă a acestora prin faptul că le lipea direct pe paginile clasorului, disprețuind colțarele de celofan.

Mergând către ea, Cass o văzu înfigând o pensulă mică într-un bol cu clei. Apoi ridică ochii și-l întrebă:

— Ce pușculiță?

— Tu ce crezi, ce pușculiță? Cea în care păstrezi banii. Cana de ceai. Acum un minut, când mi-am vârât degetele în ea, n-am dat decât de ceai.

— O, Cass! exclamă ea. De unde știai că țin banii acolo? Cred că ți-a spus Peggy

Buzele îi tremurau ușor, din cauză că el îi descoperise secretul, care, de fapt, încetase să mai fie un secret pentru el încă din prima lună după căsătorie.

— De unde ai știut, dragul meu? întrebă din nou, amar.

— Mi-a ciripit o păsărică, răspunse Cass. Zău, baby am neapărat nevoie de cinci mii de lire, ca să-mi cumpăr niște vopsele și niște pensule. Încă n-ai primit cecul de luna asta?

— Care cec?

— Știi care, Poppy *cecul.*

Și atunci se întâmplă. Ea răspunse că nu primise niciun cec. Când o întrebă de ce, ea se ascunse după deget la început, se aplecă să mai lipească un timbru în clasor, după care, cu o grimasă, zise că habar nu avea, dar poate că explicația se găsea „În scrisorile alea”. Care scrisori? Păi, scrisorile de la bancă, venite cu cecurile. Unde păstra scrisorile respective? Păi unde, în sertarul bufetului, se-nțelege. Și acolo Cass găsi teribilul răspuns, în cele vreo șase plicuri mânjite cu sirop, expediate de departamentul de administrare a moștenirilor al băncii din New Castle, Delaware, pe care le trase afară de sub un munte infernal de cuțite ruginite, bătătoare de ouă nespălate, panglici de păr și zaț de cafea. Una dintre scrisori conținea explicația enigmei:

V-am scris de nenumărate ori [așa începea epistola, fără vreun preambul politicos; Cass vizualiza deja un bancher provincial cu buze subțiri, deschizând și închizând nervos aparatul Dictaphone, în încercarea lui de a-și stăpâni indignarea și neplăcerea, dar nu am primit niciun răspuns la cererea noastră repetată de a ne permite să ne ocupăm de proprietățile dumneavoastră. După cum știți, conform condițiilor stipulate în testamentul tatălui Dvs., ați primit lunar aproximativ $ 400,00 pentru cele două proprietăți, în prezent cunoscute sub numele de „OK Motel” și „Winnie Winkle Burger Bar & Drive-In”, ambele aflate în Districtul Financiar nr. 2 al New Castle Co., Del. În momentul când construirea obiectivelor Delaware Memorial Bridge și Highway Approach mai era o problemă teoretică, aveam certitudinea că putem obține pe aceste proprietăți o sumă care, investită, v-ar fi asigurat în continuare un venit lunar substanțial. *Întrucât nu am obținut permisiunea dumneavoastră* [italicele erau ale lui Cass], conform stipulărilor din termenii contractului de administrare, unica noastră alternativă a fost să vă păstrăm proprietățile. Odată cu inaugurarea Delaware Memorial Bridge și Highway Approach, cele două proprietăți fiind ocolite, iar drumul pe care se află, secționat de șoseaua directă, și-au pierdut orice valoare și, întrucât concesionarii prezenți nu și-au reînnoit contractele de închiriere, trebuie să vă informăm că cecul depus în contul Dvs. De la Bankers Trust Company, New York, în jurul datei de 1 martie viitor, va fi ultimul…

Restul textului, alcătuit dintr-o împletire de insulte și injurii, se ocupa de impozitele și taxele pe care urma să le plătească Poppy.

— Nu le-ai trimis la timp acceptul tău, șopti Cass, cu uimire în voce și tristețe.

— Păi, vezi… începu Poppy

— Păi, nu! zise el, puțin răstit. De ce?

— Pentru că.. Pentru că nu le-am citit.

— Și de ce naiba nu le-ai citit? începu el să strige.

— Fiindcă… Nu știu. Fiindcă nu înțelegeam, Cass. Am încercat…

— Nu ți-a trecut prin cap că *eu* aș putea înțelege scrisorile alea? Nu te-ai gândit că aș fi capabil să le pătrund tainele? La dracu', Poppy, nu ai nici atâta creier cât i-a dăruit Domnul unui harbuz! Cum ai putut? Cum ai putut să dai cu piciorul la patru sute de dolari pe lună, uite-așa? Tocmai când am ajuns într-un loc unde am fi putut trăi decent din banii ăștia – la Sambuco. Îți dai seama de consecințe*?* Îți dai seama, Poppy? De la cine dracu' să ne împrumutăm? De la Sfântul Petru? De la cine? *De la cine?* Te rog să-mi răspunzi!

— Nu știu, începu ea să se tânguie. Nu știu, Cass. O, cerule, îmi pare rău…

— E prea târziu să-ți pară rău! tună el. Știi cecul ăla al meu compensator? Pe care l-am încasat fiindcă sunt un zevzec? Nici pentru catchup nu ne ajunge! Ce zici de chestia asta? Ce facem acum, ne ducem la azilul de săraci? Cerșim*?* Împrumutăm? Furăm*?* Înțelegi în ce bucluc ne-am băgat, domnișoară Capsec? La patru mii de mile de bunul New Castle, fără o oliță în care să facem pipi! Îți place chestia asta? O, Poppy, cum ai putut fi atât de nesăbuită?

— Păi, tu însuți ai spus, începu ea să raționeze. Te-am auzit chiar pe tine afirmând că, după părerea ta, capitalismul este corupt, iar investițiile și toate alea sunt o tragere pe sfoară monumentală.

— Sfinte Christoase! țipă el. Tacă-ți fleanca! Ești o lobotomie prefrontală vie și umblătoare. Asta-i o lecție perfectă de capitalism! O mișcare negândită și rămâi pe jantă! Știi ce se va întâmpla cu tine, idioato? O să freci podele pentru cincizeci de lire pe zi, asta ți se va întâmpla! Și copiii? Se

vor hrăni cu lăcuste! (Iisuse, își spuse în sinea lui, poate chiar va trebui să muncesc!)

— O, Cass, strigă ea, făcându-se tot mai mică sub avalanșa reproșurilor.

— Ce avem noi? Își continuă el rechizitoriul. Ce? Aș putea vinde scuterul, dar câte spaghetti cumpărăm cu ce luăm pe el? Acum nu mai avem de ales – trebuie să plecăm la Sambuco, înțelegi? Măcar am plătit chiria, pentru două luni pline. Dar din ce Dumnezeu o să trăim? Răspunde la asta! (Disperarea îi curgea prin vene ca o apă înghețată.) Doamne, Poppy ce-ai putut să faci! (Ochii îi poposiră o clipă pe mâna ei.) Inelul tău de logodnă, zise, întinzând brațul. Diamantul ăla ar trebui să ne aducă cel puțin o sută de mii de lire, fiindcă l-am cumpărat cu trei sute cincizeci de dolari. Hai, dă-l încoace!

— Du-te și te cacă în pălărie, rahat împuțit ce ești!

— POPPY! Cass rămase aproape paralizat, încremenit de șoc și oroare. Poppy, de unde ai învățat expresiile astea?

Ea începuse să hohotească în gura mare, iar bebelușul, culcat pe scaunul de alături, se puse și el pe urlat.

— De unde le-ai învățat?

— De unde crezi că le-am învățat, nătărăule? suspină ea. De unde crezi că le-am învățat?

O clipă, Cass se simți definitiv strivit. Făcu o încercare să-i atingă umărul, să se apropie mai mult de misterul decenței, dulcеții și inocenței ei, dar ea îl alungă cu o tresărire a umerilor. Cass ieși din încăpere.

A doua zi vându motoscuterul – banii luați pe el, împreună cu cecul lui compensator, le ajungeau să trăiască o lună. Și plecară din nou în Sud. Totul era perfect, totul era o aventură. „O, Cass, o să fie un vis”, spuse Poppy. Dar, călătorind spre Sud cu autobuzul, prin câmpiile de un verde primăvăratec ale Campaniei, avu o presimțire rea, o viziune pe

care nu izbutea să și-o alunge din minte: pasageri eleganți în Cadillacuri, pe nesuferitul ăla de pod de pe fluviul Delaware, privind îngâmfați de sus, iar dedesubt ruinele cu stucaturi ale OK Motel și Winnie Winkle Burger Bar & Drive-In, năpădite de mușchi, pierzându-se într-un morman de tuburi de neon sparte, antene de televiziune și buruieni tenace, corupătoare.

Dar, firește, la Sambuco nu i se deschiseră porțile unor lumi noi. Crezuse că va putea picta. Windgasser îi împrumută (mai degrabă îl lăsă să-l folosească, în schimbul a două mii din tot mai puținele sale lire) un șevalet, abandonat de mulți ani în subsolul hotelului de un pictor edwardian de mâna a noua, pe nume Angelucci, ale cărui încrustări barbare, arătând ca opera unui zărghit Burne-Jones[55], dotat cu mușchii, dar nu și cu mintea unui Michelangelo, acopereau și acum toți pereții, ba și tavanele palatului. Pe acest șevalet, Cass întinse o bucată de pânză, dar pânza rămase neatinsă. Nervos, începu să bea din nou excesiv Nu punea nimic în gură. Presimțea că va suferi de aceeași angoasă care îi făcuse zile fripte la Paris. În fiecare dimineață, mahmur, îl căuta pe Luigi, care-și omora timpul liber, într-o lene calmă și filosofică, la un singur pahar de Campari cu sifon la cafeneaua din piață. Luigi era pasionat de ceea ce numea el, cam pompos, *dialectică;* de obicei, conversația lor lua forma unei discuții în contradictoriu, purtată, însă, în termeni foarte civilizați.

— Fascist, eh? îl provocă Cass. Cum e posibil? Uită-te la tine: om cultivat, citit și inteligent, dar fascist. Cum vine asta, Luigi? Cum poți fi fascist și să te consideri umanist, în același timp?

— Simplu, răspunse Luigi, scobindu-se între dinți. Problema ta, prietene Cass, este că, la fel ca majoritatea nordicilor, te grăbești să lipești etichete pe oameni. Sau să formulăm altfel: ești încredințat

că o etichetă identifică pe deplin omul, fie el alb sau negru, fără să lase loc pentru *chiaroscuro.* Astfel, așa-zișii voștri liberali admit posibilitatea ca un italian să adere la comunism, o ideologie monstruoasă, dar pe un fascist italian îl consideră ceva mai rău ca un câine. La antiliberalii voștri, părerile sunt exact pe dos. Tot ce dovedește asta este că voi, americanii, habar nu aveți cum sunt italienii. Doar nu suntem nemți, nici sovietici. Cred că această tendință spre dogmatism vă face atât de lipsiți de har în domeniul artelor, ca să nu mai vorbim de diplomație.

Se lăsă pe speteaza scaunului, rânjind amuzat.

— Mai departe, zise Cass, ușor încruntat. Nu mi-ai răspuns la întrebare.

— Bine, am să-ți spun cum e posibil să fiu ceea ce sunt. În primul rând, nu sunt fascist din punct de vedere spiritual. Niciun italian nu e nimic în politică, din punct de vedere spiritual. Trăiește prea intens momentul prezent ca să fie un idealist în privința ideilor de care se lasă guvernat. Cu o pauză sau două, noi am avut mereu o formă de tiranie și am ajuns să nu ne sinchisim. În ceea ce mă privește, sunt un oportunist. Un oportunist bine intenționat. Iată de ce, pentru moment, sunt fascist. Să mă explic. Presupune, mai întâi, că sunt umanist – cum și sunt. Toți oamenii de treabă simt umaniști la bază, până și polițiștii onești. Presupune, mai apoi, că trebuie să câștig bani, ca să-mi întrețin mama, tatăl și surorile, care locuiesc la Salemo. Presupune, în continuare, că singura slujbă ce mi se oferă – datorită inteligenței mele superioare – este cea de polițist. Te rog, Cass, nu zâmbi, e adevărat. Sunt obligat să devin polițist sau să muncesc la drumuri, sau să nu am niciun fel de slujbă; așa că aleg să devin polițist. Nu e mare scofală, dar e ceva – am norocul să primesc postul. Acum, reflectează un moment. Aș putea fi polițist în Italia și, în același timp, comunist? Absurd! Dar chiar și dacă ar fi posibil, slăvitul meu superior,

Parinello – o expresie de dezgust i se citi pe chip deodată –, este fascist *sub roșa,* iar dacă aș fi comunist, ce fel de viață aș avea…

— Ce lașitate…

— Te rog, Cass, fără insulte. Să-ți explic. E mai mult decât atât. Ți-am spus că, în frageda mea tinerețe, am fost comunist. Dar a fost o greșeală. Eram prost și nu îndeajuns de citit. Treptat, am descoperit, după multă reflecție, că oricine îmbrățișează comunismul își trădează sufletul, fiindcă acest comunism este antiuman, barbar, un despotism monstruos – pe scurt, înseamnă repudierea a tot ce este rafinat și nobil în peste două mii de ani de cultură occidentală…

— Așadar, când ai intrat în poliție, te-ai lepădat de comunism și ai devenit fascist. Ai dat uitării lagărul din Polonia unde au topit milioane de bebeluși evrei ca să facă din ei unt și unsoare de șa, dar și peștera de lângă Roma, în care au închis câteva sute de compatrioți ai tăi nevinovați și i-au secerat cu mitralierele, un măcel cumplit și absurd. Ai uitat că douăzeci de ani de fascism au transformat Italia într-un deșert, o pustietate. Să nu-mi vorbești mie de șoselele excelente ale lui Mussolini! Ai uitat… Ah, Luigi, ce memorie scurtă ai!

— Te rog, Cass, replică polițistul, cu o mutră acră. Nu te isteriza. Nu suntem nemți. Acum chiar că mă scoți din răbdări. Ai, sau nu de gând să mă asculți?

— Dă-i drumul! (Dă-i drumul, ignorantule!)

— Deci, fie și numai ca să am ce mânca, să mă țin pe picioare – fără să mai socotim familia din Salemo –, nu mai puteam rămâne comunist, nici din punct de vedere practic, nici din punct de vedere moral. Și în cazul ăsta, ce căi îmi erau deschise? întrebă el, retoric.

— Mă gândesc că ai fi putut încerca la creștini-democrați sau la socialiști. Sau la oricare alt partid, Luigi, pentru Dumnezeu, dar nu la sinistrul…

— Răbdare, amice, râse Luigi, scurt și sec. Te întreb: poate deveni un om cinstit un social-democrat? Așa cum ne-a învățat marele filosof german Nietzsche (la Luigi, numele marilor oameni erau întotdeauna însoțite de atribute explicative: celebrul franțuz Descartes, ilustrul pictor Bellini), tocmai aceste scursuri corupte și vanitoase ale societății pun națiunea în cel mai serios pericol. Poate intra un om onest în partidul clerului și al marii burghezii și al tuturor celor ce se ploconesc în fața *oribilului* vostru ministru de externe (Îi pronunță, oarecum galic, numele, Dew-lays[56]), care dorește să facă din Italia o imagine a bisericii protestante americane? Săraci cum suntem, acceptăm un gest de caritate decent, dar de la acest om nu te poți aștepta la niciun fel de caritate, ci numai la cuvinte pioase și comisioane grase pentru bogătanii care fabrică mașini de scris la Torino. Poate o persoană onestă să-i respecte pe cei care îl respectă pe acest tip? Te întreb, Cass. Cât despre socialiști, ei sunt niște molâi umflați, care visează cu ochii deschiși.

— Puteai să nu aderi la nimic, Luigi. Să fii ceea ce se numește un independent…

Luigi îl fulgeră din nou cu zâmbetul lui iritat.

— Un italian, Cass, trebuie să fie ceva.

— Trebuie să poarte o etichetă, zise Cass, crezând că marchează un punct.

— Trebuie să aibă o etichetă – da, dar important este că nu trebuie neapărat să fie ceea ce spune eticheta că este. Prin asta ne deosebim noi de alte națiii. Cât despre lipsa mea de memorie, cum te-ai exprimat adineaori, dă-mi voie să te întreb câți evrei au exterminat fasciștii italieni. Mutra ta îmi spune că știi prea bine că păcatele Germaniei nu sunt păcatele Italiei. (Se opri și-l lovi ușor, prietenește, peste încheietură.) Să-ți spun ceva. Italienii sunt cei mai expeditivi oameni din lume. Ceea ce ar fi putut fi un păcat s-a dovedit a fi o neprețuită virtute.

— La noi nu se numește „expediență”. La noi se numește ipocrizie și nu e considerată o virtute.

— Spune-i cum vrei. Noi, italienii, suntem prea săraci și am trecut prin prea multe, ca să ne facem o virtute din cinstea ireproșabilă. În schimb, credem că o cantitate mică de onestitate, întinsă subțire ca să ajungă, e mai valoroasă decât fățărnicia voastră ceremonioasă, a anglo-americanilor. Cât despre mine, pot fi fascist fără să simt că fac un compromis. E cea mai sigură măsură. Sunt obligat să-mi apăr pielea. Îmi calculez bine timpul, nu sper la nimic, dar deschid bine ochii. Cine știe dacă, într-o bună zi, nu voi putea face și eu o faptă bună pentru cineva?

Cass nu avea replică la un astfel de argument. Ședea acolo posac, bând, și încetul cu încetul conversația se îndreptă spre alte teme, la inițiativa lui Luigi: Ce este materia? Ce este rațiunea? Ce este realitatea*?* Îl citise Cass vreodată pe mult stimatul filosof hispano-batav Spinoza? Cass, după dispoziție, răspundea cu da sau nu, dar în punctul acela, mai mult ca sigur, vinul îi nimicise capacitatea de concentrare, capul i se lăsa incontrolabil pe masă, era prea beat ca să-i mai pese…

— Bei prea mult, Cass, auzea el vocea lui Luigi, urmată de un *mț, mț, mț.* Te va duce la ruină, ține minte ce-ți spun.

— Vorbești prea mult, Luigi, îl îngână propriul lui glas și adormi buștean, în lumina intensă a dimineții.

Dar, în primăvara aceea, au existat și ocazii când era măcar parțial treaz. Renunțând la acoperitoarea obișnuită a capului, bereta aceea semeață care, odată cu sosirea anotimpului cald, devenise nepotrivită, purta acum o pălărie de paie, sandale și pantaloni albaștri lăbărțați; astfel echipat, asemenea lui Gauguin, făcea plimbări lungi printre coline. În felul acesta dădu peste Tramonti, o vale, o văioagă, o vâlcea – în orice

caz, ceva poetic – atât de îndepărtată de secolul prezent încât n-ar fi fost decât pe jumătate surprins dacă, de unde ședea, la umbra răcoroasă a unei sălcii, ar fi întrezărit un faun ridicându-și capul, ca să hohotească precum un țap, ori dacă o păstoriță cu un toiag ar fi apărut ca să-l ademenească, în limba lui Virgiliu, cu vorbe mieroase. Era și un pârâu, mirosind a piatră ponce, răcoros datorită irișilor de apă și ferigilor. Colibele țăranilor erau risipite în toată valea, unde se vedeau și câteva oițe rătăcite. Întins pe patul de mușchi de pe mal, citind o carte sau mulțumindu-se să privească, pieziș, cerul albastru, încremenit, Cass înregistra diverse zgomote: behăitul moale al oilor, clinchetul îndepărtat al unei tălăngi de la gâtul unei vaci, ciripitul păsărilor din fundal. De pe mare se ridica o briză, aducând un miros de cedru și pin; și, ca niște fulgi grași de zăpadă, semințele de păpădie dansau, se învârtejeau, descriau volte și cădeau pe pământ. Mirosul de cedru și de pin stăruia, iar el începea să moțăie și adormea, cu toate spaimele dizolvate în aliajul de amintire și dorință, cu prefigurări de tihnă. Dar nici atunci nu era totul în ordine; nu peste mult timp, visele îi erau tulburate de fantome, de mici izbucniri violente de amintiri dintre cele mai grotești și fanteziste, și se trezea, tresărind, în bucolica poieniță, asudat, cu gândul la nimfe și ciobănași, dar conștient, în primul rând, de faptul că auzise – neclare și îndepărtate, dar absolut reale – zgomotele surde ale muncii și ale chinurilor interioare, mai rele decât suferința psihică. Odată, trezit în această manieră, urcă în patru labe pe vârful unei movilițe de alături și văzu ce anume îi spulberase visele. Trei femei în zdrențe, fără vârstă, cu pielea de culoarea cojii de nucă, urcau cu greu panta muntelui spre Sambuco, ducând în spinare baloturi de vreascuri și vrejuri, a căror greutate ar fi îngenuncheat până și un bărbat voinic sau un catâr. Muierile alea chiar că aveau ceva de asin. Cass nu putea defini ce anume,

numai că aici, într-un punct în care poteca se avânta brusc și nemilos în sus, mersul devenea atât de anevoios, că niciuna dintre ele nu-și putea stăpâni bombănelile din mai pură și elementară suferință, suferință ruptă nu din suflet căci ființele acelea strâmbe și diforme nu puteau avea suflet ci din carnea și tendoanele chinuite, din zgomotele animalice. Le urmări – cu ochii mari, aflat și el într-o stare de nefericire confuză – pe cele trei ființe, ca niște saci maronii, zdrențuiți, ajungând pe culme, adăstând câteva clipe, cu legăturile de vreascuri cât niște munți, balansându-se riscant deasupra capetelor, apoi dispărând ca acoperite de un nor, unul brun care descreștea, imagine contopită cu praful a unei robii încovoiate și amărâte.

Scena îl întristă și îl deprimă în așa măsură încât, simțindu-se vinovat, găsi un alt locșor din vale unde să citească și să viseze, departe de femeile cu poverile lor strivitoare și cu gemetele lor chinuite. Dar de uitat, nu le putu uita. Oricât se străduia să și le scoată din minte – chiar și pe malul noului pârâiaș, pe pajiștile noi –, nu reușea să scape de sentimentul că valea inventa zilnic umbre proaspete, ca și cum siluete funebre ar fi dat târcoale pe la hotarele Arcadiei.

Apoi, după câtva timp, la începutul lui mai, adevărata angoasă îi reveni, grea și implacabilă. Într-o seară, stăpânit de dorința de a se îmbăta crunt și rapid, își cumpără cinci sticle de vin roșu de Sambuco și, instaurându-se de unul singur în living, lângă gramofon, cu Poppy și copiii dormind în siguranță, în paturile de la etajul de dedesubt, se lansă într-o beție veselă. Numai că, după ore lungi, întărit de Leadbelly și de niște patetice viziuni de grandoare, treaba n-a mai fost prea veselă. La ora trei, observând frumusețea pământească a modului în care lumina lămpii forma o baltă arămie, căzând pe propriile lui mâini, deveni Van Dyck (trăind în lux și întreținând mai multe țiitoare); la ora patru,

când prin minte îi pluteau noțiuni despre culori și forme atât de maiestuoase încât nici nu știa cum să înceapă, era revoluționar, legendar, incomparabil; la patru treizeci, schimba idei cu Rembrandt, în Rai; la cinci, când aurora se sumeți înflăcărată peste linia mării, puse mâna pe pensulă și încercă, fără a reuși, să întindă ceva pe pânză; extazul lui exacerbat se sparse, se dezumflă și căzu pleoștit; începu să umble cu pași mari prin cameră, ca unul închis într-o temniță. Avea nervii în piuneze, îl cotropise o panică nenumită, paralizantă, iar Leadbelly cântase, probabil, de o sută de ori „Poor Howard”. Somnul era imposibil de atins. Înhățând ultima sticlă rămasă, Cass ieși din casă și o luă, prin zorile răcoroase și adormite, către Tramonti. Acolo, în poienița lui, se așeză, strângând sticla între genunchi, și supse din ea înghițituri mici, până când insectele începură să se agite și să mișune, păsările se apucară de ciripit și notele melodioase dar neclare ce se ridicau dinspre oraș îi spuseră că se făcuse ora zece. Unicul gând pe care își amintea că-l avusese, stând ghemuit în poziție embrionară lângă pârâul cu apă curată, era că Dumnezeu avea, fără îndoială, niște metode savante de a chinui un om, scoțându-i în cale o substanță care-i înlesnea accesul la El, dar care, până la urmă, absolut de fiecare dată, îl trimitea în fugă dincolo de zare, cu nori de teroare în trena sa. În cele din urmă, se ridică nesigur în picioare și aruncă sticla goală în mărăciniș. Tocmai se înapoia în oraș, cu picioarele amorțite și ochii sticloși, când, precum niște apariții din imperiul focului veșnic, trei femei teribil de împovărate – să fi fost aceleași? Nu putea ști – tropăiră pe creasta din fața lui și încremeniră acolo, mute o frântură de secundă. Apoi, coborând, prinzând viteză, cu spinările formând un unghi drept cu picioarele lor filiforme, trecură, târșâit, pe lângă el, nescoțând niciun sunet. „Bună dimineața, doamnelor”, se auzi murmurând ca un idiot – dar ele nu se mai

vedeau. Rămase nemișcat un moment, zgâindu-se la locul unde dispăruseră, dincolo de un delușor, într-o văioagă încântătoare. Își reluă drumul spre oraș, cu obidă în oase și în trup.

Apoi, apropiindu-se de intrarea în oraș, observă o scenă care, în condiția jalnică și confuză în care se afla, îl demoraliză și mai tare și care, împreună cu secvența cu femeile, avu puterea de a arunca peste el, din acel moment, un fel de vrajă a nenorocului. În fața porții se îngrămădea o mulțime tăcută. Un autobuz Pullman albastru, cu motorul în ralanti, se oprise și el acolo și, lângă el, gloata formase un cerc neregulat, cu capetele aplecate spre ceva ce zăcea în drum. Era un câine, constată Cass apropiindu-se, peste care ceva – autobuzul? – trecuse cu atâta greutate și forță încât toată partea posterioară, de la stomac la coadă, nu mai era decât un terci lipit de asfalt. Dar câinele, într-un mod miraculos și oribil, încă trăia. Mai avea viață în el, fălcile îi erau căscate într-un rictus de durere, dar nu scotea niciun sunet. Partea anterioară – capul, pieptul, labele din față – încă mai avea putere și viață, iar Cass observă că mulțimea aștepta cu sufletul la gură să vadă dacă animalul, întinzându-se într-un fel vrednic de milă și zgrepțănând cu ghearele asfaltul, va reuși să se ridice de jos. Lucru imposibil, de bună seamă, pentru că deja murea, dar gloata îi urmărea strădaniile, tristă și cu dinții dezveliți de fascinație, iar Cass privea, fascinat și el, creatura cu ochi înnebuniți care zgâria carosabilul și, prin gura mânjită de sânge, încerca, fără voce, să-și strige agonia.

— *Ah, Dio!* strigă cineva. Curmați-i suferința!

Dar nu mișcă nimeni. S-ar fi zis că privesc o luptă revoltător de abjectă, dar, din pricina unei implicări profunde din partea lor, nu aveau puterea să intervină, ca să-i influențeze sfârșitul.

— *Buon Dio!* exclamă aceeași voce. Să pună cineva capăt suferinței bietului animal!

Dar nici de data asta nu se apropie nimeni de câinele strivit. Înnebunit de durere, cu botul înspumat și ochii rătăciți, el se răsucea și bătea solul cu labele din față și, cu colții dezveliți, își lătra în aer chinul mut. În cele din urmă, cineva făcu un pas înainte: un om corpolent, într-un costum de oraș, cu un lanț de ceas din aur gros, întins peste burtă. Avea o bâtă în mână și, la auzul cuvântului *medico,* Cass îl recunoscu în el pe omul întâlnit, pe fugă, în *piazza* – Caltroni, doctorul local. Purta pince-nez și scăfârlia pleșuvă îi strălucea ca sticla. Doctorul făcu un pas spre câine și, cu mâna pe care scăpărau inele, ridică bâta sus de tot în aer; dar ochise prost și, coborând, ciomagul nu nimeri craniul animalului, ci botul și nasul, turtind capul câinelui de pământ și făcând să-i țâșnească pe nări un șuvoi de sânge roșu-aprins. Mulțimea icni. Câinele își ridică din nou capul însângerat și începu să se zbată. Iarăși, de data asta transpirând, Caltroni înălță bâta – „Halal doctor!", auzi Cass pe cineva – și o repezi tare în capul câinelui, unde produse o singură, teribilă pârâitură și se rupse în două. Mulțimea icni încă o dată, de data asta cu o notă universală de durere.

— *Datemi un bastone!* strigă, exasperat, doctorul, cerând o bâtă adevărată, dar Cass, cu gândurile și intestinele învolburate, nu mai așteptă să vadă nimic. O rupse la fugă, cu o grabă bruscă și rușinoasă, fără niciun motiv – doar nu era decât un câine –, furios și blestemând. Ultima imagine pe care o percepu din această scenă, în timp ce fugea, împleticindu-se, către casă, fu aceea a capului câinelui, mutilat și sângerând, ridicat spre cer ca să-și țipe, mut, agonia paralizantă, și a doctorului, hotărât să-l eutanasieze, țipând să i se dea un baston.

În după-amiaza și seara aceea, dormind agitat și febril, cufundându-se tot mai adânc în vaginul somnului, i se părea că așteaptă să-i vină coșmarul – vulcan, golf, țărm care dispare – și să-l înghită.

În loc de asta, visă femei cu poveri pe capete, câini maltratați până la sânge, iar aceste lucruri păreau, cumva, legate inextricabil și misterios și, în același timp, monstruos de insuportabil, așa că se trezi – în plină lumină a dimineții următoare – și de pe buze i se desprinse un țipăt de groază. O vreme rămase întins acolo, în umbră, dârdâind, mahmur, încă obsedat de imaginea crudă, dar care se estompa repede, a câinelui biciuit și rănit. După un timp, deveni conștient de lumea din jur: îi auzi pe grădinarii lui Windgasser sporovăind sub geam, apoi, mirosind în apropiere ceva ce împrăștia un iz puturos, de pește, se întoarse și împinse de pe perna alăturată un pachet învelit în ziar, conținând fructe de mare, pe care Poppy sau cineva îl pusese, misterios, acolo.

Se ridică din pat tremurând. Demența parcă plutea în aer, ca o perdea de ceață. Avea un sentiment de dislocare, de realitate răsturnată, smulsă din rădăcini, care-i amintea dureros de ziua aceea cumplită de la Paris. Făcu un duș, reușind doar să se înfrigureze. Își puse, neglijent, hainele pe el și se grăbi spre *piazza* cât de repede își putea mișca picioarele de cauciuc, nădăjduind, împotriva evidenței, că o cantitate suficient de mare de vin ar fi putut învinge teama de care era priponit, ca un deținut de tovarășul său de celulă.

— *Ma la volgaritá,* zicea Luigi, când Cass își comandă un *rosso.* Vulgaritatea epocii noastre, mă înțelegi, nu se limitează la America. E un fenomen mondial. L-ai citit vreodată pe ilustrul filosof spaniol Ortega y Gasset? (Se întrerupse ca să învârtă cu un deget păros așchiile de gheață din pahar.) Nu? El te-ar putea vindeca de romantica ta naivitate privind arta și modul cum e stricată ea. Italia. Țara cea mai vulgară din lume. Să nu te mai plângi, Cass. Nouă sute nouăzeci și nouă de oameni din o mie nu dau o ceapă degerată pe artă, niciodată nu vor da. De fapt, arta e un accident neghiob. De ce crezi că milioane de italieni au

emigrat în America? Ca să se poată bucura, liberi, de artă? Nu. Atunci, de ce?

— Mălai.

— *Come*?

— *Una parola americana.* Înseamnă bani.

Îi sosi vinul și Cass își turnă un pahar cu mâini tremurânde.

— Întocmai. Bani. Poate că începi să întrezărești adevărul. (Se întrerupse.) Arăți rău, Cass. Nu crezi că ar fi cazul să te mai abții?

Cass sorbi din vin: deși roșu, era rece ca gheața, cum se bea la Sambuco, și, când îi alunecă în stomac, avu impresia că acolo izbucnesc flăcări. *„Ai-i”,* strigă el. Ochii i se încețoșară; *piazza* cea aurie, vârfurile albastre de munți de dincolo de soarele strălucitor, toate erau învăluite de apa tremurândă.

— La naiba, bombăni el în anglo-saxonă, sughițând. Cred că Leopold s-a trezit în sfârșit. Nici măcar să beau nu voi mai fi capabil, Luigi.

— Leopoldo? întrebă Luigi, mirat. Aha, *Leopoldo!* Ulcerul despre care-mi povesteai! (Fața lui smeadă luă brusc o expresie îngrijorată, de cățelandru cu ochi triști.) Chiar ți-a revenit, Cass?

— Nu știu, răspunse Cass, cu vocea albă. (Speriat, așteptă încă o zvâcnire a stomacului, dar durerea se diminuă și dispăru.) Nu știu. Ar avea toate motivele s-o facă.

— Să ai grijă. Dacă nu ești prevăzător cu ulcerul tău (spuse *ulcera al duodeno,* etalând o brumă de cunoștințe medicale care, cu silabele ei lichide, suna de două ori mai îngrijorător), într-o bună zi vei avea o hemoragie, și cine să te transporte la timp la Salemo? De ce nu dai dracului băutura, Cass? De ce vă supuneți voi, americanii, la chinuri, bând nemăsurat de mult?

— E simplu, Luigi. Din motivul pe care ți l-am furnizat aseară.

Însuflețit acum, datorită vinului, după primele ore de trezie sumbre și riscante, se simțea inundat

de un val plăcut de căldură; era vechea, familiara căldură ce alunga orice îngrijorare, devenită, cumva, și mai agreabilă datorită reproșurilor lui Luigi. Aruncă o scurtă privire într-o parte, spre piață. Două călugărițe scheletice, uimitor de frumoase și de negre, străbăteau, fluturându-și mânecile ca niște corbi, imensa întindere de piatră cubică, luminată de soare, risipind, cu învolburările lor vivace de aur și smoală, o parte a mohorelii dimineții.

— E simplu, Luigi, repetă Cass. Fiindcă americanii sunt colosal de bogați. Trebuie să bea, ca să-și înece în băutură sentimentul de culpă că au mai mulți bani decât oricine. Pe cinstea mea, Luigi, dă-le și lor dreptul la puțină plăcere!

Deși rostise aceste cuvinte' fără pic de amărăciune, Cass își dădu seama că lui Luigi, care era un morbid observator, nu-i scăpase ironia. Sau, poate, expresia de pe chipul prietenului lui se datora faptului că, în acest punct, Cass își pusese sufletul în palmă. Mai serios decât oricând, *il carabiniere* se înclină spre el, spunând:

— Ce probleme ai, Cass? Parcă mi-ai zis că primești bani prin poștă. Credeam că nu aveți motive de îngrijorare.

— Suntem lefteri, Luigi. Absolut faliți. Nu mai vin bani prin poștă.

— Dar, Cass, e groaznic! Nu spuneai tu…

— Nu mai vin bani, Luigi. Cred că am ajuns la ultimele cinci mii. Ne destrămăm lent, sumbra familie Kinsolving.

Ultima propoziție o rostise în engleză. Mai înghiți puțin vin.

— Poppy știe? întrebă caporalul, mijindu-și ochii spre el în soare. E conștientă de această… *difficoltà* financiară?

— Bineînțeles, îi răspunse Cass, dar, după cum bine știi, ea e și mai puțin capabilă decât mine să se ocupe de realitățile astea dure. Poppy! Luigi, ar fi trebuit să mă nasc italian. Atunci nu m-aș mai

jena deloc văzându-mi nevasta în rolul unei roabe. O femeie ștearsă, ajutor de bucătăreasă. Ba încă una proastă. Așa cum stau lucrurile, sufăr. Așa cum stau lucrurile, abia de un ceas m-am trezit cu un cap care-mi zvâcnea, ca de obicei, sunt complet scos din țâțâni și terminat, coșmarurile îmi dau în continuare de furcă, și ce-ți închipui că am găsit pe perna de lângă mine?

— Ce? întrebă Luigi.

Avea pe față o expresie trează de curiozitate. (O nimfă? Un șarpe?)

— Două kile de creveți. Spune tu ce lipsă de delicatețe! Și ce mai puțeau! Poppy i-a pus acolo – dar nu mă întreba de ce *chiar acolo!* Ea – nu cunosc expresia italiană – ea e mereu cu capul în nori. Visează. E atât de distrată, că-i scapă totul din mână, iar creveții, înveliți într-o pagină din *Oggi* pe care se lăfăia fundul mare și lat al unei starlete blonde, înțelegi, stăteau proptiți de bărbia mea! Dumnezeule, Luigi, camera duhnea ca un osuar! Luigi, ea nu-i în stare de nimic fără ajutor. Cerul mi-e martor, locuințele unde am stat numai noi doi erau și ele cât se poate de abjecte – îmi aduc aminte că peste tot erau împrăștiate ambalaje de bomboane și cutii de biscuiți goale –, dar cu patru țânci! Oricum, am izbutit să mă smulg din pat, doar ca să calc într-un scutec de căcat! Am rămas înlemnit acolo o vreme, urlând din toți bojocii. Apoi am făcut un duș rece și m-am dus sus. Ce dezordine! Ce haos! Timothy scria pe pereți cu cariocele mele. Felicia turna lapte pe pisică. Nicky țipa într-un colț, cu pantalonii leoarcă. Și în centrul acestei scene, cu razele soarelui prelingându-se pe căpșorul ei blond, ședea la masă Poppy, suspinând, de parcă inima voia să-i sară afară din piept.

Luigi plescăi din limbă:

— *Povera Poppy. La vita è molto dura por la bella Poppy!*

— Viața e dură pentru drăguța de Poppy! îl îngână Cass. Un italian ar *face* ceva, începu el, dar

tăcu imediat. Nu putea continua să-și denigreze familia.

Făcându-și gura pungă, Luigi se pregăti să pronunțe sentința:

— Undeva, în dramaturgia lui Gabrielle D'Annunzio, zise el, există o replică referitoare la conflictul dintre bărbat și femeie. O replică magnifică. Dacă nu mă înșel, e din *Un sogno d'un matino di primavera.* Deși, dacă mă gândesc mai bine, nu-i exclus să fie din *La citta morta.* Spune așa (ochii i se rotiră în cap de concentrare): *La donna e l'uomo…* ceva, ceva, ceva… Lua-o-ar naiba, nu-mi vin în minte cuvintele. Ceva despre nevoia bărbatului de a scăpa de femeie, ceva de felul ăsta. *La donna e l'uomo…* Sunt aproape sigur că e din *La citta…* (Lăsă fraza neterminată.) Mă asculți?

Doamne, își spuse, e, totuși, Leopold. Arsura – în parte durere, în parte foame – începuse să-i urce în esofag, făcându-l să jinduiască după un râgâit care nu veni; se simțea slăbit și amețit, dar știa că senzația era trecătoare și va dispărea de îndată ce-și făcea efectul binecuvântata anestezie a vinului. Ridică ochii spre chipul demoralizat al lui Luigi, gândind: „Culcat, Leopold, culcat!".

— Te ascult, Luigi. Vorbește…

Dar Luigi pierduse conexiunea cu D'Annunzio. Brusc, ochii i se iluminară și pocni din degete:

— Cass! Acum mi-am amintit! Știu exact ce-ți trebuie!

— S-a inventat cumva stomacul de plastic?

— Nu, nu. Nu e un banc. Ai nevoie de o persoană care să te ajute. (Indică, mișcându-și capul, interiorul întunecat al cafenelei.) *Padrona* de aici. Signora Carotenuto. Dis-de-dimineață mi-a povestit despre o mătușă. O femeie bătrână, cu ceva avere, care locuia cândva la Sambuco, dar acum trăiește la Napoli, și din când în când se întoarce aici, să ajute măicuțele la munca lor de caritate, întâmplarea face să fi venit aseară la

mănăstire, tocmai când se afla acolo mătușa Signorei Carotenuto, o zgripțuroaică de țărancă bătrână din Tramonti, într-un hal fără de hal. Te rog, Cass, urmărește-mă atent.

— Sunt fascinat, Luigi.

— Femeia asta, cu toți ai săi, este victima celor mai abominabile lovituri ale sorții. Ceea ce înseamnă – tărăgănă el, savurând dramatismul pauzei – că ea și familia ei au fost asediate de cele mai terifiante calamități, demne de imaginația inventivă a unui Dante. După Signora Carotenuto, a cărei mătușă a fost martor ocular, baba se prezenta îngrozitor de rău. Susținând că are patruzeci de ani, deși arăta în toate privințele de două ori mai bătrână, apăruse seara la poarta mănăstirii, isterizată de suferință și disperare. Avea ochii sticloși, buzele stropite cu salivă, iar pe pomeții obrajilor i se vedeau firișoare de sânge. Crezând-o în plină criză epileptică, măicuțele au întins-o pe un pat de scânduri, unde, venindu-și în fire până la urmă, a bâiguit o poveste de groază, de ți se făcea părul măciucă. S-a dovedit că sângele provenea din faptul că-și mușcase buzele și limba. Înțelegi, parcursese toți cei cinci kilometri din valea Tramonti până în oraș, alergând pe munte în sus.

— Dar de ce, pentru Dumnezeu? întrebă Cass.

— Un bob zăbavă, prietene. Ajungem și acolo. Potrivit relatării mătușii Signorei Carotenuto, se întâmplase următorul lucru: bărbatul babei, un țăran tuberculos, proprietar al unei vaci bolnave, al cărei lapte îl vinde aici, la Sambuco – soțul femeii, deci, avusese ghinionul să cadă de pe acoperișul grajdului, în timp ce îl repara, și să-și rupă un picior. Înnebunită de frică, muierea și-a lăsat copiii în grija fetei mai mari și a rupt-o la fugă, așa cum ți-am povestit, către Sambuco, ca să aducă doctorul. Fii atent, urmează partea sinistră. Doctorul – poate îl cunoști, Caltroni? Un bărbat grăsuț, cu pince-nez?

— Grăsuț? Vrei să spui, burtos. Da, îl cunosc din vedere. Chiar ieri l-am văzut, strivind capul unui câine. (Imaginea îi reveni și-i dăinui în minte, răscolitoare și tulburătoare.) Incompetent, aș zice.

— Nu e drept să-l defăimezi pe Caltroni, Cass. În ciuda aparențelor, doctorul nu e un felcer. E, mai degrabă, un medic destul de competent, prost remunerat și copleșit de treabă și de pacienți, care ori nu pot, ori nu vor să-l plătească. Ceea ce e în ton cu întâmplarea pe care ți-o relatez. Deci, bătrâna țărancă s-a dus la el și i-a cerut să vină îndată și să se ocupe de piciorul soțului ei. Iar el a refuzat-o.

— Un gest mizerabil.

— Ba nu, deloc. De fapt, era întrucâtva îndreptățit să-l facă. Deși a fost o întâmplare nefericită, deși sunt sigur că pe doctorul Caltroni, un adevărat umanist, l-a mișcat suferința femeii, se pare că el se ocupă de zece ani de bolile familiei ăleia nenorocite, fără să fi primit vreodată vreun sfanț. La urma urmei, trebuie să tragi linie, la un moment dat.

— Nu te înțeleg, Luigi. Să presupunem că bietul țopârlan avea o hemoragie mortală. Unde tragi atunci linia?

Dar pe Luigi nu-l interesa dimensiunea etică.

— Dă-mi voie să continui. Ajung la un element care te-ar putea fascina. Cum îți spuneam, femeia, înnebunită, venise la mănăstire. Cu toate că măicuțele de acolo nu fac parte dintr-un ordin medical, s-a dovedit că una dintre ele, o femeie înaltă și voinică, avea experiență cu îngrijirea bolnavilor. Ea și mătușa Signorei Carotenuto s-au dus grabnic la Tramonti, cu bătrâna țărancă, și l-au găsit pe sătean exact cum îl descrisese nevasta, zvârcolindu-se de durere pe pământ, în fața cocioabei, și implorându-l pe Domnul – potrivit spuselor Signorei Carotenuto – să-i curme suferința. Trebuia să vezi cu ochii tăi agonia omului – zicea ea –, ca s-o poți descrie corect.

Personal, mi-o pot imagina, pentru că, deși n-am mai fost în acea *paese* de dinainte de război, țin minte suferințele oamenilor, suferințe la care am fost martor în tinerețe, iar sordidul și mizeria vieții celor de acolo mi s-au întipărit în memorie pentru totdeauna. Se pare că mătușa Signorei Carotenuto era absolut răvășită în timp ce descria această suferință. A reieșit că nu numai tatăl era tuberculos, ci și cel puțin doi dintre copii – cu toții tușeau și hârâiau într-o odaie nu mai spațioasă decât dormitorul tău de la Palazzo d'Affitto. Ei bine, l-au cărat pe țăran în odaia aia fără geamuri și l-au întins pe pat. Infirmiera i-a pus piciorul în ațele și acolo zace și acum, neajutorat și, fără îndoială, condamnat.

Terminându-și relatarea, Luigi se lăsă pe spate, cu o mutră tristă, dar și satisfăcută, ca un motan gras. Soarele se ridica acum deasupra scuarului, alb și înflăcărat pe cerul albastru și limpede. În jur, lumea își începuse activitățile. Un autobuz turistic albastru opri lângă fântână, iar Umberto se repezi la pasagerii care coborau, clipind în lumină. El era omul cu relațiile publice de la Bella Vista, cu fața lui de nevăstuică, purtând un chipiu de general-maior, capabil să te sâcâie și să te plictisească în cinci limbi. Se desprinseră de grup două studente americane, pe tocuri joase cu pieptul plat și poponețul invizibil, crăcănate, în taioarele lor șifonate de *Wanderjahre*; pe una, auzi Cass, o chema Bubba sau Barba; amândouă se făcură nevăzute, purtând prin văzduhul fierbinte și greu, ca pe un trofeu, o anume inocență mândră. Întristat și deprimat de povestea lui Luigi, dar și iritat, Cass se întoarse spre caporal și-i zise:

— Și atunci, ce-ai vrea, să votez cu fasciștii, ca să se corecteze situația asta teribilă?

— Nu, Cass, acum nu discutăm politică. Ai intenționat să faci o glumă vicleană, nu? Fiind o persoană tolerantă, am s-o ignor, continuă el, cu un fel de clipit comic din ochi, dar poți reflecta, în

trecere, la faptul că Tramonti, după ce a fost administrat de comuniști, care n-au mișcat un deget, se află acum în mâinile creștin-democraților – partidul *pro-american,* după cum știi – și e la fel de năpăstuit ca totdeauna. Să ne înțelegem, nu susțin că fasciștii…

— Continuă-ți povestea.

Lua-l-ar dracu' pe Luigi.

— Ei bine, ce a urmat e simplu, Cass. Fata mai mare – cred că are optsprezece ani – a căzut în genunchi și le-a implorat pe doamne să-i găsească ceva de lucru. Partea interesantă – și presupun că de aceea Signora Carotenuto a reținut special acest episod – este că, până acum o lună, fata a fost angajată chiar aici, în cafeneaua asta. Gătește bine, pare-se, și se pricepe la gospodărie – în plus, e gata să muncească pentru nimica toată. Atât de aspre sunt condițiile de viață ale familiei, încât nu m-ar surprinde dacă s-ar învoi să lucreze numai pe mâncarea pe care ar duce-o acasă. Pentru tine, ar fi o perfectă…

— Ascultă-mă, Luigi, îl întrerupse Cass, toate bune și frumoase, să spunem că printr-o minune aș putea s-o angajez. Să zicem că aș plăti-o doar cu mâncare. De dragul lui Poppy – adică și în beneficiul copiilor și pentru propria mea sănătate mentală –, aș face orice ca să găsesc o persoană care să ne țină locuința într-o stare locuibilă. Dar intenționezi oare să adaugi TBC-ul la lunga listă de ulcere, mahmureli, colici intestinale, gripe și guturaiuri pe care *famiglia* Kinsolving…?

— Aaaa, ar fi trebuit să te asigur, interveni Luigi, că ea, copila asta, nu e bolnavă. Cred că a avut cândva tuberculoză, știu asta de la Signora Carotenuto, dar a lucrat doi ani ca servitoare la Amalfi, iar aerul rece de acolo și clima absolut favorabilă au ajutat-o să se vindece. (Vorbea de Amalfi ca de un loc îndepărtat, bunăoară Danemarca.) Pare-se că vorbește și puțină engleză, ceea ce pentru Poppy… Ar fi, cred eu, un adevărat

act de binefacere dacă ați… Dar, știi ce, mă duc după Signora Carotenuto, să vorbești direct cu ea.

Până să apuce Cass să scoată o vorbă, Luigi se ridică de la masă și intră, cu pași mari, în cafenea, s-o caute pe Signora Carotenuto.

Cass contemplă masa, constatând, uimit, că în mai puțin de o jumătate de oră consumase un litru întreg de vin – și încă pe stomacul gol. Se întoarse către chelner, pe buze cu o comandă încă nerostită pentru un *mezzo litro.* În momentul acela, îi defilă prin fața ochilor o imagine urâtă, deprimantă, care-i întunecă ziua, ca un nor. La nici zece pași depărtare, în plină lumină strălucitoare a dimineții, se petrecu o catastrofă brutală. Una dintre femeile zdrențăroase care veneau din vale într-o procesiune continuă se oprise aici, gâfâind; ar fi putut avea orice vârstă, ochii îi ieșiseră din orbite de efort, era asudată toată și îndoită de spate, ca un membru rupt, sub strivitoarea legătură de vreascuri. În urma ei, o fetiță în zdrențe își sugea degetul mare. Când Cass se întoarse, femeia schiță o ultimă, disperată mișcare cu spinarea ei cocoșată, dar enorma grămadă de lemne, prost așezată și dezechilibrată, i se prăvăli de pe umeri, izbindu-se răsunător de caldarâm. Apoi, sub privirile lui, femeia își aruncă brațele în sus – un gest mut, nu de disperare sau furie, ci de acceptare a inevitabilului, a unei lumi în care greutățile îți cad întruna de pe spinare și trebuie ridicate din nou la nesfârșit. Cu ajutorul copilei, care împingea și ea, femeia trase stiva, pufnind și gemând, până la zidul din apropiere. Aici se întâmplă ceva ce făcu sudoarea să țâșnească din toți porii subsuorilor lui Cass și să-i apară, în broboane reci, pe frunte. Femeia se întorsese cu spatele, cu informa ei parte dorsală lipită de perete; curbată ca o spinare de măgar, începu să țipe comenzi răgușite la fetiță, care, cu brațele subțiri și tremurânde și cu picioarele ca niște lujere de floare vibrând de efort, se străduia să ridice povara și s-o împingă pe

spinarea femeii. Fata se încorda și trăgea, femeia își arcuia spatele și, o clipă, legătura se rostogoli și i se așeză pe umeri, impresionant, ca pusă acolo de un scripete invizibil din ceruri. Dar, nefiind ridicată suficient, se legănă și se balansă, funiile fantomă se rupseră și legătura reveni, cu o bufnitură, pe pământ. Copila izbucni în plâns. Femeia se porni să țopăie în jurul sarcinii, bodogănind și dând din brațe. Ca forțat de milă să se revolte, stomacul lui Cass se contractă, fulgerat de o durere extremă. Dădu să se ridice de pe scaun, se răzgândi și se așeză la loc. Ce ar fi putut zice sau face? Doamnă, fiți bună și îngăduiți-mi să car eu povara dumneavoastră, până la orice îndepărtată și tristă destinație? Se auzi scoțând un geamăt și-și luă privirea de la scenă; Filippone, chelnerul cu umerii lăsați, veni înclinat spre el de sub tendă. Fixându-și ochii pe un zid îndepărtat, Cass își goli mintea, rămânând conștient doar de o pată grasă de pe o lentilă a ochelarilor, prin care, fără să gândească, citi trei cuvinte de un alb vălurit: VOTATE DEMOCRAZIA CHRISTIANA.

— *Un altro mezzo litro,* șopti el, neridicând privirea. Când, în final, forțat de nevoia de a fi nefericit, reveni cu privirea la femeie, aceasta reușise să-și pună pe umeri uimitoarea sarcină. Cocârjată, diformă, aparținând altui veac, lipăi desculță de-a curmezișul pieței, sub turnul de uscături, urmată de copila cu picioarele ca niște lujere de floare.

Departe, în vale, din direcția Scala, agasant de cacofonice, clopotele dăngăneau și răsunau într-o îndepărtată confuzie sonoră, ca zdrăngănitul unor oale și cratițe celeste. Filippone veni și plecă. Cass sorbi cu sete, golind, de fapt, pe jumătate, carafa, înainte de a-și lua nasul de pe marginea ei, conștient că, într-un mod răsuflat, demodat, se îmbătase din nou, dar într-o manieră epuizantă, neplăcută, în așa fel încât ziua ce-i stătea în față începuse să se umbrească din pricina vechilor

temeri. Scurtul și luminosul moment de euforie dispăruse fără urme. Era, parcă, împovărat de niște pietre de moară. Căută, urgent, ceva care să-l binedispună, vreo veselă sclipire de culoare ori de mișcare în scuarul aproape pustiu, dar nu găsi nimic, în afară de grasul Saverio, cel fără bărbie, scărpinându-și absent penisul erect, conturat obraznic sub pantaloni. Cu un fluierat, Umberto îl chemă la grămada de bagaje formată în jurul autobuzului și, ca o sperietoare de ciori animată, el se urni din loc, încă tumefiat, bolborosind incantații magice. Pe marele promontoriu aflat la o jumătate de milă, în vale, cineva râse, o femeie rosti *Non fa niente* cu o voce argintie, așa de clar de parcă i-ar fi vorbit la ureche. În tăcerea ce urmă, își ridică privirea de la *piazza,* îndreptând-o spre mare: de acolo, o dungă de lumină puternică, reflectată de la soarele ce urca spre zenit, îl lovi drept în ochi, făcându-l, pentru o clipă stupefiantă, orb ca o cârtiță. Exact în momentul acela, din turla bisericii, înălțată deasupra capului său, un stol de porumbei erupse ca niște rachete împănate, umplând văzduhul cu tumultul aripilor. Halucinant! Inima i se chirci de o teroare strâmbă și disperată. Orbit, auzea bătând în jurul capului o sumedenie de aripi; un gust galben ca de sulf îi inundă rădăcina limbii și în întuneric i se năzări că aude pași tunători venind de departe, apropiindu-se pe suprafața mării. Femeia părea iar cuibărită undeva, aproape – *„Shpinga!”,* îi spunea copilei, în dialectul acela incomprehensibil –, iar aerul din jurul capului lui Cass era îndulcit de mireasma unor flori total necunoscute. Instantaneu, cu viteza și maiestuozitatea luminii, un vânt răcoros îi adie prin minte; pași, flori, teroare dispărură toate, în locul lor instalându-se un spațiu familiar, alb și limpede, străveziu precum apa, un spațiu al odihnei nețărmurite.

Își frână căderea capului către tăblia mesei și-și îndreptă brusc spinarea, cutremurându-se. Clipi.

Cumva, în momentul de pierdere a cunoștinței, ochelarii îi căzuseră de pe nas și acum se bălăngăneau, suspendați de o singură ureche. Recuperându-i cu degete tremurânde, și-i potrivi pe șaua nasului și-și concentră privirea asupra scuarului. Minunea minunilor: ca la Paris, nu trecuseră mai mult de cinci secunde: Saverio încă alerga, nu ajunsese la autobuz; porumbeii, în lunecarea lor verzuie ca sticla, aterizaseră abia în acel moment pe parapetul fântânii. O mână îl pocni violent între omoplați. *„A-hii!”,* țipă el, înnebunit de groază. Iisuse Christoase!

— Totul e în ordine, amice, îl asigură Luigi cu dezinvoltură.

Cass se sili să asculte, cu ochii mari deschiși, serios, temându-se să nu-și trădeze starea interioară. Crezu că vede, departe, în larg, trombe de apă, ca niște ultime rămășițe ale halucinației sale: o pădure neagră năpustindu-se către orizont, marea însăși fierbând, pradă unei convulsii lente. Apoi, totul se liniști. Inima îi bătea în coșul pieptului ca o pompă suprasolicitată.

— Totul e sub control. Signora Carotenuto s-a întâlnit azi cu fata, care, în momentul ăsta, e pe undeva, prin oraș. O să-l trimită pe Saverio s-o găsească și s-o aducă la tine.

— Dar tu… (Îi venea greu să vorbească.) Saverio?

— Da. Și eu mi-aș fi dorit un mesager mai respectabil. Saverio e ceea ce ai putea numi…

Vocea i se stinse într-un mormăit.

— Ce anume?

— Chestia e că Saverio… Nimic. Într-o bună zi, o să-ți povestesc ceva despre el. Nimic îngrijorător.

Cass o văzu acum lângă autobuz pe patroana cafenelei: o femeie grasă, cu coc la ceafă, vorbind cu prostovanul de Saverio și gesticulând. După un timp, neghiobul se întoarse cu spatele la ea și se repezi pe o stradă pietruită. Tocmai atunci un

Cadillac maro pătrunse lent în *piazza,* condus de un tânăr în cămașă sport, alături de care ședea o blondă; ochii amândurora erau ascunși de ochelari de soare mari și negri. Mașina trecu grațios pe lângă fântână, slobozind un sunet cromatic de claxon, foarte pătrunzător și tare. Ca un banc de boișteni, o bandă de băieți începu să se agite și să se învârtă, strigând, în jurul automobilului. Tânărul american, elegant și chipeș, mai claxonă o dată, emițând aceeași notă melodioasă, prelungă: *Wonk!* Mașina se opri, vibrând cu o putere abia audibilă, în mijlocul pieței.

— Un compatriot, murmură Cass, brusc înviorat. Cred că mă mut în Rusia.

— Hai, Cass, ți-am adus puțină *mozzarella,* zise Luigi, așezându-se. Mănânc-o. Trebuie să îmbuci ceva, amice. O să-ți faci de petrecanie cu atâta vin.

— Cred că plec în Rusia.

— Ce mult semănați voi, americanii, cu rușii!

— *Come*?

— Așa e, Cass. Asemănările dintre voi sunt mult mai izbitoare decât diferențele. Nici unii, nici ceilalți nu vă dați seama. Există zeci de similitudini, în afară de dorința de a deține supremația mondială. Accentul pe care îl puneți pe știință și pe metodele științifice. Puritanismul vostru. E absolut adevărat, Cass. Nu te-ai gândit că, în ciuda rolului jucat de sex în Statele Unite, până la urmă suferiți și voi de același puritanism bolnav care domină Rusia?

— Habar n-am dacă m-am gândit sau nu.

— Și concentrarea asupra bunurilor materiale. Vorbeai despre arta Americii. N-aș putea suporta să fiu artist în niciuna dintre țările astea. În a ta, înțeleg că ești liber să creezi după pofta inimii, dar ai un public nesemnificativ Pe oameni îi doare în cot. În Rusia, pe de altă parte, există un vast public interesat, dar artistul nu se bucură de libertatea de creație necesară. Până la urmă, vezi și tu, e același lucru. (Se întrerupse.) Dar te înțeleg perfect. Și eu,

dacă e să aleg, prefer directivele Kremlinului, dictaturii gloatei. Apoi, mai e și problema liderilor voștri.

— Adică?

— Păi, se vede de la o poștă. Președintele vostru și dictatorul de la Kremlin. Doi țărănoi. Dar al vostru e un cretin, pe când celălalt e șmecher. Oricând m-aș înrola sub steagul șmecherului, oricât de lipsit de scrupule ar fi.

— Chiar ai face-o?

— Uite, Cass. Într-o bună zi, rușii vor avea și ei băile și frigiderele cu care vă făliți voi, americanii. Dar, deși înăbușit pentru moment, ei au și un fond spiritual pe care voi nu vi l-ați cultivat. Așa că ei vor fi oameni educați, cu frigidere și băi moderne. Voi veți fi oameni ignoranți, cu frigidere și băi moderne. Oamenii educați vor triumfa. *Capitol*

— Hm.

Abia ascultând, Cass luă o îmbucătură zdravănă de brânză; cremoasă și coaptă, incredibil de delicioasă, ea i se precipită în stomac, potolind aproape instantaneu durerea ulceroasă de care abia dacă fusese conștient. Dar era îngrozitor, periculos de beat. Simți cum, de atâta oboseală, capul i se apleacă tot mai insistent spre masă. Un nor rebel, cu conturul Africii, trecu senin peste fața soarelui, proiectând umbre nostalgice peste colțul pieței, urmat de o bruscă, frivolă suflare de vânt. Luigi își repezi mâinile la cap: prea târziu – cascheta o luase din loc, rostogolindu-se acum într-un norișor de praf. Când se ridică să o recupereze, vântul căzu și toată scena se impregnă de o pace radioasă.

— Chifluță, dragule! strigă blonda înaltă, alunecând afară din mașină, spune-i să aducă mai întâi cutia verde de pălării.

— Da’ aici e libertate, se auzi Cass spunând, aproape chicotind, cu vocea amortizată de masa umedă. Îi democrație. Toată lumea are ce mânca. Îi libertate.

Rămase așa, cu capul îngropat în brațele încrucișate, multe minute. Mai târziu avea să-și dea seama că intervalul i se păruse atât de lung din pricina visului său, apărut de nicăieri și defilându-i prin fața ochilor ațintiți în gol, cu detaliile proaspete pe care le avusese și în noaptea precedentă, încărcându-i sufletul cu aceeași spaimă intensă, disperată, pe care o simțise și înaintea spasmului de acum zece minute.

— Cass, îl auzi, vag, pe Luigi, de ce nu te duci acasă, să mănânci ceva și să te bagi în pat?

Nebăgându-l în seamă, abia pe jumătate conștient de propria-i voce, îngădui visului să-și desfășoare parada neagră și solemnă în mintea lui, terorizat de el, dar și total captivat, mut de uimire că se vedea trădat de beție, care nu-i potolea anxietatea și teama, cum ar fi fost normal, ci-i ascuțea agonic cele mai necreștinești temeri. Pe urmă, dintr-odată, știu de ce tocmai femeia cu vreascurile îi provocase pierderea cunoștinței. Își ridică fruntea de pe masă și-l fixă pe Luigi cu o privire nesigură, împâclită.

— Femeia, zise. Femeia cu legătura de vreascuri. Cine e?

— Care femeie, Cass? Mirarea i se citea pe toată fața. Despre ce femeie vorbești?

— Știi tu ce femeie, îi răspunse răstit, abia putându-și stăpâni nerăbdarea. Femeia aia trudită, cu vreascurile. Cea care avea cu ea o fetiță. Cine e?

— *Iddio!* exclamă Luigi. Cine știe care țărancă anume? Toate sunt la fel, adăugă, pe un ton ce amintea de inflexiunile vânzătorilor semi-adormiți din tinerețea lui Cass, care vorbeau așa despre negri. Toți arată la fel. Cass, pe cuvânt că nu știu la ce te referi.

Dar acum, pentru el, era limpede ca lumina zilei. Se înțelege, femeia semăna doar cu cea din vis și, cum spusese Luigi, toate italiencele arătau la fel. Totuși, un detaliu anodin ca acesta nu putea, în

niciun chip, să diminueze adevărul atotcuprinzător al visului – un adevăr ce i se părea acum atât de incontestabil, atât de incredibil de clar, atât de bine ancorat în albia de piatră a existenței, încât simți cum îi urcă în gâtlej un râset exultant, în timp ce-i împărtășea năvalnic totul lui Luigi, care începuse să se foiască.

— Nu te mai mișca atâta Luigi, se auzi rugându-l. Stai și tu locului un minut – până-ți povestesc despre asta, despre năzărirea mea de azi-noapte…

Pe măsură ce vorbea, i se potolea spaima; era aproape vesel, cuprins de o ilaritate aspră, comparabilă doar cu momentele din trecut când reușea să creeze, să lucreze; o senzație atât de ciudată încât îi era, într-un fel, nefamiliară, iar ceva îi șoptea că nu era deloc corect să simtă ce simțea, dar undeva se deschisese un zăgaz și se simțea plutind triumfător, dus de curent.

— Vezi, visul ăla parcă mă cloroformiza. Ca atunci când te trezești dintr-un vis indus de eter, după ce misterele impenetrabile ți s-au limpezit. Eram într-un autobuz Pullman și rulam pe șoseaua ce urcă de la Maiori peste munte, spre Napoli. Autobuzul era plin și gălăgios. Era foarte cald, îmi amintesc că îmi făceam vânt cu ceva. Niște *vitelioni* gălăgioși din Salerno cântau și zdrăngăneau la chitară, flirtând cu fetele. Urcam pe lângă marginea unei ravine profunde, pe lângă cheile alea mari chiar din vârf – știi la care mă refer? Dintr-odată, autobuzul a accelerat. Am trecut ca vântul printr-un sătuc. Țin minte că i-am strigat șoferului să reducă viteza, că o să ne omoare pe toți. Dar acceleram tot mai mult, coborând cu un muget pe strada din mijlocul satului. Brusc, am lovit ceva. Am auzit un zgomot moale, înfundat, venit de sub roți. Greu de descris. Ca și cum roțile ar fi trecut peste un sac de făină sau de păsat. L-am strigat din nou pe șofer, rugându-l, de data asta, să oprească. A oprit și m-am dat jos din autobuz. Ciudat, când mă gândesc:

am fost unicul pasager care a coborât. Mă urmărești?

Cu o mutră resemnată, fără un cuvânt, Luigi încuviință din cap. Începu să-și șteargă fruntea, cu o mișcare neliniștită, agitată. Pe urmă vru să vorbească:

— Cass…

— Stai puțin, te rog. Deci, m-am dat jos și m-am întors, să văd ce anume loviserăm. Îmi repetam că trebuie să fi fost un sac cu făină sau de păsat – nu știu de ce. Așa și arăta forma către care mă îndreptam. Dar, de aproape, am constatat că nu era vorba de vreun sac. Era – era un câine. Strivit cu brutalitate. Partea posterioară a trupului, până la piept, îi era una cu pământul – părțile inferioare erau turtite precum cotletele pe care măcelarul din josul străzii le prepară din felii groase de carne de vită, după ce le bate cu ciocanul o jumătate de oră. Înțelegi? Secțiunea dorsală a câinelui era făcută una cu pământul, ca feliile alea…

— Ascultă, Cass…

— Dar bietul animal mai era viu! Zăcea acolo, oribil de strivit, dar era viu și acolo, jos, scotea un scâncet de ți se rupea inima, încercând să se ridice de pe șosea cu ajutorul labelor din față. Îmi amintesc în amănunt secvența asta: cum priveam animalul care scâncea și se tânguia și, rostogolindu-și ochii albi și înfricoșați, încerca să se ridice de jos. Pe urmă, șoferul a coborât și el din autobuz și a stat lângă mine, urmărind zvârcolirile bietului animal – e ciudat că, deși îmi părea cunoscut, parcă nu avea chip – și repetând întruna: „Mă întreb al cui câine o fi?”. Apoi, deodată, s-a ivit lângă noi o săteancă, femeia asta cocârjată și costelivă pe care mi se năzărea c-o văzusem adineaori. A stat o vreme acolo, privind ca și noi, după care a spus: „E câinele meu.” Șoferul s-a dus la marginea șoselei și a găsit un băț gros. S-a întors – tot fără chip, înțelegi, asta era partea lugubră – și s-a pus să dea furios în capul câinelui cu bățul ăla,

repetând necontenit: „Trebuie să-i curm suferința, trebuie să curm suferința creaturii ăsteia nenorocite!” Dădea vârtos în craniul animalului și bolborosea numai pentru el cuvintele astea înfiorate. Dar câinele nu voia să moară! Cumplită scenă! Să vezi animalul, în agonia lui disperată, scâncind și tânguindu-se acolo în drum, rostogolindu-și ochii, în agonie, încercând să se ridice, în timp ce, neobosit, individul ăla îl pocnea drept în creștet, sperând să-l scape de durere, dar nefăcând, cu fiecare lovitură, decât să i-o sporească! Apoi…

— Apoi, ce?! strigă Luigi.

Parcă-i vedea caporalului fața printr-o apă tulbure, de o adâncime incalculabilă. O clipă, Cass avu impresia că va leșina, dar se controlă; fără să mai exulte din cauza descoperirii sale, ci, dimpotrivă, oripilat de ea, era împins spre deznodământul poveștii de o forță situată mult deasupra capacității lui de înțelegere și control; i se făcuse rău până în cea mai ascunsă fibră a corpului din cauza acelei spaime profunde, vâscoase.

— Apoi… repetă. Apoi m-am uitat în jos, prin vălătucii de praf, și uite ce-am văzut. Șoferul nu mai dădea într-un cap de câine, ci într-un cap de femeie, capul țărăncii costelive care căra vreascuri. Cumva, ea luase locul câinelui. Zăcând acolo, strivită și desfigurată, cu bietul ei trup chinuit lipit de țărână, slobozea strigăte cutremurătoare, țipând „Doamne! Doamne!”, mereu și mereu. „Curmați-mi suferința!” Și de fiecare dată când striga, bâta cobora vâjâind și-i izbea de pământ capul însângerat, dar capul se ridica iar și urla, implorând să fie cruțat de atâta suferință, iar bâta o lovea din nou de fiecare dată, inutil, ridicând-o nu pe culmile morții, ci pe nesfârșitele și misterioasele culmi ale durerii. Mă înțelegi? Nu vezi… – începu Cass să strige, răgușit, cu voce de bețiv. *Liberatemi!,* țipa femeia. Dați-mi drumul! Și, de departe, de sus, venea vocea bărbatului,

repetând mereu, în timp ce mânuia bâta: „Mă străduiesc! Mă străduiesc!”. Apoi i-am auzit teribilele suspine de remușcare: dădea în ea și repeta acum: „Nu pot! Nu pot!”. Și, în profunzimile visului, mi-am dat seama că omul acela era chiar El, care, în capricioasa Lui greșeală, crease carne muritoare suferindă, care refuza să moară, chiar dacă ajungea la capătul puterilor. A cărei suferință era cu atât mai grea, cu cât nici El, în întârziata Lui milostivenie, nu putea pune capăt durerii de care sufereau creaturile Lui. Care… (Dar acum Cass se opri. Simțea că-i tremură buzele.) *Che…* reluă el. Ne *bate,* dar *cu milă,* încercă el din nou.

Degeaba. Spiritul, atâta cât avea, îl abandonase de tot. Luigi îl privea cu expresia semi-opacă a unui om forțat de împrejurări să asculte o prelegere într-o limbă străină. Luigi nu-l înțelesese; pe deasupra, știa că-l consideră țicnit. Putea îndura această bănuială, dar lipsa de înțelegere i se părea o nouă formă de trădare, așa că se ridică greoi, nesigur, dărâmându-și scaunul.

— N-ai priceput nimic din ce ți-am spus, Luigi? Atunci de ce, întrebă Cass cu vocea consternată, de ce, când eradicăm o boală, apare alta, să ne distrugă? Nu e modalitatea Lui nevolnică de a încerca să ne facă de petrecanie? Răspunde la asta! Nu e? Nu e?

Nu primi niciun răspuns.

Se simțea sugrumat de o spaimă covârșitoare.

— *Stupido! Idiota!* zise, râgâind. Descreieratule!

Apoi se răsuci pe tocuri și-l lăsă acolo pe caporal, îndepărtându-se, de-a curmezișul pieței, de brațele lui desfăcute chemător, supărat că se purtase ca un cretin, stânjenit de zgomotele furioase pe care le auzea ieșind din propriu-i piept…

Nu departe de sat, la vest, lângă o ruină veche, numită Villa Cardassi (primul proprietar, un englez victorian, iubise cultura clasică: motto-ul DUM

SPIRO, SPERO se mai putea citi deasupra portalului de marmură), există, printre stânci, un promontoriu, unde se duce lumea să contemple marea. Arborii din zonă sunt prizăriți și îndoiți de vânturile necontenite. Un zid de piatră înconjoară punctul extrem, protejându-i pe neîndemânatici, pe neatenți sau pe bețivi; până la stâncile din vale e o cădere de aproape un sfert de milă. Pe timp senin, din acest punct de observație ți se pare că se deschide, vast, întreaga Mediterană, de la un orizont la altul: stâncile abrupte din Capri, departe, la apus și coasta lenește, de culoare „umbra", care se întinde spre sud, spre Calabria; pretutindeni în jur, infinită și scânteietoare, marea de smarald. Aici se regăsi Cass ceva mai târziu, deși – avea să se gândească mai târziu – nu știa cum ajunsese acolo, știa doar că fusese, cu siguranță, o arătare pitorească, mergând în zigzag prin oraș cu părul în ochi, râgâind și sughițând, cu o luminiță de teroare maniacală în privire. Ajuns la zid, se opri brusc, respirând agitat, și privi în jos, în familiara genune. Cineva, nu mai mare decât un țânțar, trudea acolo jos, departe, într-o livadă de lămâi cât o jucărie; un torent umflat din vale, alb de spumă, nu părea mai amenințător decât un șuvoi de lapte. Amețit, lipsit de orice senzație, în afară de un foarte slab instinct de conservare, se aplecă mult deasupra înfiorătorului abis, pradă groazei inspirate de înălțimile falnice, atât de puternică și arzătoare, încât era aproape o formă de iubire. *„Prendimi",* șopti. „Ia-mă acum." Cum se apleca, o bucățică sfărâmicioasă de mortar se desprinse de sub mâna lui, proiectându-l înainte, și, pentru o clipă, avu senzația neantului, când livezile și viile și îndepărtatul râu i se rotiră sub ochi, imense și îmbietoare. Cu un țipăt înăbușit în gâtlej, se strădui să se echilibreze cu celălalt braț, împingându-se înapoi de la parapet. Dar era pierdut. Pierdut! Alte bucăți de mortar fură dislocate; mai alunecă o dată. Pentru o clipă se trezi în aer, cu brațele larg

deschise, ca ale unui suplicant, și destinul său părea să depindă de spațiu. Crucificat în neant, se ținea doar în pulpele dureroase și în călcâiele miraculos prinse sub niște pietre. În cele din urmă, bătând din brațe și cu picioarele îndurerate, se trase înapoi de la margine, centimetru cu centimetru, într-o ploaie de praf moale. Acum se afla în siguranță; parcă niște mâini nevăzute l-ar fi tras cu putere și l-ar fi ținut pe teren ferm. Se lăsă, tremurând, pe o băncuță de piatră de lângă zid. Șezu acolo, cu ochii închiși, câteva bune minute oarbe, percepând soarele și vântul cald, care-i zbici îndată părul muiat în sudoare, îl liniști, alungându-i spaima și senzația de infirmitate, și permise unei slabe unde de rațiune să-i pătrundă în creier. Iodlerul unui claxon de autobuz din vale îl făcu să tresară și deschise ochii.

Un fâșâit, venit din tufărișul din spate, îl făcu să întoarcă repede capul. Tufele se desfăcură, dând la iveală capul în formă de hârleț al lui Saverio, care, precum o figură sinistră, deșucheată din gravurile lui Hieronymus Bosch, ieși în patru labe dintre frunze și luă poziție verticală în fața lui, rânjind și gesticulând. Zdrențele de pe el emanau o duhoare ca un abur, de murdărie și sărăcie, iar ochiul drept, afectat de Dumnezeu-știe câte scurt-circuite din creierul omului, se rotea în orbită, injectat cu sânge, neascultător, fixându-se, cu un demonic rânjet pieziș, pe nimic. Buzele i se frământau frenetic, formulând, printre gemete, rudimentele unui mesaj și umplând aerul din jur cu globule de salivă. Pe urmă, ca și cum cineva i-ar fi tras în cap un șut de frustrare și exasperare, cuvintele prinseră noimă, ploaia de salivă scăzu, iar ochiul apostat, ca acel cartonaș mic și alb din borcanele cu spiriduși, prin care ți se citește norocul, se rostogoli, ca uns, la locul lui.

— Te-am căutat, *Signor Keen,* croncăni el. Fata care vrea să lucreze pentru dumneata. Iat-o!

Tânăra care înainta spre el pe cărare era cea de la secția de poliție. Dulce la față, zveltă, cu sânii plinuți, se apropia serioasă, dar cu o foarte vagă umbră de zâmbet singuratic, neconsolat. Încălțase o pereche de pantofi, probabil numai cu această ocazie specială, cu siguranță împrumutați, pentru că erau mult prea mari și o băteau, în mers, pe gleznele bronzate.

— Dorește să lucreze pentru dumneata! îi răcni Saverio în ureche.

— Nu am bani, șopti Cass, încă zguduit, privind-o lung, uluit și acum de frumusețea fetei.

— Dorește să lucreze pentru dumneata, repetă, fără sens, Saverio.

— Taci, zise Cass. Deschise gura ca să-i vorbească fetei, dar, brusc, se simți atât de slăbit și de descurajat încât vederea i se încețoșă și pământul făcu o mișcare neașteptată sub picioarele sale. Își ascunse fața în mâini.

— Nu am bani să te plătesc, îi spuse fetei. (Își dădu, însă, seama că, dacă n-o putea angaja, nu-și permitea nici să o lase să dispară din viața lui a doua oară.) Vino mâine, să vorbim, adăugă, pe un ton de concediere. Nu se știe din ce motiv nu avu suficientă încredere în sine ca s-o mai privească o dată, când o auzi răsucindu-se pe călcâie și plecând pe cărare în jos, cu pantofii ei enormi care plescăiau, urmată de handicapatul idiot.

Sinele, se gândi el. Dumnezeule mare, *șinele.* Dacă nu găsesc repede o ieșire din șinele meu, mă duc degrabă de râpă.

Însemnare de jurnal, *Sabato, 4 Maggio:*

Nu am posibilitatea să aflu ce mă salvează în ultima instanță. Uneori, senzația că sunt 2 persoane, înțelegând prin asta omul din vis & omul care umblă la lumina zilei, e atât de puternică și înspăimântătoare, încât mi-e realmente frică să mă privesc în oglindă, de teamă să nu dau acolo peste

un chip total necunoscut. Ca, de exemplu, astăzi & nu e doar vinul de vină, ci și un zeu ori demon care m-a înhățat cu colții lui și ghearele lui electrizate & nu-mi dă drumul până nu-mi dezghioacă de pe suflet carnea. De exemplu, după ce mi-am pierdut cumpătul și am țipat așa urât, mânios, la Luigi & m-am sculat de acolo & m-am năpustit cu capul înainte înspre buza prăpastiei, a fost ca și cum visul m-ar fi stăpânit & aș fi locuit și eu în visul acela & o voce mi-ar fi poruncit: ACUM! Acum e momentul! Nu mai aștepta! Vino la mine & totul va fi pace & liniște & odihnă. Ce m-a salvat, nu știu. Un rest de rațiune din ființa mea a avut întotdeauna câștig de cauză & mă rog să mai câștige, să mai câștige. Ca nu cumva bătrânul Cass să o ia razna & să-și dărâme casa în cap, numai praf și zăpăceală.

De data asta iau o hotărâre & jur pe tot ce mi-a mai rămas și are încă noimă că nu voi permite niciunei picături de C2H50H să se strecoare printre buzele mele până la 15 iunie, ziua lui Poppy & poate atunci, ea se va milostivi să-mi dea liber, să sărbătoresc. Pileala este groparul & hârletul & țărâna & nevasta groparului & toată familia lui. Fiecare om își alege otrava care-i convine.

2 noaptea. Cel puțin nu sunt atât de dus cu pluta, încât să nu văd & simt fabuloasele lumini de la suprafața adâncurilor. Încă n-am orbit. Luigi mi-a spus, cu sarcasmul lui rece & exasperant, că vasele pescărești nu-s nici pe departe atât de frumoase – cuvântul lui: *graziose* – de când a plecat US Army & pescarii s-au apucat să utilizeze lămpile alea cu benzină sub presiune. Când foloseau simple felinare alimentate cu petrol, bărcile erau mult mai *graziose,* susținea el, curbându-și buza cu mustață în jurul unui trabuc. *Ecco* Luigi. E îngrijorat & derutat. Încă nu știe bine cum să abordeze tema SUA cu mine, poate fiindcă, instinctiv, simte că sentimentele mele profunde sunt tot atât de

ambigue ca ale sale. În orice caz, luminile-s mirifice, benzină, ori ba. De fapt nu seamănă cu astrele, cum crezusem inițial, ci sunt cețoase & umflate, dacă le contempli suficient de mult, până când, finalmente, cu contururile difuze & toate structurile & toată perspectiva pierdute în întunericul hipnotic, nemărginit, seamănă doar cu niște flori de un alb imaculat, crizanteme grase, rătăcite, plutind pe unda neagră a cine știe cărei idei orientale despre eternitate. Cred că transmit un mesaj de un soi sau altul, dar eu nu pot decât să le contemplu. Nu pot să ghicesc. Nici să le sondez. Nici măcar să mișc un deget, chiar dacă ar fi o chestiune de viață și de moarte.

Există momente când sunt vulnerabil & mă gândesc cel mai onest la asta, spunându-mi că avea dreptate Căpitanul Slotkin când s-a uitat la mine cu ochii lui de jidov trist & a zis ceva de genul OK, fiule, dacă vrei să plasezi problema pe plan etic & s-o scoți de pe planul psihanalitic, atunci o formulăm așa: autodistrugerea este ultimul refugiu al lașului. Și țin minte că eu am replicat, oarecum din autocompătimire: câtuși de puțin, autodistrugerea este triumful omului pus la zid, e cu cel puțin o crestătură pe răboj superioară nimicitoarei un de sine. N-a mai revenit la ideea asta, deși îmi dădeam seama, după mutra lui, că știa că mă ascund după deget & știa că știu că spusese adevărul. De ce îl interesam într-un fel neprofesional și nemarinăresc nu știu, dacă nu cumva, cum mi-am zis adesea, există mai multă comuniune, în profunzime, între un metodist din Sud & un evreu din Brookline, Massachussetts (fie el și psihanalist), decât există între doi pennsylvănieni, & fără îndoială, e mai probabil ca doi oameni care au citit Isaia sau Iov 38 să simtă mai acut existența între ei a unei legături ciudate și persuasive, decât doi mâncători de scrumbii care în viața lor n-au cunoscut altceva decât *N. Y. Journal American*[57]. În ultimă instanță, poate era doar

faptul că l-am indus cumva în eroare & evreu fiind, cred că s-a lăsat impresionat de mânzul ăla cu curul tare din Columbus County, N. C. Care eram, doar cu o treaptă mai presus decât un dijmaș, care, cu numai doi ani de liceu, putea fi îndrăgostit, și zic îndrăgostit cu adevărat, de Sofocle și de bătrânul Michel Eyquem[58], ca să nu mai pomenesc de alții pe care îi știam pe de rost; eu care, la 21 de ani, aveam o teorie funcțională despre pictură, produs al propriei mele gândiri. Mă întreb ce s-o fi ales de Slotkin, probabil că practică psihanaliza în Boston sau aiurea, și a făcut un munte de bani. Dar, ori de câte ori mă gândesc la el, & poate o fac numai fiindcă era cam singura persoană cu care simțeam că pot discuta despre ceea ce mă rodea, simt în oase ceva extraordinar & îmi amintesc, la fel de limpede ca aerul strălucitor, de ziua în care am citat versetul ăla din Oedip care m-a izbit drept între ochi, din cartea de la el, acum, dacă aș muri, n-aș fi cu totul nenorocit etc. & el a zis ceva de genul da, deseori eșuăm, dar din naștere suntem îndreptățiți, nu mai puțin decât grecii, să încercăm să eliberăm oamenii prin accesul la iubire. Un moment mi s-a părut că are atât de mult sens, într-un fel decent & natural & delicat, încât mai că m-am lăsat convins.

E adevărat, presupun, că o anume conexiune între iubire & ură este secretul meu fundamental și că, să pătrund în mine însumi zi de zi, ca un electrician speriat & să încerc să repar acel circuit, va fi până la urmă, cu condiția să existe un final, unica mea scăpare. Dar nu-mi pot preda gândurile sau visele niciunui Slotkin. E destul de groaznic & sunt disperat că le țin în mine. Omul trebuie să se poarte frumos cu demonii săi & cine știe dacă nu e preferabil să înduri un vis & să vezi focurile Iadului & golful & să te scufunzi în adâncurile neiertătoare & să ai vulcani care erup în jurul tău o viață întreagă, decât să cunoști semnificația finală. Cine garantează că semnificația asta, devenită

limpede & pură, nu-l va face pe om de trei ori damnat & că nu îl va elibera, nu întru iubire, ci întru o ură atât de imensă, încât tot ce i s-a întâmplat înainte, să i se pară duios & benign. Cine ar putea spune ceva sigur despre asta – mi-ar plăcea să-l cunosc pe tipul respectiv. Poate că, până la urmă, e bine ca unele secrete să rămână secrete pe vecie. Până una, alta, sunt unicul cititor în sufletul meu & nu sper să trag afară din adâncurile lui nimic altceva decât o consolare temporară. Vina pe care o port îmi aparține. Așa că, ori de câte ori îl visez – cum mi s-a întâmplat – pe bătrânul Unchi stând în fața mea, ca un călău, nu în mâinile lui pun oroarea. Dacă era bun & blând, deși un amărât de fermier sărac & plin de necazuri & dacă cel mai mare rău pe care mi l-a făcut a fost să mă scatolcească odată, când m-a prins furând șorici de porc din magazie, sau atunci, la lacul Waccamaw, când m-a prins la 14 ani cherchelit cu bere & m-a târât de ureche până acasă, în schimb, din multe puncte de vedere, nu era prea progresist, dar nu dau vina pe el pentru decăderea mea de acum, nici pentru faptul că sunt dependent de whisky. Slotkin voia mereu să dezgroape toate astea, faptul că sunt orfan & rolul bătrânului Unchi, dar presupun că urmărea o pistă falsă. De vină nu e bătrânul Unchi, și nici Cape Gloucester[59], care m-a speriat de m-am căcat pe mine, ca pe mulți alții. Și dacă-mi scrutez sufletul în adâncime, nici nu pot învinui deloc S. U. Ale A., deși de multe ori aș face-o & o și fac, că am ajuns un nenorocit de expatriat, mai ceva decât un vagabond din Bowery[60]. Pentru că, deși, să zicem, cineva ca Poppy nu e conștientă de asta, există momente când numai gândul la un singur pin crescut din nisip acasă & la o biserică de negri într-un pâlc de arbori, știută din copilărie, & la lumina dogorâtoare a soarelui dintr-o duminică de demult & negrii cântând „In the Bright Mansions Above” mă face să simt, ori mai degrabă să știu, că

singurul lucru de care am nevoie este să mi se șoptească în ureche un singur cuvânt, AMERICA. Atunci nu mă mai pot abține și bocesc precum un prunc.

Deși în restul timpului presupun că vă cedez bucuros tot pământul ăla plin de pupincuriști, de zevzeci cu fețe de bebeluși, de bunuri pre-digerate, ambalate în celofan, țara aceea blestemată care detestă frumusețea. E o realitate. Nu, poate că până la urmă e bine să cunoști unele orori ale nopții & și să-l lași naibii pe bătrânul Unchi. Presupun că, oricine ar fi cel care-mi apare în vis cu expresia damnării eterne pe față, nu e, de fapt, decât o întruchipare a sinelui personal, purtând o mască & ăsta e adevărul.

8

E o poveste ciudată, dar, pe vremea aceea, trăia și lucra pe coasta Adriaticii un tânăr pictor și sculptor american, Waldo Kasz. Născut la Buffalo, posesor al unui smoc stufos de păr roșu și al unei expresii care, în puținele fotografii cu el, oglindea un dispreț special și personal față de toată specia umană, Waldo Kasz se bucurase timp de un an de o vogă incomparabil mai mare decât a oricărui alt artist din aceeași generație. Era polonez de origine; probabil că numele lui de familie era simplificarea unui cuvânt plin de consoane imposibil de pronunțat. Obsedantele, contorsionatele, abstractele sale lucrări în ulei și guașă, statuetele lui de *terra cotta* compacte și chinuite, formele din bronz de dimensiuni mai mari – scheletice figuri cripto-umane, reduse la esență, ale căror contururi noduroase și neașteptate concavități stranii evocau tocmai esența cărnii înfierbântate și exacerbate – îi câștigaseră, abia trecut de treizeci de ani, faima, râvnită zadarnic de majoritatea artiștilor o viață întreagă. Expatriat, dușman declarat al oricărui produs american, trăia într-un exil posac într-un sătuc de pe țărmul mării, nu departe de Rimini, având (potrivit unei reviste mondene din New York) drept companie doar pe mama sa și trei pisici siameze; unica lui distracție solitară era să cutreiere țărmul pustiu al Adriaticii în căutarea bucăților de lemn eșuate pe plajă, din care se inspira pentru capodoperele sale macabre, vag antropomorfe. Se zvonea că era nesociabil până la punctul de a nu se lăsa văzut de nimeni, un încuietor de uși și trântitor de geamuri, ba chiar amenința cu violență sufletele insistente – majoritarea reporteri și fotografi ai revistelor populare americane – care reușeau să-i pătrundă în vizuină. Rarele interviuri cu Waldo Kasz înregistrează mai ales monosilabe și mormăieli.

Un articol din *Herald Tribune* îl numea „Încruntatul profet tânăr al Generației Beat”. Una dintre rarele sale fotografii – un prim-plan uriaș într-o publicație de mare tiraj, care publica de asemenea un fotomontaj de trei pagini cu lucrări de-ale sale – îi etalează părul roșu, încâlcit, ochii scăpărători – două scântei albastre de furie oarbă fruntea, semănând cu a unei maimuțe, cu încrețituri adânci și, în prim-plan, o pată mare, vișinie – vin, explică legenda, aruncat neceremonios în obrazul fotoreporterului prea iscoditor. Portretul fotografic se intitulează „Tânăr geniu furios”. Datorită neplăcutei, dar perfectei asemănări a celor două nume – Cass și Kasz – a ajuns Cass să-l cunoască pe Mason Flagg.

Dacă nu ați fost la Sambuco în mai, habar nu aveți ce înseamnă primăvara. Așa susțin mulți italieni și este, fără îndoială, o exagerare, dar una nelipsită de adevăr. Primăvara, la Sambuco, este ceva ce merită trăit. Înseamnă mireasmă și căldură dulce, muguri și flori, iar văzduhul este țesut cu traiectorii eterice – raze de soare, bondari și păsărele, inocente ploi ușoare, argintii. Ploaia se oprește brusc și nu reîncepe. Poate că altitudinea, faptul că orașul privește lumea de sus, face din primăvară minunea care este. Florile se cațără pe coastele dealurilor, măgarii rag prin văioage și peste tot plutește senzația țanțoșei străluciri a unei lumi noi. Ocupi o poziție foarte înaltă, la câteva mile deasupra lumii banale. Fetele, mlădioase în rochițele lor de bumbac, se plimbă braț la braț pe străzi, într-o veselă paradă, în vreme ce femeile bătrâne din umbra porților caută lumina soarelui cu fețele întoarse spre cer și ochii cârpiți de somn. Oamenii se strigă unii pe alții de la ferestrele deschise. În aer plutește mirosul de *pimiento,* piper și brânză. Eternul joc de cărți se mută din străfundurile cafenelei igrasioase afară, la lumina pură a soarelui, chibițat de doi preoți cu obraji

rozalii și de Umberto, majordomul de la Bella Vista, împopoțonat în uniforma de vară, albă și vârstată cu aur, ca a unui amiral spaniol. Din aparatele de radio se revarsă pretutindeni, năvalnică, muzica din *Pagliacci* sau triste cânțonete napolitane, *stornelli* dulci-amare, povestind despre iubire pătimașă și trădare; reclame sonore pentru spaghetti, pastă de dinți, supozitoare sau Perry Como. De-a curmezișul pieței, înaintează forma îmbrăcată în gabardină a medicului Piero Caltroni, care își face vânt cu scrisorile primite. Zvonurile bâzâie ca albinele în aerul dulce: pe cealaltă parte a văii, la Minuto, o vacă a fătat un vițel cu trei capete; *turismo* va înflori la vară; marca vest-germană e la fel de tare ca dolarul; despotul local, Sergentul Parinello, va fi transferat, bravo!; îngrijitorul de la Villa Caruso a auzit noaptea niște gemete oribile și a văzut pâlpâiri de lumină verde. Spectre! Stafii! Născociri! La ora două după-amiază se instaurează o liniște perfectă. Se mai aud doar tălăngile vitelor din vale, vreun claxon de autobuz, sau, de foarte departe, sirena unui vas de cabotaj făcându-și, greoi, drum spre sud, spre Reggio Calabria sau Sicilia.

Se spune că cele mai multe sinucideri se înfăptuiesc atunci când aerul e moale și călduț, cerul albastru, soarele neumbrit de nori, auriu și jovial; omul amputat care se chinuie, tras în țeapa vieții ca un cărăbuș de mai cu aripile rupte, consideră vremea primăvăratică o ultimă insultă nemiloasă și-și predă prompt sufletul. Aceeași vreme frumoasă l-a făcut, fără îndoială, și pe Cass, în seara când l-a cunoscut pe Mason, să aibă un înspăimântător coșmar, atât de otrăvit și infectat de microbii autodistrugerii.

Visa că se află într-un avion. Zbura deasupra Anzilor, printre fâșii de nor și de ceață, peste Aconcagua și Cotopaxi și Chimborazo, cu piscurile lor amenințătoare, garnisite cu blana

neagră și franjurii a o mie de furtuni mute. Aeronava era plină de oameni fără chip; se percepea un murmur constant – o bolboroseală abia audibilă, greu de înțeles, de fredonări, chicote și șoapte îndepărtate, șuierătoare –, iar murmurul acesta îi îngheța sângele în vine, fiind contaminat de sunetul damnării. Și muzica îi acompania zborul prin spațiu, o muzică atonală, stridentă, parcă produsă de o orchestră bizară, ce cânta fals, dar la unison: un saxofon, un clavecin, o tuba, un *kazoo,* iar melodia, aidoma murmurului de voci, părea tivită cu presimțirea morții. După o vreme, s-a ridicat și s-a dus la baie. Exista o cabină de duș – straniu confort, își spuse, pentru o aeronavă, căci era vastă, turnată din beton, iar pe la colțuri se vedeau enorme plase de păianjen ude, cu păianjeni cât farfurioarele, care devorau insecte ce se zbăteau. Fu cuprins de panică și de groază; avionul se înclina și se balansa, iar el, în acest timp, se pomeni că-și scosese toate hainele de pe el. Apoi, minunea minunilor, ieși din propriul corp. Stând într-o parte, ud și încleiat în groază, își văzu șinele celălalt, acum gol-pușcă, intrând sub duș și cu expresia albă, transfigurată, a unui om deja mort, învârtind toate robinetele, să curgă apa șuvoi. Păianjenii tremurară în plasele lor, răzbiți de frig; domnea o senzație de asfixiere, de strangulare. Christoase! Își auzi sinele observator spunând, căci prin robinete nu curgea apă, ci jeturi învălătucite de gaz asfixiant. Volumul și tempo-ul murmurelor se intensificară, însoțite de tuba, care bubuia cumplit, și de lamentările *kazoo*-ului panicat. Gol, și acum vânăt, sub țâșniturile de gaz, celălalt sine se rigidiză, pielea îi deveni strălucitoare ca o mărgică de turcoaz și se prăbuși fără zgomot la podea, golit cu desăvârșire de viață. El, martorul, se întinse să ajungă la cadavru, dar apărură câțiva negri viguroși care-l îmbrânciră într-o parte și se aplecară peste mortul albăstrui, clătinând din capete și văitându-se. „Omule, de ce l-ai ucis?”, îl

întrebă unul, ridicând privirea. „Omule, de ce l-ai lăsat să moară?” Până să apuce să răspundă, avionul se înclină iar, vibrând ca despicat de un trăsnet mamut. Intră și o mulatră mai coaptă și, văzând cadavrul, se puse pe țipat, și țipă multă vreme, după care, ca și cum s-ar fi străduit să oblitereze cumplita privelițe, nu doar din ochii ei, ci din ai tuturor, trase în jos un ecran pe care stătea înscris cu sânge mesajul…

Se trezi, pe jumătate strangulat de cearșafuri, alungându-și mesajul din minte, pe măsură ce devenea conștient și cu trupul străbătut de fior după fior, de groază, de înțelegere și de recunoaștere, ca niște puseuri ritmice de friguri palustre.

— Nu, dom’le, zise Cass, nu am aflat ce spunea mesajul, dar știam altceva. Mă refer la acel fior înnebunitor și la emoția înțelegerii care mi-au străbătut trupul, când zăceam acolo, în întuneric. Știam *ceva.*

— Ce vrei să spui?

— Păi, știi și tu, visele. Niciodată n-am pus mare preț pe ele. Ce-i drept, capetele alea navale luminate din San Francisco au încercat să extragă niște vise din mine, sperând, socot, că vor reuși să se conecteze la circuitele mele cele mai intime. Știam că nu era exclus să găsească ceva – nu eram *chiar atât* de ignorant –, dar mă gândeam că, la urma urmei, erau lucruri ce mă priveau numai pe mine, așa că, ori de câte ori mă întrebau ce am visat, le spuneam că am visat femei și cu asta, basta…

— Și atunci?

— Numai că, așa cum ziceam, simțeam că ei urmăresc o pistă bună. Nu trebuie să fii un geniu ca să-ți dai seama că diferitele grozăvii și sudori prin care treci în somn au tâlcul lor, chiar dacă grozăviile sunt mascate, iar sudorile simbolice. Tot

ce trebuie este să vezi dincolo de mască și de simbol…

— Ei bine, dracu' știe. Negrotei peste tot. De când hălăduiam prin Europa, jumătate din coșmarurile mele – în orice caz, dintre cele pe care mi le aminteam – aveau de-a face cu negri. Negri în închisoare, negri gazați, eu gazat, negri privind cum mă gazează. Ca visul ăla groaznic de la Paris. Întotdeauna se găsea un cioroi undeva, după stiva de lemne, și ai crede că, în calitatea mea de băiat cuminte din Sud, doar un pic mai deștept decât frățiorii mei din lanul de porumb, ar fi trebuit să iau sedative și să fi scăpat de mult de visele astea. Adevărul este însă – dar poate și norocul meu

— Că visele, inclusiv oribilele coșmaruri –, se pricep să dispară după ce te trezești, odată cu păienjenișul de pe ochi. Norocul meu, zic, fiindcă pariez că nu există alb din Sud trecut de cincisprezece ani

— De zece!, de cinci! – care să nu fi avut coșmaruri aidoma celor despre care ți-am povestit, sau cel puțin variante ale acelora, cu tot cortegiul de negri, sânge și panică. Ce-ar fi dacă ar dăinui coșmarurile? Sudul s-ar transforma într-un azil de nebuni…

Tăcu o vreme.

— Să știi că nu intenționez să predic. Presupun că, asemenea babacului tău – judecând după ce mi-ai povestit despre el –, sunt și eu un liberal învederat, lucru rar printre sudiști. Mi se trage din faptul că am trăit multă vreme în mijlocul yankeilor și m-am însurat cu o yankee. Pe de altă parte, tot disprețul meu pentru afurisiții de nordici care n-au ajuns niciodată mai la sud de Staten Island, dar nu pregetă să le declare compatrioților mei că trebuie să fie pe linie, și asta imediat, pe Dumnezeul meu, fără pauză și fără întârziere, pentru că așa e omenește și corect și americănește, și pretind că Harlem și ghetourile din Chicago nici

nu există. Nemernicii habar n-au ce se petrece în Sud.

— Dar să nu țin predici. Chestia e că acolo, în Europa, eram adus cu picioarele pe pământ în felurite chipuri. Dumnezeu mi-e martor că-mi venea greu, iar uneori nici nu-ți dădeai seama, după prostiile pe care le făceam, dar eram trezit, iar acum înțeleg că unele vise și coșmaruri de care îmi amintesc atât de clar făceau și ele parte din starea de trezie.

— De pildă, visul pe care ți l-am relatat. Dar mai întâi încearcă să-ți amintești. În copilărie, ai strigat pe cineva „nigger”?

Am reflectat un moment.

— Da, am răspuns. Care pușți n-a făcut-o*?* În Sud?

— Ai mai făcut și altceva, ceva urât, vreunei persoane de culoare? Ceva cu adevărat neplăcut?

Răscolindu-mi amintirile din copilăria timpurie, n-am găsit nimic mai sinistru decât acel epitet sordid, țipat cu o voce răgușită.

— Țipam la ei din vechiul autobuz școlar, am zis. Poate că alți băieți aruncau cu portocale stricate. Dar nimic mai grav Știi, în Virginia albii se comportă destul de blând.

— Crezi tu asta, mă contrazise el acru, dar surâzând.

— Cum adică?

— Ei bine, în dimineața cu pricina – în care l-am cunoscut pe Mason – m-am deșteptat cu visul încă învârtindu-mi-se în cap, cu fiorii alergându-mi pe șira spinării, fiorii recunoașterii, înțelegi, și am știut îndată ce semnificație aveau toate astea. Ba nu, n-a fost chiar așa de clar și de evident, dar, simultan cu trezirea, mi-a venit în minte un lucru urât și teribil, înfăptuit de mine la cincisprezece ani – ceva cu adevărat sinistru și vicios, îngropat în memorie toți anii ăștia. Și, planând pe deasupra mea ca un balon palid și umflat, era imaginea tipului ăstuia la care nu mă mai gândisem de atâta

timp, că-i uitasem și numele. Pe care acum mi-l amintesc. Lonnie.

— Lonnie, repetă Cass.

— Lonnie?

— Să-ți spun cum a fost.

Așa că, pe singuraticul fluviu Ashley, șezând pe un ciot de pin, îmi povesti întâmplarea care, acum șaptesprezece ani, îl adusese pentru prima oară în prezența neplăcută a rușinii. Îmi descrise vara celui de-al cincisprezecelea an al său – sau avea deja șaisprezece? Un an în plus ori în minus, oricum priveai problema, nu micșora nicidecum păcatul. Unchiul îi cumpărase un bilet de autobuz și îl expediase (cum avea obiceiul s-o facă din când în când, în anii aceia de criză, când piața de foi proaspete de tutun se prăbușise) la un verișor de-al doilea, pe nume Hoke Kinsolving, care locuia mai la nord, într-un orășel din Virginia sudică, anume Colfax, prăpădit și pârjolit de soare (populația – 1.500, altitudinea – nivelul mării), într-o secțiune a *Commonwealth-vini,* nevăzută și necunoscută de niciun turist, amator de palatele din Williamsburg și de elegantele conace de pe malul fluviului; și care, din punct de vedere economic, se fălea doar cu un depozit de arahide, un joagăr, un șopron povârnit de scărmănat bumbacul și un magazin Western Auto. Multe îi aminteau lui Cass de vara aceea (Cincisprezece ani! Atâția trebuie să fi avut, fiindcă atunci a devenit bărbat, nici prea devreme, nici prea târziu, dar într-o manieră totală și de neuitat, cum li se întâmplă tuturor ființelor de genul masculin, în cazul lui, după ce se desfătase cu imaginea Veronicăi Lake într-un cinematograf lipsit de aer, în care o căruță n-ar fi putut întoarce, iar mai târziu leșinase pe jumătate în beznă, palpitând între mimozele cu miros văratic din spatele casei verișorului): mimozele însele, cu petalele lor umede de un roz pal; praful ridicându-se de pe ulițele dosnice, toropite de soare; doamnele bătrâne făcându-și vânt cu evantaiele pe

prispele ascunse în umbră verde; *mockingbirds* colindând sonor la răsărit de soare; și sute de alte amintiri suave, pur estivale, pur sudice, care-i roiau concomitent în minte, deși o singură amintire gigantică le încorpora pe toate. Aceasta din urmă îl privea, vag, și pe vărul Hoke, cultivator de porumb și de arahide, aproape la fel de calic ca unchiul său, care-i făcuse rost de o slujbă cu jumătate de normă la salonul Western Auto, să trebăluiască în curtea dosnică, printre munți de anvelope, ambalaje de carton ale tuburilor catodice, capace de butuci de roată și scule mirosind a cauciuc și a ulei; dar mai distinct, mai clar și mai amenințător se referea la cineva pe numele Lonnie (dacă exista și un nume de familie, Cass nu-l auzise niciodată), un tip de vreo douăzeci și unu de ani, cu dinții stricați și fața suptă, cu gropi în obraji și un fel de cască de păr neîmpărțit de o cărare, de culoarea șodoului de vin, trăsnind a briantină Lucky Tiger. Lonnie era ajutorul managerului. Fusesem eu vreodată în Comitatul Sussex, ca să văd un veritabil gentleman virginian în acțiune? Nu fusesem? *Ecco* Lonnie, care, normal, era puțintel analfabet, baptist și numai cu o liniuță mai presus de plebea, dar un suflet nici amăgit, nici alienat, cea mai mândră floare a bărbăției sudice. Să nu uităm, Peter, că ne aflăm în Virginia, în Virginia mea dragă, statul cu semețe castele și peluze verzi, moi ca niște mochete, cu aristocrați ciolănoși călare, Virginia unde linșajul e interzis de lege și unde se vorbește frumos și există o idee (moderat) iluministă de justiție jeffersoniană – nu Alabama, nu Mississippi, nici Georgia, ci Vechiul Dominion, patria conservatorismului împănat cu obiceiuri aristocratice, bună creștere și o concepție nobilă despre democrație. Evident, Colfax nu era acea Virginie dragă pamfletarilor de la camera de comerț – însoritul *Commonwealth* debordând de diverse bogății: doamne gen secolul optsprezece, drapate somptuos în crinoline și catifele,

conducând, la flăcări de lumânări, vizitatori îndopați cu bucățele de friptură prin holurile opulente de la Westover sau Shirley Brandon; negrotei în cămăși albe, scrobite până la guler, cu joben și pantaloni de satin, arătând exact la fel ca atunci când Marse William Byrd[61] deținea jumătate din cursul fluviului James, de la Richmond până la ocean; sau ciudata biserică, ascunsă sub o platoșă de iederă în care Patrick Henry[62] își slobozise nemuritorul strigăt de libertate – nu, asta era o Virginie necunoscută lumii, Virginia plată și fierbinte a mlaștinilor și desișurilor de pini pitici, a râurilor noroioase de la șes și a porcilor ce scurmă printre vrejurile de arahide, a catârilor cu urechi pleoștite – dar, totuși, Virginia.

— Ei bine, continuă Cass, Lonnie se purta straniu cu negrii, cu lucrătorii negri ai câmpurilor, timizi, înceți la vorbă, care, în acel comitat, constituiau mai bine de jumătate din populație. Avea o purtare cu adevărat stranie la salonul de automobile. Nu că ar fi dovedit ostilitate, că ar fi fost urâcios ori sever – ba chiar dimpotrivă. Badinajul era metoda lui, șaga și ducerea cu zăhărelul; cu clienții apela la o bufonerie atât de veselă că te făcea să-l socotești amicul ancestral al coloraților – nu un iubitor de negri, să fim înțeleși, fiindcă stilul său de abordare cuprindea și destulă condescendență. În orice caz, cu atâtea glume și voie bună, cu atâtea înțepături verbale meșteșugite, cu flecăreala veselă de la care nu se abătea pe tot parcursul unei tranzacții de cincizeci de cenți, n-aveai cum să bănuiești că în spatele trăsăturilor bovine ale chipului său, sub părul blond, pomădat, elegant pieptănat pe spate, fierbea, gata să explodeze, violența. Cass, cel puțin, dacă își amintea să fi acordat o cât de mică atenție lui Lonnie și comportării lui strengărești, îl aproba; era suficient de matur ca să aprecieze vechea zicală sudică „Se împacă bine cu negroteii”, care,

în cercurile de afaceri, este un compliment, în sensul că respectivul face treabă bună. Să luăm, de pildă, după-amiaza aia de august – de care Cass își amintea atât de viu – și felul cum s-a purtat Lonnie cu un vechi client cu părul grizonant, tuciuriu ca iadul, care a intrat, târșâindu-și picioarele, în magazin, ca să cumpere un ornament de radiator pentru Lordul său Model A, producție 1931. Arșiță dogoritoare, miros de benzină și de cauciuc vulcanizat, muște lipicioase zburând în zigzag. Vrei să zici că ăsta nu-i destul de șugubăț, Jupe?", întreabă Lonnie, dezvelindu-și dantura îngălbenită într-un zâmbet răutăcios. „Zici că oricum îți trăbă femeia aia goală? Păi, lua-m-ar Satana, Jupe, un pungaș bătrân ca tine ar trebui să intre-n pământ de rușine. Ha! Ha! Ha!" Bătrânul stă, împuținat, în salopeta lui și un zâmbet timorat îi joacă pe buze. „Nu pentru mine îi, șefu'. Cum ziceam, fiu-meu ăl mai tânăr…" „Nu-mi veni cu de-astea, Jupe", zice Lonnie, rânjind, cu coatele goale proptite pe tejghea. „Io știu de ce-ți trăbă muierea goală. Fiindcă un pungaș bătrân ca mătăluță nu mai are nimic în pută. Vrei ca muierea aia goală să șadă *tot timpul* în fața ta ca să ți se mai scoale o dată până dai ortu' popii. Ia zi, n-am dreptate, Jupe? Ho! Ho! Ho!" Bătrânul negru rămâne perplex, rușinat, dă să zâmbească, își trece degetul prin părul rar, argintiu. „Nu, dom'le, Mistah Lonnie. Adevăru' îi că fiu-meu mai tânăr…" Vorbele nu-l salvează: încă cinci minute Lonnie îl tachinează, îl ia peste picior, râde de el. Se ating teme mai grave: pierderea virilității, ravagiile bătrâneții, diminuarea puterilor, reîntinerirea. Lonnie menționează glandele de maimuță, serul din sânge de capră, un doctor din Petersburg care a înfăptuit minuni pentru cioroii bătrâni ca alde Jupe. Jupe asudă; Lonnie îi dă înainte – e caniculă, vânzările sunt anemice, el se plictisește. În cele din urmă, Lonnie i se adresează lui Cass: „Ad-o pe dama aia goală, Cass!" Pe

urmă, „OK, Jupe”, zice, mărinimos, „te costă cu un dolar mai mult ca ălălalt ornament”.

Mai târziu, își amintea Cass, mai târziu în aceeași după-amiază, Lonnie își vârâse capul în magazie și, cu o scuturătură rapidă, zise: „OK, băiete, hai cu mine. Trebuie să mergem către Stony Creek să confiscăm un radio. Pe cai, băiete”. Cass se supusese. Se cățărase alături de Lonnie în cabina camionetei și ieșiseră din oraș. Oare lui Lonnie îi fusese frică să purceadă singur la o operațiune atât de simplă, de simțise nevoia să fie însoțit de un băiat de cincisprezece ani, ca să ridice un radio cu ratele neplătite la timp de la un fermier negru care n-ar fi schițat, n-ar fi putut să schițeze niciun gest de protest chiar dacă ar fi fost acasă? Ori ticluise din timp un plan, presupunând că omul va fi pe câmp cu toată familia, la cules de bumbac, și avea nevoie de Cass ca să-l susțină moral, dacă nu să-i dea un ajutor efectiv, într-o acțiune ce prinsese deja contur într-un ungher cețos al creierului său? Sau ceea ce se întâmplase se întâmplase din impulsul momentului? Cass nu-și putea explica, iar până în dimineața de la Sambuco, în care fusese trezit de coșmarul respectiv, nici măcar nu-și pusese problema în mod explicit – dar, de fapt, ce importanță avea, de vreme ce el însuși își asumase, inexplicabil, o parte de vină? Își amintea de drumul cu mașina printre culturile seci, fierbinți, de arahide, soia și bumbac; de pădurile de pini de un verde orbitor, dar uscate ca tăciunii, parcă pârâind de o uscăciune pârjolită, prăfoasă, gata de combustie; de mirosul de benzină ce urca de sub scaunul camionetei, spart de arcuri, în timp ce înaintau, săltând; dar mai ales de Lonnie, aplecat peste volan, cu coatele dezgolite, mormăind, peste zgomotul motorului fără amortizor, mostre de înțelepciune rurală privind maturizarea bărbaților: „Coloranții-s fel și chip, îți spun. Buni, răi, așa-și-așa. În unii, ca bătrânul Jupe, poți avea toată încrederea, până la ultimul

cent. Aproape ca-ntr-un alb”. Cer albastru, lanuri și o apă, plină de spumă, verzuie din pricina murdăriei și-a descompunerii. Un șopron șubred din cherestea vărgată, într-o rână, acoperit de reclame: COPENHAGEN, NEHL, BULL DURHAM. „Da’ negroteiu’ ăsta, Crawfoot, îi un escroc, un criminal.” Câmpii pline de colb, iarăși râul, un autobuz Greyhound albastru, cu roțile scârțâind, rulând spre sud cu motorul duduind. „Și cu nasu’ pe sus, băiete. Are un fiu în Philadelphia, Pennsylvania. N-am mai văzut atâta șmecherie. Ai mai mulți negri, dacă le dai suficient răgaz, plătesc. Dar ia un pișicher de tuciuriu ca ăsta, Crawfoot, și nici măcar nu-i trece prin gând să achite, în niciun fel, sub nicio formă.” O reședință cu coloane, atacată de mucegai, plasată mai departe de drum, în mijlocul unui pâlc de stejari falnici, plăcuța albă de metal a *commonwealth*-ului, zărită fugitiv: PLUMTREES. AICI, ÎN APRILIE 1864, DEZERTORI UNIONIȘTI DIN ARMATA GENERALULUI BURNSIDES… „Criminalii, cum e Crawfoot ăsta, sunt o rușine pentru întreaga rasă neagră.” Cotiră pe un drumeag mărginaș plin de făgașuri și înaintară, cu opinteli, până la un crâng în mijlocul căruia se ridica o bisericuță de lemn, cu aerul acela nemișcat, umbrit, odihnit, inspirând liniște și binecuvântare, pe care îl au templele de rugăciune ale negrilor într-o după-amiază de vară: BISERICA SHILOH A.M.E. ZION, PASTOR REV. ANDREW SALTER, Matei, V, 6: *„Ferice de cei flămânzi și însetați după neprihănire, căci ei vor fi săturați!”* VIZITATORII SUNT BINE-VENIȚI. Nu departe, cu o anvelopă abandonată mai înaltă decât ei, doi țânci negri, de-abia trecuți de vârsta prunciei, se jucau în colbul drumului și își întoarseră capetele cu ochi foarte albi și temători la comanda lui Lonnie „Veniți încoa’”. Încremeniți, nu schițară nicio mișcare, niciun gest. Camioneta mai parcurse vreo douăzeci de metri și se opri. „Sunteți surzi,

copii? Unde locuiește negroiul numit Crawfoot?” Niciun răspuns, doar privirile ochilor larg deschiși, parțial din cauza neînțelegerii, parțial de frică, mai corect spus de acea emoție care este, poate, mai puțin teamă și mai mult neîncrederea obișnuită, cauzată de ore de tras cu urechea la plângerile amare, disperate și furioase ale rudelor lor bătrâne, privind nedreptățile înfăptuite și suferințele îndurate, numai copiii de negri știu câte, imperfect reflectată pe fețișoarele lor tuciurii, neîncredere confundată de albi cu reverența, sau cel puțin cu respectul. Niciunul dintre puști nu scoase un sunet. „V-a tăiat cineva limba? Crawfoot!”, repetă el. „Unde stă ăsta?” În cele din urmă, un braț negru, subțirel se ridică, arătă în josul drumului către o colibă pe jumătate mascată de pini și de pelicula tremurândă de praf supraîncălzit, de albeața polenului din aer. „Tinerii mai că-s mai răi decât bătrânii”, se plânse Lonnie, scrâșnind din cutia de viteze. „Din lindini ies păduchi.” Asta zice mereu tata.

Pe urmă coliba însăși, ștearsă din memoria lui Cass după atâția ani, sau dacă nu ștearsă, atunci devenită doar o pată neclară între mormanele de pete ce alcătuiesc reminiscențele lui din copilărie, dar acum devenită imensă în mintea lui, ca o locuință ale cărei scânduri îndoite și pervazuri găurite de termite și cuie ruginite au fost înregistrate, toate, cu solemnitatea unui jurământ, de inima și sufletul său.

— Fantastic! zise Cass, abia audibil, nemaiștiind, probabil, cu cine vorbea, când actualiza viziunea acelei uitate colibe solitare și obscure, împrejmuită de nalbă, de bâzâit de albine și de rufe zdrențuite, întinse la uscat pe o funie, cu trei trepte șubrede și scârțâitoare în fața unei uși neîncuiate, pe care Lonnie, cu cămașa lipită de spate de transpirație, o dădu de perete cu o trosnitură. Fantastic! repetă Cass. De ce am fost în stare!

Nu-și cerură voie să intre, permisiunea fiind nu doar ceva inutil, ci absolut de neconceput. „Iisuse Christoase, ce putoare!”, zise Lonnie când duhoarea – de murdărie și sudoare, și grăsime râncedă, folosită de prea multe ori la prăjit, și de prea multe trupuri omenești, îngrămădite într-o singură încăpere, de perineu și subsuoară nespălate, de sărăcie lucie, oribilă și necruțătoare – îi izbi în față. Cass se dădu înapoi cu un icnet. „Casa de negri pute mai rău ca un bordel”, decretă Lonnie. „Pfui! Să înhățăm radioul și, pe-aci ni-i drumul.” Dar radioul nu era așa de ușor de găsit; toți negrii de la țară, explică Lonnie, în timp ce tropăiau prin coliba goală, aveau spioni în oraș; știau că vii să le umfli ceva și ascundeau obiectul în cauză. Crawfoot îl pitise bine. Lonnie scormoni fără rușine – urmat cu indiferență de Cass – în spatele sobei cu lemne, în spatele patului și sub unica saltea pătată și puturoasă, pe grinzile mânjite cu funingine de sub acoperiș, în privata de afară, în cotețul mic de orătănii, mirosind a var – după care, făcând cale întoarsă, intră iar în casa unde, lovindu-se la picior într-o scândură desprinsă din dușumea, în cele din urmă își vârî mâna sub scânduri și, triumfător, pescui amărâtul de radio – din plastic alb, crăpat deja, nu mai mare decât o cutie de sare sau de orez, care adusese noaptea sunete vrăjite în coliba aia, frânturi mici și cristaline de cântec și de râs. „L-o ascuns!”, strigă Lonnie. „Îi șmecher, nemernicul!” O rază de soare piezișă pătrunse brusc prin ușă, umplând casa cu hazard, cu imensitate, cu flacără; de acest lucru, Cass își amintea bine, ca și de muștele ce bâzâiau, legate indisolubil de fluieratul unui tren din depărtare, de dincolo de perdeaua de pini, o notă înaltă, sfâșietoare, imortalizând momentul acela din Sud și din vară; și de unica fotografie de pe masă care îi sări în ochi, o fotografie de familie: bărbatul cu nevasta lui și cu o liotă de copii și cu două matroane bătrâne și cărunte dintr-o altă

generație, toți solemni, stând rigizi și drepți în ieftine haine duminicale de mers la biserică, un instantaneu din categoria două-la-dolar, deja decolorat, având nuanța albăstruie a vârstei, dar închizând și acum sub sticla crăpată un sentiment blând și dulce de solidaritate calmă, iubire și mândrie. Cass își amintea și cum fotografia s-a dizolvat – mai bine zis s-a făcut țăndări – chiar sub ochii lui, când Lonnie (observând o crăpătură în carcasa de plastic a radioului) slobozi un muget de om rănit, care-i sfărâmă lui Cass reveria, ca o ploaie de sticlă spartă și, cu un gest frenetic de frustrare, furie și ciudă neînfrânată, își aruncă ambele brațe înainte, măturând cu unul toate borcanele, sticlele și cutiile de conservă cu fasole de pe polița de deasupra sobei, elanul purtându-l atât de departe, încât, într-un spasm final, ori o reizbucnire a mâniei, căzu peste fotografie și o trimise să zboare, învârtindu-se cât era camera de lungă, ca la aterizare să se rupă în două jumătăți crestate – sticla, rama și hârtia. „Pe toți dracii!”, îl auzi strigând pe Lonnie, în culmea isteriei. „Nu-i de-ajuns că nu-l plătește, dar o trebuit să-l și strice!”, dar încă nu se terminase, era abia începutul. Cass, privindu-l oripilat pe Lonnie (dar și cu o senzație viscerală de inexplicabilă excitare), distinse pe chipul amorf al acestuia o erupție de pete roșii ca rujul de buze și făcu involuntar un pas înainte ca să înhațe fotografia, dar fu oprit în loc de o altă exclamație a acestuia: „Bine, vedem noi cine, ce strică!”. Pe urmă, pivotând pe vârfuri și cu un picior întins lateral, ca un fundaș care șutează mingea de fotbal, izbi tare măsuța fragilă cu cizma lui de cowboy, făcând să se prăvale pe podea, cu un monstruos și cumplit vacarm, o avalanșă de căni, cratițe și tigăi, farfurii, cutii cu zahăr, făină, untură și gris. După asta, Lonnie deveni tăcut, emițând doar șuierăturile astmatice ale unui posedat, aflat în culmea excitației, și parcurse toată încăperea dărâmând scaune, smulgând perdelele

murdare din cârlige, măturând la podea toate suvenirele ce puneau puțină culoare și iubire în lăcașul acela, păpuși de porțelan, un buldog de ghips, emailat în culori vii, ilustrate (pe una o șterpeli Cass: *Hell-o. Toți ne simțim bine acilea Dragoste Bertrim*) și, ciudat, își aminti el cu o strângere de inimă, un fanion cu inscripția University of Virginia. Toate astea ajunseră pe podea, dar și un șifonier Grand Rapids din lemn de arțar, evident o moștenire de familie, pe care Lonnie îl trase de la perete și-l răsturnă, cu un șuierat strident de sertare ce alunecau și cu trosnete scurte, dar asurzitoare de țâțâni, cuiere și colțuri rupte. „Să-i fie de învățătură!", urlă Lonnie. „Un' te duci?" Cass, care, panicat, fugea deja spre ușa deschisă, îngheță la auzul vocii lui Lonnie. „Fă-te-ncoace!", ordonă acesta. „Asta o să le fie de învățătură la toți nemernicii oacheși din ținut!", dar *„N-ai făcut destul! N-ai făcut destul!"* Aceste cuvinte, își amintea Cass, îi atârnau, nerostite, în gâtlej – îngrozite, tulburate, dar nearticulate – și în asta, știa, consta împovărătoarea lui parte de vină. Căci, deși greața îl răzbise până în măruntaie, cum nu mai simțise niciodată, nou-cucerita lui bărbăție dăduse chix la prima încercare. Nu numai că ceva din ființa sa nu-l lăsase să dea glas monstruozității pe care-o simțise în inimă și-n suflet, dar…

— Așa că mi-a ordonat să fac ca el, a continuat Cass, privind în gol pe deasupra fluviului, ca pentru a evoca în totalitate acel moment de suferință – răvășit, dar învelit în duhoarea sărăciei și decăderii – cu după-amiaza de vară, bâzâitul muștelor și al albinelor. Mi-a zis să fac ca el. De ce stăteam cu mâinile în sân? Trebuia să-i învățăm minte pe toți afurisiții de negri din comitat. Așa că ne-am dus la sobă. Era un obiect din acela imens de fier turnat, nemaipomenit de greu. Ce vreau să-ți spun. Făceam ceva rău, știam. Ba nu, nu numai rău – monstruos, teribil, abominabil. Eram pătruns de asta până în adâncul sufletului. Blestemata aia

de fotografie și ilustrata pe care o ridicasem de unde o aruncase el – și buldogul de ghips spart – aproape că-mi frânseseră inima. Dar ce, pentru Dumnezeu? Ce m-a împins s-o fac? Ce?

— Afurisita de sobă. Știi, era un obiect foarte greu. Pe ea îmi aduc aminte că stătea o tigaie cu apă murdară. Ei bine, lucrurile s-au petrecut cam așa: Lonnie a apucat-o de dedesubt, eu la fel și am început să ne opintim și să ridicăm până când soba s-a înclinat și tigaia a început să alunece. Atunci, ce clar îmi amintesc, știi, cum stăteam acolo îndoiți de mijloc și încordați, transpirați, m-a apucat dintr-odată o excitație caldă și puternică, sentimentul că… da, aproape un sentiment de furie, ca și cum mă molipsisem și eu de enervarea maniacului ăluia idiot și doream neapărat să le dau negrilor o lecție. Dar, Dumnezeule, ce sentiment; știi, mi-l amintesc perfect. Îl simțeam în boașele mele, fierbinte, fluid, sexual. Știam că era ceva rău, știam – știam: bestial, oribil, abominabil. Știam toate astea, mă înțelegi, dar parcă, odată ce mă lăsasem convins, mi-ar fi pierit tot curajul – ca unui virgin care în cele din urmă renunță la luptă și zice, s-o ia dracu' – și în momentul ăla puteam face ceea ce făceam, aproape convins că e un act de dreptate. Toate clișeele și dogmele în spiritul cărora fusesem crescut au năvălit grămadă asupra mea: oricum, un negrotei nu era cu mult mai presus de un animal, mai ales negrii de câmp, negrii netrebnici ca acest Crawfoot – așa că ridicam și împingeam acolo cu Lonnie și, până la urmă, picioarele sobei s-au dezlipit de podea, ea s-a înclinat și mai tare, și la un moment dat, toată blestemata de sobă imensă s-a prăbușit cu un zgomot infernal ca un muget, cu apă cu tot, sobă, horn și tigaie, făcând ca amărâta aia de colibă să arate ca ceva lovit de tornadă…

Tăcu și, oricât am așteptat să reia firul poveștii, nu mai deschise gura.

— Așa, și după aia ce s-a întâmplat? l-am întrebat, în cele din urmă.

— Nimic. Asta a fost tot. După aceea am plecat. Cel puțin, eu n-am cunoștință de urmări. Poate Crawfoot s-a plâns, nu știu, dar dacă a făcut-o, nimeni nu ne-a spus nimic, mie și lui Lonnie. Desigur, *ar fi trebuit* să reclame și probabil că șeriful i-ar fi făcut dreptate – dar, de fapt, mai era și radioul ăla. Nu știu; oricum, la scurt timp după aia, m-am dus înapoi acasă, m-am întors în Carolina. Dar îți dai seama că e adevărat, adăugă Cass, după o pauză.

— Ce?

— Până când oamenii bine-intenționați din Nord nu-i înțeleg pe indivizii ca Lonnie și pe indivizii ca tânărul membru al Ligii Epworth Cass Kinsolving, molâul ăla de creștin de cincisprezece ani care avea inima și mintea pure și nu-i dorea nimănui răul, zău așa, nimănui, dar era și necopt și periculos ca iadul – până nu înțeleg treburile astea și nu realizează că în bunul și bătrânul Dixie există tot atâția Lonnie și tot atâția Cass, câte gărgărițe în capsulele de bumbac, ar fi mai bine să fie atenți. Tipi ca ăștia doi vor face să curgă sânge pe străzi. (Cass tăcu o vreme.) Dar să știi că la alt subiect vreau să ajung. A fost cât se poate de rău că am făcut ceea ce am făcut. Există lucruri atât de monstruoase, încât nu te poți căi, pur și simplu, că le-ai săvârșit, nu există ispășire. Presupun că ar fi înălțător să-ți torn o poveste cu răscumpărarea păcatului, cum că aș fi jefuit, bunăoară, salonul de automobile noaptea și m-aș fi întors la coliba negrului, ca să-i las pe prag o sută de dolari, despăgubire pentru stricăciuni. Sau că l-am călcat pe Lonnie cu un camion. Ceva de soiul ăsta, curat și onorabil, foarte american. Dar se înțelege că n-am făcut nimic. M-am dus acasă și m-am silit să uit. (Iar tăcu vreo câteva minute, după care zise:) Numai că n-am izbutit să-mi scot totul din minte.

Se ridică în picioare de unde șezuse lângă ciotul de pin și-și îndreptă spatele, privind pe deasupra fluviului.

— Nu, pentru o astfel de faptă nu există pedepse ori ispășiri. Există, totuși, ceva – și, chiar dacă nu va reface soba distrusă, sau buldogul spart, sau fotografia, e totuși ceva, ba chiar ceva puternic. Mă refer la faptul că trăiești cu fapta ta. Trăiești cu ea și după ce ți-ai alungat-o din minte – sau te iluzionezi că ai alungat-o – și poate că în asta se găsește și ceva justiție și penitență. Mă gândesc că, poate, vei reuși cândva să înțelegi cum a contribuit această întâmplare la ceea ce mi s-a întâmplat mie la Sambuco. Îmi amintesc perfect dimineața aceea. Coșmarul, fiorii care-mi alergau pe șira spinării – fiori de pură recunoaștere și înțelegere –, și cum, după aceea, am zăcut pur și simplu acolo, gândindu-mă, pentru prima dată din câte îmi aminteam, la Lonnie, la mutra lui teșită și pocită, la colibă și la putoarea din ea, la fotografia cu chipurile alea negre și mândre, ca niște fantome care încă mă hărțuiau după atâția ani. Iar rușinea și vinovăția mă sufocau aproape, acolo, în pat, adăugând o asemenea povară rușinii și vinovăției pe care le simțeam deja, încât îmi dădeam seama că dacă mi se va mai arăta încă o singură față murdară, încă o singură imagine urâtă și necurată a mea, nu voi mai putea s-o suport.

Și dimineața aceea! Împleticita mea ieșire afară, în dimineața de primăvară proaspătă ca o lămâie, plină de polen și de albine, vibrând de muzică și de strigătele groase, mărunte, și fluieratul în cor al păsărilor, ca și cum însuși Tatăl Ceresc s-ar fi metamorfozat într-o poiană plină de ciocârlii grase, lovite de amoc din cauza frumuseții și bucuriei. Iar eu – plutind în mijlocul acestui extaz – mahmur, gata să mi se întoarcă stomacul pe dos, simțindu-mă cât un țânțar de mare. Coșmarul nu mă slăbea, revenea în felurite secvențe fulgurante. Aveam chef să-mi tai beregata.

Pe urmă, colac peste pupăză, Mason și idioata aia de treabă cu Kasz.

— Asta ce-a mai fost?

— Păi, tipul cu care m-a confundat Mason, Kasz. O fi fost el celebru, dar nu auzisem de el. Uite cât de înstrăinat eram de America și de lumea artei. De fapt, prima parte a fost chiar comică, de un umor negru. Pare-se că lucrurile au stat cam așa: Mason tocmai debarcase la Napoli cu Rosemarie și Cadillacul zmeuriu, după care a ajuns la Sambuco și a făcut imediat o pasiune pentru acel loc, hotărându-se că acolo trebuie să se stabilească, ca să-și scrie piesa. Ei bine, mai târziu am luat cunoștință de faptul că avusese un dialog cu Windgasser, care nu numai că l-a convins să și stabilească reședința la palat, dar l-a și înștiințat de faptul că la parter locuia un american. Tu știi cum vorbește Windgasser, parcă ar avea bile de marmură în gură. Pronunță numele „Cass", probabil neglijent, iar Mason trage concluzia că e vorba de faimosul pictor nebun din Rimini. Mason n-a dat dovadă de prea mare istețime, dar eroarea este explicabilă, date fiind dicția defectuoasă a lui Windgasser și personalitatea lui Mason – știi și tu câtă venerație nutrea pentru… ei bine, Artă și Artiști cu A mare – partea boemă a caracterului său. Chiar și un vulpoi bătrân ca Mason putea uita că acest Kasz era holtei, că locuia la Rimini cu maică-sa și așa mai departe. Oricum, și-a închipuit că eu eram scrântitul de polac, băiatul-minune al artei americane, așa că s-a instalat prompt la etaj. Dumnezeu știe ce gândea, de fapt, poate era ceva de genul: Gata, asta e! Domnule dragă, am dat lovitura. Eu și Kasz, locuind împreună, cu Arta în cap, pe coasta din Amalfi! Dau dracului lumea aia falsă a filmului și a Broadway-ului cu care mi-am pierdut prea multă vreme și mă apuc serios, în sfârșit, de *la vie artistique.* Cred că-și închipuia că de acum încolo vor fi doar el și Kaszy, trăind în armonie. Cam ca marile prietenii istorice – Van

Gogh și Gauguin –, numai că partea lui avea să fie scrisul, iar a lui Kasz, pictura și sculptura, iar ei aveau să străbată împreună erele, mână în mână, tot atât de confortabil ca doi scaieți de pe urechea unui câine de vânătoare. Numai că, pentru a pune în practică acest lucru bun pentru el, trebuia să fie cât se poate de calm și de măsurat, dacă înțelegi ce vreau să spun. Adică, nu se putea prezenta intrând acolo, înăuntru, cu labele mari, întinse și salivând abundent, ca un membru supleant al Clubului Elanilor. Mai ales că auzise, cred, că individul era un soi de excentric și ar fi putut să-i ardă una, dacă i s-ar fi părut că are de-a face cu un turist amator de distracții. Nu, era bine să fie flegmatic și rezervat, pupăturile în fund urmând să vină mai târziu, mai subtil, și exact așa s-a comportat.

Ei bine, în orice caz, în dimineața aia fatală stăteam pe balcon, încercând să mă descotorosesc de amintirea coșmarului, când am auzit tărăboi mare în curte. Era, firește, o ceată de servi ai lui Fausto care cărau calabalâcul lui Mason la catul de sus al palatului. În viața ta n-ai văzut catrafuse mai elegante – valijoare de aluminiu și cufere de piele, crose de golf, o duzină de cutii de pălării și Dumnezeu mai știe ce. Am rămas acolo o vreme, în maiou și chiloți, clipind repede, încercând să-mi dau seama ce se petrecea, cine venise să locuiască în palat și, exact când intenționam să mă duc înăuntru, poarta curții fu aruncată în lături și iată-l în toată splendoarea pe Mason, găliganul deșirat, chipeș ca un Vitalis și cât se poate de american, cu imensa și splendida Rosemarie atârnată de braț. Îmi aduc aminte la fel de clar ca de alte lucruri din viață: Mason stând acolo, într-un costisitor costum alb de flanel, cu ochelari de soare și un semi-rânjet plăcut, întrebător, părând cât poftești dumneata de amabil, dar și cu un aer înduioșător, de om derutat și rătăcit, recunoscător că-i indici direcția cea bună, și cu bucățica aia blondă, unduioasă, de sex, acel Rolls-Royce al mașinilor de futut, agățată de

brațul lui. Și apoi, cum stăteam așa cu gura căscată, Mason a pășit înainte, cu Rosemarie alunecând lângă el, a venit la mine și m-a întrebat, pe un ton rece, dar, o, infinit de politicos: „Cass?" Deborda de politețe, omenie și bună-creștere, mi-a întins mâna, iar eu, inconștient, i-am întins-o pe a mea, ni le-am strâns și apoi el mi-a adresat un prietenos zâmbet subțire, manierat, zicând: „Doream foarte, foarte mult să te cunosc", totul cu atât de multă grație, atât de mult aplomb, că ar fi topit și inimioara unei maimuțici de alamă. Ia spune, ce-ai face într-o situație asemănătoare? Cred că, la început, mi-a trecut prin minte că e uvertura unei potlogării, dar el nu se arăta câtuși de puțin dornic să-mi vândă ceva – era și prea elegant îmbrăcat, pentru a fi un comis-voiajor; presupun că m-am gândit numai că mi se adresase pe numele de botez și că era cam prea direct și condescendent din partea unui necunoscut, dar, la urma urmei, era american, iar americanii, în general, sunt niște tipi care nu se formalizează, și dacă dorise foarte mult să mă cunoască era fiindcă Windgasser mă recomandase drept un client vechi, mai mult sau mai puțin, iar el voia să-l informez despre viața la Sambuco. Oricum, crede-mă că eram gata cucerit.

Așa că am recunoscut că eu eram ăla și, în timp ce încercam să mă scuz că stăteam în fața lui în izmene, el m-a prezentat lui Rosemarie și ea a scos un fel de scâncet – cred că și ea era la fel de pătrunsă de venerație față de băiatul de aur al Artei, ca și Mason, poate chiar și mai și –, a bâiguit că era încântată să mă cunoască și așa mai departe, și-a vârât țâțele splendide sub nasul meu și a zis: „Am auzit că ești total inabordabil. Dar nu e nimic distant la dumneata". Și azi îmi sună în ureche acel cuvânt, *distant.* Pe cinstea mea, habar nu aveam despre ce naiba vorbea, dar dacă asta auzise despre mine și eu nu eram defel așa cum auzise și dacă ea n-avea nimic împotrivă să fie aproape de mine și să defileze cu corpul ăla

splendid, dându-mi impresia că e gata să mă înăbușe pe loc cu el, atunci puțin îmi păsa despre ce trăncănea. Ce de nuri! Splendida țară a minunilor cărnii, un paradis carnal! Când te gândeai că acea Mare Frumusețe ambulantă de femeie se irosea cu Mason! Suficient ca să te doară sufletul, chiar și în momentul ăsta.

Oricum, nu prea aveam de ales decât să-i invit în casă. Mi-am tras pantalonii pe mine; bineînțeles că încăperea arăta ca o cameră de urgențe, dar cred că tocmai asta se așteptau să vadă în casa unui geniu nebun. Îmi aduc aminte că, intrând, Mason m-a bătut ușor pe spate și mi-a zis: „Nu știu de ce, mă așteptam la un om mai subțirel și mai vânos”. Mi-a trecut, cred, prin cap că Fausto trebuie să-i fi furnizat informații complet eronate despre mine și m-am întrebat, nepăsător, de ce, dar mă aflam încă în beznă – surd, mut și orb –, așa că am dat din umeri, am bombănit ceva amabil și am schimbat subiectul discuției, trecând la el. Fiindcă până atunci nu-mi oferise nicio explicație. Așa că, în timp ce eu fierbeam cafeaua pe reșou, iar Rosemarie stătea la fereastră, unde privelиștea îi smulgea nenumărate oo-uri și *aa*-uri, bătrânul Mason s-a trântit fără formalități într-un fotoliu, și-a strunit caii și mi-a povestit totul. Ce mi-a mai împuiat capul! Zicea că făcea turul Europei, că se săturase de cursa de șoareci din New York, că, în sfârșit, își dăduse seama că aici, la Sambuco, era locul după care tânjise toată viața. Știi, e ciudat ce impresie îți crea vorbind – totul părea absolut fermecător. Glumițele seci despre el însuși, calamburile amuzante, remarcile acide, totul. Felul cum mi-a dat de înțeles că este dramaturg, și încă unul talentat – subtil, ca dracu’. Cum spunea, de pildă, pe un ton plat, ușor dezgustat: „În teatru, succesul de critică e sinonim cu succesul de public” – și, trebuie să recunoaștem, cam asta e cea mai directă și mai concentrată exprimare la care poți ajunge în subtila artă a echivocului,

fiindcă se referea la o piesă proprie, jucată, zicea, cu un an înainte, dar care căzuse. Vreau să spun că un mincinos nepriceput, cu ochii înroșiți, s-ar fi dat de ceasul morții, încercând să te îngroape sub balivernele despre succesul său. Nu și Mason. Nu, vezi tu, o minciună prea *înflorită* ar fi fost descoperită. Așa că el pornea de la premiza că Waldo nu era la curent cu lumea scenei, locuind prea departe de teatre și neavând, oricum, cine știe ce curiozitate în domeniu, așa că o minciună bună și blândă de mărime mijlocie era de ajuns. Aduce, deci, abil, vorba despre piesa lui, spunând că a fost un eșec și adaugă această remarcă amară, dar bărbătesc de stoică despre succesul de critică și succesul de public, lăsându-te cu impresia finală că ai în față un artist pasionat, huiduit de prostime și de criticii înguști la minte, dar care are curajul să țină capul sus și să continue lupta. Ce mai actor era Mason! Ar fi putut vinde o poșircă de whisky la WCTU[63]. Sigur că m-a impresionat, normal, așa că, după ce ne-am băut cafeaua și el a lăsat să cadă câteva nume – dar cu tact, nume pe care oricine din lumea teatrului le-ar fi recunoscut –, eram deja, cum se spune, prieteni la cataramă – nu, nu chiar, dar îmi plăcuse de el, într-un fel care nu implica niciun angajament.

Ei bine, cam tot atunci a început și partea cu adevărat mișcătoare a poveștii. Am stat o vreme la soare, pe balcon, pălăvrăgind și admirând priveliștea. La un moment dat, Rosemarie a venit să vadă ce facem și parcă i-a dat lui Mason un ghiont mental. Acestuia i s-a luminat scurt chipul și, întorcându-se, radios, spre mine, a zis cât se poate de politicos: „Mă întrebam dacă ai vrea să-mi faci o favoare. Știu că…”. Aici s-a oprit, dar a continuat imediat: „Știu cât de reticent ești să-ți arăți lucrările străinilor. Dumnezeu mi-e martor că nu vreau să fiu *impertinent.* Dar mă întrebam dacă ai fi bun să ne lași să ne uităm la ce lucrezi. Doar ca să…”. Aici s-a oprit din nou, ușor tulburat, cu o

expresie rușinată pe chip, ca și cum și-ar fi dat seama că *era* impertinent. Atunci Rosemarie și-a unit mâinile, le-a întors cu palmele spre exterior, cum fac doamnele, le-a ascuns între picioare, s-a aplecat înainte și a ciripit: „Vă rugăm. O, vă rugăm.” Ai fi putut să mă dobori cu un pai. Dacă voiam să le arăt lucrările? Să le arăt lucrările mele? La fel de bine ai fi putut să-l întrebi pe un condamnat la închisoare pe viață dacă vrea să-i dai cheia de la poarta temniței. Sfinte Sisoe, ce întrebare! După aproape zece ani de pictură, puteam să-i număr pe degete pe cei care doriseră să-mi vadă producția sau chiar o văzuseră – în afară de Poppy și de copii, de necunoscuții pe care-i surprinzi că ți se uită peste umăr în parc și circa o pereche de câini blegi. Și numai ce apare americanul ăsta amabil, spilcuit și încântător, nu doar atractiv și plin de spirit, dar și mort de dorința să-mi vadă opera – înțelegi ce lesne m-a cucerit? Ei da, cred că am radiat de plăcere și m-am îmbujorat puțin, am adoptat tehnica lui păi-să-vezi, dar după o vreme m-am înmuiat și am bâiguit ceva de genul: „Mă rog, dacă vreți neapărat…”. Ei au afișat expresii fericite, stăteau în expectativă, dar mie mi-a trecut prin cap, fulgerător, ideea că poate cu toții, eu, ca și ei, mușcaserăm mai mult decât puteam mesteca. Pentru că adevărul gol-goluț era că… ei da, că nu aveam mare lucru de arătat. În primul rând, nu pictasem aproape deloc de multă, foarte multă vreme. În al doilea rând, aproape toate pânzele pe care le consideram măcar pe jumătate reușite le pictasem în America și erau stocate la Jojo acasă, în New Castle, iar ceea ce aveam cu mine – treburile astea destul de posomorâte –, pictura constipată de interior pe care o realizasem la Paris și Roma – era ceva cu care nu mă mândream defel. Dar Mason și Rosemarie insistau, îmi dădeau ghes, înțelegi, și cum spuneam, mă măgulea atâta atenție – încă nu-mi trecuse prin cap să mă întreb cine dracu’ îi prevenise că sunt

reticent –, așa că, în final, m-am ridicat în picioare și, cu un zâmbet netot, băiețesc, le-am zis: „Bine, dacă vreți să le vedeți… nu e cine știe ce, dar OK”, iar ei, îmi amintesc, au schimbat scurte priviri cu tâlc, menite să-mi facă mie plăcere, de parcă ar fi comentat: „Cerule, ce încântătoare modestie!”

Prin urmare, m-am dus la parter, la *Guardaroba,* unde îmi stocasem pânzele, și am scos toată producția mea din ultimii ani, niște chestii livide, mizerabile, inexpresive, egocentrice: cinci sau șase portrete nesărate și peisaje în ulei, câteva acuarele, șapte sau opt schițe în cerneală sau creion – cam atât. Am cărat la etaj grămada aia jalnică, am scos niște volume din rafturi, ca să proptesc cu ele pânzele neînrămate de perete, am scormonit până am găsit niște piuneze ca să prind colțurile de sus de tencuială, iar acuarelele și schițele le-am împrăștiat prin cameră, expuse cât mai delicat cu putință. Cum trudeam așa – mândru și plin de speranțe, într-un fel, avid de orice laudă, cât de neînsemnată –, am început să asud și am simțit un spasm interior, știind, în fiecare secundă, că totul, de la început până la sfârșit, era un dezastru, o porcărie. Dar, după cum știi, Mason nu era omul care să se lase învins de realitatea unei situații, iar Rosemarie, nici atât. Dacă individul din fața lor era tânărul… tânărul *taipan* al Artei Americane, roata cea mare, un Leonardo al mijlocului de secol douăzeci, valorând greutatea sa în aur, puteai să-ți pui chezășie pălăria și curul că Mason și Rosemarie nu vor comite nicio gafă în prezența maestrului. Nu, dom Te. Vor fi umili și vor arăta respectul cuvenit – nu se vor înjosi, nu vor face pe inferiorii, nu vor fi servili, nimic din toate acestea, fiindcă erau atitudini total nesofisticate – dar vor arăta reverența cuvenită acestei arte magice, vor fi umili, cum ar trebui să fie toată lumea care n-are habar de pictură și nu simte absolut nimic în prezența ei, dar e la curent cu ea și a citit în *Life Magazine* despre ultimul trend. Așa că s-au

strecurat înăuntru de pe balcon, pradă unei anticipări înfiorate. Dumnezeule mare, de i-ai fi văzut! Pe cuvânt de onoare că nu reușeam să-mi dau seama ce e cu ei. N-ai fi putut cere mai multă uluire, mai multă credulitate imbecilă, nici de la o pereche de cosmeticiene venite în pelerinaj la Albert Schweitzer[64]. Sau la alt Suflet Mare. Dar, vezi tu, și acum făceau pe flegmaticii. Doreau să reflecteze un pic, să rumege, să raționeze și să absoarbă bine ceea ce vedeau – să se îmbibe de pictura mea, dacă înțelegi ce spun. Așa că s-au pornit să dea, încet, ocol camerei, zăbovind îndelung în fața fiecărei picturi, a fiecărei schițe, schimbând impresii murmurate cu vocile aproape stinse, dar se țineau de mână și, din când în când – când se aflau cu spatele la mine –, vedeam cum mâna lui Rosemarie o strânge convulsiv pe a lui Mason, în timp ce ea scotea o mică exclamație de uimire sau de încântare pe care abia o auzeam, și-și aplecau capetele unul spre celălalt ca o pereche de papagali. „Aha!”, zicea Mason. „Constat că flirtezi cu figurativul! Treci printr-o fază interesantă.” Și zău dacă te mint – multă vreme m-am lăsat dus de nas. Căci, deși știam în adâncul sufletului că picturile erau slăbuțe, la urma urmei, ce calitate aveam ca să-mi dau cu părerea? Cei doi nu păreau a fi șarlatani; dimpotrivă, mi se păreau mai onești, mai serioși – mai autentici, s-ar putea spune – decât toți tinerii americani cunoscuți de mine în Europa. Dădeau impresia că le păsa cu adevărat, dacă mă înțelegi, și poate că aveam o părere eronată despre realizările mele. Îmi amintesc bine că mi-a dat prin gând, cu o încântare vecină cu extazul, că poate venise și pentru mine momentul de răscruce. Adică, poate că tot ceea ce pictasem era cu adevărat grozav, pictură de prim rang, și numai mizerabila ură de sine mă împiedicase să accept acest lucru, să-mi recunosc valoarea, așa că, în tot acest timp, nu fusese nevoie decât ca o persoană ca Mason să pice din senin,

precum un djin ieșit dintr-o sticlă, și să mă îndrepte pe calea cea bună a acceptării și afirmării – ba chiar a mântuirii. Sfinte Iisuse, mâncam rahatul cu polonicul!

Dar nu mi-a trebuit mult să-mi dau seama că ceva, pe undeva, era putred. Erau, pur și simplu, prea absorbiți de admirația aceea mută. Nenumăratele strângeri de mâini, suspinele și așa mai departe, micile icneli ale lui Rosemarie și fluierăturile scurte ale lui Mason m-au făcut să mă simt, de la un moment, stânjenit. Pe lângă asta, presupun că ei și-au zis că era timpul să se deschidă puțin, venise momentul Actului al Doilea, așa că își întețiră comentariile. Cele mai aiurite comentarii imaginabile. Unul, în special, mi s-a întipărit în minte. La Roma, urcam pe Palatin și făceam două-trei schițe pe zi, una mai slabă decât alta. Nici nu ți le pot descrie. Erau constipate, dacă pricepi ce vreau să zic. Ideea de pornire era bună, dar nimic în ele nu curgea, nu înflorea, nu te îmbia, nu-ți spunea nimic – nu știu ce expresie să folosesc. Rămâneau niște mici părticele isterice, egoiste, din viziunea personală a cuiva, un mănunchi de noțiuni avortate, ciuntite, zvârcolindu-se în vid. Le păstrasem, totuși, nu știu de ce – poate fiindcă măcar ideea fusese valabilă –, și le pusesem, împreună cu toate celelalte, la dispoziția lui Mason și a lui Rosemarie. Și un școlar și-ar fi dat seama cât de lipsite de har și de concepție erau, dar nu Mason. Și nici Rosemarie. Fiindcă, după cum spuneam, începuse Actul Doi, iar ei se hotărâseră să-mi arate cât de al dracului de isteți și de perspicace puteau fi. Mason se răsuci pe tocuri, mă privi drept în ochi și spuse: „Doamne, omule, ce simț al spațiului! Aproape neomenesc!”. Nici lui Rosemarie, crede-mă, nu-i scăpa nimic. Fără să se întoarcă și înainte ca Mason să mai poată deschide gura, stătea acolo, cu fruntea aplecată deasupra unui desen ca un sărman fetus strangulat și am auzit-o inspirând prelung, după

care zise: „Nu doar simțul spațiului. E incredibil de uman!”.

Ei bine, chiar atunci, imediat, am simțit că ceva nu era în regulă. De fapt, nu exista în desenele alea mai mult simț al spațiului sau mai mult sentiment al omenescului decât ai fi putut îngrămădi pe o spinare de păduche. Cu toate acestea, eram gata să-i consider un cuplu de oameni dezorientați care făceau tot posibilul ca să fie îndatoritori, când Mason vorbi din nou, privindu-mă fix, cu ochii ăia ai lui blânzi, plini de compasiune și de mirare: „Aveau dreptate. Ai o viziune autentică. Autentică și pură”. După care făcu iar o piruetă și reîncepu să-mi examineze lucrările, înclinând capul și fluierând a mirare. Cine dracu’ puteau fi? Îți imaginezi că, de data asta, am devenit cu adevărat bănuitor. Cei doi mă puneau într-o încurcătură strașnică și nicicum nu mă prindeam ce se petrecea. Cred că experiența mă depășea prea mult – mă refer la faptul că cineva îmi admira pictura – ca să văd clar dincolo de egoul meu exacerbat. Mă țineam după ei, în timp ce dădeau ocol camerei, strângând din pumni aidoma lui Charlie Chan, lingându-mi buzele și tușind jenat, ori de câte ori oftau sau îmi adresau vreo remarcă. La sfârșit, după vreo zece minute, s-au oprit în fața pânzei pictate la Paris, cam cu un an mai devreme – una nu chiar proastă, un soi de tablou impresionist cu acoperișurile din Montparnasse redate foarte colorat –, iar Mason, după spasmul obișnuit, s-a întors spre mine și mi-a spus ceva printre dinții încleștați – nu-mi aduc aminte ce, dar ceva ce mă plasa cu o sută de mile deasupra lui Matisse. După o lungă tăcere, m-a întrebat: „N-am mai văzut chestia asta undeva?”. Până să apuc să-i răspund, ori măcar să mă gândesc ce să zic, Rosemarie îi dădu replica, spunând: „Chifluță, exact la asta mă gândeam și eu!”. Dar ea continuă, vorbind dulce și dându-și ochii peste cap: „Sunt sigură că nu putea fi la expoziția aia din New York. Fiindcă, dragule,

nu-i așa că nu expuneau niciun ulei de-al lui?”. După care îmi aruncă o privire semnificativă, lăsă pictura din mână și continuă: „Poate e din cauză că are acel *je ne sais quoi,* o calitate universală care-mi amintește de *toate* picturile”. Așa să-mi ajute Dumnezeu. Ei bine, firește, asta i-a pus capac. Știam, în sfârșit, că undeva era o eroare monumentală – nu-mi dădeam seama ce, dar era evident că cei doi intraseră într-un studio greșit – și eram pe punctul să deschid gura și să le explic foarte delicat cum stătea situația, când au dat năvală înăuntru Poppy, copiii cu circa douăzeci și cinci de baloane și o armată de prichindei din sat, care le țineau trena, țopăind și strigând.

— Dar ia zi, l-am întrebat, cum ai scăpat din încurcătură? Ce le-ai spus? Ce ai făcut?

— Trebuie să știi că a fost crunt. Situațiile de acest fel m-au întors întotdeauna pe dos, chiar și unele mai puțin grave. Nu știu de ce – nu cred că sunt chiar laș când se pune problema. Pesemne că prefer ca oamenii să-și păstreze iluziile, în loc să li le risipesc eu, făcându-i să pară ridicoli sau proști. Presupun că-i o slăbiciune a mea, dar nu am reușit niciodată să mi-o stăpânesc. Prima oară când m-am dus la școala de artă din New York, instructorul a crezut că numele meu e Applebaum, să nu mă întrebi de ce, și multă vreme l-am lăsat să creadă că așa e, de frică să nu se simtă măgar, până când a trecut atâta timp, încât era prea târziu ca să-l mai corectez, fiindcă, înțelegi, am fi părut amândoi niște nătărăi, așa că, bănuiesc, și azi, dacă-și mai amintește de mine, mă știe drept drăguțul domn Applebaum din Carolina de Nord.

Oricum, Iisuse Christoase, nu ne duce pe noi în ispită… Ca și McCabe la Roma, Mason avea la el o sticlă de whisky. Scotch vechi de doisprezece ani. Mi-a turnat o porție zdravănă, iar lui și-a preparat o băutură mai slabă, așa că ne-am încălzit. Îmi aduc aminte că, aproximativ în momentul ăla, a ieșit iar pe balcon și a rămas acolo, privind afară.

O vreme a tăcut, mustăcind, cu nasul sprijinit de bordura paharului, după care a șoptit o propoziție în germană: *Kennst du das Land wo die Zitronen bluh'n?* S-a întors, m-a privit cu un zâmbet visător și mi-a spus: „Știu acum, cel puțin, că-i o nebunie de necrezut. Știu în sfârșit, Waldo, la ce se gândea Goethe când a avut viziunea Paradisului". Presupun că și eu devenisem visător, după patru degete de Chivas Regal, dar mai bine mă lua dracu' decât să-l las pe individul ăla să mă întreacă la interpretat poezii, așa că am răspuns că da, știam și eu la ce se referea, la paradisul terestru, iar asta îmi amintea de obicei de versurile ce lăudau Attica din bucata mea literară favorită, *Oedip la Colonos,* așa că am recitat: „Aici nicicând nu ațipesc/ Izvoarele din Cefisos ce curg/ în unde limpezi șerpuind/ Și zi de zi pământu-l rodnicesc".[65]

Ce coliziune de înșelătorii! Numai că, ți-am spus, eram îngrijorat în adâncul sufletului, neștiind cum aveam să rezolv confuzia asta de identități. N-ai idee, cât de penibil este să ți se spună, cu toată seriozitatea, Waldo, când nu te numești așa.

Ca de obicei, băutura și-a făcut treaba și, dulcea de ea, m-a scos din impas. Vreau să spun că n-au trecut cincisprezece minute până să-mi fi afumat și albul ochilor. Acum, privind retrospectiv, nu cred că Mason m-a iertat vreodată pentru ceea ce am făcut și ceea ce i-am spus. Era atât de nesincer și-și dădea atâta osteneală – dar confundase omul. Bătuse la poarta altuia – iar când i-am dezvăluit adevărul, vărsându-mi toată fierea și tot amarul, sunt sigur că l-am lovit unde îl durea mai tare. În sfârșit; Poppy i-a dus pe Rosemarie și pe copii la plimbare prin *piazza,* lăsându-ne singuri. Ne-am apucat iar de pălăvrăgeală și știu că, la un moment dat, m-am sculat să-mi mai torn puțin whisky, și atunci s-a întâmplat cel mai idiot lucru…

Cass tăcu și-și coborî, scurt, pleoapele peste ochi, ca și cum ar fi încercat să capteze momentul în toată realitatea lui.

De cum am văzut-o, m-a intrigat ideea că o putusem uita, după ce o mai zărisem de două ori, numai ca să fiu iar gâdilat, la reapariția ei, de miile de degete ale bucuriei și încântării produse de frumusețea ei. Ea bătuse timid în ușă în timpul discuției dintre mine și Mason. N-o auzisem și brusc o vedeam acolo, în fața noastră, unde stătea cine știe de când, în rochia aia ca un sac, ponosită, jerpelită, cu tălpile goale, lipite bine de podea; cum mergeam spre ea a întins brațul ca să plesnească o muscă, după care și-a unit mâinile deasupra genunchilor. Mi-ar fi extrem de ușor să descriu clipa într-o lumină romantică, să-ți spun că părul ei avea parfum de camelii, iar pielea luciul celei mai desăvârșite marmure, dar tu ai văzut-o, știi cum arăta, iar adevărul este că puțea a grajd și pe gambele goale se vedeau dâre roșietice de murdărie. Dar nu conta. Își periase pletele castanii până prinseseră un fel de strălucire argintie și nu a schițat niciun zâmbet când m-am dus la ea și i-am privit fețișoara gravă și drăgălașă.

M-a surprins că Mason se ridicase în picioare și o cântărea atent din ochi. De fapt, o cerceta cu o privire pofticioasă. Deși eram aburit bine, acest lucru mă cam enerva. I-am făcut semn fetei să ieșim afară, în curte, ca să putem discuta. Am întrebat-o: „Ești fata trimisă de Luigi și de Signora Carotenuto?”. A zis că da, ea era, iar atunci am întrebat-o: „Cum te cheamă?”. „Francesca”, a răspuns ea, „Francesca Ricci”. Îmi bătea inima ca unui licean amorezat și trebuie că aveam o moacă de nătărău, fiindcă dintr-odată mi-am dat seama că mă privește contrariată și după aceea am auzit-o spunând: „Am bătut la ușă, signore, dar nu m-ați auzit, n-ați auzit”. De parcă aș fi suspectat-o că intrase cu intenții necurate. Atunci, călcându-mi pe inimă, am trecut la subiect, în loc să mai bat apa în piuă ca să prelungesc contactul, cum ar veni. I-am spus: „Îmi pare rău. *Mi dispiace.* Dar va trebui să pleci. A fost o greșeală. Nu-mi permit să te

angajez”. Peste chip i-a trecut umbra unei teribile tristeți și a privit spre stradă cu cea mai autentică mâhnire în ochi, făcându-mă să cred că va izbucni într-un plâns cu sughițuri în orice clipă. De mult mă întreb dacă în sâmburele oricărei iubiri nu se ascunde și un dram de milă, la fel de importantă ca frumusețea sau dorința; dacă o părticică a iubirii nu este această dorință firească, plină de mărinimie, perfect umană, de a lua în brațe o ființă pierdută, rănită, tânjind după alinare. Oricum, ea stătea în fața mea, teribil de zdrențăroasă, de ponosită și de nefericită – teribil de *săracă,* niciun alt cuvânt nu e mai sugestiv –, și îmi venea să-mi mușc limba că îi provocasem atâta dezamăgire și nefericire. Dar nu mai puteam da înapoi: ceea ce-i spusesem era adevărul gol-goluț, așa stăteau, pur și simplu, lucrurile. „Îmi pare nespus de rău”, i-am zis, „dar nu de mult am suferit o *disgrazia.* Va trebui să pleci. E un lucru asupra căruia nu am nicio putere. Știu că ai mare nevoie de bani și regret din suflet, dar pur și simplu va trebui să pleci”. Atunci ea a ridicat ochii spre mine și mi-a comunicat, cu buze tremurânde: „Știu să gătesc și să cos, signore. Pot spăla haine și face curat în casă.” După care, cu o grabă înfrigurată, a adăugat, într-o engleză oribilă: „Pot pozi copchiii”. *„Che?!”,* m-am trezit întrebând. Apoi am înțeles că voise să zică „păzi” și am izbucnit în râs. Dar n-am râs mult, fiindcă veselia mea îi adâncea tristețea, jalea și disperarea din priviri. Până la urmă nu s-a mai putut ține, și-a îngropat fața în palme și s-a pus pe hohotit. Eu am început să pășesc încolo și încoace prin curte, bombănind pe sub mustață și tușind în pumn, teribil de transpirat – vezi tu, doream să mai stea măcar câteva minute, ca să mă desfăt cu imaginea ei, dar în același timp mă încordam să găsesc o cale de a o scoate din casă, înainte de a izbucni, la rându-mi, în hohote. În cele din urmă, m-am apropiat de ea, am prins-o de umeri cât am putut de blând și i-am spus, ferm:

„Nu poți rămâne. Nu am cu ce să te plătesc. De ce nu înțelegi?” Ea a continuat să bocească și tot ce am putut face a fost să-mi înfrâng dorința de a o strânge la piept și de a o mângâia, asigurând-o că până la urmă totul va fi bine, fiindcă știam că până la urmă totul *nu* va fi bine, așa că am rămas pe loc, bătând-o pe umăr și mormăind și bodogănind în sinea mea. În final, ea și-a ridicat ochii spre mine și uite ce mi-a spus. Mi-e greu să-i descriu comportarea, întrucât în toiul supărării mi-a propus ceva ce unei fete îi vine greu să ofere chiar și când e stăpână pe sine, veselă și bine-dispusă, dar m-a privit cu ochii înlăcrimați, tiviți cu suferință, și a zis, cu doar o umbră de cochetărie tristă și jalnică: „Știu că sunteți artist, *signore Aș* putea poza pentru dumneavoastră și să fac orice…”. Dar i-am Tăcut semn să tacă, răspunzând: „Bine”, fiindcă, dacă mersese atât de departe până la acel *orice,* însemna că nefericirea ei era chiar mai profundă decât o puteai judeca după plâns și mi-am zis că vom reuși, cumva, să găsim o soluție. Așa că am zis, „Bine”. Apoi am adăugat: „Nu va trebui să-mi pozezi, nimic de felul ăsta. Vino doar să gătești pentru noi și să pozești copchiii. Găsesc eu metoda de a te răsplăti”. În momentul următor ea dispăruse, iar eu am simțit că mă vârâsem în bucluc, dar simțeam totodată ceea ce ai putea defini drept un strop de bucurie caldă, ca a unui om căruia i s-a dezvăluit un secret magnific…

Tăcu din nou, iar când se reapucă de vorbit, după o lungă pauză, începu cu un râs care nu avea nimic vesel:

— Acum, desfășurând în minte filmul evenimentelor, nu cred că Mason a tras cu urechea. Deși putea fi groaznic de necioplit, respecta scrupulos și cele mai elementare reguli de politețe. Dar, când m-am răsucit pe călcâie, l-am văzut acolo, în cadrul ușii, privind către poarta curții, pe unde ieșise Francesca. Totuși, chiar dacă am avut atunci impresia că ne ascultase – caz în care tot n-

ar fi înțeles o iotă, de vreme ce italiana a rămas pentru el, până în ultima clipă, o limbă de neînțeles, ca islandeza –, nu atât asta m-a iritat și m-a enervat, ci mai mult ceea ce a zis: „Ăla da poponeț, Waldo”, a zis, frecându-și marginea urechii cu degetul. „Nimic nu mă face să-mi deschid mai repede corola, ca un trandafir, decât un poponeț rotunjor, ca al ei.” Apoi m-a întrebat: „Unde-ai pescuit-o?”.

Poate credea că face o remarcă *virilă,* ca să corecteze aprecierea exagerată pe care o arătase artei și poeziei. Dar pe chip avea o expresie îmbujorată și slinoasă, iar spusele sale au fost ca o palmă dată stării mele de înfierbântare și nervozitate. Revăzând faptele, înțeleg acum că, probabil, nu intenționase să mă insulte, ba poate chiar încercase să mă impresioneze. Doar fusese o remarcă pe care aș fi putut-o rosti eu însumi, despre orice persoană care mă lăsa indiferent. În primul rând, nu era decât o biată țărăncuță, iar Mason nu avea de unde să știe în ce hal mă descumpănise și mă pusese pe jar. Dar o altă fațetă a medaliei, bineînțeles, e că Mason era exact așa. Se considera bărbatul universal, un afurisit de mascul perfect ca triunghiul echilateral, un estet capabil să-ți citeze jumătăți de versuri din Rilke sau Rimbaud sau din oricine pofteai, un tip ce se visa la vânătoare de tigri în Birmania, ori străpuns de un corn de taur la Sevilla, un tip care-și menținea echilibrul mental considerându-se cel mai focos armăsar strecurat vreodată între două cearșafuri. Și, de vreme ce nu era nimic din toate astea, nici măcar într-o mică măsură, era nevoit să pălăvrăgească întruna, ca să te convingă că e tot ce vrei tu. (Un moment de ezitare.) Christoase, oare mă străduiesc să-i justific comportarea? izbucni el deodată, cu ciudă și amărăciune. Era și deștept, nemaipomenit de isteț, o minune – în felul său amatoricesc. Dar de ce era așa de porc? De ce…?

Se opri, iar buzele îi tremurau.

— Nu știu, i-am zis. Pur și simplu, n-am idee.

O fracțiune de secundă am avut impresia că Mason, sculat din morți de discuția noastră, ne judeca fiindcă îl judecam. Am luat distanță unul față de celălalt – eu prefăcându-mă plictisit, Cass agitat.

Dar, după un minut, Cass reluă:

— Ei bine, cred că supărarea mi-a trecut repede. Scotch-ul lui era excepțional și ar fi fost păcat să-l pierd din cauza unei singure remarci grosolane. Dar țin bine minte că, întorcându-ne în cameră, mă gândeam la el intens, încercând să-l includ într-o categorie. Pe atunci, mai ales dacă eram beat, judecățile mele despre America și americani aveau tendința să fie cinice și tăioase, ca să nu spun mai mult. Iar acest Mason – ei bine, nu pot afirma că-mi era sută la sută antipatic, nici măcar după comentariul lui grobian (faptul că o revăzusem pe Francesca îmi încălzise inima), dar în multe privințe nu mi se lipea defel de suflet. Toate astea, pe lângă chestia cu Waldo, care începuse să-mi strepezească dinții. Nu, erau alte chestii – felul lui mieros de a se purta, mieroșenia, fața inexpresivă și arcuită de băiat drăguț, și, da, până și afurisiții de ochelari de soare, purtați în interior, unde nu bătea lumina. În pâcla în care pătrundeam, toate aceste lucruri, cumulate, mă conduceau la o concluzie, nimic altceva decât că era exact tipul de om de care dorisem să scap venind în Europa, individul din reclamele pentru automobile – îl știi și tu, tânărul care îți face cu mâna din ele – care pare atât de elegant și de frumos și de educat și așa mai departe, care s-a *realizat,* cu diplomă de la Penn State și cu o blondă la braț, cu zâmbetul larg cât un panou publicitar. Și care are viitorul în față. Adică, electronica. Politica. Tot ceea ce se numește știința comunicării. Publicitatea. Marketing-ul. Spațiul cosmic. Mai știe Dumnezeu ce. Dar care e la fel de ignorant ca un țăran albanez.

Pauză.

— Poate că, în zilele acelea, îl și invidiam. Mason, sunt sigur, avea și multe părți bune. La urma urmei, nu era o categorie, ci o persoană unică. Dar, cum ți-am mai spus, am avut întotdeauna un dinte împotriva tinerilor americani cu o viață de vis, cărora li se oferă totul pe un platou de argint – în special educația, cărțile, posibilitatea de a învăța –, dar care nu profită de avantajul ăsta, urmează niște cursuri de schi nautic, apoi trec târâș-grăpiș prin școală și, la absolvire, abia dacă sunt capabili să iscălească, încredințați că lucrul cel mai valoros din lume este să te pricepi să-l duci cu zăhărelul pe vreun amărât, ca să cumpere un televizor care-i va reduce capacitatea mentală la nivelul unui broscoi, dacă nu și mai rău. Și sunt milioane! Căci mie nu mi s-a dat o astfel de șansă

— Deși nimeni n-a fost direct vinovat de asta, poate cu excepția recesiunii, care l-a obligat pe unchiu' să mă retragă de la școală și să mă trimită la muncă – și mi-a fost ciudă, și a trebuit să învăț puținul pe care îl știu cu mijloace proprii. Oricum, să atribuim invidiei o parte din sentimentele mele față de Mason. Dar Mason, acolo, în fața mea, începuse să arate și să miroasă ca acel tip de american înfumurat, în ciuda rahatului ăluia de *Kennst du das Land* și a aspirațiilor de dramaturg, iar entuziasmul față de el mi se cam răcise, aș putea să spun. De fapt, el începuse să mi se pară o contrafacere, ca un vier cu țâțe. Da' de ce dracu' râzi?

— De Mason, am răspuns. Aș plânge, dar Mason mă face să râd. Mai zi.

— Ei bine, am rămas acolo, lângă balcon, povestind verzi și uscate, abordând felurite subiecte, de la expresionismul abstract

— Despre care știa toate judecățile corecte – până la jazz, subiect pe care reține că l-a abordat la un moment dat. Probabil că-mi văzuse gramofonul, poate albumul lui Leadbelly și și-a

închipuit că, normal, mă dau în vânt după jazz. Deși, firește, ceea ce se numește jazz modern și Leadbelly sunt două chestii care se bat cap în cap. Jazz, prin urmare. O parte din el este excelent și probabil că mi-ar plăcea mai mult dacă n-ar apărea mereu câte o blestemată de jigodie avangardistă care să vrea să mi-l bage pe gât. Iar Mason era cel puțin la fel de avangardist ca J. E Morgan. În orice caz, trebuie să fii un fel de eretic – un *necredincios* afurisit – ca să nu-ți placă jazzul. Spune-le la New York că nu-ți place și te vor crede de la FBI. E o rușine să nu-ți placă. Fiindcă jazzul bun trebuie luat drept ceea ce este. Muzică. Nu o artă foarte elevată, dar muzică și o mare parte din jazz e de bună calitate, numai că jum'ate din ăi de-l ascultă îl socotesc un soi de propagandă. Mai răi decât afurisiții de rusnaci. Odată, la New York, într-un bar de lângă Art Students' League, i-am spus unei fete că, după mine, *Negro spirituals* sunt divine, iar ea mi-a răspuns: „O, sunt fumate din anii treizeci. Voi, sudicii, vreți ca negrii să rămână la nivelul religiozității primitive." Era, firește, o tipă moartă după jazz. Dar e adevărat, zău. Majoritatea celor care susțin că iubesc jazzul nu pot fredona nici măcar „Yankee Doodle". Sunt total afoni. Le place deoarece cred că *reprezintă* ceva. Sau pentru că e șic. Crede-mă, nu am nimic contra jazzului, dar, până nu mi se îmbunătățește auzul, nu voi găsi decât prea puțin în el care să-mi preschimbe sufletul în foc și gheață, ca în ziua aia de la Paris când, la radio, am auzit pentru întâia oară aria aia de Glück în care Orfeu, înnebunit de suferință, o strigă pe Euridice – atunci nu m-am putut desprinde de scaun și am stat acolo dârdâind și arzând, cu pielea de găină, și puțin a lipsit să nu cad într-o parte, ca un buștean.

Oricum, Mason m-a luat repede atunci, începând să-mi vorbească despre Mezz și Bird și Bix și Bunk și mai știu eu cine, iar eu i-am cedat inițiativa, mulțumindu-mă să șed gânditor, să

ascult și să trag câte o dușcă din sticla aia de lux de zece dolari. S-o fi scurs așa vreo jumătate de oră, eram din ce în ce mai amețit și mai visător și – nu știu – trist, ascultându-l cum trăncănește despre trompetistul Bird – care avea o teribilă dorință de a muri și până la urmă a și dat ortul popii –, contemplând de sus marea și valea, strălucitoare în aurul topit al soarelui, nespus de frumoase și etern intangibile. Mă gândeam și la Francesca – gânduri care mă excitau, dar, dacă vrei să știi adevărul, mă și speriau – și, dintr-odată, vocea lui deveni clară și mi-am dat seama că vorbea despre parașutiști și despre Iugoslavia, despre saltul în noaptea neagră ca smoala pe care îl făcuse. Da, atunci i-am acordat mai multă atenție, crezând absolut tot ce-mi înșira – nu aveam motive să nu-l cred, mai ales că povestea cu atâta modestie și, într-un fel, chiar cu umor. Așa cum știi, strașnică poveste!

Așa, cred că ceea ce m-a enervat a fost următorul lucru. După ce și-a sfârșit relatarea, m-a întrebat unde fusesem eu în război, i-am spus că în Insulele Solomon și în New Britain, iar atunci el s-a interesat – pe tonul cel mai firesc, înțelegi, fără să pară deloc iscoditor – dacă fusesem cumva rănit și i-am spus că nu, avusesem noroc, din punct de vedere fizic, dar că fusesem total demoralizat o bună bucată de vreme, destul, în orice caz, cât să petrec o perioadă de timp într-un spital de boli mentale. A vrut să știe dacă experiența aceea nu mă făcuse mai profund, nu dăduse o dimensiune nouă artei mele, după care a trecut la chestii grele, explicându-mi cum misiunea iugoslavă, teama și suferința cunoscute în țara aia îi descătușaseră talentul propriu. Dar, ciudat, nu s-a mulțumit cu atât; în cel mai plăcut mod, a insistat să afle ce mi se întâmplase mie. Așa că mi-am mai turnat o porție de Regal și i-am povestit despre debarcarea la Gloucester pe o ceață deasă, în jungla aia imensă și sufocantă, despre cum, personal, nu mi se întâmplase nimic ce ar putea fi numit zdrobitor,

despre cum japonezii ne așteptau departe, în desiș, iar când înaintam – bătrânul Cass, norocosul de el, fiind vârf de lance, omul din fruntea primului pluton din compania cea mai avansată – am avut sentimentul că sunt un pionier care trăiește o experiență atât de terifiantă, de coșmarescă, încât realitatea ți se scurge afară din conștiință imediat și că, de vreme ce erai oricum cufundat până în gât într-o mizerie insondabilă, chipul morții subite, țâșnind dintr-o mitralieră invizibilă, ori de la un lunetist cuibărit undeva între crengile unui copac, ți se părea, concomitent, atât de îmbietor, de previzibil și de inevitabil, încât de atunci încolo, odată ce ai scăpat, printr-un miracol, spaima n-a mai fost niciodată aceeași. Devenea un tărâm special, un imperiu al cărui supus erai pe viață. Și căruia, indiscutabil, tot restul vieții aveai să-i înalți osanale. Asta a fost experiența mea, i-am zis, de data asta cu un glas mormăit; devenisem cam searbăd, presupun, din pricina amintirilor năvalnice și a pilelii, ochii mi se împăienjeneau, ceea ce i-am și spus. I-am spus că făcusem treabă bună în războiul ăla. I-am spus că fusese un război în care trebuise să ne angajăm, că dacă există cu adevărat războaie juste, ăla fusese mai just decât oricare altul. Cât despre *experiență,* i-am zis, n-ai decât să ți-o ții pentru tine, iar mie să-mi dai înapoi toate zilele pe care le-aș fi putut petrece înotând pe litoralul înverzit al Carolinei, să fiu spălat de valurile verzi, curate și limpezi, și lăsat pe plajă în poziție verticală, apt de viață, în loc să stau cocoșat ca acum, amintindu-mi de mocirla junglei ăleia, în gură cu gustul murdar al terorii. Experiența, am zis, dacă îl *diminuează* pe om, e bună pentru păsări. Să-ți bagi ceva în experiența de soiul ăsta. S-o ia dracu', pentru totdeauna.

Curând după aceea, pricepi, a venit momentul trezirii. Ochii lui Mason străluceau acum din plin. Privind înapoi, sunt sigur că i-am livrat exact discursul de renegat tălâmb la care se așteptase de

la pictorul ăla polonez, cum dracu' îl chema. Oricum, după izbucnirea mea pătimașă, când mă simțeam mizerabil, trist și beat și mă autocompătimeam, senzualele buze ale lui Mason s-au despărțit și, pe toți sfinții, iată ce au rostit. El s-a lăsat pe spate în scaun, și-a pus, grațios, amândouă mâinile pe ceafă și a zis: „Să știi, Waldo, că eu nu mă consider un membru al Generației Beat, deși o simpatizez, firește. Dar cred că știu acum de ce ești considerat unul dintre reprezentanții ei de frunte." Un pupat în cur destul de dulce, trebuie să recunoști. El avea tot ce-și dorea. Cu un milion de dolari nu putea fi un hipiot și-și dădea seama de asta, dar era la modă să fii *beatnik* și nimic nu-l împiedica să simpatizeze mișcarea. Bunul și bravul Mason. Ar fi avut înțelegere și pentru cancer, dacă ar fi crezut că e *à la mode.* Oricum, ăsta a fost sfârșitul. Nu-ți pot spune exact ce a fost – probabil un cumul de factori. Felul în care se prefăcuse că-i place pictura mea atât de slabă, Francesca, băutura, reînvierea bruscă a amintirilor din război, nefericirea și mizeria generală în care mă bălăceam și pe deasupra dandy-ul ăsta spilcuit, cu discursul lui precipitat despre jazz, expresionismul abstract, și un ins numit Bird, și aspirațiile funebre ale acestuia, iar mai apoi referirea trasă de păr la Generația Beat, fiindcă el știa că era ceva șic. Atâta vreau să zic: justificat ori nu, mi se părea că el e întruchiparea superficială și fățarnică a unui blestemat de puț cu șerpi neo-*yahoo,* parte dintr-o imundă cultură juvenilă de mâna a cincea, în sânul căreia ar fi putut trăi numai un imbecil sau un lunatic. Mă scotea din sărite.

Așa că l-am lovit nemilos, descărcând amândouă țevile deodată. M-am ridicat, l-am privit de la înălțime și i-am spus, cât se poate de duios: „Vrei să știi ceva, amice? Cred că ești plin de rahat, ca un clapon îndopat de Crăciun". Am continuat cu vocea foarte joasă, bine temperată:

„Să-ți spun ceva. Habar n-am încotro bați, dar vagabonzii ăia nici măcar nu cunosc semnificația cuvântului *beat.* Nu sunt decât o adunătură de fătălăi care și-o iau la labă. Fă-mi rost de niște *bărbați,* prietene, și s-ar putea să mă apuc să-i reprezint. Până una, alta, nu-mi mai spune Waldo". Ai fi crezut că Mason fusese altoit în creștet cu o rangă. A sărit în sus, ochii i s-au golit de viață și au devenit cenușii ca niște stridii. Imediat, umărul ăla al lui a început să se smucească și să tresară, dădea impresia că ar fi dorit să riposteze, dar ce ar fi putut zice? Ori nu eram deloc Waldo, ori eram un soi de super-Waldo transcendent, aflat mai presus chiar și de el însuși, atât de abstractizat, încât renegam până și generația al cărei purtător de cuvânt se presupunea că aș fi. Părea complet ametit. Dar, nedându-i timp să se reculeagă, l-am atacat din nou, întărâtat, bănuiesc, din cauza resentimentului provocat de alcool, amărăciunii și proastei-dispoziții generale. Am zis: „Dar tu cine naiba ești, vreun ocoș de Joe College, care a urmat o jumătate de semestru de cursuri de aprecierea artei și a citit două capitole din Bernard Berenson[66], după care ai venit la mine să-mi torni povești de adormit copiii despre vreun geniu al Renașterii la modă anul ăsta?". (Nu de-aia venise, dar atunci nu știam. Mason auzise, poate, de B.B., dar orice pictor de dinainte de 1900 era pe lista lui de neaveniți.) „Tipii ca tine îmi provoacă dureri *king size* în cur. Toată banda ferchezuită de tipi Ivy League ca tine ar trebui pusă să alerge o cursă cu obstacole de aici până la Strâmtoarea Messina, desculți ca niște *contadini,* având drept merinde numai niște coji de pâine veche de o săptămână, plină de viermișori – atunci, pe cuvântul meu, ați recunoaște o pictură bună când o vedeți!" Umărul îi zvâcnea nebunește și – nu știu – părea atât de *stingher* dintr-odată, încât m-am așezat și mi-am îndulcit puțin vocea. „Problema este, vezi tu, nu că voi, americanii, nu ați fi drăguți, ci că, de fapt,

sunteți niște ignoranți totali. Să-i luăm, *par example,* pe greci. Știi cumva ceva despre greci?" Un moment a șezut doar acolo, cu ochii orbi, apoi a zis, cam bățos: „Bineînțeles că știu ceva despre greci". Eu i-am cerut: „Atunci, dă-mi un citat. Citează ceva din *Iphigenia,* citează-mi din *Oreste".* El a ripostat: „Pentru Dumnezeu, nu e neapărat nevoie să citezi ca să-ți arăți cunoștințele". Ceea ce e absolut adevărat, dar eu am exclamat: „Ha! Vezi? Un om care nu-i capabil să recite măcar un vers din Euripide nu are niciun dram de educație. Și pretinzi că scrii piese? Care-i domeniul tău, amice? Comunicarea*?* Îi fi un fel de tobosar? Mă gândeam eu. Ei bine, să-ți spun ceva. Ar fi bine să te pregătești pentru Judecata de Apoi. Când va răsuna trâmbița cerească și neamurile se vor îmbulzi la judecată, tu și cei de teapa ta veți fi dat de fundul borcanului cu noroc. În ceruri nu e loc pentru experții în comunicare, nici pentru comis-voiajori."

Trebuie să-ți spun că-mi plăcea la nebunie să-l chinuiesc pe tip, așa că m-am lansat într-o tiradă universală împotriva Americii, vorbind despre degradarea dascălilor ei și a oamenilor ei de caracter, infantila ei glorificare a escrocilor și zevzecilor, și a gunoaielor cinematografice, devotamentul ei nețărmurit față de cretinii politici, pleava militară, presbiterienii și toți ăilalți – a căror glagorie combinată nu face cât a unei fete de șerif cu buză de iepure – și nestrămutata ei credință că Dumnezeu dorește ca analfabeții și cretinii să croiască legi pentru cei deștepți. *Ad infinitum.* Până la capăt. Iar Mason o încasa din plin, aprobând din cap, cu o înfățișare tristă și jignită, în timp ce umărul i se mișca în sus și în jos, spasmodic. Numai că, vorbind atâta despre America, un roi de amintiri începuse să se agite în culisele minții mele, după care s-au potolit și au început să-mi curgă prin minte într-un flux clar, continuu, limpede ca apa, așa că atunci când m-am

oprit și apoi am încercat să-mi reiau discursul, am fost paralizat de aceeași vrajă pe care o trăisem de atâtea ori în Europa: ușor afectat de vin, desigur, vedeam lucruri simple de tot, cum ar fi încrețitura unei perdele, clanța unei uși, un geam înghețat, iar acestea se conectau cumva cu lucrurile similare de la mine, de acasă, după care îmi aminteam de o casă sau de o veche magazie de tutun, cum arătau ele într-o seară rece, în lumina plină a asfințitului, sau de pescărușii albi, planând nemișcați pe aripile unei crâncene furtuni deasupra Capului Hatteras, sau auzeam o voce de fată, răsunând limpede ca un clopoțel, cu mulți ani în urmă, pe o stradă din New York, îi vedeam ochii și părul, îi simțeam, în trecerea ei grăbită, parfumul, sau auzeam pufăitul unui marfar, gâfâind prin pădurea de pini din spatele casei noastre, cu fluieratul profund al locomotivei stăruindu-mi în urechi, monoton, dar, în același timp, extatic. Deci, cum ziceam, reveria aceea a pus stăpânire pe mine cum ședeam acolo și, pe când mă gândeam la toate astea și amintirile îmi curgeau nestăpânite, am început să mă simt ca un străin absolut, iar durerea și misterul ființei mele – cine și ce eram și fusesem, și aveam să fiu – erau cumva legate de aceste imagini și sunete și mirosuri ale Americii care îmi frângeau metodic inima în timp ce stăteam acolo, știind că trebuie să mă ridic în picioare și să ies afară, să fiu singur. Iată ce simplu era. Țin minte că mi-am dres glasul și m-am uitat la Mason, care parcă era suspendat în fața mea, într-un fel de ceață gălbuie, după care m-am sculat de pe scaun. „Unica experiență adevărată, pe Dumnezeul meu”, am zis, „e cea prin care un om învață să se iubească pe sine. Și să-și iubească țara!” Pronunțând aceste cuvinte și dând să mă întorc cu spatele, coșmarul pe care îl avusesem a revenit, spărgându-se în capul meu ca un val năprasnic, și i-am revăzut pe negrii ăia și vechea baracă dărăpănată de demult și toate erau, parcă, un simbol al nemerniciei mele de o viață și

m-am trezit răsucit și stors de un sentiment nemaitrăit – o combinație de vină, dor de casă, remușcare și milă – și am simțit cum îmi șiroiesc lacrimile pe obraji, ca unui țânc idiot.

— Cum o să-mi pot ierta vreodată lucrurile pe care le-am făcut? l-am întrebat, abia conștient de înțelesul vorbelor mele. Iar Mason mi-a răspuns: „Dar ce-ai făcut, Waldo? Ce te-a apucat? Păi, omule, *ai reușit* în viață!”.

— Dar eu am zis: „Numele meu e Kinsolving” și i l-am spus pe litere. „Caricaturist ambulant de la Lake Waccamaw, Carolina de Nord.” După care am ieșit din casă. M-am dus în căutarea Francescăi, sperând că o voi găsi și-i voi cumpăra o înghețată, sau ceva de felul ăsta. Abia mai târziu mi-am dat seama că nu aveam niciun sfanț. Așa că am coborât panta muntelui și am stat așa, contemplând marea.

— Spune-mi, l-am întrebat pe Cass mai târziu, cum ai ajuns să te implici emoțional, să te împrietenești la cataramă cu Mason?

— Bine, am să-ți relatez un mic incident de care îmi amintesc perfect. Într-o dimineață, nu mult după acea primă zi, m-am sculat și am pornit spre cafenea, pentru exercițiul zilnic cu Luigi și cu sticla de vin. Tocmai ieșisem în stradă, când pe pietrele pavajului a apărut, în croazieră, Mason, cu monstruoasa lui șalupă pneumatică, încărcată până la refuz cu cel mai nemaivăzut munte de cutii – cutii de la Maxwell House, cutii cu Campbell’s Soup, cu *ketchup* și Kleenex, cu una și alta, tot ce-ți imaginezi. Tocmai se întorcea de la magazinul PX de la Napoli. Se instala pe picior mare. Avea suficiente lucruri ca să-l echipeze pe Amiralul Byrd.

A frânat, mi-a adresat un rânjet larg și s-a dat jos, ca să-și descarce prada. Îmi amintesc că în spate avea o ladă mare, plină de conserve – cred că era Crisco, poate Fluffo, oricum, ceva untură

fantezistă americană, o cantitate suficientă ca să prăjească în ea cartofi până-n vecii vecilor –, dar lada era grea și-i cam dădea de furcă, așa că am șontâcăit până la el să-l ajut. Ciudat, trebuie să fi fost cam la o săptămână după venirea lui. Nu ne întâlniserăm des, dar ne zâmbeam unul altuia și ne făceam cu mâna când ne încrucișam în curte, amândoi stânjeniți, socot, de măgăriile comise în acea primă zi. De fapt, o dată chiar ne opriserăm, ca să bâiguim scuze reciproce – el, pentru că mă confundase cu bătrânul pulalău din Rimini, cum l-o fi chemând, eu, vezi bine, fiindcă fusesem atât de beat, de nesuferit și de insultător. Cred că, în zilele alea, Mason era oarecum la ananghie. Adică, rămăsese blocat acolo, la Sambuco. Era în încurcătură. Și mai erau balivernele pe care mi le înșirase despre munca lui. Firește, eu nu eram polonezul ăla talentat, dar, la urma urmei, *el* mă plasase acolo sus, lângă Matisse și Cézanne, și nu-și putea retrage aprecierile fără să pară complet idiot. Da, dar atunci nu mă gândeam la treburile astea. În sinea sa, cred că fierbea de ciudă față de el însuși și de mine, dar nu exista ieșire. Dacă și-ar fi arătat supărarea și m-ar fi tăiat de pe listă, ar fi părut un netot și un măgar și mai mare. Dar poate că, mai știi, nu fierbea deloc. Pentru că nu era exclus să-i pot oferi altceva.

Deocamdată, cum ziceam, ne aflam în termeni acceptabili, deși aveam o relație cam distantă și eu m-am gândit, ce naiba, ia să-i dau o mână de ajutor cu Crisco. Așa că am cărat, icnind și pufăind, lada în curte, emițând tot felul de remarci spirituale și, în timp ce o făceam, îmi spuneam, ce dracu', am fost cam bădăran și mitocan cu tipul ăsta, care părea de treabă; dacă avea să rămână la Sambuco – împărțind și casa cu mine –, era mai bine să fim prieteni. Așa că l-am ajutat și la celelalte cumpărături. Toată untura aia! Păreau cantități exagerate în acel moment, e adevărat, dar cine eram eu să-l judec, să-l invidiez pentru biștarii lui;

în plus, avea și cărți, cutii după cutii, ceea ce mă gâdila în mod plăcut, căci mă gândeam că-mi va împrumuta și mie câteva. Spunea că le preluase în docurile din Napoli, după ce le expediase de la New York. Și mai erau o groază de alte lucruri care au sosit mai târziu, într-un camion închiriat: afurisitul ăla de cap de bizon, picturile – un Hans Hofmann, două tablouri de Kooning[67], un Kline[68] uriaș, alb-negru – și un Toastmaster. Și câteva puști pentru elefanți fanteziste, conservate în vaselină…

Cass își permise o scurtă pauză, ca să-și scarpine țepii cărunți de pe bărbie.

— Pe cuvânt că nu știu ce se tot agita în subconștientul meu. Mă știam lefter, cu ultima mie de lire de la Poppy cheltuită pe nimic. De fapt, dacă vrei adevărul, eram disperat – dator vândut cu chiria și cu factura neplătită pentru vin-și-Strega de la cafenea, lungă de un cot. Habar nu aveam cum mă voi descurca. Și deodată apare Moș Crăciun ăsta, din aur pur, patronul ăsta al artelor, venind drept spre mine. Cred că n-aș fi onest, dacă n-aș recunoaște că mi-am spus ceva de genul: Dom'le, a sosit trenul cu ocazii. Sunt sigur că nu vrea toate bunătățile alea numai pentru el. Nu. Ba nu, poate nu ceva atât de cinic și de vulgar – îmi mai rămăseseră, totuși, câteva scrupule. Dar când lucruri ca mâncarea, laptele pentru copii – vreau să spun, lipsa lor – devin nu doar o vagă posibilitate, ci o amenințare iminentă, tocmai atunci apare individul ăsta care arată ca un manager de A & P, chiar aici, în pragul casei mele, cu trei casete de pileală, și dă impresia că e atât de generos – vai, atunci, scrupulele tale nu mai sunt aceleași. Diamantele dure și curate se transformă în ceva moale. Oricum, gestul meu politicos – ajutorul pe care i l-am dat la descărcat lada de Crisco – produsese în mine o schimbare substanțială și, nu după mult timp, sudoarea curgea de pe mine ca de pe un *coolie.* Nu că ar fi fost necesar: curând

veniră să-l ajute doi servitori de-ai lui Windgasser, dar eu nu m-am dat bătut, ci am continuat să car sus, pe scări, casete de Jack Daniel's și de șampanie Mumm, iar după circa o jumătate de oră, când totul fusese pus în siguranță la etaj, Mason și cu mine trăncăneam de zor, ca doi colegi de facultate care ar fi urmat să împartă o cameră în căminul frăției Phi Delta. „Pe cinstea mea, Cass", zicea, „e foarte amabil din partea ta". Sau: „Vii să cinezi cu noi, împreună cu Poppy, nu-i așa?". Sau, mai târziu: „Tablourile. De Kooning ăla. Aș vrea să-l examinezi atent și să-mi spui unde să-l atârn. În chestiunea asta ești mult mai avizat decât mine."

Cass se întrerupse din nou.

— Și ce, continuă el, dar se opri. Și ce, reluă, ce urmărea atunci? Ce anume încerca să facă, să obțină? Mă avea în față pe mine, terminat, scăpătat, deloc felul său de om. Mai mult – îl insultasem și era sigur că suferise cea mai cumplită umilire, din cauza mea. Nu eram câtuși de puțin o stea șic de pe firmamentul pe care își căuta și el un loc; eram un vagabond și un bețiv escroc, lucruri pe care, desigur, le știa. Și totuși, iată-l pe Mason, generos, îndatoritor, numai prietenie și ospitalitate. Ce crezi că urmărea? Oare se purta așa fiindcă nu avea prieteni în țara aia exotică și caldă, ceva de speriat, fiindcă avea nevoie de protecție împotriva singurătății, preferând să fie în compania unui artist dezabuzat, decât să nu fie cu niciun artist? Poate că da.

Ei bine, nu mult după aceea am făcut o greșeală. Nu mult după aceea am făcut lucrul după care, odată săvârșit, am rămas total dependent de Mason, fără cale de întoarcere. Stăteam în picioare, printre casete și cutii, sporovăind și așa mai departe, când am auzit-o pe Poppy strigându-mă să cobor și mi-am zis că era timpul să plec, fiindcă ea probabil avea masa gata. Așa că m-am declarat încântat să-l ajut să atârne tabloul și pe

urmă – bine, probabil că în spatele gândurilor mele era ceva mai mult decât o simplă viclenie, ținând cont de teancul de lire etalat de Mason – l-am întrebat dacă el și Rosemarie n-ar fi dispuși să joace o partidă de poker cu mine. „Va juca și Poppy", am zis, „și femeia care administrează cafeneaua, am învățat-o cum să joace binișor. O partidă de *stud poker* obișnuit, nu vreun joc de dame – baseball sau scuipă-în-ocean sau alte fleacuri din astea". Dar Mason a zis că singurele jocuri de cărți pe care le cunoștea erau *gin* și *bridge,* așa că mi-am spus că nu jucând cărți aveam să storc măcar un bănuț de la el. Și tocmai eram pe punctul să plec, când s-a întâmplat. S-a aplecat deasupra unei casete cu whisky și a tras afară o sticlă. „Poftim", a zis, întinzându-mi-o, „ia sticla asta cu tine." Stătea acolo, întinzându-mi sticla, cu un zâmbet cam strâmb pe față, iar încheieturile degetelor lui erau de un alb nobil, elegante de atâta *noblesse oblige.* Foarte galant gest. Nu o pungă de Rice Crispies, ci tocmai lucrul la care știa că n-am să rezist. A repetat: „O, Cass, ia-o odată!".

Nu era, propriu-zis, un bacșiș pentru serviciile prestate de mine, dar, într-un fel, era o recompensă. Jur că n-am văzut pe nimeni, niciodată, dăruind ceva cu mai puțină plăcere, mai puțin șarm. Nu era niciun cadou, nicio gratificație; dacă ar fi fost vreuna dintre astea, e sigur că n-aș fi acceptat-o. Habar nu am ce era, dar, orice ar fi fost – sau poate era vorba de maniera în care mi-a oferit-o, întinzându-mi-o cu acel teribil de bine-intenționat și sincer, dar foarte arogant și ușor plictisit îndemn, „Ia-o odată!", iar Rosemarie se strecurase înăuntru, purtând o pereche de pantaloni toreador, așa că aveam impresia că e o castelană care asistă la felul cum baronul își răsplătește un șerb – orice ar fi fost, era rău. Era rău, iar eu o știam, o simțeam până în măruntaie, dar n-am putut rezista ispitei. Așa că am luat sticla, am

bâiguit niște umile mulțumiri și am țâșnit afară, înfierbântat ca un cuptor. Dacă m-aș fi oferit s-o plătesc, nu m-aș fi simțit atât de blestemat. Dar nu m-am oferit; nu pentru că, oricum, nu aveam cu ce, dar pentru că simțul onoarei mă părăsise, ca și mândria și bunul-simț. Am luat-o și gata.

Dar i-am mai auzit o dată vocea, strigându-mă din urmă, chiar înainte de a ajunge în curte: „Ascultă, Cass", urlă el. „N-ai fi dispus să dai o fugă cu mine până la PX data viitoare? Poate cumpărăm câte ceva și pentru Poppy de la raionul de băcănie? Și ceva pentru copii?". Iar eu pur și simplu i-am răspuns, strigând: „Sigur că da, Mason. Ar fi grozav. Desigur, mi-ar face plăcere." Ceea ce nu era o minciună, ci doar întristătorul adevăr…

— Ciudată potrivire, continuă el, după o lungă pauză. În ziua aceea de pomină – ziua în care ne-am cunoscut pe șosea, îți amintești? – tocmai venisem din ceea ce numea el „o expediție la PX". Am pierdut șirul plecărilor la Napoli cu el; devenise un năravș, ca pileala sau narcoticele; eram, în sfârșit, legat de el, din simplul motiv al nevoii de supraviețuire, dar nu doar a mea, ci și a celor din preajmă, pe care, la rându-mi, mă angajasem să-i salvez.

— Mason, a zis Cass încet. Unchiul Zahăr. Am ajuns în starea de a fi la fel de neajutorat în prezența lui Mason, ca Romulus, sugând la țâța lupoaicei. Dar în acea zi, în ziua când mi-a oferit sticla de whisky nu aveam idee cât de strâns urma să mă leg de el, cât de profundă îmi va fi dependența. Așa cum nu aveam idee că într-o bună zi mă voi dezmetici – numai Dumnezeu știe cum am reușit – și voi înțelege adevărul despre viața înjositoare și contorsionată pe care o trăiam și voi încerca să salvez măcar ceva din naufragiul existenței mele…

Am luat sticla aia și gata. (Pe urmă, după o lungă tăcere, continuă:)

— Mason – cred că am murit și eu de o mie de ori după ce l-am ucis. Dar cât trăiesc nu voi uita cum stăteam acolo în curte, cu sticla în mână, ca o balegă mare și caldă, iar el se apleca peste balustradă, zvelt și foarte american, cu expresia lacomă a unui om care știe că te poate poseda, dacă te lași.

9

— Arta e moartă, spunea Mason. Epoca noastră nu este una creatoare. Dacă o privești din perspectiva asta – și zău, Cass, că nu vreau să te păcălesc – dacă privești din perspectiva asta, nu ai niciun motiv de îngrijorare. Oricât de talentat ești – și sunt sigur că ești –, crezi că lumea are nevoie de producția ta artistică, chiar dacă nu ar fi una figurativă, cum este? Poți renunța la speranța, la ideea asta. Un fel de critică alexandrină, patristică, va umple golul, iar apoi – pauză. Muza trage să moară – uite-te și tu în jur, nu se vede? Se împleticește spre mormânt, iar în anul 2000 va fi la fel de moartă ca ostracodermul.

Mason strănută, acoperind fâșâitul vântului ce adia peste Cadillac. Scoțându-și batista din pantalonii de gabardină, își suflă nasul.

— Ce-ai zis? se auzi Cass întrebând, greoi, cu limba deja încleiată, deși nu era încă amiază. Ce-i aia „oștracoderm”?

În V-ul dintre picioare ținea o sticlă de o jumătate de litru, strângând-o în ambele palme ca s-o protejeze de legănările și salturile pneumatice ale automobilului; o duse la gură și sorbi din ea. Gâl, gâl, un gust dulce și arzător.

— Un animal în formă de pește, îl lămuri Mason. A pierit în Devonianul târziu. Acum e o fosilă. Pe cuvânt, Cassius – continuă el, insistent –, ținând seama de această situație, cum de iei atât de în serios ceea ce faci?

Cass văzu piciorul lui Mason apăsând pe frână și își simți șira spinării propulsată înainte, când mașina se opri: un indicator „Stop” roșu-alb, iar în spatele lui marea albastră, sclipitoare, înviorată de bărci. *Atrani* – năvoade băloase, cu alge atârnând de pe ele – se zbiceau la soare.

— Acum în ce direcție s-o iau, pe noul tău traseu?

— Ia-o la stânga.

Cuvintele fură gândite și rostite simultan, la capătul otrăvit de fum de țigară al unui interval de o jumătate de oră de sughițuri, care acum, după ce-și ținuse răsuflarea în câteva reprize, luase sfârșit, slavă Domnului. *Așa-ți trebuie dacă bei pe stomacul gol, destul ca să-l faci pe Leopold să-și dea duhul.*

— La stânga, Mason. Ce înseamnă „patristic”?

Niciun răspuns la această întrebare. Vocea lui Mason continuă, pițigăiată, cântătoare, lacomă, neobosită:

— Deci examinează problema în lumina asta. Ipoteză: arta a murit. Corolar: După moartea artei, talentul trebuie pus în slujba unor scopuri practice. Deducție finală: Tu, Cass Kinsolving, n-ai făcut nimic rău. Eu am vrut să profit de agerimea talentului tău, comandând un anumit tablou, conform unei tradiții seculare de confecționare la cerere a operelor de artă. Aveai nevoie de bunuri pe care ți le puteam oferi eu (ca în cazul Cellini – Clement al Șaptelea, bine, de acord, comparația e absurdă, dar, în mare, tot aia e). Având nevoie de bunuri, ai executat pentru mine un anumit tablou. La rândul meu, te-am recompensat pe măsură. Deci, nu e vorba de artă. Dar cui îi pasă? Am făcut gheșeftul. Ce poate fi mai simplu?

De un albastru orbitor în aerul limpede de iulie, cerul se arcuia deasupra automobilului cu capota lăsată. O briză marină rece îi răcorea lui Cass obrajii. Ceasul Cadillacului, montat pieziș pe bordul lucitor, indica ora unsprezece fix. În mintea lui Cass, parcă toate vorbele lui Mason se înregistrau cu întârziere, imprimându-i-se în creier la câteva secunde după rostire, ca un ecou. Pe pietrișul plajei de jos se jucau țânci cu picioare bronzate; dincolo de plajă, bărci cu coca albă; dincolo de ele, păsări de mare cu zborul fulgerat; dincolo de toate, un etern albastru, arzător. Reașezând, tacticos, sticla în leagănul dintre

picioare, Cass și-a întors din nou privirea la ceas și apoi înainte, la drum, auzind ecoul: *Ce poate fi mai simplu*?

— Totuși… îngăimă Cass. Doar atât reuși să spună pentru moment. Totuși… Nici măcar el nu-și auzea bâiguitul. Totuși, Mason, vreau tabloul înapoi, izbuti să pronunțe. Sughițurile reîncepură; îl dureau mațele. *Chrisioase, încetați!* Totuși, repetă, eu totuși – *hâc!* – vreau pictura înapoi, înțelegi? Presupun că mă face de rușine, atâta tot.

Mason tăcea, dar oare motorul scotea zgomotul ăla ca un cloncănit, ori Mason plescăia cu limba? Ca un câine care-și ferește ochii de ochii stăpânului, Cass nu îndrăznea să-l privească în față; mai aruncă o privire mării și, cu tot efortul de a o reprima, pictura i se ivi în minte, suprapusă oribil pe albastrul peisajului marin: nudul unei fete tinere și foarte apetisante, cu buzele întredeschise și cel mai blond păr posibil, culcată pe spate, cu pleoapele strânse în focul pasiunii, cu coapsele ca o petală roz-aurie, încleștate în jurul taliei goale a unui băiat cu profil grecesc, brunet, cu nările dilatate, care o penetra dur chiar în punctul focal al picturii, ajutat de o mână subțirică, palidă, dar contorsionată de urgența dorinței. Pur realist, tabloul fusese executat în encaustică (vopselele de ceară le cumpărase Mason de la Napoli); deși grețos de beat în timpul celor trei ședințe de care avusese nevoie ca să-l finiseze, Cass nu pictase după model, ci din imaginație, iar Mason îl declarase o operă genială. Ce contrast! Carnea luminoasă și penumbra! Zona perineului – ah, exclamase Mason, niciodată nu văzuse un perineu „atât de umed excitat”; cât despre chipeșul flăcău, fiecare venă albăstruie parcă pulsa de acumularea nemiloasă, sfâșietoare a pasiunii. (Iar mâna aia, mâna dulce și tânără a fetei, era absolut frenetică.) Pentru toate acestea: șaptezeci de mii de lire, suficient pentru plata chiriei restante, pentru trei sticle de coniac franțuzesc, trei fiole a câte trei

centimetri cubi de streptomicină (Squibb) și, acum, povara unei rușini insuportabile.

— Nu, pe cuvânt, Mason, se auzea Cass bolborosind, chiar vreau tabloul înapoi. Ți-l plătesc, firește.

Dar Mason, neauzind – neascultând? – dăduse drumul la radio: *E adeso le sorelle Andrews nella canzone! Dawn fanzmi in…* Iisuse! Se strâmbă, înhățând sticla exact când Mason viră ca să ocolească o căruță trasă de un măgar, cu saci de făină, reveni la drumul drept, acceleră, lăsând în urmă făină plutind în aer și un bătrân cu pielea stafidită, de culoarea mahonului, rostogolindu-și ochii îngrozit. *Dă-mi pământ, mult pământ sub cerul înstelat…* Nesuferitele surori Andrews, o cantină a Crucii Roșii în Wellington, Noua Zeelandă, acum zece mii de ani și cântecul ăla, o fată… Fir-aș al naibii, yankeule, știu că te pricepi la giumbușlucuri… Dar amintirea se șterse treptat când Mason vorbi:

— Zău așa, păpușelule, de ce-l vrei înapoi cu atâta foc? Dă-mi un singur motiv logic și…

Dar îi venise și lui rândul să tacă, gândind: din cauza afurisitului de abis. Fiindcă simt cât de aproape sunt acum de el. Pentru că nici măcar în culmea zădărniciei și deznădejdii, nu pot accepta ca ultima și unica mea creație să fie un perineu, o membrană umedă și un pumn de vase de sânge care pulsează; pe scurt, un *futai*… Își ținu respirația, sughițurile încetară. Trebuie să fiu precaut, își spuse.

Netedă și plină de serpentine, șoseaua se încolăcea până sus, mult deasupra mării. Soarele dogorea feroce. Pe înălțimile de deasupra capetelor lor înfloreau trandafiri sălbatici, iar apa izvoarelor țâșnea dintre stânci, susurând sau împroșcând și acoperind cu șopotitul ei torsul motorului și fluieratul vântului. În depărtare, fumegândul Salemo se lăbărța pe țărm, cocându-se la soare. Mai trase o înghițitură din sticlă, iar în minte îi

reveni ideea pe care o gândise în mod repetat în acele zile: ar trebui să-l jefuiesc pe nemernicul ăsta. *Să fiu numai eu acolo unde începe Vestul,* lălăiau *le sorelle,* într-un trio cu vibrații nebune. Un cablu electric atârna deasupra drumului, întrerupând cu paraziți melodia surorilor. Un sat de vacanță marin, mirosind a zahăr caramel.

— Unde naiba-i drumul ăla al tău? întrebă Mason, oprind, lent, mașina. În imediata vecinătate a liniei mării, unde umbrelele deschise înfloreau pe riviera stâncoasă, se ridica o fântână cioplită în piatră, din care curgea un fir de apă ruginie. Din *piazza* somnolentă și adormită la orele matinale, trei drumuri asfaltate se ramificau printre dealurile povârnite.

— Ce-ai zis, Mason? Mi-ar trebui un pahar de carton. Juma' din whisky-ul ăsta îmi curge pe bărbie.

— Am zis că…

Percepu tonul tăios al vocii lui Mason și fu conștient că acesta se întorsese spre el și îl privea stăruitor, ușor aplecat înainte, cu brațul stâng rezemat de volan.

— Am zis, Buster Brown, repetă Mason apăsat și sarcastic, dacă ți-ai da osteneala să mă asculți, că unde naiba-i drumul ăla nou spre Napoli de care-mi vorbeai? Drumul ăla mai scurt pe care, presupun, dacă e mai scurt, că ar fi trebuit să-l folosim în ultimele douăsprezece călătorii. Dacă ai putea să-ți dezlipești suficient de mult buzele de sticlă…

Doi preoți, unul gras, celălalt slab ca o nuia, trecură pe lângă ei, săltând pe o Vespa păcănitoare, lăsați pe spate, și, fâlfâind în jurul fântânii, dispărură. Nici Cass, nici Mason nu vorbiră. Imobili pentru moment, nădușeau în mașină, în mirosul puternic de piele. Abia auzindu-l pe Mason, Cass își întoarse privirile către mare; deasupra așezării Salerno, în tărie, incredibil de sus în văzduh, plutea o negură, un rest zdrențuit de

nor, amenințător, dar abia vizibil, ca fumul unor orașe îndepărtate, trecute prin foc și sabie; tresări, atins pe umăr de o mână nevăzută, neștiută. Cuprins de o bruscă teamă interioară, închise ochii, tremurând din nou, aproape halucinând. *Iisuse Christoase, nu mă face să visez iar, nu astăzi, când am atâtea de făcut.* Vocea lui Mason îl dezmetici:

— Ei, Buster Brown, cine pilotează, tu sau eu?

Ridicând pleoapele, Cass vorbi. Negura, stratul subțire din stratosferă se împrăștiase.

— A, vezi indicatorul pe care scrie Gragnano? Pe acolo, Mason, drept înainte.

Mașina se lansă înainte, cu un abia perceptibil scrâșnet al cutiei de viteze; marea alunecă pe lângă ei și dispăru din vedere, când începură urcușul spre nord. Ieșind din sat, șoseaua urma o albie de pârâu în care, ocrotite de arșița dimineții de uriași arbori de dafin și de sălcii, femei cu fustele suflecate și picioarele goale, maronii, spălau rufe. Drumul urca ușor printre vii și livezi de lămâi. Un cocoș cu gâtul roșu-aprins, bătând frenetic din aripi, țâșni de pe drum din fața lor, scăpând cu viață în ultima clipă.

— Așa că nu te mai gândi la asta, Cassius, zise, scurt, Mason. Tabloul ți-a fost cumpărat și plătit.

— *Gentili ascoltatori!* țipa radioul. *Canzoni e melodie, un po' de allegria di Lawrence Welk!* Criminal! Mâna lui Mason se repezi înainte și-și făcu de lucru cu butoanele; vocea se căina acum în legătură cu Italia, seceta de jazz, penuria de asta și de asta… De ce? Traversarea printr-un scurt tunel săpat în stâncă, plin de zgomotul torentelor năvalnice, făcu să amuțească radioul. Ieșiră din cavernă într-o explozie de lumină, iar Mason continuă, agasant, pe un ton monoton, dar insistent:

— Dar poate că tu gândești altfel, bătrâne Cassius. Nu-mi pasă că descopăr din când în când lipsa câte unui aliment – o conservă de fasole, o

pâine –, așa ceva se întâmplă pretutindeni cu servitorii. Ești totuși de acord, sper, că există o diferență între a ți se șterpeli bucate și a ți se fura bijuterii de sub nas. Cerceii ăia ai lui Rosemarie erau o moștenire de familie. Te rog să mă crezi că mi-am dat toată silința: l-am scos din cauză pe Giorgio, le-am eliminat pe cele două bucătărese. Cine a mai rămas? Oricât ne-ar displăcea, dovezile ne conduc la…

Cass își simți inima strânsă dureros într-o menghină. Numele Francescăi pe buzele lui Mason, rostit, ca de obicei, cu tonul acela plat din nord-vest, cu o intonație hollywoodiană, peste care se suprapunea un accent dobândit, neautentic, vag britanic, de stâlp al saloanelor; numele ei pe buzele lui era o insultă. *Rostește un singur lucru împotriva ei, fă un singur gest necuviincios și te plesnesc peste gură, amice.* Dar Mason, deși periculos de aproape de linia admisibilului, ca întotdeauna, n-o încălcă, nu încă; exista în asta o ușoară precauție, o prudență, era o zonă a existenței lui Cass pe care Mason se ferea – ori ezita – s-o invadeze, asta probabil din ziua aceea de acum multe, multe săptămâni, când Mason, în timpul demersului de a și-o însuși pe Francesca – doar el putea plăti, pe când Cass nu putea –, emisese o grosolănie scabroasă, făcându-și cunoscute, în felul lui glumeț, nu numai dorințele, ci și planurile, după care se întorsese, alb la față și cu ochii măriți, auzind cuvintele sobre ale lui Cass, exact aceste cuvinte, *rostește un singur lucru împotriva ei, fă un singur gest necuviincios și te plesnesc peste gură, amice.* Fusese un moment plin de tensiune, dar nu încercase să profite de avantaj. Căci, dacă existase o singură situație în ultimele două luni când Cass deținuse superioritatea, sau cel puțin se aflase la același nivel cu Mason, evident *aceea* fusese, când îi dăduse clar de înțeles: *nu înghit orice rahat.* Dar momentul de încordare se detensionase, devenise

amorf, vag. Mason îndrugase o scuză aproximativă – *Bine, bine, Cass, îmi pare rău, nu te aprinde din atâta lucru, îmi pare rău* – și el însuși, dezgustător de speriat că asprele sale cuvinte l-ar putea face pe Mr. Big să-i curme accesul la laptele proaspăt pentru *bambini,* plus Life Savers, guma de mestecat, crenvurștii, șunca, pateul de ficat, pileala (nu în ultimul rând), fusese conciliant, deplorabil de moale. *Tot ce vreau să spun, Mason, este să nu-ți faci o idee greșită. Fata nu-i decât un copil, nu vezi?* Așa că și acum Mason continuă foarte prudent:

— E bine s-o ai pe lângă casă, muncește cu sârg. Îmi amintesc ce mi-ai spus când lucra pentru tine și Poppy: că e extraordinar de harnică. Ceea ce e adevărat. Tocmai asta face situația dificilă. Știu și cât de nevoiașă este. Mi-ai spus ce necazuri are. Mă doare inima mea mărinimoasă, Cass, dar nu văd cum ar fi altcineva făptașul. Toate dovezile o indică. Locul, timpul faptei. Ce să fac, să stau cu mâinile în sân și s-o las să-mi golească locuința?

Ca prin vis, Cass se auzi spunând:

— Latri la pomul greșit, Mason. Caută-ți un alt țap ispășitor, auzi?

— Alt ce?

— *Țap,* repetă Cass. Alt țap ispășitor, am zis. Latri *la pomul greșit.*

Mason tăcu. Urcușul era acum pronunțat, de-a lungul unui defileu, un loc sălbatic, unde pe îngrămădirile de granit, presărate cu bolovani gigantici, nu creșteau decât stejari pitici. Pe înălțimi, aerul se răcise și mirosea a munte: ferigă, conifere, dafin.

Prin spațiul dintre meterezele peretelui de stâncă se zărea jos marea, strălucind în soare ca un email albastru – un soi de lac, la o mie de picioare dedesubt. Apoi reveniră stâncile și arboretul pitic: ținut aspru, nepopulat, amintind de haite de lupi și bandiți, de oase înălbite, împrăștiate.

— Parcă ar fi munții San Bernardino, zise Mason.

— Ăștia unde-s? se interesă Cass.

— Pe coastă, răspunse Mason, la șaizeci-șaptezeci de mile de L. A. Pe alocuri sunt impresionant de sălbatici, în jurul lui Lake Arrowhead, dacă-l cunoști. (Rămase o clipă tăcut, după care continuă:) Tot ce pot să spun, Cass, e că Francesca va trebui să dea socoteală, pom greșit ori ba. Suport orice, dar nu și hoția sfruntată. E cel mai rău lucru, șterpelitul ăsta al lor, când cred că nu-i vede nimeni. O boală italiană. Orice, în afară de această hoție pe la spatele omului. Cât despre Francesca, înțeleg că știi în legătură cu ea unele lucruri care ți-o fac simpatică – eu nu le cunosc. (Un moment, vocea îi redeveni sarcastică, dar își recăpătă repede tonul solemn:) Dar n-a lucrat prea mult pentru tine. Nu cred că ai văzut-o vreodată pe șmechera asta mică în acțiune. Mi-aș putea plăti drumul până la New York numai cu zahărul șterpelit de ea. (Cass se simți pironit de ochii lui Mason.) Ascultă, dragă păpușelule, nu trebuie să mă crezi pe mine pe cuvânt. Să-ți spună Rosemarie. Pur și simplu, nu știi. (Vocea îi deveni cicălitoare, plângăcioasă și neclară, un sunet monoton, abia distingându-se de fâșâitul și zumzetul pneurilor pe macadam, de *obbligato*-ul zemoaselor saxofoane, înăbușit, pe jumătate înecat de paraziții neobosiți.) Pur și simplu, vezi tu, nu știi cum…

Un zgomot, pe jumătate chicotit, pe jumătate geamăt, urcă în gâtlejul lui Cass. Pur și simplu nu știi… Ce anume nu știu? se întrebă. Bătrâne, știu mai mult decât vei afla tu vreodată. Pentru că, dacă Francesca fusese suficient de nesăbuită ca să fure astăzi ceva valoros – și el nu se îndoia că-i jumulise pe Mason sau pe Francesca de cercei –, ceea ce ignora Mason era că tot restul – zahărul, untul, făina, cutiile cu supă, tot ce anunțase el, smiorcăindu-se, că dispăruse de pe rafturile

cămării – se volatilizase și din cauza planificării lui Cass, care o încurajase pe Francesca în raidurile ei prădătoare, cu toată ingeniozitatea minuțios calculată a unui Fagin[69], informând-o de venirile și plecările lui Mason, învățând-o ce cantitate din bunuri putea subtiliza fără a fi descoperită imediat, iar până la urmă, prin intermediul Francescăi, realizase performanța de a micșora stocurile de provizii ale lui Mason aproape seară de seară, proporțional cu măsura în care îl ajuta să le sporească – prin necontenitele, trăsnitele drumuri făcute cu Mason la punctul de aprovizionare al militarilor – aproape în fiecare dimineață. Produsese un gol uriaș în cornul abundenței al lui Mason.

— Nu e deloc vorba de șovinism, zicea Mason, extinzând problema hoției de la Francesca la italieni în general. (Aici, șoseaua fusese ruptă; fură obligați să înainteze prudent, iar automobilul era învăluit în vălătuci de praf de culoarea umbrei.) Nu mă fac vinovat de niciun fel de șovinism afirmând asta, Cass. Dar te apucă greața, dacă te gândești câți bani aruncă SUA pe apa Sâmbetei aici, doar ca să te pomenești că ești privit ca un fraier de unchi gras și bogat, care, nu numai că nu trebuie tratat cu respectul cuvenit, dar trebuie furat și înșelat, ori de câte ori poți. Tu știi că, în principiu, am vederi liberale. Dar uneori îmi vine să cred că cea mai teribilă catastrofă pentru America a fost acel izvor nesecat de generozitate – ori prostie – numit Generalul George Catlett Marshall[70]. Un vechi amic de la Roma tocmai a demisionat din postul de la E. C. A.[71], ori cum s-o fi numind – o să-l cunoști, un tip teribil de simpatic. De fapt, ar trebui să sosească azi. Dacă vrei să obții toate datele despre modul monstruos în care au fost risipiți banii noștri, nu trebuie decât să-l întrebi…

Cass râgâi și-și vârî degetul în gâtul sticlei, ca s-o protejeze de praf.

— Spune-mi ceva, Mason, întrebă el. Actrița aia de cinema, Alice cum-o-mai-cheamă. Oare și-o pune cu toată lumea?

Se surprinse chicotind dezgustător, fără motiv. Se legănă încet – cerul de deasupra capului parcă se înnora, deși soarele continua să ardă –, simțind că-l pândește nebunia. *Dumnezeule bun, fă-mă să rezist, dă-mi putere să ajung la capătul zilei.* Râse, neajutorat.

— La noi, în Carolina, pe cele ca ea le numim fofoloance de consum. Ia zi, Mason, crezi că frumoasa de Alice s-ar…

— Toate actrițele sunt narcisiste, răspunse sec Mason. O fac numai cu ele însele. Dar, Cass, zău că ar trebui să ne reconsiderăm politica externă. Tot ce este politic poate fi redus la termeni umani, e un microcosmos, iar dacă nu e absolut limpede că micile găinării sunt o *reductio ad absurdum* a ceea ce se petrece, literalmente, pe un plan superior, atunci suntem mai orbi decât credeam. Ceea ce noi…

Ceea ce noi avem să facem, Mr. Big, e să ne recuperăm pictura, gândi Cass, după care fiecare își vede de drumul lui. Se înfruptă, delicat, din sticlă. *Una conferenza sugli scienziati moderni!* cârâi radioul. *Stamatina: il miracolo della fisica nucleare!* Nebunie curată! Simți cum i se diminuează râsul interior nestăpânit, cum se stinge. Cu un salt amortizat de pneuri, automobilul se cățără înapoi pe carosabil, aerul se limpezi, strălucind uleios din cauza valurilor de căldură. Își simți gura uscată și acră și începu să transpire. Deasupra, soarele, aproape de zenit, avea înfățișarea florilor isterizate ale lui Van Gogh, infernal, sălbatic, gata să explodeze. *Che pazzia!* se gândi el. Nebunie! Nebunie! Tot ceea ce făcuse în vara aceea, toate gândurile, acțiunile, visele și dorințele sale nu fuseseră despărțite de nebunie decât de un fir de păr, iar acum se simțea pradă unei adevărate sminteli, a nebuniei curate.

Nebunie! Leacul (Să fi fost din cauza căldurii? A whisky-ului? Într-un sinistru moment de blocaj mental, uitase numele medicamentului sacru și scoase un icnet care-l făcu pe Mason să se întoarcă. Apoi și-l aminti și murmură cu voce tare:), *acid-para-amino-salicilic,* îl aștepta la farmacia de la PX, pentru asta băga mâna în foc. Dar să te gândești că după toate astea – plutind periculos de aproape de *delirium tremens,* neavând nimic pe care să se bazeze, în afara unui manual de medicină internă, disperare și un medicament miraculos, dar nesigur – îi putea insufla viață nouă acelui sac de oase nenorocit din Tramonti, era curată nebunie… *Doamne, Mason, mai încet!* Capul i se smucea înainte, ochii îi stăteau pironiți pe peretele de stâncă al cheilor, care cădea spre mare la numai câteva picioare depărtare de șosea (de multe ori, în timpul primelor escapade cu Mason, se întrebase cum se explica febrila poftă de viteză a acestuia, chiar o considerase o specie de curaj nesăbuit, până în momentul de pe *Autostrada,* acum îndepărtat și șters, când, aruncându-i o privire lui Mason, văzându-i fața îmbujorată, dar cu buzele strânse, care scruta drumul la nouăzeci de mile pe oră, își dăduse seama că nu de curaj era vorba, că, dacă era ceva, era tocmai opusul găunos al curajului: o acuplare cu mașina, goală de conținut, obsedantă, lașă, auto-erotică, lipsită de plăcere și cu atât mai mult de bucurie), și imploră cu voce tare:

— Mason, pentru numele lui Dumnezeu, te rog, fii bun și mergi dracului mai încet.

Mașina încetini, dar nu în urma rugăminții lui Cass, ci fiindcă, de cum luară o curbă mai largă, dădură peste o turmă de oi, grase la fund și îngrozitor de murdare, tropăind cadențat, supravegheate de un băiat. Mason șuieră printre dinți, frână, lăsă mașina să înainteze lent. Behăituri triste umplură aerul; automobilul înaintă, despicând turma în două, ca niște foarfeci de tuns.

Flăcăul strigă ceva, cu vocea ridicată dar nedeslușită. *In bocea al lupo!* îi răspunse Cass țipând și agitând sticla de băutură; urmă o altă cotitură, iar turma dispăru, cu băiat cu tot.

— Dulcea de Alice Adair provine de-a dreptul din Creepsville, zicea Mason. *Née* Ruby Oppersdorf, în Tulsa, Oklahoma. Cu tot atâta talent actoricesc, cât un sac de hârtie ud. Făcea, proasta de ea, pe modelul în New York când a descoperit-o Sol Kirschorn. Nu știu, poate cunoștea o șmecherie, două, în pat – deși, sincer, mă îndoiesc –, dar, oricum, l-a strâns bine de coaie, până a luat-o de nevastă. Acum o distribuie în toate filmele lui. Nici că ți-ai putea imagina o astfel de *hébétude.* Cu toate acestea, a deținut roluri ca Ioana d'Arc, Madame Curie, Florence Nightingale și, să mă ierte Dumnezeu, *Maria Magdalena!* Abia dacă are destulă minte ca să știe să se adăpostească de ploaie. I-am spus lui Alonzo că în rolul ăsta, Béatrice Cenci, singurul lucru pe care l-ar putea face ar fi să se concentreze asupra…

Vocea lui Mason se sparse, se pierdu, îndepărtată. La trecerea printr-o poiană umbroasă îi năpădi mirosul de cucută; ieșind din pădure în lumina orbitoare a soarelui, merseră de-a lungul unei creste lungi și drepte; într-o parte, marea scânteietoare, în cealaltă, un câmp smălțuit cu flori sălbatice, beat de lumină și de vară, radiind valuri de căldură. O colibă de păstori zăcea în ruine, înclinată straniu într-o rână între păpădii, plante de muștar galben și iarbă-de-zgalbă. O briză vioaie sufla înspre larg, răcorind fruntea lui Cass. Închise ochii o clipă; mirosul de flori strivite, lumina estivală și cocioaba dărăpănată îi iscară în suflet un talaz fierbinte de amintiri și dorințe. *Siete stato molto gentile con me,* gândi el. Ce și-a găsit să spună! *Ați fost foarte bun cu mine. Ca și cum după ce ne-am sărutat, după aceea, când stăteam în plin câmp cu trupurile și pelvisurile și pântecele contopite și cu gurile umede abia dezlipite, ar fi*

fost unicul lucru de spus. Însemnând: firește, sunt virgină, poate n-ar trebui s-o facem, dar ați fost foarte bun cu mine. Așa că… Poate că ar fi trebuit s-o posed atunci, cu blândețe, milă și iubire, chiar pe câmpul acela, atunci, aseară, când sânii ei tineri îmi umpleau palmele, se lipea de mine ca o viețuitoare sălbatică și răsuflarea ei îmi dezmierda obrajii… Siete stato molto gentile con me… Cass… Cahssio…

— Nemaipomenit, zicea Mason. (Dumbrava însorită, cu atmosfera ei dulce ce evoca o altă poieniță, un alt moment, rămăsese în urmă, înlocuită de un urcuș povârnit, precipitat și udat de apa de la izvoarele de pe marginea șoselei, care ducea, prin ultima porțiune de pădure, pe culme; sub ei, pneurile fâșâiau și împroșcau. Cu un fior, Cass ridică sticla la gură și sorbi.) Nemaipomenit regizor, absolut de prim rang. Îți amintești filmul *Masca iubirii,* de la sfârșitul deceniului patru? Dar *în port,* cu John Garfield? Una dintre primele pelicule filmate exclusiv sub cerul liber. E de Alonzo. Problema cu Alonzo e că e bolnav de nervi. Suferă de mania persecuției. Și, cu toate că nu a avut nici cea mai mică legătură cu Partidul Comunist – e prea deștept pentru așa ceva –, de dezgust s-a expatriat în Italia și n-a mai pus niciodată piciorul în Statele Unite, preferând să facă filme de trei pițule la Roma. Am impresia că domnul Kirschorn l-a angajat pe Alonzo să turneze monstruozitatea asta numai dintr-un complex de vinovăție – s-ar putea spune că e un fel de liberal de vreme bună. Alonzo, bietul de el, n-are…

Cass îl bătu pe umăr:

— Ia-o într-acolo, Buster Brown, pe drumul din dreapta.

Mașina se înclină spre babord, cu o zgâlțâire ușoară și un scrâșnet de roți.

— Christoase, Cass, stai pe locul tău, vrei?

Abia auzi cuvintele, oricât de insistente și de jignitoare. *Nu pot exclude tentația sexuală, dar*

dacă ar fi fost numai atât, aș fi avut-o de mult. Nu, mai este și altceva. Poate că se potrivește cuvântul iubire, nu-mi dau seama…

Abrupt, la ieșirea pe creastă, toată Italia se rostogoli spre Est într-o negură albastră, un miracol de fluctuație și schimbare. Jos, departe, aburind în căldura amiezii, câmpia Vezuviului se întindea falnic până la Apenini, un spectral cortegiu de nori pătând-o cu umbre imense. La câteva mile depărtare, o aversă forma o dungă neagră pe orizont, iar enorma câmpie arăta ca o tablă de șah cu pătrate de lumină și penumbră. La Vest se înălța Vezuviul, teribil, prodigios, moțăind, cu o scufie de ceață. Dincolo de înălțimi – invizibil – golful. Clipind, subit apucat de o teamă ciudată, Cass întoarse privirea. *Frattanto în America,* anunța meticulos vocea radiofonică, *a Chicago, il celebre fisico italiano Enrico Fermi ha scoperto qualcosa…* Cass clipi din nou, dar ochii lui sorbeau priveliștea. Golful, își spuse el, golful, adâncimile sufocante. Vulcanul. Dumnezeule milostiv, de ce întotdeauna…

— Așa că n-au decât să zică ce vor despre Alonzo. Ar trebui să citești ce-a scris despre el Louella. Se prea poate că e nesăbuit, e posibil că are prea mult din ceea ce se numește în mod obișnuit integritate, aiureli din astea, dar dă-i pe mână un scenariu și un actor mare, ca Burnsey și-ți va realiza ceva clasa-ntâi. N-o fi Einsenstein, nici Ford, cel din tinerețe, nici Capra, nici măcar Huston, dar are o calitate individuală…

Bla-bla-bla-bla. Cu ochii încă ațintiți pe înnebunitorul Vezuviu, Cass se gândea: vocea asta. Vocea asta nesuferită. Cripps. Bla-bla-bla. Cripps. De ce avea, brusc, atâta semnificație numele ăsta? Brusc, chiar în momentul în care își puse întrebarea, își dădu seama, cu neagră repulsie și încă și mai neagră rușine, de ce: își aminti, vag, o seară recentă de beție, un cerc de fețe – *yahoo*-ii de la filmare – urlând și privindu-l batjocoritor,

Mason, stând deasupra lui, roșu la față, rânjind și făcând pe îmblânzitorul de fiare sălbatice, și el însuși, în final, lichefiat de băutură, cu picioarele de gumă, hipnotizat, îndeplinind un ritual inavuabil, de care nu-și amintea decât că era oribil, clovnesc și abject. Limerick-urile, îngrozitorul act de exhibiționism, versurile obscene – ce mai fusese? Iisuse, se gândi, cred că mi-am scos puța la vedere. Dar, da, Cripps. Nu Cripps, din toată șleahta aia, îi arătase, singur, puțină simpatie, nu el se apropiase la puțin timp după scenetă, cu chipul plin de furie și compasiune, ca să-l ajute să se ridice, nu el îl condusese afară, unde-i răcorise fruntea cu apă, după care se lansase într-o tiradă contra lui Mason, ale cărei cuvinte nu puteau însemna decât: curaj, băiete, nu știu ce-ți face, nici de ce, dar sunt de partea ta! Să mai încerce o dată și va avea de-a face cu mine. Bunul Cripps, își spuse, frumos din partea lui. Ar trebui să-i mulțumesc cândva. Deschise ochii. Dar, pentru Dumnezeu, în ultimă instanță nu Mason e de vină, ci eu!

Privind în jos, observă că picioarele îi tremurau incontrolabil.

— Eu am s-o iau din loc, Mason, zise, întorcându-se să-i vadă profilul chipeș, calm, semeț, scrupulos îngrijit, netranspirat, cu o eșarfă de mătase sub bărbie, în caste picățele. M-am hotărât, în sfârșit, că m-am săturat de Sambuco. De cum rezolv trebușoara pe care o mai am de făcut în Tramonti, șterg putina. (Alcoolul îl făcea îndrăzneț; rostise fraza înainte de a avea timp să gândească.) Dacă ai întrezări posibilitatea să-mi avansezi cam o sută cincizeci de mii de lire, m-aș putea întoarce la Paris, cu toată familia. Știi, în Franța aș găsi o slujbă de un fel sau altul, ți-aș plăti datoria și pe lângă asta…

— Cât îmi datorezi deja? (Vocea era peremptorie, dar nu rea.)

— O, Mason, nu știu, am notat undeva. În jur de două sute de mii. Numai că eu…

Mason vorbi din nou, încă afabil, dar pe un ton inhibitoriu, dacă nu revendicativ:

— Nu vorbi prostii, Cassius. Cu o sută cincizeci de mii n-ai ajunge nici până la Amalfi. Nu mai fi îngrijorat din pricina banilor. Stai cu noi, ne vom distra ca la circ. (Se răsuci din mijloc, trăgând conciliant cu ochiul, și adăugă:) Vreau să spun, ca la *bal,* păpușelule, nu ce crezi tu. O chermeză. Picnicuri la Positano, Capri. Ne vom distra, atâta tot.

În ciuda greții, a oboselii și a picioarelor nesigure, Cass se porni iar pe chicotit, fără sunet. *Iisuse Christoase, ca la circ.* Îi zbură gândul la acea delicioasă *crise,* petrecută cândva, spre sfârșitul lui iunie, când Mason venise cu ideea unui circ, divulgându-i amănuntul că asta presupunea să se angreneze toți patru – Mason, Rosemarie cea cu fund titanic, el și, improbabil și irațional, Poppy – într-un fel de cooperativă de budoar; mai degrabă amuzat și stimulat, decât oripilat de ideea ca micuța și sfânta lui consoartă irlandeză să se hârjonească, goală pușcă, prin paturi cu Rosemarie, izbucnise într-un hohot de râs atât de sonor, că Mason renunțase imediat la idee, deși cu regret. Veselia lui Cass se stinse tot atât de brusc cum îi venise. Așadar, tipul chiar are de gând să mă țină în lesă. Un motiv în plus, presupun, să mă descotorosesc de el prin viclenie. Îl privi iar pe Mason dintr-o parte, adresându-i-se fără cuvinte: Dacă ți-ai deschide sufletul și ai recunoaște că, în fond, nu ești decât un sodomist bătrân și că tot ce vrei este să-mi deschei prohabul, ai fi. O persoană mult mai atractivă, Buster Brown.

— Deci, Cassius, termină cu rahaturile astea. Nu mai îndruga tâmpenii despre plecare. Știu că e o remarcă fumată, dar întotdeauna iarba de acasă pare mai verde…

Cu o viteză terifiantă, înaintau spre nord-vest pe creasta muntelui, iar roțile zumzăiau deasupra câmpiei nemărginite. Focalizându-și privirea pe genunchiul lui Cass, Mason deschise gura ca să mai spună ceva, se răzgândi, se mulțumi să râgâie. Un lung moment, parcă într-un fragil contrast cu vulcanul de sub ei, la care nu îndrăznea să se uite, Cass medită la împletitura nebună de incidente și pățanii care îl adusese în acest punct, la această călătorie, acest calvar amestecat cu speranță: imaginea lui Michele în după-amiaza aceea damnată, sufocantă, când dăduse cu ochii de el pentru prima oară (Însăși textura zilei fusese oarecum mânjită de premonițiile ruinării, pentru că departe, pe coastă, o echipă de drumari aruncau în aer stânci, vibrantele, puternicele explozii amintind de război și de moarte; detunăturile îi însoțiseră, pe el și pe Francesca, la întoarcerea în vale, când ea îi povestise despre tuberculoza tatălui ei – *tisi, la morte bianca* – care era, *Dio sa,* suficient de rea în sine, dar fără îndoială că El o gândise ca pe o cruntă răzbunare, combinând boala cu un accident atât de urât; intervalul dintre momentul în care ea auzise țipătul disperat și prăbușirea omului pe pământ nu putuse fi mai lung de zece secunde, ba chiar și mai puțin, dar i se păruse o eternitate; fiindcă acoperișul grajdului, lung și povârnit, nu conținea niciun element de care el să se prindă cu mâinile, așa că, atunci când se împiedicase și căzuse, zăcuse întâi acolo cu brațele și picioarele rășchirate, iar în primele clipe ea îl crezuse în siguranță, până când începuse să alunece lent, pe burtă, cu picioarele înainte, pe panta alunecoasă ca sticla, nescoțând niciun sunet și descriind cu mâinile mișcări inutile, spasmodice, de prindere; alunecând, venind din ce în ce mai repede spre streașină, de unde, o formă nearticulată azvârlită în spațiul gol, fusese catapultat în afară și în jos, piciorul trosnind sub el ca un vreasc în clipa când lovise solul),

înăbușitoarea după-amiază când el, cu Francesca alături, își aplecase prima dată privirea spre Michele, observându-i lama uriașă a nasului, obrajii supți, atât de palizi și de aspru încrețiți, gura ca o tăietură țipătoare, căscată într-un fel de rânjet chinuit, dezvelind cioturi de dinți și o frântură bolnavă de gingii de un roșu-aprins – la grimasa aceea, oare nu atunci se produsese propria-i deșteptare? Poate mai târziu, cândva, după ce ochii febrili și bolnavi, privind în sus din hamacul instalat la umbră, se opriseră, blânzi și întrebători, asupra lui Cass, nu fără uimire, iar vocea, ca un croncănit remarcase: „American. Îi fi foarte bogat." Umila și demonetizata remarcă fusese lipsită de reproș, de invidie, de indignare, nu fusese decât constatarea unuia pentru care a fi american era, firesc și natural, sinonim cu a fi bogat, cum e verdele sinonim cu iarba, lumina cu soarele; lui Cass, care mai auzise acele vorbe și altădată, dar niciodată rostite de un om atât de incredibil de cufundat în suferință și deznădejde, i se făcuse greață și o sudoare rece i se urcase pe corp, ca niște mâini umede. Omul, constatase, nu era cu mult mai bătrân decât el. Poate că atunci începuse să se trezească. *„Babbo!",* protestase Francesca, intuindu-i stânjeneala. „Cum poți spune așa ceva?" Firișoare de sudoare se prelinseseră pe obrajii lui Michele, iar Francesca se dusese la el, ca să-i șteargă fața cu o zdreanță, gângurind și murmurând reproșuri. „Ce rușine", spusese, „să zici așa ceva, *Babbo!".* Pe urmă, extrem de atentă, se ocupase de tatăl ei, mângâindu-l pe frunte, rearanjând cutele cămășii uzate de denim, netezind ciuturile de păr negru, muiate de transpirație. Așa că el, în suflet cu durere și jale și cu o flămândă tandrețe interioară, cum nu mai cunoscuse niciodată, o urmărise cum îl îngrijea pe accidentat, iar frumusețea ei i se păruse amplificată și iluminată de acea devoțiune blândă, disperată. Un înger, pe Dumnezeul meu, un înger, își spusese.

Apoi, stânjenit, se întorsese cu spatele și pășise peste pragul colibei. Aici, în lumina moale, abia reușise să distingă dușumeaua de pământ bătut, o unică masă sărăcăcioasă și, în spatele ei, staulul vacii cu un așternut subțire de paie, iar nările i se umpluseră brusc de un miros cald, acru și putred, care-l transportase numaidecât într-o misterioasă, nenumită și deocamdată irecuperabilă porțiune a trecutului propriu, făcându-l să gândească: Doamne-Dumnezeule, o cunosc la fel de bine ca pe propriul meu nume. Inhalase profund, aproape gustând, mirosul acru și dezgustător, dar puțin lipsise să nu se înece, umplându-și plămânii cu aerul gros și fetid, în graba sa de a-și alunga din amintire acea clipă din anii uitați când mai simțise această duhoare, moment brusc identificat, care-l făcuse să gândească: Negroteii simt. Aceeași duhoare, Christoase. Putoarea unui bordei de pălmaș negru din Sussex County, Virginia. Afurisita de putoare a nenorocirii. Apoi, expirând, pășise, uluit și derutat, înapoi în soare, unde Francesca stătea aplecată, duioasă și necăjită, deasupra lui Michele, dar văzându-l, își îndreptase spatele. Un rânjet îndurerat se lățise pe fața lui Michele care, gesticulând necontrolat în aer cu mâna lui osoasă și flască, alungase un roi de muște verzi ce se roteau deasupra lui. Un moment, rămăseseră tăcuți cu toții. Bubuitul altei detonări se auzise dinspre mare, purtat pe o fierbinte undă de șoc ce zguduise pinii din jur, reverberase răsunător prin depărtările văii și murise cu un uruit, ca atunci când se ciocnesc ciubere și butoaie goale, împrăștiind peste coline murmurul ecoului. „E o *festa?”,* întrebase Michele. Același rânjet scufundat îi încrețise fața și, fără nicio noimă, un râs scurt îi bolborosise în gură, terminat, nu într-un hohot, ci într-o lungă, agonică criză de tuse, care-i făcuse brațele, umerii și gâtul firav să se smucească spasmodic, ca ale unor păpuși pe sfori; atât de sonoră și de prelungită – tușea –, încât nu

părea a fi doar efortul trupului plăpând să scape de o congestie înecăcioasă, ci un fel de imn exploziv, gălăgios, în cinstea bolii înseși – o chinuitoare celebrare a infirmității –, și abia în momentul acela Cass, cu disperare și întârziere, adus în sfârșit la realitate, înțelesese că omul era pe moarte. Și se gândise, întorcându-și spre soare ochii strâns închiși: Trebuie să fac ceva, să fac ceva, repede. Și-și amintise de femeile cu vreascuri. Și apoi își spusese: Am fost și eu sărac. Dar niciodată așa. Niciodată.

— De ce nu e la spital?, întrebase, supărat. De ce-l lăsați să zacă aici? Atunci sosise Ghita, soția și mama – ea însăși tuberculoasă, cu părul vâlvoi, febrilă, aproape isterică –, urmată de o sinistră prietenă bătrână din munți, aducând amulete, poțiuni, leacuri băbești.

— Cheamă-l pe Caltroni! țipase Ghita. Chemați doctorul! Zice că n-are rost. Ce spital? De ce să duci omul la spital dacă n-are rost? Și când n-ai cu ce plăti? (Toate astea în fața copiilor care plângeau, în fața lui Michele, adâncit în hamac, cu zâmbetul lui visător, în timp ce bombănitoarea Maddalena, taumaturgul rural, se agita pe aproape, știrbă și cu vene varicoase albastre și umflate, scuturând talismanele ca pe o cădelniță.)

— Oricum moare, se tânguise ea. Chemați doctorul! O să vedeți voi.

După câteva zile, Cass se dusese într-adevăr la doctor, urcase scările întunecoase, duhnind a pește, până la cabinetul unde, mestecând o bucată de brânză ațoasă de capră, pompos și încrezut, evaziv, un Sidney Greenstreet macaronar radiind, paradoxal, o ignoranță și nepricepere atât de puternice, încât desenau un fel de aureolă căcănie în jurul lui, ținea fortul Caltroni, într-un soi de cuib de coțofană plin de sonde ruginite, forcepsuri și specule, învechite încă de pe vremea lordului Lister[72]. *„Perche?”,* întrebase doctorul, răsfirându-și degetele butucănoase, îngălbenite de

nicotină. *„Non c'è speranza. E assolutamente inutile*." Făcuse o pauză ca să-și savureze verdictul. „Are ceea ce se numește tuberculoză galopantă. Nici cea mai mică speranță." Iar Cass, simțind cum îi zvâcnește sângele în tâmple de indignare (nevoia de a întreprinde ceva devenise între timp un fel de panică, un aprig avânt de a ieși la suprafață din adâncurile sinelui, care despica precum o flacără de sudură tărâmul lui de vis alcoolic, inerția, contemplarea buricului), întrebase tare, enervat:

— Cum adică, n-are nici cea mai mică speranță? Nu sunt doctor, dar știu mai bine decât dumneavoastră. Citesc și eu ziarele. Acum există *medicamente* pentru boala lui.

La care Caltroni, cu prostia parcă mustindu-i pe buzele rozalii, închisese ochii în spatele pince-nez-ului, își împreunase buricele degetelor într-un ostentativ gest de înțelepciune, înfumurat, absurd-sacerdotal:

— *Vero.* Cred că există, într-adevăr, un medicament. Ceva din familia penicilinei. Îmi scapă numele. (Deschisese ochii.) De fabricație americană, cred. Dar în Italia se procură foarte greu. Personal, n-am avut cinstea să-l folosesc, deși la Roma… (O nouă întrerupere.) Oricum, nu cred că l-ar tămădui pe acest sătean – pronunțând cuvântul înjositor, *campagnulo,* foarte delicat, de parcă ar fi fost un bacii – pentru că e prea târziu și tot nu are cu ce să plătească.

Dar Cass se ridicase, făcuse câțiva pași mari până la ușă, strigând: *„Che Schifo! Merda!* Nu ți-aș permite nici să-i provoci un avort pisicii mele!", dar îl podidise imediat rușinea, dându-și seama, de cum trântise ușa subțire după el, că păcatul ignorantului doctor nu era decât cel venal, de a se fi născut în sudul Italiei, unde, sastisit și învins, mimând până și vanitatea, se resemnase, disperat, să spargă până la sfârșitul zilelor bășici, să ungă cu alifii ugerele vacilor râioase și să prescrie pilule și

unguente șamanice locuitorilor care îl răsplăteau – în lipsă de altceva – cu brânză de capră.

Boala lui Michele se agrava; nu mai avea destulă vigoare ca să se ridice din hamac, îl durea constant capul, începuse să se plângă de un junghi la picior, crizele lui de tuse erau monstruoase. Datorită ajutorului lui Cass, care jefuia cămara lui Mason (odată, acesta plecase o săptămână la Capri cu Rosemarie, ceea ce-i prilejuise o pradă bogată de articole de băcănie), Francesca se îngrijea ca Michele să fie bine hrănit, ca și Ghita și copiii, dar bolnavul nu prea avea poftă de mâncare. Cass îl vizita zilnic; discutau la nesfârșit despre America, țara mulțumirii pierdute, țara belșugului, a aurului. Pentru Michele depăna minciuni lungi, artistic brodate, colorate baroc. Odată, descriindu-i în detaliu, dintre toate localitățile, tocmai Providence, Long Island, oraș pe care Michele, din rațiuni numai de el știute, tânjea să-l vadă, Cass căzuse și el victimă dorului și durerii sufletești, îl supărase penibila sa nostalgie și, oprindu-se în mijlocul frazei, uimit de ceea ce simțise, își dăduse seama că, pur și simplu, oricâte cuvinte grele ar fi rostit împotriva țării sale natale, niciodată nu avea s-o învinuiască de această grosolană, nemeritată insultă adresată cărnii muritoare. Și-l privise pe Michele cu o tandrețe inexplicabilă; văzând că omului, furat de somn, i se închiseseră ochii, se speriase pe moment, crezându-l mort. La puțin timp după aceea, pe la mijlocul lui iunie, se petrecuse un lucru bizar, considerat de Cass de bun augur: într-o zi, sosise la Bella Vista un doctor tânăr din Omaha, Nebraska, împreună cu nevasta – evident, în luna de miere. Doctorul era un individ scund și energic, cu părul roșcat tuns perie, marinărește, cu o mustață roșcovană pătrată ca o periuță și asortată cu părul; nevasta, deșirată și urâțică, poseda o înfățișare serios-atletică, având picioare vânjoase, musculoase, ca ale unei alergătoare de cursă lungă. Perechea fusese,

evident, consternată de la bun început: rămăseseră suficient timp ca să joace câteva dezamăgitoare seturi de tenis pe unicul teren prăfuit de la Bella Vista, după care (evident, din cauza fobiei de înălțime, observase, supărat, Windgasser, fobia aceea morbidă care-i făcuse și pe unii turiști mai extravertiți decât doctorul și consoarta lui să-și ia tălpășița de la Sambuco) șterseseră putina, năduși ți, posibil până hăt, înapoi, în Omaha, închiriind, nerăbdători, o mașină particulară ca să-i ducă la Napoli și abandonând, în fuga lor pripită, printre altele, rachetele de tenis, un set de haltere, o trusă de duș și câteva volume. Cass – venit să-l implore pe Windgasser să-l păsuiască încă odată cu chiria – văzuse una dintre cărțile acestea – *Manualul Merck de diagnosticare și terapie,* cu subtitlul O *sursă rapidă de referințe pentru medici* – pe tejgheaua recepției, chiar în seara respectivă, și o ascunsese în buzunar, felicitându-se în secret pentru descoperire. Și, mulțumită acelui manual, devenise un fel de medic curant.

TUBERCULOZĂ HEMATOGENĂ GENERALIZATĂ. *Forma subacută: debutul acestei forme a maladiei este… insidios. Oboseala, pierderea de greutate, greața și febra apar la câteva săptămâni. Virulența este mai ușoară decât la forma acută și se constată mai puține leziuni organice. Se dezvoltă, însă, forme de manifestare mult mai variate, deoarece pacientul supraviețuiește mai mult timp, ceea ce permite apariția leziunilor locale. Limfoadenopatia este mai pronunțată, splenomegalia apare mai frecvent și, ca o consecință a „însămânțării" miliare, se dezvoltă tuberculoza pulmonară ulceroasă progresivă. Adesea pe parcursul bolii apar simptome și semne de tuberculoză genito-urinară, tuberculoză a oaselor și articulațiilor. La majoritatea bolnavilor, decesul se înregistrează după trei până la șase luni, dar unii trăiesc ani buni cu leziuni sistemice, parțial vindecate.*

Învățase pe de rost astfel de pasaje, găsind în cel de mai sus, cel puțin în ultima frază, un număr egal de lucruri care-i insuflau speranță și care îl făceau să dispere. Căci, dacă unii mai trăiau ani buni, nu exista oare o șansă ca Michele să se numere printre aceștia? Găsise, în biblioteca de la Bella Vista, între *Middlemarch* și *East Lynne*[73], un enorm dicționar ros de șoareci în care căutase cuvântul „splenomegalie”; în aceeași seară, mergând precipitat la Tramonti, palpase, blând, splina lui Michele, constatase că era umflată, mărită ca o cameră de cauciuc, și-și spusese că, cel puțin, Caltroni pusese diagnosticul corect. *Streptomicina (dihidrostreptomicina) este deosebit de eficientă în tratarea formelor acute și subacute ale maladiei. Pentru bolnavul de tuberculoză miliară acută severă, pe lângă terapia specifică, cea cu antibiotice, este esențial un tratament activ de întreținere. E posibil să fie atât de bolnav, încât să necesite hidratare și alimentare intravenoasă, precum și suplimente vitaminoase. Transfuziile de sânge pot ajuta.* Iar el se întrebase: rahat, cum să-i dau eu sânge? Dar era o problemă care trebuia rezolvată numai în momentul când devenea acută. Urgente, presante, erau medicamentele și, până în zorii zilei – cu creierul asaltat de cuvinte misterioase de genul sarcoidoză, histoplasmoză, cocidiodomicoză, dar cu dorința de a vindeca arzându-i în piept –, aflase, cel puțin, de unde să procure streptomicină. În dimineața aceea se prezentase la ușa lui Mason, de data asta îmbrăcat frumos, cum îi stătea bine unui viitor doctor în medicină.

Dar Mason opusese rezistență. Ba nu, până la urmă cedase, se îmbrăcase alene cu hainele lui imaculate de flanelă și, însoțit de Cass, se dusese la farmacia PX unde, folosindu-și complexele relații, obținuse cei treizeci de ce de streptomicină, plus două seringi hipodermice, dar și zece fiole de morfină, ca să alunge durerea din piciorul lui

Michele; era parte din înțelegere. Fiindcă era vorba de o înțelegere, de o convenție – nimic nu se făcea din mărinimie –, iar Cass, fie și numai pentru acest lucru, nu avea să-l ierte niciodată. Îi adresase o pledoarie simplă („Mason, bolnavul este tatăl Francescăi, suferă teribil, și, înțelegi, are nevoie de leacul ăsta miraculos pe care socot că l-ai putea obține pentru mine…”, și așa mai departe.) Dar tot ce obținuse fusese o olimpiană ridicare din umeri și următorul comentariu:

— Ce naiba, Cass, te rog să nu mă consideri cel mai nesimțitor Inimă de Piatră din istoria omenirii, dar știi la fel de bine ca oricine că, dacă toți americanii s-ar apuca să-i doftoricească pe toți italienii sărmani care le ies în cale, ar da faliment în trei săptămâni, chiar dacă ar poseda douăzeci de milioane de dolari!

Se învârtea în lumina strălucitoare a dimineții, imaculat, zvelt, fanfaron, epatant în costumul de flanelă, și turnase două cești de cafea prin clonțul unui strălucitor Kofee King electric.

— Știu că sunt un ticălos, continuase, pe un ton autoironie, dar recunoaște și tu. Dacă trebuie să acceptăm ideea unui stat al bunăstării, cu milioanele lui de cetățeni angajați, și ideea Renașterii Europene, ori cum s-o fi chemând, atunci să ne dăm seama că ne-am făcut deja datoria. Zău, Cassius, nu-i de șagă. Dacă ți-aș spune ce impozite federale am plătit anul trecut, ai zice că mint. Vreau să zic, păpușelule, că deja am contribuit cu vreo zece litri de antibiotice.

Totuși, până la urmă bătuseră palma, după o discuție de câteva ceasuri în timpul căreia, pentru întâia oară, Mason își făcuse cunoscute opiniile despre valoarea erotismului, chiar arătându-i lui Cass un teanc din fotografiile lui cele mai deocheate.

— Poate tocmai asta e soluția, păpușelule, decretase el, ca să te scoatem din blocajul tău psihic.

În dimineața străvezie, perspectiva fusese ademenitoare. Mai târziu avea să regrete. Dar, deocamdată, încheiaseră târgul. În schimbul unei picturi scabroase, executate cu artă – bani de chirie, brandy, streptomicină. Plecaseră la Napoli la prânz. Mai târziu, seara, înainte să înceapă să-și îndeplinească partea de legământ, pictând în encaustică înfiorătorul tablou, cu meticulozitate, Cass trăise deja cel puțin satisfacția de a vedea un gram întreg din greu obținută substanță, scurgându-se în vena lui Michele. Tot ce-i lipsea era diploma.

Dar luna aceea devenise o acumulare de zile neconectate între ele, plutind, parcă, tot mai aproape de o părelnică frontieră, ce delimita rațiunea de demență. Cass bea și se priva de somn; veghind la căpătâiul lui Michele cel puțin de șase ori pe zi, uneori mai des, pierduse socoteala înfierbântatelor drumuri până în vale și retur, obligat să le efectueze, deoarece isterica de Ghita nu prezenta destulă încredere ca să i se încredințeze sarcina de a face injecțiile, chiar dacă într-o vale care nu cunoscuse gheața sub nicio formă, cu atât mai puțin un frigider, se găsise un loc unde să păstreze medicamentul (odată cărase, gâfâind, în vale, un bloc imens de gheață, dar ea se topise rapid și-și dăduse seama că metoda aceea era mai istovitoare decât o drumeție în toată legea) – și-și stabilise un soi de program ritmic, halucinant, în care un chiparos familiar, pe lângă care trecea, o adâncitură, pe unde sărea peste un pârâu, un bolovan, pe care se cățăra, ca să scurteze urcușul deveneau popasuri la care ajungea cu precizie de minut pe traseul până la destinația finală unde, sleit și amețit de vin sau de băutura lui Mason, se odihnea o vreme în căldura cu bâzâit de muște și vorbea cu Michele (America! America! Ce minciuni mai scornea! Cu ce ode, cu ce elogii preamărea națiunea!), după care, cu o concentrare maximă, introducea acul fiert în dopul de gumă,

extrăgea un gram din lichidul *rosé* și-l pompa lent într-o venă a brațului vlăguit, imobil, al lui Michele. Cu toate acestea, poate mai încet decât până atunci, dar vizibil și incontestabil, starea lui Michele se înrăutățea, omul se topea, văzând cu ochii, ca un lujer alb, subțire, deshidratat, al unei plante private de apă și de soare. Văzând cum se duce Michele, o furie oarbă punea stăpânire pe Cass, în timp ce mărșăluia înapoi spre casă, prin vale: își suduia propria nepricepere, Italia, pe Mason (zicându-și: mama dracului, l-ar putea salva numai cu mărunțișul din buzunare…), înjura Dumnezeul negru, răzbunător și depravat, care părea hotărât să-Și extermine, flegmatic, creaturile, nu în ciuda, ci din cauza faptului că învățaseră cum să-și vindece trupurile, dacă nu și sufletele…

Questi sono i soli esemplari che și conoscano, zicea afectat de științifica voce radiofonică, *a rigor di termini…* Mason tăcuse, iar Cadillacul înainta acum rapid pe spinarea marelui munte, unde un singur nor mițos masca soarele, provocând o bruscă răcire temporară. Simțind cum i se evaporă sudoarea de pe frunte și înțepături reci în spate, Cass ridică sticla la gură și bău. Jos, în vale, umbra norului călătorea spre Vest, uimitor de repede, ca silueta gri, neregulată, a unei păsări preistorice sub care defilau lanuri, arbori, ferme; în ariergarda ei mobilă, venea, vorace, soarele, urmărind pasărea-fantomă. Încet, norul trecu peste fața soarelui, mașina fiind inundată iar de o lumină orbitoare și de căldură.

— Auzi, Mason – se auzi Cass vorbind cu greutate –, spune-mi ceva, bătrâne coțcar. Ești sigur că au chestia aia?

— Care chestie, Cassius? întrebă, amabil, Mason.

— A.P.S.-ul. Ești sigur că data trecută, marți, au zis că-l poți lua astăzi?

(Tot din *Manualul Merck,* a cărui terminologie enervantă i se lipise de memorie la fel de trainic ca

o poezie de la grădiniță: *Acidul paraaminosalicilic este indicat mai ales ca adjuvant al streptomicinei sau în terapia cu dihidrostreptomicină, deoarece inhibă rezistența organismului la respectivele medicamente. Poate fi folosit și singur, când streptomicina și dihidrostreptomicină sunt contraindicate sau nu au efect, căci este capabil și el de activitate antibacilară.)*

Ultima blestemată de speranță și de șansă. Nu avea să înțeleagă nicicând de ce, după ce de două săptămâni fusese martor la ofilirea și stingerea lui Michele, îi trebuise atâta timp ca să dezgroape această prețioasă informație din manual; oricum, dând din pură întâmplare peste pasajul respectiv acum trei zile, când moțăia lângă hamacul săteanului, pricepuse că e neapărat necesar să pună imediat mâna pe acea substanță, care se putea dovedi a fi miracolul salvator, ori un ultim gest disperat și zadarnic.

— Sigur ți-au zis că-l poți lua astăzi? își repetă Cass întrebarea.

— Sigur, zise Mason. Nu te mai frământa atâta, păpușelule.

— Nu pot să nu mă frământ. (Cass începuse să transpire iar.) Să știi, Mason, că, la fel ca pe celelalte datorii, n-o să pot să ți-o plătesc nici pe asta imediat, vreau să zic, dacă mi-ai trece-o la debit ca pe celelalte…

Dar, remarcabil, incredibil – oare putea fi adevărat? –, Mason îi replică:

— Las-o moartă, Cass, nu fi ridicol. Las-o în seama mea; socotește-o un cadou, dacă vrei. În primul rând, atunci, marți, am calculat cât costă. O nimica toată. E un medicament sintetizat din cărbune, ca aspirina, m-a informat farmacistul, iar la PX se scaldă în A.P.S., dar chiar dacă…

Cass se zgâia la el intens; oare ceea ce vedea pe chipul lui Mason era un zâmbet blând, chiar binevoitor, sau schița cu buzele altceva, mai complicat, mai nesincer?

— …chiar dacă ar fi neprețuită, Cassius, aș ține mult să ți-o dăruiesc. (Se întrerupse o clipă, zâmbind generos, ca să-și șteargă lentilele cu un Kleenex.) Adică, ce Dumnezeu, e cel mai normal lucru pe care îl pot face. Fata e o hoțomană parșivă – bag mâna în foc –, dar, dacă bătrânul ei e atât de bolnav pe cât spui, cel mai mic lucru cu care pot contribui este să dau și eu un ban, ca să încercăm să-l punem pe picioare. Doar nu el e de vină că ea e… știi tu ce. Deci, nu-ți face gânduri, Cass, eu plătesc, OK?

Cass nu răspunse. Aproape moțăind, privind valea cu ochii pe jumătate închiși, cu mușchii membrelor relaxați de oboseală, se gândea: n-am nevoie de mila ta afurisită. Oricum, nu pentru Michele. Am să-ți plătesc, Buster Brown. Am să-ți plătesc cu vârf și îndesat.

Vezuviul, mai apropiat și dominându-i amenințător sub bolta azurie, parcă se clătina și se unduia, legănându-se cu mișcări ample, în timp ce Cadillacul luă, scrâșnind, o curbă și-și începu coborârea înspre câmpie, înspre Napoli. Lucrul de care se temuse Cass toată ziua se întâmplă în acel moment. Christoase preamilostiv, se gândi, cuprins de panică. Din nou. Am să halucinez din nou; într-adevăr, un moment – când mâna i se încleștă pe mânerul portierei, nu pentru sprijin, ci din impulsul involuntar, iute reprimat, de a se arunca afară din mașină – văzu, suprapus pe flancul albăstrui al vulcanului, conturul unei păroase tarantule, grețos de roșie, cu picioarele agitându-i-se neîndemânatic, o scârboșenie zvârcolitoare de mărimea Colosseum-ului; în câteva secunde pieri, topindu-se în peisaj. Cass strânse din pleoape, cu inima galopând, spunându-și: nu te gândi la nimic, numai la lumină. Încet, mâna lui slăbi strânsoarea de pe mâner, îi recăzu în poală. Prin urmare, e adevărat că am D.T., își șopti. Acum vocea de la radio amuțise, dar Mason continua să turuie, zgomotos, perseverent, inepuizabil:

— Nu, ca să revin, Cass, într-o epocă de colaps cultural, de decădere a artelor, oamenii tot trebuie să găsească un debușeu valabil pentru dinamismul emotiv și psihic, zăvorât în corpul uman. Țin minte că și atunci când mergeam la Paestum am încercat să te conving de asta, dar cred că, până la urmă, ai să subscrii la teoria mea. Mai știi ce-ți spuneam despre conceptele lui Nietzsche de apolinic și dionisiac – de fapt, o minunăție de logică romantică, dar perfect valabilă. Așadar, acum, că arta se află într-o fază decadentă, societatea trebuie să se înscrie într-o ascensiune dionisiacă, înspre un nivel spiritual care să îngăduie funcționarea neinhibată a tuturor simțurilor… ceea ce nu realizezi, pare-mi-se, Cassius, este cât de fundamental moral, ba chiar religios, este principiul orgiastic… nu numai pentru că, în subsidiar, demolează convențiile burgheze, adică e o formă de a trăi periculos – iarăși Nietzsche –, ci și pentru că este *da*-ul cărnii… riturile priapice, știi, înnobilate de timp… prietenii tăi, venerabilii greci… neo-Laurentienii… ritualuri străvechi… elanul falie… asemenea jazz-ului, *pro vita,* nu *contra,* păpușelule… iată ce cunosc instinctiv negrii și hippioții… zeița-cățea… un fel de sfincter divin… penultimul orgasm…

Rahat, își spunea Cass, dormitând, de trei ori rahat. Neputincioasă, acum, moale și slabă, vocea îl mai legănă o vreme, dar apoi auzul lui o pierdu cu desăvârșire, când ațipi și creierul îi fu luat în stăpânire de o viziune dementă, agonică: Poppy îi vorbea, înconjurată de copii. „Cass”, zicea ea, tristă, „știu tot”, și se îndepărtă, acum el fiind din nou cu Francesca. Pe o câmpie scăldată de soare, presărată cu anemone albe, purpurii și roz, în formă de cupă, se plimbau mână în mână, iar ziua limpede și luminoasă era plină de dulcea lor sporovăială. *„Mia madre andava in chiesa ogni matina, ma adesso mio padre...”* Tăcu, tristă, iar acum traversau împreună un pârâu, iar ea își

suflecase poalele fustei, expunându-și pulpele dulci și catifelate. Să fi fost acest lucru ceva mai mult decât un vis – pentru că pe mal, lângă ea, pe o ridicătură acoperită cu iarbă, unde sălciile aruncau o umbră mereu răcoritoare, el era, în sfârșit, gol, ea, tot așa, iar el își petrecuse, strâns, brațul în jurul trupului ei cald. *„Carissima”,* îi șoptea, pecetluindu-i gura cu sărutări prelungite; îi simțea și el palmele, moi și iubitoare pe pieptul lui, și-i săruta și părul. Tandru, atinse sfârcurile sânilor ei grei și tineri și încă și mai delicat îi atinse locul acela intim, călduț și umed, ceea ce îi aduse fetei pe buze exclamația *„Amore!”,* ca un strigăt de madrigal… Dar acum auzea un zgomot în urechi, o rumoare ca la confluența circulației de pe o sută de străzi aglomerate, iar pajiștea, anemonele, sălciile – binecuvântata Francesca – toate dispărură. Un miros de putrefacție îi inundă creierul, cumplita putoare dulce-amară a descompunerii, a morții. Undeva, pe un țărm negru și umed, înconjurând golful negru și fetid al morții, el căuta un răspuns, cheia enigmei. Strigă tare în beznă, cu vorbe necunoscute lui, iar ecoul îi reveni, ca rostit într-un idiom total străin. Știa că undeva exista lumină, dar aceasta îi scăpa, precum o fantomă mișcătoare; mut, se străduia să dea glas strigătului pe care acum, prea târziu, trezindu-se, îl recunoștea: *„Ridică-te, Michele, ridică-te și umblă!”,* răcni el. Și, într-un foarte scurt instantaneu dintre întuneric și lumină, avu impresia că-l vede pe bărbat, înzdrăvenit, vindecat, viguros și drept, pășind vioi spre el. O, *ridică-te, Michele, fratele meu, ridică-te!*

— Sharon e fan Johnny Ray nu-l poate suferi pe Frankie Laine, ciripi o voce americană undeva, deasupra sa. Se trezi lent, cu o durere de cap surdă și tot trupul scăldat în sudoare. Era frământat de o amărăciune persistentă, de o dorință perpetuă. Ridicându-se în poziția așezat de pe scaunul mașinii unde stătuse într-o rână, constată că

rămăsese singur în automobilul acum nemișcat, care, în parcarea familiară, absorbea din plin căldura solară. Două adolescente cu fețele înroșite de acnee, în rubăști și blugi, ambele lingând acadele, trecură pe lângă el, în timp ce purtau o discuție savantă: „Sharon nu-l suportă decât pe Johnny". Era năucit de băutură și de fumurile somnului mult prea scurt. Îl căută din ochi pe Mason, dar nu zări decât un soldat blond cu un cap incredibil de pătrat, care mergea alene, fluierând, spre magazinul PX. Brusc, îl cuprinse panica. Poate că n-o să-i dea A.P.S., se gândi. Nemernicul o să-mi joace, pur și simplu, o festă. Coborând pe asfalt, gata să cadă, fiindcă-și agățase piciorul înapoia scaunului, ieși din mașină și înaintă, împleticindu-se, către PX-ul scund, în formă de baracă, bombănind ceva, transpirând ca un Percheron[74], prea târziu conștient (Îl avertizase chipul îmbujorat, privirea ferită brusc, buzele strânse ale unei soții de militar) că etala, prin pantaloni, o erecție monumentală. Se opri, se aranjă și abia apoi își continuă drumul spre ușa de sticlă dincolo de care, îmbulzindu-se cu un grup de compatrioți în cămăși sport, îl întâmpinară un zid rece de aer condiționat și un plutonier de companie cu ochi albaștri, răuvoitori și bărbia lată, în formă de chepeng.

— Legitimația, amice, zise acesta, ridicând ochii de pe masă.

— Caut un prieten, îl informă Cass.

— Îți trebuie legitimație.

— Nu am legitimație, începu Cass să explice, dar prietenul meu are și, de obicei…

— Atenție, soldat, se animă plutonierul, punând deoparte un exemplar din *Action Comics* și privindu-l ostil, nu eu fac regulile. Le face Unchiul Sambo. Ca să intri în Post Exchange-ul ăsta, *îți trebuie legitimație.* Semnată de comandant și andosată de adjunct. De când ești aici? Din ce unitate faci parte? Compania de gardă? H&S?

Cass simți că îi urcă în gâtlej niște sunete aidoma suspinelor, iar ochii i se împăienjeniră de pâcla roșie a mâniei.

— Și încă ceva, amice, să-ți vând un pont, continuă plutonierul. În locul tău, aș fi mai preocupat de ținută, când sunt în civil.

Mai ales dacă am și tras la măsea. Arăți de parcă ai fost târât înăuntru de motan, soldat. În locul tău, m-aș ascunde undeva să dorm, până îmi trece.

Mult timp, tulburat, nevenindu-i să creadă, fierbând de indignare din cauza insultei, Cass rămase împietrit, privindu-l pe subofițer cu gura căscată. În atmosfera înghețată plutea, estompată, dulce, o siropoasă compoziție de dans, saxofoane, clarinete, corzi tânguitoare; dintr-o altă sursă, concurând cu siropul ieftin, un solist lălăia ceva încet, contribuind cu un dezacord. Nările i se umplură de un miros de *băcănie:* înghețată, lapte, Coca-Cola vărsată, încă o vorbă să mai scoată, își spuse încet, supărat, deliberat, și-i turtesc blestematul de nas. Nu era absolut sigur, dar, în amețeala și stupoarea sa, parcă într-adevăr începuse să-și strângă degetele într-un pumn, să schițeze o mișcare ezitantă în direcția plutonierului, când se simți atins pe braț și-l văzu pe Mason intervenind.

— Totul e în regulă, plutonier, spunea acesta, dă-i voie să intre pe permisul meu, dacă ești bun. E… ăăă… omul meu și am nevoie de el să-mi care cumpărăturile. (Se răsuci spre Cass, cu vocea aspră:) De mare ajutor îmi mai ești, Buster Brown. Cincisprezece minute m-am străduit să te trezesc. Lasă-l să intre, bine, plutonier?

— Da, să trăiți, răspunse plutonierul. Cum doriți, domnule.

Astfel, lipit de Mason, Cass intră în prăvălie – era acum *omul* lui. Aproape ultima picătură blestemată…

Simțea că se pierde încet. Băutura ar fi putut-o tolera. S-ar fi ținut bine chiar și în străfundurile

extenuării fizice. Dar combinația dintre pileală și epuizare (câte ore pe zi dormise în medie în ultimele săptămâni? Patru? Trei? Nu știa, fiind conștient doar de faptul că oboseala era atât de profundă, încât îi amenința gândirea, rațiunea, până și somnul care, la rândul lui, era atât de turmentat, bântuit de ritualul zilnic al coșmarurilor, ce surveneau din șase în șase ore, încât și în vis picioarele îi călcau regulat pe pietre și bolovani, mintea socotea chiparoșii stabiliți drept repere, degetele pompau viață și vigoare în brațul întins al lui Michele), whisky-ul combinat cu sfârșeala fizică era prea mult, conspirau împreună să-i destabilizeze simțurile.

— „Inima mea va fi inima ta, baby", gângurea vocea, cu un soi de scâncet răzbunător, „Într-o bună zi, baby", iar Cass, urmându-l pe Mason spre magazinul de alimente, se simțea cuprins, involuntar, de un fel de ilaritate tâmpă, disperată. În fața lui, o matroană militară, cu oasele mari și fața roșie, apăru și strigă:

— Harry! Nu au *Reddi-wip!*

Cass, strecurându-se pe alături, bombăni:

— Dumnezeule milostiv! Cum e posibil?

Continuă să meargă în trena lui Mason, remarca trecându-i neauzită, împleticindu-se ușor printre uriașele piramide de supă la cutie, hrană pentru câini, hârtie igienică, și, pentru o clipă, pătrunse neintenționat într-o coadă, între două siluete mătăhăloase; una dintre ele, desluși, era un maior într-o imaculată uniformă kaki, care-l luă, încruntat, la rost:

— Stai o clipă, dumneata! Treci la coadă!

Cass chicoti, auzindu-și propria voce, letargică, de vis:

— Nu credeți tot ce auziți, domnule maior, armata pe timp de pace nu-i o adunătură de derbedei, de exemplu dumneavoastră, dumneavoastră păreți un gentleman dintr-o bucată, demn, curat…

Dar în momentul următor se simți strâns de braț de Mason și auzi scuzele mieroase ale acestuia:

— Un măscărici, domnule maior, nu-i acordați atenție. (Apoi vocea lui Mason în urechea sa, comanda lui fermă:) Drepți, idiotule. Te las diseară să faci pe clovnul, cât poftești. Dar nu aici. Vrei sau nu vrei să capăt leacul ăla?

— Hâș, Mason, făcea Cass. Mason, hâș. Cum vrei tu, dragă, cum vrei tu.

La scurt timp după aceea, momentan despărțit de Mason, de mulțimea agitată, se pomeni pe jumătate întins pe tejgheaua raionului foto, printre cutii de film Kodachrome, lentile, exponometre, teci de piele pentru aparate, privind solemn printr-un Brownie.

— Dar ce aș vrea să știu, ceea ce chiar aș vrea să știu, îl vrăjea el pe caporalul-vânzător, este dacă e bun pentru eternitate. (Începuse să se bâlbâie periculos.) Adică, dacă-l iau, pot să trag o poză cu Myrtle și toți copiii, poate și cu Mami și Tați și cu Buddy – ăsta-i frati-miu – și cu Smitty – ăl mai bun prieten – și cu…

Dar nu continuă, fiindcă, odată cu strigătul vânzătorului, „Bates, fă-te-ncoa' să-mi ajuți să-l dăm afară pe bețivanul ăsta", simți din nou prezența lui Mason, auzi scuzele, toate urmate de o beznă atât de neagră, încât ai fi crezut că cineva venise tiptil pe la spate și, brusc, nedureros, îl izbise cu un baros în moalele capului. Aproape imediat (la două sau cinci minute, problema timpului îl depășea) renăscu, surprinzător de proaspăt, descoperind că, într-un fel sau altul, se dotase cu un lansator de rachete jucărie și că acum, cu gălăgioasa armă pe umărul drept, executa un slalom precar printre tejghele, cântând cât îl ținea gura „Dumnezeu… să bineeecuvânteeeze… A-murica", și „Pământul… meeeu… iubit!". Fentând un braț în kaki, întins ca să-l intercepteze, execută ca la carte o întoarcere din mers – *și doi -și trei – și patru* – și se lovi orbește de o piramidă cu cutii de

Quaker Oats care zburară în toate direcțiile în urma impactului și aterizară în jurul lui, cu o mie de mici explozii pufoase. „Stați lângă ea!”, se auzi răcnind, „și ghidați-o! Ferește!”. Înțelese oribilul adevăr în timp ce mărșăluia încă: se îndrepta spre o catastrofă totală și cuvinte rugătoare, disperate (*Slotkin, bătrâne tată, bătrâne rabin, ce să fac? Învață-mă, acum, la ananghie!)* formară o litanie scurtă și pătimașă pe buzele lui; dar, scăpat cu totul de sub control, mărșăluia victorios prin magazin, măturând din cale câini, căpitani, colonei, copii, cumpărători, răcnind imperial ordine: „Ferește! Dispăreți din calea mea, gunoaie militare! Faceți loc pentru un adevărat *amurrican* viteaz!”. *Zock!,* făcu lansatorul de rachete, ațintit asupra unei neveste de militar. *Zock!* „Asta ca să ne plătim datoria către Părinții Fondatori!” *Zock!* Un colonel rotofei, tremurând și clocotind de indignare, se ivi în câmpul de tragere. *Zock!* „Asta ca să plătim pentru onorabila doamnă ambasador!” *Zock!* „Cu asta plătim ajutorul extern! *Globaloney!” Zock!* Era, intuia el, amorțit, capătul drumului. Un fior îi alergă pe spinare, iar familiarul gust acru, prevestind instalarea neantului, îi țâșni de sub limbă, exact când îi ținti pe un maior ochelarist și pe soția sa, încercând să răpună doi iepuri dintr-o lovitură. „Iată una, spre satisfacția umbrei lui Thomas Jefferson!”, urlă el. Expirând, arma-jucărie murmură un ultim *Zock!* iar el se simți încleștat, în sfârșit, de niște brațe vânjoase, în timp ce ziua se unduia, și se clătina, și se prăbușea în întuneric…

— Păpușelule, mare baftă că n-ai sfârșit în arestul gărzilor, își amintea că-i spusese Mason câteva ore după aceea, în mașină, când se înapoiau, via Sorento. Era o călătorie prin porțiuni de lumină și de întuneric, plină de umbre adânci, mișcătoare, petrecută într-o semi-adormire, populată de vise neclare și năucitoare. Absolut stors, nu-i adresă lui Mason niciun cuvânt, nici

măcar ca să răspundă la remarci punctuale (deși avea grijă să și le înregistreze în memorie, pentru referințe și acțiuni viitoare) ca „Mulțumește proniei că te-am scos eu din încurcătură, sper că vezi cât de dependent de mine ai devenit”.

Cass păstră tăcerea și, atunci când, undeva deasupra localității Positano, își recuperase puterea și limpezimea minții în suficientă măsură ca să deschidă, somnoros, ochii și să-l privească pe Mason, auzindu-l că spune:

— Chiar dacă ești praf acum, păpușelule, nu cred că nu vei înțelege de ce sunt hotărât să pătrund în chiloțeii ei. La ce i-ar servi pe pământ un alcoolic? La urma urmei, cineva trebuie s-o muncească zdravăn pe fata asta.

Cass tăcuse, pândind momentul oportun. Avea să vină odată și ziua lui. Închise la loc ochii și dormi tot drumul până la Amalfi, unde avea întâlnire, la *festa,* cu Poppy.

Numai că – inexplicabil, ciudat, ca să nu spunem impardonabil – Mason chiar îi făcuse figura de data asta: nu-i dăduse, până la urmă, medicamentul. Când Cass ieșise din mașină la Amalfi și făcuse o mișcare pentru a scoate flaconul dintr-o cutie de carton, de pe bancheta din spate, Mason trântise abrupt portiera și îi aruncase o privire rece de unde stătea, la volan, ambalând motorul în serii scurte, asurzitoare.

— Jos mâinile, Buster Brown, îi ordonase scurt, cu venin în voce. Am să păstrez eu medicamentul până îți vii în fire. Caută-mă diseară.

Și îl privise pe Cass cu o expresie în care se amestecau atâtea emoții contradictorii, încât acesta se întrebă dacă nu cumva își pierduse și el mințile.

— Caută-mă diseară, repetă, cu vocea ciudat de sugrumată, poate că facem, cumva, un târg.

— Dar, pentru Dumnezeu, Mason, mi-ai promis… începu Cass.

Însă Cadillacul lui Mason porni brusc și lunecos în după-amiaza înroșită de lumina asfințitului

iminent, dispărând în susul șoselei, spre Sambuco. La ce fel de târg se gândise? Cass nu avea să afle niciodată, dar, stând acolo în după-amiaza aceea, în *piazza* din Amalfi, legănându-se ușor, uluit de comportarea lui Mason și de plecarea lui precipitată, își dădu seama că în acea ultimă privire a lui Mason, compusă în mare parte din ură intensă, existase, în măsură cel puțin egală, și o altă componentă, nu chiar iubire, dar un sentiment grețos de asemănător.

Presupun că nu mai am de ales și va trebui să-l jefuiesc pe banditul ăsta, gândi Cass și intră într-o *drogheria* ca să-și cumpere o sticlă de vin. După ce se termină povestea, renunț la băutură. Mă trezesc și-l lingușesc cât cuprinde.

De fapt, îi era foarte rău. Când se întâlni cu Poppy și copiii la *festa* de pe malul mării, ea îl privi chiorâș, declară că arăta „sinistru" și insistă să plece numaidecât acasă, la Sambuco. El o privi prin praful stârnit de carnaval: avea broboane de sudoare pe frunte și părea cam agitată și, ascultând-o, o găsea extraordinar de drăguță; abia auzea ce-i spunea, dar știa că fiecare vorbă rostită de ea nu exprima decât îngrijorare pentru el. Își dădu seama, trist, că, o perioadă mai îndelungată decât ar fi fost rezonabil din punct de vedere moral sau uman, ea parcă încetase să existe pentru el.

Acum era ceva mai treaz – suficient de treaz, cel puțin, ca să facă inventarul fondurilor comune și să constate că nu le ajung banii pentru autobuz.

— Și ai cumpărat sticla aia de vin?! se văicări Poppy Doamne sfinte! Acum va trebui să mergem cinci mile pe jos!

Indignată, gata să plângă, o luă înainte cu copiii mai mici, iar el și Peggy o urmară la distanță. Urcară, mână în mână, pe faleză, pe șosea, printre livezile de lămâi, în lumina de culoarea levănțicii. O vreme, pășind anevoie, Peggy fu serioasă și tăcută, ba chiar posomorâtă, mestecând zgomotos migdale zaharisite. Pe urmă, întrebă:

— Tați, de ce încerci să te omori? Mami zice că încerci să te omori, de-aia bei atâta și nu dormi. Ea plânge și plânge, tot timpul. De zile întregi. E adevărat ce spune, tati?

Se auzea zgomotul îndepărtat de vâsle lovind apa și de undeva venea o muzică, dulce și neclară, împletită cu dor.

— I-a zis lui Timmy că ai o drăguță. Chiar ai o iubită, tati?

El se opri să aprindă un trabuc, gândind: scumpa mea, draga mea fetiță, dacă ți-aș putea spune ce…

— Știi ceva? continuă Peggy I-a zis lui Timmy că ești un țap bătrân care nu se învață minte. După care iar s-a pus pe plâns. Și a plâns și a plâns.

Cass o luă de mână și urcară așa dealul. Iisuse, își spunea, știe. Pe urmă, dându-și seama cât de prost fusese să creadă că ea nu știuse tot timpul, încetă să-și mai facă griji. Peggy sporovăia despre lux, magie, staruri de cinema. Iar lui îi zbura iarăși gândul la Michele.

Știa că nu va fi ușor să smulgă medicamentul din mâinile lui Mason; dar, dintr-odată, îl cuprinse un spasm de bucurie atât de misterios și de puternic încât parcă era un fior de groază. Când Peggy îl rugă să „inventeze un cântec din filme”, trase o înghițitură din sticlă și izbucni:

„O, și ne-am dus la târgul de vite,
Cu vaci și găini îngrămădite;
Carleton Burns era beat, dar mai bea,
Iar Alice Adair isonu-i ținea..

Nu mult după aceea, în timp ce stătea de vorbă, absolut incoerent, cu un american tânăr, nervos și foarte intempestiv, care reușise cumva să-și facă zob automobilul, bezna și amnezia îl asaltară iar.

10

Așa se explică de ce, mult după sfârșitul nopții, Cass nu-și amintise aproape nimic. Din tot ceea ce se întâmplase între momentul întâlnirii noastre de pe șosea și cel de mult mai târziu, când, relativ treaz de data asta, pornise cu mine în jos, spre vale, memoria sa nu înregistrase nimic, era la fel de intactă ca a unui pacient anesteziat timp de câteva ore. Totuși, existau adesea momente în care – încercând să spargă barajul care ținea închise în el toate aceste amintiri pregnante – avea sentimentul că e pe punctul de a descoperi ceva; faptul, lucrul concret era prezent, ca atunci când un nume te enervează, stându-ți pe limbă, dar refuză să se lase divulgat. Iar acest fapt insesizabil avea o mare importanță pentru Cass. Pentru că, având dovezi despre acest eveniment (nu atât dovezi, cât certitudinea finală, calmă, că Mason o violase realmente pe Francesca), îl consola oarecum ideea că, cel puțin, acționase îndemnat de onorabilul și mobilizatorul motiv al răzbunării. Și, nu mai puțin important, accesul la această unică realitate avea să ducă, știa, la înțelegerea tuturor celorlalte întâmplări din seara aceea, din dimineața de după și din toate zilele următoare. Căci, așa cum îmi dezvăluia pe malul fluviului din Carolina de Sud, moartea Francescăi și asasinarea lui Mason avuseseră efectul de a-i șterge din minte totul, cu excepția unei idei generale despre evenimente, exact așa cum un șoc de obuz sau o altă catastrofă similară provoacă închiderea amnezică a memoriei, într-un mod traumatic, dar și salvator.

Dar Cass nu-și dorea această prelungită stare de grație. Voia *să știe* – cu prețul retrăirii oricâtor suferințe. Așa se explică faptul că – în același mod în care Cass, povestindu-mi despre el, despre Mason și tot restul, îmi facilitase, oarecum, accesul la unghere ale sufletului meu mult timp ignorate –

izbutisem, datorită cunoașterii a cel puțin o parte din cele petrecute în seara respectivă, să-l ajut pe Cass să vadă evenimentele mai limpede și, împreună, să dărâmăm zidurile în spatele cărora erau prizoniere amintirile lui.

Mai mult ca sigur făcuseră autostopul până sus pe munte – el, Poppy și copiii – deoarece, în starea în care se găsea, n-ar fi reușit niciodată să ajungă acasă pe jos, dar partea aceea avea să rămână neelucidată pentru totdeauna, căci Poppy uitase pur și simplu, iar odraslele fuseseră prea mici ca să-și amintească. Apoi, la palat, adormise, căzuse într-un somn de plumb care ar fi trebuit să dureze douăsprezece ore, după cât de istovit era, dar care, în realitate, fusese frământat de vise atât de rele despre primejdii și nevoia acțiunii urgente (pe astea și le amintea: Michele chemându-l, Francesca în lacrimi, o sinistră anticipare a morții, în care sticla cea prețioasă se îndepărta de el, plutind pe apele negre ale unui golf măturat de furtuni) încât se trezise văitându-se cu voce tare, leoarcă de sudoare și, cum se rotea odaia cu el, auzise bufniturile și chicotelile cineaștilor care coborau pe scară, înspre piscină. Afară era întuneric beznă. Era atâta umiditate în aer, că parcă îi lingea epiderma, ca o limbă colosală. Îi răsuna în urechi *Don Giovanni,* frânturi de acorduri de vioară bizar prelungite. Oare când pornise gramofonul? Nu-și amintea, dar era sigur că funcționa de câteva ceasuri bune, schimbând automat discurile, și că distorsiunile nu țineau de muzică, ci de febra care-i perpelea creierul. Dădu muzica mai tare – volumul ei parcă-i insufla încredere în sine, îl încuraja să comită fără întârziere furtul absolut necesar – și apoi, clătinându-se pe picioare și izbindu-se de toate blestematele de obiecte îngrămădite în camera întunecată, reușise să-și clătească fața cu apa din lighean, ceea ce nu-l dezmeticise, dar îi atenuase puțin durerea de cap, răcorindu-i pe moment

fruntea pulsândă și fața. O auzise pe Poppy vorbind încet cu Peggy în dormitorul celălalt; ceilalți copii dormeau buștean. În acel moment – își amintea – uitase de Francesca, uitase de amenințarea voalată a lui Mason din mașină, împotriva ei, nu se gândea la posibilitatea ca el să-și ducă la îndeplinire amenințarea chiar în noaptea aceea; toate realitățile astea fuseseră împinse undeva, în fundul minții sale, lăsând loc liber unui singur gând copleșitor, devenit un soi de obsesie paranoică ori o dorință furioasă de a fugi: *Trebuie să-i duc tabletele lui Michele*, *pur și simplu trebuie.* Întrerupsese tratamentul de o zi și jumătate, iar intuiția (dovedită ulterior a fi fost corectă) îi spunea că un interval prea lung între încetarea acțiunii unei doze și administrarea următoarei va permite bolii să-și reia atacurile furioase, poate terminale, asupra unui organism deja cumplit de slăbit, aproape distrus. Iar el gândea: Ei bine, cel puțin nu va mai trebui să refrigerez chestiile astea. Cel puțin, după ce pornesc lucrurile, voi putea dormi și eu.

Așa că lipăise pe scările întunecate, ieșise în curte și de acolo urcase în balconul lui Mason. Își amintea că, la vremea aceea nu-l interesa în ce chip avea să obțină medicamentul. Nu anticipase nici posibilitatea ca Mason să refuze să-i dea flaconul, nici, dacă acest lucru avea să se întâmple, nu se gândise cum să procedeze ca să iasă victorios din lupta cu el. Știa doar că, dat fiind legământul lor, flaconul îi aparținea de drept și intenționa să pună mâna pe el. Era aproape sigur că știa unde se găsea sticluța – în baia de la etaj, unde Mason păstrase o vreme streptomicina, cu restul medicamentelor – și nici nu-i trecuse prin cap că l-ar putea împiedica ceva s-o ia; fixitatea obsesiei bahice îi guverna, în momentul acela, fiecare acțiune, fiecare impuls. Așa că, mai târziu cu câteva minute, fusese și mai dezolat, se simțise și mai neputincios, văzându-se iar în dormitorul

său întunecat, cu mâinile goale. Urcase până la etaj, coborâse, dar miraculosul medicament tot la Mason în baie rămăsese. Din ce cauză? Nu putea spune. Era doar vag conștient de faptul că intrase în apartamentul lui Mason cu pieptul bombat de încredere în sine și forță, numai ca să găsească un *salone* pustiu, cu excepția blajinului regizor, Cripps, și a tânărului american palid, întâlnit pe drum cu câteva ore mai înainte. Apoi, ca de obicei, surveniseră niște lucruri oribile, umilitoare, descalificante. Izbutise să cadă – oare peste pian? Acum, în creierul său, vibra o coardă în De major, iar coastele îl dureau amarnic. Se mai auzea și acum bâiguind ceva – deși habar nu avea ce anume –, iar eșecul, neputința de a rezolva situația îl înfuriase în așa măsură, că se aplecase peste pervazul ferestrei și începuse să urle dement în noapte.

— Ce s-a întâmplat*?* Își amintea că strigase Poppy cu răsuflarea tăiată, ochii roșii, dând fuga spre el în cămașă de noapte. Cineaștii vor crede că ești sărit de pe fix! O, Cass! Ce-i cu tine? Ai devenit un *maniaci* Taci din gură! Te-ai țăcănit de tot! Ne scoți și pe noi toți din minți!

Dar Poppy se refugiase jos în hol, de frica răbufnirii lui mânioase:

— Dracu’ să te ia, Poppy crezi că nu știu… toți nebunii… dar mai ales afurisiții de irlandezi… și mai cine… când Hitler a dat ortul popii, a fost singura țară în afară de Japonia care a trimis condoleanțe… și cine, mă rog?… Republica Irlanda, ori Erah, ori cum mama dracului se pronunță.

Apoi se pomenise din nou în celula neluminată a camerei, tremurând, înfrigurat, cu capul în palme, în timp ce asculta muzică muntenească veche, pierdută, total nesentimentală…

— Au făcut-o numai din ură față de englezi, o auzise pe Poppy răspunzându-i de departe și-și forțase creierul să născocească o nouă stratagemă.

Apoi își dăduse seama că ațipise din nou, moțăind pe patul împuțit, doar ca să se trezească după o jumătate de oră, în lumina puternică și aspră, cu inima bătându-i sălbatic. Se ridicase în picioare, clătinându-se, și urcase la etaj. Așteptase o vreme, legănându-se în livingul întunecat și greu mirositor, apăsându-și cu palma fruntea transpirată, ascultând sporovăială de la marginea piscinei. Afară burnița. Văzu picături de ploaie alunecând uleios pe sticla geamurilor, siluetele din jurul bazinului ridicându-se în picioare, împrăștiindu-se, pornind în șir indian înapoi, prin grădină, și sus, la palat. Luminile din jurul piscinei se stinseseră una după alta. Rămăsese acolo, în întunericul gros ca smoala, ascultând vocile tot mai apropiate ale cineaștilor, străduindu-se, înnebunit, să-și pună mintea la treabă ca să descopere o modalitate de a se strecura în locuința lui Mason și de a ieși cu medicamentul, fără a fi prins asupra faptului. Brusc, cu enervantă întârziere, îi venise în minte o cale – *calea.* De ce se iveau soluțiile atât de târziu, de ce se iteau atât de timid, după întârzieri periculos de lungi? Scara din dos era răspunsul evident. Pe scara din dos, neluminată (aceeași scară de serviciu pe care de atâtea ori cărase, opintindu-se și împingând cu umerii, lăzile de provizii ale lui Mason), putea intra rapid în partea din dos a locuinței lui Mason, ca să se furișeze prin antreu, pe lângă bucătărie, până în baie, să șterpelească sticluța și să scape nevăzut, dacă nu avea ghinionul să se întâlnească întâmplător cu cineva. Mason și echipa de filmare fiind în *salone,* rămânea doar posibilitatea să-i răsară în cale bătrânul Giorgio sau una dintre ajutoarele bucătăresei, iar ac de cojocul lor se găsea ușor. Medicamentul, nu se îndoia, era ca și în buzunarul său. Își strânse centura. Ceva îi suna în urechi și simți un vertij groaznic, care-l făcu să se clatine periculos și să se propulseze de-a curmezișul camerei întunecate, puternic înclinat pe

dreapta, cu un fel de târșâit lateral neregulat, ca un om care nu-și lasă greutatea pe piciorul șchiop. Se lovi cu capul de rama șevaletului și încă mai suduia abia audibil când, finalmente, cu un efort deosebit, reperă ușa și o dădu în lături. Rămase o clipă în prag, recăpătându-și echilibrul și adaptându-și pupilele la lumină. Multă vreme nu auzi nimic, în afară de fâlfâitul din aripi și râcâitul unei păsări care voia neapărat să iasă din curte printr-un oberlicht. Își ridică încet privirea, încercând să localizeze pasărea, când ușa de la intrarea în curte se deschise larg și din stradă intră brusc Francesca – desculță, cu părul ciufulit, ținându-și cu mâna corsajul sfâșiat, în vreme ce înainta grăbită spre el, pe dușumeaua de gresie, suspinând ca și cum inima îi stătea să-i plesnească. Cumva, știu ce se întâmplase înainte de a-i relata ea. Aha, a făcut-o, își zise, nemernicul a făcut exact ceea ce spunea că va face.

În livingul întunecat, strângând-o la piept, mângâind-o pe păr în timp ce fetei îi curgeau pe obraji lacrimi fierbinți, ascultă fără un cuvânt relatarea despre mârșăvia lui Mason.

— *Porco,* suspina fata, e dracul gol! O, Cass, o să mă omor!

El o bătu ușor, blând, pe braț.

— Eram gata să plec acasă. Ca să mă întâlnesc dimineață, cum ai zis, cu tine. Lumea ieșise la bazin. Eu eram în cămară. Pusesem în sacoșă câte ceva pentru Papa. Ouă, roșii, o cutie de carton cu lapte american, nu mai mult. El a intrat în cămară și a aprins lumina. Îmi desfăcusem nasturele de sus al rochiei, înțelegi – ca să mă schimb iar el… el mă spiona. Adică stătea acolo și se uita la mine. Am vrut să mă întorc, să mă acopăr, dar, până să schițez o mișcare, s-a repezit la mine și m-a înșfăcat de braț. Am încercat să-l opresc, să-l oblig să-mi dea drumul. Am strigat, dar el mi-a răsucit brațul și m-a durut. Pe urmă m-a întrebat: „Ce ai în sacoșă?”. Pe englezește, dar am înțeles, în mare. I-

am răspuns: „Nimic”. Atunci, foarte furios, a zis altceva în englezește, ceva ce n-am mai înțeles. Era teribil de furios, roșu la față, și repeta întruna cuvintele alea furioase, pe englezește, cuvinte pe care nu le înțelegeam. Îmi răsucea necontenit brațul și în cele din urmă a zis: *„Dove* cerceii?”. Asta am înțeles. I-am spus că nu știu unde sunt cerceii, că nu știu despre ce vorbește. Atunci a mai rostit ceva pe englezește, foarte, foarte supărat, a pronunțat de câteva ori cuvântul *hoție,* pe care l-am înțeles. Am izbucnit în plâns și i-am zis că nu sunt o *ladra* și nu furasem de la el nimic în afară de ouă, roșii și lapte. Care erau pentru Papa. Am vrut să-i dau înapoi sacoșa, dar a început să strige, apoi, dintr-odată, s-a liniștit și m-a privit ciudat – uite, cam așa. Apoi, cu mâna cealaltă, m-a mângâiat – uite, aici. Am dat să plec de lângă el, dar mi-a sucit brațul și, vai, Cass, ce tare m-a durut! Am încercat să strig; te-am strigat pe tine – Cass! Cass! dar tărăboiul era prea mare, muzica din *salone,* mașinile din bucătărie. Pe urmă a făcut ceva iute și crud. Continuând să-mi sucească brațul, m-a împins pe coridorul din spate. M-a dus la el în dormitor, m-a trântit pe patul lui mare și a încuiat ușa. Am încercat să mă ridic, dar m-a împins la loc și mi-a rupt rochia. Apoi mi-a zis pe englezește, „Asta le facem noi hoților”, și am înțeles. Pe urmă s-a urcat peste mine pe pat. L-am zgâriat! L-am zgâriat pe față! Dar el – o, Cass, trebuie să mă omor!

După aceea, în timp ce ea era întinsă pe pat, buimacă și îndurerată, Mason cel meticulos (luându-și precauția de a ascunde cheia de la ușă în buzunarul halatului de casă) făcuse un duș și se pieptănase, se întorsese îmbrăcat în mătase, cu plasturi Band-Aid pe gropițele săpate în obraji de unghiile ei. Acum părea penitent, zicea Francesca, și încerca să împace lucrurile, în timp ce ea plângea pe pat. O vreme a regretat și a tot murmurat scuze. Nu înțelesese aproape nimic din

ce zicea, deși îi înșirase cuvinte ce păreau că se referă la recompense și retribuții: printre vorbele pronunțate de el se numărau „dolari” și *„molto lire”,* dar și *„dinero”,* cuvânt spaniol pe care-l mai auzise. Dar remușcările lui, atât de sincere, atât de oneste, scădeau pe măsură ce se scurgeau minutele și se preschimbaseră în poftă libidinoasă; dezbrăcându-se de halat, încercase din nou să o posede. De data asta, însă, Francesca acționase prea rapid ca el să poată răspunde; un truc universal, învățat cu mult timp în urmă de la una dintre bârfitoarele satului, îi fusese de mare folos: se sprijinise pe coate când el, gol, se urca pe ea și, ridicând iute piciorul îndoit, îl lovise puternic cu genunchiul în locul care lui îi adusese atâta plăcere, iar ei o durere nespusă. În timp ce-i povestea această secvență lui Cass, în ciuda durerii, în glas i se strecurase o notă de răzbunătoare satisfacție. „Sper că i le-am spart pe amândouă”, șoptise ea cu ură și Cass, chiar și în stupoarea sa alcoolică, fusese cât pe-aci să izbucnească în hohote grotești de râs. În consecință, în timp ce Mason se zvârcolea pe pat, Francesca îi pescuise cheia din buzunar.

— Am descuiat ușa și am fugit afară, gemu ea. Dar el s-a sculat și a fugit după mine, strigând. O, Cass, era absolut nebun! Am înțeles și ce spunea. Spunea că o să mă omoare. Apus mâna pe o scrumieră și am crezut că o să mă lovească în cap cu ea. „Te omor!”, striga. Dar am fugit afară și pe scări în jos. Pe urmă am fugit pe stradă. Cred că l-am lovit tare, Cass, fiindcă n-a putut să se țină de mine. Dar – oh, Madonna! Ce mă fac acum? Cass, ce mă fac?

Asta a fost povestea ei, care era, știa (Întorcându-se să-i vadă în lumină fața brăzdată de lacrimi și ochii dilatați de șoc), atât de apropiată de adevărul frust și crud pe cât îi permitea modestia ei să fie. O ținu în brațe multă vreme, cu sufletul îndurerat de dragoste, o dragoste dependentă,

bizar, de nefericirea ei, atât de intensă și de dulce încât era aproape insuportabilă. Ea suspină câteva minute fără oprire, de parcă i s-ar fi cuibărit la sân toată nedreptatea, durerea și cruzimea din lume. Jos, acordurile lui Mozart bubuiau neîntrerupt. În sfârșit, Cass o așeză pe canapea, unde rămase ghemuită, cu picioarele îndepărtate, plângând isteric. O calmă încet și tandru și într-un târziu fata se liniști, dând impresia că adormise. În mână cu o sticlă de brandy pe jumătate plină, Cass se duse la fereastră și privi afară în noaptea cenușie. Acesta e momentul, își spuse el, acum va trebui să-l înfrunt pe gunoiul ăla de om. Acum, nu mai pot amâna. Dar, gândind astfel, se răsuci și o văzu pe Francesca întinsă pe canapea și știu, cu toată supărarea, că șansa lui Michele se micșora cu fiecare ticăit de ceasornic și că, încă o dată, trebuia să amâne răzbunarea. Trebuie să pun mâna pe streptomicină, își spuse, trebuie să-l pun pe picioare pe Michele. Mason nu are decât să aștepte; așteptarea va face răzbunarea mai dulce. Dar îi veni ideea că ar fi putut, cel puțin, să-l sperie pe Mason; i se părea absolut necesar să-l facă pe Mason să înțeleagă că el, Cass, era la curent cu cele petrecute și, dintr-un motiv sau altul, singurul mod de acțiune onorabil – un fel de rămășiță din codul dueliștilor – era să-și pregătească adversarul pentru confruntarea ce avea să vină. Un moment, avu senzația că va vomita. Spasmul dispăru. Se așeză la masa încărcată și, cu un toc, mâzgăli următoarele cuvinte: *Ai dat de dracu'. Am să te transform în hrană pentru vulturi.* Scriind, abia capabil să împingă tocul cu degetele nesigure, nestăpânite, știa că durerea de care îi crăpa capul nu era de data asta consecința băuturii, ori a epuizării, ci a unei furii cum nu și-ar fi imaginat că poate exista în sufletul unui om.

Dădu pe gât brandy-ul din sticlă, până la fund. După câteva minute, Francesca se mișcă și slobozi un mic țipăt; se repezi la ea și o ajută să se ridice.

Îi înmânã bilețelul, ca să i-l dea la ieșirea din palat lui Georgio, pentru Mason. Surprinzător, era destul de lucid ca să-i ceară cheia de la dormitorul lui Mason. După care îi spuse să plece acasă, în vale, unde va veni s-o vadă mai târziu.

— *Va',* zise. Du-te. Străduiește-te să nu mai plângi.

Merseră împreună la ușă, unde o strânse la piept și-i apăsă pe buze un sărut lung și disperat. Fata plecă. Mult după aceea i se păruse ciudat că, la despărțire, îi spusese *„addio*", ceea ce însemna nu „la revedere", ci „rămas-bun pentru vecie". Probabil, raționa el, nu era decât o modalitate tristă, inconștientă, de a exprima sentimentul pierderii irecuperabile, irevocabile, a acelei părți din ea pe care Mason și-o însușise în locul lui. Asta pentru că nu avea cum să știe – nu mai mult decât el însuși – că după ce străbătuse, lipăind, curtea și se pierduse în noapte, ei doi nu aveau să se mai vadă niciodată.

— Nu, îmi povestea Cass. N-am făcut niciodată sex cu Francesca. Dumnezeu mi-e martor că mi-am dorit. Știu că și ea și-ar fi dorit. Până la urmă, am fi făcut-o. Dar nu m-am culcat cu ea niciodată. Nu știu ce reținere am avut. Nu că mi-aș fi încălcat jurământul nupțial – nimic de felul acesta. Eram prea dus ca să-mi bat capul cu așa ceva. Nu, altceva trebuie să fi fost, dar mi-e imposibil să spun ce. Poate tinerețea ei prea fragedă… Nu, nici asta, de fapt. Poate că de vină a fost frumusețea ei – gingășia și strălucirea ei, din cauza cărora tânjeam s-o ador și atât, să stau în lumina ei, astfel că setea de a o cunoaște, de a o poseda, de a o iubi total, fără rezerve, devenise un fel de vis diurn, tot mai smintit și mai splendid din cauza așteptării. Parcă aș fi știut că, dacă am suficientă răbdare, se va întâmpla de la sine și ne va fi amândurora de o mie de ori mai prețioasă, datorită orelor și zilelor de necontenită visare. Ai putea crede că și ideea noastră de puritate și castitate ne influențase, dar

nu, nici vorbă de așa ceva. Nu, găseam în ea un fel de bucurie – nu doar plăcere –, o bucurie pe care aveam sentimentul că o căutasem toată viața și care, singură, îmi ajungea ca să nu-mi pierd mințile. Bucurie, pricepi tu – un soi de seninătate și tihnă, cum nici nu știusem că există. De câteva ori, acolo, am fost pe punctul de a mă lăsa de băut. Bănuiesc că-mi era cu adevărat foarte dragă, dar atât. O iubeam. O iubeam ca un nebun, iată ce simplu era – începutul și afurisitul de sfârșit al problemei.

— Și – ei, da, până la urmă mi-a pozat. Goală, adică. Spuneam, dacă-ți mai amintești, că la început sperasem s-o cuceresc prin stratagema asta. Dacă stau să mă gândesc, mi se pare ciudat că, în ceea ce privește pictura, unicele lucrări realizate de mine acolo, la Sambuco, sunt tabloul porno comandat de Mason și schițele cu Francesca, pe care le mai am. Ai zice că e o combinație în care se întâlnesc extremele: sacrul și profanul. Oricum, aveam acolo jos, în vale, un locșor unde o duceam și o rugam să-mi pozeze – un luminiș încântător, izolat, cu sălcii, străbătut de un pârâiaș cu maluri ierboase. Acolo o desenam, iar ea nu-și dădea deloc importanță. Ședeam așa amândoi, toată după-amiaza, iar eu făceam crochiuri. Ea sporovăia despre una sau alta și culegea câte o floare – îmi era foarte greu s-o determin să stea nemișcată –, dar până la urmă se așeza și-mi surâdea, iar apoi privea marea, grav, și nu schimbam nicio vorbă, stăteam doar acolo, pozând, schițând, ascultând apa cum curge peste pietre, greierii din iarbă și tălăngile vitelor de pe versanți. Ea se va fi dezbrăcat și-și va fi lăsat părul liber – fantastic păr avea, îi cădea până la talie. Așadar, ședeam ca vrăjiți, ca și cum, pentru moment, toată sminteala mea ar fi fost dusă de ape, lăsându-mă curat și toată nefericirea și truda ei, teama ei pentru Michele ar fi dispărut, și iată-ne în strălucirea pură a soarelui, neatinși de nimic,

decât de pacea asta temporară, fabulos de bogată. De la o vreme, o cuprindea din nou neastâmpărul, începea să vorbească, să mă tachineze cu una, cu alta, iar atunci închideam atelierul, plecam îmbrățișați, tremurând de dorință. E clar că ar fi trebuit s-o facem. Dar… (Se întrerupse.) Dar, oricum, nu voi uita niciodată luminișul ăla, stâncile, tălăngile răsunând pe munte, sălciile și ea în centrul a toate acestea, chicotind, învelită în păr ca într-un nor rebel…

— Înțelegi, atunci, noaptea, la palat, după plecarea ei, aveam senzația că în interiorul trupului îmi explodase un calup de dinamită și mă sfâșiase în bucăți. Gândul că Mason mersese până la capăt, că o posedase, fără glumă, că își transpusese în faptă amenințarea pe care o crezusem doar manifestarea fanfaronadei lui sexuale, mă cutremurase din cap până-n picioare. Nu eram doar oripilat de ceea ce-i făcuse Francescăi, deși acest lucru mă șocase cel mai mult. Era și faptul că nu-l crezusem capabil de așa ceva. Adică îmi coborâsem, ca prostul, garda. Vezi, după ce petrecusem atâta timp în preajma lui, după ce mă expusesem zi de zi influenței unui om căruia sexul îi umplea mintea, ca o tumoare, trăsesem în final concluzia că lui nici nu i se mai scula. Pe cuvânt. Nu mai putea s-o ridice și cu asta, basta. Nici nu mi se părea că descoperisem un secret. Nu da niciodată crezare unuia care *preamărește* ceva. Ia un bărbat obsedat de sex, care exaltă coapsele enorme, copulațiile mistice și orgasmele senzaționale, combină asta, ca la Mason, cu un interes suspect pentru distracții tip poze porno, și vei obține un mascul care, fără îndoială, întâmpină greutăți în a servi corect o femelă. S-ar simți mult mai în largul său dacă și-ar da drumul și ar recunoaște că preferă marinarii. Iar când un bărbat ca ăsta nu produce urmași – vezi Mason – cu atât mai mult dă de bănuit; conform statisticilor, tipii care se grozăvesc că au futut atâtea femei nu se

poate să n-o scrântească din când în când. Nu e prea mare diferența dintre categoria asta de bărbat și o fecioară izmenită: ambii consideră că un futai sănătos e un cataclism de magnitudinea Zilei de Apoi.

— Ei bine, îl cam plasasem pe Mason în categoria asta. De pildă, reține un incident cu Rosemarie. Pe ea n-am ajuns s-o cunosc prea bine. Mereu stătea la soare sus, pe acoperiș, sau se fâțâia, ursuză, prin palat, plescăind cu sandalele, cu nasul în *The New Yorker* sau *Time Magazine.* Doamne, parcă o aud: „Oh, Chifluță, am citit un *fascinant* profil al bătrânului Ding Dong, regele daliilor!" Sau: „Chifluță, în *Time Magazine* găsești cel mai *devastator* atac la adresa comuniștilor italieni! Unul care te face cu adevărat să vezi cât de *incredibil* de malefici sunt." De fapt, era o fată cumsecade, dar cam mărginită, am putea spune. Dar să trec la subiect. Cum ziceam, n-am cunoscut-o bine, dar într-o seară m-a rugat să-i repar cada – am întâlnit-o pe scări. Se tratase cu multe *martini* – îi mirosea gura a ienupăr – și bănuiesc că mă oprisem să-i dau bineț ori cam așa ceva; până să mă dezmeticesc, pe scara aia întunecată, mi se aruncase în brațe și se lipise de mine ca o oală de clei. O odaliscă de-a lui Ingres, mare, tremurând ca o piftie, înaltă de vreo doi metri, numai pelvis și libido. M-ar fi putut îndoi ca pe un covrig. Apoi, tot atât de brusc, s-a tras înapoi. Plângea – cearta obișnuită cu Mason, presupun – și, după ce a bălmăjit că-i pare foarte rău, a coborât în grădină. Eu întinsesem ambele labe, dar nu mai apucam decât aer. Tu știi că pe atunci nu eram deloc irezistibil. O fată ca Rosemarie, dacă nu era teribil de excitată, nu s-ar fi dat la un ochelarist degenerat ca mine, care mai și locuia la subsol.

— Deci Mason, nefericitul de el, nu poate vorbi ca să se apere. Dacă l-ai scoate din mormânt, poate ți-ar spune de ce a făcut ce a făcut în seara aia. M-

am gândit mult, am întors fapta pe față și pe dos, dar nu-i găsesc niciun sens. De multe ori mi-am spus că în mod sigur era legată de ce am încercat să-ți sugerez adineaori – de acest… *neajuns* pe care bănuiam că-l are, acest *cusur,* neîndoielnic cel mai usturător defect de care suferă un bărbat, această furibundă, constantă poftă niciodată satisfăcută, o foame fără șansa săturării, care face ca omul să fie cuprins de febră, zguduit de chinuri, până când găsește o supapă în violență. Poate că unicul mod în care Mason obținea satisfacție cu o femeie era prin violență. Cine știe?

— Sexul era enorm de important pentru Mason – mai mult decât pentru orice alt cunoscut de-al meu. Să luăm, bunăoară, colecția sa de pornografie. Mereu vorbea despre noua atitudine față de morală – așa o numea – și despre treaba asta, sexul ca ultima frontieră. Am discutat pe larg subiectul; era cam în perioada în care mă convinsese în sfârșit să pictez tabloul râvnit de el. Dorea

— Îl citez – ca toate artele să-și asume o senzualitate explicită. Susținea că pornografia e o forță eliberatoare – *épater le bourgeois* și tot rahatul ăla –, deși Mason, în adâncul sufletului, era cel mai conformist burghez de pe planetă. În orice caz, am încercat să-i spun

— Firește, fără să-l supăr și să-mi periclitez sursa de băutură – că totul era o măgărie. Normal, ziceam, pornografia excită glandele

— Ăsta e rolul ei. E fantezia transpusă în forme reale. Și eu fantazam uneori așa, până mă podidea transpirația. Nici măcar un misionar baptist nu e scutit de vise erotice – sau de ceva asemănător

— Și mint cei care susțin că nu le au. De aici prevalența pornografiei; ea satisface o nevoie reală – altminteri, n-ar exista. Nu comiți un păcat mortal dacă îți ațâți poftele din când în când. Dar l-am întrebat pe Mason de ce fusese pornografia blamată și evitată de toate culturile, din vremuri

imemoriale, dacă lucrurile astea erau adevărate. De ce? De fapt, nu era câtuși de puțin o chestiune de morală. Un album porno nu te poate corupe, niciun tablou deocheat. Cel ce vrea să se lase corupt, corupt va fi, chiar dacă-și scrie personal cartea porno sau își pictează cu mânuța lui tabloul. Dar atunci, de ce au existat mereu reguli care să o interzică? Explicația e foarte simplă. Mai întâi, ca sexul să rămână misterul seducător și fertil care este. Apoi, ca să devină amuzant, întrucât fotografii, majoritatea, îl abordează prea solemn. Dar mai ales – mai ales –, ca să împiedice sexul să devină ceva banal, demonetizat, altfel spus, o blestemată de *plictiseală* neomenoasă și catastrofală.

— Ei bine, Mason se prefăcea că rumegă ideile astea, dar era clar că mă socotea un naiv incurabil. Dacă nu cumva un țărănoi și un mocofan provincial desăvârșit, cu o inimă rece, de cioclu. Dar astea sunt amănunte neimportante. Mintea lui era sufocată de sex și cred că putem afirma că asta, mai mult decât orice, l-a dus la pieire. A sărit peste cal. A încercat violul și i-a reușit.

— Dar de ce, în acest caz, l-a înfăptuit chiar atunci, în seara aceea, în locul acela? Nu-l putem considera lipsit de resurse. La Napoli existau bordeie specializate în perversiuni ca a lui, dacă de o perversiune e vorba, și cu câteva mii de lire își putea cumpăra un viol frumos, autentic, complet, cu pulpe strânse, refractare, cu brațe care se zbat frenetic și cu țipete napolitane, terminând fără nicio zgârietură, dacă asta îi era voia. Dar nu, avea altceva în cap, știu eu. Așa că, în seara respectivă, dacă trecem peste afacerea cu cerceii și mânia stârnită în el de presupusa hoție a Francescăi – de fapt, un străveziu paravan pentru ceva mult mai profund – și punem pe moment la o parte teoria despre impotența lui – care nu explică decât parțial incidentul –, ajungem la unicul răspuns logic: în mintea lui, *pe mine* mă viola. Nu, pe cuvânt că nu

vreau să crezi că aș transfera asupra mea o parte din degradanta suferință finală, îndurată numai de Francesca. Vreau să spun că el a înțeles, fără îndoială, ce se întâmpla. Sunt sigur că a văzut cum se potriveau lucrurile. Pentru că îi îngăduisem să mă posede mai mult timp decât îmi place să cred – la început din lipsă de demnitate, mai apoi din lăcomie de whisky și din faliment spiritual, iar la sfârșit din pură necesitate. Paradoxul fiind că această condiție de sclav al lui Mason, pe care a trebuit s-o prelungesc, ca să-l salvez pe Michele, m-a eliberat, dându-mi posibilitatea să accesez acea conștiință a abandonului de sine după care tânjisem ca un muribund, acea stare în care, a depinde de un om de teapa lui Mason, era ceva nemaiauzit, o imposibilitate. Neîndoielnic, Mason a înțeles și el asta, și nu doar fragmentar. Ba cred că a priceput mult mai bine decât mine. Știa că avusese la cheremul său, o vreme, victima perfectă: o persoană care se lăsa stăpânită complet, care îi lipăia mâncarea și băutura, atât de aproape de descompunerea personalității sale, că se mândrea cu faptul că aparține altuia. Dar simțise, totodată, că în victima asta se petrecuse o schimbare, că ea descoperise ceva – o focalizare, o anumită putere, o realitate – și astfel, situația devenea periculoasă pentru unul care dorea să țină cu dinții de proprietatea lui; deși tot un netrebnic eram, mă străduiam oră de oră să-l înzdrăvenesc pe Michele, asudam și mă trudeam zi de zi să-mi recapăt luciditatea, preluând această povară pe care numai Dumnezeu știe de ce o acceptasem – doar că a o evita ar fi însemnat să mor –, și mă apropiam de condiția omului liber, ceea ce Mason știa, chiar dacă eu nu conștientizam. El nu putea suporta acest lucru.

— Așa că în seara cu pricina mi-a jucat un renghi. Deși era un ticălos, nu cred că intenționase, în mod conștient, să-i facă rău lui Michele, nepredându-mi pilulele. Dar fără îndoială că le-a

păstrat asupra lui, așteptând momentul când îmi voi recăpăta uzul rațiunii, cum zicea, adică acel moment când, prin vreun gest de fidelitate, vreun târg ieftin, prin cine știe ce umilință, aveam să repudiez nou-cucerita mea independență, să renunț la intențiile exprimate de mine de a pleca din Sambuco și de a-l lăsa fără cățelușul favorit – reînmânându-i astfel hățurile de conducător. Bănuiesc, deci, că atunci și numai atunci ar fi fost de acord să-mi dea pilulele.

— Dar nu se reducea totul la medicamente. Mai era și Francesca; violând-o, ne maculase pe amândoi. În noaptea aceea am simțit că Mason comisese un atac murdar, imund, asupra vieții înseși. Calculase perfect momentul. Exact atunci când, datorită Francescăi, trăsesem concluzia că viața are, totuși, o urmă de sens, el a smuls din ea semnificația, bucățică de bucățică. Cine poate spune ce l-a îndemnat? Faptul că-l înnebuneau frumusețea și inocența fetei? Faptul că o știa a mea? Faptul că robul lui decăzut, îmbibat în alcool, se zbătea să-i scape din mână, să fugă de autoritatea lui? Faptul că ea, luptând cu disperare, înnebunită, strigase „Cass! Cass!”, pe când dacă ar fi tăcut și n-ar fi strigat numele acela, devenit anatemă pentru urechile lui, ar fi lăsat-o să plece neatinsă?

— Nu se poate ști de ce a făcut-o, dar a făcut-o, și până la urmă i-am crăpat capul blestemat.

Plecând fruntea, Cass conteni din vorbit și rămase mut multă vreme. Când reluă, într-un târziu, zise pe un ton blând și calm:

— Presupun că a sosit momentul să-ți povestesc cum l-am omorât și așa mai departe. Ei bine, cred că știi la fel de multe ca și mine despre ce s-a mai întâmplat atunci, seara. Cât despre numărul de circ pe care m-a silit să-l joc la etaj – ăsta continuă să fie un vid în memoria mea, ceea ce, poate, e spre binele meu. Parcă totuși am vaga impresie că mai trecusem prin așa ceva cu câteva seri înainte. Că

mai făcusem pe măscăriciul, că jucam, beat, orbește, orice rol născocea pentru mine Mason. Cu Mason mânuind biciul, îndrumându-mă pas cu pas, și cu nătărăii din echipa de filmare hohotind – trogloditul de Burns, actrițele alea cu fețe inexpresive și regizorul, Cripps, care îmi sărise în ajutor o dată; ăsta părea un om de treabă, din câte îmi amintesc. Dar de ambele dăți fusesem aproape să intru în comă alcoolică. Cât despre noaptea aceea… Mai târziu îmi amintesc că m-am dus sus, pe scările din dos, și am furat medicamentele din baia lui Mason. Și – ah, da, am uitat să-ți spun – ieșind, am înșfăcat și tabloul pictat pentru el. Am pătruns în odaia unde știam că-și ține tezaurul de artă pornografică, am găsit tabloul și, coborând, l-am sfâșiat cu mâinile goale, cu ramă cu tot, și l-am îndesat într-un tomberon de pe stradă. A fost ceea ce, privind retrospectiv, ai putea numi prima lovitură administrată Casei Flagg. A urmat, firește, drumul cu tine în vale, ca să-l vedem pe Michele. Și întoarcerea acasă din zorii zilei, treaz acum, dar atât de epuizat, încât nervii mă înțepau, ca în pragul unui leșin sau al unei crize; după aceea – după ce te-am pus în pat – urcarea la etaj, unde am umblat nervos încolo și încoace, luptându-mă cu somnul, alungând somnul, consumat chiar și în letargia mea mortală de o furie care știam că nu mi-ar fi îngăduit să dorm, care știam că nu mi-ar fi dat pace ori măcar un răgaz până nu-l înfruntam pe Mason și nu tăiam din el livra de carne cuvenită[75]. Asta era *tot* ce doream – te rog să mă înțelegi – și nu era mult, nu mi se părea mult; nimic nu putea îndrepta răul făcut de el, nimic n-o despăgubea pe Francesca pentru pierderea suferită; dar, împingând lucrurile până la limita a ceea ce știam că înseamnă toleranță și răbdare, de dragul bărbăției mele (ce mai rămăsese din ea), de dragul onoarei pe care o mai respectam, știam că trebuia să capăt o indicație – ceva, un indiciu, o urmă, un semn – chiar dacă nu era decât o mână mânjită cu

sângele lui, un pumn rănit și învinețit pe care îl repezisem în mutra aia incomparabilă, ferchezuită, arogantă.

— Și, vezi tu, asta a fost tot. Tot. Nu mă gândeam la mai mult. Dacă mi-ai fi spus chiar atunci, chiar în toiul crizei mele de isterie, când plănuiam răzbunarea făcând spume la gură, că voi fi capabil să-l ucid – că în următoarea oră aveam să-l omor la propriu – ți-aș fi răspuns că-mi supraestimezi ura și mânia. Îl uram, bineînțeles, furia din mine era ca un dulău mare, clănțănind din fălci, dar nu, crima nu-mi stătea în fire. Doar după un scurt interval, când am primit știrea ce mi-a înghețat sângele în vine – abia atunci am înțeles perfect că, de fapt, e cel mai ușor lucru din lume să vrei să ucizi un om și apoi chiar să-l trimiți pe lumea cealaltă, fără scrupule, fără ezitare sau întârziere…

Cass tăcu iar, apoi continuă:

— Dar să ucizi un om, chiar din ură, din sete de răzbunare, e ca și cum ți s-ar amputa ceva. Chiar dacă respectivul ți-a făcut cea mai împuțită nedreptate din lume, în momentul în care i-ai luat zilele ai pierdut, pentru totdeauna, o parte din tine. Căci existase omul cutare-și-cutare. Existase un porc, un diavol, un ticălos infam. Dar ce-l făcea să acționeze? Ce-l îndemnase să comită faptele săvârșite? Ce istorie avusese? Ce se petrecuse în mintea lui? Ce s-ar fi ales de el, dacă i s-ar fi îngăduit să trăiască? Ar fi rămas un bou, un degenerat, până la capăt? Sau s-ar fi făcut mai bun? Poate ți-ar fi destăinuit niște secrete. Nu mai ai cum să afli. Ai jucat rolul lui Dumnezeu, l-ai judecat și condamnat. Prin condamnarea și executarea lui, toate răspunsurile la aceste întrebări trec în uitare, odată cu el. Rămâi numai tu, frustrat de orice cunoaștere și îndurerat, de parcă ți s-ar fi amputat un mădular. Iar de durere nu scapi toată viața… în timpul petrecut cu Mason avusesem sentimentul că nu-l cunoșteam, că nicidecum nu

știam de unde să-l iau. Era ca un frumos pește argintiu într-un helești nemișcat; încearcă să-l prinzi și dispare, lăsându-te numai cu un pumn de apă. Dar poate că tocmai ăsta era esențialul în ceea ce-l privea, înțelegi? Era ca argintul viu. Ca fumul. Ca vântul. Parcă nici n-ar fi fost om, ci o creatură dintr-o rasă străină travestită în om, dar imperfect deghizată, deoarece, deși o vedeai că umblă, vorbește și miroase ca un om, erai, totuși, conștient că aveai în față o ființă atât de bizară, atât de nouă – distanțată de adâncurile conștiinței tale proprii, de viața ta, de trecutul tău – încât uneori îl priveai cu gura căscată, siderat, întrebându-te cum naiba de puteați comunica, totuși. Pentru el nu exista istorie, sau, dacă exista, începea din ziua nașterii sale. Înainte nu fusese decât neant și din acest neant răsărise creatura asta, devotată neantului, fiindcă neantul umpluse tot timpul de dinainte și de după ceasul nașterii sale. O astfel de creatură era imposibil de înțeles. Și…

— Odată, la începutul verii, stăteam și beam cu Mason și am avut o reverie cu America, un acces acut de dor de casă, din cele care mă afectează periodic, oricât mă străduiesc să le reprim. Se însera și ședeam pe terasa lui, contemplând marea. Mason îmi vorbea despre piesă și despre noua sa doctrină morală. Am avut impresia că sunt transportat, brusc, înapoi, în timp, până cu mulți ani înainte, când venisem din Sud, și Poppy și cu mine ne începeam viața la New York, în jalnicul apartament din West Side, unde eu încercam să pictez, iar Poppy pleca dis-de-dimineață la lucru, la un afurisit de club al tineretului catolic, ori așa ceva. Totuși, ciudat, nu Poppy și cu mine eram obiectul viselor, ci altceva – visam despre alții, alți tineri căsătoriți, din felurite epoci și vremuri, flăcăi tineri pe care nu-i cunoșteam și nu aveam să-i întâlnesc vreodată. Înainte de venirea pe lume a bebelușilor. Soții cu numele Cathy, sau Mary, sau Barbara, băieți numiți Tim, și Al, și Dave,

împrăștiați toți în apartamente mici și triste, pretutindeni în America – cafetiera fierbând într-o dimineață ploioasă de duminică, tipul în izmene și tipa cu părul pe moațe, hrănind peștișorul din acvariu. Sau amândoi, morfolindu-și lobii urechilor și întorcându-se în pat, înnebuniți de poftă; ori amândoi, certându-se sau răsfoind ziarele în timp ce din radio curge o muzică siropoasă, degradantă. Habar n-am din ce cauză am trăit viziunea aceasta – una foarte tristă, din multe puncte de vedere –, dar am trăit-o și mi-am amintit de lumina aceea umedă, gri, din New York într-o dimineață de iarnă, de untul ce se topea pe o farfurioară, pe masă, dar mai cu seamă de fetițele drăguțe și curajoase, de bravii băieți cu care s-au măritat, propulsați cu toții înspre același destin ciudat și imposibil. Tineri îndrăgostiți – pulbere de stele, acumulată de un număr incomensurabil de secole. Și, deodată – deși nu-i întâlnisem și nu aveam să-i cunosc în veci –, am știut că-i iubesc, îi iubeam pe toți și le doream tot binele din lume.

— Pe urmă m-am mișcat ușor, am ridicat privirea și l-am auzit pe Mason zicând:

„Ascultă, păpușelule, știi tu cum va arăta lumea peste o sută de ani?”

Nu urmărisem firul conversației, dar acum avea în ochi o strălucire aproape profetică – de parcă, realmente, știa. Era un moment dintre acelea în care arăta tot ce avea mai bun și când, într-un fel, îmi devenea simpatic. Pufăi cu sete din țigara de foi și se lăsă pe spate și o clipă, îți jur, păru atât de împăcat cu sine și de cunoscător, încât ai fi jurat că tocmai își implântase stindardul pe Marte.

— Dar eu nu ieșisem încă din reverie, așa că nu i-am răspuns. Acum, dacă mă gândesc bine, aș vrea să-l fi rugat să-mi spună cum credea el că va arăta lumea după o sută de ani, fiindcă, înțelegi, nu mai pot să aflu. A dus viziunea aceea cu el în mormânt.

Cass își amintea că auzise orologiul din sat bătând orele cinci ale dimineții. Pe canapeaua veche și ruptă, încă năclăit de umezeala rece a nopții abia trecute, zăcea în pat cu brațele întinse, inert, pe lângă trup, cu palmele în sus, respirând scurt și sacadat, în timp ce ochii îi scanau plafonul, ferestrele cu casament adânc, umbros, pereții murdari, acoperiți de o carapace din funingine și pânze de păianjen, de depunerile umede, cenușii, produse de igrasie și timp. Înghesuiala din cameră făcea ca în jurul lui să se înalțe umbre spectrale în întunericul perlat, alungat de lumină: imensul garderob din lemn de nuc, masa pe care se îngrămădeau obiecte încă greu de distins (deslușii, totuși, o pipă, cinci sticle de vin goale, o scrumieră din lava de pe Vezuviu, în formă de craniu) și greoiul șevalet cu păpușa spânzurată și dreptunghiul alb de pânză încă virgină, neatinsă. El însuși se simțea un recipient. Își percepea propria respirație și o pulsație vag dureroasă în zona coastelor, dar era totodată conștient și de lenta pulsație interioară a conștiinței sale; gândurile sale, totuși, nu se conectau și, pliat ca un fir de algă sub un torent de apă, zăcea acolo inert, secat, epuizat, înregistrând totul. Deșteptate de căldură, muște mari, ca niște pete înaripate, descriau traiectorii excentrice deasupra sa, departe sub tavan, bâzâind monoton. Acum alte sunete ale trezirii la viață îi ajunseră la urechi: un țipăt de pasăre, vocea dulce, încă adormită, a unei fetițe ce cânta și, de departe, torcând somnolent, zgomotul ambarcațiunilor de pescuit din golf, înaintând leneș spre port, în lumina aurorei. Apoi și aceste zgomote se estompară și se stinseră, totul se cufundă din nou în tăcere, cu excepția bâzâitului de muște în spațiul fantomatic de deasupra patului.

Imperativul suprem: să nu adoarmă iar. Nu trebuia, nu putea să se lase pradă somnului, deși o hoardă de forțe nevăzute parcă îl obligau. Într-un moment de lene generală, își permise să închidă

ochii; avu nevoie de toată puterea și de o enormă concentrare de voință, ca să-i redeschidă, iar pleoapele i se ridicară bătând dureros, luptându-se să înlăture lumina sidefie. Nu trebuie să mai dorm, își spuse el dureros, nu mai am voie să dorm; iar acum, de parcă s-ar fi văzut cu ochii unui străin somnoros, avu o viziune a sa, împingând somnul cât mai departe, împingând, cu picioare de lut și pași împleticiți, poarta somnului, titanica poartă de stejar, înaltă și masivă ca intrarea într-o catedrală medievală, care se încăpățâna să rămână deschisă în pofida anemicelor sale eforturi de a o închide și dincolo de care, avea impresia, urlau demonii letargiei, cerând sufletul lui, cu un zgomot aidoma șuieratului a mii de fluiere isterizate. Dar iată, minunea minimilor, că reușea s-o închidă. Se urmări, amețit, pe sine însuși împingând cu umărul poarta greoaie, observă cum se micșorează spațiul de întuneric pe măsură ce el astupa spărtura dintre muchia porții și ușorul de piatră, văzu balamalele masive tremurând de tensiune, dar apoi, cât ai clipi, fantezia se transformă în vis; după ce dormise bușteau câteva ore bune, pare-se, forțase într-adevăr poarta, dar silise somnul să-i revină (cel puțin așa îi șoptea în ureche un glas mic și parșiv), iar în spatele acelei porți se afla un mirific palat din quattrocento – nu-i așa? – unde el se preumbla în alaiul unei mulțimi de lorzi și de domnițe, printre halebarde și șoimi cu cagulă, îndrăgostiți palizi și detașamente de călugărițe care bodogăneau, într-un loc unde prin curți înfloreau migdalii, unde cântau splendid invizibile alăute și psalterioane, iar în aer plutea mireasma de lămâie, balsam și migdală… Se trezi tresărind, gata să se sufoce din cauza unui sforăit. Liniște perfectă. Lumina era încă difuză și gri. Abia dacă se scurseseră câteva secunde.

De jos auzi acum un strigăt – un mic vaiet, cu frecvență înaltă ce urca spre el cu tonuri tremurătoare și fu curmat abrupt, ca de o garotă –

și tocmai când țipătul era strangulat astfel se ridică într-un cot, cu inima bătându-i puternic, nervii inflamați și cuprins de o panică subită ce-l făcea să tremure, știind însă, simultan, că nu era decât vocea uneia dintre progenituri, țipând în somn. Câteva lungi momente rămase astfel, proptit în cot, ciulind urechea, dar de jos nu se mai auzea nimic. Se lăsă înapoi pe spate. Cel puțin sunt treaz, își spuse, cel puțin voi fi capabil să mă ocup de ticălos, cu sobrietatea și răbdarea calmă pe care nu le merită, dar de care va avea parte… Cercetă tavanul cu privirea. Cu lupinguri lâncede, ametite, muștele trasau în aer traiectorii diafane, pe loc destrămate; una, încurajată de îngroșarea luminii, se desprinse din roi, țâșni într-o parte și se turti de perete, zbătându-se grețos. Încă una se desprinse de roi și încă una; o muscă îi ateriză pe braț. Într-o jumătate de oră, se gândi, pacostele astea mici și enervante vor umple camera, vârându-și trompele peste tot. O alungă cu mâna. Musca zbură, dar reveni imediat, aterizând pe urechea lui, cu un bâzâit de bas. Cass gemu, dădu să o plesnească, dar reuși doar să se asurzească pe jumătate. Trebuie să fac ceva, se gândi. Trebuie să găsesc ac de cojocul muștelor de la Michele. O să-i otrăvească pe toți de acolo: pe copii, pe Ghita, pe Francesca… Se ridică, brusc, în șezut. Francesca! Dumnezeule, unde o fi fata*?* Îl cuprinse aceeași teamă hidoasă, care-l făcea să asude și pe care o trăise adineaori în vale, aflând că Francesca nu trecuse pe acasă; Mason nu numai că o posedase într-un moment al nopții abia trecute, nu numai că – vocabula din mintea lui i se părea scabroasă, bolnavă – o *siluise,* dar chiar acum, în clipa asta chiar, ea era sus, la el, încleștată într-o odioasă îmbrățișare. Pe frunte îi apărură broboane de transpirație. Se surprinse dârdâind violent, iar pe brațe simți o erupție rece: piele de găină. Apoi, tot atât de brusc cum apăruse, panica se retrase și-i

trecu de tot; nu trebuia să se piardă cu firea atât de ușor.

Nu, sigur că Michele avea dreptate, își repetă, ușurat, lăsându-se înapoi pe canapea. Căci, chiar presupunând că nemernicul lunecos avea suficientă insolență, că era destul de porc pentru a săvârși din nou fapta de care se făcuse vinovat, nu va fi avut nici tupeul, nici șansa să o mai prindă și să repete violul, așa că Michele avusese, mai mult ca sigur, dreptate: Francesca nu-i aici, la palat, ci s-a adăpostit la fiica grădinarului… Zăcea trântit pe spate, clipind în lumina sumbră, atingând cu vârful limbii o tăietură mică, dureroasă, de pe buza superioară, o rană deschisă, dobândită cine știe cum pe parcursul haoticei, amețitoarei nopți, care-i rămăsese în minte, mai puțin ca un interval caracterizat de o cât de mică ordine secvențială, și mai mult ca un talmeș-balmeș de imagini distorsionate, neclare, ca pozele lipite de un retardat sau de un copil într-un album de amintiri. Pianul. Da, puțin… Nu, nu se putea să fi căzut peste pian; dar, dacă nu, de ce își amintea, vag dar sigur, de claviatura care se repezea în sus ca să-l pocnească în fălci, de fildeșul mușcat cu dinții? Frecă din nou tăietura cu vârful limbii, meditând, aiurit. Jur cu mâna pe inimă, acum, pe loc, își spuse, că nu mai pun o picătură în gură, în vecii vecilor. O frântură de melodie îi traversă mintea ca un fluture, duioasă, provocatoare, dureroasă, cumva melancolică și rănită, promițând iubire și făgăduind pace. *Batti, batti… pace o vita mia.* Frumoasa Zerlina, desculță, cu gambele goale, implorându-și iubitul țăran: *răbdare, răbdare,* implorând iertarea. Muzica reveni, o aripă fragilă, transparentă. *Bat… ti… bat… ti.* De ce îl obseda*?* Închise și redeschise ochii. Ascultă. Jos, departe, se auzi trompeta răgușită a unui claxon de autobuz, stingându-se cu un sunet mnemonic de alămuri, amalgamând fragmente împrăștiate de foame, amintire și dorință. Doamne, Dumnezeule, își

spuse. Tată al nostru, al tuturor, unde am ajuns. Într-un punct în care îmi dau seama că ar trebui să-l iert, târâtura mizerabilă, pentru tot, doar ca să constat că unele lucruri nu pot fi iertate. Așa că acum va trebui, pur și simplu, să-i zdrobesc fața, dar nu… nu știu. Și chiar nu știa. Nu știa cum se va comporta când se va găsi din nou față în față cu Mason (nu peste multă vreme, știa, deoarece Georgio va descuia curând ușile); tot ce știa era că avea să facă ceva, că problema Mason va fi rezolvată în sfârșit, calm, simplu, inflexibil. Gura i se umplu de un gust acru, coroziv, ca și cum ar fi supt un obiect de alamă.

Pesemne că tot ce trebuie să fac, își spuse el, este să urc sus și, cumva, să-l prind singur și să-i spun în față ce gândesc. După care, fără prea multă tevatură, să-i zbor dinții din gură. Autobuzul daxona în vale, departe și șters, iar el își lăsă pleoapele să cadă peste ochi. Mânia, frustrarea și tremuratul slăbiră și încetară. Claxonul răsună din nou, cu un alto trist și vibrant, ca un descrescendo de tromboane, și încă o dată, pe furiș, între somn și trezie, titanicele porți parcă se deschiseră ca să-l înghită, lăsându-l să perceapă scurte și rapide fărâme de vremuri trecute, irecuperabile: vocea unchiului său, în nemișcata fierbințeală a unei amiezi de vară, printre plantele de tutun verzi; mirosul de capre; apa dintr-un cazan cu rufe, clipocind undeva; spectrala pădure verde, de palmetto și chiparoși, cu zdrențe de pâclă matinală; o barcă cu vâsle, eșuând pe nămolul unui leneș fluviu meridional; mirosul de iarbă de mare de pe docuri; un vultur hoitar, rotindu-se în înalt, deasupra unei mlaștini fumegoase; o voce de negresă, amplă și rotundă, chicotind. Apoi claxonul răsună încă o dată, iar el, deși pe jumătate treaz, recăzu într-un vis de un minut, precum cea mai scurtă silabă a unui cuvânt: rândunici zburau deasupra lui într-o demult uitată seară vineție, era un leagăn și o fată – și cât de sus se înălțau! – iar o

voce striga: „Fiule! O, fiule, e târziu, e timpul!”. Cu glasul ăsta în urechi se trezi aproape complet, se întinse, își flexă genunchii și visă o clipă Franța, plopi pe un deal înnebunit de soare, sub ei mierle de mărimea uliilor, apoi Francesca, Francesca sa acolo… Pleoapele i se zbătură involuntar. Trebuie să mă trezesc, își spuse, dar acum iată că era chemat la o defilare, ori la instrucție, demult, în asfințit, într-un cantonament sudic, unde cazărmile albe se întindeau rânduri, rânduri, fără umbră, până în zarea îndepărtată, oamenii mărșăluiau cu puștile pe umăr în lumina apusului de soare și, voioasă, triumfătoare, o fanfară bubuia în spatele unui pâlc de pini – oh, cât de demult.

Îl treziră bătăile surde ale inimii; în cameră, lumina era încă cenușie, prăfuită, fugară. Se mișcă încet, simțind transpirația înțepătoare care-i lipea cămașa de spate. Nu, nu mai e timp de dormit, își spuse din nou și, apăsând adânc cu coatele în canapeaua veche și ruptă, se ridică încet, se așeză în fund, clipind, și-și coborî, lent, picioarele pe podea. După care se ridică de-a binelea, masându-și coastele. Căscă, inspirând o mare cantitate de aer care-i provocă o durere ascuțită în articulația mandibulei. Mai căscă o dată, sonor și nestăpânit, cu un fel de răcnet tremurat. Și încă o dată, mugind ca un vițel – liniștea care urmă fu ca un zgomot brusc pentru urechile sale. Sfinte Sisoe, sunt un neisprăvit de somnambul. Trebuie neapărat să înving toropeala. Se răsuci pe călcâie și făcu pași prin haosul din cameră.

Avu, la început, o oarecare greutate în a repera butoanele ușii glisante ce dădea în balcon. Le identifică în cele din urmă și deschise ușile cu jaluzele, astfel că lumina zorilor îl izbi în ochi, o aureolă gri-sidefie. Balconul era tăcut și răcoros. Lumina invada valea, evidențiind pantele terasate, viile, livezile de lămâi și marea cocoașă stearpă a vulcanului, atotdominatoare, care plonja o mie de picioare până într-o mare învăpăiată de aurora,

nemișcată ca o fâșie de sticlă. Ca niște păianjeni de apă, tăcute acum, cu lămpile de atras peștii stinse, flotila de bărcuțe se îndrepta încet spre casă, spre Salerno, lăsând în urmă siaje de spumă albă. Păsărelele își reluară sporovăială, la început timid, cu ciripituri și fluierături solitare, amorțite, urmate de un fojgăit surd și un fluturat de pene printre lămâi. Auzi din nou glăsciorul fetei, departe, jos, somnoros, șters, ininteligibil, pronunțând vorbe de neînțeles și, pentru un foarte scurt moment, avu impresia că era al Francescăi; se aplecă peste balustradă, ca pentru a o întrezări, dându-și în același timp seama că nu era, nu putea fi ea. Se cutremură, străfulgerat de o idee neagră, oribilă, inacceptabilă; ideea dispăru la fel de prompt cum îi venise, când atenția îi fu atrasă de un fâlfâit alb, și o zări într-adevăr pe fată, foarte departe, plinuță, cu rufele împăturite așezate pe creștet, făcând slalom printre vrejurile de viță, în timp ce dulcea ei voce umplea zorile, scădea în intensitate, se pierdea printre dealuri. Își întoarse privirea înspre capătul văii, știind că nu putea vedea Tramonti de unde se afla, dar nădăjduind că ceva – un fuior de fum dintr-un horn nevăzut – i-ar putea indica existența satului acolo, la adăpostul pinilor. Nimic nu mișca. Știa (sau spera) că undeva, dincolo de pini, Michele dormea. Să doarmă, se gândi. Deși somnul nu-l mai ajută cu nimic, îi oferă, cred, cel puțin, o idee despre relaxarea și uitarea care vor veni. Din buzunarul cămășii scoase un trabuc zdrențuit la capete, îl aprinse și contemplă marea prin norul de fum albăstrui. Pufăind din țigara de foi, privi încă o dată valea. Nu, își zise, cred că niciun leac-minune din valea cea verde a Domnului nu-l mai poate salva. Niciodată… E bine că doarme. În depărtare, totuși mai aproape, mai sus pe munte, claxonul autobuzului scoase mugetul lui ca de alămuri obosite, nota muzicală muribundă căzând moale peste dealuri, ca o ștearsă melodie de iubire și dor. Mușcă trabucul și închise

o clipă ochii, ascultând ecoul stins. Oricum, cine să-și amintească de Michele? se întrebă. Deschise încet ochii și se uită la marea scăldată într-o lumină tot mai intensă, gândind: nu. Dacă praful nu simte durerea omului, nimeni nu-și va aminti de moartea lui. Nimeni. Dar dacă praful simte durerea omului, poate că va fi învârtejit de vânt o vreme și praful suferind va intra în ochii unor oameni prea bine hrăniți și poate că aceștia vor plânge, fără să știe din ce cauză și poate că praful le va spune cum a murit acest seamăn al lor. Din pricina unei idioate de pungi de puroi… își luă ochii de la mare, simțind mirosul morții, mirosindu-i pe Michele și boala lui scârboasă, urându-i pe amândoi. Își dădu seama, o clipă, că brusca lui mânie era copilărească. Nenorocitul de Michele și nenorocita lui de tuberculoză, gândi. E vina mea? E vina mea că a început să urineze sânge? Toate astea – toate – sunt o hazna puturoasă…

Reintră în living prin ușa glisantă. Într-uri colț se găsea o veche ladă de lemn, conținând o duzină de discuri de gramofon, cu jachetele de carton rupte, pătate și lipite ca să fie protejate de propriile sale mâini. Trase unul din teanc. Nu era nevoie să citească eticheta; îl identifica pe fiecare după plicul decolorat, după urmele distincte de degete slinoase, după murdărie. Puse discul la aparatul vechi, încercă acul cu buricul degetului mare și dădu discului un impuls să se învârtă, descriind o mișcare excentrică și ușor ondulată. În timp ce acul se freca și scârțâia în primele șănțulețe uzate, se duse și se așeză în fotoliu. Cum stătea acolo, muzica se năpusti asupra lui, eterică și imposibilă, de parcă s-ar fi rupt toate stavilele, ca și cum mii de ferestre magice sfințite s-ar fi deschis ca să treacă lumina.

Mozart e valabil, gândi, într-un singur acord, dulce, muzical îți oferă mai mult decât toți politicienii lumii, de la Caesar încoace. Un copil e valabil, ca și o scoică, ori o buruiană care seamănă

cu o floare. Michele va muri fiindcă eu n-am fost suficient de valabil. Asta explică multe, Slotkin. Bătrâne tată, bătrâne rabin, iadul nu e valabil…

Își îndreptă brusc spatele, fiindcă acum, prin rapidul și subitul extaz al muzicii, pe deasupra scrâșnelilor și împroșcăturilor produse de gramofon, auzise – sau își închipuise că aude – un glas. Familiar – ba chiar atât de familiar încât, identificându-l, crezu că auzul îi joacă un renghi. Așteptă, ciulind urechile, ca vocea aceea să-l cheme. Câteva clipe nu auzi nimic. Dar după aceea vocea vorbi din nou, încet dar distinct, de undeva din curte:

— Hei, Cass, amice, fă-te-ncoace să bem ceva!

Își îndreptă, rigid, spinarea pe scaun. Mason! își zise. Pe toți Dumnezeii! Dar cel care îl chema pentru a zecea mia oară, la acest ceas al dimineții, să bea ceva, nu putea fi Mason. Imposibil! Nu putea fi Mason, care nu era doar conștient că el, Cass, știa ce-i făcuse Francescăi, dar își dădea bine seama și de faptul că în sfârșit el, Cass, îl pândea să-i facă felul – nu se putea ca Mason să se dea atât de ușor pe mâna lui. Ascultă în continuare. Cu excepția muzicii, nu se mai auzea nimic. Se relaxă pe scaun, dar vocea se ridică din nou, incertă, printre notele muzicale:

— Cass! Păpușelule! Un păhărel!

Cu palpitații, se ridică în picioare și rămase așa, cu fața la curte, lângă ușa întredeschisă, abia vizibilă. Merse la gramofon și micșoră volumul; rămase în poziția de drepți, ascultând. Din nou niciun sunet. Dădu muzica mai tare: viola, dulce, tânguitoare, ajunse la crescendo, violina îi ținea isonul și în acel moment de contopire vocea îl chemă iar din curte, de data asta tare și clară, mai hotărâtă, mai poruncitoare:

— Cass!

Privirea i se îndreptă spre masă, căzu pe scrumiera vezuviană în formă de craniu; păși înainte și o luă, așteptând din nou, cântărind lava

netedă în mână. Pe urmă așează scrumiera la loc, pe masă, gândind: nu, nu e bine, nu e bine deloc. L-aș putea răni, doar, pe ticălos și să regret. Dacă-i vin de hac, îi vin de hac cu mâinile goale. Se repezi în ușă, se izbi de ea, făcând-o să zboare în lături, și încremeni așa în curte, clipind. Nici țipenie. Nimic nu mișca printre grămezile de echipament de filmare – camerele, megafoanele, reflectoarele. Acolo sus, ușa de la balconul lui Mason – cea pe care încercase s-o deschidă cu forța – era tot închisă, tot bine încuiată. Doamne sfinte, își zise, trebuie că am luat-o pe ulei. Puteam să jur pe un teanc de Biblii… Privi în jur precaut, atent, dar nu se clintea nimic, nu se auzea niciun zgomot. Își bătu tâmpla cu podul palmei, ca pentru a disloca fluieratul care-i reverbera în urechi; după ce făcu asta, auzi din nou vocea, certăreață și insistentă, acum mult mai viclean sugestivă deasupra flautelor și corzilor, părând că emană, nu de afară, ci dintr-un punct mult mai apropiat de urechea sa. *Să-ți spun ceva, Cass, bătrâne Cassius, băiete…* Se răsuci prudent. Ochii lui cercetară penumbra din cameră. Nu mișca nimic nici acolo, doar muștele zburau, bete, în zig zag sub tavan. Reveni, lent, la poziția inițială. Din nou se auzi vocea, domol, cu strania combinație de proximitate și distanță, sugestivă, impudică și cu o intonație lascivă: *Să-ți spun ceva, bătrâne Cash, o fofoloancă virgină poate fi cea mai dulce din…* Ca la un radio de automobil pus pe o frecvență slabă, glasul se subție și pieri. Cass așteptă, cu auzul încordat. Exact când se relaxă, vocea reveni brusc, tare, cu o rezonanță insultătoare, ca și cum automobilul fantomă tocmai ar fi ieșit din tunelul care amortiza sunetul: *Am avut marfă franțuzească și am avut marfă iberică, de fapt ai putea zice că am testat tot spectrul târfelor de la un pol la celălalt, dar se zice că până n-ai pătruns între picioarele unei târfulițe mici de Guineea, iar Guineea e termenul glumeț, generic pentru…*

Pentru ce? Vocea se topise iarăși. Aplecându-și capul, zăgăzui, pentru moment, dincolo de pleoape, ziua care începea, apăsându-și tare ochii cu pumnii. Vreau să zic, tu știi că orientarea mea este esențialmente liberală… acolo, în întuneric, scânteiară stele, săgetară fărâme și puncte de lumină, vârtejuri albastre și globuri incandescente până la alb, dar totul părea atins de aripa demenței. Dumnezeule mare și puternic, se gândi Cass, nemernicul mă bântuie ca o fantomă.

Dar apoi un alt zgomot îi luă auzul în stăpânire și-și ridică fruntea ca să asculte. Mai întâi slab, dar crescând iute în intensitate, venea dintre zidurile orașului. Primele note părură ale unei sirene sau ale unui claxon sfredelitor, dar ele se redefiniră repede, când Cass recunoscu zgomotul și știu despre ce era vorba: țipătul alarmat al unei femei, răgușit, animalic, barbar. Un alt țipăt se alătură celui dintâi, apoi încă unul și încă unul, toate strigând la unison – apoi fură curmate brusc, ca și cum li s-ar fi pus un căluș. Multă vreme peste oraș domni numai o liniște mormântală. Apoi strigătele reîncepură, mai apropiate acum, dar percepu în spatele lor și un alt sunet, mai ciudat, un ritm regulat, mărunt, percutant; și acest sunet se defini, pe măsură ce se apropia și se întărea: pași pe pietrele de pavaj, aspri, îngrămădiți, febrili. Se auzi un cling-clang metalic când picioarele trecură peste un capac de canal, după care zgomotul se repetă iute, urmat de țipete. Apoi un nou cling-clang, ca o ciocnire de bare de oțel, iar acum o voce bărbătească scoțând mugete ca de bivol, o succesiune de urlete răgușite, fiecare terminat cu un geamăt jos, aspirat, tremurat, straniu de feminin. După care, pentru moment, țipetele, până atunci concertate, precum croncănitul unui stol de ciori, se dispersară, se individualizară, intensitatea le slăbi și tot ce mai putu auzi Cass fu tropotul repezit de picioare, trecând în jos pe lângă palat, într-un frenetic pandemonium de pingele,

alunecând pe caldarâm, cu un întârziat încheind plutonul în trap anevoios, gâfâind de efort.

Cu măruntaiele strânse ghem de frică, oarecum prevenit când sări de pe scaun și se repezi afară, Cass ajunse la poarta de la stradă și apucă s-o deschidă, înainte ca omul ce încheia plutonul să fi trecut de palat, strigând *„Aspett'!"* chiar în momentul când îl recunoscu: Windgasser, roșu la față de efort, cu expresia unuia care și-a auzit condamnarea la moarte în ochii încă umflați de somn. Sufocat, ametit, tras la față, se opri în loc, îmbrăcat într-un halat de casă uriaș, cu gambele lipsite de păr tremurând ca piftia în răcoarea dimineții. Când Cass se apropie de el, scoase din buzunar o batistă de pânză de dimensiuni imense și și-o trecu, nefericit și tremurând, peste obraji.

— Tumnezeule miloștiy făcu el. O, tomnu' K.!

— Ce s-a întâmplat? strigă Cass, înhățându-l pe omuleț de mânecă. Ce s-a întâmplat? Hai, Fausto, vorbește!

— Fata aia, Ricci. Țărăncușa din Tramonti. Care a lucrat pentru tumneavoastră! Slușnica tomnului Flagg! A fost găsită…

Începe să se bâlbâie.

— Vorbește odată, dracu' s-o ia!

— A fot găsită… Găsită pe poteca de Tramonti. Strobită! Siluită! Tomnule tragă! Pe moarte!

— Dar cum se simte?

Era vag conștient că, ținându-l pe Fausto de mânecă, pironind sub mâna sa o bucată elastică de carne, îl făcea pe hotelier să se strâmbe de durere și își dădu seama și că striga, cât se putea de tare:

— Cum se simte? repetă, slăbind strânsoarea. Ce face, pentru Dumnezeu? Pe moarte, ai spus? E *pe moarte*?

— Oh, tomnule K., plânse Fausto și vocea i se transformă în șoaptă, mai e în fiață, dar ce oroare! Au găsit-o abia acum o oră, în susul cărării – teci, nu se știe. Nu e conștientă. Dar toctorul mi-a zis –

chiar adineaori – mi-a zis că nu apucă sfârșitul zilei.

— Cine e făptașul?

— Nu se știe. *O fiară* de om. Cineva total lipsit de omenie. (Se întrerupse, parcă pentru a-și aduna mințile.) Adică… O, pur și simplu, nu suport să vă spun. Adică, are două fracturi de craniu, cu oasele total zdrobite. Fă întreb: ce fel de bestie asasină e în stare de o crimă atât de odioasă, abominabilă, într-un orășel liniștit ca al nostru, care s-a bucurat în ultimii toi ani de o pace fără pereche? Cu echipa de filmare aici? Acum, firește, or să plece. Tocmai când…

— Gunoi! murmură Cass, cu vocea gâtuită de durerea care-l inundase. Vierme elvețian murdar!

Ridică brațul, îl văzu pe Windgasser chircindu-se și pășind înapoi când făcu o voltă și se îndepărtă de el, luând-o la picior către palat. Parcă îi curgea apă înghețată prin vene. Alți câțiva orășeni, răvășiți, cu gurile căscate de isteria crizei, trecură repede pe lângă el. O femeie desculță, cu un bebeluș în brațe, se împletici în jos, spre *piazza,* morfolind între buzele albe, întredeschise, o mulțime de țipete frustrate, bolborosind cu icneli scurte. Cotind către ușa lui Mason, dădu peste doctorul Caltroni, cu ovale de lumină roz reflectate în lentilele ochelarilor, călare pe un motoscuter și urcând dealul spre ziduri; pe scaunul din spate se balansa un tânăr preot chel, înălțându-și ochii îngrijorați spre cer, în timp ce strângea la piept, ca pe un potir cu aghiazmă, o sticlă cu – negreșit – sânge uman. Cass le întoarse spatele, coborî, grăbit, zece trepte, până la coridorul întunecat, ce duhnea a varză, trase violent, cu ambele mâini, de clanță și aproape căzu pe spate când ușa – spre marea sa surprindere, neîncuiată – se deschise imediat, scârțâind. Recăpătându-și echilibrul, se avântă înainte. Scările de piatră erau umede și alunecoase și în aer plutea un miros greu, de rozătoare și excremente de șoarece; urcă două

trepte deodată, împiedicându-se o singură dată, nedureros, în beznă. La capătul de sus al scărilor era o altă ușă, și ea neîncuiată, pe care o deschise furios și păși în bucătăria lui Mason. Era pustie. Nu se auzea nimic, în afară de picuratul regulat al unui robinet. Rămase un moment așa, cu urechea ciulită, scrutând întunericul. Din stradă pătrundea prin pereți, înăbușit și neclar, zgomotul străzii. Undeva ticăia un ceasornic și acum, dincolo de vestibul, departe, auzi, venit din dormitoarele cineaștilor, un sforăit zgomotos, înecat imediat, ca startul defectuos al unui motor exterior de barcă. Continuă să asculte, auzi scârțâit de arcuri, când cel adormit își schimbă poziția, apoi din nou liniște. Înaintă precaut, trecând cu pași moi, silențioși, pe lângă cei ce dormeau, pe lângă uși închise și uși întredeschise; printr-o ușă zări un evreu scund, gol, întins pe spate – rechinul de presă al cărui nume îl uitase –, cu abdomenul păros și cicatricea enormă a unei apendicectomii, scărpinându-și mașinal toracele, în timp ce dormea în bâzâitul unui ventilator electric. Cass își continuă drumul. Coridorul fără ferestre era umed, cu un aer stătut; își simți transpirația, un fior înțepător îi urcă pe spinare și pe ceafă, și dintr-odată își simți scalpul strâmt, întins ca pielea de pe o tobă. Deși transpirat, se simțea secat, deshidratat; ochii îi erau uscați și nisipoși, la fel gâtlejul – un canion plin de nisip – și, abrupt, cu un râcâit sonor, prea sonor, încercă să și-l umezească. Încremeni pe loc, ascultând atent, așteptând să apară cineva. De cealaltă parte a coridorului, printr-o ușă întredeschisă, văzu trei bărbați cu hainele pe ei, cufundați într-un somn letargic de-a curmezișul unui pat dublu, cu gurile căscate, întinși de-a valma, ca niște manechine prăbușite.

Încă mai aștepta. Puțin mai departe, cineva gemu. Înaintă tiptil, cotind, în sfârșit, pe coridorul ce ducea la dormitorul lui Mason. Ajunse la ușă, făcând acum pași repezi, dar silențioși, și se trase

brusc înapoi, cu gândul la Rosemarie, spunându-și că, deși era simplu să-i facă felul lui Mason, ar fi fost o nebunie curată să se lupte, simultan, cu Mason și iubita lui atletică, înfuriată. Dar aproape în aceeași clipă, aducându-și aminte de numeroasele dăți când o văzuse în vara aceea pe Rosemarie repudiată, ieșită din grațiile iubitului, ieșind dimineața, cu ochii înroșiți de plâns, dintr-un budoar separat, știu că trebuie să mizeze pe șansa ca ea să nu se afle alături de el și se apropie încă o dată de ușă. Făcând asta, apăsând în jos clanța ce scârțâia și scotocind, simultan, în buzunar cu cealaltă mână, își dădu seama, vexat (de asta își aminti ulterior: calmul, stăpânirea de sine, durerea resimțită în starea aceea de așteptare înfrigurată – setea de răzbunare îl domina în așa măsură, că până și greșelile fatale ca aceasta nu-i provocau panică și îngrijorare, ci doar o ușoară enervare), că uitase cheia. Rămăsese jos, pe masă. Prea târziu ca să se întoarcă după ea. Înăuntru se auzi o mișcare, apoi o voce, deja vioaie, temătoare, știutoare, întrebă:

— Cine-i acolo?

Lipindu-și urechea de ușă, Cass ascultă. Vocea vorbi iarăși, ceva mai tare acum:

— Cine-i acolo?

Tot nu răspunse, conștient de două aspecte evidente, dar uimitoare și contradictorii. Primul: că el controla situația, că, după luni și zile de robie moale și neputincioasă, când nu reușise să pătrundă până la inima lui Mason și să înțepe lașitatea aflată acolo, se afla, în sfârșit, deasupra – simțea de pe acum, înainte de a se încleșta în luptă cu el, cât se temea Mason de setea lui de răzbunare – și își dădea seama că-l putea ține captiv în cameră, folosindu-se doar de panica lui. Ușa avea o grosime de trei inci, zidurile erau incomparabil mai groase; Mason n-avea decât să strige după ajutor cât îl țineau bojocii, că n-avea să-l audă nimeni pe tot etajul cu dormitoare. Al doilea

aspect, cântărit de el cu mult calm, flegmatic, era că, deși îl putea ține închis pe Mason în dormitor, nu-i va fi ușor să ajungă la el – în orice caz, nu putea coborî la parter după cheie – și depindea numai și numai de el să găsească ieșirea cea mai bună din impas. După alte câteva secunde, vorbi prin ușă, cu un ton plat, precis:

— Mason, tu o să mori. (După o pauză, continuă:) Mason, mai bine deschide, am venit să te ucid.

În momentul acela, ca și cum vorbele ar fi conferit substanță unei idei pe care nu dorise s-o cunoască, fu absolut sigur că avea să-l omoare. În timp ce vorbea, își scoase prudent pantofii (exista un spațiu între ușă și podea; dacă erai ținta unui atac, despărțit de agresor de ușa asta, după ce ai strigat „Cine-i acolo?" și nu ți s-a răspuns, dacă doreai să te convingi că tâlharul a plecat și că poți fugi afară din cameră, nu te-ai apleca să te uiți prin spațiul acela, ca să vezi picioarele agresorului? Acesta era impecabilul raționament al lui Cass.) și-i așeză silențios cu vârfurile înainte, în dreptul liniei subțiri de lumină dintre ușă și treaptă. Ascultă. În cameră domnea o liniște mormântală. Executând, fără zgomot, o piruetă, sprintând în ciorapi pe coridor, traversă în goană pustiul *salone,* răvășit de urmările petrecerii, ieși pe balcon și coborî pe scara dinspre curte, conștient de un ușor derapaj, de o alunecare laterală a cursei sale înainte și în jos, dar și de viteza, aproape lipsită de efort, cu care ateriză în curte, pe vârfurile picioarelor, și din două sau trei salturi ajunse în living-room, înhăță cheia de pe masă, mai pierdu din elan, schimbă direcția, făcând încă o piruetă, și fugi tot silențios, înapoi, prin curte și sus, pe treptele de marmură, cu pași repezi, cadențați și neauziți, ca să ajungă din nou pe coridor și în fața ușii, oprindu-se acolo doar ca să se încalțe cu o mână și răsucind cu cealaltă cheia în broască, cu un zgomot sec, îndesat. Toată cursa nu durase mai

mult de un minut. Împinse ușa și clipi, orbit de năvala bruscă de lumină roșiatică. Nu se vedea nimeni în dormitor. Nici Mason, nici Rosemarie. Nimeni. Enormul pat hollywoodian – cu cearșafurile obscen încâlcite după dezmățul lui Mason de azi-noapte – era și el gol.

Se răsuci pe călcâie, ca să se uite în garderob, când un al șaselea simț îi destăinui unde se ascundea Mason. Cu o mișcare bruscă, luă imediat poziția de pândă. Un strigăt se auzi de pe o stradă îndepărtată, un motoscuter păcăni pe o ulicioară. Pe urmă, un lung moment, totul rămase cufundat în tăcere. Chiar credea Mason că nu-i va dibui ascunzătoarea de vodevil? Pitit în refugiul clasic al pușlamalelor, Mason se dăduse de gol: o bucățică dintr-o pereche de bermude verzi se clintise; nu mai mult de doi centimetri, dar era suficient, iar Cass se lăsă încet pe vine, până ajunse față în față cu prada, tupilată pe burtă sub pat. Secunde lungi, ca un ogar de vânătoare în fața unui raton încolțit, Cass îl privi pe Mason, cu propriul nas la numai câțiva centimetri de podea. Nu schimbară niciun cuvânt; amândoi respirau greu, fornăind, iar când Cass clipi, clipi și Mason, cu fața golită de sânge și schimonosită de groază. Apoi Cass vorbi:

— Mason, repetă el, pe un ton blând, liniar, aproape didactic, ca al unui profesor însărcinat cu disciplina, Mason, ai să mori.

Cass percepu un tremur, o expirare prelungită, ca bătaia vântului printr-un pin, și, foarte încet, întinse mâna ca să-l prindă pe Mason de încheietură, trăgând-o puțin înapoi când Mason schiță o primă mișcare, scânci slab și se trase într-o parte, să nu fie prins.

— Ascultă, Mason, se auzi spunând, pe același ton alb, incredibil, mai bine ieși afară. Nu pot clinti patul ăsta mare. Dar am să te omor, înțelegi? Asta e crudul adevăr. Prin urmare, ieși de acolo, auzi?

Se auzi încă un scâncet, deși amestecat acum cu un sunet de altă factură – un suspin sau o sălbatică

inhalare –, și în momentul acela, prea târziu, Cass înțelese că făcuse o greșeală fatală. Căci în poziția aceea de copoi în fața vânatului, cu nasul aproape lipit de sol, cu o labă întinsă în zadarnica încercare de a înhăța ceea ce se ascundea sub saltea, era total dezechilibrat; dominând situația dintr-o poziție nesigură, atacând, anemic, de pe flanc, iar nu frontal (adică de la piciorul patului, de unde l-ar fi putut trage afară de călcâie), se așezase într-o postură stângace, dezavantajoasă. În timp ce chibzuia la un alt unghi, Mason se folosi de prilej și, pe partea opusă, se ridică cu iuțeala unei rachete în spațiul îngust dintre pat și perete.

— Bu-UA!, strigă el când Cass se ridică la rându-i în picioare. Bu-UA!

Strigătul era, parcă, ecoul tuturor copilăriilor, un muget speriat, uluit, exacerbat, zbierătul unui copil de patru ani, îngrozit de bau-bau, de trăsnete, de întuneric. Și, înainte ca agresorul său, plonjând peste latul teren de sport al patului, să-l poată placa, țâșni prin ușa deschisă, afară, pe coridor, propulsat de aceeași teroare care îi golise culoarea din obraji și făcea ca strigătele să i se coaguleze în gâtlej, slabe ca niște chemări de pasăre, în timp ce alerga pe coridor, pe lângă cei ce dormeau nepăsători. Fugi până jos și ieși din clădire pe o ușă dosnică, îndepărtându-se de cei ce i-ar fi putut sări în ajutor.

Afară în grădină, tropăind greoi, la mare distanță de Mason, Cass se opri să-și tragă răsuflarea. Nu se vedea țipenie. Orașul – cu excepția heralzilor dezastrului, întâlniți înainte – încă dormea. Grădina era pustie; dincolo de ea, valea se întindea în lumina zorilor, amorțită și încețoșată, lipsită de mișcare și viață. Dar, examinând dâra descrisă printre macii și irișii călcați în picioare, identifică lesne direcția în care o apucase Mason, tot atât de ușor ca și cum ar fi fost trasată pe hartă, și se avântă între florile ude, ignorând roiul de albine furioase stârnit de

înaintarea sa. Ajunse în fundul grădinii, unde un gard înalt, alb, de șindrilă îi bara calea și, vrând să-l sară dintr-un salt, i se întâmplară, aproape simultan, două lucruri: observă un petic de țesătură verde ca sticla, unde urmăritul se înțepenise momentan și, încercând, visător, să ia înălțime în plin salt, ca să nu se agațe și el, se pomeni prins, cu pantalonii sfâșiați de același uluc. Un moment se zbătu să se elibereze, îl văzu pe Mason departe, pe poteca ce ducea în vale și chiar atunci, cu un zgomot de rupere la turul pantalonilor, se desprinse și căzu pe pământul pietros de dincolo, aterizând chinuit și simțind șocul dureros din tălpi, până în genunchi. Pufăia și gâfâia; departe de a poseda pregătirea fizică a lui Mason, era vag conștient de faptul că, singur acest aspect îl putea împiedica să realizeze ceea ce își propusese; totuși, chiar în timp ce gândea astfel, își simți picioarele mișcându-se viguros într-un galop neostoit, parcă puse în mișcare de un arc de ceas bine strunit, imposibil de oprit. Alergând, simți că zorile se risipesc, înlocuite de o nouă calitate a luminii, iar umbrele din crevasele și adânciturile de pe versanți se subțiau. Pe zidul de lângă el țâșneau șopârle, alunecând cu un fâșâit uscat pe sub vrejurile și lichenii înrourați. Ultimele case din localitate rămaseră în urmă, deasupra și în spatele lui; pe această coastă de munte nepopulată, urmele lui Mason se citeau limpede în colbul potecii; văzu din nou, la câteva sute de metri înainte, verdele sticlos străfulgerând, când Mason, ieșind de după o porțiune de zid, rămase o clipă la o bifurcație a potecii, înnebunit de ezitare, dând spasmodic din coate de nehotărâre. Castelan, ignora cu totul împrejurimile, ignoranță plătită acum cu secunde prețioase, iar Cass era sigur că avea s-o ia pe poteca din dreapta, *poteca din dreapta,* cea care mai întâi cobora leneș, ca apoi să urce, ducând la Villa Cardassi, în vârf; nu pe cea din stânga, care continua cu un urcuș formidabil, dar foarte scurt,

pentru ca imediat să coboare și să te ducă în siguranța orașului. Mason va alege cărarea din dreapta, deoarece părea mai accesibilă. Transpirând, oftând, cu inima spărgându-i pieptul, se împiedică și căzu peste zid, pierzând secundele câștigate. Regăsindu-și echilibrul și reintrând în ritm, văzu verdele pantalonilor scurți ai lui Mason cotind la dreapta, pe poteca înșelătoare, cea care-i convenea lui.

Lumina creștea, strălucirea roz-piersică dispărea de pe cer și, virând și el spre dreapta la bifurcație, pe cărarea puțin folosită, năpădită de un desiș de tufe de mușt ar, scaieți și margarete pitice, simțind sub tălpi amestecul zgrunțuros de pietricele desprinse din stâncă, praf și căcăreze de capră, știu că soarta lui Mason era pecetluită, întrucât fugea cu elan într-o fundătură nu doar nepopulată, ci cu adevărat izolată și ignorată – o pantă lungă, cu terminalul sus, pe culme, unde singura lui posibilitate, exceptând sinuciderea, era să se întoarcă și să accepte lupta. Cum gonea pe urcușul din ce în ce mai abrupt, Cass își auzea iar răsuflarea, ieșindu-i din plămâni în suspine lungi, uluitor de delicate, ca oftaturile unui bărbat prins în îmbrățișarea dragostei, și avu, surprins, relevația frumuseții radioase și a blândeții acelei dimineți, văzu cât de senine erau înălțimile, cât de frumos strălucea azurul mării de dedesubt, dar și cât de stranie era propria-i furie – atât de liberă de patimă, de delir, dar capabilă, cu toate acestea, să-l împingă la crimă, cu urgența și certitudinea unui fapt deja programat, parafat, înscris în timp. Dar chiar când îi străfulgeră acest gând prin minte, se gândi la Francesca, și în fața ochilor i se ridică viziunea infernală a frumuseții ei mutilate; sângele și abjecția împroșcară bolta, țâșniră înspre ceruri, dispărură, supte de un maelstrom, și, pentru un răstimp extrem de scurt, totul deveni negru, așa că-și încetini pașii și slobozi, cu sufletul transfigurat, un urlet neomenesc, barbar, exact ca al strămoșilor

săi primitivi. Lumina reapăru instantaneu; îl văzu pe Mason, mai apropiat acum – aproape de culme – cățărându-se pe versantul muntelui. Silueta lui se opri o secundă, ghemuită pe genunchi, lăsată pe vine, ventilându-se cu inhalări adânci, apoi își reluă rapid poziția verticală și, într-o explozie de viteză, cu părul tresăltându-i incontrolabil, ca o perucă așezată strâmb, înaintă în fugă câțiva iarzi, sări într-o parte de pe cărare și începu să urce pe peretele pieziș al stâncii. După o jumătate de minut, Cass ajunse la locul unde Mason își începuse urcușul; cu mâinile în șold, reglându-și respirația, rămase cu privirile ațintite în sus, la buca roz ce ieșea din pantaloni, la picioarele bronzate ce căutau frenetic reazăm pe panta de piatră. A sta pe loc și a-l urmări cu privirea era un avantaj cert: își putea odihni astfel plămânii, în timp ce Mason se cățăra pe o scurtătură inexistentă, dar în orice fel ar fi ajuns pe culme, acolo avea să fie prizonierul său, fiindcă în partea opusă era o prăpastie de o jumătate de milă, căzând drept în jos. Tot atâta era dacă mergea pe potecă.

Atunci Cass se întoarse și galopă în sus pe potecă, își scoase ochelarii din mers, se răzgândi și și-i puse la loc, aruncă o privire peste umăr și constată că Mason, stârnind o avalanșă de pietre și praf, aproape că ajunsese pe promontoriu. Mări viteza, respirația începu din nou să-i iasă din plămâni în icnete dureroase; se împiedică, se îndreptă, țâșni în sus pe lângă vila abandonată, cu fațada ei jupuită și coloanele ciobite, cu inscripția de pe porticul de marmură, traversându-i câmpul vizual în umbra dimineții, în direcție opusă cu a mersului, ca o viziune halucinantă într-un alfabet necunoscut – SPERO, SPIRO DUM –, pierind; mirosul de umezeală, ferigă și piatră sfărâmată îl învălui când, aproape de vârf, o tăie și el pe scurtătură, sări peste un zid scund, se avântă înainte, fără a micșora viteza, pe un teren

spongios, unde un strat de ciupercuțe albe îi explodă sub picioare, căzând ca soldații în bătălie. Ajunse în vârf. Soare orbitor, ca un țipăt. Marea albastră de jos îi întâlni brusc privirea, orbindu-l pe jumătate când sări pe zidul de incintă și rămase acolo în echilibru, căutându-și victima. Prins, încolțit, Mason stătea cam la cincizeci de iarzi mai încolo, pe terenul sufocat de ruguri de mure, cu capul plecat, sprijinit de un măslin uscat, strâmbat de intemperii, cutremurându-se în timp ce inspira lung. Cass nu-i distingea chipul, dar îi vedea grumazul, de nuanța purpurie a sângelui, și sări jos de pe zid, gata să se arunce asupra prăzii, când în plămânii lui ceva produse un hârâit aspru, involuntar, degete tari îl strânseră dureros de inimă, făcându-l să se prăbușească la pământ ca un cerb împușcat, neajutorat, vomitând, aproape orb.

Multă vreme rămase în poziția aceea, chircit în genunchi, în buruieni. În cele din urmă, spasmele conteniră. Vederea îi reveni, treptat. Departe, pe marea nemișcată, o motonavă de croazieră de un gri-albăstrui înainta prin pâcla zorilor, pe lângă o ambarcațiune mai micuță, mai ușoară, care pusese capul de compas spre sud, spre Sicilia. De pe vaporul cu copastia neagră se înălță pe fundalul albastru o pană de fum, în semn de salut; Cass o admiră, clipi, auzi șuieratul sirenei, adânc, somnoros, sonor, plutind în sus prin lumină, ușor dar clar, ca o perlă. Văzu imediat că Mason se întinde în iarbă, cu un picior ridicat, cu un braț peste ochi. Cass se culcă și el pe o parte, sorbind oxigen. Vasul negru înainta spre vest cu prora înaltă, semeț, maiestuos și tăcut, pasagerii adormiți erau cufundați în uitare, luminile de pe punte erau încă aprinse, dar acum, în timp ce le privea, începură să se stingă, una câte una. Văzu că Mason se ridică pe jumătate, în sfârșit. Cu precauție, încercă și el să se ridice, iar acum parcă Mason încerca să-i spună ceva, strigând peste câmp – dar oare ce zicea, ce cuvinte formau buzele lui? *Nu eu*

am… Eu am… Mor? Parcă plângea. Mason vorbi din nou: *N-a fost… A fost?* De ce nu vorbea odată cu înțeles? De ce tot bălmăjea cuvintele alea, ca și cum l-ar fi implorat să înțeleagă? Nebunul de Mason se trânti la loc în iarbă, Cass se trânti și el, pentru o scurtă odihnă finală, și, cu toate că nu mai știe câtă vreme au rămas așa – poate cinci minute, posibil mai puțin, posibil mai mult –, își amintește, totuși, că în gâtlej i-a crescut o sete cum nu mai simțise și că, zăcând acolo, stupefiat, semi-conștient, cu susurul unor ape limpezi, delicioase, trecându-i prin creier, memoria îl purtă rapid spre lumina începutului, făcându-l să-și audă, într-o adormită amiază sudică, primul țipăt de bebeluș din leagăn și știu imediat că era rumoarea istoriei, numai eroare, vis și nebunie.

Totuși se ridică, luând în mână o piatră, iar Mason se ridică și el, palid, cu o creangă noduroasă în mână, ca să se apere, și în acel moment, ca din neant, un porumbel se repezi către ei, virând apoi pieziș, înspăimântat, cu o abia perceptibilă bătaie din aripi. Dar chiar în timp ce vedea porumbelul zburând înspre mare, Cass atacă, urlând; căzu asupra lui Mason, care se luptă aprig, furios, în cele câteva secunde care-i mai rămăseseră de trăit. Cass avea să-și amintească bravura lui Mason din momentul acela: nemiloasele lovituri de bâtă care plouau pe coastele lui confereau acelei scurte încăierări emoția unei neașteptate, triumfale încununări. Dar, când Mason lovi îndrăzneț cu creanga, cu o rotire a umărului, Cass coborî piatra printre brațele lui, iar Mason se prăbuși ca un sac cu nisip, murmurând „Păpușelule!”. „Păpușelule”, repetă în șoaptă, cu glas de copil, dar fu ultimul lui cuvânt, căci Cass se aruncase peste trupul căzut și lovea cu piatra, mereu și mereu, ultima lovitură țintind craniul, care scoase un zgomot straniu de spart, crăpându-se pe o latură precum o nucă de cocos, iar din

crăpătură apăru o membrană gri-albăstruie, mânjită cu sânge.

Poate în clipa aceea s-a tras înapoi, dându-și seama unde era și ce făcuse. Nu poate jura. Nu este exclus ca doar ecoul întârziat al acelui „Păpușelule" să-i fi cenzurat mișcările, să-l fi făcut să privească în jos și să vadă chipul livid, mort, atât de cuminte, de feciorelnic, la fel de chinuit în moarte ca și în viață – care putea fi chipul oricui, dar nu o față de ucigaș.

Copii! se gândi, stând vertical deasupra trupului ce mai tresărea. *Copii, Christoase! Copii suntem cu toții!*

După care, cu o ultimă răbufnire de mânie și durere, târî cadavrul lui Mason până la parapet, îl ridică anevoie în brațe și îl ținu o clipă aproape de inimă. Pe urmă îl azvârli în vid.

În afară de medic și de preot (Luigi însuși l-a informat de asta pe Cass ulterior), Luigi a fost prima persoană care s-a grăbit în dimineața aceea la patul Francescăi. Îl trimisese Sergentul Parinello, care plecase, plin de importanță, să cerceteze poteca din vale, „scena crimei". Francesca zăcea pe un pat din casa farmacistului Ivella, puțin în afara zidurilor orașului; fermierii care o găsiseră pe cărarea din vale nu îndrăzniseră s-o transporte mai departe. Pierduse o cantitate enormă de sânge – atât de mult, încât doctorul n-a riscat să spere că o transfuzie, dacă i-ar administra-o, ar putea s-o țină în viață mai mult de o jumătate de zi. Era inconștientă, cu respirația slabă și superficială. Da, decretase Caltroni, va putea fi interogată, dacă, și când avea să-și revină; era improbabil ca un deranj sau un efort fizic să modifice urmările fatalelor răni. Doctorul și preotul plecară (după administrarea ritului *Estrema Unzione)* să caute sânge pentru transfuzii, promițând că vor reveni. Caltroni se purta ireproșabil în situații de criză. Caporalul a stat la

căpătâiul Francescăi. A trecut o oră. Afară s-a iscat o zarvă nemaipomenită, iar Luigi l-a rugat pe farmacist să-i potolească pe oameni. Multă vreme a domnit liniștea, iar Luigi a șezut acolo, în camera albă și curată, inundată de lumină, veghind-o pe fata muribundă. O singură dată, Francesca a gemut și a bătut din pleoape, iar obrajii ei palizi s-au îmbujorat ușor. Dar paloarea s-a reinstalat, iar ea a alunecat înapoi în comă, abia respirând. Trecu o jumătate de oră, apoi încă o oră. Ceva mai târziu, pe la nouă, ea deschise ochii și scoase un suspin adânc, privind, buimăcită, în jur; apoi, încercând să-și ridice un braț zdrobit, țipă de durere, iar ochii i se umplură de lacrimi. Aplecându-se, Luigi îi aplică pe frunte o bucată de pânză proaspăt muiată în apă rece, după cum îl instruise doctorul. Apoi, cu buzele foarte apropiate de urechea ei, o întrebă, șoptit:

— *Chi è stato?*

Mult timp, ea nu fu capabilă să răspundă. Își mușcă buza de durere, iar Luigi crezu că are să se scufunde din nou în inconștiență.

— Cine, Francesca? repetă el, blând.

Iar fata șopti:

— Cass.

El își îndreptă încet poziția pe scaun, cu o bruscă năvală de emoții amestecate. După cum și-a amintit mai târziu, era șocat, dar nu surprins, dacă o asemenea combinație de sentimente există. Căci era deja aproape sigur de identitatea făptașului. Dar nu la Cass se gândise. Totuși, când fata îi murmură numele, își dădu seama că poate spunea adevărul.

Aplecat deasupra muribundei, își aminti de plimbările pe care Cass nu le putuse ține secrete. Plimbări prin vale, mână în mână, un american și o țărăncuță săracă; imposibil de ascuns, așa cum nici drumurile până la Napoli, cu Cadillacul, nu putuseră fi mascate. Luigi îi vorbi blând Francescăi:

— *Chi?* repetă el. Mai spune o dată. Cine ți-a făcut asta?

Fata încercă să vorbească. Nu era Cass, nu trebuia să fie Cass.

Și totuși, era posibil să fie Cass. Luați un caz extrem de deranjament mental (și încă un american), combinați-l cu o insuportabilă umilire – și, în ultimă instanță, cu iubirea – și veți vedea că se poate întâmpla *orice.*

— Cine, Francesca?

De data asta fata nu putu să răspundă.

Se auzi un ciocănit la ușă și soția farmacistului apăru în prag să-l informeze că Parinello era afară și dorea să-i vorbească. Se ridică de lângă pat și ieși în grădina cu miros de trandafiri, unde îl aștepta sergentul. Trecuse de nouă. Parinello era extrem de agitat, își lovea șoldul gras cu mănușa, iar fața îi lucea de transpirație.

— A vorbit? întrebă imediat. A făcut vreo declarație?

Avea o expresie solemnă, dar vibra vizibil de emoție.

— N-a spus nimic, domnule sergent.

— Trebuie să vorbească. *Trebuie* să vorbească!

Luigi simți că se petrecuse ceva.

— Ce s-a întâmplat, domnule sergent?

— Flagg. Americanul de la Palazzo d'Affitto. Cel la care era angajată fata. A fost găsit mort, la picioarele stâncii de dincolo de Villa Cardassi. Cu capul zdrobit.

Luigi simți că-i amorțesc degetele.

— Deci a fost… (Pentru moment, îi fu imposibil să-și miște buzele.) Adică…

— Am telefonat la Salerno. Un caz clar de *doppio delitto.* Căpitanul Di Bartoldo e pe drum, cu echipa sa. Acum trebuie…

— Dublă crimă? Dar fata nu e moartă.

— Da, așa am zis, dublă crimă.

Tăcu, în ochi cu o scânteie vicleană, ca și cum ar fi descoperit ceva. O pagină întreagă în *Il*

Mattino. Iar Luigi, ca prin vis, îl văzu pe sergentul cel gras, ieșind din front la parada poliției regionale, întinzând pieptul bombat, ca să primească rozeta pentru serviciu excepțional.

— Domnișoara avea un iubit. Unul dintre derbedeii de la cafenea o scotea în natură. Avea un poponeț simpatic și el n-a vrut s-o lase liberă. Pe urmă, americanul ăsta pentru care lucra a început s-o tută și el. Ea s-a zăpăcit și s-a confesat primului amant, ori ăsta a aflat singur. L-au apucat năbădăile. Flagg trebuia s-o ducă departe de palat ca să i-o tragă, departe de prietena lui blondă. Așa că, azi-noapte, s-a dus cu ea pe poteca din vale și și-au pus-o. Dar n-au ținut cont de îndrăgostitul înnebunit de gelozie. Asta i-a urmărit până acolo și i-a surprins în flagrant. S-a ocupat mai întâi de fată, apoi s-a luat după Flagg și l-a fugărit până sus, la vilă. Acolo, l-a aruncat peste parapet. Să-i vezi numa' capul – un terci însângerat.

De asta, gândea Luigi, de asta m-am făcut polițist, ca să-l ascult pe unul care, cu moartea la numai doi metri de el, vorbește cu atâta satisfacție. În jurul lor, în parfumul greu și dulce de trandafir, bâzâiau albine. Dorința de a pedepsi, de a oblitera chipul acela grosolan, fu, pentru câteva clipe, irezistibilă.

— Deci, fata n-a declarat nimic? repetă Parinello.

— Nimic, domnule sergent.

— Bine, fii pe fază. Dacă spune ceva, anunță-mă. Mă găsești jos, la secție. Unul din ăia de la cafenea. Trebuie să fie un tip voinic – solid și vânjos. Dacă aș afla numele făptașului înainte de sosirea lui Di Bartoldo, aș fi… (Se opri, cu o strâmbătură scurtă, dându-și seama că se dăduse de gol.) Mai bine ai…

Dar, până să formuleze un ordin, Luigi se răsuci pe călcâie și se îndepărtă pășind țanțoș, fără o vorbă, intrând tăcut în casă și în dormitor, unde își reluă veghea la căpătâiul Francescăi. Albă ca

varul, fata se cufundase iarăși în repaosul ei profund, atât de nemișcată, încât o crezu, o clipă, moartă. Dar ea se agăța cu disperare, dacă nu de luciditate, cel puțin de viață, iar Luigi o privea continuu, el însuși abia respirând. În jurul orei zece reveni doctorul, însoțit de preotul cu ochi cenușii și privirea tristă, pe care Luigi nu-l mai văzuse până atunci. Agățară împreună un nou container cu plasmă de suportul metalic de lângă pat. Doctorul – sau poate preotul – promise că va trimite o infirmieră. Preotul mai rosti o rugăciune întru iertarea păcatelor și plecară din nou – de data asta, la Amalfi, zicea doctorul – în căutarea unor noi provizii de sânge. Se făcuse foarte cald, așa că Luigi își scoase tunica, centironul și banduliera. Somnul Francescăi era, parcă, mai liniștit, dar respirația îi era tot scurtă și superficială, ținea ochii închiși ca în moarte, cu pleoapele albe ca varul, și nu scotea niciun sunet. Luigi nu-și lua ochii de la ea. Niciodată nu le acordase țăranilor prea multă atenție sau considerație; nu-i disprețuise, dar nici nu simțise milă sau simpatie față de ei, ci doar îi acceptase, așa cum accepți, resemnat, vremea rea, sâcâitoare, o nesfârșită migrenă, așa cum procedezi cu un cățel de suflet, atât de bătrân și de urât, că parcă nu mai ai chef să-l hrănești și să-i dai apă, dar nici nu te lasă inima să-l alungi sau să-l lichidezi. Părinții săi, departe de a fi bogați, nu fuseseră nici săraci lipiți pământului și din viața atât de banală pe care o trăise la Salemo se alesese cu tot atât de puțină înțelegere față de sărăcia lucie, păcătoasă și disperată, pe cât de mică îi era dorința de a se îmbogăți peste măsură. Tatăl său, învățător, ar fi dorit să se facă avocat, dar războiul îi spulberase planurile; devenise, în schimb, polițist, iar viața i se redusese la un spațiu cenușiu al dezamăgirilor chinuitoare, în care plutea, semieducat, lipsit de ambiții, nesimțitor, gata să se lase mituit, prefăcându-se că apără un crez politic de care, în sinea lui, îi era rușine, încerca să se

achite corect de îndatoriri, dar ce fel de muncă presta? Ce fel? Știa că în țara sa șansele de „evoluție” erau neînsemnate: erai ceea ce erai și cu asta, basta. Dar acum, privind-o pe Francesca, vedea nu chipul brutalizat, învins, urâțit de trudă care existase în mintea sa, ca un vis, din copilărie, ci o față care, cu toată iminența morții, degaja o frumusețe nepământeană. Simți cum i se strânge inima de duioșie. Deși o mai văzuse pe fata asta, n-o privise niciodată atent. Ușor contrariat, își dădea seama acum că niciodată nu privise vreun țăran *direct* în față. *Felice.* Fericit. Iată cuvântul pe care îl auzea mereu rostit cu privire la țărani. Atât de săraci. Dar cât de fericiți. Au muzica lor. Și iubirea. Acum, privind-o pe Francesca, știa că altfel stăteau lucrurile. Nicio muzică și foarte puțină iubire. Acum ea dădea semne că s-a trezit și dorește să vorbească și se aplecă mai aproape, ascultând. Ce frumoasă era! Dar pe buzele ei nu trecu decât o umbră de cuvânt. Se cufundă înapoi, în somn. Luigi o privea și tristețea îi pusese stăpânire pe toată ființa. Pentru prima oară după mulți ani, conștiința suferinței umane se revărsă asupră-i ca o undă de lumină. Îi zbură gândul la Cass și, profund îndurerat, se întrebă ce demon îl îndemnase s-o agreseze pe fată.

Pentru că, în momentul acela, era sigur că făptașul era Cass. Vinovatul nu era un stâlp de cafenea; însuși Cass era iubitul trădat, dublul asasin căutat de Parinello. Ceva teribil, sfâșietor, dar părea perfect adevărat. La ce bun să i se mai pună întrebări fetei? Ieșiți pe teren și căutați un american ochelarist, în haine kaki, murdare, cu privirea fixă, de dement. Nu va fi prea greu, în afară de cazul că și-a adăugat și el numele pe lista oribilă a morților…

Dar acum sora de caritate, o călugăriță de la schit, învești mântată în alb, cu fața cabalină, alunecă încet, dar ferm în cameră, fără să încline măcar din cap, se propti între el și Francesca, cu șoldul

apretat, acoperit de pliuri, stându-i strâmb în fața ochilor, iar când ea făcu asta și el se mișcă pe scaun, ceva îi deschise brusc mintea, așa cum o răbufnire de vânt deschide un oblon ca să intre soarele. Nu putea fi Cass. Iar dacă nu era Cass, nu putea fi decât cel la care se gândise la început. Rămase multă vreme adâncit în gânduri, în timp ce măicuța se foia deasupra fetei, dar după un timp observă că Francesca deschisese ochii mari și se uita pierdută în gol. O rugă pe călugăriță să-i lase singuri. Femeia se încruntă și refuză. Își repetă, iritat, rugămintea, mutându-și scaunul mai aproape de pat, ametit de emoție. Ea îl refuză și acum. O mai rugă o dată. Ea refuză.

— *Vada via! Via!* mârâi el. Ieși afară, naiba să te ia!

Așa că ea dispăru, speriată, într-un vârtej de falduri.

Luigi se aplecă deasupra fetei.

— Francesca, zise. Spune-mi acum. Cu grijă. Cine te-a bătut? Nu Cass, nu-i așa?

— Nu, răspunse ea șoptit. Nu Cass.

— Dar atunci, cine?

— Signor Flagg.

Uimire și confuzie. Acest lucru era pur și simplu imposibil. Americanul cu fața inexpresivă, ca de băiețel drăguț?

— Ce ți-a făcut Signor Flagg?

— M-a dus…

Fata izbucni în plâns, ceea ce duse la o respirație mai violentă, care o duru, așa că scoase un țipăt. Apoi se opri din plâns, închise ochii, iar Luigi crezu că se cufundă iar în întuneric. Dar ea se mișcă, trează, și-l privi cu ochii mari, înfricoșată.

— M-a dus la el în cameră.

— Te-a dus la el în cameră?

— Da. Oh, o să mor?

— Ce ți-a făcut?

— Nu… (Întoarse capul, slăbită.) Nu pot să spun.

Nespunând, o spusese.

— Nu te-a dus cu el pe potecă?

Ea tăcea, i se auzea doar răsuflarea hârșâită, dureroasă.

— Nu te-a dus pe potecă? repetă Luigi, cu blândețe.

— Nu știu, răspunse Francesca, după o lungă așteptare. Nimic. Totul. Uit.

Pierduse legătura cu realitatea, vorbea în dodii.

— Îți amintești ce ți s-a întâmplat pe potecă?

— Nu uit.

— Francesca, *îți amintești*? Spune-mi, îți amintești că cineva ți-a făcut rău pe potecă?

— Nu uit.

— Francesca, spune-mi atât. A fost Saverio?

Scurtul interval până la răspunsul ei a fost un muget de furtună în urechile lui. Apoi:

— Da! Dumnezeule, a fost Saverio! Da! Saverio a fost! strigă ea cu glasul chinuit, răgușit. O, Doamne! O, Doamne!

Luigi o strigă pe infirmieră, inutil, fiindcă sora abia ajunsese lângă pat când fata, cu o răsucire scurtă și convulsivă a gâtului, oftă și rămase iar inconștientă, trăgând după ea suspinele de durere și spaimă ca în bezna dintr-o peșteră. Luigi se ridică de pe scaun.

— O s-o omori, șuieră călugărița.

— *Non importa.* Tot moare.

— Monstru de polițist! N-ai pic de suflet.

— Ține-ți gura, soră. (Se opri.) Te rog să mă ierți.

Ieși în grădină, în lumina tare și limpede a dimineții. Se pomeni blestemându-l pe Parinello mai cu foc decât oricând. Căci, dacă sergentul ar fi acționat, s-ar fi întâmplat ce se întâmplase? Evident că nu. Dar numai Luigi considerase că Saverio trebuia închis. Asta era Italia. Un sat mare, plin de bezmetici. Un balamuc administrat de pacienți. Demult îi făcuse cunoscute lui Parinello temerile sale, întrebându-l dacă nu era și el de

părere că ar fi fost prudent să-l aducă pe Saverio în fața autorităților comunale, care, la rândul lor, puteau exercita presiuni asupra celei mai apropiate rude a retardatului – o soră vitregă – să-l instituționalizeze. Dar Parinello îl ridiculizase, respingând și ideea aceasta, ca pe toate inițiativele subordonatului său. Era un ticălos invidios, complet lipsit de imaginație. Un grăsan indolent care nu voia să se amestece în vreo schemă sau manevră din afara sferei lui de activitate, apărarea legii, nu complicarea ei. În plus, îl întrebase pe Luigi ce dovadă avea că Saverio era altceva decât zevzecul inofensiv care părea a fi? Lucru adevărat, într-o oarecare măsură, așa că Luigi recunoscuse în sinea sa că situația era dificilă. Evidența, dovezile erau, într-adevăr, cam subțirele. Câteva cucoane nordice de vârstă mijlocie, debarcate din autocarele cu turiști, se plânseseră în variate împrejurări că fuseseră „pipăite" sau „îmbrâncite"; de trei-patru ori o față neclară, ștearsă – poate a lui Saverio, dar poate că nu – fusese semnalată că spionează noaptea la ferestrele de la Bella Vista, dispărând la auzul inevitabilului țipăt. Odată, acum două sau trei veri, o turistă din Strasbourg se plânsese că nătărăul dement, în timp ce-i căra bagajele la hotel, își expusese părțile private, pe aleea din spatele bisericii. Aceasta, indiciul cel mai grav dintre toate, ar fi putut duce la o acuză gravă împotriva lui Saverio, dacă investigația n-ar fi fost condusă de Parinello, care-i ura pe franțuji, întrucât luptase împotriva lor în ultimul război și care, văzând că femeia era din categoria tipelor isterice, seci și cusurgii, era oricum înclinat să accepte explicațiile bâlbâite ale lui Saverio, cum că ar fi dorit numai să dea curs chemărilor firii. Cu cincisprezece ani în urmă – în război, cu mult înainte de mutarea lui Luigi la Sambuco –, o păstoriță fusese găsită moartă, mutilată oribil, printre stâncile de pe un versant alpin și mai îndepărtat de oraș decât Tramonti. Fusese o

perioadă de confuzie și „lasă-mă să te las”. Războiul era în toi și tuturor li se fâlfâia. Zvonul că se comisese o crimă se strecurase în oraș abia la câteva zile după înmormântarea fetei. S-au dat dispoziții să se deshumeze cadavrul pentru un post-mortem, dar nu s-a făcut nimic, nu se știe de ce. Muntenii, o populație ignorantă și mai superstițioasă decât negrii din Africa, bombăneau pe ascuns că era lucrul dracului. Alții dădeau vina pe lupi. Alții se refereau la un dezertor din armata germană, văzut că dădea târcoale prin pădure. Până la urmă, incidentul fusese uitat cu desăvârșire de toată lumea. Pe Luigi, care, normal, aflase toate astea la mult timp după eveniment, îl izbise faptul – descoperit absolut întâmplător – că Saverio, la vremea aceea o huidumă de flăcău de șaptesprezece ani, locuise tot aici, în oraș, ba chiar sub același acoperiș. Evident, după atâția ani, nu te mai puteai aștepta la dovezi. Dar, de cele mai multe ori, crima care rămâne neelucidată, chiar și pentru mințile sofisticate ale orășenilor, multă vreme (poate o eternitate) e tocmai cea mai bizară, cea mai simplă. Poate că era exagerat să te aștepți ca țăranii ăștia simpli să arunce o privire bănuitoare tocmai spre fratele respectivei fete…

Dar să-mi spui tu, Luigino, începu el să se întrebe, dacă e adevărat că pe fată a atacat-o Saverio, cum se face că americanul Flagg a fost găsit în fundul prăpastiei Cardassi cu capul terciuit? Doar iubitul trădat nu putea fi păduchiosul de Saverio. Nu el era acela care se răzbunase pe fată și-l aruncase pe american de la înălțime. Cretinul, acționând de unul singur, ar fi putut s-o atace pe fată, dar în niciun caz n-ar fi izbutit să comită o crimă dublă. Era, atunci, posibil ca Flagg să se fi sinucis? Asta era explicația? Posibil. Dar, dacă da, de ce? Din remușcare? Din sentimentul de culpă? O siluise pe fată aseară, Francesca însăși o afirmase. Forța și brutalitatea acestui atac erau evidente; nu murmurase

Francesca, instantaneu, numele americanului, în loc de al lui Saverio? Un indiciu implicit al sălbăticiei cu care acționase. Nu era plauzibil ca un bărbat să fie scos din minți de o astfel de faptă, în așa hal încât să rămână afectat toată viața? Posibil, dar improbabil, ținând cont de firea contradictorie a acestui american. Cu certitudine, însă, el nu făcea parte din categoria sinucigașilor; în orice caz, nu era omul care să se lase distrus de un simplu viol. Dacă ar fi înfăptuit el crima lui Saverio – poate că da. Un bărbat care, în frenezia pasiunii, rupe oasele unei tinere și când se ridică, vede că ea e pe moarte – un astfel de bărbat se poate arunca de pe munte, de teamă sau remușcare. Dar Francescăi îi frânsese trupul Saverio, nu americanul.

Americanul. Evident, exista și celălalt american. Dintr-odată îi deveni clar că cele două crime, deși posibil legate între ele printr-un fir pe care, în acest moment, nu-i sta în putere să-l identifice, erau acte independente și că ucigașul lui Flagg nu putea fi decât Cass. Cass era, la urma urmei, și iubitul sugerat de Parinello. Doar era evident, ca nasul din mijlocul feței, că el, Cass, se îndrăgostise de Francesca. Flagg o violase, iar Cass se răzbunase. Și dintre toți participanții – Flagg, mort; Francesca, pe moarte; Saverio, un spațiu alb, lipsit de rațiune, mai presus de durere sau pedeapsă; și Cass – numai Cass rămânea să îndure și să sufere în continuare.

În acea clipă, zdrăngănitul porții grădinii îl făcu să tresară și se întoarse ca să-l vadă pe Parinello rostogolindu-se către el, în augusta companie a căpitanului Di Bartolo; tot atunci își aminti de tandrețea cu care Francesca murmurase prima dată „Cass” și luă hotărârea că, pentru o singură zi Sambuco văzuse mult prea multă, excesiv de multă suferință. Trase aer în plămâni, fără rost, încercând să scape de sentimentul de demență. Apoi salută

reglementar. Expresia de pe chipul anchetatorului era aspră, serioasă.

— Mai trăiește, caporale?

— Mai trăiește, domnule căpitan. Chiar acum… doarme. Sora e…

— A spus ceva? i-o tăie scurt Di Bartolo.

Era ceva într-o oarecare măsură captivant și suspect la acest omuleț cu înfățișare popească, cu fedora lui trasă pe ochi și trenciul legat cu un cordon. Fără îndoială că văzuse multe filme despre Scotland Yard, ceea ce-i explica în mare parte comportamentul, dar avea un palmares spectaculos, care te obliga să-i respecți stilul profesional, înclinat spre un firesc întrucâtva teatral. Extrase din buzunar un pachețel galben și-l întinse celor doi subordonați.

— Wrigley? îi întrebă.

Sergentul acceptă o lamă de gumă, ca și Luigi, iar cei trei bărbați rămaseră pe moment în grădină, mestecând recunoscători, dar stânjeniți.

— Păi, vedeți, domnule căpitan – vorbi Luigi mestecând –, a început să-mi spună că…

Disperat, prefăcându-se că-și strunește cavalcada gândurilor, încerca de fapt să tragă de timp.

Dar căpitanul îl întrerupse providențial, ridicând un ochi spre cer, pieziș, și spunând, cu un zâmbet subțire:

— *É proprio strano.* Dar era de așteptat. Lombroso avea teoria că cele mai oribile crime se comit dimineața în zori, pe vreme bună – vara sau primăvara. Ce mai zi! (Întorcându-se spre Parinello:) În locul unde a fost atacată fata, ce-ai găsit?

Sergentul își mișcă ușor ființa elefantină, ridică din umeri, cu ochii la anchetator:

— Vă rog să mă scuzați, domnule căpitan, dar nu prea înțeleg la ce vă referiți…

Căpitanul abordă o mutră severă și impacientată:

— Ia zi, Parinello, vorbi el, cu vocea deja înghețată, mustrătoare. Vrei cumva să-mi raportezi că nu ai cercetat atent locul unde a fost atacată fata?

— Nu, domnule căpitan, își începu sergentul explicația zadarnică. Vedeți, când a fost descoperit cadavrul americanului, am fost atât de absorbit de el, încât…

— Încât nu ai însărcinat pe nimeni să păzească locul?

— Păi, nu, domnule căpitan, vedeți…

— Cu alte cuvinte, chiar în acest moment toți vagabonzii și neisprăviții și vânătorii de suvenire din comună mișună pe acolo, ștergând temeinic orice urmă de pași lăsată de agresor, băgând în buzunar orice obiect personal pe care acesta l-ar fi putut pierde? Eliminând toate indiciile prețioase? Chiar nu te-ai gândit deloc la asta? Ai urmat Cursul General pentru ofițerii de siguranță și pază, Parinello?

— Păi, sigur, domnule căpitan, voiam să zic… (Sergentul se înroșise la față ca sfecla; îi tremura falca și, ca un prunc gigantic, părea gata să izbucnească în plâns.) M-am gândit că…

— *Nimic!* lătră Di Bartolo. Nedând atenție unor lucruri fundamentale ca ăsta, nu faci, cred, decât să-ți demonstrezi incompetența!

— O, domnule căpitan! protestă sergentul.

— Tăcere! ordonă Di Bartolo. Pierdem vremea. Unde e lista pe care ai întocmit-o?

— Care listă, domnule căpitan? gemu sergentul.

— Lista *suspecților,* cu nume și adrese.

Parinello scormoni în buzunarele de la piept, dar nu scoase din ele decât degetele. Părea gata să se dezintegreze.

— Am lăsat-o la birou, reuși să îngaime, pierdut.

— Prea bine, zise căpitanul, scoțând din tunică un carnețel și un creion. (Vocea lui avea inflexiuni calme, fiind totuși, pentru Parinello, grea de

amenințarea dezastrului.) Foarte bine. Spune-mi mie numele.

— Adresele nu le am, domnule căpitan, zise sergentul, dezolat.

— *Spune-mi numele!*

Speriat, sergentul încercă să recucerească terenul pierdut.

— Primul, domnule căpitan, este Emilio Giovanelli. Din Atrani. Un tip dur, cu cazier. Cu gura mare. A avut o groază de necazuri cu femeile. Mi-aș permite să-l consider suspectul principal. I-ați notat numele, domnule? Urmează alți trei: Salvatore Marzano, Nicola Cosenza, Vincenzo Torregrossa. Toți – oameni fără căpătâi. Cosenza a făcut pușcărie la Avelino fiindcă a atacat o femeie. Ceilalți doi sunt niște netrebnici notorii. Torregrossa își bate nevasta. Marzano a fost proxenet la Nocera. Deci, domnule căpitan, eu aș zice că ăștia patru sunt suspecții. Dar mai avem următorul fapt. Fata, Francesca, se află în ceea ce am putea numi termeni buni cu celălalt american, cel ce ocupă parterul palatului. Înainte de a fi servitoarea lui Flagg, a lucrat pentru el. Aud că pe american îl interesează foarte mult soarta tatălui ei, care trage să moară de tuberculoză în vale; se mai spune că el și fata au fost zăriți de câteva ori împreună, în ceea ce ar putea fi – cum să spun? – o relație afectuoasă. Nu cred că pista asta ne-ar duce departe, dar poate că merită s-o urmăm și pe ea. Se numește Kinsolvin. Chin-sol-vin.

În timpul dialogului dintre Di Bartolo și sergent, Luigi simțise cum începe să-i bată nebunește inima, iar gura i se uscase în așa hal, încât scârboasa gumă de mestecat se rostogolea prin ea sonor, ca o bilă de marmură. Dorea să găsească o cale, orice cale posibilă, ca să abată bănuielile de la Cass, dar, până nu-i pronunțase sergentul numele, nu intenționase să mintă de dragul lui Cass. Cât timp numele lui Cass nu era pomenit, o minciună ar fi fost superfluă; în plus, cu toată

convingerea sa interioară că americanul fusese ucis de Cass, nu putea fi sută la sută sigur, fără a risca, de implicarea lui Cass în crimă. Surprinzătorul gambit al lui Parinello, însă, răsturnase situația. Când sergentul mai pronunță o dată numele lui Cass, Luigi tuși, apoi, cât putu de subtil, interveni în conversație. Simți că-l strânge pielea capului de frică. Implicarea lui Saverio ar fi condus tot la problema Flagg și de aici la Cass; doar o invenție extravagantă îl putea exonera. Știa că vorbele pe care avea să le rostească puteau fi – extrem de probabil – cel mai important lucru pe care îl spusese cândva, cuiva; dacă dădea greș, iar ilustrului detectiv povestea să i se părea incredibilă, sau dacă trăda, prin stilul expunerii, faptul că imaginația jucase un rol important în alcătuirea ei, nu numai că nu-l salva pe Cass, dar îl expedia mult mai rapid în temniță, atrăgându-și sieși ruinare, dezonoare și ani buni de detenție. Se gândi la închisorile pe care le văzuse – jegul și căldările cu excremente, ploșnițele din paturi și viermișorii din *pasta,* vinul acru sau lipsa totală de vin, anii cenușii, împovărători – și gura îi secă atât de tare, încât abia mai putu să vorbească. Dar se forță să-și dezlipească buzele și, înghițindu-și un fel de orăcăit, zise, cu vocea fermă și inteligentă:

— Dacă nu se supără domnul căpitan, nu cred că e necesar să continuăm lista.

— Ce vrei să spui, caporal? îl întrebă Di Bartolo.

— Vreau să spun, domnule, că fata mi-a relatat cu gura ei ce i s-a întâmplat.

— Atunci de ce n-ai vorbit până acum? zise, enervat, anchetatorul.

Ochii lui Luigi se îndreptară, grăitor, către sergent.

— Am încercat, domnule căpitan, dar…

— Bine, continuă. Ce ți-a zis?

— Următoarele, domnule căpitan. (Rosti, în gând, o rugăciune, să i se ierte rușinea pe care avea

s-o reverse asupra Francescăi.) Mi-a dat de înțeles că, de câteva săptămâni avea o legătură amoroasă cu patronul, domnul Flagg. Dorea s-o rupă, pentru că, în suflet, se simțea dezonorată. Flagg, nebun de gelos, refuza. Se întâlniseră de multe ori pe cărarea din vale, departe de ochii amantei lui Flagg. Tot acolo a dus-o și azi-noapte, dar ea n-a vrut să se supună. I-a repetat că e decisă s-o rupă cu el. El a încercat să-i înfrângă voința, dar ea s-a încăpățânat. Înnebunit de furie, el a lovit-o cu un obiect contondent. A lovit-o în mod repetat, peste brațe, cap și picioare. Ea și-a pierdut cunoștința, dar și-a revenit, pentru scurt timp, o dată, când l-a văzut aplecat deasupra ei, vărsând lacrimi de remușcare. Cred că-și dăduse seama că ea avea să moară. Mi-a spus că-și amintea cum strigase el – în engleză, limbă pe care o înțelege, cât de cât – *„Oh, o să-mi fac seama, o să-mi fac seama!”* Și, înainte de a-și pierde din nou cunoștința, a văzut că el a luat-o la fugă în sus, către Villa Cardassi… Asta mi-a spus, domnule căpitan, pe cuvânt de onoare. E clar, după mine, că avem o crimă și o sinucidere. Mi-aș permite, respectuos, să-i atrag domnului căpitan atenția că numai o cădere de la o asemenea înălțime explică rănile de la cap…

Gura mare a lui Parinello se puse în mișcare.

— Scorneli, strigă el. Fantezii! E imposibil! Fata e încă șocată…

— Taci, Parinello, îi ordonă detectivul. (Se întoarse iar spre Luigi.) Ia zi, caporal, ia zi. Ți s-a părut că fata e lucidă, când ți-a debitat toate astea?

— Era, firește, extrem de slăbită, domnule. Dar lucidă. Spunea adevărul. Mi-aș pune viața chezășie.

— O minciună sfruntată! strigă Parinello. Încerca să-l scoată basma curată pe celălalt iubit al ei. Femeile procedează întotdeauna astfel. Și se simțea, în sufletul ei, dezonorată, urmă el, batjocoritor. Un milionar american îi frecventa găurica micuță de țărăncuță – păi, ăsta era cel mai

bun lucru ce i se întâmplase în viață! Ce mai abureală…

Dacă Di Bartolo mai avea îndoieli, în acel moment, față de povestea lui Luigi, risipirea lor poate fi atribuită intervenției sergentului Parinello, spiritului răuvoitor emanat de persoana lui ca o ceață udă, ignobilă. Ar fi scandalizat și un proxenet. Di Bartolo se repezi asupra lui cu sălbăticie, făcându-i, pe moment, lui Luigi, impresia unei bestii sălbatice flămânde și slabe – un lup, o nevăstuică, o nurcă – toată numai colți și gheare, de o inimaginabilă ferocitate.

— Tăcere! Niciun cuvânt! Înțelegi? Să nu mai scoți un cuvânt! Când o să vreau să-ți cunosc părerea, te întreb eu. Până una, alta, Parinello, ține minte: în timp ce dumneata ai încercat din toate puterile să-ți neglijezi datoria, acest caporal și-a făcut bine treaba. Iar acum, ține-ți fleanca!

Apoi cei doi plecară, iar Luigi se așeză lângă o tufă de camelii, cu capul în mâini, tremurând ca piftia.

Francesca își dădu sufletul la zece seara. Peste zi, Luigi avusese și alte treburi, dar venise s-o vadă ori de câte ori putuse. Dorea să fie absolut sigur. Ea ieșise de câteva ori din profunda-i agonie, de fiecare dată mai tulburată și mai îndepărtată decât înainte, dar până la urmă el reușise să priceapă ce se întâmplase, de fapt.

Fata îl întâlnise, într-adevăr, pe Saverio, pe potecă, dimineața devreme, în partea mai luminată a văii, după ce norii trecuseră peste lună. Îl cunoștea bine și nu-i inspira deloc frică, dar ceea ce-i făcuse Mason în seara precedentă îi rămăsese în carne, ca o boală urâtă pe care era sortită s-o îndure toată viața. Așa se face că, întâlnindu-l pe Saverio în tenebre, când acesta întinse, inofensiv, două degete – poate nu mai mult decât un simplu salut – ca s-o mângâie, mâna grea de bărbat de pe spatele ei îi aminti, făcând palpabil oribilul, de atingerea lui Mason, de tot ce simțise atunci, de

starea ei prezentă, și, involuntar, țipase. Țipase și încercase să zgârie fața aceea netedă, aplecată, panicată și ea acum. Saverio începuse să se văicărească, precum un bătrânel bolnav. Pe urmă se dăduse cu un pas înapoi și o lovise, iar ea căzuse, dar se auzise țipând în continuare, incapabilă să-și dea seama că îl avea în față pe Saverio, conștientă numai și numai de faptul că toată masculinitatea agresivă, nesătulă a pământului se prăbușise peste ea în intervalul unei singure nopți de vară. Continuase să țipe, iar retardatul, înnebunit de spaimă, o mai lovise de câteva ori, de astă dată cu o piatră, sau poate cu greutatea întregului firmament, iar ea trebuie că strigase întruna, zăcând, zdrobită, între buruieni, mult după ce Saverio dăduse bir cu fugiții, căci țipase și în timp ce delira și mai scoase un ultim strigăt, de fapt un foarte slab oftat, când cei doi fermieri dăduseră, întâmplător, peste ea.

Cosașii săreau în iarbă, în jurul capului ei. Zăcea în vecinătatea unui pâlc de trandafiri sălbatici. În felul ăsta întâmpinase Francesca zorii unei zile noi.

Au mai fost ziua, începută cu dimineața în care îl omorâse pe Mason, și noaptea de după. Despre acea perioadă, Cass nu-și amintește aproape nimic. E sigur că se îmbătase (pentru ultima oară în viață) și are o vagă imagine a micii și umilei *cantina* de la periferie, de unde își cumpărase două sticle de vin. Acum crede cu tărie că se convinsese, în ciuda instinctului care-i șoptea altceva, că Mason o ucisese cu adevărat pe Francesca („Adu-ți aminte”, mi-a spus, „adu-ți aminte cât de des ai citit prin ziare o frază ca *ucigaşul nu a dat semne că-şi regretă fapta,* sau poate *nu regretă că a comis crima* și poți fi sigur că așa este. Asta pentru că se petrece în om ceva, ceva ce mi s-a întâmplat și mie în ziua respectivă. Asasinul nu e neapărat nesimțitor, ori cu sângele rece. Dimpotrivă, sunt șanse să fi fost zguduit până în străfundurile ființei. Din cauza asta, începe să creadă minciuna

pe care trebuie să și-o spună ca să nu-și piardă mințile, poate ca să nu-și piardă viața. Se convinge că dreptatea este a sa și că cel trimis de el pe lumea cealaltă o merita, la fel de mult ca Iuda Iscariotul"), deoarece în noaptea aceea, după o zi petrecută undeva în munți, rătăcind de unul singur, îndurerat și înfuriat, avusese un martor. Niciodată nu voi uita momentul în care, după ce a intrat în palat împleticindu-se, răvășit și parcă îmbătrânit cu zece ani, m-a prins de mânecă, de parcă eram Sfântul Duh și, cu scânteia de sfântă răzbunare în ochi, mi l-a descris pe Mason cum stă și rânjește în mijlocul Eternității, fatalmente scutit de orice altă pedeapsă dreaptă, pământească. Demența se ținuse scai de el în momentele acelea, de asta era sigur, dar acum mai știe și altceva. Știe că atunci când a plecat de la palat, trecând pe lângă Poppy, care leșinase (nu-și aduce aminte s-o fi văzut, deși își amintește de tirada pe care mi-o adresase mie) intenționa să se ducă acasă la farmacist, probabil crezând că Francesca trebuie să mai fie în viață și dorind s-o mai vadă o dată, înainte de a muri. Dar întârziase cu o jumătate de oră. Vestea i-o dăduse Luigi, rămas singur acolo, la umbra casei. Pe Francesca o luaseră deja. Oare acela fusese momentul în care, mutându-și privirea de la chipul posomorât al lui Luigi, privise pe lângă casă și observase focuri ce ardeau, misterios și straniu, jos, pe luciul mării? Nu mai poate fi sigur. Își amintește cum Luigi, încercând să-l consoleze, îi vorbea despre altceva, îl trăsese, secretos, într-o parte, în grădină și, cu vocea lui catifelată, melancolică, își căutase cuvintele ca să-i împărtășească acel adevăr pe care își permisese să-l cunoască abia în clipa decesului lui Mason: că nu victima sa comisese crima. Dar atunci, cine, Luigi? trebuie că întrebase. Iar când Luigi îl numise pe idiotul satului, evocând imaginea inofensivului cretin cu fața netedă, pe care-l văzuse zi de zi, probabil că acela a fost momentul când, privind în

jos prin noaptea fierbinte, văzuse din nou focurile înteţindu-se şi arzând, chiar acolo, pe fundul mării şi fumul înălţându-se spre stele, ca dintr-un rug magic al titanilor, şi înţelesese atunci că mintea i-o luase razna.

Auzise strigătul lui Luigi, dar era deja prea târziu: pornise în goană la vale pe ulicele oraşului, fugind, nu de pedeapsă, ci de ultimele zdrenţe şi vestigii ale eului cu care se născuse şi alergase până când avusese senzaţia că nu fuge, ci cade, cu picioarele înainte, prin mile întregi de aer negru, încins.

Iar a doua zi când se trezise, lucid, marea continua să fiarbă. Observă acest lucru din gura grotei în care nimerise – o cavernă uriaşă, cu miros de capre, nu departe de mal. Afară clipocea un pârâiaş, formând o băltoacă nemişcată pe lespedea din faţa peşterii. În lumina dimineţii, se ridicase pe jumătate de pe solul umed pe care dormise agitat, clipise şi văzuse marea ca printr-un tifon străveziu. Un card de păsări acvatice, rotindu-şi nebuneşte aripile în zborul spre uscat, anunţase primele explozii. Zburau în susul văii, cu gâturile întinse, iar umbrele lor mişcătoare se prelingeau pe pământ; în spatele lor, urmărindu-le, parcă, se auzea un bubuit estompat. O pală de vânt fierbinte trecu peste vegetaţia pârjolită a versanţilor. Iar acum, pe suprafaţa golfului – încă departe, dar dând impresia că e ameninţător de aproape – se auzeau o spumegare şi o învârtejire: apăru o spumă pe valuri şi o turbulenţă furtunoasă păru că ridică marea din albia ei, ca şi cum un vulcan din adâncuri ar fi înfiorat-o. Alte păsări cârâiau deasupra capului şi, pe tot întinsul dimineţii senine, o umbră se interpuse între pământ şi soare. Multă vreme nu se auzi niciun sunet. Apoi marea se ridică, învolburată, cuprinsă de spasme; un gheizer titanic explodă din cele mai adânci măruntaie ale golfului, pe urmă încă unul şi încă unul, umplând orizontul, de la Salerno la Capri, cu

un munte format din nori negri, învălmășiți. Muntele se destrămă și dispăru imediat. Dar din nou, mai aproape, alți gheizeri erupseră din adânc, fără zgomot, mase înspumate, gri-verzui, de apă de mare amestecată cu lavă, înălțându-se tot mai sus, incredibil de sus, spre pașnica boltă azurie. După care furtuna căzu încet, spasmodic, fără un murmur, înapoi în pântecele golfului.

Cass distinse acum, perpendicular față de locul unde dispăruseră apele, o ambarcațiune cu pânze ce plutea netulburată pe marea albastră, neatinsă, netulburată, cu spinacherul dungat, alb albastru, umflat de vântul tare…

Locuitorii vilei de jos nu păreau a-și da seama de agitația de pe mare, ori, dacă o percepuseră, nu se sinchiseau. Ieșiră pe peluză să joace badminton. Iarba, tunsă îngrijit, începea de la veranda vilei, o construcție de beton pe acoperișul căreia orice adiere de vânt făcea să fluture un drapel Old Glory, lung de șase picioare, provocând la fiecare geam zăngănitul vioi al storurilor venețiene. Peluza se întindea încă o sută cincizeci de iarzi mai încolo, până unde începeau lăstărișul, cu buruieni, scaieți și crușani, și liziera pădurii virgine din vale, un observator secret și mut. Pe aleea asfaltată, parțial mascată de vilă, stătea o limuzină Cadillac neagră și strălucitoare. Dincolo de alee, inscripționat cu vopsea pe zidul de lângă drumul de coastă, anunțul:

ADMIRĂ
DEASUPRA TA
VILA PRINCIARĂ A
LUI
EMILLIO
NARDUZZO
DIN
WEST
ENGLEWOOD, N.J.,
U.S.A.

În vreme ce oamenii jucau badminton, în acea primă dimineață, îi auzea discutând despre crimă. Uneori, firește, nu auzea nimic, sau nu-i parveneau decât fragmente de cuvinte, și mai greu de înțeles din cauza râsetelor continue, înăbușite. Dar când vântul cădea sau, mai des, când briza se rotea și sufla dinspre mare, de la ei înspre el, cuvintele lor răsunau cu limpezimea unui clopot de baliză peste apa nemișcată. „Era înnebunit de copilă", îl auzi spunând pe băiatul Kenny, în cea mai limpede engleză. „Era nebun după copilă, iar când ea l-a amenințat că îl părăsește, i-a tras o chelfăneală soră cu moartea. Numai că a omorât-o, fără să vrea. De aceea s-a aruncat de sus." Dar: „Nu", îl auzi pe unul dintre cei mai vârstnici, un bărbat plesuv, cu nasul coroiat, în șort de tenis, o mutră de mafiot. Avea picioarele extrem de păroase. Fata numită Linda îl striga „Tăticu" ', celorlalți le era cunoscut drept Bruno. „Nu, Kenny, dacă privim realist problema, ea îl înșela și de aceea și-a revărsat mânia asupra ei. Doar că a întrecut măsura." Urmară râsete și o suflare de vânt le purtă vorbele departe, așa că tot ce a mai auzit Cass a fost un țipăt vesel de consternare, când pucul cu pene descrise un lob înalt pe deasupra plasei, fata Linda își trase înapoi, către sânii care tresăltau, splendidul ei braț bronzat, prea târziu, și lovi cu racheta doar aerul gol.

Ce bizar, își spuse Cass. Foarte bizar. Căci, dacă eu am ucis un om, cum, și de ce se înțelege că și-a făcut singur seama? Foarte ciudat… Dincolo de vilă, stăpânită de pace, marea se întindea acum nemișcată ca sticla. El ațipi, iar când se trezi venise amiaza și peluza era pustie. Dispăruse și limuzina. Un collie mare amușina pe verandă, mârâind numai pentru el. Cass văzu un servitor ieșind din bucătărie și prefăcându-se că-i oferă ceva de mâncare câinelui, numai ca să-l plesnească zdravăn peste bot. Îi auzi pe cei doi servitori,

vorbind cu voci joase în tăcerea amiezii. Furaseră un ceas-brățară de la una dintre familii, iar acum erau îngrijorați. Pe bărbat îl chema Guido, pe femeie, Assunta. După o vreme, intrară înapoi în bucătărie, iar câinele collie, încă pleoștit după insultă, se îndepărtă spre partea ferită de vânt a peluzei și pieri din vedere. Cass își atinse fruntea, dar își retrase imediat mâna de pe epiderma umedă: ardea ca focul. Înaintând cu mers de crab, într-o rână, se trase mai aproape de balta de pe piatră și bău din căușul palmelor. Începuse să dârdâie de la febra care îl fierbea pe dinăuntru. Un broscoi cu cornițe făcu niște salturi pe nisipul de lângă pârâu, încremeni și-l privi cu ochi mărgelați, răuvoitori.

Adormi. La trezire, constată că soarele trecuse de zenit. Lumina plină a după-amiezii scălda totul, dar el era adăpostit la umbra stâncilor de care se sprijinise, umbră în care roiau țânțarii, ciuruind-i fața și brațele. Se trase mai aproape de pârâu, unde nu erau țânțari. Întins pe spate, își vârî mâna sub cap și contemplă marea. Iată că golful, placid, începea să se monteze. Privi atent, fără să clipească, privi gheizerii ce țâșneau în sus într-o convulsie silențioasă, dar acum mult mai departe, profilați pe orizont, mult mai puțin amenințători decât înainte. Sus pe munte, în oraș, începuseră să bată clopotele, combinând antifonic alarma cu avertizarea. Undeva, parcă strigau niște oameni înspăimântați. Din cauza asta? Din cauza acestor silențioase mișcări seismice, prefigurând sfârșitul lumii? Ori auzea ecoul unor lucruri care îi mai asaltaseră auzul și altădată? Urmărind cataclismul mut de pe mare, ațipi din nou, dar sări ca ars în picioare, când capul îi căzu de pe mână pe pământ. *Cassio*! Mătură, înmărmurit, cu privirea versantul muntelui, în căutarea posesorului acelei voci cunoscute, miraculoase. Uite acolo! Acolo, la numai câțiva metri de baltă, cocoțată pe o stâncă de deasupra ei, cu un aer de curiozitate timidă,

îngenunchea Francesca, uitându-se lung nu la el, ci la apele umbrite. Dar de ce privea în felul ăsta bazinul? De ce să-l strige pe nume, iar apoi să rămână pe gânduri, privind în jos cu o expresie atât de temătoare, ezitantă, chiar cernită, de parcă ar fi căutat în apa aceea umbra scufundată a fostului său eu? Se ridică pe jumătate, agonizând de dor, ca s-o strige cu buze și limbă care, oricât s-ar fi străduit, nu puteau slobozi nici măcar o șoaptă; dar, în timp ce se căznea să-i vorbească, fetei îi crescură aripi de borangic și dispăru cu totul din vedere, nu mai substanțială decât iluzoria „Dimineață de Septembrie”[76] pe care o invocase acum, Dumnezeu știe de ce, din casa zgomotoasă a copilăriei, și cu care o confundase.

Consumat de febră, se lungi înapoi pe pământ și dormi. Tristețea îi bântuia visele ca o fiară enormă, neîngăduindu-i să se liniștească și să se odihnească. Când se trezi din nou, era la mijlocul după-amiezii; marea, iarăși calmă, era punctată cu bărci, vele, păsări. Cum de îndrăzneau să se aventureze pe ape atât de înșelătoare?

Limuzina urca încet pe alee, se opri pe brâul de asfalt ce împrejmuia casa. „Unchiule Frank”, auzi o fată strigând, „ai înfulecat tot *panettone*-le?” În depărtare, golful era nemișcat și senin. Lumea ieși din mașină și intră în casă, cărând coșuri de picnic goale. Băiatul numit Kenny ieși imediat înapoi, pe verandă și începu să facă flexiuni. Își pipăi bicepșii și căscă. Pe piept, înscrise cu albastru pe un tricou alb, purta cuvintele IONA COLLEGE. După o clipă apăru din casă și bărbatul numit Bruno, cu un sac de crose de golf, și, cât ai clipi, începu să trimită mingi peste peluză, în direcția lui Cass. Câteva mingi avură o traiectorie prea lungă și se îngropară în buruienile de dincolo de lespedea de stâncă pe care se odihnea Cass; când veni să le caute, Bruno pufăia, cu răsuflarea tăiată, iar Cass îi văzu inelușele de păr de pe gambe și semilunile de

transpirație care-i lipeau tricoul albastru de subsuori.

Soarele trecuse de mult de zenit, dar arșița nu slăbea. Cass își ridică privirile spre astru, concentrându-se asupra unui punct de la marginea sferei învăpăiate. Era, hotărât, infinit mai mare și mai fierbinte, de două ori mai mare, o supernovă în expansiune. Își feri ochii, atins, pentru întâia oară în ziua aceea, de aripa unei frici enorme. Ai fi zis că și oamenii de la vilă o resimțeau, vag. Ei nu-și ridicau ochii la soare, dar Kenny reveni pe verandă, urmat de femeia căreia Bruno îi spusese Shirley și care părea a fi soția lui Bruno; ea își lărgi sutienul, remarcând: „E ca-n cuptor!”. Se așeză pe un leagăn din pânză de cort și țevi cromate, făcându-și vânt cu evantaiul: o femeie scundă de statură, în șort de plajă, cu talia îngroșată. Kenny își scoase tricoul și începu să se ridice în brațe pe o bară dintre doi stâlpi ai verandei. Avea mușchi netezi și puternici și probabil că își înălțase bărbia până la bară de treizeci de ori, înainte de a se lăsa să cadă, grațios, pe vârfurile picioarelor pe dușumeaua verandei. Apoi, cu mâinile în șold, făcu un ocol al verandei, privind atent podeaua. Îl scărpină pe collie după urechi, își reluă plimbarea, se opri, își trecu un pieptene prin păr. Privi spre mare și căscă. Bărbatul plesuv, numit de Linda Unchiul Frank ieși pe verandă și el, cu un radio portativ bălăbănindu-se din pumnul lui gras. „Vrea cineva o *pizza?*”, întrebă. Nu-i răspunse nimeni. Femeia Shirley adormise. Cass auzi acum un acord de saxofon, dus imediat pe aripile vântului; prinsă de aceeași adiere, o minge de golf se înălță dintr-o parte, pluti în curbă descendentă sub ochii săi și se pierdu în buruieni.

Marea era placidă, strunită momentan, dar soarele ardea și mai fierbinte, atârnat pe cer, incandescent, imens și, precum o roată de halteră, oprimant de greu și de apropiat. Afurisitul va

exploda, își zise Cass, târându-se pe fund înapoi, într-un loc cu umbra mai deasă; o să se umfle și să ne prăjească pe toți, ca pe un roi de țânțari nimeriți în flacără. Își șterse fruntea. Asta o fi motivul pentru care clocotește marea. Dar atunci, de ce oamenilor de la vilă nu le păsa de soare? Marea. Se uită la bărbatul Bruno, care, cu un aer plictisit, se așezase pe un scaun de aluminiu. Omul cercetă cu privirea peluza semănată cu mingi de golf și se aplecă ușor înainte, mișcând din buze, ca și cum și-ar fi reproșat ceva. Apoi se instală și el mai confortabil și adormi. Slab, din casă veni vocea Lindei: „Kenny!" Kenny se întoarse și strigă: „Ce?". „Crezi că numai Gerda Rumbaugh, din Lodi, New Jersey, va merge acolo? Îi scriu despre crimă!" Iar Kenny răspunse: „Nu te aud." „Kenneth Falco, dacă nu…" Dar vorbele se pierdură în văzduh și-l văzu pe băiat, intrând pe neașteptate în casă, în timp ce Bruno și nevastă-sa, tolăniți nemișcați pe scaune, suportau stoic căldura feroce a soarelui, iar Unchiul Frank se juca cu butoanele radioului. Marea era încremenită…

Un miros de carne friptă, purtat spre stâncă de o briză vesperală, îl trezi, după câteva ore, din ultimul ciclu al delirului. Se făcuse foarte târziu după-amiaza. Soarele, coborât la vest, înspre Capri, părea un disc în flăcări, enorm, sângeriu, amenințător. Marea începuse să tremure și să se frământe iarăși, aruncând, silențios, din adâncul golfului, coloane de apă, enorme și teribile. În depărtare, tornade tăiau orizontul, sub streașină joasă a unui nor negru ca smoala; mai aproape, valul înspumat, oceanic, se izbea constant de mal, producând, prin zbaterea lui tăcută, o stranie impresie de delicatețe. Unicele zgomote proveneau de jos, de pe gazon, unde oamenii se adunaseră, în lumina scăzută a înserării. Cass se foi, transpirat și înfierbântat. Pe un grătar în formă de semilună se frigeau cotlete. Băiatul și fata jucau iar badminton; auzea vibrația scurtă, ca de chitară, emisă la

întâlnirea rachetei cu pucul, vedea sânii fetei săltând și coborându-se, saltul feselor și șoldurilor plinuțe. De pe verandă, acum pierdută în umbre, venea ritmul discret, tropical, de maracas, marimba, castaniete, iar pe marginea verandei stătea seniorul vilei, Emilio – nu putea fi altcineva – smead și cărunt, într-un halat de baie de culoarea magenta, zâmbind bonom, în timp ce urmărea jocul familiei. Apropiindu-se cu deferență, Bruno îi spuse bătrânului ceva ce Cass nu auzi. Cass își ridică ochii spre cer: soarele ardea insuportabil de aproape. O pală de vânt ridică o foaie de ziar sus, deasupra vilei; răsucindu-se dement, aceasta alunecă pe marginea acoperișului, descrise volte printre catargele pentru drapele, acum golașe, și se îndepărtă de marea frământată, explozivă. Un stol de șervețele de hârtie zbură razant peste peluză și cineva strigă: „O, Doamne! Oh!” Storurile venețiene zdrăngăneau și se izbeau de geamurile de la etaj. De undeva se auzi bubuitul tare al unei uși, trântite de vânt; bătrânul măsliniu întoarse capul în lumina scăzută, încă surâzând inofensiv, iar mirosul de carne arsă urcă brusc în aer, dulce și pestilențial. Pe urmă, briza căzu. Linda recuperă pucul cu pene din locul unde îl dusese vântul și totul amuți, cu excepția discretei darabane tropicale și a râcâitului de maracas; totul era liniștit, în afară de furtuna ce venea, agitând apele negre ale golfului.

Abia atunci Cass, bolnav de spaimă până în adâncul sufletului, se sculă, la intrarea în grotă, și fugi, făcând cale întoarsă de-a lungul marginii muntelui, către oraș. Habar nu are dacă a fost văzut de Narduzzo și de clanul său; posibil, fiindcă își amintește că, ridicându-se, picioarele lui dislocaseră de pe versant o avalanșă de pietre, ce se ciocniseră între ele cu zgomot. În orice caz, ar fi fost o apariție sălbatică, cu părul vâlvoi, pielea arsă de soare, și poate că la West Englewood ei se mai minunează încă de chipul înspăimântat al

compatriotului lor, apărut în lumina muribundă deasupra gazonului lor.

Cass nu știe nici dacă, în caz că nu s-ar fi întâlnit cu un preot în drumul de întoarcere prin vale, nu departe de oraș, nu i-ar fi omorât pe Poppy și pe copii, ca să se sinucidă apoi și el, cum intenționase să procedeze și la Paris, cu mult timp în urmă, dar nu o făcuse. Căci asta avea el în plan, ca să-i salveze de această fui tună, de explozia propriei sale vinovății. Să elimine de pe pământ (cum se exprimase cândva) orice semn sau urmă a sa, a iubirii sale, a speranțelor sale neîmplinite, a jalnicelor lui creații și a culpei sale…

Dar nu departe de oraș, poteca pe care se grăbea spre casă se unea cu alta și, după intersecție, ajunse să meargă umăr la umăr cu un preot, un om pipernicit, alb la tâmple și cu nasul mare, în sutană și odăjdii albe, îngălbenite. Avea o expresie de îngrijorare mortală. În urma lui, înclinat înainte, cu mersul rapid, dar stângaci al adolescenței, venea un vlăjgan de acolit, cu fața plină de coșuri și bărbia proeminentă, ținând la piept instrumentele canonice cu mare atenție și grijă, ca și cum în trecut le scăpase pe jos și fusese aspru pedepsit pentru neîndemânare. Neavând încotro, Cass merse în ritm cu preotul și urcară împreună până la Sambuco.

— *La pace sia con voi,* îi ură preotul. Căldură mare, nu? Nu m-ar surprinde dac-ar începe furtuna.

Mirosea a nespălat și respira pe gură, cu gâfâieli scurte, șuierătoare, în timp ce mărșăluia la deal. Cass nu-i răspunse, fiindcă soarele parcă se apropiase și mai mult, incomensurabil și arzător.

— Clipe foarte tragice pentru Sambuco, persistă clericul în a face conversație. Sunteți american, nu? Cred că v-am mai văzut. Știți că avem un *suicida* american, un om care și-a pus capăt vieții?

Cass tot nu răspunse, iar preotul, ca pentru a-i suplini replica,

0 se adresă peste umăr învățăcelului, care începea să piardă teren:

— Nu rămâne în urmă, Pasquale! Doamne, un flăcău voinic ca tine…

Tăcu o vreme, apoi continuă:

— În ultimele ore mi-am dorit de câteva ori să rostesc o *maledizione* împotriva americanului. Dar m-am silit să rămân calm. Deși a fost un om imoral, s-a chinuit groaznic, dacă a hotărât să-și ia viața. Domnul Dumnezeu o să-l judece. (Iar tăcu, apoi repetă pe un ton solemn:) Da, Domnul o să-l judece.

Dintr-odată, Cass simți nevoia să se așeze la marginea potecii. Tremura din toate încheieturile și un fior rece ca gheața îi străbătu corpul, când își acoperi fața cu palmele, ca să nu mai vadă teribilul, acuzatorul soare.

— Nu arătați bine, îl auzi pe preot. Tremurați. Suferiți cumva de malarie? Pe la noi boala e foarte rea…

— *Non e niente,* răspunse Cass, ridicându-se. Doar căldura. Am mers mult pe jos.

— Cu malaria trebuie să fii atent, îl povățui preotul. Nu mai este decât rareori fatală, dar trebuie să te îngrijești bine. Unii oameni folosesc scoarța unui jneapăn care crește la mare altitudine…

— *Atabrino,* zise Cass, întrebându-se de ce îl luase gura pe dinainte. Atabrine. Atabrina o vindecă.

— N-am auzit de scoarța asta. O folosiți? Seamănă cu chinina?

— Căldura e de vină, părinte, insistă Cass. La mine, e vorba de căldură. Am umblat prea mult.

Apoi, după ce își reluară drumul spre oraș, micul și uscățivul preot își aprinse o țigară și spuse:

— *Dico davvero.* Puteți fi sigur că Dumnezeu o să-l judece. Dar de ce păcate trebuie să dea seama în fața Atotputernicului! Câtă suferință le-a

provocat atâtor semeni! Câtă durere și disperare! *Che devastatore era!*

— Ce spoliator, îl îngână Cass. Da, dar…

Da, dar ce?

— Și vă rog să mă credeți, continuă grăbit preotul, nu spun asta fiindcă a fost american. Americanii îmi sunt foarte dragi. La seminar, aveam un club de prietenie prin corespondență cu seminariști din lumea întreagă. Marea mea plăcere era schimbul de scrisori cu un tânăr învățăcel din orașul, sper că pronunț corect, Milwaukee, America. Când a ajuns paroh – numele lui era Părintele Switzer; dumneavoastră sunteți din Milwaukee? Poate l-ați întâlnit? M-a vizitat la Sorento, imediat după război. O persoană plăcută, veselă, imens de gras, foarte generos. Mi-a adus o conservă mare de șuncă. Chiar și acum schimbăm felicitări de Paște.

În spatele lor, băiatul de altar se poticni, se ciocni de zidul de lângă cărare, apoi se redresă, bombănind scuze.

— *Guarda quel ragazzo!* Pasquale, ce mânz tânăr ești! Nu, domnule dragă, îmi plac tare mult americanii. Dar nu contează din ce țară venea omul ăsta. Însă de ce lucruri oribile are de dat socoteală în fața tronului lui Dumnezeu! Viața lui personală – faptul că și-a curmat-o este un păcat mortal și, aș spune, o lașitate. Dar păcatul de a lua și viața fetei aceleia neprihănite, o virgină! Și asta nu e totul. Căci desfrâul dă naștere unei întristări infinite. Tatăl fetei, de pildă. Cine știe? Bineînțeles, trebuie să fi fost bolnav fără speranță. Dar cine poate spune? Poate că ar mai trăi, dacă n-ar fi suferit insuportabilul șoc al morții copilei sale. Eu nu știu. Niciunul dintre noi, cei de față, nu știe destule despre problemele astea ca să poată spune adevărul. Dar vă întreb, dragă domnule, ar fi necreștinește să-l considerăm răspunzător și de moartea bătrânului? (Se opri, dar, văzând că

interlocutorul nu-i răspunde, își răspunse singur:) Da. Presupun că ar fi. Necreștinește, vreau să zic.

Ajunseseră pe o porțiune mai înaltă a potecii, de unde vedeau deasupra lor orașul, atemporal și aurit de lumina apusului, dominând totul, ca o străveche corabie răvășită de furtună, dar olimpiană în strălucirea inofensivă a vechimii sale, iar clopotul din turla bisericii bătu exact când ajunseră pe movila aceea, o singură notă argintată coborând peste pâlcurile de lămâi, peste viile terasate și potecile mărginite de ziduri joase care șerpuiau până jos, la mare, ca niște urme arse, brune, de fulgere. Fumul țigării preotului se ridica deasupra lor. Acolitul, lunecând lângă Cass, emise din gâtlej un sunet nepermis, scuipă pe zid și strânse și mai tare la piept vasele sfinte.

— Cum adică? întrebă Cass, oprindu-se. Cum adică, părinte? Ce ați spus?

— Necreștinește, repetă preotul, ridicând, curios, capul și privindu-l pe Cass drept în ochi. Spuneam, doar, că e necreștinește să judeci un om când e numai *indirect* cauza unui…

— Nu, îl întrerupse Cass. În legătură cu celălalt. Cu tatăl fetei. Spuneați că a murit.

— Așa e, a plecat dintre noi acum câteva ore. De la căpătâiul lui vin.

— Michele…

— Da, ăsta era numele de botez. Numele de familie era Ricci. Stranie ironie, date fiind împrejurările. Nu știu cine i-a adus vestea despre moartea fiicei. Presupun că nevastă-sa, care, ca toate muierile de la țară, mi s-a părut o proastă, o limitată. Păcat. Mai putea trăi. Dar azi după-amiază, când am ajuns la el, se vedea de la o poștă că nu mai avea chef de viață. O, câtă jale pe orașul nostru!

Cass se așeză pe zid.

— Așadar, e mort, îi spuse preotului.

— Da, dragă domnule, și salvat ca prin urechile acului de damnațiunea eternă. Când am ajuns la el

spumega de furie și mă bombarda cu sudalme ca un descreierat. Un demon! Dar, cum spuneam, nu mai avea voință de a trăi și până la urmă, s-a potolit și m-a lăsat să-i administrez ultima împărtășanie. A dormit puțin și am crezut că se stinsese. Dar nu, s-a trezit după o vreme, scrâșnind din dinți și plângând. Un nenorocit dezorientat. Îl suduia întruna pe Mântuitorul nostru și-și chema mereu și mereu fiica. Mi se pare că vă interesează soarta acestui om. Spuneți-mi, de ce boală suferea? Vreo formă de cancer? N-am mai întâlnit ceva asemănător, deși am asistat la moartea multor semeni. Fiindcă a zăcut așa o vreme, s-a oprit din plâns, a închis iar ochii și a devenit din ce în ce mai neputincios. De data asta, eram sigur că murise. Credeți-mă, am văzut mulți oameni dându-și ultima suflare. Dar, domnule dragă, fiți atent la mine. Nu peste multă vreme s-a trezit și am observat că-și ținea strâns în mână bărbăția. Deși, evident, nu se afla într-o stare erectă. Am crezut mai întâi că nu era decât un copilăros gest țărănesc, că în criza aceea finală revenise la copilărie. Dar a deschis ochii și l-am auzit strigând: *„Animo! Animo!* Curaj!”. Apoi, Dumnezeu mi-e martor, din sexul acela al său a țâșnit cea mai uluitoare fântână de sânge pe care am văzut-o vreodată! În toiul acelei revărsări de sânge, l-am auzit strigând încă o dată: *„Animo!* Curaj!”. Cât sânge! Era pretutindeni. Pe urmă, mâinile i s-au înmuiat și a închis ochii. S-a lăsat pe spate și și-a dat duhul. Credeți că a fost o formă de…

Cass se ridică în picioare, înfrigurat de atâta soare, bătut de furtuni, în mugetul antic al nenumăratelor mări.

— *Tutto!* șopti. Asta-i tot, atunci? Tot?

Făcu un pas către preot:

— Ajutați-mă.

Dar omul bisericii, neputincios, se dădu în lături când Cass mai făcu un pas și se prăbuși inconștient

în praf.

— Dar m-am întors, mi-a subliniat Cass. M-am întors acasă. Nu în seara cu pricina, nici a doua zi, nici măcar în seara zilei a doua, ci devreme în dimineața zilei următoare, chiar înainte de ivirea zorilor. Și nu singur. Luigi m-a însoțit la plecarea de la secția de poliție, unde îmi petrecusem tot timpul. Mi-a strâns mâna la intrarea în palat și și-a luat rămas bun. Străzile, îmi amintesc, erau întunecoase și tăcute. Am rămas acolo un minut, în frigul dimineții, uitându-mă după Luigi, care se îndepărta pe strada nepopulată, cu mersul lui tipic de polițist, încet și tacticos, dar sigur de sine, dispărând în întuneric. Nebunia nu se sfârșise încă…

— Am intrat în curte. Ardea o lampă, așa că am văzut locurile unde cineaștii distruseseră gresia, dârele lungi săpate în dușumea. Locul arăta groaznic și m-am oprit ca să mă uit sus, la balconul lui

Mason, ca și cum m-aș fi așteptat să aud un zgomot, să văd o mișcare, poate pe buna și draga de Rosemarie, ieșind cu pași mărunți, cum îi era obiceiul, mâțâindu-se, netezindu-și părul și făcându-și gura pungă de plictiseală, în timp ce-l aștepta pe Mason și, cu adevărat, o clipă am avut impresia că aud glasul lui Mason departe, înăbușit, un *vibratto* obosit, arțăgos, dar de fapt auzeam o altă voce, de aproape, din oraș, vorbind în somn. Așa că m-am întors și am străbătut curtea până la ușă; aceasta, ca de obicei, stătea întredeschisă și am intrat. Deși nu vedeam bine, mi-am dat seama că cineva dereticase. Masa fusese golită, șevaletul stătea drept, în aer plutea un miros chimic, ca de spray contra țânțarilor. Tot pe întuneric, am coborât la subsol. Am auzit zgomotul familiar din fiecare noapte, al toaletei care curgea, și am trecut prin fața camerelor unde, auzindu-le respirația, știam că toți copiii dorm încă. Ajuns la ultima

cameră, am deschis ușa discret. Iarăși am auzit respirație, de data asta una ușoară și blândă, un element nelipsit din nopțile mele atâția ani, și am știut că Poppy doarme și ea. M-am apropiat de pat și am privit-o, iar ea s-a mișcat în somn și și-a vârât capul adânc în pernă, cu un braț îndoit lângă ea, ca al unui copil. I-am acoperit umărul cu cearșaful și apoi m-am dus la fereastră, unde m-am așezat, privind îngândurat golful. Niciun sunet de nicăieri. Îmi ajungea în nări parfumul dulce al trandafirilor din grădina de dedesubt, dincolo de care începea marea, mai neagră decât noaptea. Departe, către Paestrum, se vedeau bărcile pescarilor, cu câte un glob de lumină pâlpâitoare pe fiecare, grupate în constelații, ca stelele. Am avut un moment de amețeală, ca și cum aș fi privit drept în jos, în pântecele unei noi și splendide nebuloase.

— Mă simțeam golit de voință și de putere, nepăsător față de durere, nepăsător față de tot, cu excepția foamei vaste care mă rodea și creștea în mine ca o floare. Stând acolo, cu foamea ramificându-se în mine, am știut că ajunsesem la capătul drumului, fără să găsesc absolut nimic. Nu era nimic. În lume plutea un gol desăvârșit, care amenința să cuprindă și să înghită tot universul. Valoarea vieții omului era zero, destinul lui era neantul. Ce dovadă mai bună doream, de vreme ce călătorisem prin jumătate planeta în căutarea izbăvirii și o găsisem, dar numai ca să se transforme în praf în mâinile mele? Ce dovadă mai bună doream decât faptul că, în mers, ucisesem din greșeală un om, luasem cuiva viața pentru o crimă pe care nu o comisese? Foamea persista. Mi-am ridicat privirea spre mare, așteptându-mă, oarecum, să văd iar teribila furtună și clocotul agitat al apelor, focurile și tornadele, dar aveam acum creierul limpede, halucinațiile pieriseră. M-am gândit la ființare. M-am gândit la neant. Mi-am lăsat fruntea în palme și, pentru moment, oroarea

ascuțită a ființării mi s-a părut atât de enormă, încât, comparativ, oroarea neantului era o nimica toată și m-a cuprins tremuratul; am stat așa câteva minute lungi, întrebându-mă dacă nu cumva venise momentul să le fac seama lui Poppy și copiilor, cu un singur, rapid act infernal de măcelărire și sânge, să închei acest capitol pentru totdeauna. Nu-mi dădea pace gândul ăsta, mă obseda, și probabil că eram atât de nervos din pricina lui că la un moment dat am scos un zgomot din gât, pentru că am auzit-o pe Poppy foindu-se și oftând și atunci, mutând scaunul, m-am uitat spre pat. Ea dormea încă. Ar fi fost floare la ureche. Dar exact atunci am auzit vocea lui Luigi, răspicată și indignată, ca în urmă cu mai puțin e o oră: *„Tu pecchi nell'avere tanto senso di colpa!* Păcătuiești, crezându-te atât de vinovat! Păcătuiești *fiind* vinovat!" Brusc, n-am mai tremurat și m-am liniștit, ca un băiețaș al cărui acces de isterie a fost blocat de autoritatea vocii paterne. M-am așezat la loc și am contemplat, pierdut, golful întunecat, clipa de anxietate a trecut la fel de rapid cum venise.

— Pentru că exact asta mi-a spus Luigi, vezi tu, când mi-am recăpătat cunoștința la secția de poliție. Bunul, blândul, pierdutul Luigi – mi-a tras o săpuneală, m-a imobilizat cu cătușele de un picior de pat și m-a mustrat zdravăn. Stând acolo, în aceeași cameră cu Poppy am înțeles că Luigi avusese dreptate.

Pentru că în momentul în care mi-am venit în fire acolo, la poliție, mai aveam un singur gând: că trebuia să fiu pedepsit fără întârziere, pentru ceea ce săvârșisem. Că trebuia să fiu ridicat, încătușat în fiare și dus să ispășesc în temniță monstruoasa mea crimă. Dar, trezindu-mă, n-am găsit o explicație pentru calmul lui Luigi, pentru binevoitoarea sa îngăduință – de parcă aș fi fost oaspetele lui, nu un asasin capturat și terminat. Zăceam pe patul ăla. Eram în continuare vlăguit, dar febra îmi scăzuse

și, de foame, aproape că mestecam aer. Cred că era pe la miezul nopții – pe perete se lăfăia un ceasornic – dar nu aveam idee în ce zi. În micuțul birou eram numai noi doi. Încăperea era prost luminată și avea acel miros uscat și stătut de excremente de șobolani, jeg și tencuială igrasioasă, caracteristic comisariatelor de poliție italienești. Primul lucru pe care l-am văzut a fost chipul lui, nu aplecat deasupra mea, zâmbitor – Luigi nu zâmbea decât foarte rar –, cât radiind de o enormă și divină solicitudine, care, cumva, avea de fiecare dată efectul unui surâs tandru, melancolic, chiar și când chipul acela era solemn, ca mutra unui președinte de complet de judecată. L-am întrebat câtă vreme dormisem și mi-a spus: o zi și o noapte, și o parte dintr-o altă zi. Pe urmă l-am întrebat dacă Poppy și copii erau OK și el a zis că da, erau OK. Mi-a spus și despre tine, cum tu te îngrijiseși de ei, și m-a sfătuit să mă relaxez și s-o iau mai ușor. I-am urmat sfatul. Mi-a dat să mănânc pâine cu brânză, puțină *mortadella,* și să beau o sticluță cu limonada aia uleioasă fabricată la Napoli, cu iz de unt rânced. Apoi, după ce am înfulecat toate astea, l-am întrebat: „Când plecăm de aici? Când mă duci la Salemo?”. Dar nu mi-a răspuns. S-a ridicat de pe scaun, cu clinchete și zornăituri de bandulieră, și s-a dus la fereastră. Noaptea era încă adâncă și tăcută, auzeam de departe, dinspre Scala, lătratul unui câine, amintindu-mi nu de miezul de vară în care eram, ci de nopțile reci de iarnă de altădată, de acasă. Am repetat întrebarea, dar nici acum n-a răspuns. Apoi am observat un lucru ciudat. Am văzut că de pe mâneca lui fuseseră smulse tresele de caporal și că în locul lor apăruseră însemnele de sergent, atârnând de o ață. L-am întrebat: „De ce ai trese de sergent, Luigi?”. „Pentru că sunt sergent”, mi-a răspuns. „Parinello?”, l-am întrebat. *„Finito”,* mi-a răspuns el. „Acum eu comand carabinierii din Sambuco. Adică, mă comand pe mine însumi.” L-am

întrebat. „Vorbești serios, gata cu Parinello?”. El a zis: „Transferat. Transferat, la Eboli, mi se pare.” Apoi a adăugat: „Acolo, au ei grijă să-i scadă circumferința burții cu câțiva centimetri.” Eu am zis: *„Auguri.”* Dar el mi-a tăiat-o: „Nu primesc felicitări. Ce contează câteva sute de lire pe lună în plus? *Poco o nulla.* Dar o să primesc un subordonat curând și voi putea să-i dau ordine. Să-l domin. Voi ajunge ca Parinello. Voi fi burduhănos și morocănos și atunci ciclul se va fi încheiat.”

Încă o dată l-am întrebat când mă va duce la Salemo, ca să mă predea autorităților. Nu pot să-ți spun cât eram de nervos și de dornic să las și asta în urma mea, acum, că știam ce infracțiune comisesem. Nu-mi mai rămânea nimic. Mă simțeam gol și turtit, ca o cutie de conserve veche din lada de gunoi; tot ce-mi doream era să fiu îngropat, acoperit cu pământ, înmormântat pe veci. L-am îndemnat: „Haide, Luigi, să pornim odată!” Atunci s-a întors spre mine, a venit și s-a așezat cu cea mai mare meticulozitate și gravitate și mi-a destăinuit tot ce făcuse – minciuna lui, cum mă acoperise și tot restul. Dar făcuse și mai mult decât atât. Cândva, a doua zi după moartea Francescăi, detectivul Di Bartolo începuse să aibă dubii în legătură cu povestea ei. Nu că se îndoia de Luigi – care devenise deja favoritul lui – dar îi încolțise ideea, cum era și normal, că întâmplarea raportată de Luigi nu fusese decât o fantezie necontrolată din capul unei fete muribunde. Dar Luigi, să vezi, își luase deja măsuri de prevedere și în noaptea precedentă, târziu, ca să-și documenteze minciuna, reperase și șterpelise pantofii scoși de ciocli din picioarele cadavrului lui Mason, și se dusese, luminându-și drumul cu lanterna, la Villa Cardassi unde, Dumnezeule, șterse orice urmă a pașilor mei și ai lui Mason și apoi, grijuliu, imprimase un șir de urme ale încălțărilor lui Mason, de la buza prăpastiei până înapoi la vilă și la potecă, ștergându-și propriile urme pe parcurs. Și, pentru a

fi și mai sigur, dând peste piatra folosită de mine ca să-l lovesc pe Mason, năclăită de sânge, o aruncase în tufăriș, să nu fie găsită. Așa se face că, în ziua următoare, când Luigi și Di Bartolo s-au dus sus, la vilă, n-au mai identificat decât un singur set de urme de pași, ducând exact în punctul de unde căzuse Mason. Urmele unui ins decis să se sinucidă. Iar pantofii purtați de cadavrul lui Mason se potriveau perfect cu urmele din teren, la fix, până la modelul imprimat pe tălpile de crep. În timp ce Luigi îmi relata toate astea, spunându-mi cum Di Bartolo clasase în cele din urmă cazul, cu verdictul crimă și sinucidere, mi-a venit ideea, în modul cel mai dezolant și josnic, că prin minciunile sale, prin monumentala lui înșelătorie, îmi permitea să rămân liber, dar, simultan, se prindea singur în capcană, tot atât de sigur ca și când ar fi fost o insectă prinsă în corola cleioasă a unei plante carnivore. Căci acum, firește, nu mai putea da înapoi, nu-și mai putea modifica raportul; se cufundase până la gât în minciună. Nici eu nu mai puteam merge la Salerno să mă predau și să dovedesc că eu eram făptașul, fără a-l implica pe Luigi, implântându-l într-un cârlig din care, oricât s-ar fi zbătut, nu mai putea scăpa. Totuși, când el îmi povestea astea, iar eu mi-am dat seama că eram amândoi la ananghie, m-a cuprins un fel de panică nebună la ideea de libertate. Până atunci, unica mea perspectivă fusese să mă predau, să mă întemnițez, să mă îngrop singur pentru crima comisă. Acum, perspectiva acestei iminente și teribile libertăți mă înspăimânta tot atât de mult cât îi înfricoșează spațiul pe suferinzii de agorafobie. Trăiam același sentiment. Tânjind după încarcerare, după îngrădire, mi se deschidea în față tocmai perspectiva libertății, ca un câmp vast, deschis. Așa că am sărit în sus pe prici și am întrebat:

— De ce ai mințit de dragul meu, Luigi? De ce, pentru numele lui Dumnezeu?

El n-a zis nimic. Mi-a întors iar spatele și s-a dus la fereastră. Eu am țipat mult la el. L-am făcut cu ou și cu oțet, l-am făcut porc de câine, un sentimental nenorocit. L-am întrebat insistent ce-l apucase să facă o măgărie atât de mare. El însă, a rămas tăcut. La un moment dat, l-am întrebat de Saverio. Cum Dumnezeu, am vrut să știu, își închipuia că-i poate reuși acea incredibilă, enormă farsă, când Saverio se afla în libertate? Era sigur că, într-un fel sau altul, cretinul îl va da de gol, i-am spus, și adevărul va ieși la suprafață.

— *Eccolo là!* am zis. Polițaiul este azvârlit în închisoare. Un singur cuvânt de-al retardatului, Luigi, și te vor îngropa de viu!

Dar Luigi era de neclintit, cu tot tratamentul la care îl supuneam.

— Pe dracu', mi-a răspuns. Chiar dacă ar vorbi, cui crezi că i s-ar da crezare, unui bolnav mintal, sau mie?

— În afară de asta, Saverio ar fi beneficiat de tratamentul care trebuia să i se aplice încă de acum cincisprezece ani. Ar fi cel mai simplu lucru, zicea Luigi, pentru noul *sergente,* să ia, subtil și la timp, măsurile necesare ca sărmanul nebun să fie trimis la ospiciul din Salerno, unde pe bună dreptate ar fi trebuit să trăiască în toți anii ăștia. Cât despre Saverio însuși, Luigi se întâlnise cu el acum douăzeci și patru de ore, în casa unei rubedenii, aproape de Villa Constanza. Turuia vesel și nu dădea impresia că știe sau își amintește ce făcuse. Aici, Luigi tăcu din nou, mă privi lung cu expresia aceea a lui, gravă și serioasă, iar apoi îmi întoarse spatele.

Eram insuportabil, nu știu cum de nu mă dădea dracului. Nu încetam să-l zădăresc.

Deci, îi ziceam, ai făcut-o ca să-ți salvezi propria piele. Ai mințit pentru mine și acum te temi că minciuna o să-ți vină de hac. N-am dreptate, Luigi? Nu e adevărat?

Îl tot înțepam în felul acesta, până când l-am făcut să spună:

— Interpretează cum îți place.

N-am reușit să scot mai mult de la el. Cât despre mine, parcă-mi ieșisem total din fire de mânie, din cauza situației în care mă pusese, retezându-mi posibilitatea de a mă preda. Mi se părea că, în toate privințele, era la fel de vinovat ca și mine. L-am mai întrebat o dată:

— De ce ai mințit de dragul meu, Luigi? Nu ți-am cerut o astfel de favoare. De ce Dumnezeu ai făcut-o?

El a tăcut un timp, după care s-a întors către mine și mi-a spus:

— M-am gândit la asta destul de mult, Cass, dar nici acum nu știu. La început, am crezut că am făcut-o fiindcă îmi ești simpatic și-mi era milă de tine. Mi se părea că-ți fac un bine, scăpându-te de închisoare. Acum, nu mai sunt atât de sigur. Continui să-mi fi simpatic, dar nu mai cred că acțiunea mea a fost inspirată de compasiune. (Se opri un moment, apoi continuă:) Cred că a fost o corecție. Prin ea, ți-am interzis luxul de a te simți și mai vinovat. *Capito*?

— *Non capisco,* i-am răspuns și probabil atunci m-am ridicat de pe prici, blestemând și spumegând de mânie și m-am repezit la ușă, jurând că, pe toți Dumnezeii, din partea mea n-avea decât să putrezească în temniță până la sfârșitul zilelor, dar eu aveam să iau primul autobuz de Salerno. O crimă, am strigat, e o crimă și vreau să sufăr că am comis-o! Aveam să ispășesc și dacă trebuia să-l trag după mine în infern.

— Dar tot atunci l-a apucat și pe el o enervare teribilă – pentru prima oară de când îl cunoșteam, a explodat. A sărit și el la ușă și mi-a tras un pumn zdravăn în coșul pieptului. Nu m-am putut bate cu el, eram prea slab, prea sleit de puteri. Până să mă dezmeticesc, m-am pomenit zăcând iar pe spate pe podea, cu o mână încătușată de piciorul patului, iar

el se ținea deasupra mea, roșu la față, furios la culme, strigând la mine:

— *Tu pecchi nell'avere tanto senso di colpa!*

Era, în general, extraordinar de furios. Până la urmă, totuși, ne-am calmat amândoi și, o vreme, ne-am ținut gura. În cele din urmă, Luigi s-a așezat lângă pat. A mai tăcut un timp, dar apoi, privindu-mă în ochi, a zis:

— Să-ți spun o poveste.

— Ce fel de poveste, Luigi? l-am întrebat, neimpresionat.

— Povestea despre cum s-a întâmplat ca până acum, la maturitate, să nu fi plâns decât de trei ori, de când am fost copil. Un italian care să nu fi plâns din copilărie decât de trei ori nu-i niciun italian adevărat, nici cine știe ce bărbat. Dar trebuie să-ți spun povestea.

Eu l-am încurajat să continue, iar el mi-a povestit:

— Prima oară a fost în război, la Salerno. Eram încă băiat și aveam doi frați mai mici și trei surori. Locuiam la marginea orașului, în partea dinspre munte, așa că tata ne-a crezut în siguranță când americanii și englezii au debarcat pe plajă. N-am plecat de acasă. Bătălia a durat trei zile și, la un moment dat, nemții s-au retras. S-au retras prin cartierul nostru, urmăriți de aliați. O clădire de lângă casa noastră a fost rechiziționată de nemți pentru comandament. Abia atunci, când luptele s-au apropiat tare de noi, tata a decis să plecăm. El s-a dus primul, cu mama și patru frați și surori. Aveam un câine la care mama ținea mult și câinele ăsta se pierduse, așa că eu și frățiorul meu am rămas să-l căutăm. Nu l-am găsit și, deoarece bătălia se apropia, am hotărât să plecăm imediat. Cum fugeam noi pe străzi, frățiorul meu, în vârstă de șase ani, a avut impresia că vede câinele pe un maidan și l-a strigat, apoi s-a luat după el, să-l prindă. Chestia se petrecea la câteva străzi de postul de comandă german. Tocmai când a pătruns

frățiorul mei pe maidan, un avion britanic a apărut din senin și a aruncat o bombă, intenționând, firește, să bombardeze comandamentul inamic. M-am aruncat pe burtă, dar am văzut însemnele aviației britanice pe fuselaj. Bomba a căzut departe de țintă, pe o clădire de lângă maidan. În clădirea aia era depozitat niște carburant, benzină sau petrol, fiindcă, de cum a lovit-o bomba, a țâșnit din ea o flacără imensă, ca o perdea. Unda de șoc m-a trântit și pe mine pe caldarâm, dar n-am fost rănit, iar când m-am ridicat, am auzit un țipăt. Mi-am întors ochii spre maidan și l-am văzut pe frățiorul meu alergând spre mine, în flăcări. Ardea! Fugea spre mine, aprins din cap până în picioare, zbierând cum n-am auzit niciodată să zbiere un copil. Mi s-a părut că țipetele lui umplu tot orașul. Parcă *îngerii* țipau. A căzut pe asfalt, în fața mea, o torță vie. A murit pe loc. Nu mai era decât un tăciune mare, fumegând. Am plâns.

— Multă vreme după aceea, n-am mai plâns deloc. Am crescut și am devenit ceea ce sunt acum, polițist, rece și impersonal, prea puțin afectat de emoții. Nu m-am căsătorit, fiindcă nu aveam încredere în firea mea rece, în lipsa mea de emotivitate, trăsături pe care le uram. Niciodată n-am scăpat de amintirea frățiorului meu ars și nu cred că există un Dumnezeu într-un univers în care e cu putință ca un copilaș nevinovat să sufere atât de groaznic. Nu i-am iertat nici pe englezi, că aruncaseră bomba. M-ai întrebat odată cum de am devenit fascist și probabil că am evitat răspunsul, pentru că, în alegerea mea, nu fusesem influențat de avantajele practice. Cred că s-a datorat, parțial, și faptului că-i uram pe britanici, deși nu cred că am conștientizat asta. Cred că știam, în adâncul ființei mele, că era irațional să-i urăsc pe englezi cu atâta patimă. Nu fusese decât un accident, cu nimic mai teribil decât mii de alte întâmplări din război, dar adesea nu mă puteam abține să nu mă gândesc la pilot, să-mi imaginez cum arăta la față,

iar după război, când au început să vină iar turiști, vedeam câte un tânăr englez cu ochi cenușii, nonșalant și arogant, și-mi spuneam că el fusese cel care zburase peste Salemo și-mi incinerase frățiorul. Îi uram, pentru infatuarea lor, comportarea înfumurată și falsele bune maniere și nu o dată am jurat că, într-un fel sau altul, mă voi răzbuna pe un englez pentru ceea ce el și țara lui îi făcuseră frățiorului meu.

— Odată, nu foarte demult, după ce am fost trimis la post aici sus, la Sambuco, la Bella Vista a venit să stea o englezoaică. Și-a petrecut aici o primăvară și o vară. Ai fi zis că întrupează tot ce este josnic și vrednic de dispreț în rasa anglo-saxonă. O virgină isterică, la menopauză – proastă, urâtă, necioplită, dominatoare și zgârcită. Teroriza tot personalul hotelului. Nu dădea bacșiș. Răspândea o aură de micime sufletească și acreală care-i făcea pe oameni s-o ocolească pe stradă. O voce aspră, stridentă. Totodată, era foarte bisericoasă – o abstinentă –, iar limba ei n-a gustat niciodată vinul de Sambuco. Pretindea mult, nedând nimic în schimb. Bănuiesc că era ușor într-o ureche. Locuitorii orașului o disprețuiau. Ce făcea la lumina zilei, nu voi ști niciodată. N-am să uit niciodată cum stătea în *piazza* și, într-o engleză răstită, se zborșea la câte un biet șofer de taxi, acuzându-l că o înșală. Ei bine, într-o dimineață, când Parinello avea zi liberă, Windgasser m-a chemat la hotel. Era îngrozit. Avea impresia că englezoaica murise. După ce stătuse câteva zile cu ușa încuiată, o subretă intrase în cameră și încercase s-o trezească, dar ea nu se clintise din pat. Lui Windgasser îi era frică să meargă și să se uite, așa că m-am dus eu și am găsit-o în pat. Era, într-adevăr, moartă, rece ca gheața. La început mi-am spus că suferise un infarct. Am trimis o cameristă după doctor și, după plecarea ei, am examinat camera, iar la un moment dat am găsit o sticluță goală, fără capac. Era un flacon de

somnifere și am dedus, absolut corect, că femeia se sinucisese. Așa-i trebuie, mi-am zis. Îmi aduc aminte că am privit-o de sus, cum zăcea în pat, i-am văzut fața micuță, ascuțită, pe care nici măcar moartea n-o îndulcise, și sufletul mi s-a umplut de ură. În viață, fusese agasantă și periculoasă; decedată, rămăsese cel puțin agasantă. Mă dezgusta. Zăcuse trei zile în camera aceea fierbinte. Începuse să miroasă. Și mai era și englezoaică. N-o puteam suferi. Pe urmă m-am uitat mai bine la ea și am observat că strângea în mână o hârtiuță mototolită. I-am desfăcut degetele, am extras hârtia și am văzut că pe ea erau scrise în engleză câteva cuvinte de neînțeles pentru mine. L-am chemat pe Windgasser; a venit și l-am rugat să mi le traducă, ceea ce a făcut. Știi ce spuneau? Poți să ghicești ce spuneau, Cass?

Mi-am ridicat privirea spre Luigi și i-am răspuns:

— Nu Luigi, n-aș ghici niciodată.

Iar el a recitat, într-un soi de transliterare în italiană, pe care la început n-am priceput-o:

— *Certamente la bontà e la misericordia mi seguiranno per il resto de mia vita…*

Brusc, am înțeles și i-am spus lui Luigi, în englezește:

— „E sigur că bunătatea și mizericordia mă vor însoți tot restul vieții și voi avea adăpost veșnic în casa Domnului.”

Luigi zise:

— Da, exact cuvintele astea erau scrise pe hârtie. I-am spus lui Windgasser să plece și după aia m-am mai uitat o dată la englezoaică. Arăta la fel, urâtă și rea. Dar, niciodată nu voi ști din ce motiv m-am pomenit plângând. M-am pomenit plângând nestăpânit, pentru întâia oară din ziua îndepărtată când mi-am văzut frățiorul arzând. Nu știu de ce am plâns. Poate din cauza teribilei singurătăți care parcă plutea în încăperea aceea mică. Poate fiindcă știam că bunătatea și

mizericordia nu o însoțiseră niciodată pe femeia aceea, dar niciodată, iar în credința ei bizară era ceva ce mă mișca profund, deși ea era atât de superficială. Oricum, m-am gândit brusc la frățiorul meu și la toți englezii pe care îi urâsem ani de zile și, tot urându-i, m-am așezat la căpătâiul acelei nenorocite de femei și am plâns nestăpânit, până mi-au secat lacrimile.

Luigi se opri din povestit o vreme. Apoi, continuă:

— Nu sunt un sentimental, ți-ai dat seama. Mă acuz constant că sunt rece și inflexibil, că nu reușesc să-mi trăiesc și eu normal viața, ca alții. Ceva nenatural, zău așa. Uneori îmi spun că-mi curge în vene sânge olandez sau scoțian. Nu pot ști. Dar tu vrei să știi de ce am mințit de dragul tău și asta e tot ce pot să-ți spun. Pot să-ți spun numai că a doua oară când am plâns după copilărie a fost la moartea Francescăi, înțelegând ce ai făcut și ce vei păți dacă vei fi prins și judecat. Și, Cass, vrei să mă crezi? Nu pentru tine am plâns, nici pentru Francesca, ci, fără auto-compătimire, pentru mine însumi – fiindcă înțelesesem ceva. Când am plâns atât de extraordinar, lucru care mi se întâmplă rar, n-am putut să nu mă gândesc iar la frățiorul meu și la englezoaică și la tot ce s-a petrecut aici, la Sambuco, și am plâns din cauza acestei înțelegeri. Iar ceea ce înțelesesem era faptul că existența însăși nu e decât o detenție. Precum englezoaica mea, ne executăm condamnările în singurătate forțată, incapabili de comunicare. Cu toții. Cândva, puteam cel puțin să vorbim cu Temnicerul, dar acum până și El ne-a abandonat, lăsându-ne cu conștiința unei pierderi incomensurabile. Ca și femeia aceea, putem să-l adresăm doar biletele, biletele necitite, total lipsite de semnificație. Nu știu de ce s-a întâmplat, dar s-a întâmplat, asta e condiția umană. Iar noi ne descurcăm cum putem. Poate că, într-o bună zi, penitenciarele vor fi goale. Până atunci, a închide pe oricine, cu excepția

câinilor turbați dintre noi, înseamnă a spori acea cunoaștere a singurătății incomensurabile cu un întuneric echivalent cu bezna eternității. Am văzut destule închisori: sunt lucrul cel mai apropiat de iad pe care îl deținem aici pe pământ. Iar tu nu ești un câine turbat. Cred că am mințit, ca să te salvez de acest surghiun. Dar presupun că asta nu e totul. Te cunosc prea bine, știu ce simț exagerat al vinovăției ai. Ești un afurisit de romantic din Nord, de cea mai rea speță. În închisoare, te-ai bălăci în vinovăția ta. N-am vrut să-ți permit luxul ăsta. Acum înțelegi de ce am mințit de dragul tău, prietene?

— Stăteam așa, cu încheietura roasă de cătușe. Loviturile lui mă nimereau în plex de fiecare dată. Mă simțeam sufocat. L-am privit și până la urmă i-am spus:

— Luigi, ești un polițist fascist cu totul special. (El s-a ridicat, s-a dus la fereastră și a rămas acolo, privind în noapte.) Să presupunem că nu joc așa cum îmi cânți tu? Că merg totuși la Salerno și ne torn pe amândoi? Ce se va întâmpla cu tine? Și eu ce pedeapsă voi primi?

— La început nu mi-a răspuns, dar până la urmă a zis:

— Eu aș primi pedeapsa maximă – o groază de ani. Mai mulți decât tine. Ție, nu știu câți ți s-ar da. Trei ani. Cinci. Poate mai mulți, poate nimic. De fapt, se poate susține că ai fost provocat să faci ce ai făcut. Închisorile sunt arhipline. Mai e și birocrația. Ar trece luni, ani, până ai ajunge la proces. Și atunci, cine știe ce sentință ai primi? S-ar putea să scapi numai cu timpul deja servit în detenție. Crimă pasională. Dar s-ar putea și să capeți douăzeci de ani. Justiția din țara asta e la fel de irațională, ca oriunde. Am citit despre un funcționar al poștei feroviare din Verona; parcă pentru o delapidare de zece mii de lire din banii statului, i s-au dat cincisprezece ani. Pe de altă parte, în Sud, un tip care și-a ucis socrul cu toporul

a fost condamnat la douăzeci și una de luni. E posibil ca socrul să-și fi meritat soarta, iar funcționarul să fi fost un ticălos, dar asta îți spune cât de departe suntem de ideea de justiție.

— Se întoarse către mine și, după o secundă, reluă:

— Țin prea mult la pielea mea și nu cred că aș mai repeta ceea ce am făcut. Dar ce e făcut e bun făcut și consider că am avut dreptate. Oare concepția mea despre justiție să fie mai prejos decât a unui judecător, care te-ar condamna la cinci ani pentru că nu-i place mutra ta? Sau la zece? După părerea mea, adevărata justiție trăiește în inima omului, ocrotită de politică, de guverne, chiar de codul penal. Probabil că am avut noroc, neizbutind să devin avocat. Aș fi fost unul slab. Dar acum am procedat cum am crezut că e corect. Uite ce fac în continuare. Te descătușez. Vei putea pleca. Poate te vei duce la Salerno, ca să te denunți – să ne denunți pe amândoi. Poate vei opta pentru libertate și vei pleca de aici, în America, unde îți este, de fapt, locul. Oricum, îți scot cătușele. Du-te la Salerno, dacă vrei. N-am cum să te opresc, decât dacă te omor. Dar, înainte, gândește-te la următorul lucru. Gândește-te cum e să petreci câțiva ani în pușcărie. E mai mult decât o posibilitate. Gândește-te dacă anii ăștia petrecuți în închisoare, departe de familia ta, îți vor satisface sentimentul de culpă și remușcările în mai mare măsură decât ți le-ar satisface necesitatea de a trăi cu ele tot restul vieții. Și pe urmă, prietene, mai chibzuiește la ceva. La vina ta fundamentală, la cealaltă vină, la abominabila vină pe care o porți de atâta vreme cu tine, vina păcătoasă care a făcut din tine un bețiv și care te face să te scalzi în autocompătimire și să fii un artist ratat. Chibzuiește la vinovăția care te-a otrăvit până în măduva oaselor. Întreabă-te ce anume e. Întreabă-te dacă nu e mai bine să rămâi liber acum, fie și numai ca să stârpești cealaltă vină a ta și să înveți

să te bucuri de cât ți-a mai rămas din viață. Pentru că, dacă până acuma, din tot ce ai îndurat, n-ai învățat nimic, atunci cinci, zece, cincizeci de ani de închisoare nu te vor învăța nimic. (Se apropie mai tare, cu fața lucindu-i de transpirație.) Pentru numele lui Dumnezeu, Cass! Gândește-te și la *binele* din tine! Gândește-te la speranță! Gândește-te la Bucurie! (Aici se opri.) Asta-i tot ce am avut de zis. Acum, să-ți scot cătușele.

— Și mi le-a scos.

Cum spuneam, m-am întors acasă pe întuneric, însoțit de Luigi; m-am despărțit de el la intrare, am coborât la mine și am șezut acolo, în dormitor, privind marea. Poppy nu se trezise. Se apropiau zorii. În golf, vasele de pescuit se apropiau de țărm, luminile lor se mișcau pe apă ca o mulțime plutitoare de stele, pe cerul de deasupra orașului Salemo și, pe coasta ce cobora spre Sicilia se ivi o dungă palidă, fumurie. Auzeam lătratul unui câine, în depărtare, și clinchetul tălăngii unei vaci, undeva, printre dealuri. M-am gândit la Francesca și la Michele, la tot ce pierdusem, și mâhnirea m-a cuprins ca un val, dar apoi mi-a trecut. M-am gândit și la Mason, dar n-am simțit nimic. Eram acum mai presus de furie și de supărare. Dacă m-ar fi însemnat cineva cu fierul roșu, nici n-aș fi clipit.

— Apoi, știi, cum ședeam acolo, ceva din ceea ce vedeam, din zorii ăia, mi-a făcut gândul să-mi zboare la America, la cum înaintează tiptil lumina pe coasta de vest, milă după milă; la Atlantic; la golfulețele, intrândurile, canalele și râurile lenește de la ocean; la căsuțele de pe țărm, dormind cu obloanele trase; la lumină, furișându-se tiptil peste tot; la parii pescarilor în timpul refluxului; la rațele ce vâsleau din aripi pe cerul luminos; la verdele, ca o coajă de măr de pe mlaștini; la plajele albe și la lagune. Nu cred că numai din cauza asta, dar dintr-odată mi-am dat seama că mă tămăduisem de durere și de chinurile sufletești – în cea mai mare

parte. Mă gândeam numai și numai la soarele înălțat deasupra coastelor Virginiei și ale Carolinelor și la cum s-or fi văzut aceste țărmuri de pe galioane, cu secole în urmă, când, după o noapte neagră, dimineața a irupt ca o chemare de trompetă și iată pământul, imens, verde, strălucitor în spuma talazurilor. Brusc, am dorit mai mult decât orice în viață să merg acolo. Și am știut că voi merge.

După o vreme, i-am auzit pe cei doi copii mai mari vorbind în șoaptă în cealaltă cameră. Imediat după aceea, i-am auzit furișându-se jos pe scări și ieșind în grădină; am auzit-o și pe Poppy, mișcând în patul dinapoia mea și acum, în lumina crescândă a dimineții, i-am auzit pe copii strigându-se și i-am văzut prinși într-un joc ce semăna mai mult a dans. Nu știam de-a ce se jucau, dar îi vedeam pășind ca berzele unul spre celălalt și lovindu-și palmele ritmic, ca o viziune cu Papageno și Papagena, ori ceva și mai dulce, paradisiac, ca și cum ar fi fost, nu copiii pământului nostru, ci ai unei încântătoare dimineți, ieșite din timp și istorie. I-am privit de parcă i-aș fi văzut pentru întâia oară în viață, sau într-un vis.

— Apoi Poppy s-a mișcat iar, s-a ridicat în capul oaselor în pat și am auzit-o spunând:

— Oh, Cass, te-ai întors!

M-am dus, m-am așezat lângă ea și am strâns-o în brațe. Am vrut să îndrug niște scuze, dar pur și simplu n-am putut. Nu atunci.

— Credeam că n-ai să te mai întorci! strigă ea. Eram disperată. Unde ai fost?

I-am servit o minciună, zicându-mi că mai târziu aveam timp berechet ca să-i povestesc unde fusesem. Am reușit s-o liniștesc. Am stat de vorbă o vreme, ea mi-a pus o mie de întrebări, apoi, la un moment dat, a început să cască, m-a întrebat ce oră e și și-a culcat capul înapoi pe pernă.

— Ei bine, a murmurat ea, lăsându-se furată de somn, ca de obicei, nu te înțeleg. Dar sunt fericită

că te-ai întors.

Așa că m-am dus să stau iar la fereastră.

Presupun că te aștepți să-ți spun, în concluzie, că prin suferință ajunsesem la starea de grație și că, în momentul acela, eram conștient de asta, dar n-ar fi adevărat, fiindcă în momentul ăla nu știam ce găsisem, unde ajunsesem. Aș vrea să pot afirma că-mi găsisem o credință tare ca stânca și că, pe stânca aia a mea, se putea întâmpla orice: nebunia putea deveni rațiune; jalea – bucurie; nu – da. Și că moartea nu mai era moarte, ci o renaștere.

Dar, ca să fiu sincer, nu pot spune decât atât: că, referitor la existență și neant, a alege între ele însemna, simplu, a alege ființarea, nu de dragul de a exista, și mai puțin din dorința de a fi nemuritor, ci din speranța de a fi ceea ce puteam fi, o vreme. Acesta era extazul. Dumnezeu îmi e martor că acesta era.

În rest, m-am întors acasă. Iar asta e de ajuns o vreme, îmi e suficient.

Epilog

Charleston, S.C.
3 noiembrie 195…

Dragă Peter,

Scrisoarea ta m-a bucurat. Te rog să scuzi cartea poștală, dar sunt hărțuit & supraocupat. Mă tem că Charleston nu va fi niciodată Florența Lumii Noi, dar amatorii de duminică mă solicită mult & nu-mi văd capul de treabă. Mai sunt și alte traume. Bomba demografică. Suicidul rasial. Poppy va naște din nou, în iunie & eu umblu razna prin Charleston, ca un elefant rănit, copleșit de mândria & disperarea obișnuite. Kinsey, evident, s-a înșelat. Omul nici măcar nu începe să trăiască, până nu ajunge la *il mezzo del cămin.* Îți voi scrie mai pe larg cu alt prilej, dar voiam să știi cât de bucuros sunt că N. Y. Este acum OK pentru tine. Nu mi-ai comunicat numele ei, dar sper s-o aduci la noi cândva. Care personaj din Lear spunea că tot ce contează e împlinirea? Nu mai știu, dar avea dreptate.

Buona fortuna,
Cass

SPITALUL INTERNAȚIONAL
AL BINECUVÂNTATULUI MÂNTUITOR
Ordinul Fiicelor înțelepciunii
Via Alessandro Manzoni 38
NAPOLI
16 DECEMBRIE 195…

Dlui P.C. Leverett
30 West Eleventh Street
New York 11, N.Y., U.S.A.

Dragă domnule Leverett,

La întoarcerea dintr-o vizită acasă, în Franța, am găsit pe birou amabila Dvs. Scrisoare și cecul obișnuit. Cecul vi-l returnez. Ca întotdeauna, vă suntem extrem de recunoscătoare pentru generozitatea Dvs., dar, de data asta, vă informez că nu vă acceptăm darul, din cel mai extraordinar și splendid motiv. Dumnezeu s-a dovedit a fi deosebit de milostiv cu Luciano di Lieto. În lipsa mea, mi s-a spus, Luciano și-a revenit miraculos din coma în care a zăcut multe, multe luni. Sora Véronique, care îl îngrijea în momentul respectiv, îmi spune că Luciano era profund inconștient, când, subit, aidoma păsării Phoenix, înviată din cenușa propriei sale distrugeri, a sărit din pat, plângându-se tare că moare de foame. Examenul medical a relevat că presiunea asupra creierului a scăzut semnificativ. Dr. Cipolla, medicul examinator, l-a declarat pe Luciano vindecat. După două săptămâni de convalescență (timp în care s-a îndopat ca un porc și le-a certat voios pe surori că nu-i acordă suficientă atenție), a fost expediat acasă, la Pompei, sănătos tun. Știu că veți primi aceste vești cu ușurare și mă grăbesc să vă expediez scrisoarea, ca să împărtășiți cu noi bucuria nemaipomenitului miracol. Mare este mila lui Dumnezeu!

Cu reînnoite mulțumiri pentru ajutorul Dvs., rămân, ca întotdeauna,

A Dvs. Soră Marie-Joseph, D.W.
Director al Secției de Recuperare

P.S. După ce am scris rândurile de mai sus, Sora Véronique m-a informat că Luciano a fost internat chiar azi-dimineață, cu o fractură de claviculă. Și-a rupt-o acasă, la Pompei, căzând de pe scări. Rezistența la șocuri a acestui tânăr este absolut remarcabilă. Tocmai am fost să-l văd la spital, unde șade în fund pe pat, vesel și surâzător, și se îndoapă ca un porc. Vă trimite felicitări și mă anunță că s-a logodit și el. Mi-e milă de fată, dar nu mă îndoiesc că, dacă seamănă cât de cât cu Luciano, legătura lor va fi de durată. Vor trăi să ne îngroape pe toți.

---

[1] Loc biblic în valea Hinnom, aproape de Ierusalim, unde, în pofida legii, erau sacrificați copii, mai ales lui Moloh. Ulterior, cuvântul a fost folosit cu sensul de groapă de gunoi.

[2] Bătălia de la Monte Cassino (cunoscută și ca „Bătălia pentru Roma") de la începutul anului 1944 a dus la distrugerea de către armata americană a acestui oraș și a unei abații fondate în 524.

[3] District of Columbia.

[4] Honoré Daumier (1808 - 1879) - gravor, caricaturist și pictor francez; Thomas Rowlandson (1756 - 1827) - ilustrator și caricaturist englez, creatorul personajului John Bull (englezul burghez tipic).

[5] Herman Benjamin Baruch (18 72 - 1923)- ambasador al SUA în Portugalia și Olanda.

[6] Sex cu o negresă.

[7] În mitologia greacă, Calliope era mama lui Apollo și muza poeziei epice și a elocinței. Numele ei a fost dat unui instrument muzical constând dintr-un set de fluiere, cu sunet strident, activate prin claviatură.

[8] Heiostomus xanthurus.

[9] Dietrich Buxtehude (1637 -1707), organist, lutier și compozitor german de muzică barocă.

[10] Beatrice Cenci (1577 - 1599) a fost decapitată pentru asasinarea tatălui ei, un aristocrat i talian pervers. Eroină a multor lucrări literare, printre care și tragedia lui Shelley, *The Cenci.*

[11] Personaj din *Flautul fermecat,* prinzător de păsări, tipul fanfaronului.

[12] Madame du Barry (1743 -1793) - ultima amantă a lui Ludovic XV. A sfârșit ghilotinată.

[13] Edward Bulwer-Lytton (1803 -1873) - autor victorian de romane populare, printre care celebrai *The Last Days of Pompeii* (1834).

[14] Umberto I - rege al Italiei între 1878 - 1900.

[15] Ducele de Aosta [Emmanuel Philibert Aosta] (1869 -1931), general italian, numit de Mussolini mareșal, răspunzător de dezastrul de la Caporetto din al Doilea Război Mondial.

[16] Ellen Terry (1847 - 1928) - celebră actriță victoriană, specializată în Shakespeare, mama regizorului Gordon Craig.

[17] Erich von Stroheim (1885 - 1957) - regizor austriac de filme mute, cunoscut pentru filmul *Rapacitate* (1924).

[18] În Războiul de Independență.

[19] Khalil Gibran (1883 - 1931), poet libanez stabilit în Statele Unite.

[20] Post Exchange: magazine speciale destinate soldaților americani în timpul războiului.

[21] Charles Adams (1912 - 1988), caricaturist american, cu umor negru și personaje macabre.

[22] Tarheel - literal, „călcâi uns cu catran”, poreclă dată locuitorilor din Carolina.

[23] Edgar Hoover (1895 - 1972), fondator al F. B. I. și director al Biroului între 1935 și 1972.

[24] Herbert Bayard Swope (1882 - 1958) - editor și jurnalist american, a scris toată viața pentru *The New York World.*

[25] Henry Ward Beecher (1813 - 1887), predicator și scriitor religios american.

[26] Noel Coward (1899 -1973), dramaturg și actor britanic, celebru pentru umorul său inteligent.

[27] Din filmul *Casablanca.*

[28] Buster Brown - personaj american de benzi desenate, creat în 1902 și asociat cu reclamele pentru încălțăminte.

[29] Sofocle, *Oedip la Colonos,* traducere de George Fotino, în *Teatru,* voi. II, Editura Minerva, Colecția „Biblioteca pentru toți", București, 1965, p. 154.

[30] David Garrick (1717 - 1779) - celebru actor englez.

[31] Aluzie la un vers al imnului american: „from sea to shining sea".

[32] „Modess... because" - cuvinte din reclamele pentru tampoanele sanitare „Modess", foarte populare în SUA între 1948 -1970.

[33] Office of Strategic Services - agenție militară de contrainformații.

[34] Draja Mihailovic (1893 -1946) - creatorul mișcării etnicilor sârbi, lider al rezistenței iugoslave împotriva ocupanților germani, adversar politic al partizanilor comuniști ai lui Tito.

[35] G-2 - nume sub care e cunoscut Serviciul de Informații al armatei britanice.

[36] Ranulf de Glanvill (m. 1190) - judecător suprem al Angliei sub domnia lui Henric II, autor al unui tratat de drept.

[37] „Togetherness" - campanie de promovare a valorilor familiale, lansată în 1954 de revista *McCalls Magazine.*

[38] Arthur Clive Howard Bell (1881 - 1964), critic literar și de artă, cumnatul Virginiei Woolf.

[39] Dame Rebecca West (1892 - 1983), critic, eseist și romancier britanic, amanta lui H. G. Wells. Studiul în două volume despre Iugoslavia, *Miel negru, șoim cenușiu,* a apărut în 1941 -1942, în plin război.

[40] Sidney Bechet (1897 - 1959), promotor afro-american al jazzului în varianta New Orleans, maestru al saxofonului soprano.

[41] Buster Brown - personaj de *comic strip* creat pentru reclame de compania de încălțăminte Buster Brown Shoes Company.

[42] *Limerick* - poezie umoristică absurdă de cinci versuri, inventată de Edward Lear.

[43] Paphos - insulă din Mediterana unde, conform mitologiei, s-ar fi născut Afrodita.

[44] Clare Boothe Luce (1903 - 1987) - dramaturg și diplomat american.

[45] Mary Augusta Humphrey Ward (1851 -1920) - romancieră britanică.

[46] *Lorna Doone* (1869) - roman istoric de Richard Doddridge Blackmore, extrem de popular, publicat în numeroase ediții până astăzi.

[47] Huddie William Ledbelter (1888 -1949) - legendar solist de folk și blues.

[48] Lanț de magazine universale.

[49] Denumire dată, în Sud, Războiului Civil.

[50] Sofocle, *Oedip la Colonos,* traducere de George Fotino, Editura pentru Literatură, Colecția Biblioteca pentru toți, București 1965, pp. 126-127.

[51] Denumire disprețuitoare dată irlandezilor și romano-catolicilor.

[52] Old Fellows - organizație de tip „frăție", cunoscută și sub numele The Three-Link Fraternity.

[53] John Wesley (1703 - 1791) - cleric și teolog anglican.

[54] *Hybris:* mândrie nemăsurată, supraapreciere a forțelor și libertății individului în confruntare cu destinul, în tragedia antică grecească.

[55] Sir Philip Burne-Jones (1861 - 1926), pictor și portretist englez, fiul artistului victorian Edward Coley Burne-Jones. Autorul unui tablou de notorietate mondială, „Vampire", înfățișând o femeie (Mrs. Patrick Campbell?) șezând pe un bărbat leșinat sau mort.

[56] John Foster Dulles, secretar de stat între 1953 - 1959.

[57] Ziar de după-amiază publicat între 1937 -1966, una dintre primele publicații influente ale imperiului Hearst.

[58] Michel Eyquem de Montaigne (1533 - 1592), reprezentant de frunte al Renașterii franceze, promotor al eseului, ca formă literară.

[59] Referire la bătălia de la Cape Gloucester din 1943, pe frontul din Pacific, cea de a doua debarcare a trupelor de US Marines, după Guadalcanal.

[60] Cartier sudic din Manhattan, renumit în prima jumătate a secolului al XX-lea pentru boema sa și populația interlopă.

[61] William Byrd (1674 -1744) - om de stat și istoric virginian, a stabilit hotarul dintre statele Virginia și North Carolina, scriind cartea *The History of the Dividing Line.* Este, de asemenea, autorul unui jurnal secret, mină de informații pentru istorici.

[62] Patrick Henry (1736 -1799) - guvernator al Virginiei, unul dintre Părinții Fondatori ai Republicii.

[63] WCTU - Women's Christian Temperance Union (Uniunea Creștină pentru Temperanță a Femeilor).

[64] Albert Schweitzer (1875 - 1965) - celebru medic și umanist alsacian, misionar în Africa, laureatul Premiului Nobel pentru pace în anul 1952.

[65] Sofocle, *Oedip la Colonos,* în *Teatru II,* traducere de George Fotino, Minerva, Biblioteca pentru toți, București, 1965, p. 127.

[66] Bernard Berenson (1865 -1959) - istoric de artă american, specialist în Renaștere.

[67] Willem de Kooning (1904 - 1997) - pictor american de origine olandeză, aparținând expresionismului abstract.

[68] Franz Kline (1910 - 1962) - pictor abstract american.

[69] Personaj din *Oliver Twist* de Charles Dickens, tipul escrocului avar.

[70] George Cutlet Marshall (1880 - 1959), general american, șeful Statului Major al Armatei în Al Doilea Război Mondial, ulterior Secretar de Stat în administrația Truman, calitate în care a conceput un program de reconstrucție economică a Europei postbelice prin ajutor american, numit Planul Marshall.

[71] E.C.A. - Economic Commission of America.

[72] Joseph, Lord Lister (1827 — 1912) - celebru chirurg victorian, profesor la Glasgow și King's College, Londra. Introduce metode antiseptice în chirurgie.

[73] *Middlemarch* - celebru roman realist de George Eliot. *East Lynne* - roman senzațional victorian de Ellen Wood (1861), care s-a bucurat de nenumărate dramatizări și ecranizări.

[74] Percheron - rasă de cai de tracțiune din valea Percheron din nordul Franței.

[75] Aluzie la piesa lui W. Shakespeare, *Neguțătorul din Veneția.*

[76] Cântec de Neil Diamond.

Table of Contents

Partea întâi 6
1 7
2 71
3 181
4 252
Partea a doua 346
5 347
6 393
7 440
8 510
9 562
10 603
Epilog 697